

ဆဋ္ဌသံဂါယနာတင် ဝိဇ္ဇကဏ်တော်

ခုဒ္ဒတနိကာယ်ဝင် အဘိဓမ္မဝိဇ္ဇက

ဝိဘင်္ဂပါဠိတော်

ခန္တု-အာယတန-တတု-ယတ္တ

မြန်မာမြန်

သာယာန - ၂၅၅၄ ကောဇာ - ၁၃၇၂ ၂၀၁၁

၁၉
၁၅
၂/၅

ဝိဘင်္ဂပါဠိတော် မြန်မာမြန်

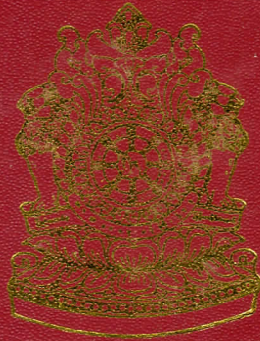
ဆဋ္ဌသံဂါယနာတင် ပိဋကတ်တော်

ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် အက်ဓမ္မပိဋက

ဝိဘင်္ဂပါဠိတော်

ခန္ဓ - အာယတန - ဓာတု - သစ္စ

မြန်မာပြန်

ပြည်ထောင်စုပြန်စာနိဗ္ဗာန်ထောက်အစိုးရ
သာသနာရေးနှင့်ကြီးကြပ်ရေး၊ သာသနာရေးဦးစီးဌာန
ဓမ္မစာအုပ်တိုက်နှင့် ခုံနှိပ်စာရင်း

ဆဋ္ဌသံဂါယနာတင်္ဂါ ဝိဇ္ဇကတ်တော်

ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင်

အဘိဓမ္မာ ပိဋက

ဝိဘင်္ဂပါဠိတော်

ခန္ဓ-အာယတန-ဓာတု-သစ္စ

မြန်မာပြန်

ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ သာသနာရေးဦးစီးဌာန
ကမ္ဘာ့အေးစာပုံနှိပ်တိုက်၌ရိုက်နှိပ်သည်။

ရန်ကုန်မြို့၊ ကမ္ဘာအေး၊ သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန
သာသနာရေးဦးစီးဌာန၊ ကမ္ဘာအေးစာပုံနှိပ်ထိုက်တွင်
ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးဝင်းနိုင်
မှတ်ပုံတင်အမှတ် (၀၃၈၄၃/၀၂၄၀၅)က
ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

ပိဋကတ် မြန်မာပြန်ကျမ်းများ အတွက်

လမ်းညွှန်မာတိကာ

	နိကာယ်	ပိဋက	ကျမ်း	စာအုပ်	သုတ်
က	ဝိပဿနာ (အရှည်)	သုတ္တန်	(၃)	(၃)	(၃၄)
ခ	မဇ္ဈိမ (အလယ်)	(၂)	(၃)	(၃)	(၁၅၂)
ဂ	သံယုတ္တ (ယှဉ်တွဲ)	(၂)	(၅)	(၃)	(၅၅၆၂)
ဃ	အင်္ဂုတ္တရ (ပိုမို)	(၂)	(၁၁)	(၃)	(၉၅၅၅)
င	ရုဒ္ဓက (အတို)	(ဝိနည်း) ၁-၁	(၅)	(၅)	
		(အဘိဓမ္မာ) ၁-၂	(၅) _{-၃}	(၁၂) _{-၇} (လျော့)	
		(သုတ္တန်) ၁-၃	(၁၈) _{-၄}	(၁၁) _{-၄} (လျော့)	
	(၅) ရပ်	(၃) ပုံ	(၅၂) _{-၇}	(၄၀) _{-၁၁} (လျော့)	

အပြည့်ရှိရန် = (၅၂) ကျမ်း - (၄၀) အုပ်
 လစုရှိပြီး = (၄၅) ကျမ်း - (၂၉) အုပ်

က-ဒီဃနိကာယ်

- ၁.က. ၁/၃ - ၁ သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂ (သီလက္ခန္ဓဝဂ်) သုတ်သီလက္ခန္ဓ ၁၃
 - ၂.က. ၂/၃ - ၂ မဟာဝဂ္ဂ (မဟာဝဂ်) သုတ်မဟာဝါ ၁၀
 - ၃.က. ၃/၃ - ၃ ပါထိကဝဂ္ဂ (ပါထိကဝဂ်) သုတ်ပါထေယျ ၁၁
- } ၃၄
ဆုတ်
- သီလနှင့်တန်ဆာဆင်
 - မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ် (သံသရာလွတ်ကြောင်းအခြေခံ)

ခ-မဇ္ဈိမနိကာယ်

- ၄. ခ. ၁/၃ - ၁ မူလပဏ္ဏာသ [ရှေ့ဦးအစသုတ် ၅၀ ပါကျမ်း]
 - ၅. ခ. ၂/၃ - ၂ မဇ္ဈိမ ။ [အလယ်သုတ် ၅၀ ။]
 - ၆. ခ. ၃/၃ - ၃ ဥပရိ ။ [နောက်ဆုံးသုတ် ၅၂ ။]
- } ၁၅၂
ဆုတ်
- "သမာဓိဘာဝနာ" ကျင့်နိုင်ရန်လမ်းညွှန်
 - သမ္မာဒိဋ္ဌိသုတ်၊ ရထဝိနိတသုတ် [ဝိသုဒ္ဓိ 7 ပါး]

ဂ-သံယုတ္တနိကာယ်

- ၇. ဂ. ၁/၃ - ၁ သဂါထာဝဂ္ဂကျမ်းနှင့် နိဒါနဝဂ္ဂကျမ်း (ပ)
 - ၈. ဂ. ၂/၃ - ၂ ခန္ဓဝဂ္ဂကျမ်းနှင့် သဠာယတနဝဂ္ဂကျမ်း (ဒ)
 - ၉. ဂ. ၃/၃ - ၃ မဟာဝဂ္ဂကျမ်း (တ)
- } ၇၇၆၂
ဆုတ်

ဃ-အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်

- ၁၀.ဃ.၁/၃ - ၁ ဧကက နိပါတ်မှ စတုတ္ထ နိပါတ်ထိ (၄) ကျမ်း
 - ၁၁.ဃ.၂/၃ - ၂ ပဉ္စက ။ သတ္တက ။ (၃) ကျမ်း
 - ၁၂.ဃ.၃/၃ - ၃ အဋ္ဌက ။ ဧကာဒသက ။ (၄) ကျမ်း
- } ၉၅၅၇
ဆုတ်
- ဗဟုသုတ ပဒေသာပင်၊ ယဉ်ကျေးမှု၏ ရေသောက်မြစ်
 - အောင်မြင်နည်း၊ သတ္တိပြည့်နည်း၊ ကြွယ်ဝနည်း၊ ပညာရှိနည်း၊ ဂုဏ်ကျော်နည်း၊ လောကဓံခံနိုင်နည်း။

၁- ခုဒ္ဒကနိကာယ်

[ကျမ်းအရေအတွက်အများဆုံးနှင့်
တရားသဘောအစုံဆုံးနိကာယ်]

(၁-၁) ခုဒ္ဒကနိကာယ် ဝိနည်း ပိဋက

(၅ ကျမ်း - ၅ အုပ်)

- ၁၃.၉-၁. ၁/၅ - ၁ ပါရာဇိက (ပါရာဇိကဏ်)
- ၁၄.၉-၁. ၂/၅ - ၂ ပါပိတ္တိယ (ပါပိတ်)
- ၁၅.၉-၁. ၃/၅ - ၃ မဟာဝဂ္ဂ (ဝိနည်းမဟာဝါ)
- ၁၆.၉-၁. ၄/၅ - ၄ စူဠဝဂ္ဂ (စူဠဝါ)
- ၁၇.၉-၁. ၅/၅ - ၅ ပါရိဝါရ (ပရိဝါ)

(၁-၂) ခုဒ္ဒကနိကာယ် အဘိဓမ္မာ ပိဋက

(၇ ကျမ်းမှ ၄ ကျမ်း - ၅ အုပ်)

- ၁၈.၉-၂. ၁/၅ - ၁ ဓမ္မသင်္ဂဏီ (၁) အုပ်
 - ၁၉.၉-၂. ၂/၅ - ၂ ဝိဘင်း (၁)
 - ၃ ဓါတုကထာ x
 - ၂၀.၄-၂. ၃/၅ - ၄ ပုဂ္ဂလပညတ် (၁)
 - ၂၁.၉-၂. ၄/၅ - ၅ ကထာဝတ္ထု (ပ) (၁)
 - ၂၂.၉-၂. ၅/၅ - ကထာဝတ္ထု (ဒ) (၁)
 - ၆ ယမိုက် x
 - ၇ ပဋ္ဌာန်း x
-
- (၅) အုပ်

(၁-၃) ရဒ္ဒကနိကာယ် သုတ္တန္တိ ပိဋက

(၁၈ ကျမ်းမှ ၁၄ ကျမ်း - ၇ အုပ်)

၂၃. ၁-၃.	၁/၇ -	၁ ရဒ္ဒကပါဌ ၂ ဓမ္မပဒ ၃ ဥဒါန=ဥဒါန်း ၄ ဣတိဝုတ္တက=ဣတိဝုတ် ၅ သုတ္တနိပါတ=သုတ္တနိပါတ်	၅ကျမ်း	
၂၄. ၁-၃.	၂/၇ -	၆ အပဒါနိ (ပ)တွဲ (ထေရာပဒါနိ)		၁
၂၅. ၁-၃.	၃/၇ -	အပဒါနိ (ဒု)တွဲ (ကျန်ထေရာပဒါနိ+ ထေရီအပဒါနိ)		၁
		၇. ဗုဒ္ဓဝံသ ၈ စရိယာပိဋက		
၂၆. ၁-၃.	၄/၇ -	၉ ပဋိသမ္ဘိဒါ မဂ်	_____	၁
၂၇. ၁-၃	၅/၇ -	၁၀ မိလိန္ဒပဉ္စာ	_____	၁
၂၈. ၁-၃.	၆/၇ -	[၁၁ ဝိမာနဝတ္ထု ၁၂ ပေတဝတ္ထု]	_____	၁
၂၉. ၁-၃.	၇/၇ -	[၁၃ ထေရဂါထာ ၁၄ ထေရီဂါထာ]	_____	၁
			၁၄ ကျမ်း	၇ အုပ်

ပိုင်းခြားပုံစနစ်			
၁) ဝိမုတ္တိရသ	(၁)	၅) ပိဋက	(၃)
၂) ဓမ္မဝိနယ	(၂)	၆) နိကာယ်	(၅)
၃) ဝစန	(၃)	၇) ဓမ္မက္ခန္ဓာ	(၈၄၀၀၀)

အဘိဓမ္မာ ဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

နိဇ္ဈိန်

ဝိဘင်းကျမ်း

ဝိဘင်းကျမ်းသည် အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းတို့တွင် နှစ်ခုမြောက်ဖြစ်သည်။ “ဝိဘင်း” ဟူသော စကားလုံးသည် “ဝိဘင်္ဂ” ဟူသော ပါဠိပုဒ်ကို မြန်မာစကားအသွင် ပြောင်းလဲထားသော ဝေါဟာရတစ်ခုဖြစ်သည်။ ဝိဘင်္ဂ=ဝိဘင်းကို မြန်မာလို တိတိကျကျ အဓိပ္ပါယ်ပြန်ဆိုရပါမူ ဝေဘန်ခြင်း၊ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ပြုရာ ပြုကြောင်းဖြစ်သော ကျမ်းကို “ဝိဘင်္ဂ=ဝိဘင်းကျမ်း” ဟု ခေါ်ဆိုရလေသည်။

ဝိဘဠဝါဒီ

ထို“ဝိဘင်း” ကျမ်းကြီးကို ဟောတော်မူသော မြတ်ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရားသည် ခွဲခြမ်းဝေဘန် တတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်(ဝိဘဠဝါဒီ)ဖြစ်သည်။ ပြဿနာတရပ်ကို တဖက်သတ်ကြည့်၍ တထစ်ချ ပြောဆိုလေ့ မရှိချေ။

တရံရောအခါက နိဂဏ္ဌနာဠပုတ္တဏိ ညွှန်ကြားချက်ဖြင့် အဘယမင်းသားသည် မြတ်စွာဘုရားအား ‘သုတပါးမနှစ်သက်သော စကားမျိုးကို ပြောဆိုပါသလော’ ဟု နှစ်ဖက်စွန်း မလွတ်သော ပြဿနာတရပ်ကို မေးလျှောက်လာ၏။ ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားက ‘ငါဘုရားသည် တရားသေ တထစ်ချ ပြောဆိုလေ့မရှိ’ ဟု ပြန်လည်ဖြေကြားတော်မူ၏။ မဇ္ဈိမပဏ္ဍာသပါဠိတော် သဘာသုတ်၌ ‘ငါဘုရားသည် တထစ်ချပြောဆိုလေ့မရှိ၊ ခွဲခြမ်းဝေဘန်၍ ဟောကြားလေ့ရှိသူ ‘ဝိဘဠဝါဒီ’ ဖြစ်၏’ ဟူ၍ မြတ်စွာဘုရားကိုယ်တိုင် မိန့်ကြားတော်မူခဲ့၏ ။

ထို့ပြင် တတိယသင်္ဂါယနာတင် သာသနာ့ဒါယကာ သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီးသည် ရဟန်းစစ်နှင့် ရဟန်းတူ ခွဲခြားရာ၌ “မြတ်ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရားသည် ပိုင်းခြားဝေဘန်မှု ‘ဝိဘဠ’ ဝါဒီရှိတော်မူ၏” ဟု ဖြေဆိုသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုသာ ရဟန်းစစ် ရဟန်းကောင်းအဖြစ်ဟု ခွဲခြားဆုံးဖြတ်ခဲ့လေသည်။

ဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်ကိုးပါးတို့တွင် နဝမမြောက်ဖြစ်သော “ဘဂဝါ” ဂုဏ်တော်ကို ဖွင့်ဆိုရာ၌ ခွဲခြမ်းဝေဘန်၍ ဟောကြားတတ်သောကြောင့် ဘဂဝါ(=ဝိဘတ္တဝါ) မည်၏ဟူ၍ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြထားသည်။ ထို့ကြောင့် မြတ်ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရားသည် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ ဝေဘန်ဟောကြားလေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ် ‘ဝိဘဠဝါဒီ’ ဖြစ်ကြောင်းကို ဘုရားရှင်ကိုယ်တိုင်ကလည်း ဝန်ခံ၍ တာ၌သာဝက အားလုံးကလည်း မှတ်ယူထားကြလေသည်။

ဝိဘဠဝါဒီ ဖြစ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား၏ တရားတော်မြတ်သည်လည်း ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားဝေဘန်၍ ဟောအပ်သော ‘သုဝိဘတ္တ’ တရားတော်မည်ကြောင်းကို ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိတော်

[၂]

အဘိဓမ္မာ ဝိဘင်္ဂပိဋကော် မြန်မာပြန်

ဆတ္တမာဏဝ လုလင်ဝတ္ထု ဝိဋ္ဌိ ဖော်ပြထားပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဘုရားဟော တရားတော် မှန်သမျှကို ဝိဘင်္ဂ=ဝိဘင်္ဂတရားတော်ဟု အမည်ပေးနိုင်ပေသည်။

နာမည်များသော ဝိဘင်္ဂတရား

ထိုသို့ ဝေဘန်ဟောကြားသော တရားမှန်သမျှကို ဝိဘင်္ဂ=ဝိဘင်္ဂဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သော်လည်း ရံခါ အကျယ်ဖွင့်ဆိုရှင်းပြချက် “နိဒ္ဒေသ”ဟူ၍၎င်း၊ အကျယ်ချဲ့ထွင်ချက် “ဝိတ္ထာရ”ဟူ၍၎င်း၊ တပုဒ်စီခွဲခြမ်းဝေဘန်ချက် ‘ပဒဘာနေ’ဟူ၍၎င်း ခေါ်ဝေါ်အမည်ပေးကြသေးသည်။ ထိုအခါ မိမိတို့သက်ဆိုင်ရာ စကားအသုံးအနှုန်းများကို အတွဲလိုက် ယှဉ်တွဲသုံးစွဲလေ့ရှိကြသည်။

တွဲဖက်ခေါ်ဆိုကြပုံ

ဝိဘင်္ဂဟူသော အမည်ကို ‘ဥဒ္ဒေသ ဝိဘင်္ဂ’ဟူ၍၎င်း၊ ‘မာတိကာ ဝိဘင်္ဂ’ဟူ၍၎င်း တွဲဖက် သုံးစွဲလေ့ရှိသည်။

ပုံစံထုတ်ပြပါအံ့—

သုတ္တန်ပိဋက၊ ဥပရိပဏ္ဍာသပိဋကော်၊ ဘဒ္ဒေကရတ္ထသုတ်၌ ၊ အကျဉ်းချုပ် မာတိကာကို ဥဒ္ဒေသ၊ အကျယ်ဟောကြားချက်ကို ဝိဘင်္ဂဟု တွဲဖက်သုံးစွဲထားသည်ကို တွေ့ရ၏။

ဝိနည်းပိဋက၌ ရဟန်းယောကျ်ား ‘ဘိက္ခု’တို့အတွက် ၂၂၇-သွယ်သော သိက္ခာပုဒ်နှင့် ရဟန်း မိန်းမ ‘ဘိက္ခုနီ’တို့အတွက် ၃၁၁-ပါးသော သိက္ခာပုဒ်တို့ကို အကျဉ်းချုပ် ခေါင်းစဉ်နှစ်မျိုးအားဖြင့် ‘ဓမ္မမာတိကာ’ဟု ခေါ်၍ ထိုသိက္ခာပုဒ်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာပုံ အတ္ထုပ္ပတ္တိအသုံးအပြုနှင့်တကွ အကျယ်ဝေဘန်ပြသောအပိုင်းကို အကျယ်ဝေဘန်နှစ်မျိုးအားဖြင့် ‘ဥဘတောဝိဘင်္ဂ’ဟု အမည် ပေးထားလေသည်။ ရဟန်းယောကျ်ား ‘ဘိက္ခု’တို့အတွက် အကျယ်ဝေဘန်သောအပိုင်းကို ‘ဘိက္ခုဝိဘင်္ဂ’ ဟုခေါ်၍ ရဟန်းမိန်းမ ‘ဘိက္ခုနီ’တို့အတွက် အကျယ်ဝေဘန်ပြသောအပိုင်းကို ‘ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂ’ ဟု ခေါ်လေသည်။

ဤသို့လျှင် ‘ဝိဘင်္ဂ’ပုဒ်ကို ‘ဥဒ္ဒေသဝိဘင်္ဂ’ ‘မာတိကာဝိဘင်္ဂ’ဟူ၍ တွဲဖက်သုံးစွဲလေ့ရှိသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

‘နိဒ္ဒေသ’ဟူသော အမည်ကို ‘ဥဒ္ဒေသ နိဒ္ဒေသ’ဟူ၍၎င်း၊ ‘မာတိကာ နိဒ္ဒေသ’ဟူ၍၎င်း တွဲဖက် သုံးစွဲလေ့ရှိသည်။

ပုံစံထုတ်ပြရပါမူ—

အဘိဓမ္မာ ပိဋက၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီပိဋကော်၊ စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ၌ ဖဿ ဝေဒနာ သညာ-စသော တရားများကို ခေါင်းစဉ်မျှထုတ်ပြခြင်းသည် ‘ဥဒ္ဒေသ’ မည်၏။ ထို ဖဿစသော တရားများကို တခုစီ အကျယ်ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းခြင်းသည် ‘နိဒ္ဒေသ’ မည်ကြောင်း အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ ၌ပြဆို ထားလေသည်။

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် ဉာဏကထာ၌ ဉာဏ်စဉ် ၇၃-ပါးကို အကျဉ်းချုပ် မာတိကာခေါင်းစဉ် မျှပြခြင်းသည် ‘ဥဒ္ဓေသ’မည်၍ ထိုဉာဏ်စဉ် ၇၃-ပါးကို တခုစီ အကျယ်ချဲ့ထွင်ဝေဖန်ပြခြင်းသည် ‘နိဒ္ဓေသ’မည်ကြောင်း ယင်းအဋ္ဌကထာ၌ပင် ပြဆိုထားလေသည်။

ထို့အတူ ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်၌လည်း ‘ဥဒ္ဓေသ နိဒ္ဓေသ’ဟု ယှဉ်တွဲသုံးထားသည်ကို တွေ့နိုင်လေသည်။

ဤဝိဘင်းကျမ်း ဉာဏဝိဘင်း စသည်တို့၌ ‘မာတိကာ နိဒ္ဓေသ’ဟု တွဲဖက် သုံးစွဲထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

ဤသို့လျှင် ‘နိဒ္ဓေသ’ပုဒ်ကို ‘ဥဒ္ဓေသ၊ နိဒ္ဓေသ’ဟူ၍၎င်း၊ ‘မာတိကာ၊ နိဒ္ဓေသ’ဟူ၍၎င်း တွဲဖက် သုံးစွဲလေ့ရှိကြောင်း တွေ့ရပေသည်။

‘ဝိတ္ထာရ’ဟူသောအမည်ကို ‘သံခိတ္တ၊ ဝိတ္ထာရ’ဟူ၍၎င်း၊ ‘သင်္ခေပ၊ ဝိတ္ထာရ’ဟူ၍၎င်း တွဲဖက် သုံးစွဲလေ့ရှိသည်။

ပုံစံမှာ—

သုတ္တန်ပိဋက၊ မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော်၌ အကျဉ်းဟောပြချက်ကို ‘သံခိတ္တ’ဟုခေါ်၍ အကျယ် ချဲ့ထွင် ဟောပြချက်ကို ‘ဝိတ္ထာရ’ဟု ခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ‘သင်္ခေပ’ပုဒ် သည်လည်း ‘သံခိတ္တ’ပုဒ်နှင့် အနက်အဓိပ္ပါယ် ထပ်တူဖြစ်၍ သဒ္ဓါနည်းအားဖြင့် ရုပ်ပြီးပုံမျှသာ ထူး၏။ သို့ရာတွင် ရှေးခေတ်က ‘သံခိတ္တ’ပုဒ်ကို အသုံးများ၍ နောက်ပိုင်းခေတ်၌ ‘သင်္ခေပ’ပုဒ်ကို အသုံးများလာသည်။

ဤသို့လျှင် ‘ဝိတ္ထာရ’ပုဒ်ကို ရှေးခေတ်က ‘သံခိတ္တ၊ ဝိတ္ထာရ’ နောက်ခေတ်၌ ‘သင်္ခေပ ဝိတ္ထာရ’ ဟု တွဲဖက် သုံးစွဲကြသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

‘ပဒဘာဇနီ’ဟူသောအမည်ကို ‘မာတိကာ၊ ပဒဘာဇနီ’ဟု တွဲဖက် သုံးစွဲလေ့ရှိ၏။

ပုံစံထုတ်ဆောင်ပြပါအံ့—

ဝိနည်းပိဋကတ်၌ ပါတိမောက်ဟုခေါ်သော သိက္ခာပုဒ်များသည် မာတိကာ(=ခေါင်းစဉ်) မည်၏။ ထိုသိက္ခာပုဒ်များ၌ပါဝင်သော ဘိက္ခုစသော စကားလုံးများကို တပုဒ်စီ ခွဲစိတ် ဝေဖန် ပြခြင်းသည် ‘ပဒဘာဇနီ’မည်၏။

အလားတူပင် အဘိဓမ္မာ ပိဋက ဓမ္မသင်္ဂဟီပါဠိတော်၌ တိက် ၂၂-ပါး၊ ဒုက် ၁၀၀-တို့ကို မာတိကာ(=ခေါင်းစဉ်)ဟု ခေါ်၍ ထိုတိက်ပုဒ်တို့၌ ပါဝင်သော ကုသလ အကုသလ စသော ပုဒ် တို့ကို တပုဒ်စီ ဝေဖန်ဖွင့်ပြချက်ကို ‘ပဒဘာဇနီ’ဟု ခေါ်ကြလေသည်။

ဤသို့လျှင် ‘ပဒဘာဇနီ’ပုဒ်ကို ‘မာတိကာ၊ ပဒဘာဇနီ’ဟု တွဲဖက် သုံးစွဲထားသည်ကို တွေ့ရ ပေသည်။

အဘိဓမ္မာ ဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ဝိဘင်္ဂအမည်ရသောသုတ်များ

ဘုရားဟော တရားမှန်သမျှသည် ဝေဘန်၍ဟောကြားတော်မူသည့် ဝိဘင်္ဂတရားချည်းသာ ဖြစ်ကြောင်း အထက်ဖော်ပြပါ သာကေတိဖြင့် ထင်ရှားပေပြီ။ အချို့သော တရားတော်များကို ဝိဘင်္ဂအမည်ဖြင့်ပင် ဟောကြားတော်မူခဲ့သည်။

သုတ္တန် ပိဋက၌ ဝိဘင်္ဂအမည်ရသော သုတ်ပေါင်း ၁၀-ကျော်ခန့် တွေ့ရပေသည်။

မဇ္ဈိမနိကာယ် ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော်၌ စူဠကမ္မ ဝိဘင်္ဂသုတ်၊ မဟာကမ္မဝိဘင်္ဂသုတ်၊ သဠာယ-တန ဝိဘင်္ဂသုတ်၊ ဥဒ္ဓေသ ဝိဘင်္ဂသုတ်၊ အရဏ ဝိဘင်္ဂသုတ်၊ ဓာတု ဝိဘင်္ဂသုတ်၊ သစ္စ ဝိဘင်္ဂသုတ်၊ ဒက္ခိဏာဝိဘင်္ဂသုတ်ဟူ၍ ဝိဘင်္ဂအမည်ရသော သုတ်ပေါင်း ၈-သုတ်ကို တွေ့ရပေသည်။

သံယုတ္တနိကာယ် နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်၌ ဝိဘင်္ဂမည်သော သုတ် ၁-ခု၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်၌ ဝိဘင်္ဂမည်သော သုတ်ပေါင်း ၄-သုတ်၊ စုစုပေါင်း ၅-သုတ်ကို တွေ့ရပေသည်။

ဤသို့လျှင် သုတ္တန်ပိဋက၌ ဝိဘင်္ဂအမည်ရသော သုတ်ပေါင်း ၁၃-သုတ်ကို တွေ့ရပေသည်။

ဝိနည်းပိဋက၌မူကား သိက္ခာပုဒ်များ အကျယ်ဟောကြားချက် အားလုံးကို ဝိဘင်္ဂဟု အမည်ပေးထားသည်။

အဘိဓမ္မာပိဋက၌ ဒုတိယအဘိဓမ္မာကျမ်းကြီးကို ဝိဘင်းကျမ်းဟု အမည်ပေးထားလေသည်။

ဝိဘင်း အမည်ရပုံ

ဝိဘင်္ဂအမည်ရသော တရားအများတွင် ဤဝိဘင်းပါဠိတော်သည် အကြီးဆုံး ကျယ်ဝန်းများပြားဆုံး ဖြစ်ပေသည်။

အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းကို အစီအစဉ်အတိုင်း အမည်ပေးရာ၌ ပထမကျမ်းကို ဓမ္မသင်္ဂဟ (တရားအကျဉ်းချုပ်)ဟု အမည်ပေး၍ ဒုတိယကျမ်းကိုမူ ဝိဘင်္ဂ(အကျယ် ဝေဘန် ဖွင့်ပြချက်)ဟု အမည်ပေးထားရာ လွန်စွာ သဘာဝကျလှပါပေသည်။

အမှန်စင်စစ် ဝိဘင်းကျမ်းသည် ဓမ္မသင်္ဂဟကျမ်း၌ ဟောပြီးသော တရားများကိုပင် ထပ်မံ၍ အကျယ်ချဲ့ကာ သုတ္တန်နည်း ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်းတို့ဖြင့် ခွဲစိတ် ဝေဘန် ဟောကြားခြင်းဖြစ်ပေသည်။

သုတ္တန်၌ ဟောတော်မူအပ်သော ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ် သစ္စာစသော တရားများကို ဓမ္မသင်္ဂဟကျမ်း၌ မူချထားသော တိက် ၂၂-ပါး ဒုက် ၁၀၀-တို့အတွင်းသို့ သွတ်သွင်းကာ ဆက်လက် အကျယ်ချဲ့ ဝေဘန်ပြနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဓမ္မသင်္ဂဟကျမ်းသည် ဝိဘင်းကျမ်း၏ မာတိကာ (ခေါင်းစဉ်)၊ ဥဒ္ဓေသ သံခိတ္တ သင်္ဂဟ (အကျဉ်းချုပ်)ဖြစ်၍ ဝိဘင်းကျမ်းသည်လည်း ဓမ္မသင်္ဂဟကျမ်း၏ အကျယ်ဖွင့်ပြချက် “ဝိတ္ထာရ” (အကျယ်ရှင်းပြချက်)၊ “နိဒ္ဓေသ” (အကျယ် ဝေဘန်ချက်) “ဝိဘင်္ဂ”ပင် ဖြစ်ပေသည်။

ထို့ကြောင့် ဤကျမ်းသည် ဓမ္မသင်္ဂဟကျမ်းကို အကျယ်ဝေဘန်ဖွင့်ပြသောကြောင့် ဝိဘင်္ဂ (=ဝိဘင်း)ဟူသော အမည်ထူးကို ရရှိသည်ဟု မှတ်ယူရမည်ဖြစ်သည်။

ဝိဘင်း ၁၈-ပါး ဟောရခြင်းအကြောင်း

သဗ္ဗညု မြတ်စွာဘုရားသည် သစ္စာလေးပါးကို ပိုင်းခြားသိမြင်တော်မူသည့် အထိမ်းအမှတ် အဖြစ်ဖြင့် ကဏ္ဍအားဖြင့် လေးပိုင်းရှိသော ဓမ္မသင်္ဂဟကျမ်းကို ဟောတော်မူသည်။ ထို့နောက် အာဝေဏိကဂုဏ်တော်(ဗုဒ္ဓဓမ္မ) ၁၈-ပါးနှင့် ပြည့်စုံတော်မူသည့် အထိမ်းအမှတ်အဖြစ်ဖြင့် ဝိဘင်း ကျမ်းကြီးကို ၁၈-ပိုင်း ဝေဘန်ကာ ဟောတော်မူသည်။

မြတ်စွာဘုရား၏ အာဝေဏိကဂုဏ်တော် ၁၈-ပါးတို့မှာ—

- ၁။ အတိတ်သေ အပ္ပဋ္ဌိဟတ် ဉာဏ်=လွန်လေပြီးသော အတိတ်အဖို့၌ အကြွင်းမဲ့ သိမြင်သည့် အပိတ်အပင် အတားအဆီး မရှိသော ဉာဏ်တော်ရှိခြင်း။
- ၂။ အနာဂတ်သေ အပ္ပဋ္ဌိဟတ် ဉာဏ်=နှောင်အနာဂတ်အဖို့၌ အကြွင်းမဲ့ သိမြင်သည့် အပိတ် အပင် အတားအဆီး မရှိသော ဉာဏ်တော်ရှိခြင်း။
- ၃။ ပစ္စုပ္ပန်သေ အပ္ပဋ္ဌိဟတ် ဉာဏ်=ယခု ပစ္စုပ္ပန်အဖို့၌ အကြွင်းမဲ့ သိမြင်သည့် အပိတ်အပင် အတားအဆီး မရှိသော ဉာဏ်တော်ရှိခြင်း။
- ၄။ သဗ္ဗ ကာယကမ္မံ ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဉာဏာနုပရိဝတ္တံ=အလုံးစုံသော ကာယကံသည် ဉာဏ် တော်လျှင် ရွှေသွားရှိ၍ ဉာဏ်တော်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ (ဉာဏ်ပညာယှဉ်၍သာ ပြုလုပ်တော်မူခြင်း။)
- ၅။ သဗ္ဗ ငစိကမ္မံ ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဉာဏာနုပရိဝတ္တံ=အလုံးစုံသော ဝစီကံသည် ဉာဏ်တော် လျှင် ရွှေသွားရှိ၍ ဉာဏ်တော်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ (ဉာဏ်ပညာယှဉ်၍သာ ဟောကြား ပြောဆို မိန့်မြှောက်တော်မူခြင်း။)
- ၆။ သဗ္ဗ မနောကမ္မံ ဉာဏပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဉာဏာနုပရိဝတ္တံ=အလုံးစုံသော မနောကံသည် ဉာဏ် တော်လျှင် ရွှေသွားရှိ၍ ဉာဏ်တော်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ (ဉာဏ်ပညာယှဉ်၍သာ ကြံစည်ဆင်ခြင်တော်မူခြင်း။)
- ၇။ နတ္ထိ ဆန္ဒဿ ဟာနိ=သတ္တဝါတို့၏ အကျိုးစီးပွားကို လိုလားသော ဆန္ဒတော်၏ ဆုတ် ယုတ်မှု မရှိခြင်း။
- ၈။ နတ္ထိ ဓမ္မဒေသနာယ ဟာနိ=တရားဟောတော်မူခြင်း၏ ဆုတ်ယုတ်မှု မရှိခြင်း (ဟောစရာ တရားစကား မကုန်ခန်းနိုင်ခြင်း။)
- ၉။ နတ္ထိ ဝီရိယဿ ဟာနိ=သူတပါးအကျိုး သည်ပိုးအားထုတ်ရာ၌ လုံ့လဝီရိယ ဆုတ်ယုတ်မှု မရှိခြင်း။
- ၁၀။ နတ္ထိ သမာဓိဿ ဟာနိ=တည်ကြည်မှု သမာဓိတော်၏ ဆုတ်ယုတ်မှု မရှိခြင်း။
- ၁၁။ နတ္ထိ ဝိပဿနာ ပညာယ ဟာနိ=ဝိပဿနာ ပညာတော်၏ ဆုတ်ယုတ်မှု မရှိခြင်း။
- ၁၂။ နတ္ထိ ဝိမုတ္တိယာ ဟာနိ=လွတ်မြောက်မှု အရဟတ္တဖိုလ်၏ ဆုတ်ယုတ်မှု မရှိခြင်း။
- ၁၃။ နတ္ထိ ဒဝါ=ရယ်ရွှင်မြူးထူးလိုသဖြင့် ပြုမှု မိန့်မြှောက်မှု မရှိခြင်း။

အဘိဓမ္မာ ဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

- ၁၄။ နတ္ထိ ရဝါ=သတိလွတ်၍ ချွတ်ယွင်းတိမ်းစောင်းစွာ ပြုမှု မိန့်မြှောက်မှု မရှိခြင်း။
- ၁၅။ နတ္ထိ အဖုဋ်=ဉာဏ်တော်ဖြင့် မတွေ့ထိအပ် မသိအပ်သော အရာမည်သည် မရှိခြင်း။
- ၁၆။ နတ္ထိ ဝေဂါယိတတ္ထံ=ဉာဏ်ဖြင့် မဆင်မခြင် အဆောတလျှင် ဖြစ်ကဟတ်ဆန်း ပြုမှု မိန့်မြှောက်မှု မရှိခြင်း။
- ၁၇။ နတ္ထိ အဗျာဝဋ္ဌမနော=အကျိုးမရှိသော စိတ်တော်ဖြစ်မှု မရှိခြင်း။
- ၁၈။ နတ္ထိ အပ္ပဋိသင်္ခါနုပေက္ခာ=ဉာဏ်တော်ဖြင့် မဆင်ခြင်ဘဲ လျစ်လျူပြုထားမှု မရှိခြင်း။

ဤ ၁၈-ရပ်သော အာဝေဏိကဂုဏ်တော် (ဗုဒ္ဓဓမ္မ)တို့ကို အထိမ်းအမှတ်ပြုသောအားဖြင့် ဝိဘင်းကျမ်းကိုလည်း ၁၈-ပိုင်း^၁ ခွဲခြား၍ ဟောတော်မူ၏။

ဝိဘင်း ၁၈-ကျမ်း

ဝိဘင်းကျမ်း၌—

- ၁။ ခန္ဓ ဝိဘင်း
- ၂။ အာယတန ဝိဘင်း
- ၃။ ဓာတု ဝိဘင်း
- ၄။ သစ္စ ဝိဘင်း
- ၅။ ဣန္ဒြိယ ဝိဘင်း
- ၆။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ ဝိဘင်း
- ၇။ သတိပဋ္ဌာန ဝိဘင်း
- ၈။ သမ္ပပ္ပဓာန ဝိဘင်း
- ၉။ ဣဒ္ဓိပါဒ ဝိဘင်း
- ၁၀။ ဗောဇ္ဈင်္ဂ ဝိဘင်း
- ၁၁။ မဂ္ဂင်္ဂ ဝိဘင်း
- ၁၂။ ဈာန ဝိဘင်း
- ၁၃။ အပ္ပမညာ ဝိဘင်း
- ၁၄။ သိက္ခာပဒ ဝိဘင်း
- ၁၅။ ပဋိသမ္ဘိဒါ ဝိဘင်း

၁-အဘိ၊ ဌ၊ ၂၊ ၁။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂။ (ဤ အာဝေဏိကဂုဏ်တော် ၁၈-ပါးကို အန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေး အတွက် ရွတ်ဖတ်ပူဇော်ကြစေရန် ဓာရဏ ပရိတ်တော်ဟူသော အမည်ဖြင့် ရှေးပညာရှိတို့ ထုတ်နှုတ် ရီရင်ကြသည်။)

၁၆။ ဉာဏ် ဝိဘင်း

၁၇။ ခုဒ္ဒကဝတ္ထု ဝိဘင်း

၁၈။ ဓမ္မဟဒယ ဝိဘင်း-ဟူ၍ ကဏ္ဍအားဖြင့် ၁၈-ပိုင်း ခွဲခြားဟောတော်မူသည်။

ဝိဘင်းကျမ်းဝယ် နည်းသုံးသွယ်

ထို ၁၈-ပါးသော ဝိဘင်းတို့ကို များသောအားဖြင့်—

၁။ သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်း

၂။ အဘိဓမ္မာဘာဇနိယနည်း

၃။ ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း ဟူ၍ နည်းသုံးနည်းတို့ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ဟောကြားတော်မူခဲ့လေသည်။

ဝိဘင်း ၁၈-ပါးလုံး၌ အထက်ပါ ဟောနည်း ၃-နည်းစလုံး မရနိုင်ပေ။ အဘိဓမ္မာဘာဇနိယနည်းကို ခန္ဓဝိဘင်းမှစ၍ ပဋိသမ္ဘိဒါဝိဘင်းတိုင်အောင် ဝိဘင်း ၁၅-ပါးတို့၌သာ ရနိုင်သည်။

သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်းကို ယခင်ဝိဘင်း ၁၅-ပါးမှ ဣန္ဒြိယဝိဘင်းနှင့် သိက္ခာပဒဝိဘင်းတို့ကို ကြည့်၍ ကျန်ဝိဘင်း ၁၃-ပါး၌ ရနိုင်သည်။

ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်းကို ယခင် ဝိဘင်း ၁၅-ပါးမှ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဝိဘင်းကို ကြည့်၍ ကျန်ဝိဘင်း ၁၄-ပါးတို့၌ ရနိုင်ပေသည်။

ဝိဘင်းနိပါတ်စဉ် ၁၆-နှင့် ၁၇-ဖြစ်သော ဉာဏ်ဝိဘင်းနှင့် ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်းတို့၌ အထက်ပါ နည်းသုံးနည်းကို မသုံးဘဲ တပါးစုမှ ဆယ်ပါးစုအထိ မာတိကာ နိဒ္ဒေသနည်းဖြင့် ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူခဲ့သည်။

နောက်ဆုံးဖြစ်သော ဓမ္မဟဒယဝိဘင်း၌ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရစသော ဝါရ ၁၀-ပါးဖြင့် ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူခဲ့သည်။

သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်း။ ။ သုတ္တန်ပိဋက၌ ဟောတော်မူသောနည်းအတိုင်း ဝေဘန်ဟောကြားသောနည်းသည် သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်း မည်၏။ သုတ္တန် ဒေသနာတော်သည် (ကျွတ်ထိုက်သည့်) ဝေနေယျသတ္တဝါတို့၏ အလိုအကြိုက် စရိုက်ကိုကြည့်၍ ဟောကြားထားခြင်းဖြစ်သည်။ တရားနာပုဂ္ဂိုလ် တဦးတယောက်ကိုသော်၎င်း၊ မျက်မှောက်ရှိ တရားနာပရိသတ်ကိုသော်၎င်း ငဲ့ကွက်၍ ဟောကြားခြင်း ဖြစ်သည်။ သုတ္တန်ဒေသနာတော်သည် ကာလဒေသ ပုဂ္ဂိုလ်စသော အခြေအနေများအရ သင့်တော်၍ အကျိုးရှိနိုင်စေမည့် တရားအစိတ်အပိုင်းများကိုသာ တန်ဖိုး တန်ဖိုး ပိုင်းခြားကန့်သတ် ဟောကြားတော်မူသည့် ဒေသနာတော် ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် သုတ္တန်ဒေသနာတော်ကို ဝေနေယျသတ္တဝါတို့ သိလွယ်မြင်လွယ် ထင်လွယ်အောင် ပေါ်လွင်သော စကားအသုံးအနှုန်းများဖြင့် ဟောတော်မူသည်။

ထို့ကြောင့် သုတ္တန်ဒေသနာတော်သည် ရှင်းသည်၊ လွယ်ကူသည်၊ သို့သော် တရားမကုန်၊ နည်းမစုံချေ၊ ရိုးရိုးလူသာမန်တို့နှင့်သာ သင့်တော်၍ ဉာဏ်ကြီးသူတို့အတွက် လေးလေးနက်နက် မရှိလှပေ။

အဘိဓမ္မာ ဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ထိုသို့ သုတ္တန်ဒေသနာတော်၌ ဟောတော်မူသော ရှင်းလင်းလွယ်ကူသောနည်းဖြင့် ခန္ဓာ အာယတန စသည်တို့ကို ဝေဘန်ဟောကြားသောနည်းသည် သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း မည်၏။ မှန်၏။ ဤဝိဘင်းကျမ်း သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၌ ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ် သစ္စာ စသည်တို့ကို ဝေဘန်ဟောကြားထားပုံသည် သုတ္တန်ပိဋက၌ ဝေဘန်ဟောကြားပုံနှင့် လွန်စွာ တူညီသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ထို့ကြောင့် သုတ္တန်ပိဋကဟောရိုး ဟောစဉ်အတိုင်း ဝေဘန်ဟောကြားနည်းကို သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်းဟု မှတ်ယူသင့်ကြပေသည်။

အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း

အဘိဓမ္မာပိဋက ဟောရိုးဟောစဉ်အတိုင်း ဝေဘန်ဟောကြားသောနည်းသည် အဘိဓမ္မာ ဘာဇနီယနည်း မည်၏။ အဘိဓမ္မာဟောနည်းသည် ကာလ ဒေသ ပုဂ္ဂိုလ်စသော အခြေအနေ များကို မဏ္ဍကတ်တရားကုန်အောင် နည်းစုံ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ စကြဝဠာ ကမ္ဘာ လောကဓာတ်ကြီး တခုလုံးကို သိမ်းကျုံး၍ တရားအကြွင်းအကျန် မရှိအောင် ဟောကြားတော် မူသော နည်းဖြစ်၏။ ဉာဏ်တော်အစွမ်းရှိသလောက် ချဲ့ထွင်၍ ဟောကြားထားခြင်း ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မာနည်းသည် ရှည်သည်၊ ကျယ်သည်၊ နက်သည်၊ ခက်သည်၊ သိမ်မွေ့သည်။ လူသာမန်တို့ မလိုက်နာနိုင်။ ဉာဏ်ကြီးရှင်တို့အတွက် ကျယ်ဝန်းလွတ်လပ်သော စားကျက်ကြီး ဖြစ်သည်။ အဘိဓမ္မာတရားတော်အတွင်း၌ ဉာဏ်ကြီးရှင်တို့ ကြိုက်သလောက် ဉာဏ်ကစားနိုင် ကြသည်။ ဉာဏ်ကုန်မြူးနိုင်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်ကို ဉာဏ်နဲ့ သူတို့ ကြောက်၍ ဉာဏ်ကြီးသူတို့ နှစ်သက်ကျေနပ်ကြခြင်း ဖြစ်သည်။

ဤကျမ်း၌ အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်းဆိုသည်မှာ အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းတွင် အဦးမူလဖြစ်သော ဓမ္မသင်္ဂဟ(ဓမ္မသင်္ဂဟီ)ကျမ်း၌ ဟောကြားပြီးသော တိက် ဒုက်တို့ကို ဖူတည်၍ ဟောကြားသော နည်း ဖြစ်သည်။ ခန္ဓာ အာယတနစသည်တို့ကို တိက် ၂၂-တိက်၊ ဒုက် ၁၀၀-တို့၌ ထည့်သွင်းကာ ဟောပြုသောနည်းဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မာဟောရိုးဟောစဉ်အတိုင်း ဟောကြား ခြင်းကို အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်းဟု ခေါ်သည်။

ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း

ဓမ္မသင်္ဂဟီကျမ်း၌လာသော တိက် ဒုက်တို့ကို ခူထား၍ အမေးအဖြေ ပြုလုပ်ဟောကြားသော နည်းကို ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်းဟု ခေါ်ဆိုရသည်။ တိက်ပေါင်း ၂၂-တိက်၊ တိက်ပုဒ်ပေါင်း ၆၆-ပုဒ် တို့ဖြင့်၎င်း၊ ဒုက်ပေါင်း ၁၀၀၊ ဒုက်ပုဒ်ပေါင်း ၂၀၀-တို့ဖြင့်၎င်း ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ် သစ္စာ စသော တရားတို့ကို အမေးအဖြေ ပြုလုပ်ဟောကြားခြင်းသည် ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း မည်၏။ ဝိဘင်းကျမ်းလာ ဟောနည်း ၃-နည်းတို့တွင် ဤ ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်းသည် အကျယ်ဝန်းဆုံး အပြည့် စုံဆုံး ဖြစ်ပေသည်။

ဒီအင်း ခခ-ဓါး စီဥမောဒကြားပုံ

ဤဝိဘင်း ၁၈-ပါးရှိရာတွင် ယင်း ၁၈-ပါးကို ဖြစ်ချင်သလိုဖြစ်စေ၊ နေချင်သလိုနေစေဟု ကျရာ
ရောက်ရာထား၍ ဟောကြားထားခြင်း မဟုတ်ချေ၊ တရနှင့်တခု ရွှေ့နောက်စဉ်ထားပုံမှာ အလွန်
စံနစ်တကျ ရှိလှသည်။ ထင်ရှားစေအံ့ -

ဤလောက၌ သက်ရှိသတ္တဝါဟူသမျှကို ၃-မျိုး ၃-စား ခွဲဝေလိုက်လျှင် -

- ၁။ ဉာဏ်ထက်မြက်သူ = တိက္ခိန္ဒြိယပုဂ္ဂိုလ်
- ၂။ ဉာဏ်အလတ်စားရှိသူ = မဇ္ဈိန္ဒြိယပုဂ္ဂိုလ်
- ၃။ ဉာဏ်နဲ့နှေးသူ = မုဗ္ဗိန္ဒြိယပုဂ္ဂိုလ်

ဟူ၍ ၃-မျိုး ၃-စား ရှိသည်ကို တွေ့မြင်နိုင်ပေသည်။

ဓန္ဒဝိဘင်းနှင့် ဉာဏ်ထက်မြက်သူ။ ။ ထို ၃-မျိုးတို့တွင် ဉာဏ်ထက်မြက်သူများမှာ အသိအမြင်
လျင်မြန်ထက်မြက် သွက်လက်သူများ ဖြစ်သောကြောင့်
တရားစကားကို ကြားနာလေ့လာရာ၌ နည်းနည်းကျဉ်းကျဉ်း ဟောပြောပြုလျှင် သိနိုင်ကြသည်။
အကျဉ်းချုပ်နှင့်လည်း လိုက်လျော့ကိုက်ညီသည်။ အကျဉ်းကိုလည်း ကြိုက်တတ်ကြသည်။ မြတ်စွာ
ဘုရားရှင်သည် ထိုဉာဏ်ထက်မြက်သူ ဒေသနာအကျဉ်းနှင့် လိုက်လျော့သူတို့အတွက် အဘိဓမ္မာ
သဘာဝ ပရမတ္ထတရားများကို ကျဉ်းကျဉ်းနှင့် စုံစုံပါဝင်သော ဓန္ဒဝိဘင်းကို ရှေးဦးစွာ ဟော
တော်မူသည်။ ဓန္ဒဝိဘင်း၌ ခန္ဓာ ၅-ပါးကို အကျဉ်းချုပ်ရှင်းလင်း ဟောကြားတော်မူသည်။
ဤလောက၌လည်း မြန်မြန်ပြီးနိုင်သည့်ကိစ္စကို အလျင်လက်ဦးဆောင်ရွက်၍ ပြေးပြေးမှ ပြီးနိုင်
သည့်ကိစ္စကို နောက်ချန်ပြီး လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ကြသည့် ဓမ္မတာထုံးတမ်းစဉ်လာ ရှိသကဲ့သို့
ဟောကြားတော်မူခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။

အာယတနဝိဘင်းနှင့် ဉာဏ်အလတ်စား။ ။ ထို့နောက် အလယ်အလတ်စား ဉာဏ်ထက်မြက်သူ
တို့နှင့် လိုက်လျော့ကိုက်ညီသည့် အဘိဓမ္မာတရား
များကို ဟောပြောရာ၌ ခန္ဓာ ၅-ပါးလောက်လည်း မကျဉ်း၊ ဓာတ်တရားများလောက်လည်း
မကျယ်မများလွန်းပဲ အလယ်အလတ်စား ခွဲဝေပြဆိုသည့် အာယတန ၁၂-ပါး ပါဝင်သည့်
အာယတနဝိဘင်းကို ဟောတော်မူသည်။

ဓာတုဝိဘင်းနှင့် ဉာဏ်နဲ့ သူ။ ။ ထို့နောက် ကျယ်ဝန်းစွာ ရှင်းလင်းဟောပြော သိနိုင်မည့် ဉာဏ်
နဲ့နှေးသူ မုဗ္ဗိန္ဒြိယပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် ခန္ဓာ အာယတနတို့ထက်
ပိုမိုကျယ်ဝန်းစွာ ဝေဘန်၍ ဓာတ် ၁၈-ပါး ပါဝင်သည့် ဓာတုဝိဘင်းကို ဟောတော်မူသည်။

သစ္စဝိဘင်း။ ။ ထိုခန္ဓာ အာယတန ဓာတ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ဖြစ်ကြောင်း၊ ချုပ်ခြင်း၊ ချုပ်ကြောင်း
ဟူသော အခြင်းအရာ ၄-ပါးကို သိမှသာလျှင် အမှန်အထိုင်း တရားကို ထိုးထွင်း
သိမြင်နိုင်မည် ဖြစ်သောကြောင့် ယင်းအခြင်းအရာ ၄-မျိုးဖြစ်သော သစ္စာ ၄-ပါးကို ဝေဘန်
ပြုသည့် သစ္စဝိဘင်းကို ခန္ဓာ အာယတန ဓာတုဝိဘင်းတို့အပြီး၌ ဆက်လက်ဟောကြားတော်
မူသည်။

ဣန္ဒြိယဝိဘင်း။ ။ထိုဘုရားတို့ကို ထိုးထွင်း သိခြင်းသည်လည်း အထူးအားဖြင့် ဣန္ဒြေတို့ကို မှီ၍သာ သိရသောကြောင့် သစ္စဝိဘင်းဟောပြီးနောက်၌ ဣန္ဒြေတရားများကို ဝေဘန်သည့် ဣန္ဒြိယဝိဘင်းကို ဆက်လက်ဟောတော်မူသည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဝိဘင်း။ ။ဣန္ဒြေတရားတို့၏ ဣန္ဒြေ = အစိုးရခြင်း သဘောသည်လည်း ပစ္စည်း အကြောင်းတရားတို့က ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ပစ္စယုပ္ပန်အကျိုးတရား တို့ကို ကျေးဇူးပြုခြင်း အထူးသာလျှင်ဖြစ်သောကြောင့် ပစ္စည်း ပစ္စယုပ္ပန်ကို ဝေဘန်ပြခြင်းရှိသည့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဝိဘင်းကို ဣန္ဒြိယဝိဘင်းအပြီး၌ ဟောတော်မူသည်။

သဏိပဋ္ဌာနဝိဘင်းစသည်။ ။အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ခန္ဓာစသော တရားတို့ကို အမှန် အတိုင်း ထိုးထွင်း သိမြင်ရခြင်းမှာ သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါး၊ သမ္မပ္ပ- ဓာန် ၄-ပါး၊ ဣဒ္ဓိပါဒ် ၄-ပါး၊ ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါး၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါးတည်းဟူသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့၌ ကောင်းမွန် မှန်ကန်စွာ နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့်သာ ဖြစ်ပေသောကြောင့် ဣန္ဒြိယဝိဘင်းနောက်၌ သတိပဋ္ဌာနဝိဘင်း၊ သမ္မပ္ပဓာနဝိဘင်း၊ ဣဒ္ဓိပါဒ်ဝိဘင်း၊ ဗောဇ္ဈင်ဝိဘင်း၊ မဂ္ဂင်ဝိဘင်းတို့ကို ဟောတော်မူသည်။

ဈာနဝိဘင်း၊ အပ္ပမညာဝိဘင်း။ ။ယင်း ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို ကောင်းမွန် မှန်ကန်စွာ နှလုံး သွင်းနိုင်ခြင်းမှာလည်း ဈာန်တရား အပ္ပမညာတရားဟူသော သမာဓိက္ခန္ဓ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိအကျင့်တို့ကြောင့်သာလျှင် ဖြစ်သောကြောင့် ထိုဗောဓိပက္ခိယဝိဘင်းတို့ ဟောပြီးနောက်၌ ဆက်လက်၍ ဈာနဝိဘင်း၊ အပ္ပမညာဝိဘင်းတို့ကို ဟောတော်မူသည်။

သိက္ခာပဒ်ဝိဘင်း။ ။သမာဓိက္ခန္ဓ စိတ္တဝိသုဒ္ဓိဟူသော ဈာန် အပ္ပမညာအကျင့်ဟူသည် သီလနှင့် ပြည့်စုံသူ သီလဝိသုဒ္ဓိရှိသူတို့မှသာ ဖြစ်နိုင်သောကြောင့် ဈာနဝိဘင်းနှင့် အပ္ပမညာဝိဘင်းတို့အပြီး၌ ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိ = သူတပါးအသက်ကို သတ်ခြင်းမှ ရှောင် ကြဉ်မှုစသော သိက္ခာပဒ်များကို ဝေဘန်ပြဆိုရာ သိက္ခာပဒ်ဝိဘင်းကို ဟောတော်မူသည်။

ပဋိသမ္ဘိဒါဝိဘင်း။ ။ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ် ၄-ပါးသည် ဆိုအပ်ခဲ့သော သီလဝိသုဒ္ဓိ၌တည်၍ ကျင့် ကြံအားထုတ်သဖြင့် ရရှိအပ်သော ဈာန်အပ္ပမညာအကျင့်တို့၏ အကျိုး တရားများသာ ဖြစ်သောကြောင့် သိက္ခာပဒ်ဝိဘင်း၏နောက်၌ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ၊ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ၊ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ၊ ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါ-ဟူသော ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄-ပါးကို ပြဆိုသည့် ပဋိသမ္ဘိဒါဝိဘင်း ကို ဟောကြားတော်မူသည်။

ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ် ၄-ပါး

အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်။ ။(အတ္ထ = အကျိုး၊ ပဋိ = ဖောက်ထွင်းခြင်း၊ ထိုးထွင်းခြင်း။ သံ = မဖောက်မပြန်၊ ဘိဒါ၊ ဝေဖန်ခွဲခြမ်းခြင်း၊ ဉာဏ = ဉာဏ်။) အကျိုး ၅-ပါးကို ဖောက်ထွင်းထိုးထွင်းလျက် မဖောက်မပြန် ဝေဖန်ခွဲခြမ်းတတ်သောဉာဏ်သည် အတ္ထပဋိ- သမ္ဘိဒါဉာဏ် မည်သည်။

အကျိုး ၅-ပါး။ ။ဤတွင် အကျိုး ၅-ပါးမှာ (၁) အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သမျှသောအကျိုး။ (၂) နိဗ္ဗာန်။ (၃) ဟောတော်မူအပ်သော ပါဠိတော်၏ အနက်။ (၄) ဝိပါက်။ (၅) ကြိယာဖြစ်သည်။

အကျိုး ၃-ပါး။ ။ယင်း ၅-ပါးတွင် နိဗ္ဗာန်သည် ဘုရား၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ၊ အရိယာသူမြတ်တို့ ရောက်
အပ်(ရအပ်)သောကြောင့် ပတ္တဗ္ဗအကျိုးမည်သည်။ ဟောတော်မူအပ်သော
ပါဠိတော်၏ အနက်သည် သိစေအပ်သောကြောင့် ဉာဏပတ္တအကျိုးမည်သည်။ အကြောင်း
ကြောင့် ဖြစ်သမျှသော အကျိုး၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာသည် ဖြစ်စေအပ်သောကြောင့် နိဗ္ဗတ္တောဗ္ဗ
အကျိုးမည်သည်။ ဤသို့ ခွဲဝေလျှင် အကျိုးသည် ၃-မျိုးသာ ရှိသည်။ (ဤ၌ ကြိယာကို ကံ၏
အကျိုးနှင့် စပ်သည်ဖြစ်၍ အတ္တ အကျိုးဟု ဆိုသည်။)

ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်။ ။(ဓမ္မ=အကြောင်း။) အကြောင်း ၅-ပါးကို ဖောက်ထွင်းလျက် မဖောက်
မပြန် ဝေဖန်ခွဲခြမ်းတတ်သောဉာဏ် မည်၏။

အကြောင်း ၅-ပါး။ ။ဤတွင် အကြောင်း ၅-ပါးမှာ (၁) အကျိုးကို ဖြစ်စေသမျှသော
အကြောင်း။ (၂) အရိယာမဂ်။ (၃) ဟောတော်မူအပ်သော ပါဠိ
တော်။ (၄) ကုသိုလ်။ (၅) အကုသိုလ်ဖြစ်သည်။ (ဤ၌ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်သည် ဝိပါက်
၏ ပဓာနအကြောင်းဖြစ်၍ ဓမ္မအကြောင်းဟု ဆိုသည်။)

အကြောင်း ၃-ပါး။ ။ယင်းအကြောင်း ၅-ပါးအနက် အရိယာမဂ်သည် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေ
တတ်သောကြောင့် သမ္မာပကအကြောင်းမည်သည်။ ဟောတော်မူအပ်
သော ပါဠိတော်သည် အနက်အကျိုးကို သိစေတတ်သောကြောင့် ဉာဏအကြောင်းမည်သည်။
အကျိုးကို ဖြစ်စေသမျှသော အကြောင်းနှင့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်တို့သည် အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်
သောကြောင့် နိဗ္ဗတ္တကအကြောင်းမည်သည်။ ဤသို့ ခွဲဝေလျှင် အကြောင်း ၃-မျိုးသာ ရှိသည်။

နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်။ ။(နိ=ထုတ်၍၊ ဥတ္တိ၊ ရွတ်ဆိုခြင်း၊ ပြောဆိုခြင်း။) အားလုံးသတ္တဝါ
တို့ပြောဆိုသမျှ ဘာသာစကားတို့၌ တတ်သိနားလည် ကျွမ်းကျင်ခြင်း။

ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်။ ။(ပဋိဘာန=ထင်စွာ ပြုတတ်သောဉာဏ်) အတ္တ၊ ဓမ္မ၊ နိရုတ္တိဉာဏ်
၃-ပါးကို။ ဝါ-အလုံးစုံသော ဉာဏ်ဟူသမျှကို “ဤဉာဏ်သည် ဤ
မည်သော အာရုံကို အာရုံပြု၍ ဤမည်သော ကိစ္စဖြင့် ဖြစ်၏။ ဤသို့သော လက္ခဏ၊ ရသ၊ ပစ္စု-
ပဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန် ရှိ၏” ဟု အာရုံ ကိစ္စ၊ လက္ခဏ၊ ရသ၊ ပစ္စုပဋ္ဌာန်၊ ပဒဋ္ဌာန်စသည်တို့နှင့်တကွ ထီးထွင်း
လျက် မဖောက်မပြန် ဝေဖန်ခွဲခြမ်း၍ သိတတ်သောဉာဏ်သည် ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်မည်၏။

ခုဒ္ဒကဝိဘင်း။ ။ယင်း ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ် ၄-မျိုးကိုရရန် ပယ်ရှားရမည့်တရားများကို သိနိုင်ရန်
အတွက် ယင်း ပယ်ရမည့်တရားများကို ဝေဘန်ပြဆိုရာ၌ ခုဒ္ဒကဝိဘင်းကို ပဋိ-
သမ္ဘိဒါဝိဘင်းအပြီး၌ ဆက်လက်ဟောတော်မူသည်။

ဤ၌ ခုဒ္ဒကသဒ္ဓါသည် သေးငယ် သိမ်ဖျင်း ယုတ်ညံ့သော တရားများဟု အဓိပ္ပါယ်အနက် ရရှိ
သည်။ မှန်လှ၏။ ယင်းအမည်နှင့် လိုက်လျောညီစွာပင် ခုဒ္ဒကဝိဘင်း၌ ယုတ်ညံ့ သိမ်ငယ်သည်
အကုသိုလ်တရားအမျိုးမျိုးကို ဝေဘန်ဟောကြားထားပေသည်။

ဓမ္မဟဒယဝိဘင်း။ ။ဤသို့ အစဉ်အတိုင်း အကျယ်တဝင့် ဖွင့်ပြဝေဘန်ခဲ့သော ခန္ဓာစသော
တရားတို့ကို အကျဉ်းမျှပင် တတ်သိနားလည်စေဦးတော့ အကျိုးပြီး
မြောက် အောင်မြင်နိုင်သည်သာလျှင်တည်းဟု ပြတော်မူလိုသောကြောင့် ဝိဘင်းဟူသမျှတို့၏

နောက်ဆုံးမှပိတ်၍ ခန္ဓာစသော တရားများကို ဘုံသတ္တဝါတရားတို့ဖြင့် ဝေဘန်ရာ ဓမ္မဟဒယ-ဝိဘင်းကို ဟောတော်မူသည်။

‘ဓမ္မဟဒယ’ ပုဒ်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်မှာ—

ဓမ္မ=တရား + ဟဒယ=အသည်းနှလုံး + ဝိဘင်္ဂ=ဝေဘန်ရာ=အသည်းနှလုံးနှင့်တူသည့် တရားများကို ပြဆိုဝေဘန်ရာ ဝိဘင်းဟု အဓိပ္ပါယ် ရရှိသည်။

မှန်၏။ ခန္ဓစသော ဝိဘင်း ၁၇-ခုပါ တရားတို့ကို သာဝကများလည်း ထိုက်သည်အားလျော်စွာ ဟောနိုင်ပေသည်။ ဤဓမ္မဟဒယဝိဘင်း၌ပါသည့် ၃၁-ဘုံ ဘုံရှိသတ္တဝါ သက်တမ်းဖြစ်ထောက်နိုင်သည်ကံ အမျိုးမျိုးစသည်ကိုမူ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ရှင်သာ သိမြင်နိုင် ဟောကြားနိုင်ပေသည်။

ထို့ကြောင့် ဤဝိဘင်းလာ တရားများမှာ အလွန်အရေးကြီးလှပေရာ လူ့ခန္ဓာကိုယ်တခုလုံး၌ အရေးအကြီးဆုံးဖြစ်သော အသဲနှလုံး ဟဒယအမည်ဖြင့် တင်စား၍ဓမ္မဟဒယဟူ၍ ခေါ်ဆိုသည်။

ယင်း တရားများကို ဝေဘန်ရာ ဝိဘင်းကိုလည်း ဓမ္မဟဒယဝိဘင်းဟူ၍ အမည်သတ်မှတ်ပညတ်တင်ထားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဤသို့ တရားအားလုံးကို သိမ်းကျုံးကုန်စင် သိမြင်တော်မူသော သဗ္ဗညုတ ဉာဏသခင် ဘုရားရှင်သည် ဝိဘင်းကျမ်းကြီး၌ ဝိဘင်း ၁၈-ရပ်တို့ကို စေ့စပ်သေချာ ကောင်းစွာစီစဉ် ဟောကြားတော်မူပေသည်။

ဝိဘင်း ၁၈-ပါး၌ ဝေဘန်ဟောကြားပုံ

ထို ဝိဘင်း ၁၈-ပါးတို့တွင် ခန္ဓဝိဘင်း၌ ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့ကို သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်းဟူသော နည်း ၃-မျိုးတို့ဖြင့် ဝေဘန်တော်မူသည်။

သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်းဟူသည်မှာ ဘုရားရှင်သည် သုတ္တန်ပိဋက၌ ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့ကို ခွဲခြားဝေဘန်၍ ဟောကြားတော်မူသည့် နည်းအတိုင်း ဤဝိဘင်းကျမ်း၌ ခန္ဓာ ၅-ပါးကို ခွဲခြားဝေဘန်၍ ဟောသည့်နည်းသည် သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း ဖြစ်ပေသည်။

အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း ဟူသည်မှာ သုတ္တန်ပိဋကနှင့် မဆက်ဆံပဲ အဘိဓမ္မာပိဋကမှာသာ ရှိသည့် တိက်ပေါင်း ၂၂-တိက်၊ တိက်ပုဒ်ပေါင်း ၆၆-ပုဒ်တို့ဖြင့်၎င်း၊ ဒုက်ပေါင်း ၁၀၀၊ ဒုက်ပုဒ်ပေါင်း ၂၀၀-တို့ဖြင့်၎င်း ခန္ဓာ ၅-ပါးကို ဝေဘန်၍ ဟောကြားသောနည်း ဖြစ်သည်။

ခန္ဓဝိဘင်း

ထိုဝိဘင်း ၁၈-ပါး တို့တွင် ရှေးဦးစွာ ခန္ဓဝိဘင်း၏ အကျဉ်းချုပ်ကို ဖော်ပြပါအံ့။ ခန္ဓဝိဘင်း၌—

- ၁။ ရူပက္ခန္ဓာ
- ၂။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ
- ၃။ အညာက္ခန္ဓာ

၄။ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ

၅။ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ-ဟူသော ခန္ဓာငါးပါးကို

(၁) သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း

(၂) အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း

(၃) ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း-ဟူသော နည်း သုံးပါးဖြင့် ဝေဘန်ဟောကြားထား၏။

သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း။ ။ခန္ဓာငါးပါးကို ပေါ်လွင်ထင်ရှား လွယ်ကူသော စကားအသုံးအနှုန်းတို့ဖြင့် ဟောကြားသောနည်း ဖြစ်၏။ ဤသုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၌ ခန္ဓာငါးပါးကို-

၁။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်

၂။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ

၃။ ဩဠာရိက သုခုမ

၄။ ဟိန ပဏိတ

၅။ ဒုရေ သန္တိကေ ဟူ၍ ၁၁-ပါး အပြားအားဖြင့် ခွဲခြားဝေဘန်၍ ဟောတော်မူသည်။

အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ခွဲခြားပုံမှာ ကုန်ခန်းချုပ်ဆုံးလွတ်လေပြီးသော ခန္ဓာငါးပါးကို အတိတ်၊ မဖြစ်ပေါ်လာသေးသော နောင်အခါမှ ဖြစ်ပေါ်မည့် ခန္ဓာငါးပါးကို အနာဂတ်၊ ယခု ဖြစ်ပေါ်ထင်ရှားရှိနေဆဲသော ခန္ဓာငါးပါးကို ပစ္စုပ္ပန်-ဟု ခွဲခြား ဝေဘန်တော်မူသည်။

မိမိထို့သန္တာန်၌ဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးကို အဇ္ဈတ္တ၊ သူတပါးသန္တာန်၌ဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးကို ဗဟိဒ္ဓဟု ခွဲခြား ဝေဘန်တော်မူသည်။

ဩဠာရိက သုခုမ ခွဲခြားရာ၌ ရုပ်ခန္ဓာနှင့် နာမ်ခန္ဓာ ခွဲခြားပုံချင်း မတူချေ။

ဓမ္မက္ခန္ဓာ၌ စက္ခာယတနစသော အာယတန ၁၀-ပါးကို ဩဠာရိက၊ ဣတ္ထိမန္တရစသော ရုပ်ခန္ဓာ-ပါးကို သုခုမဟု ခွဲခြား ဝေဘန်တော်မူသည်။

နာမ်ခန္ဓာလေးပါး၌ ဩဠာရိက သုခုမ ခွဲခြားပုံကား-

ဩဠာရိက

သုခုမ

(က) အကုသိုလ်၊

ကုသိုလ်နှင့် အပျာကတ၊

(ခ) ဒုက္ခဝေဒနာ၊

သုခဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊

(ဂ) ဒုက္ခဝေဒနာသမ္ပယုတ်၊

သုခဝေဒနာသမ္ပယုတ်၊
ဥပေက္ခာဝေဒနာသမ္ပယုတ်၊

အဘိဓမ္မာ ဝိဘင်္ဂပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ဩဠာရိက

သုခုမ

(ဃ) သမာပတ် မဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ နှာမ်ခန္ဓာ၊

သမာပတ်ဝင်စားစေဘဲ ပုဂ္ဂိုလ်၏ နှာမ်ခန္ဓာ၊

(င) လောကီနှာမ်ခန္ဓာ၊

လောကုတ္တရာနှာမ်ခန္ဓာ၊

ဟူ၍ ခွဲခြားထား၏။

ရူပက္ခန္ဓာကို ဟိနုပဏိတခွဲခြားရာ၌ အလိုရှိအပ် နှစ်သက်မြတ်နိုးလေးစားအပ်သော အာရုံငါးပါးသည် ပဏိတမည်၏။ ထိုမှဆန့်ကျင်ဘက် အာရုံငါးပါးသည် ဟိနုမည်၏။

ဒုရေ သန္တိကေ ခွဲခြားရာ၌ သုခုမရုပ် ၁၆-ပါးသည် သိရန်ခက်၍ သိဘို့မနီးစပ် ဝေးကွာသဖြင့် ဒုရေရုပ်မည်၏။ ဩဠာရိကရုပ် ၁၂-ပါးသည် သိဘို့နီးစပ်သဖြင့် အသိလွယ်သဖြင့် သန္တိကေရုပ်မည်၏။

နှာမ်ခန္ဓာလေးပါး၌ ဩဠာရိက နှာမ်ခန္ဓာတို့သည် ဟိနု မည်၏။ ဒုရေ မည်၏။ သုခုမနှာမ်ခန္ဓာတို့သည် ပဏိတ မည်၏။ သန္တိကေ မည်၏။

အဘိဓမ္မာဘာဇနိယနည်း။ ။ခန္ဓာငါးပါးကို တိက် ဒုက်တို့၌ မူလမူလီ တလှည့်သွင်းကာ စက်လှည့်ဟောကြားတော်မူသည်။

ရူပက္ခန္ဓာကို ကေက(တပါးစု)နည်းမှ ကောဒသက(၁၁-ပါးစု)နည်းတိုင်အောင် ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူ၏။ ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော် ရူပကဏ္ဍနှင့် အလုံးစုံ တူညီ၏။ ကေကနည်းမှ ကောဒသကနည်းတိုင်အောင် ခွဲစိတ် ဝေဘန်တော်မူရာ ရုပ်ပေါင်း ၇၀၄-ပါးဖြစ်လေသည်။

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ, သညာက္ခန္ဓာ, သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, ဝိညာဏက္ခန္ဓာ-ဟူသော ခန္ဓာလေးပါးကို ဝေဘန်တော်မူရာ၌—

- ၁။ ဒုက်ကိုမူတည်၍ တိက်ကိုမူလီသွင်းကာ စက်လှည့်ဟောကြားသော ဒုကမူလကဝါရ။
- ၂။ တိက်ကိုမူတည်၍ ဒုက်ကိုမူလီသွင်းကာ စက်လှည့်ဟောကြားသော တိကမူလကဝါရ။
- ၃။ တိက်နှင့် ဒုက်တို့ကို တစုံစီ တိုးပွား၍ ဟောကြားသော ဥဘတောဝစိတက ဝါရ။
- ၄။ နောက်ဆုံးပိုင်းဖြစ်သော သတ္တဝိဓနည်းမှစ၍ ဗဟုဝိဓနည်းတိုင်အောင် ဟောကြားသော ဗဟုဝိဓ ဝါရဟူ၍ မဟာဝါရလေးပါး ရှိ၏။

ဝေဒနာပေါင်း ၁၀၇၀၇၆-ပါး

ဒုက မူလကဝါရ၌ ဝေဒနာရသင့်သော ဒုက် ၅၀-ကို မူတည်၍ ဝေဒနာရသင့်သော တိက် ၁၉-တိက်ကို တလှည့်စီ မူလီသွင်းဟောရာ နည်းပေါင်း (၅၀×၁၉)=၉၅၀ ဖြစ်၏။ တနည်းလျှင် ကေကမှ ဒသကအထိ ဝေဒနာ ၅၅-ပါး ထပ်မံခွဲစိတ်ရာ ဝေဒနာပေါင်း ၉၅၀×၅၅=၅၂၂၅၀ ဖြစ်၏။

ထိုနည်းအတူ တိက မူလကဝါရ၌ တိက် ၁၉-တိက်ကိုမူတည်၍ ဒုက် ၅၀-ကို မူလီသွင်းဟောရာ ဝေဒနာပေါင်း ၅၂၂၅၀-ပါး ဖြစ်၏။

အဘိဓမ္မာ ဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

၄။ ဗဟုဝိဓဝါရ၌—

- (က) သတ္တကနည်း၌ သညာပေါင်း (၂၁×၇) = ၄၇၂-ပါး
 - (ခ) စတုဝိသတိဝိဓနည်း၌ ။ (၂၁×၂၄) = ၅၀၄-ပါး
 - (ဂ) တိသဝိဓနည်း၌ ။ = ၃၀-ပါး
 - (ဃ) ဗဟုဝိဓနည်း၌ ။ (၂၁×၄၈) = ၁၀၀၈-ပါး
- စုစုပေါင်း ၁၂၂၉၆-ပါး ဖြစ်၏။

သင်္ခါရက္ခန္ဓာပေါင်း ၁၉၂၂၆-ပါး

သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို ဒုကမ္မလကဝါရ၌ ဝေဘန်ရာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ရသင့်သော ဒုက်ပေါင်း ၈၂-ခုကို မှုတည်၍ သင်္ခါရက္ခန္ဓာရသင့်သော တိက် ၂၁-ခုကို မူလိသွင်း၍ ဟောတော်မူ၏။ တိကမ္မလကဝါရ၌ တိက် ၂၁-ကို မှုတည်၍ ဒုက် ၈၂-ခုကို မူလိသွင်းကာ ဟောတော်မူ၏။ ဥဘတောဝစိုတကဝါရ၌ တိက် ၂၁-ခုနှင့် ဒုက် ၂၁-ခုတို့ကို တစုံထား၍ ဟောတော်မူ၏။ ဗဟုဝိဓဝါရမှာ သညာက္ခန္ဓာနှင့် တူ၏။

ထို့ကြောင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာအားလုံးကို စုပေါင်းရေတွက်လျှင်—

- ၁။ ဒုကမ္မလကဝါရ၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာပေါင်း (၈၂×၂၁×၅၅) = ၉၄၇၁၀-ပါး
 - ၂။ တိကမ္မလကဝါရ၌ ။ ။ = ၉၄၇၁၀-ပါး
 - ၃။ ဥဘတောဝစိုတကဝါရ၌ ။ (၂၁×၅၅) = ၁၁၅၅-ပါး
- ၄။ ဗဟုဝိဓဝါရ၌—

- (က) သတ္တကနည်း၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာပေါင်း (၂၁×၇) = ၁၄၇-ပါး
- (ခ) စတုဝိသတိဝိဓနည်း၌ ။ (၂၂×၂၄) = ၅၀၄-ပါး
- (ဂ) တိသဝိဓနည်း၌ ။ = ၃၀-ပါး
- (ဃ) ဗဟုဝိဓနည်း၌ ။ (၂၁×၄၈) = ၁၀၀၈-ပါး

စုစုပေါင်း ၁၉၂၂၆-ပါး ဖြစ်၏။

ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း ၁၂၂၉၆-ပါး

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၁၂၂၉၆-ပါးကို ခွဲခြားဝေဘန်ပုံသည် သညာက္ခန္ဓာနှင့် လုံးဝတူပြီ။

ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း

ခန္ဓာငါးပါးကို တိက်ပုဒ်ပေါင်း ၆၆၊ ဒုက်ပုဒ်ပေါင်း ၂၇၈-တို့၌ ထည့်သွင်း၍ အမေးအဖြေ ပြုလုပ်ဟောကြားတော်မူသည်။ ထိုသို့ ထည့်သွင်းဟောကြားရာ၌ ထိုတိက်ဒုက်တို့အတွင်းသို့ မဝင်

နိဒါန်း

သော တရားများကို တိက်မှလွတ်သောတရား(တိက်မုက်)၊ ဒုက်မှလွတ်သောတရား(ဒုက်မုက်) ဟူ၍ ဟောတော်မူသည်။

ဤသို့လျှင် မြတ်စွာဘုရားသည် ဤခန္ဓဝိဘင်းကို သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်းဟူ၍ နည်းသုံးပါးတို့ဖြင့် ခွဲခြမ်းဝေဘန်၍ ဟောတော်မူသည်။

၂-အာယတနဝိဘင်း

အာယတနဝိဘင်း၌လည်း သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၊ အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၊ ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း ဟူ၍ နည်းသုံးပါးတို့ဖြင့် ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူသည်။

သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း။ ။အာယတနဝိဘင်း၌ သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်းကို အကျဉ်းချုပ်မျှ အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် စသော ၁၁-ပါး အပြားအားဖြင့် ခွဲခြားဝေဘန် သော်လည်း အာယတနဝိဘင်း၌ ထိုကဲ့သို့ မဝေဘန်တော့ဘဲ အာယတန ၁၂-ပါး အမည် သရုပ်ကို ထုတ်ဖော်ရေတွက်ပြုပြီးနောက် ထိုအာယတန ၁၂-ပါးကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာ ရေး သုံးချက်တင်၍ ရှုမြင်ပုံ အခြင်းအရာကိုသာ ပြတော်မူသည်။

အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း။ ။အာယတနဝိဘင်း အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်းသည် ခန္ဓဝိဘင်း အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်းနှင့် အချို့အပိုင်း၌ တူညီ၍ အချို့အပိုင်း၌ မတူညီချေ။ စက္ခု သောတ ဃာန ဇိဝှါ ကာယ ရူပ သဒ္ဓ ဂန္ဓ ရသ ဖောဠဗ္ဗ ဟူသော ဩဠာရိက အာယတန ၁၀-ပါးတို့ကို ဝေဘန်ဟောကြားရာ၌ ခန္ဓဝိဘင်း သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်းနှင့် တူညီသည် ကို တွေ့ရ၏။ တပါးစု နှစ်ပါးစု စသည်ဖြင့် ဝေဘန်ဟောကြားခြင်း ပြုတော်မမူချေ။

မနာယတနကို ဝေဘန်ဟောကြားနည်းသည် ခန္ဓဝိဘင်း ဝိညာဏက္ခန္ဓာဟောနည်းနှင့် အလုံးစုံ တူညီသည်။

ဓမ္မာယတနကို ဟောရာ၌ စေတသိက်တရားများကို ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါ- ရက္ခန္ဓာဟူ၍ ခွဲခြားကာ ခန္ဓဝိဘင်းနှင့် ထပ်တူ ဟောတော်မူသည်။ ဓမ္မာယတန၌ အကျုံးဝင်သော သုခမရုပ်တို့ကို ခန္ဓဝိဘင်း သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း သုခမရုပ် ဟောကြားနည်းအတိုင်း ဟော တော်မူသည်။ ထို့ကြောင့် ခန္ဓဝိဘင်းဟောနည်းကို ရှင်းလင်းစွာ နားလည်လျှင် အာယတနဝိဘင်း ကို နားလည်ရန် လွယ်ပြီဟု ဆိုရပေမည်။

ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း။ ။ခန္ဓဝိဘင်း ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်းနှင့် ဟောပုံချင်း တူညီ၏။ အာယတန ၁၂ ပါးကို တိက် ၂၂-တိက်၊ တိက်ပုဒ်ပေါင်း ၆၆၊ ဒုက် ၁၀၀၊ ဒုက်ပုဒ်ပေါင်း ၂၀၀-တို့၌ ထည့်သွင်း၍ အမေးအဖြေ ပြုလုပ်ဟောကြားတော်မူသည်။ ထိုတိက် ဒုက်တို့၌ မဝင်သော တရား များကို တိက်မုက်၊ ဒုက်မုက်အဖြစ်ဟောတော်မူသည်။

၃-ဓာတုဝိဘင်း

ဓာတုဝိဘင်း၌ သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၊ အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၊ ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်းဟူ၍ နည်း ၃-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူသည်။

သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်း

ခန္ဓဝိဘင်း၌ သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်းလာ ခန္ဓာငါးပါးနှင့် အဘိဓမ္မာဘာဇနိယနည်းလာ ခန္ဓာ ငါးပါးသည် တူညီကြ၍ အကျယ်ဝေဘန်ဟောကြားနည်းသာ ကွာခြားသည်။ အာယတနဝိဘင်း၌ သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်းလာ အာယတန ၁၂-ပါးနှင့် အဘိဓမ္မာဘာဇနိယနည်းလာ အာယတန ၁၂-ပါးသည် တူညီကြ၍ အကျယ် ဝေဘန်ဟောကြားနည်းသာ ကွာခြားသည်။

ဓာတုဝိဘင်း၌မူကား သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်းလာ ဓာတ် ၁၈-ပါးနှင့် အဘိဓမ္မာဘာဇနိယ နည်းလာ ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ လုံးဝ မတူချေ။

အဘိဓမ္မာဘာဇနိယနည်း၌ စက္ခုဓာတ်စသော ဓာတ် ၁၈-ပါးကို ဟောတော်မူ၍ သုတ္တန္တ- ဘာဇနိယနည်း၌ ပထဝီစသော ဓာတ် ၆-ပါး၊ သုခဓာတ်စသော ဓာတ် ၆-ပါး၊ ကာမဓာတ် စသော ဓာတ် ၆-ပါးဟူ၍ သုံးစွဲခဲ့ခြားကာ အဘိဓမ္မာဘာဇနိယနည်းနှင့် မတူသော ဓာတ် ၁၈-ပါး ကို ဟောတော်မူသည်။ အကြောင်းမူကား အဘိဓမ္မာဘာဇနိယနည်းလာ ဓာတ် ၁၈-ပါးသည် သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်း၌ ဟောတော်မူသော ဓာတ် ၆-ပါးစီ၌ အသီး အသီး ပါဝင်ပြီး ဖြစ်သော ကြောင့် အဘိဓမ္မာဘာဇနိယနည်းနှင့် မတူသော ဓာတ် ၁၈-ပါးကို ဟောကြားခြင်းဖြစ်သည်။

ပထပဓာတ် ၆-ပါး။ ။ ရှေးဦးစွာ သုတ္တန္တ ဘာဇနိယ နည်း၌ ပထဝီ အာပေါ တေဇော ဝါယော အာကာသ ဝိညာဏ ဟူ၍ ဓာတ် ၆-ပါးကို ဝေဘန် ဟောကြားတော်မူသည်။ ရှေ့ဓာတ် ၅-ပါးကို အဇ္ဈတ္တိက ဗဟိဒ္ဓ (သက်ရှိ သက်မဲ့) နှစ်မျိုး ခွဲခြား ဝေဘန်တော်မူ၍ နောက်ဆုံးဖြစ်သော ဝိညာဏဓာတ်ကိုမူ ဒွါရခြောက်ပါး၏အစွမ်းဖြင့် ဝိညာဏ် ၆-ပါး ကွဲပြားပုံကို ဝေဘန် ဟောကြားတော်မူသည်။

ပထဝီဓာတ်ကို အဇ္ဈတ္တိက ဗဟိဒ္ဓ ခွဲပုံမှာ သတ္တဝါတို့၏ ခန္ဓာကိုယ်အတွင်း၌ရှိသော ဆံပင်အစ အစာဟောင်းအဆုံး ၁၉-ပါးသော ကောဋ္ဌာသတို့ကို အဇ္ဈတ္တိက ပထဝီဓာတ်ဟု အမည်တပ်တော် မူသည်။ သံ ကြေးနီ ကျောက်သား မြေသားစသော မာကြောသော သက်မဲ့ရုပ်တို့ကို ဗဟိဒ္ဓ ပထဝီဟု အမည်ပေးတော်မူ၏။

အာပေါဓာတ်ကို ဝေဘန်ရာ၌ သည်းခြေအစ ကျင်ငယ်အဆုံး အရည် သဘောရှိသော ကောဋ္ဌာသ ၁၂-ပါးကို အဇ္ဈတ္တိက အာပေါဓာတ်ဟု ပြတော်မူ၍ စေးကပ် ဖွဲ့စည်းတတ်သော သက်မဲ့ ရုပ်ဝတ္ထုတို့ကို ဗဟိဒ္ဓ အာပေါဓာတ်ဟု ပြတော်မူ၏။

ဤဓာတုဝိဘင်း သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်း၌ ဟောတော်မူသော ကောဋ္ဌာသ (ခန္ဓာကိုယ် အစိတ် အပိုင်း) များတွင် “မတ္တလုဂ်” ဥဏှောက် မပါဝင်ပေ။ ထို့ကြောင့် အဇ္ဈတ္တိက ပထဝီဓာတ် ၁၉-ပါး၊ အဇ္ဈတ္တိက အာပေါဓာတ် ၁၂-ပါး စုစုပေါင်း ကောဋ္ဌာသ ၃၁-ပါးရှိသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

ထိုနည်းအတူ ဒီဗန်ကာယ် မဟာဝဂ်-မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ်နှင့် မဇ္ဈိမနိကာယ် မူလပဏ္ဏာသ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ်တို့၌လည်း မတ္တလုဂ်(ဥဏှောက်) မပါဝင်ချေ။

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်နှင့်မိလိန္ဒပဉ္စာပါဠိတော်တို့၌သာ မတ္တလုဂ်ပုဒ်ကို တွေ့ရပေသည်။

ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာဆရာကြီးတို့သုံးစွဲနေကျစကားလုံးဖြစ်သော ဗုဒ္ဓိ သကမ္မဋ္ဌာန ၃၂-ကော ဋ္ဌာသကံမ္မဋ္ဌာနံသည် ဤဝိဘင်းပါဠိတော်အရ ၃၁-ကောဋ္ဌာသ ကမ္မဋ္ဌာနံသာ ဖြစ်နိုင်ပေမည်။

နိဂါန်း

ထိုမတ္တလုပ်ပုဒ်ကို ဤဝိဘင်းပါဠိတော်၌ မဟောသော်လည်း ထည့်သွင်းယူရမည်ဟု ဤအဋ္ဌကထာက ညွှန်ကြားထားသည်။ ထိုသို့ မတ္တလုပ်ပုဒ်ကို ဤကျမ်း၌ မဟောခြင်းမှာ ဥဏှောက်သည် (အဋ္ဌိမိဉ္စ) ရိုးတွင်းချဉ်ဆီ၌ပါဝင်သောကြောင့် မဟောခြင်းဖြစ်သည်ဟု မူလဋီကာ၌ ရှင်းပြထားလေသည်။

တေဇောဓာတ်ကို ဝေဘန်ရာ၌ ဥဿာတေဇော၊ သန္တပ္ပနတေဇော၊ ဇီရဏတေဇော၊ ဥဟ-
တေဇော၊ ပါစကတေဇောဟူ၍ သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌ဖြစ်သော တေဇောကို အဇ္ဈတ္တိကတေဇော
ဟု ပြတော်မူသည်။ ထင်းမီးအပူ၊ နေပူ၊ မြက်ပုံ စပါးပုံတို့၏ အပူ စသော ပြင်ပအပူဓာတ်အားလုံး
ကို ဗဟိဒ္ဓတေဇောဟု ပြတော်မူသည်။

ဝါယောဓာတ်ကို ဝေဘန်ပြဆိုရာ၌ အထက်သို့ဆန်သော လေ၊ အောက်သို့စုန်သော လေ၊
ဝမ်းတွင်းလေ၊ အူတွင်းလေ၊ အင်္ဂါကြီးငယ်သို့လျှောက်သောလေ၊ ထွက်သက်ဝင်သက်လေ စသော
သတ္တဝါတို့သန္တာန်မှာဖြစ်သော လေတို့ကို အဇ္ဈတ္တိကလေဟု ပြတော်မူ၏။ အရပ်လေးမျက်နှာမှ
တိုက်ခတ်သောလေမှစ၍ ငှက်တောင်ခတ်ခြင်း၊ ယပ်လေခတ်ခြင်း စသော ပယောဂ တစ်ခုတစ်
ကြောင့်ဖြစ်သော ပြင်ပရှိ ထောက်ကန်ခတ်အားလုံးသည် ဗဟိဒ္ဓဝါယောဓာတ်မည်၏ဟု ပြတော်
မူသည်။

အာကာသဓာတ်ကို ဝေဘန်ရာ၌ ခန္ဓာကိုယ်တွင်းရှိ အသား အသွေးတို့ဖြင့် မထိသော နား
ပေါက် နှာခေါင်းပေါက် ပါးစပ်ပေါက် ဝမ်းခေါင်း အူ စသော အပေါက် အကြား အခေါင်း
အားလုံးကို အဇ္ဈတ္တိက အာကာသဓာတ်ဟု ပြတော်မူ၏။ ပထဝီစသော မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ဖြင့်
မထိမစပ်သော ပြင်ပရှိ အပေါက် အကြား အခေါင်း ဟင်းလင်းပြင်ကို ဗဟိဒ္ဓ အာကာသဓာတ်ဟု
ပြတော်မူသည်။

ဒုတိယဓာတ် ၆-ပါး။ ။ သုခဓာတ်၊ ဒုက္ခဓာတ်၊ သောမနဿဓာတ်၊ ဒေါမနဿဓာတ်၊
ဥပေက္ခာဓာတ်၊ အဝိဇ္ဇာဓာတ်ဟူ၍ ဝေဒနာ ငါးမျိုးနှင့် မောဟ
တရားကို အခြေခံကျသော ဒုတိယဓာတ်ခြောက်ပါးအဖြစ် ထုတ်ပြတော်မူသည်။

တတိယဓာတ် ၆-ပါး။ ။ ကာမဓာတ်၊ ဗျာပါဒဓာတ်၊ ဝိဟိံသာဓာတ်၊ နေက္ခမ္မဓာတ်၊ အဗျာ-
ပါဒဓာတ်၊ အဝိဟိံသာဓာတ်ဟူ၍ အခြေခံပြင်သော တတိယဓာတ်
၆-ပါးကို ဟောတော်မူ၏။

အဝိစိင်ရဲကြီးမှ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိနတ်ပြည်တိုင်အောင် ဤ အတွင်း၌ ရှိရှိသမျှ ခန္ဓာ အာယ-
တနတရားအားလုံးသည် ကာမဓာတ် မည်၏။

အာဇာတဝတ္ထု ၁၀-ပါးတို့ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ်၏ ကြမ်းကြုတ်မှု ဒေါသတရားသည် ဗျာပါဒ
ဓာတ် မည်၏။

တပါးသော သတ္တဝါတို့ကို ရိုက်မုတ် သတ်ဖြတ် ညှဉ်းခဲခြင်းသည် ဝိဟိံသာဓာတ် မည်၏။

ထိုတွင် ကာမဓာတ်သည် သတ္တဝါသင်္ခါရ နှစ်မျိုးလုံးကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်တတ်၏။ ဗျာပါဒဓာတ်
ဝိဟိံသာဓာတ်တို့သည် သင်္ခါရတရားကို အာရုံပြု၍ဖြစ်လျှင် ကမ္မပထ မမြောက်။ သတ္တဝါကို
အာရုံပြု၍ဖြစ်မှသာလျှင် ကမ္မပထမြောက်လေသည်။

အဘိဓမ္မာ ဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

အလုံးစုံသော ကုသိုလ် တရားသည် အကုသိုလ်တရားတို့မှ ထွက်မြောက်တတ်သောကြောင့် နေကမ္မဓာတ် မည်၏။ မေတ္တာသည် အဗျာပါဒဓာတ် မည်၏။ ကရုဏာသည် အဝိဟိံသာဓာတ် မည်၏။

ဤသို့လျှင် အဘိဓမ္မာ ဘာဇနီယနည်း ဓာတ် ၁၈-ပါးနှင့် မတူညီသော ဓာတ် ၁၈-ပါးကို ၆-ပါးစီ သုံးစုခွဲခြား၍ ဟောတော်မူသည်။

အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း

အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၌ ဒွါရ အာရုံ ဝိညာဏ် သုံးပွင့်ဆိုင် ဖြစ်ဟန်ကို ပြတော်မူသည်။ စက္ခုဓာတ်၊ ရူပဓာတ်၊ စက္ခုဝိညာဏဓာတ် စသဖြင့် ဒွါရခြောက်ပါး၊ အာရုံခြောက်ပါး၊ ဝိညာဏ် ခြောက်ပါးတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ဓာတ် ၁၈-ပါးပြားပုံကို ပြတော်မူသည်။

ထိုဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် စက္ခု သောတ ဃာန ဇိဝှါ ကာယ၊ ရူပ သဒ္ဓ ဂန္ဓ ရသ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ ဟူသော ဤရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး ဟောနည်းသည် အာယတနဝိဘင်း သြဋ္ဌာရိက အာယတန ၁၀-ပါး ဟောနည်းနှင့် အလုံးစုံ တူ၏။

ပဉ္စဝိညာဏဓာတ်တို့သည် ပဉ္စဒွါရနှင့် ပဉ္စာရုံကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ပြတော်မူ သည်။ ထိုသို့ ပြတော်မူရာ၌ ဒွါရရုပ်နှင့် အာရုံရုပ် နှစ်မျိုးကိုသာ အကြောင်းတရားဟု မစွဲလမ်းဘဲ ပဉ္စဝိညာဏ်၏ ရှေးကဖြစ်ချုပ်ခဲ့သော ပဉ္စဒွါရာဇာဇနိဇာတ်၏ အနန္တရ သတ္တိစသော ပစ္စယသတ္တိများ ကိုလည်း အကြောင်းတရားအဖြစ် ထည့်သွင်းယူရမည်ဖြစ်သည့်အပြင် ယှဉ်တွဲဖြစ်ပေါ်သော ဧတသိက်တရားတို့၏ သဟဇာတစသော ပစ္စယသတ္တိများကိုလည်း အကြောင်းတရားအဖြစ် ထည့်သွင်းယူရဦးမည်ဟု ပြတော်မူလိုသော မြတ်စွာဘုရားသည်—

“စက္ခုပဋိစ္စ ရူပစေ” စသည်ဖြင့် စသဒ္ဓါနှစ်ချက် ထည့်စွက်၍ ဟောတော်မူသည်။ ဤ စ သဒ္ဓါနှစ်ချက်က ဝိညာဏ်စိတ်သည် ရုပ်အကြောင်းတရားသက်သက်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သည်မဟုတ်၊ ရုပ်အကြောင်းတရား၊ နာမ်အကြောင်းတရား စုံလင်မှသာ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ကြောင်းကို ညွှန်ပြပေသည်။

မနောဓာတ်ကို ဝေဘန်ဟောကြားရာ၌ ဝိညာဏ်ငါးပါး ချုပ်ပျက်ပြီးနောက် ဆက်လက်ဖြစ် ပေါ်သော သမ္ပဒိစ္စိုင်းနှစ်ခုနှင့် ဝိညာဏ်ငါးပါး၏ ရှေ့မှ ကြိုတင်ဖြစ်ပေါ်သော ပဉ္စဒွါရာဇာဇနိဇာတ် တို့သည် မနောဓာတ်မည်ကြောင်း ဟောတော်မူသည်။

ဓမ္မဓာတ်ကို ဝေဘန်ဟောကြားရာ၌ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊ သညာက္ခန္ဓာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ သုခုမရုပ် နိဗ္ဗာန်ဟူ၍ ခွဲခြားပြီးလျှင် ဓမ္မာယတနအတိုင်း ဟောတော်မူသည်။

မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ဝေဘန်ဟောကြားရာ၌ ပဉ္စဒွါရဝီထိ သမ္ပဒိစ္စိုင်း (မနောဓာတ်) နှော့ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်သော သန္တိရဏသည် မနောဝိညာဏဓာတ် မည်၏။ ထို မနောဝိညာဏ ဓာတ် ချုပ်ပြီးနောက် ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်သော ဝုဋ္ဌော ဇော တဒါရုံတို့သည် မနောဝိညာဏဓာတ် မည်၏။ မနောဒွါရဝီထိ၌ မနောဒွါရာဇာဇနိဇာတ်ကဲ့ ဇော တဒါရုံ အားလုံးသည် မနောဝိညာဏ ဓာတ် မည်၏ဟု ဝီထိစိတ်ဖြစ်စဉ်အားဖြင့် ညွှန်ပြတော်မူ၏။

နိဒါန်း

ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း

စက္ခုဇာတ်စသော ဓာတ် ၁၈-ပါးကို တိက် ၂၂-တိက်၊ တိက်ပုဒ်ပေါင်း-၆၆၊ ဒုက်-၁၀၀ ဒုက်ပုဒ်ပေါင်း ၂၀၀-တို့၌ ထည့်သွင်း၍ အမေးအဖြေ ပြုလုပ်ဟောကြားတော်မူ၏။ ထိုတိက်ဒုက် တို့၌ အကျုံးမဝင်သော တရားများကို တိက်မုတ် ဒုက်မုတ် အဖြစ် ဟောတော်မူသည်။

၄-သစ္စဝိဘင်း

သစ္စဝိဘင်း၌ သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၊ အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၊ ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း ဟူ၍ နည်း ၃-နည်းတို့ဖြင့် ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူသည်။

သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း

- ၁။ ဒုက္ခသစ္စာ
- ၂။ သမုဒယသစ္စာ
- ၃။ နိရောဓသစ္စာ
- ၄။ မဂ္ဂသစ္စာ

ဟူသော အရိယသစ္စာလေးပါးကို သုတ္တန်ပိဋကတ်ဟောနည်းအတိုင်း အကျယ်ဝေဘန်၍ ပြတော် မူသည်။

ဒုက္ခသစ္စာအရ—

- ၁။ ဇာတိ=ပဋိသန္ဓေ နေရခြင်း
- ၂။ ဇရာ=အိုမင်း ရင့်ယော်ခြင်း
- ၃။ မရဏ=သေဆုံးခြင်း
- ၄။ သောက=စိုးရိမ်ရခြင်း
- ၅။ ပရိဒေဝ=ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်း
- ၆။ ဒုက္ခ=ကိုယ်၏ဆင်းရဲခြင်း
- ၇။ ဒေါမနဿ=စိတ်နှလုံး မသာယာခြင်း
- ၈။ ဥပါယာသ=ရှိုက်ကြီးတင် ပူပန်ပင်ပန်းခြင်း
- ၉။ အပ္ပိယေဟိ သမ္ပယောဂ=မချစ်မနှစ်အပ်သည်တို့နှင့် ပေါင်းဖော်ရခြင်း
- ၁၀။ ပိယေဟိ ဝိပွယောဂ=ချစ်နှစ်သက်အပ်သည်တို့နှင့် ကွေ့ကွင်းရခြင်း
- ၁၁။ ဣစ္ဆိတာလာဘ=လိုရာကို မရခြင်း

ဟူ၍ ၁၁-မျိုး ခွဲခြားပြီးလျှင် ထိုဒုက္ခတရားအားလုံးကို အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် မှတ်သားရန် “ဥပါဒါနုက္ခန္ဓာငါးပါးသည် ဒုက္ခသစ္စာ မည်၏” ဟူ၍ ပြတော်မူ၏။

အဘိဓမ္မာ ဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ထို ဒုက္ခ ၁၁-မျိုးတွင် အပ္ပိယသမ္ပယောဂဒုက္ခနှင့် ပိယဝိပ္ပယောဂဒုက္ခ အကြောင်းကို ဝိနည်း-
ပိဋက သုတ္တန်ပိဋကတို့ထက် ပိုလွန်၍ ဤဝိဘင်းကျမ်း၌ အပ္ပိယ-အရ မချစ်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်
တရားပိယ-အရ ချစ်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့်တရားဟူ၍ နှစ်မျိုးနှစ်စားခွဲခြားဝေခွဲပြတော်မူသည်။

သမုဒယသစ္စာအရ-ကာမတဏှာ, ဘဝတဏှာ, ဝိဘဝတဏှာ ဟူသော တဏှာ ၃-မျိုးကို၎င်း
ထိုတဏှာတို့၏ဖြစ်ရာ ဌာနကိုလည်း အောက်ပါတရား ၆၀-အတိုင်း ဟောကြားထားပေသည်။

- ၁။ အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါး
- ၂။ ဝိညာဏ် ၆-ပါး
- ၃။ ဗာဟိရာယတန ၆-ပါး
- ၄။ ဖဿ ၆-ပါး
- ၅။ ဝေဒနာ ၆-ပါး
- ၆။ သညာ ၆-ပါး
- ၇။ စေတနာ ၆-ပါး
- ၈။ တဏှာ ၆-ပါး
- ၉။ ဝိတက် ၆-ပါး
- ၁၀။ ဝိစာရ ၆-ပါး

ဤ ၆၀-သော တရားတို့မှာ နှစ်သက်အပ်သောသဘော “ပိယရုပ်”, သာယာအပ်သောသဘော
“သာတရုပ်” တို့ ဖြစ်သည်ဟု ပြဆိုထားပေသည်။

နိဗ္ဗာန်သစ္စာကို ဝေခွဲရာ၌ တဏှာ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာဟု ပြဆိုတော်မူ၍ တဏှာဖြစ်ရာဌာန ၆၀
ရှိသကဲ့သို့ တဏှာချုပ်ရာဌာန ၆၀-ကို ဟောတော်မူ၏။

- မဂ္ဂသစ္စာကို ဝေခွဲဟောကြားရာ၌ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကို—
- သမ္မာဒိဋ္ဌိ=သစ္စာမလေးချက်ကို သိမှု၊
- သမ္မာသင်္ကပ္ပ=နေက္ခမ္မ၊ အဗျာပါဒ၊ အဝိဟိံ သာဝိတက် ၃-မျိုး၊
- သမ္မာဝါစာ=ဝစီဒုစွရိက် ၄-ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်မှု၊
- သမ္မာကမ္မန္တ=ကာယဒုစွရိက်သုံးပါးမှ ရှောင်ကြဉ်မှု၊
- သမ္မာအာဇီဝ=ယုတ်မာသော အသက်မွေးခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်မှု၊
- သမ္မာဝါယာမ=သမ္ပပ္ပဓာန် လေးပါးနှင့် ပြည့်စုံမှု၊
- သမ္မာသတိ=သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါးနှင့် ပြည့်စုံမှု၊
- သမ္မာသမာဓိ=ပဌမဈာန်စသော ဈာန်လေးပါးနှင့် ပြည့်စုံမှု၊

ဟူ၍ အကျယ်ဝေခွဲတော်မူသည်။

အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း

အရိယသစ္စာနှင့် သာမညသစ္စာ။ ။အဘိဓမ္မာ ဘာဇနီယနည်း၌ သုတ္တန္တ ဘာဇနီယနည်းကဲ့သို့ အရိယသစ္စာနိ ဟု ဟောတော်မမူဘဲ အရိယပုဒ်ကို ဖြုတ်၍ သစ္စာနိဟူ၍သာ သာမညအားဖြင့် ဟောတော်မူသည်။ အကြောင်းမှာ သမုဒယသစ္စာကို ဝေဘန် ဟောကြားရာ၌ ပယ်သတ်အပ်သော တဏှာနှင့် တဏှာသမ္ပယုတ်တရားများကို၎င်း၊ မပယ်သတ် သင့်သော ကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးနှင့် လောကီကုသိုလ်တို့ကို၎င်း သမုဒယသစ္စာအဖြစ်ဖြင့် ထည့်သွင်း ဟောကြားတော်မူလိုသောကြောင့် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် အဘိဓမ္မာ ဘာဇနီယနည်း၌ စတ္တာရိ သစ္စာနိဟု အရိယသဒ္ဒါမပါဘဲ ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

သစ္စာလေးပါးကို ဝေဘန်ပြဆိုရာတွင်—

- ၁။ သမုဒယသစ္စာကို ဦးတည်၍ ဝေဘန်ခြင်း၊
- ၂။ မဂ္ဂသစ္စာကို ဦးတည်၍ ဝေဘန်ခြင်း၊

ဟူ၍ ၂-မျိုး ဝေဘန်တော်မူသည်။

သမုဒယသစ္စာ။ ။ထိုတွင် ရှေးဦးစွာ သမုဒယသစ္စာကို မှုတည်၍ သစ္စာ ၄-ပါးကို—

- ၁။ ပဌမကောဋ္ဌာသ၊
- ၂။ ဒုတိယကောဋ္ဌာသ၊
- ၃။ တတိယကောဋ္ဌာသ၊
- ၄။ စတုတ္ထကောဋ္ဌာသ၊
- ၅။ ပဉ္စမကောဋ္ဌာသ

ဟူ၍ ၅-နည်း ဝေဘန်တော်မူသည်။

၁။ ပဌမကောဋ္ဌာသ = တဏှာတခုတည်းကိုသာ သမုဒယသစ္စာအဖြစ်ဖြင့် ဟောတော်မူ၍ တဏှာမှ ကြွင်းသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့ကို ဒုက္ခသစ္စာ၌ ထည့်သွင်း၍ ပြတော်မူသည်။

၂။ ဒုတိယကောဋ္ဌာသ = တဏှာအပါအဝင် ကိလေသာ ၁၀-ပါးလုံးကို သမုဒယသစ္စာဟု ပြတော်မူ၍ ကြွင်းသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့ကို ဒုက္ခသစ္စာ၌ ထည့်သွင်း ပြတော်မူသည်။

၃။ တတိယကောဋ္ဌာသ = ကိလေသာ ၁၀-ပါး အပါအဝင် အကုသိုလ်စိတ် အကုသိုလ်စေတသိက် အားလုံးကို သမုဒယသစ္စာဟု ပြတော်မူ၍ ကြွင်းသော လောကီ ကုသိုလ် လောကီဝိပါက် ကြိယာ နာမက္ခန္ဓာနှင့် ရုပ်တရားတို့ကို ဒုက္ခသစ္စာ၌ ထည့်သွင်းဟော တော်မူသည်။

၄။ စတုတ္ထကောဋ္ဌာသ = ယခင် ဆိုခဲ့ပြီးအကုသိုလ်တရားတို့နှင့် အလောဘ အဒေါသ အမောဟ ဟူသော လောကီကုသိုလ် ဟိတ်တရားများကို သမုဒယသစ္စာ၌ ထည့်

သွင်းဟောကြားတော်မူ၍ ကြွင်းသော လောကီကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာများ၊ ထိုနှင့် ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ၊ ရှင်တရားအားလုံးကို ဒုက္ခသစ္စာ၌ ထည့်သွင်း ဟောကြားတော်မူသည်။

၅။ ပဉ္စမကောဋ္ဌာသ = လောကီကုသိုလ်နှင့် အကုသိုလ်စိတ် စေတသိက်တရားအားလုံးကို သမုဒယသစ္စာ၌ ထည့်သွင်းပြတော်မူ၍ ကြွင်းသော လောကီဝိပါက် ကြိယာ စိတ် စေတသိက်များနှင့် တရားအားလုံးကို ဒုက္ခသစ္စာ၌ ထည့်သွင်း ဟောကြားတော်မူသည်။

မဂ္ဂသစ္စာ။ ။မဂ္ဂသစ္စာကို ဦးတည်၍ ဟောကြားရာ၌—

၁။ အဋ္ဌဂီကဝါရ

၂။ ပဉ္စဂီကဝါရ

၃။ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရ

ဟူ၍ မဟာဝါရ ၃-ပါး အပြားအားဖြင့် ဟောကြားတော်မူသည်။

၁။ အဋ္ဌဂီကဝါရ = ဤဝါရ၌ မဂ္ဂသစ္စာထိုက်သော တရားများကို ရှစ်ပါးစလုံး အပြည့်အစုံ ဟောကြားတော်မူသည်။

၂။ ပဉ္စဂီကဝါရ = ဤဝါရ၌ သီလမဂ္ဂင်များ ဖြစ်ကြသော သမ္မာဝါစာ သမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာအာဇီဝဟူသော ဝိရတိမဂ္ဂင်သုံးပါးသည် မဂ်မရမီ ရှေးဦးစွာ သီလဝိသုဒ္ဓိအဆင့် ကပင် ပြည့်စုံခဲ့လေပြီ။ ထို့ကြောင့် မဂ်စိတ်ဖြစ်ပေါ်သော အခိုက်၌ ဤသီလမဂ္ဂင်သုံးပါး ပါဝင်ရန် မလို၊ ကျန် မဂ္ဂင် ၅-ပါးသာ ပါဝင်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် မဂ္ဂသစ္စာအရ မဂ္ဂင် ၅-ပါးကိုသာ ဟောတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။

၃။ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရ = ဤဝါရ၌ မဂ္ဂင်ဟူသည် ၈-ပါးဖြစ်စေ၊ ၅-ပါးဖြစ်စေ ယင်းတရားများ သည် အခြားသော သမ္မယုတ်တရားတို့ မပါဝင်ဘဲ သီးခြားခွဲ၍ မဖြစ်နိုင်။ ထို့ကြောင့် မဂ်စိတ်လေးပါးနှင့် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကြည့်သော ယှဉ်ဘက်စေတသိက် ၂၈-ပါးကို သိမ်းကျုံး၍ မဂ္ဂသစ္စာ၌ ထည့်သွင်းဟောတော်မူသည်။

နည်းပေါင်း ၆၀၀၀၀ (မြောက်သောင်း)

သစ္စဝိဘင်း၊ အဘိဓမ္မာဘာဇနိယနည်း၌ နည်းပေါင်း ၆၀၀၀၀-ရှိရာ ရေတွက်ပုံမှာ—

သုဒ္ဓိကပဋိပဒါစသော ဝါရ ၅-ပါး	၅
စတုက္ကနည်း၊ ပဉ္စကနည်း ၂-ပါးနှင့် မြောက်	၂x
	<hr/>
နည်းပေါင်း	၁၀
ဈာနဘိနိဝေသစသော အဘိနိဝေသ ၂၀-နှင့် မြောက်	၂၀x
	<hr/>
သုဒ္ဓိကနည်း	၂၀၀
အဓိပတိ လေးပါးနှင့် မြောက်	၄x
	<hr/>
သာဓိပတိနည်း	၈၀၀
သုဒ္ဓိကနည်း ၂၀၀-နှင့် ပေါင်း	၂၀၀
	<hr/>

နိဒါန်း

သောတာပတ္တိမဂ်၌ နည်းပေါင်း	၁၀၀၀
မဂ်လေးပါးနှင့် မြောက်	၄x
ကောဠာသတခု၌ နည်းပေါင်း	၄၀၀၀
ကောဠာသ ၅-ပါးနှင့် မြောက်	၅x
	၂၀၀၀၀
အဋ္ဌဂီကစသော မဟာဝါရ ၃-ပါးနှင့် မြောက်	၃x
သစ္စဝိဘင်း၊ အဘိဓမ္မာဘာဇနိယနည်းပေါင်း	၆၀၀၀၀

ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း

သစ္စာလေးပါးတရားကို တိက် ၂၂-ပါး၊ ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ခွဲခြမ်းဝေဘန်ကာ အမေးအဖြေ ပြုလုပ် ဟောကြားတော်မူသည်။ ထိုတိက်ဒုက်တို့၌ ထည့်သွင်းဝေဘန်ရာ၌ တိက်ဒုက်အတွင်းသို့ မဝင်သော သစ္စာများကို တိက်မုက် ဒုက်မုက်အဖြစ် ဟောတော်မူသည်။

၅-ဣန္ဒြိယဝိဘင်း

ဣန္ဒြိယဝိဘင်း၌ အဘိဓမ္မာဘာဇနိယနည်းနှင့် ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း ၂-မျိုးဖြင့်သာ ဝေဘန်တော် မူသည်။ သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်းဖြင့် ဝေဘန်တော်မမူခဲ့ချေ။ အကြောင်းကား သုတ္တန္တပိဋက၌ ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါးကို အပြည့်အစုံ ဟောကြားတော်မမူခဲ့ချေ။ အချို့အချို့သော သုတ်တို့၌ ဣန္ဒြေ ၂-ပါး ၃-ပါး စသည်ဖြင့် တစိတ်တပိုင်း တကွဲတပြားစီ ဟောထားလေသည်။

ပုံစံပြရလျှင်-မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် ဣန္ဒြိယသံယုတ်တွင်—

စက္ခုစသော အဇ္ဈတ္တိကဣန္ဒြေ ၆-ပါးတို့ကို အရဟန္တသုတ်(နာ-၁၈၁)၌ ဟောတော်မူသည်။

သဒ္ဓိန္ဒြေစသော ဗောဓိပက္ခိယဣန္ဒြေ ၅-ပါးတို့ကို ဧကမီဇီသုတ် (နာ-၁၈၀)၌ ဟောတော်မူ သည်။

အနညာတညဿာမိတိန္ဒြေစသော လောကုတ္တရာဣန္ဒြေ ၃-ပါးတို့ကို အညိန္ဒြိယသုတ် (နာ-၁၈၀) ၌ ဟောတော်မူသည်။

ဣတ္ထိန္ဒြေ ပုရိသိန္ဒြေ ဇီဝိတိန္ဒြေ ဤ ၃-ပါးကို ဇီဝိတိန္ဒြိယသုတ်(နာ-၁၇၉)၌ ဟောတော်မူသည်။

ဤသို့ ဣန္ဒြေတို့ကို အကွဲကွဲအပြားပြား ဟောတော်မူသည်။ ထို့ပြင် သုတ္တန်ပိဋက၌ ဝေဒနိန္ဒြေ ၅-ပါးကိုသာ အကျယ်ဝေဘန်တော်မူ၍ အခြားသော ဣန္ဒြေတို့ကို အကျယ်ဝေဘန် ဟောကြား ခြင်းပြုတော်မမူချေ။ ထိုသို့ သုတ္တန်ပိဋက၌ ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါးကို အစီအစဉ်တကျ ဟောထားခြင်း မရှိသောကြောင့် ဣန္ဒြိယဝိဘင်း၌ သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်းကို မဟောခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

အဘိဓမ္မာဘာဇနိယနည်း။ ။ အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဝေဘန်ရာ၌ စက္ခုန္ဒြေအစ မနိန္ဒြေအဆုံးရှိသော အဇ္ဈတ္တိကဣန္ဒြေ ၆-ပါးသည် အာယတနဝိဘင်း၌ အဇ္ဈတ္တိကအာ- ယတန ၆-ပါးကို ဝေဘန်ဟောကြားပုံနှင့် တူညီသည်။

အဘိဓမ္မာ ဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ဣတ္ထိဘာဝရုပ်ကို ဣတ္ထိန္ဒြေဟု ဟောကြားတော်မူ၍ ပုမ္မာဝရုပ်ကို ပုရိသိန္ဒြေဟု ဟောတော်မူသည်။

ဇီဝိတိန္ဒြေကိုမူ ရုပ်ဇီဝိတ နာမ်ဇီဝိတ နှစ်ပါး ခွဲခြားဝေခွဲပြတော်မူသည်။

သုခိန္ဒြေ ဒုက္ခိန္ဒြေ သောမနဿိန္ဒြေ ဒေါမနဿိန္ဒြေ ဥပေက္ခိန္ဒြေ ဟူသော ဝေဒနိန္ဒြေငါးပါး၊ သဒ္ဓိန္ဒြေ ဝိရိယိန္ဒြေ သတိန္ဒြေ သမာဓိန္ဒြေ ပညိန္ဒြေ ဟူသော ဗောဓိပက္ခိယဣန္ဒြေငါးပါး၊ အနညာ-တညဿာမိတိန္ဒြေ အညိန္ဒြေ အညာတာဝိန္ဒြေ ဟူသော လောကုတ္တရာဣန္ဒြေ ၃-ပါး၊ ဤဣန္ဒြေ ၁၃-ပါးကို အဓိပ္ပါယ်ပေါ်လွင်ထင်ရှားအောင် ပရိယာယ် စကားလှယ်ပုဒ်များဖြင့် ဝေခွဲပြတော်မူသည်။

ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း။ ။ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်းမှာ တိက်ဒုက်တို့ဖြင့် အမျိုးအစား ခွဲပြခြင်းသာ ဖြစ်၍ ခန္ဓဝိဘင်း စသည်နှင့်တူပြီ။

၆-ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဝိဘင်း

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဝိဘင်း၌ သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်းနှင့် အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း ၂-ပါးဖြင့် ဝေခွဲတော်မူသည်။ ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်းဖြင့် ဝေခွဲတော်မမူချေ။ အကြောင်းမှာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို ဟောရာ၌ မြတ်စွာဘုရားသည် အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ သမ္ဘဝန္တိ စသည်ဖြင့် ဝါကျပြုလုပ်၍ ဟောတော်မူသည်။ ခန္ဓဝိဘင်း၌ ရူပက္ခန္ဓော ဝေဒနာက္ခန္ဓော စသည်ဖြင့် တပုဒ်ချင်း သရုပ်ထုတ် ရေတွက်ပြသကဲ့သို့ အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရာ ဝိညာဏံ စသည်ဖြင့် တပုဒ်ချင်း သရုပ်ထုတ်၍ ရေတွက်ပြတော်မူချေ။ ထို့ကြောင့် ကတမေ ဓမ္မာ အဝိဇ္ဇာ=အဘယ်တရားတို့သည် အဝိဇ္ဇာမည်ကုန်သနည်း စသည်ဖြင့် အမေးအဖြေပြုလုပ်ရန် မဖြစ်နိုင်ချေ။ ထိုသို့ အမေးအဖြေ မပြုလုပ်နိုင်သောကြောင့် ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်းဖြင့် ဝေခွဲတော်မမူချေ။

သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း။ ။သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ ၁၂-ပါးကို တရားကိုယ် အရကောက်၍ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ပြတော်မူသည်။

အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း။ ။အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ ၁၂-ပါးကို ပစ္စယ-စတုက္က ဟေတုစတုက္က သမ္ပယုတ္တစတုက္က အညမညစတုက္က ဟူ၍ နည်းလေးပါးတို့ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဖြစ်စဉ်ကို အပြန်အလှန် စက်လှည့်ဟောကြားတော်မူသည်။

အဝိဇ္ဇာအရင်းခံကြောင့် အကုသိုလ်သင်္ခါရ၊ ကာမာဝစရကုသိုလ်သင်္ခါရ၊ ရူပါဝစရကုသိုလ် သင်္ခါရ၊ အရူပါဝစရကုသိုလ်သင်္ခါရတရားများ ဖြစ်ပေါ်ကြ၍ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်စက်လည်ပုံကို ဝေခွဲ၍ ပြတော်မူသည်။

၇-သတိပဋ္ဌာနဝိဘင်း

သတိပဋ္ဌာနဝိဘင်း၌ သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၊ အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၊ ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း၊ ဤ ၃-ပါးဖြင့် ဝေခွဲဟောကြားတော်မူသည်။

သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၌ ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ကို ကောဋ္ဌာသ ၃-ပါးဖြင့် ဝေခွဲပြတော်မူသည်။

ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ကို သုခ ဒုက္ခ ဥပေက္ခာဝေဒနာသုံးပါးဖြင့် ဝေဘန်တော်မူ၏။

စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ကို ရာဂ ဒေါသ မောဟနှင့်ယှဉ်သောစိတ်၊ ရာဂ ဒေါသ မောဟ ကင်းသောစိတ်၊ လွတ်မြောက်သောစိတ်၊ မလွတ်မြောက်သောစိတ် စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းဝေဘန် တော်မူသည်။

ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ကို ကာမစ္ဆန္တ ဗျာပါဒ ထိနမိဒ္ဓ ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စ ဝိစိကိစ္ဆာ ဟူသော နိဝရဏငါးပါး၊ သတိသမ္မောဇ္ဈင် စသော ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါး တရားတို့ဖြင့် ဝေဘန်ဟောကြားတော် မူသည်။

အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၌ လောကုတ္တရာမဂ်တရားနှင့်ယှဉ်သော သတိသည် သတိပဋ္ဌာန် မည်ကြောင်း ပြတော်မူ၍ နည်းပေါင်း ၈၀၀၀ (ရှစ်သောင်း)ဖြင့် ဝေဘန်တော်မူသည်။

ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း၌ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးကို တိက်ဒုဂ်တို့၌ ထည့်သွင်း၍ အမေးအဖြေပြုလုပ် ဟောကြားတော်မူသည်။

၈-သမ္ဗုဒ္ဓာနဝိဘင်း

သမ္ဗုဒ္ဓာနဝိဘင်း၌ သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၊ အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၊ ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း၊ ဤ ၃-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူသည်။

သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၌ မဖြစ်သေးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို မဖြစ်အောင် အားထုတ်ခြင်း၊ ဖြစ်ပြီးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ခြင်းငှါ အားထုတ်ခြင်း၊ မဖြစ်သေးသော ကုသိုလ်တရား တို့ကို ဖြစ်အောင်အားထုတ်ခြင်း၊ ဖြစ်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့ကို မပျောက်မပျက် တည်တံ့ တိုးပွားအောင် အားထုတ်ခြင်းဟူ၍ မှန်ကန်သော အားထုတ်မှု(သမ္ဗုဒ္ဓာန်)လေးပါးကို သရုပ် အဓိပ္ပါယ်ထုတ်ပြ ဝေဘန်တော်မူသည်။

အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၌ ဈာနာဘိနိဝေသ သုဒ္ဓိကပဋိပဒါ စသောနည်းများဖြင့် မြှောက် ပွား၍ နည်းပေါင်း ၂၀၀၀၀ (နှစ်သောင်း)တို့ဖြင့် ဝေဘန် ဟောကြားတော်မူသည်။

ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း၌ သမ္ဗုဒ္ဓာန်လေးပါးကို ကုသလတိက်စသော တိက် ၂၂-ပါး၊ ဟေတုဒုဂ် စသော ဒုဂ် ၁၀၀-တို့၌ ထည့်သွင်း၍ အမေးအဖြေပြုလုပ်ဝေဘန်တော်မူသည်။

၉-ဣဒ္ဓိပါဒဝိဘင်း

ဣဒ္ဓိပါဒဝိဘင်း၌ သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၊ အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၊ ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း၊ ဤ ၃-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူသည်။

သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၌ ဣဒ္ဓိပါဒလေးပါး အဓိပ္ပါယ်ကို ရှင်းပြဝေဘန်တော်မူ၏။ ဣဒ္ဓိဆိုသည်မှာ ပြီးစီးခြင်း ပြည့်စုံခြင်း ရောက်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ဣဒ္ဓိပါဒဆိုသည်မှာ ပြီးပြည့်စုံခြင်း၏ အခြေခံ အကြောင်းတရားများ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အဓိပတိတပ်သော ဆန္ဒ ဝိရိယ စိတ္တ ဝိမံသ ဤ တရားလေးပါးသည် ဣဒ္ဓိပါဒမည်ကြောင်း ရှင်းပြတော်မူသည်။

[၂၀]

အဘိဓမ္မာ ဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၌ လောကုတ္တရာဖြစ်သော ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးကို နည်းပေါင်း ၃၂၀၀၀ (သုံးသောင်းနှစ်ထောင်)တို့ဖြင့် ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူ၏။

ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း၌ ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးကို တိက် ၂၂၊ ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် အမေးအဖြေပြုလုပ် ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူသည်။

၁၀-ဗောဇ္ဈင်္ဂဝိဘင်း

ဗောဇ္ဈင်္ဂဝိဘင်း၌ သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၊ အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၊ ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း၊ ဤနည်း ၃-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူသည်။

သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၌ သတိသမ္မောဇ္ဈင်စသော ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါးကို သရုပ်အဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွ ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူသည်။

အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၌ မဂ်ကုသိုလ်လေးပါးကို နည်းပေါင်း ၃၂၀၀၀ (သုံးသောင်း နှစ်ထောင်)ဖြင့် ဝေဘန်တော်မူသည်။

ဖိုလ်လေးပါးကိုလည်း အလားတူ နည်းပေါင်း ၃-ဆပြု၍ ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူ၏။

ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း၌ ဗောဇ္ဈင် ၇-ပါးကို တိက် ၂၂-ပါး၊ ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် အမေးအဖြေ ပြုလုပ် ဟောကြားတော်မူသည်။

၁၁-မဂ္ဂင်္ဂဝိဘင်း

မဂ္ဂင်္ဂဝိဘင်း၌ သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၊ အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၊ ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း၊ ဤ နည်း ၃-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဘန်တော်မူသည်။

သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၌ လောကီမဂ္ဂင် ရှစ်ပါးနှင့် လောကုတ္တရာ မဂ္ဂင် ရှစ်ပါး နှစ်မျိုးလုံးကို ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူသည်။

အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၌ လောကုတ္တရာမဂ်ကုသိုလ်ကို အဋ္ဌင်္ဂိကနည်း၊ ပဉ္စင်္ဂိကနည်းစသည် ဖြင့် နည်း ၂၀၀၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဘန်တော်မူသည်။

ဖိုလ်လေးပါးကို ဝေဘန်ဟောကြားရာ၌ ထိုနည်းပေါင်း ၂၀၀၀၀ ၏ ၃-ဆတိုင်အောင် ရှိလေ သည်။

ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း၌ မဂ္ဂင်တရားများကို ဇီဝိက ၂၂-ပါး၊ ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် အမေးအဖြေပြုလုပ် ဝေဘန်တော်မူသည်။

၁၂-ဈာနဝိဘင်း

ဈာနဝိဘင်း၌ သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၊ အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၊ ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း၊ ဤနည်း ၃-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဘန်တော်မူသည်။

သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၌ ရူပဈာန်လေးပါး၊ အရူပဈာန်လေးပါးကို ရရှိအောင် အားထုတ်ပုံ လမ်းစဉ်ကို အကျယ် ပြဆိုထားလေသည်။ ဈာန်ရလိုသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ၊

နိဒါန်း

အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ၊ ဣန္ဒြိယသံဝေဒသီလ၊ ပစ္စယသန္နိသိတသီလ ဟူသော သီလ လေးမျိုးကို စင်ကြယ်စေ၍ သတိ သမ္မုတေညတရားနှင့် ပြည့်စုံစေရမည်။ ထို့နောက် ဆိတ်ငြိမ်ရာသို့ ချဉ်းကပ်၍ နိဝရဏတရားတို့ကို ပယ်ပုံ စသည်တို့ကို ရှင်းလင်း ဝေဘန်ပြတော်မူသည်။

အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၌ ပဌမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်ဟူသော ဈာန်လေးပါးကို ရူပါဝစရကုသိုလ်၊ အရူပါဝစရကုသိုလ်၊ လောကုတ္တရာကုသိုလ်၊ ရူပါဝစရ-ဝိပါက်၊ အရူပါဝစရဝိပါက်၊ လောကုတ္တရာဝိပါက်၊ အရူပါဝစရကြိယာဟူ၍ ၇-နည်း ခွဲခြား ဟောတော် မူသည်။

ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း၌ ဈာန်လေးပါးကို တိက် ၂၂-ပါး၊ ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် အမေးအဖြေ ပြုလုပ် ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူသည်။

၁၃-အပ္ပမညာဝိဘင်း

အပ္ပမညာဝိဘင်း၌ သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၊ အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၊ ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း ဤနည်း ၃-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဘန်တော်မူ၏။

သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၌ မေတ္တာ ကရုဏာ မုဒိတာ ဥပေက္ခာဟူသော အပ္ပမညာ လေးပါး ပါးများအားထုတ်ပုံကို အစဉ်အတိုင်း ဖွင့်ဆို ရှင်းပြထားလေသည်။

အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၌ အပ္ပမညာလေးပါးကို ဈာန်လေးပါးအပြားအားဖြင့်၎င်း၊ ရူပါ-ဝစရကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာအားဖြင့်၎င်း ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူသည်။

ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း၌ ထိုအပ္ပမညာလေးပါးကို တိက် ၂၂-ပါး ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် အမေး အဖြေ ပြုလုပ်ဟောကြားတော်မူသည်။

၁၄-သိက္ခာပဒဝိဘင်း

သိက္ခာပဒဝိဘင်း၌ သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်းဖြင့် မဝေဘန်ဘဲ အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၊ ပဉ္စာ ပုစ္ဆကနည်း နှစ်ပါးတို့ဖြင့် ဝေဘန်တော်မူလေသည်။

ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိစသော သိက္ခာပုဒ်ငါးပါးကို ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ် လေးပါးဖြင့် ဝေဘန်ကာ သိက္ခာပဒအရ ဝိရတိစေတသိက် စေတနာ သမ္ပယုတ်တရားများဖြစ်ကြောင်း ပြတော် မူသည်။

ထို့ပြင် ကာမ ရူပ အရူပ လောကုတ္တရာကုသိုလ်အားလုံးသည် ကျင့်အပ်သောကြောင့် သိက္ခာ မည်ကြောင်း ဟောတော်မူသည်။

ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း၌ ထိုသိက္ခာပုဒ်ငါးပါးကို တိက် ၂၂-ပါး၊ ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် အမေးအဖြေ ပြုလုပ်ဟောကြားတော်မူသည်။

၁၅-ပဋိသမ္ဘိဒါဝိဘင်း

ပဋိသမ္ဘိဒါဝိဘင်း၌ သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၊ အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၊ ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း၊ ဤ နည်း ၃-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဘန်ဟောကြားတော်မူ၏။

သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၌—

အတ္တပဋိသမ္ဘိဒါ၊ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ၊ နိရုတ္တိမဇ္ဈိသမ္ဘိဒါ၊ ပဋိဘာနု ပဋိသမ္ဘိဒါဟူသော ပဋိသမ္ဘိဒါ လေးပါးကို သာမည သိမ်းကျုံး ရေတွက် ဟောနည်း (သင်္ဂဟဝါရ)။

သစ္စာလေးပါးနည်း (သစ္စဝါရ)။

အကြောင်းကို မူတည်၍ပြသောနည်း (ဟေတုဝါရ)။

အကျိုးကို မူတည်၍ပြသောနည်း (ဓမ္မဝါရ)။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း၊ ပါဠိတော်နှင့် အနက်ကို မူတည်၍ ဟောသောနည်း (ပရိယတ္တိနည်း) ဟူ၍ ခြောက်ပါးသောနည်းတို့ဖြင့် ဝေဘန် ဟောကြားတော်မူသည်။

အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း၌ ကုသိုလ် အကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာ စိတ် စေတသိက် ရုပ် နိဗ္ဗာန်တရားတို့ကို ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်လေးပါးဖြင့် ပိုင်းခြားသိပုံကို ဝေဘန် ဟောကြားတော်မူသည်။

အတ္တပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်သည် ကာမာဝစရကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး ကြိယာဉာဏ သမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး ပေါင်း ၁၆-ပါးသောစိတ်တို့၌ ယှဉ်နိုင်ပုံကို ဟောတော်မူ၏။

ဓမ္မ နိရုတ္တိ ပဋိဘာနု ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ် ၃-ပါးသည် ကာမာဝစရကုသိုလ် ကြိယာ ဉာဏ- သမ္ပယုတ်စိတ် ၈-ပါး၌သာ ယှဉ်နိုင်ကြောင်းကို ဟောတော်မူသည်။

ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း၌ ထိုပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါးကို တိက် ၂၂၊ ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် အမေး အဖြေ ပြုလုပ်၍ ဝေဘန် ဟောကြားတော်မူသည်။

၁၆-ဉာဏဝိဘင်း

ဉာဏဝိဘင်းမှစ၍ နောက်ဆုံး ဝိဘင်း ၃-ခု၌ သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း၊ အဘိဓမ္မာဘာဇနီယ နည်း၊ ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်းတို့ဖြင့် ဝေဘန်ခြင်း ပြုတော်မမူချေ။

ကေက(တပါးစု)နည်း၊ ဒုက(နှစ်ပါးစု)နည်း၊ တိက(သုံးပါးစု)နည်း၊ စတုက္က(လေးပါးစု) နည်း၊ ပဉ္စက(ငါးပါးစု)နည်း၊ ဆက္က(ခြောက်ပါးစု)နည်း၊ သတ္တက(ခုနစ်ပါးစု)နည်း၊ အဋ္ဌက (ရှစ်ပါးစု)နည်း၊ နဝက(ကိုးပါးစု)နည်း၊ ဒသက(ဆယ်ပါးစု)နည်းဟူ၍ ခေါင်းစဉ် မာတိကာ အားဖြင့် ဆယ်ပိုင်းခွဲခြားထားပြီးလျှင် ထိုခေါင်းစဉ် မာတိကာအတိုင်း နိဗ္ဗေသအကျယ် ညွှန်ပြ ချက်ကို ဝေဘန် ဟောကြားတော်မူသည်။

ဤဉာဏဝိဘင်း၌ ဉာဏ်ပညာတည်းဟူသော အကြောင်းတရားများနှင့် ဉာဏ်ပညာ အမျိုး အစားများကို အရေအတွက် တူရာတူရာ စုပေါင်း၍ ပြတော်မူသည်။

ပုံစံ။ ။ပဉ္စဝိညာဏ်စိတ်တို့သည် ဟိတ် မမည်ချေ၊ ဤသို့ ဟိတ်မမည်ဟု မှန်ကန်စွာသိခြင်းသည် ဉာဏ် မည်၏။ ယင်းဉာဏ်သည်ပင်လျှင် အမျိုးမျိုးသော စည်းစိမ် ချမ်းသာ ပြည့်စုံခြင်း တို့၏ တည်ရာဖြစ်သောကြောင့် ဉာဏဝတ္ထု မည်၏ဟု ဉာဏဝတ္ထုကို တပါးစု (ကေကနည်း) ဖြင့် ဟောတော်မူသည်။

ထို့အတူပင် တပါးစု(ကေကနည်း)၌ ပဉ္စဝိညာဉ်သည် ဟိတ် မရှိ အဟေတုက စသည်ဖြင့် မေ့သက်ဏီ မာတိကာအတိုင်း ဟောတော်မူသည်။

ဒုက-မှ ကောဒသက-ထိအောင် ဤနည်းဖြင့် ဉာဏ, ဉာဏဝတ္ထု ခွဲခြားဝေခွာဟောတော် မူသည်။

၁၇-ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်း

ခုဒ္ဒက၏အဓိပ္ပါယ်မှာ “သေးသိမ်သော, ယုတ်ညံ့သော” ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

ခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်း၌ ဉာဏဝိဘင်းနှင့် အလားတူစွာ ကေက ဒုက စသည်ဖြင့် ခေါင်းစဉ်မာတိကာ ဆယ်မျိုးခွဲခြား၍ ထိုခေါင်းစဉ်မာတိကာအတိုင်း နိဒ္ဒေသ အကျယ်ညွှန်ပြချက်ကို ဝေခွာဟော ကြားတော်မူသည်။

ဤခုဒ္ဒကဝတ္ထုဝိဘင်း၌ မာနတရား၊ မိစ္ဆာဝိတက်၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၊ အာသဝ၊ ဩဃ၊ ယောဂ၊ ဂန္ဓ၊ နီဝရဏ၊ သံယောဇဉ်၊ ကိလေသာ စသော ယုတ်ညံ့သေးသိမ်သော (ခုဒ္ဒက) တရားများ၊ ယုတ်ညံ့ သေးသိမ်ကြောင်းဖြစ်သော (ခုဒ္ဒကဝတ္ထု) တရားများကို အရေအတွက် တူရာ တူရာ စုပေါင်း၍ ဝေခွာဟောကြားတော်မူသည်။

၁၈ - မေဃဒယဝိဘင်း

မေဃဒယဝိဘင်း၌ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရ၊ ဥပ္ပတ္တာနုပ္ပတ္တိဝါရ၊ ပရိယာပန္နာပရိယာပန္နဝါရ၊ မေဃဒဿနဝါရ၊ ဘူမန္တရ ဒဿနဝါရ၊ ဥပ္ပါဒကကမ္မ အာယုပ္ပမာဏဝါရ၊ အဘိညေယျာဒိဝါရ၊ သာရမ္မဏအနာရမ္မဏဝါရ၊ ဒိဋ္ဌသုတာဒိဒဿနဝါရ၊ တိကာဒိဒဿနဝါရ ဟူ၍ ဝါရ ၁၀-ပါးတို့ဖြင့် ဝေခွာဟောကြားတော်မူ၏။

သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရ၌ ခန္ဓာ ၅-ပါး၊ အာယတန ၁၂-ပါး၊ ဓာတ် ၁၈-ပါး၊ သစ္စာ ၄-ပါး၊ ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါး၊ ဟိတ် ၉-ပါး၊ အာဟာရ ၄-ပါး၊ ဖဿ ၇-ပါး၊ ဝေဒနာ ၇-ပါး၊ သညာ ၇-ပါး၊ စေတနာ ၇-ပါး၊ စိတ်ဝိညာဏ် ၇-ပါး၊ ဤ ၁၂-မျိုးသော တရားတို့ကို သရုပ်သင်္ချာထုတ်ပြ၍ ရေတွက် ဟောကြားတော်မူ၏။

ဥပ္ပတ္တာနုပ္ပတ္တိဝါရ၌ ထို ၁၂-မျိုးသော တရားတို့ကို ကာမဓာတ်၊ ရူပဓာတ်၊ အရူပဓာတ်၊ အပရိယာပန္န (လောကုတ္တရာ) ဟူသော ဓာတ်လေးပါးဖြင့် ခွဲခြားဝေခွာဟောတော်မူသည်။

ပရိယာပန္နာပရိယာပန္နဝါရ၌ ထို ၁၂-မျိုးသော တရားတို့ကို ကာမဓာတ် စသော ဓာတ် လေးပါး၌ အကျုံးဝင်ပုံ မဝင်ပုံတို့ကို ခွဲခြားပြတော်မူသည်။

မေဃဒဿနဝါရ၌ ကာမ ရူပ အသညသတ် အရူပဟူသော လေးပါးသော ပဋိသန္ဓေအခိုက်၌ ရသင့် ဖြစ်သင့်သော ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ်စသည်တို့ကို ဟောကြားတော်မူ၏။

ဘူမန္တရဒဿနဝါရ၌ စိတ် စေတသိက် ရုပ် နိဗ္ဗာန် ဟူသော ပရမတ္ထတရားလေးပါးကို ဘုံလေး ပါးဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ဘုံလေးပါး၌ ထည့်သွင်းရေတွက်ပြတော်မူသည်။

အဆဲမြန် ၂ (အိ)

ဥပ္ပါဒကကမ္မ အာယုပ္ပမာဏဝါရ၌ ဒါန သီလ ဥပေါသထကံကြောင့် လူချမ်းသာ ဘဝနှင့် နတ်ပြည် ၆-ထပ်၌ ဖြစ်ရပုံကို၎င်း၊ လူတို့၏သက်တမ်းမှစ၍ အသညသတ် ဗြဟ္မာတို့၏သက်တမ်း တိုင်အောင် သက်တမ်းများကို အတိအကျ ရေတွက်၍၎င်း ဟောကြားတော်မူသည်။

အဘိညေယျာဒိဝါရ၌ ခန္ဓာစသော ၁၂-မျိုးသော တရားတို့ကို အဘိညေယျ၊ ပရိညေယျ၊ ပဟာတဗ္ဗ၊ ဘာဝေတဗ္ဗ၊ သစ္စိကာတဗ္ဗအားဖြင့် ခွဲခြားဝေခွဲတော်မူသည်။

သာရမ္ပဏ အနာရမ္ပဏဝါရ၌ ခန္ဓာအာယတနစသော ၁၂-မျိုးသော တရားတို့ကို အာရုံပြုတတ် သော တရား၊ အာရုံမပြုတတ်သော တရားအားဖြင့် နှစ်မျိုးခွဲခြား၍ ဟောတော်မူသည်။

ဒိဋ္ဌသုတာဒိဋ္ဌသုတာဝါရ၌ ခန္ဓာစသော ၁၂-မျိုးသော တရားတို့ကို ဒိဋ္ဌ သုတ မုတ ဝိညာတ အားဖြင့် လေးမျိုးစီ ထပ်မံစိတ်ဖြာ၍ ဝေခွဲတော်မူသည်။

အဓိပ္ပါယ်မှာ—

ဒိဋ္ဌ=ဟူသည် မြင်အပ်သောတရား ဖြစ်သည်။ သုတ=ကြားအပ်သောတရား၊ မုတ=တွေ့အပ် သော တရား၊ ဝိညာတ=သိအပ်သောတရား ဖြစ်သည်။

ယင်း ၄-ပါးတို့ဖြင့် ခန္ဓာငါးပါးစသော တရား ၁၂-မျိုးကို ဝေခွဲဟောကြားသည်။ ဟောပုံ မှာ ရူပက္ခန္ဓာသည် ဒိဋ္ဌလည်း ဖြစ်သည် (ရူပါရုံ)။ သုတလည်း ဖြစ်သည် (သဒ္ဓါရုံ)။ မုတလည်း ဖြစ်သည် (ဂန္ဓ-ရသ-ဖောဋ္ဌဗ္ဗအာရုံ ၃-ပါး)။ သိအပ်သော ဝိညာတလည်း ဖြစ်သည် (ကြွင်းရုပ် များ)ဟူ၍ ဝေခွဲဟောကြားတော်မူသည်။

ကြွင်းခန္ဓာ ၄-ပါးနှင့် တရား ၁၁-မျိုးတို့ကို ဤ ၄-ပါးဖြင့် ဝေခွဲသည်ကို သိပါလေ။

တိကာဒိဋ္ဌသုတာဝါရ၌ ခန္ဓာစသော ၁၂-မျိုးသော တရားတို့ကို တိက် ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေခွဲ ဟောကြားတော်မူသည်။

ဝိဘင်းကျမ်းပမာဏ။ ။ဤ ဝိဘင်းကျမ်းကြီးသည် ကျမ်းပမာဏအားဖြင့်—

သံဂါယနာတင် ထေရ်အရှင်တို့သည် သံဂါယနာတင်သော အခါ၌ ဂါထာပေါင်း ၂၅၀-ခန့် ရောက်လျှင် ၁-ဘာဏဝါရ တကြိမ်ရပ်နား၍ ရွတ်ဆိုကြရာ ဤ ဝိဘင်းကျမ်းကို အကြိမ်ပေါင်း ၃၅-ခါခန့် ရပ်နား၍ ရွတ်ရသောကြောင့် ၃၅-ဘာဏဝါရခန့်ရှိပြီး ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာမူ စာအုပ် စာမျက်နှာအားဖြင့် (၄၅၃) မျက်နှာ ရှိပေသည်။

ဤသို့လျှင် ဤဝိဘင်းကျမ်းကြီးသည်ကား —

မြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၌ လက္ခဏာတော်ကြီး သုံးဆဲ့နှစ်ပါး၊ လက္ခဏာတော်ငယ် ရှစ်ဆယ် ရောင်ခြည်တော် ၆-သွယ်တို့ဖြင့် ကြည်ညိုဖွယ်ရာ တင့်တယ်လှပ ရှုမဝအောင် သပ္ပာယ် တော်မူလှသည့် မြတ်ဗုဒ္ဓရှင်တော်ဘုရား၏ ကိုယ်တော်ပိုး တဆူကဲ့သို့ လူ နတ် ဗြဟ္မာ သတ္တဝါ အပေါင်းအား လူ နတ် နိဗ္ဗာန် သုံးတန်သော ချမ်းသာကို ပေးကမ်းငှဝေ လိုရာကို ယူစေဟူသော သဘောကို ဆောင်လျက် ထင်ထင်ရှားရှား မားမားမတ်မတ် တည်တံ့တော်မူလျက် ရှိပေသည်။

၁-ဝိဘင်းမြန်မာပြန်ကျမ်းကြီး

ပျက်စိအဆုံး နားအရှုံး။ ။ရှေးမြန်မာ လူကြီးများ အစဉ်အဆက် ပြောဆို သုံးစွဲခဲ့ကြသည့် စကားပုံများတွင် “ပျက်စိအဆုံး နားအရှုံး” ဟူသော စကားပုံတခု ရှိပေသည်။ ယင်းစကားပုံတွင် ပျက်စိအဆုံးဟူသည်မှာ ပျက်စိ ချိုယွင်း ပျက်စီးလျှင် လူ့ဘဝ ပျက်သုဉ်း ကုန်ဆုံးသွားသည်ဟု ဆိုလိုသည်။

မှန်၏။ လောက၌ လူသားတိုင်းတယောက် ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ အရေးကြီးသော ကိုယ်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ပျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ကိုယ်ဟူသော ရုပ်အင်္ဂါများ ပါရှိခဲ့၏။

ယင်းတို့တွင် အများအပြား ချိုယွင်း ပျက်စီးတတ်ပြီး ခန္ဓာကိုယ်အတွက်နှင့် လူ့ဘဝအတွက် အရေးအကြီးဆုံး အင်္ဂါရပ်များမှာ ပျက်စိနှင့် နား ဖြစ်သည်။ ယင်း ၂-မျိုးတို့တွင် ပျက်စိအင်္ဂါ အမိဝမ်းတွင်း ပဋိသန္ဓေမှ မပါခဲ့ဘဲ ချိုယွင်းခဲ့လျှင်သော်၎င်း၊ အမိဝမ်းတွင်း ပဋိသန္ဓေအင်္ဂါက ပါခဲ့သော်လည်း နောက်မှ ပျက်စီးခဲ့သော်၎င်း ထိုသူအဖို့ လူ့ဘဝ၌ ဘာတခုမျှ မည်မည်ရရ မပြုလုပ် မစွမ်းဆောင်နိုင်တော့ချေ။ သူ၏ဘဝသည် ပျက်သုဉ်း ကုန်ဆုံးသွားလေပြီ။ ထို့ကြောင့် ပျက်စိအဆုံးဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

နားအရှုံးဟူသည်မှာ နားချိုယွင်းပျက်စီးသွားလျှင် လူ့ဘဝကား မဆုံးသေး၊ မသုဉ်းသေး။ သို့သော် သူ၏ လူ့ဘဝသည် ရှုံးနိမ့်သော ဘဝတခုဖြစ်သွားလေပြီဟု ဆိုလိုသည်။

မှန်၏။ နားသည် ဘဝတက်လမ်းအတွက် အလွန်အရေးကြီးသော အင်္ဂါရပ်တခုဖြစ်၏။ လူ့ဘဝ လူ့ အဆင့်အတန်းမီရန် ပျက်စိအရေးကြီးသကဲ့သို့ လူ့ဘဝ လူ့အဆင့်အတန်း တိုးတက်ရေးအတွက် နားသည် အလွန် အရေးကြီးပေသည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ဆက်ဆံရေးတွင် အကောင်းအဆိုး ပြောဆိုသံကို ကြားဘို့ လို၏။ မိဘ ဆရာ သမားတို့ ပြောဆို ဆုံးမ သင်ကြားသည်ကို နားယူဘို့ လို၏။ ဘုရား ရဟန္တာ သာဝကတို့ တရားဓမ္မ ဟောပြသည်ကို နားယူရန် လို၏။ ပရတော ဘောသခေါ် သူတပါး ပြောဟောသံ မကြားရက အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ဂ-ယောက်တို့တွင် အစဆုံး ဖြစ်သည့် သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်မျှ မဖြစ်နိုင်ချေ။ အထက် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ဘဝသို့ ကျော်လွှား တက်နိုင်မည်လည်း မဟုတ်ပေ။

လူ့ဘဝတက်လမ်းအတွက် ဤမျှအရေးကြီးလှသော နားအင်္ဂါသည် အမိဝမ်းတွင်းပဋိသန္ဓေမှ ချိုယွင်းခဲ့သော်၎င်း၊ နောင်အခါမှ ပျက်စီးသွားခဲ့သော်၎င်း ထိုလူသားအဖို့ အရှုံးကြီး ရှုံးရလေပြီ။ ထို့ကြောင့် နားအရှုံးဟု ဆိုခဲ့ခြင်းဖြစ်လေသည်။

အကယ်၍ လူသားတယောက်၌ ပျက်စိနှင့်နား ၂-ပါးလုံး ချိုယွင်းပျက်စီးပါမူ ထိုသူမှာ အဆုံး အရှုံး ၂-မျိုးလုံးနှင့် ကြုံတွေ့ရပေတော့မည်။

ဤရှေးမြန်မာစကားပုံနှင့် ဆက်စပ်၍ တွေးတော စဉ်းစားဖွယ်တရပ် ရှိသည်မှာ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော ဂုဏ်ထူး ဝိသေသတို့နှင့် ပြည့်ဝ၍ တန်ဖိုးရှိလှသော ဝိဘင်းပါဠိတော်ကျမ်းကြီးကို ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ဘုရားသည် လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၂၅၀၀-ကျော်က ထုတ်ဖော် ဟောကြား တော်မူခဲ့၏။ မြန်မာပြည်သို့ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း ၉၀၀-ကျော် ပုဂံခေတ် အနော်ရထာမင်း လက်ထက်က ရောက်လာခဲ့၏။

အဘိဓမ္မာ ဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

သို့သော် မြန်မာစာနှင့် မြန်မာဘာသာစကားကိုသာ တတ်ကျွမ်းနားလည်ကြသည့် ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံသားတို့မှာ ပါဠိဘာသာဖြင့် တည်ရှိနေသည့် ဝိဘင်း ပါဠိတော်ကျမ်းကြီးကို တတ်သိ နားလည် သဘောပေါက်အောင် ကိုယ်ပိုင်မျက်စိဖြင့်လည်း မဖတ်ရှုနိုင်ကြချေ။ သူများဖတ်ပြု၍လည်း ကိုယ်ပိုင်နားဖြင့် နာယူပြီး သိနားလည်ရန် မစွမ်းနိုင်ကြချေ။

ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာစီမံကိန်းအရ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့မှ ပါဠိတော် မြန်မာပြန်ကျမ်းများ ထုတ်ဝေခဲ့ရာ သုတ္တန် ဝိနည်း ပိဋကတ် မြန်မာပြန်များ ပေါ်ထွက်နေပေပြီ။ အဘိဓမ္မာပိဋကမူ ဓမ္မသင်္ဂါယနာတုကထာ ပုဂ္ဂလပညတ် ကထာဝတ္ထု မြန်မာပြန်များ ပေါ်ထွက်ခဲ့ပေပြီ။ ယမိုက်နှင့် ပဋ္ဌာန်းအတွက် အရကောက် မြန်မာပြန်များ ရှိနေပေပြီ။ မြန်မာစာနှင့် မြန်မာဘာသာစကားတတ်သူတို့ ကိုယ်ပိုင်မျက်စိဖြင့် ဖတ်၍ ကိုယ်ပိုင်နားဖြင့် နာယူနိုင်ကြပေပြီ။ ဤဝိဘင်းကျမ်း တကျမ်းသာလျှင် မြန်မာဘာသာ မပြန်ရသေးပဲ ကြွင်းကျန်နေပေသည်။

ဤဝိဘင်းကျမ်းကြီးနှင့် ပတ်သက်စပ်ဆိုင်လာလျှင် မျက်စိကန်းသူ နားပင်းသူများသာဖြစ်၍ နေပေတော့သည်။ မျက်စိအဆုံး နားအရှုံး ဖြစ်နေကြရပေတော့သည်။

ယင်းသို့သော ဆုံးရှုံးခြင်းမျိုးကား မြန်မာပြည် ဗုဒ္ဓသာသနာဝင်၌ မရှိကောင်း မဖြစ်ကောင်း ဟု နှစ်နှစ်နော့နော့ တွေးတောကြံဆ အစဉ်သတိရနေသော ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ တော်လှန်ရေးအစိုးရ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ကြီးသည် ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ဝန်ထမ်း ပါဠိပညာရှင်များနှင့်၎င်း မန္တလေးမြို့ မစိုးရိမ်တိုက် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ပဋ္ဌာန်းဆရာတော်အမှူးပြုသော ပဋိဝိသောကေ အဖွဲ့ဝင် ဆရာတော်များနှင့်၎င်း တိုင်ပင်စည်းဝေး ဆွေးနွေး၍ ကြီးပမ်းအားထုတ် ရေးသားပြုစုခဲ့ရာ ယခုအခါ ဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်ကျမ်းကြီး ခမ်းနားကြီးကျယ် ထယ်ဝါခဲညားစွာ ထွက်ပေါ်၍ လာခဲ့ပေပြီ။ မြန်မာစာနှင့် မြန်မာဘာသာစကားကိုသာ တတ်ကျွမ်းကြသည့် ပြည်ထောင်စုသား ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ရှင်လူအများတို့သည် မျက်စိအဆုံး နားအရှုံး မဖြစ်ရတော့ဘဲ ကိုယ်ပိုင်မျက်စိ နားတို့ဖြင့် ဝိဘင်းမြန်မာပြန်ကျမ်းကြီးကို ဖတ်ရှုနားလည်နိုင်ကြပေပြီ ဖြစ်ပေသတည်း။

၂-ဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်ကျမ်းကြီး၏ အရည်အသွေး

ဘာသာပြန်ကျမ်းဟူသည်မှာ မူရင်းကျမ်း၏ အရသာကို မပျက်စေပဲ သဘောအဓိပ္ပါယ် ပေါ်လွင်ထင်ရှားအောင် ပြန်ဆိုနိုင်မှသာ အောင်မြင်သော ဘာသာပြန်ကျမ်း ဖြစ်နိုင်သည်။ အောင်မြင်သော ဘာသာပြန်ကျမ်းမျိုးကို ဖတ်ရှုရမှလည်း လေ့လာသူတို့ အကျိုးရှိမည်ဖြစ်သည်။

ဤဝိဘင်း ပါဠိတော်မြန်မာပြန်ကျမ်းသည် မူရင်းဝိဘင်းပါဠိတော်ကျမ်းကြီး၏ အရသာကို မပျက်စေပဲ သဘောအဓိပ္ပါယ်ပေါ်အောင် ရေးသားပြန်ဆိုနိုင်သောကျမ်း ဖြစ်ပါသည် ဟူ၍ ဤနိဒါန်းမှ အမှန်းတင်ဂုဏ်ဖော်၍ ကြော်ငြာနေရုံမျှဖြင့် ပြီးနိုင်မည်မဟုတ်ပေ။ စာရှုသူတို့ ကျမ်းရင်းကို လေ့လာဖတ်ရှုသောအခါမှသာ ဘယ်လိုကျမ်းမျိုးဖြစ်သည်ကို တိတိကျကျ ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်ကြပေမည်။

သို့ဖြစ်လင့်ကစား ဤနိဒါန်းကို ဖတ်ခြင်းဖြင့် ကျမ်းရင်း၏အရသာကို မြီးနိုင်ကြစေခြင်းငှါ အနည်းအကျဉ်းမျှ ရှင်းလင်းထုတ်ပြပါဦးအံ့။

ဤဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်ကျမ်းကြီး၌ မူရင်းဝိဘင်းပါဠိတော်၏ အဆီဩဇာ အရသာ မပျက်စေဘဲ သုတေသီတို့ဖတ်ရှုခံစားနိုင်ကြစေရန် အနက်မြန်မာပြန်ဆိုရာတွင်—

- (က) ဝေါဟာရတ္ထ = ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲရိုးစကားလုံးဖြင့် ပြန်ဆိုခြင်း
- (ခ) သဒ္ဒတ္ထ = သဒ္ဒါအနက်ထွက်သည့်အတိုင်း ပြန်ဆိုခြင်း
- (ဂ) အဓိပ္ပါယ်တ္ထ = ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပါယ်နက်ကို ဖော်ပြ၍ ပြန်ဆိုခြင်း
- (ဃ) အဋ္ဌကထာသဘောဖြင့် ရှင်းပြခြင်း
- (င) ဋီကာသဘောဖြင့် ရှင်းပြခြင်း
- (စ) အရကောက်သဘောဖြင့် ရှင်းပြခြင်း
- (ဆ) ဂန္ထန္တရ = ကျမ်းတပါးလာအဓိပ္ပါယ်ဖြင့် ရှင်းပြခြင်း
- (ဇ) ဝိနိစ္ဆယ = အဆုံးအဖြတ်သွင်း၍ ရှင်းလင်းပြခြင်း
- (ဈ) အဓိပ္ပါယ်ကို ဖော်ထုတ်ပြခြင်း
- (ည) ပါဠိတိမ်မြုပ်သည်ကို ဖော်ထုတ်ပြခြင်း

ဟူသော ၁၀-ပါးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ရှင်းလင်းပြန်ဆို၍ထားပေသည်။ ပုံစံသာဓက ထုတ်၍ ထင်ရှားအောင် ရေးပြပါအံ့။

(က) ဝေါဟာရတ္ထဖြင့် ပြန်ဆိုခြင်း။ ။ဝေါဟာရတ္ထဖြင့် ပြန်ဆိုခြင်းဟူသည်မှာ ယခုမျက်မှောက်ခေတ် ပြောဆိုသုံးစွဲနေသည့် စကားဖြင့် အနက် မြန်မာပြန်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

ပုံစံ- ဤဝိဘင်းမြန်မာပြန်ကျမ်း စာမျက်နှာ ၁-ကို ရှုပါ။ ရူပက္ခန္ဓော ဟူသော ဝိဘင်းပါဠိကျမ်းရင်းစကားကို “ရုပ်အစု” ရူပက္ခန္ဓောဟု ပြန်ဆိုထားသည်ကို တွေ့နိုင်ပေသည်။

ဤ၌ ရူပ ဟူသော ပါဠိကို သဒ္ဒတ္ထအားဖြင့် ဖောက်ပြန်တတ်သည့်တရားဟု မပြန်ဆိုမူ၍ ရုပ်ဟု မြန်မာဝေါဟာရရှိတိုင်း ပြန်ဆိုထားသည်။ ခန္ဓ ဟူသော ပါဠိကို ခဲစားအပ်သော တရားဟု သဒ္ဒတ္ထမပြန်မူ၍ အစု-ဟု မြန်မာဝေါဟာရရှိတိုင်း ပြန်ဆိုထားသည်။

ဤသို့သော ဝေါဟာရတ္ထ မြန်မာပြန်နည်းကိုကား ဤ ဝိဘင်းမြန်မာပြန်ကျမ်း၌ အမာခံ ကိုယ်ထည်အဖြစ် အသုံးပြု ပြန်ဆိုထားပေသည်။

(ခ) သဒ္ဒတ္ထဖြင့် ပြန်ဆိုခြင်း။ ။သဒ္ဒတ္ထပြန်ဆိုခြင်း ဟူသည်မှာ သဒ္ဒါပုဒ်တခု၌ ပါဝင်သော ဓာတ်ပစ္စည်းတို့၏ အနက်ကို ဖော်ထုတ်၍ မြန်မာပြန်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

ပုံစံ-စာမျက်နှာ(၁) “ဝိညာဏက္ခန္ဓော”ဟူသော မူရင်းပါဠိကို သိမှု(စိတ်)အစု ဝိညာဏက္ခန္ဓော ဟု ပြန်ဆိုထားသည်။

ဤ၌ ဝိညာဏပါဠိကို ပြောဆိုသုံးစွဲရိုး ဝေါဟာရတ္ထအားဖြင့် ဝိညာဉ်ဟု မပြန်ပဲ ဝိညာဏပုဒ်ရှိ ဉာဓာတ်၏ ဝိဇာနန-သိခြင်းအနက်၊ ယု-ပစ္စည်း ကာရိယ အန-၏ ‘မှု’ဟူသော ဘာဝတ္ထကို ယူလျက် (ဉာ+အန=သိ+မှု) သိမှု-ဟု သဒ္ဒတ္ထအားဖြင့် ပြန်ဆိုထားသည်။

အဘိဓမ္မာ ဝိသင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ဤသို့ စသည်ဖြင့် သဒ္ဓတ္တမြန်မာပြန်နည်းကိုလည်း ဤဝိဘင်းမြန်မာပြန်ကျမ်း၌ များစွာ အသုံးပြု ပြန်ဆိုထားပါသည်။

(ဂ) အဓိပ္ပါယ်ထွက်ဖြင့် ပြန်ဆိုခြင်း။ ။အဓိပ္ပါယ်ထွက်ဖြင့် ပြန်ဆိုခြင်းဟူသည်မှာ အရာဌာနအား လျော်စွာ လိုအပ်သော မှတ်ယူသင့်သော အနက်ကို ဖော်ပြ ပြန်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

ပုံစံ-စာမျက်နှာ(၁) ဒုရေ ရှုပ် ဟူသော ပါဠိတော်ကျမ်းရင်း စကားကို ဝေးသောပျပ် ဟူ၍သာ မပြန်မူ၍ ဝေးသော ရုပ်ဟူသည် ဤ၌ မိမိနှင့် ယူဇနာပေါင်း မိုင်ပေါင်း အများကြီး ဝေးကွာသော နေရာ၌ ရှိသည့်ရုပ်ကို မယူသင့်၊ စင်စစ်မှာ ဉာဏ်ဖြင့်သိရန် မလွယ် ခက်ခဲသော ရုပ်ဖြစ်သည်ကို သိစေရန်အတွက် ဝေးသော(အသိခက်သော)ဒုရေရုပ်-ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွက် ပြန်ဆို ထားသည်။

နီးသော(သိလွယ်သော)သန္တိကေရုပ်-ဟူသည်လည်း ထိုနည်းအတူပင် အဓိပ္ပါယ်ထွက် ပြန်ဆို ထား၏။ ဤဝိဘင်းမြန်မာပြန်ကျမ်း၌ ဤသို့သော အဓိပ္ပါယ်ထွက် ပြန်ဆိုချက်များကိုလည်း အများပင် တွေ့ရပေမည်။

(ဃ) အဋ္ဌကထာသဘောဖြင့် ရှင်းပြခြင်း။ ။ပါဠိတော်၏ အနက်ကို မြန်မာပြန်ရာတွင် အချို့ သောနေရာ၌ ပါဠိတော်လာစကားမျှဖြင့် မသိနိုင်၊ အဋ္ဌကထာဖွင့်ပြချက် ထည့်စွက်ရှင်းပြမှ သိသာမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့သော နေရာ၌ ဤ ဝိဘင်း ကျမ်းအဖွင့် သမ္မောဟဝိနောဒနိအဋ္ဌကထာလာ အဓိပ္ပါယ်ကို အောက်ခြေမှ မှတ်ချက်ပြု၍ ရှင်းလင်းရေးသားသည်။

ပုံစံ-စာမျက်နှာ(၄) ပါဠိတော်၌ ဟိန=ယုတ်ညံ့သောရုပ်၊ ပဏိတ=မြင့်မြတ်သော ရုပ်အရကို မည်သို့မျှ တိတိကျကျ ဟောပြထားခြင်း မရှိပေ၊ ထိုသို့ မဟောသောကြောင့် ဟိနရုပ် ပဏိတရုပ် ဟူသည် ဘယ်လိုရုပ်မျိုး အရကောက်ယူရမည်ကို သိရန် လိုအပ်နေပေရာ အဋ္ဌကထာ၌ ဧကန္တမုချ အစစ်အမှန်အားဖြင့် အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်သည် ယုတ်ညံ့သည်၊ ဘယ်အခါမှ မြင့်မြတ်ခြင်းမရှိ၊ ကုသိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်သည် မြင့်မြတ်သည်၊ ဘယ်အခါမှ ယုတ်ညံ့ခြင်း မရှိ၊ ထို့ကြောင့် ကိန်းသေခြံသော နည်းအားဖြင့် ကမ္မဇရုပ်များကိုသာ ဟိန ပဏိတအဖြစ် ပဓာန ထား၍ ခွဲပြသည်။ ယင်းအဋ္ဌကထာလာအတိုင်း ဤဝိဘင်းမြန်မာပြန်၌ ဟိန ပဏိတအရ ကမ္မဇရုပ် များကို ခွဲ၍ကောက်ပြသည်။ သို့ကောက်ပြသော်လည်း အပဓာနအားဖြင့်ကား ဥတုဇ အာဟာရဇ စိတ္တဇရုပ်များကိုလည်း ဟိန ပဏိတ ခွဲနိုင်သေးသည်ဟူသော အဋ္ဌကထာပြဆိုချက်ကိုလည်း အောက်ခြေမှတ်ချက် ရေးသားရှင်းလင်းထားသည်ကို တွေ့နိုင်ပေမည်။

ဤကဲ့သို့သော အဘိဓမ္မာပိဋကဆိုင်ရာ အဋ္ဌကထာအဖွင့်သဘော အဓိပ္ပါယ်အယူအဆများ ကိုလည်း ဤဝိဘင်းမြန်မာပြန်ကျမ်း၌ လိုရာ လိုရာ ထည့်သွင်း၍ ရှင်းလင်း ဖော်ပြထားပေသည်။

(င) ဋီကာ သဘောဖြင့် ရှင်းပြခြင်း။ ။ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ အချို့လိုအပ်သော အဓိပ္ပါယ် သဘောများကို အဋ္ဌကထာက မပြဆိုပဲ ဋီကာကျမှ ပြဆိုထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ယင်းသို့သော နေရာတို့၌ ဋီကာလာ အဓိပ္ပါယ်သဘောကိုပင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပေသည်။

ပုံစံ-စာမျက်နှာ ၁၀၂၅ ဝေဒနာက္ခန္ဓာကို တိက်ဖြင့် ဝေဘန်ရာဋ်မဂ်တရားကို အာရုံပြုနိုင်သည့် ဝေဒနာရှိ မရှိ လေ့လာသူတို့ ယုံမှားသံသယကင်းစေရန် မူလဋီကာလာ အဓိပ္ပါယ်ကို ထည့်သွင်း ရှင်းပြထားသည်ကို တွေ့ရပေမည်။

ဤသို့ ဝိဘင်းမြန်မာပြန်ကျမ်း၌ အဘိဓမ္မာသဘာဝ အဓိပ္ပါယ်များကို ဋီကာကျမ်းမှလည်း ယူငင် ထည့်သွင်း ပြထားပေသည်။

(၈) အရကောက်သဘောဖြင့် ရှင်းပြခြင်း။ ။အဘိဓမ္မာသဘာဝများကို ပြဆို ရေးသားရာ၌ တရားကိုယ် အရကောက်ကို သိရန် အရေး အကြီးဆုံးဖြစ်သည်။ အရကောက်ကို မသိလျှင် အဘိဓမ္မာသဘာဝကို ပိုင်နိုင်စွာ မည်သည့်နည်း နှင့်မျှ မသိနိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့် ဤဝိဘင်းမြန်မာပြန်ကျမ်း၌ ထည့်သွင်းရာတွင် အရကောက်များ ကိုလည်း ထည့်သွင်းရေးသားထားပေသည်။

ပုံစံ-စာမျက်နှာ ၁၄၅ အာသဝဟူသောပုဒ်ကို တဏှာ ဒိဋ္ဌိ မောဟဟု အရကောက် ပြထား သည်ကို တွေ့နိုင်ပေသည်။ စာမျက်နှာ ၂၄၀ ကိုလျှင် ဥပါဒါန်ပုဒ်အရကို တဏှာ ဒိဋ္ဌိ ၂-ပါး ဖြစ်သည်ဟု ကောက်ပြထားသည်ကိုလည်း တွေ့နိုင်ပေသည်။

ဤသို့ ဝိဘင်းပါဠိတော်၏ လိုအပ်မည်ထင်သော ပုဒ်များကို အရကောက်ပြထားပေရာ ဤ ဝိဘင်းမြန်မာပြန်ကျမ်းသည် တနည်းအားဖြင့် ဝိဘင်းအရကောက်ကျမ်းကြီးဟုပင် ခေါ်ဆိုနိုင် ပေသည်။

(ဆ) ဂန္ဓန္တရကျမ်းတပါးဖြင့် ရှင်းပြခြင်း။ ။ဝိဘင်းကျမ်းဆိုင်ရာ အဓိပ္ပါယ် အယူအဆများမှာ အဘိဓမ္မာပိဋက ပါဠိ အဋ္ဌကထာ ဋီကာလာ စကားတို့ဖြင့် ရှင်းသည်ထက် အခြား သုတ္တန်ဝိနည်း ပိဋကပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာလာစကား တို့ဖြင့် ရှင်းပြမှ ပို၍ ထင်ရှားသိသာမည့်အရာ၌ ဂန္ဓန္တရ အခြားကျမ်းများမှ အဓိပ္ပါယ် သဘော များကိုလည်း ထည့်သွင်း ရှင်းလင်း ရေးသားထားပေသည်။

ပုံစံ-စာမျက်နှာ ၃၀၃။ ကောင်းကင်၌ တိုက်ခတ်သည့် အလွန် ထက်မြက်သော ဝေရမ္မ လေအကြောင်းကို နိဒါနဝဂ္ဂ သံယုတ်ပါဠိတော်နှင့် ယင်းအဋ္ဌကထာတို့မှ ယူငင် ထည့်သွင်း ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပေသည်။

ဤသို့ ဂန္ဓန္တရ ကျမ်းတပါးလာ စကားတို့ဖြင့် ရှင်းလင်း ပြချက်များကိုလည်း ဤကျမ်း၌ များစွာ တွေ့နိုင်ပေသည်။

(ဇ) ဝိနိစ္ဆယ အဆုံးအဖြတ် ထည့်သွင်းပြခြင်း။ ။ဝိဘင်းပါဠိတော်ကို မြန်မာ ပြန်ဆိုရာတွင် အချို့သော နေရာတို့၌ ထင်မှားဖွယ်ရာများ တွေ့ရှိရသည်။ အချို့သောနေရာ၌ မှားယွင်းချက်များကို တွေ့ရသည်။ ယင်းတွေ့ရှိချက်များကို လည်း တိတိကျကျ ဆုံးဖြတ်ချက်ချ၍ ရှင်းပြထားပေသည်။

ပုံစံ-စာမျက်နှာ ၅၉၅-၅၉၆ ပါဠိတော်တို့၌ အချို့နေရာတွင် ဥပါဒိဏ္ဍဟု၎င်း၊ အချို့နေရာတွင် ဥပါဒိန္ဒဟု၎င်း ၂-မျိုး တွေ့ထင်ပေရာ လေ့လာသူတို့ သို့လော သို့လော တွေးတော ယုံမှားဖွယ်

ဖြစ်နေသောကြောင့် ၂-ပုဒ်လုံးပင် ပါဠိစာလုံး ကဲ့သော်လည်း အနက်တူဖြစ်၍ မှန်ကန်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ချက် ရေးသားထားပေသည်။

ထို့ပြင် ဤကျမ်း စာမျက်နှာ ၂၁၃-၌ ဝိဘင်းပါဠိတော် စာမျက်နှာ ၅၉-တွင်ရှိသည့် “စကျ-ဝိညာဏ်။ပ။ မနောဝိညာဏ်” ဟူသော ပါဠိအပိုဖြစ်ကြောင်း ဆုံးဖြတ်ချက်ချ၍ ပြထားသည်။

ဤသို့သော ဆုံးဖြတ်ချက် ဝိနိစ္ဆယများကိုလည်း ဤဝိဘင်း မြန်မာပြန်ကျမ်း၌ ရေးသား ဖော်ပြထားပေသည်။

(ဈ) အဓိပ္ပါယ်တိမ်မြုပ်သည်ကို ဖော်ထုတ်ခြင်း။ ။အချို့သော နေရာတို့၌ ပါဠိတော်၏ လေ့လာသူတို့ အသိခက်ဖွယ် တိမ်မြုပ်ချက်များ ရှိသည်။ ယင်းသို့ တိမ်မြုပ်နေသည့်အရာများကို ဖော်ထုတ် ပြဆိုထားပေသည်။

ပုံစံ-စာမျက်နှာ ၂၁၀။ တိ သဝိနေည်းအရ ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း မည်မျှရှိသည်ကို အလွယ် နှင့် သိနိုင်အောင် တွက်ချက် ပြဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပေမည်။

ဤသို့သော ဖော်ထုတ်ပြဆိုချက်များကိုလည်း ဤကျမ်း၌ များစွာ တွေ့နိုင်ပေသည်။

(ည) ပါဠိတိမ်မြုပ်သည်ကို ဖော်ထုတ်ခြင်း။ ။ဝိဘင်းပါဠိတော် အချို့သော အရာ ဌာနတို့၌ အလွန် ဉာဏ်ထက်မြက်သော သင်္ဂါယနာတင် ထေရ်အရှင်တို့က လွယ်သည်ဟု ယူဆကာ အပြည့်အစုံမပြပဲ ပေယျာလထိုး၍ အကျဉ်းချုံးထား ပေသည်။

ပေယျာလ-ဟူသည်မှာ ပေယျ+အလ-ဟု ပုဒ်ခွဲရ၍ ပေယျ=သိခြင်းငှါ+အလ=စွမ်းနိုင်ပြီ= သိနိုင်ပြီ-ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသောပုဒ် ဖြစ်သည်။ သိနိုင်လောက်ပြီထင်ရသည့် နေရာဌာနတို့၌ အပြည့် အစုံ မရေးမူ၍ “ပေယျာလ=အကျယ်သိနိုင်ပြီ” ဟု အမှာထိုးတတ်ပေသည်။

ယင်းပေယျာလသည် (၁) အစ၌ ထိုးသည့် အာဒိပေယျာလ၊ (၂) အလယ်၌ ထိုးသည့် မဇ္ဈပေယျာလ၊ (၃) အဆုံး၌ ထိုးသည့် အန္တပေယျာလ၊ (၄) အလုံးစုံကို မြှုပ်ရာ၌ ထိုးသည့် သဗ္ဗပေယျာလ ဟူ၍ ၄-မျိုးရှိသည်။

ယင်း ၄-မျိုးကို အစပေယျာလအတွက် (ပ) အမှတ်အသား၊ အလယ်ပေယျာလအတွက် (ယ) သို့မဟုတ် (ဃ) အမှတ်အသား၊ အဆုံးပေယျာလအတွက် (လ) အမှတ်အသား၊ အလုံးစုံ ပေယျာလ အတွက် (ပေ) သို့မဟုတ် (ပေယျာလ) အမှတ်အသား ထိုးကြောင်း သဒ္ဒတ္ထဇာလိနီ သဒ္ဒါငယ် ကျမ်းနှင့် ရှေးပညာရှိတို့ အမှတ်အသားပြုထားကြသည်။ နောက်ဆုံး သဗ္ဗပေယျာလကား ယခု အခါ မတွေ့ရသလောက် ရှားပေသည်။

ယခုခေတ်၌မူ ပေယျာလ ၄-မျိုးလုံးကိုပင် အကျဉ်းချုံးသည့် နေရာတိုင်း၌ (ပ) ဟု၎င်း (ပေ) ဟု၎င်း တမျိုးတည်း သုံးစွဲလျက် ရှိတော့သည်။

ယင်းသို့ ပေယျာလထိုး၍ ချန်တတ်သည်ကို ရှေးခေတ် မြန်မာလူကြီးများက စကားပုံ ပြုလုပ်ကာ ‘ပေယျာလကန်၊ ဝက္ကန်ချန်သည်’ ဟု သုံးစွဲလေ့ရှိကြသည်။

ကျောင်းနေခဲ့လျက် စာမတတ်သူကို တွေ့လျှင်လည်း “သည်ကောင် စာမတတ်ပါဘူး၊ ကျောင်းနေတုန်းက ပထိုး လထိုးနှင့် ပြီးခဲ့သည်”ဟုလည်း ပုံခိုင်းပြောဆိုကြသည်။

ယင်းပေယျာလ ၄-မျိုးကို ဤဝိဘင်းကျမ်းရင်းနှင့် မြန်မာပြည်ကျမ်း၌ အသုံးပြုထားချက်များ ရှိပေရာ ပုံစံအဖြစ် အနည်းအကျဉ်းမျှ ထုတ်ဖော်ပြပါအံ့။

၁။ အာဒိပေယျာလ။ ။ဤကျမ်း စာမျက်နှာ ၂၁၆-နှင့် ဝိဘင်းပါဠိတော်ကျမ်းရင်း စာမျက်နှာ ၅၉-စာပိုဒ်နံပါတ် ၁၅၁-ကို ရှုပါ။ ဟေတုဒုက်မှစ၍ သရဏဒုက်အဆုံး အထိ ဒုက်ပေါင်း ၁၀၀-တို့ဖြင့် မေးရမည်ကို အစဖြစ်သော ဟေတုဒုက် စသည်ဖြင့် မမေးမူ၍ (ပ)(=ပေယျာလ)ထိုးခဲ့ပြီး အဆုံးသရဏဒုက်ဖြင့် မေးထားသည်ကို တွေ့နိုင်ပေသည်။

၂။ မဇ္ဈပေယျာလ။ ။ဤကျမ်း စာမျက်နှာ ၁၀၅-နှင့် ဝိဘင်းပါဠိတော် စာမျက်နှာ ၂၄ တို့ကို ရှုပါ။ ကုသလတိက်မှ အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက်အထိ ဝေဒနာကို ဝေဘန်နိုင်သည့်တိက် ၁၉-ခုတို့ဖြင့် ဝေဘန်ပြုရမည်ကို အစ ကုသလတိက် ဝိပါကတိက်တို့ဖြင့် ဝေဘန်ပြီးလျှင် အလယ်တိက် ၁၆-ခုကို(ပ)ထိုးချန်ကာ အဆုံး အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက်ဖြင့် ဝေဘန် ထားသည်သို့ တွေ့နိုင်ပေမည်။

၃။ အန္တပေယျာလ။ ။ဤကျမ်း စာမျက်နှာ ၉၀-နှင့် ဝိဘင်းပါဠိတော် စာမျက်နှာ ၁၉၊ စာပိုဒ်နံပါတ် ၄၁-ကို ရှုပါ။ ဝိပါကတိက်ကို မှုတည်၍ ဟေတုဒုက်မှစ၍ ဒုက် ၅၀-မူလီသွင်းရမည်ကို အစဆုံး ဟေတုဒုက်ကိုသာ မူလီသွင်းပြပြီးလျှင် ကြွင်းကျန်သမျှ ဒုက် ၄၉-ခုကို မူလီသွင်းမပြတော့ပဲ (ပ)ထိုးချန်ထားသည်ကို တွေ့ရပေမည်။

၄။ သဗ္ဗပေယျာလ။ ။ဤကျမ်း စာမျက်နှာ ၁၀၅-နှင့် ဝိဘင်းပါဠိတော် စာမျက်နှာ ၂၄-ကို ရှုပါ။ ဝိပါကတိက်ဖြင့် သတ္တကနည်း ပြည့်စုံအောင် ဝေဘန်ရမည်ကို မဝေဘန်ပဲ(ပ)ထိုးထားသည်၊ ယင်း(ပ)သည် ဝိပါကတိက်အတွက် အကျန်ကိုထိုးသည့်(ပ)ဖြစ်၍ အန္တပေယျာလဖြစ်သည်။ အခြား ဥပါဒိန္နတိက် သတ္တကနည်းမှ အဇ္ဈတ္တတိက် သတ္တကနည်းအထိ သတ္တကနည်း ၁၇-ပါးအတွက်မူ အစ အလယ် အဆုံး တခုမျှ မပြဆိုမူ၍ (ပ)ထိုးသောကြောင့် သဗ္ဗပေယျာလ မည်လေသည်။

ယင်းသို့ သင်္ခါယနာတင်ထေရ်အရှင်တို့သည် သိနိုင်လောက်ပြီဟု ယူဆကာ ပေယျာလ ထိုး ထားခဲ့သော်လည်း အချို့သော နေရာတို့၌ သိနိုင်ရန် ခက်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ယင်းသို့အသိ ခက်သော ပေယျာလ တိမ်မြုပ်နေသော ပါဠိများကို ဤဝိဘင်းမြန်မာပြန်ကျမ်း၌ မှတ်ချက် ထိုးကာ အပြည့်အစုံ ထည့်သွင်း ပြဆိုရေးသားထားပေသည်။

ပုံစံအဖြစ် ဤကျမ်း စာမျက်နှာ ၅၉-၌ ရှုပါ။ အမှတ် ၆-ဥပါဒိန္န သနိဒဿန စတုတ္ထမှစ၍ အမှတ် ၂၁-မဟာဘူတ ဒုရေ စတုတ္ထအထိ ပါဠိတော် စာမျက်နှာ ၆၆-၌ ပ-ထိုးမြှုပ်ထားသည်ကို ဤ မြန်မာပြန်ကျမ်း၌ ဖော်ထုတ် ပြဆိုထားသည်ကို တွေ့နိုင်ပေသည်။

၃-ဝိဘင်းအဖွင့် အဆက်အနွယ်ကျမ်းများ

သာသနာ၌ သက်တော်ထင်ရှား သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရား၏ ကိုယ်စားတော်အတူ ရပ်နေတော်မူသော ဤဝိဘင်းကျမ်းကြီးသည်ကား ဓမ္မဂမ္ဘီရစသော နက်နဲခြင်း ၄-သွယ်ဖြင့် ကျယ်ဝန်းနက်နဲသောကြောင့် နောင်လာနောက်သား လူအများ ပိုင်းခြားကုန်လုံ အစုံအလင် သိမြင်နားလည်ခြင်းငှါ ခက်ခဲလေသောကြောင့် ဝိဘင်းကျမ်းကြီး၏ အဓိပ္ပါယ်အနက်ကို အဆက်ဆက်သော ကျမ်းများဖြင့် ဖွင့်ဆိုရေးသားခဲ့ကြသည်။

သမ္မောဟဝိနောဒနိအဋ္ဌကထာ။ ။အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဘောသသည် ဝိဘင်းအဖွင့် သမ္မောဟ ဝိနောဒနိအမည်ရှိ အဋ္ဌကထာကျမ်းကြီးကို ပြုစုတော်မူသည်။

ယင်းသမ္မောဟဝိနောဒနိကျမ်းကြီးကား အဘိဓမ္မာသဘာဝ ပရမတ္ထတရား အမျိုးအစား အများအပြားဆုံး အနက်အဓိပ္ပါယ် အကျယ်ဝန်း အပြည့်စုံဆုံး ဝေဘန်သည့် ဝိဘင်းကျမ်းကို ဖွင့်ဆိုသည့် အဖွင့်အဋ္ဌကထာကျမ်းကြီး ဖြစ်သည်အားလျော်စွာ အဘိဓမ္မာသဘောမျိုးစုံတို့၏ အဓိပ္ပါယ် အယူအဆ အဆုံးအဖြတ် ဝတ္ထုသက်သေစသည်တို့ဖြင့် များပြားစုံလင် ပြည့်ဝလှပါပေသည်။

အဋ္ဌကထာကျမ်းများကို အမည်ပေးပုံ။ ။အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဘောသသည် ဤ အဘိဓမ္မာပိဋကမူ အခြားပိဋကနိကာယ်တို့၏အဋ္ဌကထာများကို နာမည်ပေးရာ၌ ပိဋကတခု နိကာယ်တခု၏ အဋ္ဌကထာတို့များကို အမည်တခုတည်းဖြင့်သာ မှည့်ဆိုပေသည်။

ဝိနည်းအဋ္ဌကထာကျမ်း အမည်ပေးပုံ။ ။ဝိနည်းပိဋက၌ ပါရာဇိက ပါစိတ် မဟာဝါ စူဠပါပရိဝါဟု ၅-ကျမ်းရှိရာ အဋ္ဌကထာ ၅-ကျမ်းပင် ပြုသော်လည်း အမည်အမျိုးမျိုး မခွဲခြားမူ၍ “သမန္တပါသာဒိက”ဟူသော အမည်တခုသာ မှည့်ဆိုခဲ့သည်။

သုတ္တန်အဋ္ဌကထာကျမ်း အမည်ပေးပုံ။ ။ထို့အတူပင် ဒီဃနိကာယ် ၃-ကျမ်း၏အဖွင့် အဋ္ဌကထာအမည်ကို သုမင်္ဂလဝိလာသိနီ၊ မဇ္ဈိမနိကာယ် ၃-ကျမ်း အဋ္ဌကထာကို ပပဉ္စသုဒ္ဓနီ၊ သံယုတ္တနိကာယ် ၅-ကျမ်း အဋ္ဌကထာကို သာရတ္ထပ္ပကာသိနီ၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် ၁၁-ကျမ်း အဋ္ဌကထာကို မနောရထပူရဏီဟု ကျမ်းမည်မျှ များစေကာမူ နိကာယ်တခု၏ အဋ္ဌကထာကို အမည်တခုသာ မှည့်ဆိုပညတ်ခဲ့သည်။

အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာကျမ်း အမည်ပေးပုံ။ ။အဘိဓမ္မာပိဋက၌မူကား ဓမ္မသင်္ဂဏီကျမ်း၏ အဖွင့် အဋ္ဌကထာကို အဋ္ဌသာလိနီဟု အမည် ပေးခဲ့ပြီး ဤဝိဘင်းကျမ်းအဖွင့် အဋ္ဌကထာကို သမ္မောဟဝိနောဒနီဟု အမည်သစ်တမျိုး ပေးခဲ့သည်။

ယင်းသို့ပေးခြင်းမှာ ဤအဋ္ဌကထာသည် ရှေးဖြစ်သော အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာကို နောက်ယောင်ခံ၍ လိုက်သည့် အဋ္ဌကထာမျိုး မဟုတ်၊ ရှေးအဋ္ဌကထာထက် သာလွန်သော နှိုမဟုတ် တနည်းတဖုံ ထူးခြားသော အဋ္ဌကထာဟု သိရန် အမည်သစ်တမျိုး ကမ္မည်းထိုးသည်ဟု ယူဆရပေသည်။

သမ္မောဟဝိနောဒနီဟူသော အမည်မှာ သမ္မောဟ=တွေဝေလေးလံ အမှန် မသိခြင်းကို၊ ဝိနောဒနီ=ပယ်ဖျောက်လွှင့်မှုတ် နုတ်ပစ်တတ်သောကျမ်းဟု အနက်အဓိပ္ပါယ် ရရှိပေသည်။

ဤအဋ္ဌကထာကျမ်း၏ အနုတ္တသည် အမည်နှင့် ကိုက်ညီသည့်ကျမ်းတဆူ ဖြစ်ကြောင်းကို လေ့လာကြည့်က သိနိုင်ကြပေသည်။

မူလဋီကာ။ ။ဝိဘင်းကျမ်းနှင့် ဆက်စပ်သည့် ဒုတိယအဖွင့်ကျမ်းကား ငယ်မည် အာနန္ဒာအမည် ရှိ၍ ရဟန်းဘွဲ့ “ဝနရတနတိဿမဟာသာမိ” အမည်တော်ရှိ အရှင်မြတ် ပြုစုသည့် မူလဋီကာကျမ်း ဖြစ်သည်။

မြန်မာပြည်၌ စာတတ်အကျော် ဆရာတော်ဦးဗုဒ္ဓ၏ ရဟန်းဘွဲ့မည်မှာ အရှင်စက္ကိန္ဒဖြစ်သော် လည်း ဘွဲ့အမည်ကို အခေါ်အဝေါ်နည်းပြီး ငယ်မည် ဦးပုပ် ဦးဗုဒ္ဓဟူသော ခေါ်ကြသကဲ့သို့ ထိုမူလဋီကာကျမ်းပြုဆရာကိုလည်း နှောင်းလူတို့သည် ရဟန်းဘွဲ့မည် အရှင်ဝနရတနတိဿမဟာ သာမိဟု မသုံးစွဲမှု၍ ငယ်မည်ကို အရှင်တပ်၍ အရှင်အာနန္ဒာဟု ခေါ်ကြဟန် ရှိပေသည်။ ထို အရှင်၏ ဋီကာကား အဆိုအမိန့် ထိမိ၍ တိုတောင်းပြတ်သားလှပေသည်။

မူလဋီကာ၏ အမည်ရင်းမှာ ‘လိနတ္ထပဒဝဏ္ဏနာ’ဖြစ်သော်လည်း နောက်ထပ်ဖွင့်ဆိုသည့် အနု- ဋီကာကို ထောက်၍ ‘မူလဋီကာ’ဟု တွင်လျက်ရှိသည်။

အနုဋီကာ။ ။အနုဋီကာသည် မူလဋီကာ၌ မရှင်းလင်းသည့် အချက်များ၊ ကြွင်းကျန်နေသည့် အချက်များကို ထပ်ဆင့်ဖွင့်သည့် ဋီကာ ဖြစ်သည်။ သဘောအားဖြင့်ကား မူလ ဋီကာ၏ဖွင့်ရာ သမ္မောဟဝိနောဒနီ အဋ္ဌကထာ၊ ယင်း၏ဖွင့်ရာ ဝိဘင်းပါဠိတော်တို့ကိုလည်း အဆင့်ဆင့်ဖွင့်သည် မည်သောကြောင့် ဝိဘင်းပါဠိတော်၏ တတိယမြောက် အဖွင့်ကျမ်းဟုလည်း ဆိုသင့်ပေသည်။

ယင်းအနုဋီကာကို အရှင်ဓမ္မပါလ ပြုစုတော်မူသည်။ အရှင်ဓမ္မပါလကား အရှင်ဗုဒ္ဓသောသမ္မ တပါး အဋ္ဌကထာကျမ်း အများဆုံးပြုသူဖြစ်သဖြင့် သာသနာ၌ ဒုတိယစွဲသည့် အဋ္ဌကထာဆရာ ကြီးဖြစ်သည်။ ဋီကာကျမ်း အများဆုံးပြုသဖြင့် ပဌမတန်း ဋီကာဆရာကြီးလည်း ဖြစ်ပေသည်။

အရှင်မြတ်၏ ဋီကာများမှာ အသိုင်းအဝိုင်း အဖွဲ့အနွဲ့မပါ လိုရင်းကိုသာ တိကျသောအဓိပ္ပါယ် တိကျသော ဝါကျဖွဲ့ထုံး တိကျသော စကားလုံးများဖြင့် ရေးသားထားပေရာ တနည်းတဖုံ အားဖြင့် လေ့လာသူတို့အား စွဲမက်နှစ်သက်မှုကို ပေးနိုင်ပေသည်။ ဝိနည်းပိဋကအဋ္ဌကထာ၏ အဖွင့်ဋီကာကိုမူကား အရှင်မြတ်ဓမ္မပါလ ပြုစုတော်မူချေ၊ သုတ္တန်ပိဋက အဋ္ဌကထာတို့၏ အဖွင့်ကိုမူ လိနတ္ထပကာသိနီ ဟူသော အမည်တမျိုးတည်းဖြင့် ရေးသားပြုစုတော်မူသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ မင်္ဂအဋ္ဌကထာ၏ အဖွင့်ဋီကာကိုမူ ပရမတ္ထမဉ္ဇူသာဟု အမည်ပေးခဲ့သည်။ ယခုအခါ ဗဟုဋီကာ ဟူသော အခေါ်များပေသည်။

ဤအဘိဓမ္မာပိဋကအရာ၌မူ အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာတို့၏ အဖွင့်မူလဋီကာကြီးအဖြစ် မရေးရ တော့ပဲ ၎င်းမူလဋီကာအဖွင့် အနုဋီကာအဖြစ်ဖြင့်သာ ရေးသားစီရင်ရပေသည်။ သို့သော် အမည်ကိုမူကား အခြားဋီကာများအတိုင်းပင် လိနတ္ထပကာသိနီဟူသော မှည့်ဆိုတော်မူသည်။

အရှင်ဓမ္မပါလစီရင်သည့် ဋီကာပေါင်းမြောက်မြားစွာရှိသည့်အနက် ဤအဘိဓမ္မာဆိုင်ရာ အနု ဋီကာကျမ်းများသည်သာလျှင် အရှင်ဓမ္မပါလ၏ သီလ သမာဓိ ပညာအဟုန် ကျေးဇူးဂုဏ်ကို ပေါ်လွင်အောင် ပြသနိုင်စွမ်း အရှိဆုံးဟု ဆိုသင့်ပေသည်။

သိသာရန် အမြက်မျှ ဖော်ပြပါအံ့—

အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဘောသသည် အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာကို ပြုစုတော်မူသည်။ အရှင်အာနန္ဒာသည် ယင်းအဋ္ဌကထာကို ဖွင့်သည့် မူလဋီကာကို ပြုစုတော်မူသည်။ များသောအားဖြင့် အဖွင့်အဋ္ဌကထာ ဋီကာကျမ်းတို့၏ သဘောမှာ မိမိဖွင့်ပြရာ ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာတို့၌ ရှိသည့် ခက်ခဲသော ပုဒ်ပါဠိ အနက် အဓိပ္ပါယ်တို့ကို လွယ်ကူစွာ သိနိုင်အောင် ဖွင့်ရသည်။ အနက်အဓိပ္ပါယ် အဆိုအမိန့် ယိမ်းယိုင်အားပြောလျှင် တည့်မတ်ခိုင်မာ အားရှိအောင် ထိန်းသိမ်းဖေးမ ပေးရသည်။

ဤအဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာကို ဖွင့်သည့် မူလဋီကာ၌မူကား အဋ္ဌကထာ၏ ယိမ်းယိုင်အားပြော သည့်အချက်များကို တွေ့လျှင် သို့မဟုတ် မိမိသဘောနှင့်မကိုက်ညီသည့် အချက်များကို တွေ့လျှင် “ဒါမဟုတ်ဘူး ဒါမဟုတ်ဘူး” ဟူ၍ အသံမာမာ မျက်နှာထားတင်းတင်းဖြင့် ငြင်းခုံရေးသားချက် များ ရှိနေပေသည်။ သာသနာဝင်တလျှောက်လုံး၌ အဋ္ဌကထာဝါဒ ဋီကာဝါဒ ၂-မျိုးကွဲကွာ နောင်လာ နောက်သားတို့ အသိခက် အယူခက်ဖွယ် လိမ်ယှက်ရှုပ်ထွေးနေပေသည်။

ဤသို့သော အဋ္ဌကထာနှင့် မူလဋီကာတို့၏ မပြေမပြစ် အထစ်ထစ်ဖြစ်နေသော အရာတို့ကို အရှင်ဓမ္မပါလသည် ပြေလည်အောင် ရှင်းလင်းသုတ်သင်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်မျိုး ပါဝင်သော အနု ဋီကာကျမ်းကို စီရင်တော်မူသည်။

ဓမ္မသတ်ဥပဒေကျမ်း တတ်ကျွမ်းလှသည့် တရားသူကြီးသည် မျက်နှာကြီး လူရည်တတ် အမှုသည် ၂-ဦး၏ သိမ်မွေ့နက်နဲ ခက်ခဲသောအမှုကို အကတိလေးပါး မလိုက်စားပဲ တရားလမ်းမှန် ရောက်အောင် ဓမ္မသတ်ဥပဒေစီရင်ထုံးများကို အထောက်အထား အကိုးအကားပြုဆိုကာ စီရင် ဆုံးဖြတ်ဘိသကဲ့သို့ အရှင်ဓမ္မပါလသည်လည်း အဋ္ဌကထာနှင့် မူလဋီကာတို့၏ အယူအဆ ဝါဒကွဲပြား ငြင်းခုံချက်များကို အာဂမယုတ္တိ သဘာဝယုတ္တိ အစုံပြု၍ မိမိ၏အနုဋီကာ၌ အဆုံးအဖြတ်ချခြင်း ဝါဒချင်းနီးနှောပြခြင်းများကို ပြုထားတော်မူပေရာ အရှင်မြတ်၏ အကတိ ၄-ပါးကင်း၍ သန့်ရှင်း ဖြူစင်သော သီလဂုဏ်၊ တည်ကြည်ကြံ့ခိုင် မယိမ်းယိုင်သော သမာဓိဂုဏ်၊ ပါဠိတော်အရပ်ရပ် ပိဋကတ်၌ နှံ့စပ်ခြင်းပညာဂုဏ်များသည် အရှင်မြတ်ပြုစုသည့် အခြားသော ဋီကာများထက် ဤအနုဋီကာမှာမူ ပိုမိုပေါ်လွင်ထင်ရှားလျက် ရှိပေသည်။

သမ္မောဟဝိနောဒနီ ယောဇနာကျမ်း။ ။ ယောဇနာကျမ်းဟူသည်မှာ မိမိဖွင့်ပြလိုရာ ပါဠိဘာ သာဖြင့် ရေးသည့် ကျမ်းများ၏ အနက်သဘောကို ပါဠိဘာသာဖြင့်ပင် အများအားဖြင့် ပုဒ်၏အနက်ဖော်ခြင်း၊ စပ်သင့်ယှဉ်သင့်သော ပုဒ်အချင်းချင်း ယှဉ်စပ်ပြခြင်းများဖြင့် ဖွင့်ဆိုသော ကျမ်းမျိုးဖြစ်သည်။

ဤသမ္မောဟဝိနောဒနီယောဇနာကျမ်းသည်လည်း သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ၏ အနက် ကို၎င်း ယှဉ်စပ်ရမည့်ပုဒ်များကို၎င်း ညွှန်းပြကာ ပါဠိဘာသာဖြင့် ဖွင့်သော ကျမ်းဖြစ်ပေသည်။

ဤကျမ်းကို “ပလိပ်စားရွာအရှေ့ မြို့သစ်မြို့နေ အရှင်သီရိမင်္ဂလ ပြုစီရင်တော်မူသည်” ဟု မိုင်းခိုင်းမြို့စား စီရင်သည့် ပိဋကတ်တော်သမိုင်း၌ ရေးသားပြဆိုထားပေသည်။

ခရစ်နှစ် ၁၉၂၈-ခုနှစ်၊ သုဓမ္မဝတီတိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သော သမ္မောဟဝိနောဒနိယောဇနာကျမ်း၏ နိဂုံး၌မူ—

“ဣတိ သကလဗျာကရဏာသင်္ဂစာရိနာ ဉာဏကိတ္တိနာမ ဒေယျေန သာဠကထ တိပိဋကဓရေန အဘိနဝပုရဿ ပစ္စိမုတ္တရ ဒိသာဘာဂေ ပတိဋ္ဌိတေ ပနသ္မာရာမေ ဝသန္ဓေန ထေရေန ကတာ ဝိဘင်္ဂဋ္ဌကထာယ အတ္ထယောဇနာ သမတ္တာ”

ဟု ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးထားသည်။ ယင်းကို အနက်ပြန်ဆိုရမူ—

ဤသို့ အလုံးစုံသော ဗျာကရုဏ်းကျမ်းတို့၌ မငြိမတယ် ဉာဏ်ဖြင့် ကျက်စားနိုင်သော အဋ္ဌကထာနှင့်တကွ ပိဋကသုံးပုံကို ဆောင်နိုင်သော မြို့သစ်မြို့ အနောက်မြောက်ထောင့်ရှိ ပိန္နဲပင်ကျောင်း၌ နေထိုင်သော ဉာဏကိတ္တိအမည်ရှိသော မထေရ် ပြုစီရင်အပ်သော ဝိဘင်းအဋ္ဌကထာ၏ အနက်ယောဇနာကျမ်း ပြီးပြီ—

ဟူ၍ မြန်မာပြန်ဆိုရပေသည်။ ဤအဆိုနှစ်ရပ် ကဲ့လဲ့နေရာ တကယ့်အမှန်ကို သိနိုင်ရန်ကား ဆက်လက်၍ သုတေသနပြုရပေဦးမည်။

ဝိဘင်းပါဠိတော်နိဿယ။ ။ပိဋကတ်တော်သမိုင်း၌ ဝိဘင်းပါဠိတော်နိဿယရှိကြောင်း ပြဆို ထားသော်လည်း ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်ကို ဖော်ပြနိုင်ခြင်း မရှိပေ။

“မည်သည့်သက္ကရာဇ် မည်သည့်မင်းလက်ထက်တွင် မည်သည့်ဆရာ စီရင်ကြောင်း နိဂုံး၌ မဆို”

ဟု အမှာရေးထားပေသည်။ ခရစ်နှစ် ၁၉၀၉-ခုနှစ်၌ သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သော ဝိဘင်း ပါဠိတော်နိဿယစာအုပ်တွင်မူ နိဂုံးဟူ၍ မပါရှိသော်လည်း စာအုပ်အတွင်းဖုံးနှင့် နိဒါန်းတို့၌ ရွှေဥမင်ဆရာတော်၏တပည့် အရှင်တပါးပြုစုကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ထို့ပြင် အရှင်သာရဓမ္မ မှုနှင့် မိုးထိဆရာတော် အရှင်ဇာဂရမူဟု နိဿယ ၂-စောင်လည်း ရှိပေသည်။

ဝိဘင်းအဋ္ဌကထာနိဿယ။ ။သမ္မောဟဝိနောဒနိယအမည်ရှိ(ဝိဘင်းအဋ္ဌကထာနိဿယ)ကို နေရင်း ဆရာတော် အရှင်အရိယာလင်္ကာရ ပြုစုတော်မူသည်။

မူလဋီကာနိဿယ။ ။မူလဋီကာနိဿယစာရင်းကို ပိဋကတ်တော်သမိုင်း၌—

- ၁။ နန်းကျောင်းဆရာတော် အရှင်အဂ္ဂဓမ္မမူ
- ၂။ ဗားကရာဆရာတော် အရှင်ဓမ္မာဘိနန္ဒမူ
- ၃။ ဂူကြီးဆရာတော် အရှင်ပညာသီဟမူ
- ၄။ ခင်မကန်ဆရာတော် အရှင်မဏိဇောတမူ

ဟူ၍ မူ ၄-မျိုး ဖော်ပြထားသည်။ ၃-နံပါတ်မူ၌သာ ဤဝိဘင်း မူလဋီကာ၏ နိဿယပါဝင်သည်။ ကျန် ၃-မူမှာ ဒွါရကထာတွင်၌သာ ရှိသည်ဟုလည်း အထူး ဖော်ပြထားသည်။

အနုဋီကာနိဿယ။ ။အနုဋီကာနိဿယကို ပင်းယခေတ် အရှင်မဟာအရိယဝံသ ပြုစုသည်။ မဟာနိဿယခေါ်သည်ဟု ပိဋကတ်တော်သမိုင်း၌ ပြဆိုသည်။

သမ္မောဟဝိနောဒနိဂဏ္ဍိ။ ။ဂဏ္ဍိဟူသည်မှာ အဋ္ဌကထာ ဋီကာကျမ်းများ၌ရှိသော ခဲရာ ခဲဆစ် အမျက် အဖုများကို ဖြေရှင်းပြသော ကျမ်းမျိုးဖြစ်သည်။ ဤ သမ္မောဟဝိနောဒနိအဋ္ဌကထာ၏ ဂဏ္ဍိကျမ်းကို အမရပူရခေတ် ရွှေတောင်ဆရာတော် စီရင်တော် မူသည်။

ဤသည်တို့ကား လက်လှမ်းမီသမျှ တွေ့ရှိရသည့် ဝိဘင်းပါဠိတော်၏ အဆက် အနွယ် အဖွင့် ကျမ်းများ ဖြစ်ပေသည်။

ဤသို့ ထင်ပေါ် ကျော်ကြား၍ ကြီးမား များပြားလှစွာသော အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာ ကျမ်းများ ဖြင့် ဝိုင်းဝန်းခြံရံကာ သာသနာတော်၌တည်ရှိနေသည့် ဝိဘင်းပါဠိတော်ကျမ်းကြီးသည်ကား—

နက္ခတ် ကြယ်ဘာရာအပေါင်း ခညောင်း ဝန်းရံလျက် ကောင်းကင်ယံ၌ တဝင်းဝင်း တလက် လက် ရောင်ခြည်ဟုန် သန်းယှက်ကာ ထွက်ပြုပေါ်ထွန်းနေသည့် လပြည့်ဝန်းကြီးကဲ့သို့၎င်း။

ကျွန်းကြီးလေးသွယ် ကျွန်းငယ်များစွာ သီတာ ၇-တန် တောင်စဉ်ရံလျက် စမ္မာယ် တင့်တင့် မြင့်မြင့်မားမား ဝင်ကြားစွာ တည်ရှိနေသည့် မြင်းမိုရ်တောင်ကြီးကဲ့သို့၎င်း။

ပဒေသရာဇ် ကေရာဇ်မင်းအပေါင်းတို့ခြံရံ၍ ညီလာခံဝင် ဗိုလ်ရှုသဘင် ခံလျက်ရှိသော စကြာ-ဝတေး မန္တာတ်မင်းကြီးကဲ့သို့၎င်း။

အဂ္ဂသာဝက မဟာသာဝက ပကတိသာဝကဟူသော သာဝကအများ ညွတ်တူး ကော်ရော် ပူဇော်ဆည်းကပ် ဝန်းရံပတ်ကာ တင့်တယ်စွာ သီတင်းသုံးစံနေတော်မူသော သုံးလောကထိပ်တင် သဗ္ဗညုဘုရားရှင်ကဲ့သို့၎င်း။

အလွန်လျှင် ကြည်လင်လှစွာ သဒ္ဓါတရား ဖြစ်ပွားစက္ခုယ် တင့်တယ်လှစွာ ထယ်ဝါခန့်ညား သောအသွင်ဖြင့် သာသနာ့ဂုဏ်ရောင်ကို ထွန်းပြောင် တောက်ပစေလျက်ရှိပေတည်း။

အထက်၌ ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဝိဘဇ္ဇဝါဒီဘုရားရှင်သည် ဝေဘန်ဉာဏ်အဟုန်ကို အစွမ်းကုန် ကွန့်မြူးကာ ဟောကြားတော်မူခဲ့ပေသည်။ ဤသို့လျှင် ဂုဏ်ထူးဝိသေသတို့နှင့် ပြည့်ဝစုံလင်သော အဘိဓမ္မာ ပိဋကအပါအဝင် ဝိဘင်းပါဠိတော်ကျမ်းကြီးကို ကျမ်းရင်းလာအတိုင်း အဓိပ္ပါယ် အနက် မပျက်မယှင်းစေမူ၍ ဘာသာပြန်ကျမ်းတို့၏ ကောင်းမြတ်သောအင်္ဂါရပ်နှင့် ညီညွတ်စေ လျက် အဓိကအားဖြင့် ၁၀-ချက်မျှသော ထူးခြားသောအချက်တို့နှင့် ပြည့်နက်စုံလင်သည့် ဝိဘင်း ပါဠိတော် မြန်မာပြန်ကျမ်းကြီးကို ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ကြီးက ပြုပြင်စီရင်ရေးသားလိုက်ပေပြီ။

ယင်း ဝိဘင်းမြန်မာပြန်ကျမ်းကြီးကိုပင် ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ စာပုံနှိပ်တိုက်မှလည်း—

- (၁) မရှုပ်ထွေးစေရန် လိုရင်းစကားရပ်များကို သင့်လျော်စွာ ပိုင်းဖြတ်ခြင်း၊
- (၂) ခေါင်းစည်းကြီး ခေါင်းစည်းသေးများ တပ်ခြင်း၊
- (၃) အကိုးအကား ကျမ်းညွှန်းများ ရှာဖွေထည့်ခြင်း၊
- (၄) လိုအပ်ရာထို၌ မျက်နှာမဲစာလုံး လက်သဲကွင်း ခေါင့်ကွင်း ကော်မာ ဒက် စသည့် ကောင်းမြတ်သည့် အစီအစဉ် သင်္ကေတများ ထည့်သွင်းခြင်း၊

- (၅) အဘိဓမ္မာဝေါဟာရ အက္ခရာဝလိ ထည့်ခြင်း၊
- (၆) အသေးစိတ် မာတိကာ ထည့်ခြင်း၊
- (၇) မှတ်သားဖွယ် နိဒါန်းသွယ်ခြင်း—

စသော ကောင်းမြတ်သည့် ဂုဏ်အင်္ဂါတို့နှင့်အညီ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေလိုက်ပေပြီ။

ယင်းသို့ ကောင်းခြင်းအဖုံဖုံ ဂုဏ်ပေါင်းစုံတို့ဖြင့် ကုံလုံ ပြည့်လျှမ်းသည့် ဝိဘင်း မြန်မာပြန် ကျမ်းကြီးသည်—

ဝိဘဇ္ဇဝါဒီ ဗုဒ္ဓရှင်တော်မြတ်ဘုရား၏ ဝေဘန်ဉာဏ် တမ်းခွန်ကို အဆုံးစွန် မြင့်မောက်အောင် လှူငှာဆောက် စိုက်ထူတော်မူလျက် အဘိဓမ္မသဘာဝ ပရမတ္ထတရားများကို ဟောကြားတော်မူရာ ကျမ်းကြီးဖြစ်သည်အားလျော်စွာ ဤကျမ်းကြီး၏ အဓိပ္ပါယ်သဘောတရားများတို့ သေချာစေ့ငှ ဖတ်ရှုလေ့လာ၍ အရာရာတိုင်း၌ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာနိုင်စွမ်းသော အသိဉာဏ်ပညာ တိုးတက် ပွင့်လန်း ကြ၍ သူတော်ကောင်းတရား ပြန့်ပွားအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်ကြပါစေသတည်း။

ဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ပဋိဝိသောဓကနှင့် သြဿာန သောဓေယျပတ္တပါဌကအဖွဲ့ဆရာတော်များ

- ၁။ ဦးဝိသုဒ္ဓါဘိဝံသ(အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ)၊ ပဋ္ဌာန်းဆရာတော်၊ ပါဠိနယူပဒေသကျောင်း၊ မစိုးရိမ် ကျောင်းတိုက်၊ မန္တလေးမြို့။
- ၂။ ဦးဉာဏာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ မူလဓမ္မာစရိယ ဆရာတော်၊ ဝိနယနယူပဒေသ ကျောင်း၊ မစိုးရိမ်တိုက်၊ မန္တလေးမြို့။
- ၃။ ဦးသီရိန္ဒာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သကျသီဟ) ဓမ္မာစရိယ၊ စေတီယင်္ဂဏဓမ္မာစရိ ယနှင့် အစိုးရ သာသနဓဇ သိရိပဝရဓမ္မာစရိယ၊ မစိုးရိမ်တိုက်သစ်၊ မန္တလေးမြို့။
- ၄။ ဦးနာယကာဘိဝံသ၊ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ (သကျသီဟ) ဓမ္မာစရိယနှင့် အစိုးရသာသန ဓဇသိရိပဝရဓမ္မာစရိယ၊ မစိုးရိမ်တိုက်သစ်၊ မန္တလေးမြို့။

အဘိဓမ္မာ ခန္ဓဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

မာတိကာ

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၁-ခန္ဓဝိဘင်္ဂ	၁-၂၄၆
(ခန္ဓာတို့ကို ဝေဖန်ဟောကြားသည့် ‘ခန္ဓဝိဘင်္ဂ’ အခန်း)	၁-၂၄၆
၁-သုတ္တန္တဘာဇနီယ	၁-၂၄
(သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သော ‘သုတ္တန္တဘာဇနီယ’နည်း)	၁-၂၄
၁-ခန္ဓာငါးပါး	၁-၂၄
၁-ရူပက္ခန္ဓာ (ရုပ်အစု)	၁-၅
ရူပက္ခန္ဓာ (ရုပ် ၁၁-မျိုး)	၁-၅
(၁) အတိတ်ရုပ် (၂) အနာဂတ်ရုပ် (၃) ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်....	၂
(၄) အဗ္ဗတ္တရုပ် (၅) ဗဟိဒ္ဓရုပ်	၂-၃
(၆) ကြမ်းတမ်းသော ဩဋ္ဌာရိကရုပ် (၇) နူးညံ့သိမ်မွေ့သော သုခုမရုပ်	၃-၄
(၈-၉) ဟိန်ရုပ် ပဏိတရုပ် (၁၀) ဒုရေရုပ် (၁၁) သန္တိကေရုပ်	၄-၅
၂-ဝေဒနာက္ခန္ဓာ (ခံစားမှုအစု)	၅-၆
ဝေဒနာက္ခန္ဓာ (ဝေဒနာ ၁၁-မျိုး)	၅-၆
(၁) အဘိတ်ဝေဒနာ (၂) အနာဂတ်ဝေဒနာ (၃) ပစ္စုပ္ပန်ဝေဒနာ....	၅-၆
(၄) အဗ္ဗတ္တဝေဒနာ (၅) ဗဟိဒ္ဓဝေဒနာ	၆
(၆-၇) ဩဋ္ဌာရိကဝေဒနာနှင့် သုခုမဝေဒနာ	၇
(၈-၉) ဟိန်ဝေဒနာနှင့် ပဏိတဝေဒနာ (၁၀-၁၁) ဒုရေဝေဒနာ သန္တိကေဝေဒနာ	၈-၉
၃-သညာက္ခန္ဓာ (မှတ်သားမှုအစု)	၉-၁၅
သညာက္ခန္ဓာ (သညာ ၁၁-မျိုး)	၉-၁၅
(၁) အတိတ်သညာ (၂) အနာဂတ်သညာ (၃) ပစ္စုပ္ပန်သညာ	၉-၁၁
(၄) အဗ္ဗတ္တသညာ (၅) ဗဟိဒ္ဓသညာ	၁၁-၁၂
(၆-၇) ဩဋ္ဌာရိကသညာနှင့် သုခုမသညာ (၈-၉) ဟိန်သညာနှင့် ပဏိတသညာ	၁၂-၁၄
(၁၀) ဒုရေသညာ (၁၁) သန္တိကေသညာ	၁၄-၁၅
၄-သင်္ခါရက္ခန္ဓာ (ပြုပြင်စီရင်မှုအစု)	၁၅-၂၀
သင်္ခါရက္ခန္ဓာ (သင်္ခါရ ၁၁-မျိုး)	၁၅-၂၀
(၁) အတိတ်သင်္ခါရ (၂) အနာဂတ်သင်္ခါရ (၃) ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရ	၁၅-၁၇
(၄) အဗ္ဗတ္တသင်္ခါရ (၅) ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရ	၁၇-၁၈
(၆-၇) ဩဋ္ဌာရိကသင်္ခါရနှင့် သုခုမသင်္ခါရ (၈-၉) ဟိန်သင်္ခါရနှင့် ပဏိတသင်္ခါရ	၁၈-၁၉
(၁၀) ဒုရေသင်္ခါရ (၁၁) သန္တိကေသင်္ခါရ	၁၉-၂၀
အဘိမြန် ၂-(က)		

[ကာ]

အဘိဓမ္မာ ခန္ဓဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၅-ဝိညာဏက္ခန္ဓ (သိပ္ပံအစု)	၂၀-၂၄
ဝိညာဏက္ခန္ဓာ (ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုး)	၂၀-၂၄
(၁) အတိတ်ဝိညာဏ် (၂) အနာဂတ်ဝိညာဏ် (၃) ပစ္စုပ္ပန်ဝိညာဏ်	၂၀-၂၂
(၄) အဋ္ဌတ္တဝိညာဏ် (၅) ဗဟိဒ္ဓဝိညာဏ်	၂၃-၂၄
(၆-၇) ဩဋ္ဌာရိကဝိညာဏ်နှင့် သုခုမဝိညာဏ် (၈-၉) ဟိနဝိညာဏ်နှင့် ပဏီတဝိညာဏ်	၂၂-၂၃
(၁၀) ဒူရေဝိညာဏ် (၁၁) သန္တိကေဝိညာဏ်	၂၃-၂၄
၂-အဘိဓမ္မဘာဇနီယ	၂၅-၂၁၅
(အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဝေပန်ဟောကြားအပ်သော အဘိဓမ္မဘာဇနီယနည်း)	၂၅-၂၁၅
ခန္ဓာငါးပါး	၂၅-၂၄၆
(၁) ရူပက္ခန္ဓ (ရှုပ်-အစု)	၂၅
(တပါးစီပြားသောနည်းအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သော ဧကနည်း ၄၃-ပါး)	၂၅-၂၇
ဧကနည်း ၄၃-ပါး	၂၅-၂၇
ဒုကနည်း ၁၀၄-ပါး	၂၈-၃၆
(နှစ်ပါးစီပြားသောနည်းအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သော ဒုကနည်း ၁၀၄-ပါး)	၂၈-၃၆
ပကိဏ္ဍက ဒုကနည်း ၁၄-ပါး	၂၈-၃၀
ဝတ္ထုဒုကနည်း ၂၅-ပါး	၃၀-၃၁
အာရမ္မဏဒုကနည်း ၂၅-ပါး	၃၁-၃၂
အာယတန ဒုကနည်း ၁၀-ပါး	၃၂-၃၃
ဓာတုဒုကနည်း ၁၀-ပါး	၃၃-၃၄
ဗျူဟိယ ဒုကနည်း ၈-ပါး	၃၄-၃၅
သုခုမဋ္ဌပဒုကနည်း ၁၂-ပါး	၃၅-၃၆
တိကနည်း ၁၀၃-ပါး	၃၇-၅၆
(သုံးပါးစီပြားသောနည်းအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သော တိကနည်း ၁၀၃-ပါး)	၃၇-၅၆
ပကိဏ္ဍကတိကနည်း ၁၃-ပါး	၃၇-၄၂
ဝတ္ထုတိကနည်း ၂၅-ပါး	၄၂-၄၄
အာရမ္မဏတိကနည်း ၂၅-ပါး	၄၄-၄၆
အာယတနတိကနည်း ၁၀-ပါး	၄၆-၄၈
ဓာတုတိကနည်း ၁၀-ပါး	၄၈-၅၀
ဗျူဟိယတိကနည်း ၈-ပါး	၅၀-၅၂
သုခုမတိကနည်း ၁၂-ပါး	၅၂-၅၆
ဓတုက္ခနည်း ၂၂-ပါး	၅၆-၆၆
(လေးပါးစီပြားသောနည်းအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သော ဓတုက္ခနည်း ၂၂-ပါး)	၅၆-၆၆
ငါးပါးစီပြားသောအားဖြင့် ဟောကြားသော ပဉ္စကနည်း	၆၇
ခြောက်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဟောကြားသော ဇယုက္ခနည်း	၆၇
ခုနစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဟောကြားသော သတ္တကနည်း	၆၇

မာတိကာ

[၈]

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
	ရှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဟောကြားသော အဋ္ဌကနည်း	၆၈
	ကိုးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဟောကြားသော နဝကနည်း	၆၉
	ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဟောကြားသော ဒသကနည်း	၆၉
	တဆယ့်တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဟောကြားသော ကောဒသကနည်း	၇၀-၇၁
ခ ၂-ဝေဒနာက္ခန္ဓ (ခံစားမှုအစု)	၇၂-၁၁
ဒုကမူလကနည်း (ဒုကမူ-တိကမူလီ)	၇၂-၇၇
	(ဒုဂ် ၅၀-ကို မူတည်၍ တိက ၁၉-ခုကို မူလီသွင်းသောနည်း)	၇၂-၇၇
၁-သဟေတုကဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၇၂-၇၅
(၁)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် ကုသလတိကကို မူလီသွင်း၍ ဟောသောနည်း ၁၀-ပါး	၇၂-၇၅
	ကေကနည်း၊ ဒုကနည်း၊ တိကနည်း၊ စတုက္ကနည်း၊ ပဉ္စကနည်း၊ ဆက္ကနည်း၊ သတ္တကနည်း၊ အဋ္ဌကနည်း၊ နဝကနည်း၊ ဒသကနည်း
(၂)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် ဝိပါကတိကကို မူလီသွင်း၍ ဟောသောနည်း ၁၀-ပါး	၇၅
(၃)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် ဥပါဒိတ္တတိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး	၇၅၊ ၇၆
(၄)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် သံကိလိဋ္ဌတိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး	၇၆
(၅)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် ဝိတက်တိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး	၇၆
(၆)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် ဒဿနတိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး	၇၆
(၇)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် ဒဿနဟေတုတိကကို မူလီသွင်းသော နည်း ၁၀-ပါး	၇၇
(၈)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် အာစယဂါမိတိကကို မူလီသွင်းသော နည်း ၁၀-ပါး	၇၇
(၉)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် သေက္ခတိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး	၇၇
(၁၀)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် ပရိတ္တတိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး	၇၇
(၁၁)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် ပရိတ္တာရမ္မဏတိကကို မူလီသွင်းသော နည်း ၁၀-ပါး	၇၈
(၁၂)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် ဟိနတိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး	၇၈
(၁၃)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် မိစ္ဆတ္တတိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး	၇၈
(၁၄)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် မဂ္ဂါရမ္မဏတိကကို မူလီသွင်းသော နည်း ၁၀-ပါး	၇၈
(၁၅)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် ဥပ္ပန္နတိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး	၇၉
(၁၆)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် အတိတတိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး	၇၉
(၁၇)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် အတိတာရမ္မဏတိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး	၇၉
(၁၈)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် အဇ္ဈတ္တတိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး	၇၉
(၁၉)	သဟေတုကဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး	၈၀
၂-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၀
	(ဤ၌ (၁) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် ကုသလတိကကို မူလီသွင်း၍ ဟောသောနည်း ၁၀-ပါးမှ (၁၉) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမူကို မူတည်ပြီးလျှင် အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါးအထိ ဟောရန် ဖြစ်သော်လည်း ကျယ်မည်စိုး၍ အကျဉ်းချုံးဟောထားသည်။ ကျန်သော ဒုကမူ-တိကမူလီများ၌လည်း ဤနည်းအတူ သိပါလေ)	၈၀
၃-နဟေတု သဟေတုကဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၀
၄-လောကီယဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၀
၅-ကေနစိဝိညေယျဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၁

[ကိ]

အဘိဓမ္မာ ခန္ဓဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၆-	သာသဝဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၁
၇-	အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၁
၈-	အာသဝဝိပယုတ္တ သာသဝဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၁
၉-	သံယောဇနိယဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၁
၁၀-	သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၁
၁၁-	သံယောဇနဝိပယုတ္တ သံယောဇနိယဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၁
၁၂-	ဂန္ဓနိယဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၁
၁၃-	ဂန္ဓသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၁
၁၄-	ဂန္ဓဝိပယုတ္တ ဂန္ဓနိယဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၂
၁၅-	ဩဇာနိယဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၂
၁၆-	ဩဇာသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၂
၁၇-	ဩဇာဝိပယုတ္တ ဩဇာနိယဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၂
၁၈-	ယောဂနိယဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၂
၁၉-	ယောဂသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၂
၂၀-	ယောဂဝိပယုတ္တ ယောဂနိယဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၂
၂၁-	နိဝရဏိယဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၂
၂၂-	နိဝရဏ သမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၃
၂၃-	နိဝရဏ ဝိပယုတ္တ နိဝရဏိယဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၃
၂၄-	ပရာမဋ္ဌဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၃
၂၅-	ပရာမာသသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၃
၂၆-	ပရာမာသဝိပယုတ္တ ပရာမဋ္ဌဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၃
၂၇-	ဥပါဒိတ္တဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၃
၂၈-	ဥပါဒါနိယဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၃
၂၉-	ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၄
၃၀-	ဥပါဒါနဝိပယုတ္တဥပါဒါနိယဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၄
၃၁-	သံကိလေသိကဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၄
၃၂-	သံကိလေသိဋ္ဌဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၄
၃၃-	ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၄
၃၄-	ကိလေသဝိပယုတ္တ သံကိလေသိကဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၄
၃၅-	ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၄
၃၆-	ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၄
၃၇-	ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၅
၃၈-	ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၅
၃၉-	သဝိတက္ကဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၅
၄၀-	သဝိစာရဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၅

မာတိကာ

ဦးမေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၄၀-သပ္ပိတိကဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၅
၄၂-ပိတိသဟဂတဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၅
၄၃-ကာမာဝစရဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၅
၄၄-ရွပါဝစရဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၅
၄၅-အရွပါဝစရဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၆
၄၆-ပရိယာပနဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၆
၄၇-နိယျာနိကဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၆
၄၈-နိယတဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၆
၄၉-သဉ္စရဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၆
၅၀-သရဏဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း	၈၆
(၁) သရဏဒုကမ္မ-ကုသလတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၈၆
(၂) သရဏဒုကမ္မ-ဝိပါကတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၈၇
(၃) သရဏဒုကမ္မ-ဥပါဒိက္ခတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၈၇
(အမှတ်(၄) သရဏဒုကမ္မ-သံကိလိဋ္ဌတိကမူလီ ၁၀-နည်းမှ အမှတ်(၁၈) သရဏဒုကမ္မ အဋ္ဌတ္တတိကမူလီ ၁၀-နည်းအထိ ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်)	၈၇
(၁၉) သရဏဒုကမ္မ အဋ္ဌတ္တာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၈၇
ကိကမူလကနည်း (တိကမူ-ဒုကမူလီ ၁၉-နည်း)	၈၈-၉၆
(တိက ၁၉-ခုကို မှုတည်ပြီးလျှင် ဒုက ၅၀-ကို မူလီသွင်းသောနည်း)	၈၈-၉၆
၁-ကုသလတိကမူ-ဒုက ၅၀-မူလီ	၈၈
(ကုသလတိကကို မှုတည်ပြီးလျှင် ဒုက ၅၀-ကို မူလီသွင်းသောနည်း)	၈၈
(၁) ကုသလတိကကို မှုတည်ပြီးလျှင် သဟေတုကဒုကကို မူလီသွင်းသော ၁၀-နည်း	၈၈
ကေကနည်း, ဒုကနည်း, တိကနည်း။ပ။ဒသကနည်း....	၈၈
(၂) ကုသလတိကမူ-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမူလီ ၁၀-နည်း	၈၈
(၃) ကုသလတိကမူ-နဟေတု သဟေတုက ဒုကမူလီ ၁၀-နည်း	၈၈-၈၉
(၄) ကုသလတိကမူ-လောကီယဒုကမူလီ ၁၀-နည်း	၈၉
(၅) ကုသလတိကမူ-ကေနစိဝိညေယျဒုကမူလီ ၁၀-နည်း	၈၉
(၆) ကုသလတိကမူ-သာသဝဒုကမူလီ ၁၀-နည်း	၈၉
(၇) ကုသလတိကမူ-အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုကမူလီ ၁၀-နည်း....	၈၉
(၈) ကုသလတိကမူ-အာသဝဝိပ္ပယုတ္တသာသဝဒုကမူလီ ၁၀-နည်း	၈၉
(အမှတ်(၉)ကုသလတိကမူ-သညောဇနိယဒုကမူလီမှ အမှတ်(၄၉)ကုသလတိကမူ သဉ္စရဒုကမူလီအထိ ပေယျာလလုံးဝချန်ခဲ့သည်။)	၈၉
(၅၀) ကုသလတိကမူ-အရဏဒုကမူလီ ၁၀-နည်း	၈၉
၂-ဝိပါကတိကမူ-ဒုက ၅၀-မူလီ	၉၀
(ဝိပါကတိကကို မှုတည်၍ ဒုက ၅၀-ကို မူလီသွင်းသောနည်း)	၉၀
(၁) ဝိပါကတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀ နည်း	၉၀

[ကူ]

အဘိဓမ္မာ ခန္ဓဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
	ကေကနည်း၊ ဒုကနည်း၊ တိကနည်း၊ ပ။ ဒသကနည်း	၉၁
	(အမှတ်(၂) ဝိပါကတိကမူ ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမူလိမှ အမှတ်(၅၀) ဝိပါကတိကမူ သရဏဒုကမူလိအထိ ပေယျာလလုံးဝချန်ခဲ့သည်။)	၉၀
	၃-ဥပါဒိဏ္ဍတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလိ	၉၀
	(ဥပါဒိဏ္ဍဘိက်ကို မှုတည်၍ ဒုက် ၅၀-ကို မူလိသွင်းသောနည်း)	၉၀
	(၁) ဥပါဒိဏ္ဍတိကမူ သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း	၉၀
	၄-သံကိလိဋ္ဌတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလိ	၉၁
	(၁) သံကိလိဋ္ဌတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း	၉၁
	၅-ဝိတက္ကတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလိ	၉၁
	(၁) ဝိတက္ကတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း	၉၁
	၆-ဒဿနတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလိ	၉၁
	(၁) ဒဿနတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း	၉၁
	၇-ဒဿနဟေတုတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလိ	၉၁
	(၁) ဒဿနဟေတုတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း	၉၂
	၈-အာဝယဂါမိတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလိ	၉၂
	(၁) အာဝယဂါမိတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း	၉၂
	၉-သေက္ခတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလိ	၉၂
	(၁) သေက္ခတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း	၉၂
	၁၀-ပရိတ္တတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလိ	၉၂
	(၁) ပရိတ္တတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း	၉၂
	၁၁-ပရိတ္တာရမ္မဏတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလိ	၉၂
	(၁) ပရိတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း	၉၂
	၁၂-ဟိနတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလိ	၉၃
	(၁) ဟိနတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း	၉၃
	၁၃-မိစ္ဆတ္တတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလိ	၉၃
	(၁) မိစ္ဆတ္တတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း	၉၃
	၁၄-မဂ္ဂါရမ္မဏတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလိ	၉၃
	(၁) မဂ္ဂါရမ္မဏတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း	၉၃
	၁၅-ဥပ္ပန္နတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလိ	၉၃
	(၁) ဥပ္ပန္နတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း	၉၃

မာတိကာ

ဦးဖော်	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၁၆-အတိတ်ကမ္မ-ဒုက် ၅၀-မူလီ	၉၄
(၁) အတိတ်ကမ္မ-သဟေတုကဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း	၉၄
၁၇-အတိတ်ဘာရမ္မဏတိကမ္မ-ဒုက် ၅၀-မူလီ	၉၄
(၁) အတိတ်ဘာရမ္မဏတိကမ္မ-သဟေတုကဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း	၉၄
၁၈-အဇ္ဈတ္တတိကမ္မ-ဒုက် ၅၀-မူလီ	၉၄
(၁) အဇ္ဈတ္တတိကမ္မ-သဟေတုကဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း	၉၄
၁၉-အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမ္မ-ဒုက် ၅၀-မူလီ	၉၄
(၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမ္မ-သဟေတုကဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း	၉၄
(၂) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမ္မ-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း	၉၄
(၃) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမ္မ-နဟေတု သဟေတုကဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း	၉၄
(၄) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမ္မ-လောကီယဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း	၉၅
(၅) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမ္မ-ကေနစိဝိညေယျဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း	၉၅
(၆) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမ္မ-သာသဝဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း	၉၅
(၇) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမ္မ-အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း	၉၅
(၈) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမ္မ-အာသဝဝိပုယုတ္တသာသဝဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း	၉၅
(၉) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမ္မ-သံယောဇနီယဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း	၉၅
(အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမ္မကို ဒုက်ဖြင့် အကျယ်ပြုရာ၌လည်း ဒုက်အမှတ်(၁၀)သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မလီမှ အမှတ်(၄၉)သဉ္စတ္တဒုကမ္မလီအထိ ပေယျာလလုံးဝ ချန်ခဲ့သည်။)		၉၅
(၅၀) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမ္မ-သဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း	၉၅
ဥဘတောဝစုကနည်း	၉၆-၁၀၄
(တိက် ၁၉-ခုနှင့် ဒုက် ၁၉-ခုတို့ကို တစ်စုံတစ်ရပ် ပူးသော ဥဘတောဝစုကနည်း)		၉၆-၁၀၄
(၁) သဟေတုကဒုက်နှင့် ကုသလတိက်တစ်စုံ ၁၀-နည်း	၉၆
ကေကနည်း၊ ဒုကနည်း။ပ။(ဒသကနည်း)	၉၆
(၂) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်နှင့် ဝိပါကတိက်တစ်စုံ ၁၀-နည်း	၉၆
(၃) နဟေတုသဟေတုကဒုက်နှင့် ဥပါဒိဏ္ဍတိက်တစ်စုံ ၁၀-နည်း	၉၇
(၄) လောကီယဒုက်နှင့် သံကိလိဋ္ဌတိက်တစ်စုံ ၁၀-နည်း	၉၇
(၅) ကေနစိဝိညေယျဒုက်နှင့် သဝိတက္ကတိက်တစ်စုံ ၁၀-နည်း	၉၈
(၆) သာသဝဒုက်နှင့် ဒဿနတိက်တစ်စုံ ၁၀-နည်း	၉၈
(၇) အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုက်နှင့် ဒဿနဟေတုတိက်တစ်စုံ ၁၀-နည်း	၉၉
(၈) အာသဝဝိပုယုတ္တသာသဝဒုက်နှင့် အာစယဂါမိတိက်တစ်စုံ ၁၀-နည်း	၉၉
(၉) သံယောဇနီယဒုက်နှင့် သေက္ခတိက်တစ်စုံ ၁၀-နည်း	၉၉
(၁၀) သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုက်နှင့် ပရိက္ခတိက်တစ်စုံ ၁၀-နည်း	၁၀၀

မာတိကာ

[ကော]

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၁)	ကုသလတိက် ဗဟုဝိဇ္ဇာနည်း ၄၈-ပါး.....	၁၀၉-၁၁၀
(၂)	ဝိပါကတိက် ဗဟုဝိဇ္ဇာနည်း ၄၈-ပါး	၁၁၀
	(အမှတ်(၃)ဥပါဒိဏ္ဍတိက် ဗဟုဝိဇ္ဇာနည်းမှ အမှတ်(၁၈)အဇ္ဈတ္တတိက် ဗဟုဝိဇ္ဇာနည်းအထိ ပေယျာလလုံးဝ ချန်ခဲ့သည်။)	၁၀၀
(၁၉)	အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် ဗဟုဝိဇ္ဇာနည်း ၄၈-ပါး	၁၁၀-၁၁၂
	၃-သညာက္ခန္ဓ (မှတ်သားမှုအစု)	၁၁၃-၁၄၅
	ဒုကမ္မလကနည်း(ဒုကမ္မ-တိကမူလီ)	၁၁၃-၁၂၇
	(ဒုက် ၅၂-ခုကို မှတ်တမ်း တိုက် ၂၁-ခုကို မူလီသွင်းသောနည်း)	၁၁၃-၁၂၇
	၁-သဟေတုကဒုကမ္မ-တိက်-၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၁၃-၁၁၅
(၁)	သဟေတုကဒုကမ္မ-ကုသလတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၁၃-၁၁၅
	ကောနည်း, ဒုကနည်း။ပ။ ဒသကနည်း	၁၁၃-၁၁၅
(၂)	သဟေတုကဒုကမ္မ-ဝေဒနာတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၁၅
(၃)	သဟေတုကဒုကမ္မ-ဝိပါကတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၁၅
(၄)	သဟေတုကဒုကမ္မ-ဥပါဒိဏ္ဍတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၁၆
(၅)	သဟေတုကဒုကမ္မ-သံကိလိဋ္ဌတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၁၆
(၆)	သဟေတုကဒုကမ္မ-ဝိတက္ကတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၁၆
(၇)	သဟေတုကဒုကမ္မ-ပိတိ တိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၁၆
(၈)	သဟေတုကဒုကမ္မ ဒဿနတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၁၇
(၉)	သဟေတုကဒုကမ္မ-ဒဿနဟေတုတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၁၇
(၁၀)	သဟေတုကဒုကမ္မ-အာစယဂါမိတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၁၇
(၁၁)	သဟေတုကဒုကမ္မ-သေက္ခတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၁၇
(၁၂)	သဟေတုကဒုကမ္မ-ပရိတ္တတိကမူလီ ၁၀-နည်း.....	၁၁၇
(၁၃)	သဟေတုကဒုကမ္မ-ပရိတ္တာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၁၈
(၁၄)	သဟေတုကဒုကမ္မ-ဟိနတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၁၈
(၁၅)	သဟေတုကဒုကမ္မ-မိစ္ဆတ္တနိယတတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၁၈
(၁၆)	သဟေတုကဒုကမ္မ-မဂ္ဂါရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၁၈
(၁၇)	သဟေတုကဒုကမ္မ-ဥပ္ပန္နတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၁၉
(၁၈)	သဟေတုကဒုကမ္မ-အတိတတိကမူလီ ၁၀-နည်း.....	၁၁၉
(၁၉)	သဟေတုကဒုကမ္မ-အတိတာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၁၉
(၂၀)	သဟေတုကဒုကမ္မ-အဇ္ဈတ္တတိကမူလီ ၁၀-နည်း.....	၁၁၉
(၂၁)	သဟေတုကဒုကမ္မ-အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၁၉
	၂-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၁၉
	ကောနည်း, ဒုကနည်း, တိကနည်း။ပ။ ဒသကနည်း	၁၁၉
	၃-နဟေတု သဟေတုကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၂၀
	၄-လောကီယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၂၀
	၅-ကေနစိဝိညေယျဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၂၀

[ကော်]

အဘိဓမ္မာ ခန္ဓဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
	၆-သာသဝဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၀
	၇-အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၀
	၈-အာသဝဝိပုယုတ္တ သာသဝဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၀
	၉-သံယောဇနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:....	၁၂၀
	၁၀-သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၀
	၁၁-သံယောဇနဝိပုယုတ္တ သံယောဇနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၁
	၁၂-ဂန္ဓနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၁
	၁၃-ဂန္ဓသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၁
	၁၄-ဂန္ဓဝိပုယုတ္တ ဂန္ဓနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၁
	၁၅-ဩဃနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၁
	၁၆-ဩဃသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၁
	၁၇-ဩဃဝိပုယုတ္တ ဩဃနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၁
	၁၈-ယောဂနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၁
	၁၉-ယောဂသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၂
	၂၀-ယောဂဝိပုယုတ္တ ယောဂနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:....	၁၂၂
	၂၁-နိဝရဏိယ ဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၂
	၂၂-နိဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၂
	၂၃-နိဝရဏဝိပုယုတ္တ နိဝရဏိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၂
	၂၄-ပရာမဋ္ဌဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၂
	၂၅-ပရာမာသသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၂
	၂၆-ပရာမာသဝိပုယုတ္တ ပရာမဋ္ဌဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၂
	၂၇-ဥပါဒိက္ခဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၃
	၂၈-ဥပါဒါနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၃
	၂၉-ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၃
	၃၀-ဥပါဒါနဝိပုယုတ္တ ဥပါဒါနိယ ဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:....	၁၂၃
	၃၁-သံကိလေသိကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:....	၁၂၃
	၃၂-သံကိလိဋ္ဌဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၃
	၃၃-ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၃
	၃၄-ကိလေသဝိပုယုတ္တ သံကိလေသိကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၄
	၃၅-ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၄
	၃၆-ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၄
	၃၇-ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:....	၁၂၄
	၃၈-ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၄
	၃၉-သဝိတက္ကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၄
	၄၀-သဝိစာရဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း:	၁၂၄

မာတိကာ

[ကံ]

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
	၄၁-သပ္ပိတိကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း	၁၂၄
	၄၂-ပီတိသဟဂတဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း	၁၂၅
	၄၃-သုခသဟဂတဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း	၁၂၅
	၄၄-ဥပေက္ခာသဟဂတဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း	၁၂၅
	၄၅-ကာမာဝစရဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း	၁၂၅
	၄၆-ရွပိဝစရဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း	၁၂၅
	၄၇-အရူပိဝစရဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း	၁၂၅
	၄၈-ပရိယာပန္နဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း	၁၂၅
	၄၉-နိယျာနိကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း	၁၂၅
	၅၀-နိယတဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း	၁၂၆
	၅၁-သဉ္စတ္တရဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း	၁၂၆
	၅၂-သရဏဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း	၁၂၆
	(၁) သရဏဒုကမ္မ-ကုသလတိကမူလိ ၁၀-နည်း	၁၂၆
	ကေကနည်း၊ ဒုကနည်း။ ပ။ ဒသကနည်း	၁၂၆
	(၂) သရဏဒုကမ္မ-ဝေဒနာတိကမူလိ ၁၀-နည်း	၁၂၆
	(၃) သရဏဒုကမ္မ-ဝိပါကတိကမူလိ ၁၀-နည်း	၁၂၆
	(အမှတ် (၄) သရဏဒုကမ္မ-ဥပါဒိတ္တတိကမူလိမှ အမှတ် (၂၀) သရဏဒုကမ္မ အဋ္ဌတ္တတိကမူလိအထိ ပေယျာလ လုံးဝ ချန်ခွဲသည်။)	၁၂၆
	(၂၁) သရဏဒုကမ္မ-အဋ္ဌတ္တာရမ္မဏတိကမူလိ ၁၀-နည်း	၁၂၇
	တိကမူလကနည်း (တိကမူ-ဒုကမူလိ)	၁၂၇-၁၂၉
	(တိက် ၂၁-ခုကို မှတ်တမ်း ခုတ် ၅၂-ခုကို မူလိသွင်းသောနည်း)	၁၂၇-၁၂၉
	၁-ကုသလတိက်ကို မှတ်တမ်းပြီးလျှင် ဒုက် ၅၂-ခုကို မူလိသွင်းသော ၅၂-နည်း	၁၂၇-၁၂၉
	(၁) ကုသလတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း	၁၂၇
	ကေကနည်း၊ ဒုကနည်း၊ တိကနည်း။ ပ။ ဒသကနည်း	၁၂၇
	(၂) ကုသလတိကမူ-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမူလိ ၁၀-နည်း	၁၂၈
	(အမှတ် (၃) ကုသလတိကမူ-ဟေတုသဟေတုက ဒုကမူလိမှ အမှတ် (၅၁) ကုသလတိကမူ-သဉ္စတ္တရဒုကမူလိအထိ ပေယျာလ လုံးဝ ချန်ခွဲသည်။)	၁၂၈
	(၅၂) ကုသလတိကမူ-သရဏဒုကမူလိ ၁၀-နည်း	၁၂၈
	၂-ဝေဒနာတိက်ကို မှတ်တမ်းပြီးလျှင် ဒုက် ၅၂-ခုကို မူလိသွင်းသော ၅၂-နည်း	၁၂၈
	(၁) ဝေဒနာတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း	၁၂၈
	ကေကနည်း၊ ဒုကနည်း၊ တိကနည်း။ ပ။ ဒသကနည်း။	၁၂၈
	၃-ဝိပါကတိက်ကို မှတ်တမ်းပြီးလျှင် ဒုက် ၅၂-ခုကို မူလိသွင်းသော ၅၂-နည်း	၁၂၈
	(၁) ဝိပါကတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း	၁၂၈
	(အမှတ် (၄) ဥပါဒိတ္တတိကမူ-ဒုက် ၅၂-ခုမူလိမှ အမှတ် (၂၀) အဋ္ဌတ္တတိကမူ ဒုက် ၅၂-ခု မူလိအထိ တိကမူ ၁၇-ခုကို ပေယျာလ လုံးဝချန်ခွဲသည်။)	၁၂၈

[ကား]

အဘိဓမ္မာ ခန္ဓဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၂၁-အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကကို မှတ်တော်ပြု၍ ဒုက္ခ ၅၂-ခုကို မူလိသွင်းသော ၅၂-နည်း	၁၂၉
(၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သဟေတုကဒုက္ခမူလီ ၁၀-နည်း	၁၂၉
(၂) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက္ခမူလီ ၁၀-နည်း	၁၂၉
(အမှတ် (၃) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-နဟေတုသဟေတုကဒုက္ခမူလီမှ အမှတ် (၅၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သဥတ္တရဒုက္ခမူလီအထိ ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။)	၁၂၉
(၅၂) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သရဏဒုက္ခမူလီ ၁၀-နည်း....	၁၂၉
ဥပတောဝစုကနည်း	၁၃၀-၁၃၈
(တိက ၂၁-ခုနှင့် ဒုက္ခ ၂၁-ခုတို့ကို တစ်စုံတစ်ခု ပူးသော ဥပတောဝစုကနည်း ၂၁-နည်း)	၁၃၀၊ ၁၃၈	
(၁) သဟေတုကဒုက္ခနှင့် ကုသလတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၀
ကေကနည်း၊ ဒုက္ခနည်း၊ တိကနည်း။ ပ။ ဒသကနည်း....	၁၃၀
(၂) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက္ခနှင့် ဝေဒနာတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၀
(၃) နဟေတု သဟေတုကဒုက္ခနှင့် ဝိပါကတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၀-၁၃၁
(၄) လောကီယဒုက္ခနှင့် ဥပါဒိဏ္ဍတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၁
(၅) ကေဒစိဝိညေယျဒုက္ခနှင့် သံကိလိဋ္ဌတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၁-၁၃၂
(၆) သာသဝဒုက္ခနှင့် ဝိတက်တိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၂
(၇) အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုက္ခနှင့် ပီတိတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၂
(၈) အာသဝဝိပယုတ္တသာသဝဒုက္ခနှင့် ဒဿနတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၃
(၉) သံယောဇနိယဒုက္ခနှင့် ဒဿနဟေတုတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၃
(၁၀) သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုက္ခနှင့် အာစယဂါမိတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၃-၁၃၄
(၁၁) သံယောဇနဝိပယုတ္တသံယောဇနိယဒုက္ခနှင့် သေက္ခတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၄
(၁၂) ဂန္ဓနိယဒုက္ခနှင့် ပရိတ္တတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၄-၅
(၁၃) ဂန္ဓသမ္ပယုတ္တဒုက္ခနှင့် ပရိတ္တာရမ္မဏတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၅
(၁၄) ဂန္ဓဝိပယုတ္တဂန္ဓနိယဒုက္ခနှင့် ဟိနတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၅
(၁၅) ဩဗနိယဒုက္ခနှင့် မိစ္ဆတ္တတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၅-၁၃၆
(၁၆) ဩဗသမ္ပယုတ္တဒုက္ခနှင့် မဂ္ဂါရမ္မဏတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၆
(၁၇) ဩဗဝိပယုတ္တဩဗနိယဒုက္ခနှင့် ဥပ္ပန္နတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၆-၁၃၇
(၁၈) ယောဂနိယဒုက္ခနှင့် အတိတတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၇
(၁၉) ယောဂသမ္ပယုတ္တဒုက္ခနှင့် အတိတာရမ္မဏတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၇-၁၃၈
(၂၀) ယောဂဝိပယုတ္တယောဂနိယဒုက္ခနှင့် အဇ္ဈတ္တတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၈
(၂၁) နိဝရဏိယဒုက္ခနှင့် အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကတစုံ ၁၀-နည်း	၁၃၈
ဗဟုဝိဝေါရ	၁၃၉
(မျှားသောအပြားအားဖြင့် ဟောသော ဗဟုဝိဝေါရနည်း ၂၁-နည်း)	၁၃၉
သတ္တကနည်း
(တိက ၂၁-ခုကို ဘုံလေးပါးဖြင့် ဝေဖန်၍ ၇-ပါးဖီယောသော သတ္တကနည်း)	၁၃၉

မာတိကာ

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၁)	ကုသလတိက် သတ္တကနည်း	၁၃၉
(၂)	ဝေဒနာတိက် သတ္တကနည်း	၁၃၉
	(အမှတ် (၃) ဝိပါကတိက် သတ္တကနည်းမှ အမှတ်(၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် သတ္တကနည်းအထိ ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်)	၁၃၉
(၂၁)	အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် သတ္တကနည်း	၁၃၉
စတုရိသတိဝိဓနည်း		
	(တိက် ၂၁-ခုကို ဖဿ ၆-ပါးဖြင့် ဝေဖန်၍ ၂၄-ပါးစီဟောသော စတုရိသတိဝိဓနည်း ၂၁-နည်း)	၁၄၀-၁၄၂
(၁)	ကုသလတိက် စတုရိသတိဝိဓနည်း	၁၄၀-၁၄၁
(၂)	ဝေဒနာတိက် စတုရိသတိဝိဓနည်း	၁၄၁
	(အမှတ် (၃) ဝိပါကတိက် စတုရိသတိဝိဓနည်းမှ အမှတ် (၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် စတုရိသတိဝိဓနည်းအထိ ပေယျာလလုံးဝချန်ခဲ့သည်။)	၁၄၂
(၂၁)	အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် စတုရိသတိဝိဓနည်း	၁၄၁-၁၄၂
တိသဝိဓနည်း		
	(ဘုံလေးပါးဖြင့် ဖဿ ၆-ပါးကို ဝေဖန်၍ အပြား ၃၀-အားဖြင့် ဟောသော တိသဝိဓနည်း)	၁၄၂-၁၄၃
ဗဟုဝိဓနည်း		
	(တိက် ၂၁-ခုကို ဘုံလေးပါး ဖဿ ၆-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ဟောသော များသော အပြား ရှိသော ဗဟုဝိဓနည်း ၂၁-နည်း)	၁၄၃-၁၄၅
(၁)	ကုသလတိက် ဗဟုဝိဓနည်း ၄၈-ပါး	၁၄၃-၁၄၄
(၂)	ဝေဒနာတိက် ဗဟုဝိဓနည်း ၄၈-ပါး	၁၄၄
	(အမှတ် (၃) ဝိပါကတိက် ဗဟုဝိဓနည်းမှ အမှတ် (၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် ဗဟုဝိဓနည်းအထိ ပေယျာလလုံးဝချန်ခဲ့သည်။)	၁၄၄
(၂၁)	အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် ဗဟုဝိဓနည်း ၄၈-ပါး	၁၄၄-၁၄၅
၄-သင်္ခါရက္ခန္ဓ (ပြုပြင်စီရင်မှုအစု)		
	ဒုကမူလကနည်း (ဒုကမူ-တိကမူလီ)	၁၄၆-၁၆၃
	(ဒုက ၈၂-ခုကို မူတည်၍ တိက် ၂၁-ခုကို မူလီသွင်းသောနည်း)	၁၄၆-၁၆၃
၁-ဟေတုဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း		
(၁)	ဟေတုဒုကမူ-ကုသလတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၄၆-၁၄၈
	ကေကနည်း၊ ဒုကနည်း၊ တိကနည်း၊ ပပ၊ ဒသကနည်း	၁၄၆
(၂)	ဟေတုဒုကမူ-ဝေဒနာတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၄၈
(၃)	ဟေတုဒုကမူ-ဝိပါကတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၄၈
(၄)	ဟေတုဒုကမူ-ဥပါဒိက္ခတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၆၄
(၅)	ဟေတုဒုကမူ-သံကိလိဋ္ဌတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၆၄

[၁]

အဘိဓမ္မာ ခန္ဓဝိဘင်္ဂပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၆)	ဟေတုဒုကမ္မ-ဝိတက္ကတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၄၉
(၇)	ဟေတုဒုကမ္မ-ပီတိ တိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၄၉
(၈)	ဟေတုဒုကမ္မ-ဒဿနတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၄၉
(၉)	ဟေတုဒုကမ္မ-ဒဿနဖေတတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၅၀
(၁၀)	ဟေတုဒုကမ္မ-အာစယဂါမိတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၅၀
(၁၁)	ဟေတုဒုကမ္မ-သေက္ခတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၅၀
(၁၂)	ဟေတုဒုကမ္မ-ပရိတ္တတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၅၀
(၁၃)	ဟေတုဒုကမ္မ-ပရိတ္တာရမ္ပဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၅၀
(၁၄)	ဟေတုဒုကမ္မ-ဟိနတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၅၁
(၁၅)	ဟေတုဒုကမ္မ-မိစ္ဆတ္တတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၅၁
(၁၆)	ဟေတုဒုကမ္မ-မဂ္ဂါရမ္ပဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၅၁
(၁၇)	ဟေတုဒုကမ္မ-ဥပ္ပန္နတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၅၁
(၁၈)	ဟေတုဒုကမ္မ-အဘိတတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၅၁
(၁၉)	ဟေတုဒုကမ္မ-အဘိတာရမ္ပဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၅၂
(၂၀)	ဟေတုဒုကမ္မ-အဇ္ဈတ္တတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၅၂
(၂၁)	ဟေတုဒုကမ္မ-အဇ္ဈတ္တာရမ္ပဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၅၂
	၂-သဟေတုဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၂
	ကေကနည်း၊ ဒုကနည်း။ပ။ ဒသကနည်း	၁၅၂
	၃-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၂
	၄-ဟေတုသဟေတုဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၂
	၅-ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၃
	၆-န ဟေတု သဟေတုဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၃
	၇-လောကီယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၃
	၈-ကေနစိဝိညေယျဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၃
	၉-အာသဝဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၃
	၁၀-သာသဝဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၃
	၁၁-အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၃
	၁၂-အာသဝ သာသဝဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၃
	၁၃-အာသဝ အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၄
	၁၄-အာသဝဝိပ္ပယုတ္တ သာသဝဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၄
	၁၅-သံယောဇနဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၄
	၁၆-သံယောဇနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၄
	၁၇-သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၄
	၁၈-သံယောဇန သံယောဇနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၄
	၁၉-သံယောဇန သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၄
	၂၀-သံယောဇနဝိပ္ပယုတ္တ သံယောဇနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၄
	၂၁-ဂန္ဓဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၅

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
	၅၇-ကိလေသဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၉
	၅၈-သံကိလေသိကဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၉
	၅၉-သံကိလိဋ္ဌဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၅၉
	၆၀-ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုက္ခမူတိက်- ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၀
	၆၁-ကိလေသသံကိလေသိကဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၀
	၆၂-ကိလေသသံကိလိဋ္ဌဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၀
	၆၃-ကိလေသကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၀
	၆၄-ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တသံကိလေသိကဒုက္ခမူ ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၀
	၆၅-ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၀
	၆၆-ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၀
	၆၇-ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၁
	၆၈-ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၁
	၆၉-သဝိတက္ကဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၁
	၇၀-သဝိစာရဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၁
	၇၁-သပ္ပိတိကဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၁
	၇၂-သိတိသဟဂတဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၁
	၇၃-သုခသဟဂတဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၁
	၇၄-ဥပေက္ခာသဟဂတဒုက္ခမူ တိက်-၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၂
	၇၅-ကာမာဝစရဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၂
	၇၆-ရူပါဝစရဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၂
	၇၇-အရူပါဝစရဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၂
	၇၈-ပရိယာပန္နကမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၂
	၇၉-နိယျာနိကဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၂
	၈၀-နိယတဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၂
	၈၁-သဉ္စတ္တရဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၂
	၈၂-သရဏဒုက္ခမူတိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၆၃
	(၁) သရဏဒုက္ခမူကုသလတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၆၃
	(၂) သရဏဒုက္ခမူဝေဒနာတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၆၃
	(အမှတ် (၁) သရဏဒုက္ခမူဝိပင်္ကတိကမူလီမှ အမှတ် (၂၀) သရဏဒုက္ခမူ အဇ္ဈတ္တတိကမူလီ အထိ ပေယျာလ လုံးဝ ချန်ခဲ့သည်။)	၁၆၃
	(၂၁) သရဏဒုက္ခမူ-အဇ္ဈတ္တရမ္ပဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၆၃
	တိကမူလကနည်း (တိကမူ-ဒုက္ခမူလီ)	၁၆၄-၁၆၅
	(တိက် ၂၁-ခုကို မူတည်ပြီးလျှင် ဒုက် ၈၂-ခုကို မူလီသွင်း၍ ဟောသော တိကမူလကနည်း)	၁၆၄
	၁-ကုသလတိကမူ ဒုက် ၈၂-ခု မူလီ ၈၂-နည်း	၁၆၄
	(ကုသလတိက်ကို မူတည်ပြီးလျှင် ဒုက် ၈၂-ခုကို မူလီသွင်း၍ ဟောသော ၈၂-နည်း)	၁၆၄

ဇာတိကာ

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၁)	ကုသလတိကမူ-ဟေတုဒုကမူလီ ၁၀-နည်း:	၁၆၄
	(အမှတ်(၂) ကုသလတိကမူ-သဟေတုဒုကမူလီ ၁၀-နည်းမှ အမှတ်(၈)ကုသလတိကမူ သဉ္ဇတ္တရဒုကမူလီ ၁၀-နည်းအထိ(ကုသလတိကမူ ၈၀-နည်းကို) ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။)	၁၆၄
(၈၂)	ကုသလတိကမူ-သရဏဒုကမူလီ ၁၀-နည်း:	၁၆၄
၂၁-အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-ဒုက် ၈၂-ခု မူလီ ၈၂-နည်း:	၁၆၅
(၁)	အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-ဟေတုဒုကမူလီ ၁၀-နည်း:	၁၆၅
	(အမှတ်(၂)အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သဟေတုဒုကမူလီ ၁၀-နည်းမှ အမှတ်(၈)အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏ တိကမူ-သဉ္ဇတ္တရဒုကမူလီ ၁၀-နည်းအထိ (အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ ၈၀-နည်းကို) ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။)	၁၆၅
(၈၂)	အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သရဏဒုကမူလီ ၁၀-နည်း:	၁၆၅
ဥဘတောဝစုကနည်း:	၁၆၆-၁၇၅
	(တိက် ၂၁-ခုနှင့် ဒုက် ၂၁-ခုတို့ကို တစ်စုံစီထား၍ ပူးသော ဥဘတောဝစုကနည်း)	၁၆၆-၁၇၅
(၁)	ဟေတုဒုက်နှင့် ကုသလတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၆၆
(၂)	သဟေတုဒုက်နှင့် ဝေဒနာတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၆၆
(၃)	ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်နှင့် ဝိပါကတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၆၆
(၄)	ဟေတုသဟေတုဒုက်နှင့် ဥပါဒိဏ္ဍတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၆၇
(၅)	ဟေတုဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်နှင့် သံကိလိန္ဒတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၆၇
(၆)	နဟေတု သဟေတုဒုက်နှင့် သဝိတက္ကထိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၆၈
(၇)	လောကိယဒုက်နှင့် ပီတိတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၆၈
(၈)	ကေနစိဝိညေယျဒုက်နှင့် ဒဿနတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၆၉
(၉)	အာသဝဒုက်နှင့် ဒဿနဟေတုတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၆၉
(၁၀)	သာသဝဒုက်နှင့် အာစယဂါမိတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၇၀
(၁၁)	အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုက်နှင့် သေက္ခတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၇၀
(၁၂)	အာသဝသာသဝဒုက်နှင့် ပရိတ္တတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၇၀
(၁၃)	အာသဝအာသဝသမ္ပယုတ္တဒုက်နှင့် ပရိတ္တာရမ္မဏတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၇၁
(၁၄)	အာသဝဝိပ္ပယုတ္တသာသဝဒုက်နှင့် ဟိနတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၇၁
(၁၅)	သံယောဇနဒုက်နှင့် မိစ္ဆတ္တတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၇၂
(၁၆)	သံယောဇနိယဒုက်နှင့် မဂ္ဂါရမ္မဏတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၇၂
(၁၇)	သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုက်နှင့် ဥပ္ပန္နတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:....	၁၇၃
(၁၈)	သံယောဇန သံယောဇနိယဒုက်နှင့် အတိတတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၇၃
(၁၉)	သံယောဇန သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုက်နှင့် အတိတာရမ္မဏတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၇၄
(၂၀)	သံယောဇနဝိပ္ပယုတ္တ သံယောဇနိယဒုက်နှင့် အဇ္ဈတ္တတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၇၄
(၂၁)	ဂန္ထဒုက်နှင့် အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကတစ်စုံ ၁၀-နည်း:	၁၇၄-၁၇၅

[၉]

အဘိဓမ္မာ ခန္ဓဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ				စာမျက်နှာ
ဗဟုဝိဓါရ	၁၇၅-၁၇၆
	(များသော အပြားအားဖြင့် ဟောသော ဗဟုဝိဓါရနည်း ၂၁-နည်း)			 ၁၇၅-၁၇၆
သတ္တကနည်း	၁၇၅-၁၇၆
	(တိက် ၂၁-ခုကို ဘုံလေးပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ ၇-ပါးစီ ဟောသော သတ္တကနည်း ၂၁-နည်း)			 ၁၇၅-၁၇၆
(၁) ကုသလတိက် သတ္တကနည်း	၁၇၅
(၂) ဝေဒနာတိက် သတ္တကနည်း	၁၇၅
	(အမှတ်(၃)ဝိပါကတိက် သတ္တကနည်းမှ အမှတ်(၂၀)အဇ္ဈတ္တတိက် သတ္တကနည်း အထိ ပေယျာလလုံးဝချန်ခဲ့သည်။)				
(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် သတ္တကနည်း	၁၇၅-၁၇၆
စတုဝိသတိဝိဓနည်း	၁၇၆-၁၇၈
	(တိက် ၂၁-ခုကို ဖဿ ၆-ပါးဖြင့် ဝေဖန်၍ ၂၄-ပါးစီ ဟောသော စတုဝိသတိဝိဓနည်း ၂၁-နည်း)			 ၁၇၆-၁၇၈
(၁) ကုသလတိက် စတုဝိသတိဝိဓနည်း	၁၇၆-၁၇၇
(၂) ဝေဒနာတိက် စတုဝိသတိဝိဓနည်း	၁၇၇
	(အမှတ်(၃) ဝိပါကတိက် စတုဝိသတိဝိဓနည်းမှ အမှတ်(၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် စတုဝိသတိဝိဓနည်းအထိ (စတုဝိသတိဝိဓနည်း ၁၈-နည်းတို့ကို) ပေယျာလလုံးဝချန်ခဲ့သည်။)			 ၁၇၇
(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် စတုဝိသတိဝိဓနည်း	၁၇၇-၁၇၈
တိံသဝိဓနည်း	၁၇၈-၁၇၉
	(ဘုံလေးပါးဖြင့် ဖဿ ၆-ပါးကို ဝေဖန်၍ အပြား ၃၀-ဖြင့် ဟောသော တိံသဝိဓနည်း)			 ၁၇၈-၁၇၉
ဗဟုဝိဓနည်း	၁၇၉-၁၈၂
	(တိက် ၂၁-ခုကို ဘုံလေးပါး ဖဿ ၆-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ ဟောသည့် များသော အပြားရှိသော ဗဟုဝိဓနည်း ၂၁-နည်း)			 ၁၇၉-၁၈၂
(၁) ကုသလတိက် ဗဟုဝိဓနည်း ၄၈-ပါး	၁၇၉-၁၈၀
(၂) ဝေဒနာတိက် ဗဟုဝိဓနည်း	၁၈၀-၁၈၁
	(အမှတ်(၃)ဝိပါကတိက် ဗဟုဝိဓနည်းမှ အမှတ်(၂၀)အဇ္ဈတ္တတိက် ဗဟုဝိဓနည်း အထိ(ဗဟုဝိဓနည်း ၁၈-နည်းတို့ကို)ပေယျာလလုံးဝချန်ခဲ့သည်)			 ၁၈၁
(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် ဗဟုဝိဓနည်း ၄၈-ပါး	၁၈၁-၁၈၂

မာတိကာ

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၅-ဝိညာဏက္ခန္ဓ (သိပ္ပံအစု) ၁၈၃-၂၁၅
ဒုကမ္မလကနည်း (ဒုကမ္မ-တိကမူလီ) ၁၈၃-၁၉၆
ဒုက် ၅၂-ခုကို မူတည်၍ တိက် ၂၁-ခု မူလီသွင်း၍ ဟောသော ဒုကမ္မလကနည်း ၁၈၃
၁-သဟေတုကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း ၁၈၃-၁၈၄
(၁) သဟေတုကဒုကမ္မ-ကုသလတိကမူလီ ၁၀-နည်း ၁၈၃-၁၈၄
(၂) သဟေတုကဒုကမ္မ-ဝေဒနာတိကမူလီ ၁၀-နည်း ၁၈၄-၁၈၅
(၃) သဟေတုကဒုကမ္မ-ဝိပါကတိကမူလီ ၁၀-နည်း ၁၈၅
(၄) သဟေတုကဒုကမ္မ-ဥပါဒိဏ္ဍတိကမူလီ ၁၀-နည်း ၁၈၅
(၅) သဟေတုကဒုကမ္မ-သံကိလိဋ္ဌတိကမူလီ ၁၀-နည်း ၁၈၅
(၆) သဟေတုကဒုကမ္မ-ဝိတက္ကတိကမူလီ ၁၀-နည်း.... ၁၈၅
(၇) သဟေတုကဒုကမ္မ-ပီတိတိကမူလီ ၁၀-နည်း ၁၈၆
(၈) သဟေတုကဒုကမ္မ-ဒဿနတိကမူလီ ၁၀-နည်း ၁၈၆
(၉) သဟေတုကဒုကမ္မ-ဒဿနဟေတုတိကမူလီ ၁၀-နည်း ၁၈၆
(၁၀) သဟေတုကဒုကမ္မ-အာစယဂါမ်တိကမူလီ-၁၀-နည်း ၁၈၆
(၁၁) သဟေတုကဒုကမ္မ-သေက္ခတိကမူလီ ၁၀-နည်း ၁၈၆
(၁၂) သဟေတုကဒုကမ္မ-ပရိတ္တတိကမူလီ ၁၀-နည်း ၁၈၆
(၁၃) သဟေတုကဒုကမ္မ-ပရိတ္တာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း ၁၈၇
(၁၄) သဟေတုကဒုကမ္မ-ဟိနတိကမူလီ ၁၀-နည်း.... ၁၈၇
(၁၅) သဟေတုကဒုကမ္မ-မိစ္ဆတ္တတိကမူလီ ၁၀-နည်း ၁၈၇
(၁၆) သဟေတုကဒုကမ္မ-မဂ္ဂါရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း ၁၈၇
(၁၇) သဟေတုကဒုကမ္မ-ဥပ္ပန္နတိကမူလီ ၁၀-နည်း.... ၁၈၇
(၁၈) သဟေတုကဒုကမ္မ-အတိတတိကမူလီ ၁၀-နည်း ၁၈၈
(၁၉) သဟေတုကဒုကမ္မ-အတိတာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း ၁၈၈
(၂၀) သဟေတုကဒုကမ္မ-အဇ္ဈတ္တတိကမူလီ ၁၀-နည်း ၁၈၈
(၂၁) သဟေတုကဒုကမ္မ-အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း ၁၈၈
၂-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း ၁၈၈
၃-နဟေတုသဟေတုကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း ၁၈၈
၄-လောကီယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း ၁၈၉
၅-ကေနစိဝိညေယျဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း ၁၈၉
၆-သာသဝဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း ၁၈၉
၇-အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း ၁၈၉
၈-အာသဝဝိပ္ပယုတ္တသာသဝဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း ၁၈၉
၉-သံယောဇနီယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း ၁၈၉
၁၀-သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း ၁၈၉
၁၁-သံယောဇနဝိပ္ပယုတ္တသံယောဇနီယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း ၁၉၀
၁၂-ဂန္ဓနီယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း ၁၉၀
၁၃-ဂန္ဓသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း ၁၉၀

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၁၄-ဂန္ဓဝိပ္ပယုတ္တ ဂန္ဓနိယဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၀
၁၅-ဩဃနိယဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၀
၁၆-ဩဃသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၀
၁၇-ဩဃဝိပ္ပယုတ္တ ဩဃနိယဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၀
၁၈-ယောဂနိယဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၁
၁၉-ယောဂသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၁
၂၀-ယောဂဝိပ္ပယုတ္တယောဂနိယဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၁
၂၁-နိဝရဏိယဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၁
၂၂-နိဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၁
၂၃-နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တ နိဝရဏိယဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၁
၂၄-ပရာမဋ္ဌဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၁
၂၅-ပရာမာသသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၂
၂၆-ပရာမာသဝိပ္ပယုတ္တပရာမဋ္ဌဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၂
၂၇-ဥပါဒိက္ခဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၂
၂၈-ဥပါဒါနိယဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၂
၂၉-ဥပါဒါနိသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၂
၃၀-ဥပါဒါနိဝိပ္ပယုတ္တ ဥပါဒါနိယဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၂
၃၁-သံကိလေသိကဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၂
၃၂-သံကိလိဋ္ဌဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၃
၃၃-ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၃
၃၄-ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တသံကိလေသိကဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၃
၃၅-ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၃
၃၆-ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၃
၃၇-ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၃
၃၈-ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၄
၃၉-သဝိတက္ကဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၄
၄၀-သဝိစာရဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၄
၄၁-သပ္ပိတိကဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၄
၄၂-ပီတိသဟဂကဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၄
၄၃-သုခသဟဂဘဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၄
၄၄-ဥပေက္ခာသဟဂဘဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၄
၄၅-ကာမာဝစရဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၄
၄၆-ရူပါဝစရဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၅
၄၇-အရူပါဝစရဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၅
၄၈-ပရိယာပန္နဒုကမ္မ-တိက်	၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၅

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
	၄၉-နိယျာနိကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၅
	၅၀-နိယတဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၅
	၅၁-သဉ္ဇရဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၅
	၅၂-သရဏဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း	၁၉၅
	(၁) သရဏဒုကမ္မ-ကုသလတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၉၅
	(၂) သရဏဒုကမ္မ-ဝေဒနာတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၉၆
	(၃) သရဏဒုကမ္မ-ဝိပါကတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၉၆
	(အမှတ်(၄)သရဏဒုကမ္မ-ဥပါဒိဏ္ဍတိကမူလီ ၁၀-နည်းမှ အမှတ်(၂၀)သရဏဒုကမ္မ အဇ္ဈတ္တ တိကမူလီ ၁၀-နည်းထိ (သရဏဒုကမ္မ ၁၇-နည်းတို့ကို) ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။)	၁၉၆
	(၂၁) သရဏဒုကမ္မ-အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၉၆
	တိကမူလကနည်း(တိကမူ-ဒုကမ္မလီ)	၁၉၇-၁၉၉
	(တိက် ၂၁-ခုကို မူတည်ပြီးလျှင် ဒုက် ၅၂-ခုကို မူလီသွင်း၍ဟောသော တိကမူလကနည်း)	၁၉၇ ၁၉၉
	၁-ကုသလတိကမူ ဒုက် ၅၂-ခု မူလီ	၁၉၇-၁၉၉
	(ကုသလတိက်ကို မူတည်ပြီးလျှင် ဒုက် ၅၂-ခုကို မူလီသွင်း၍ဟောသော နည်း ၅၂-နည်း)	၁၉၇-၁၉၉
	(၁) ကုသလတိကမူ-သဟေတုက ဒုကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၉၇
	(၂) ကုသလတိကမူ-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၉၇
	(အမှတ်(၃)ကုသလတိကမူ-နဟေတု သဟေတုက ဒုကမူလီ ၁၀-နည်းမှ အမှတ်(၅၁)ကုသလ တိကမူ သဉ္ဇရဒုကမူလီ ၁၀-နည်း အထိ(ကုသလတိကမူ ၄၉-နည်းကို) ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။)	၁၉၇
	(၅၂) ကုသလတိကမူ-သရဏဒုကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၉၈
	၂-ဝေဒနာတိကမူ-ဒုက် ၅၂-ခု မူလီ	၁၉၈
	(ဝေဒနာတိက်ကို မူတည်၍ ဒုက် ၅၂-ခုကို မူလီသွင်း၍ဟောသော နည်း ၅၂-နည်း)	၁၉၈
	၃-ဝိပါကတိကမူ-ဒုက် ၅၂-ခု မူလီ	၁၉၈
	(ဝိပါကတိက်ကို မူတည်၍ ဒုက် ၅၂-ခုကို မူလီသွင်း၍ဟောသော နည်း ၅၂-နည်း)	၁၉၈
	(၁) ဝိပါကတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၉၈
	(အမှတ်(၄)ဥပါဒိဏ္ဍတိကမူ ဒုက် ၅၂-ခု မူလီ မှ အမှတ်(၂၀)အဇ္ဈတ္တတိကမူ ဒုက် ၅၂-ခုမူလီ အထိ(တိကမူ ၁၇-ခုကို)ပေယျာလလုံးဝချန်ခဲ့သည်။)	၁၉၈
	၂၁-အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-ဒုက် ၅၂-ခု မူလီ ၅၂-နည်း	၁၉၉
	(၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၉၉
	(၂) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၉၉
	(အမှတ်(၃) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-နဟေတု သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်းမှ အမှတ်(၅၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သဉ္ဇရဒုကမူလီ ၁၀-နည်းအထိ (အဇ္ဈတ္တာ- ရမ္မဏတိကမူ ၄၉-နည်းကို)ပေယျာလလုံးဝ ချန်ခဲ့သည်။)	၁၉၉
	(၅၂) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သရဏဒုကမူလီ ၁၀-နည်း	၁၉၉

မာတိကာ

[ခံ]

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
စတုရိသတိဝိနည်း ၂၁၀-၂၁၂
	(တိက် ၂၁-ခုကို ဖဿ ၆-ပါးဖြင့် ဝေဖန်၍ ၂၄-ပါးစီဟောသော စတုရိသတိဝိနည်း ၂၁-နည်း။) ၂၁၀-၂၁၂
(၁) ကုသလတိက် စတုရိသတိဝိနည်း ၂၁၀-၂၁၁
(၂) ဝေဒနာတိက် စတုရိသတိဝိနည်း ၂၁၁
	(အမှတ်(၃)ဝိပါကတိက် စတုရိသတိ ဝိနည်းမှ အမှတ်(၂၀)အဇ္ဈတ္တတိက် စတုရိသတိဝိနည်းအထိ (စတုရိသတိဝိနည်း ၁၈-နည်းတို့ကို) ပေယျာလ လုံးဝ ချန်ခဲ့သည်။) ၂၁၁
(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် စတုရိသတိဝိနည်း ၂၁၁-၂၁၂
တိသဝိနည်း ၂၁၂
	(ဘုံလေးပါးဖြင့် ဖဿ ၆-ပါးကို ဝေဖန်၍ အပြား ၃၀-အားဖြင့် ဟောသော တိသဝိနည်း။) ၂၁၂
ဗဟုဝိနည်း ၂၁၃-၂၁၅
	(တိက် ၂၁-ခုကို ဘုံလေးပါး၊ ဖဿ ၆-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ ဟောသည့် များသောအပြားရှိသော ဗဟုဝိနည်း ၂၁-နည်း။) ၂၁၃-၂၁၅
(၁) ကုသလတိက် ဗဟုဝိနည်း ၄၈-ပါး ၂၁၃
(၂) ဝေဒနာတိက် ဗဟုဝိနည်း ၄၈-ပါး ၂၁၄
	(အမှတ်(၃)ဝိပါကတိက် ဗဟုဝိနည်းမှ အမှတ်(၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် ဗဟုဝိနည်း အထိ(ဗဟုဝိနည်း ၁၈-နည်းတို့ကို) ပေယျာလ လုံးဝ ချန်ခဲ့သည်။) ၂၁၄
(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် ဗဟုဝိနည်း ၄၈-ပါး ၂၁၄-၂၁၅
ဗုဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ် ၂၁၆-၂၄၆
	(အမေးအဖြေပြု၍ ဟောကြားသော ဗုဒ္ဓပုဂ္ဂိုလ်နည်း) ၂၁၆-၂၄၆
ခန္ဓာငါးပါး ၂၁၆
	(ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို တိက်၊ ဒုဂ်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာနည်းသက်သက်ပြုခြင်း) ၂၁၆
၁-တိက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာကိုပြုခြင်း ၂၁၆
(၁) ကုသလတိက် အမေးပုစ္ဆာ ၂၁၆
	(တိက်အမှတ် ၂၄-၂၅အထိ ပေယျာလ ချန်ထားခဲ့သည်။) ၂၁၆
၂-ဒုဂ်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာကို ပြုခြင်း ၂၁၆
	(ဒုဂ်အမှတ် ၁-မှ ၉၉-အထိ ပေယျာလ ချန်ထားခဲ့သည်) ၂၁၆
(၁၀၀) သရဏဒုဂ် အမေးပုစ္ဆာ ၂၁၆

[ခါး]

အဘိဓမ္မာ ခန္ဓာအစားမရှိတော် မြန်မာပြန်

ဦးရေ

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို တိက် ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကို ပြခြင်း

.... ၂၀၆-၂၂၃

၁-တိကဝိသဇ္ဇနာ

၂၁၆-၂၂၃

ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့ကို တိက် ၂၂-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကို ပြခြင်း

.... ၂၁၆-၂၂၃

(၁) ကုသလတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၁၆-၂၁၇

(၂) ခေဒနာတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၁၇

(၃) ဝိပါကတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၁၇

(၄) ဥပါဒိက္ခတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၁၇

(၅) သံကိလိဋတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၁၈

(၆) ဝိတက္ကတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၁၈

(၇) ပီတိတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၁၉

(၈) ဒဿနတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၂၀

(၉) ဒဿနဟေတုတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၂၀

(၁၀) အာစယဂါမိတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၂၀

(၁၁) သေက္ခတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၂၀

(၁၂) ပရိတ္တတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၂၁

(၁၃) ပရိတ္တာရမ္မဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၂၁

(၁၄) ဟိနတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၂၁

(၁၅) မိစ္ဆတ္တတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၂၁

(၁၆) မဂ္ဂါရမ္မဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၂၂

(၁၇) ဥပ္ပန္နတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၂၂

(၁၈) အတိတတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၂၂

(၁၉) အတိတာရမ္မဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၂၂

(၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၂၃

(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၂၃

(၂၂) သနိဒဿနတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

....

.... ၂၂၃

၂-ဒုကဝိသဇ္ဇနာ

.... ၂၂၃-၂၄၆

(ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာတို့ကို ပြခြင်း)

.... ၂၂၃-၂၄၆

၁-ဟေတုဂေါဇ္ဈကဒုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

.... ၂၂၃-၂၂၅

(၁) ဟေတုဒုက်

....

.... ၂၂၃

(၂) သဟေတုကဒုက်

....

.... ၂၂၄

(၃) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်

....

.... ၂၂၄

(၄) ဟေတုသဟေတုကဒုက်

....

.... ၂၂၄

(၅) ဟေတုဟေတု သမ္ပယုတ္တဒုက်

....

.... ၂၂၄

(၆) နဟေတု သဟေတုကဒုက်

....

.... ၂၂၅

၂-ပုဋ္ဌန္တရဒုက် ၇-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ

.... ၂၂၅-၂၂၆

(၇) သပုစ္စယဒုက်

....

.... ၂၂၅

(၈) သခဲတဒုက်

....

.... ၂၂၅

မာတိကာ

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၉)	သနိဒဿနဒုက္ခ	၂၂၅
(၁၀)	သပ္ပဋိသဒုက္ခ	၂၂၅-၂၂၆
(၁၁)	ရွယ်ဒုက္ခ	၂၂၆
(၁၂)	လောကီယဒုက္ခ	၂၂၆
(၁၃)	ကေနစိဝိညေယျဒုက္ခ	၂၂၆
၃-အာသဝဂေါဇ္ဈကဒုက္ခ ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ		၂၂၆-၂၂၈
(၁၄)	အာသဝဒုက္ခ	၂၂၆
(၁၅)	သာသဝဒုက္ခ	၂၂၆
(၁၆)	အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ	၂၂၆
(၁၇)	အာသဝ သာသဝဒုက္ခ	၂၂၇
(၁၈)	အာသဝ အာသဝ သမ္ပယုတ္တဒုက္ခ	၂၂၇-၂၂၈
(၁၉)	အာသဝ ဝိပယုတ္တ သာသဝဒုက္ခ	၂၂၈
၄-သညောဇနဂေါဇ္ဈကဒုက္ခ ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ		၂၂၈-၂၃၀
(၂၀)	သံသောဇနဒုက္ခ	၂၂၈
(၂၁)	သံယောဇနိယဒုက္ခ	၂၂၈
(၂၂)	သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ	၂၂၈
(၂၃)	သံယောဇန သံယောဇနိယဒုက္ခ	၂၂၈-၂၂၉
(၂၄)	သံယောဇန သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ	၂၂၉-၂၃၀
(၂၅)	သံယောဇန ဝိပယုတ္တ သံယောဇနိယဒုက္ခ	၂၃၀
၅-ဂန္ထဂေါဇ္ဈကဒုက္ခ ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ		၂၃၀-၃၀၂
(၂၆)	ဂန္ထဒုက္ခ	၂၃၀
(၂၇)	ဂန္ထနိယဒုက္ခ	၂၃၀
(၂၈)	ဂန္ထသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ	၂၃၀
(၂၉)	ဂန္ထဂန္ထနိယဒုက္ခ	၂၃၀-၂၃၁
(၃၀)	ဂန္ထဂန္ထသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ	၂၃၁
(၃၁)	ဂန္ထဝိပယုတ္တ ဂန္ထနိယဒုက္ခ	၂၃၂
၆-ဩစဂေါဇ္ဈကဒုက္ခ ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ		၂၃၂
၇-ယောဂဂေါဇ္ဈကဒုက္ခ ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ		၂၃၂
(၃၂-၄၃) ဩစဂေါဇ္ဈကနှင့် ယောဂဂေါဇ္ဈကဒုက္ခတို့သည် အာသဝဂေါဇ္ဈကဒုက္ခနှင့်အလုံးစုံတူသည်။		၂၃၂
၈-နိဝရဏဂေါဇ္ဈကဒုက္ခ ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ		၂၃၂-၂၃၄
(၄၄)	နိဝရဏဒုက္ခ....	၂၃၂
(၄၅)	နိဝရဏိယဒုက္ခ	၂၃၂
(၄၆)	နိဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ	၂၃၃
(၄၇)	နိဝရဏ နိဝရဏိယဒုက္ခ	၂၃၃
(၄၈)	နိဝရဏ နိဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ	၂၃၃-၂၃၄
(၄၉)	နိဝရဏဝိပယုတ္တ နိဝရဏိယဒုက္ခ	၂၃၄

[၈]

အဘိဓမ္မာ ခန္ဓဝိသင်္ခါယနိဂ္ဂဟိတော် မြန်မာပြန်

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
	ဇ-ပရာမာသဂေါဇ္ဈကဋကဋက ၅-ခု အဖြေဝိသဋ္ဌနာ	၂၃၄-၂၃၅
(၅၀)	ပရာမာသဋက	၂၃၄
(၅၁)	ပရာမဋ္ဌဋက	၂၃၄
(၅၂)	ပရာမာသသမ္ပယုတ္တဋက	၂၃၄
(၅၃)	ပရာမာသ ပရာမဋ္ဌဋက	၂၃၅
(၅၄)	ပရာမာသဝိပ္ပယုတ္တ ပရာမဋ္ဌဋက	၂၃၅
	၁၀-မဟန္တရဋက ၁၄-ခု အဖြေဝိသဋ္ဌနာ	၂၃၆-၂၃၈
(၅၅)	သာရဗ္ဗဏဋက	၂၃၆
(၅၆)	စိတ္တဋက	၂၃၆
(၅၇)	စေတသိကဋက	၂၃၆
(၅၈)	စိတ္တသမ္ပယုတ္တဋက	၂၃၆
(၅၉)	စိတ္တသံသဋ္ဌဋက	၂၃၆
(၆၀)	စိတ္တသမ္ပဋ္ဌာနဋက	၂၃၆
(၆၁)	စိတ္တသဟဘုဋက	၂၃၆
(၆၂)	စိတ္တာနုပရိဝတ္တိဋက	၂၃၆
(၆၃)	စိတ္တသံသဋ္ဌသမ္ပဋ္ဌာနဋက	၂၃၇
(၆၄)	စိတ္တသံသဋ္ဌသမ္ပဋ္ဌာနသဟဘုဋက	၂၃၇
(၆၅)	စိတ္တသံသဋ္ဌသမ္ပဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိဋက	၂၃၇
(၆၆)	အဇ္ဈတ္တိကဋက	၂၃၇
(၆၇)	ဥပါဒါဋက	၂၃၇
(၆၈)	ဥပါဒိတ္တဋက	၂၃၇-၂၃၈
	၁၁-ဥပါဒါနဂေါဇ္ဈကဋက ၆-ခု အဖြေဝိသဋ္ဌနာ	၂၃၈-၂၃၉
(၆၉)	ဥပါဒါနဋက	၂၃၈
(၇၀)	ဥပါဒါနိယဋက	၂၃၈
(၇၁)	ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဋက	၂၃၈
(၇၂)	ဥပါဒါန ဥပါဒါနိယဋက	၂၃၈-၂၃၉
(၇၃)	ဥပါဒါန ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဋက	၂၃၉
(၇၄)	ဥပါဒါနဝိပ္ပယုတ္တ ဥပါဒါနိယဋက	၂၃၉
	၁၂-ကိလေသဂေါဇ္ဈကဋက	၂၄၀-၂၄၂
(၇၅)	ကိလေသဋက	၂၄၀
(၇၆)	သံကိလေသိကဋက	၂၄၀
(၇၇)	သံကိလိဋ္ဌဋက	၂၄၀
(၇၈)	ကိလေသသမ္ပယုတ္တဋက	၂၄၀
(၇၉)	ကိလေသသံကိလေသိကဋက	၂၄၀-၂၄၁
(၈၀)	ကိလေသ သံကိလိဋ္ဌဋက	၂၄၁
(၈၁)	ကိလေသ ကိလေသသမ္ပယုတ္တဋက	၂၄၁
(၈၂)	ကိလေသ ဝိပ္ပယုတ္တ သံကိလေသိကဋက	၂၄၁

မာတိကာ

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၁၃-ပိဋိဒုဂ်	၁၈-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၄၂-၂၄၆
(၈၃)	ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဒုဂ် ၂၄၂
(၈၄)	ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဒုဂ် ၂၄၂-၂၄၃
(၈၅)	ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ ဟေတုကဒုဂ် ၂၄၃
(၈၆)	ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ ဟေတုကဒုဂ် ၂၄၃
(၈၇)	သဝိတက္ကဒုဂ်.... ၂၄၃
(၈၈)	သဝိစာရဒုဂ် ၂၄၃
(၈၉)	သပ္ပိတိကဒုဂ် ၂၄၃-၂၄၄
(၉၀)	ပီတိသဟဂတဒုဂ် ၂၄၄
(၉၁)	သုခသဟဂတဒုဂ် ၂၄၄
(၉၂)	ဥပေက္ခာသဟဂတဒုဂ် ၂၄၄
(၉၃)	ကာမာဝစရဒုဂ် ၂၄၄
(၉၄)	ရွှေပါဝစရဒုဂ်.... ၂၄၄
(၉၅)	အရွှေပါဝစရဒုဂ် ၂၄၄
(၉၆)	ပရိယာပန္နဒုဂ် ၂၄၆
(၉၇)	နိယျာနိကဒုဂ် ၂၄၅
(၉၈)	နိယတဒုဂ် ၂၄၅
(၉၉)	သဉ္ဇတ္တရဒုဂ် ၂၄၅
(၁၀၀)	သရဏဒုဂ် ၂၄၅-၂၄၆

ခန္ဓဝိဘင်း ပါဠိတော် မြန်မာပြန် ပြီး၏။

အာယတနဝိသင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

မာတိကာ

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ				စာမျက်နှာ
၂-အာယတနဝိဘင်္ဂ	၂၄၇-၂၉၆
(စိတ်, စေတသိက်တို့ ဖြစ်ရာ ဖြစ်ကြောင်း အာယတနတို့ကို ဝေဖန်၍ ဟောကြား အပ်သော အာယတနဝိဘင်္ဂ)	၂၄၇-၂၉၆
၁-သုတ္တန္တဘာဇနီယ	၂၄၇-၂၄၈
(သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သော သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း)	၂၄၇-၂၄၈
အာယတန ၁၂-ပါး	၂၄၇
အာယတန ၁၂-ပါးကို ဝိပဿနာရှုပုံ	၂၄၇-၂၄၈
၂ အဘိဓမ္မဘာဇနီယ	၂၄၈-၂၆၁
(အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သော အဘိဓမ္မဘာဇနီယနည်း)	၂၄၈-၂၆၁
အာယတန ၁၂-ပါး	၂၄၉-၂၅၃
ဒုကမူလကနည်း(ဒုကမူ-တိကမူလီ)	၂၅၃
(ဒုက ၅၂-ခုကို မူတည်၍ တိက ၂၁-ခုကို မူလီသွင်းသော ဒုကမူလကနည်း)	၂၅၃
၁-သဟေတုကဒုကမူ-တိက ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း.....	၂၅၃
(၁) သဟေတုကဒုကမူ-ကုသလတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၂၅၃-၂၅၅
မနာယတန	၂၅၃-၂၅၅
ကေကနည်း, ဒုကနည်း။ပ။ ဒသကနည်း	၂၅၃
(၂) သဟေတုကဒုကမူ-ဝေဒနာတိကမူလီ ၁၀-နည်း	၂၅၅
ရူပါယတန, သဒ္ဓါယတန, ဂန္ဓာယတန, ရသာယတန, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန	၂၅၅-၂၉၅
ဓမ္မာယတန ၅ မျိုး	၂၅၉-၂၆၁
ဝေဒနာက္ခန္ဓာဓမ္မာယတန, သညာက္ခန္ဓာဓမ္မာယတန, သင်္ခါရက္ခန္ဓာဓမ္မာယတန, သုခုမရုပ်ဓမ္မာယတန, နိဗ္ဗာန်ဓမ္မာယတန	၂၅၉-၂၆၁
၃-ပဉ္စာပုစ္ဆက	၂၆၁-၂၆၂
(အမေးအဖြေပြု၍ ဟောကြားသောနည်း)	၂၆၁-၂၆၂
အာယတန ၁၂-ပါး...	၂၆၁

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
	အာယတန ၁၂-ပါးတို့ကို တိက်, ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာနည်းသက်သက်ကို ပြခြင်း	၂၆၂
၁-တိက်	၂၂-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာကို ပြခြင်း ၂၆၂
(၁)	ကုသလတိက် အမေးပုစ္ဆာ ၂၆၂
	(ဝေဒနာတိက် အမှတ်(၂)မှ သနိဒဿနတိက် အမှတ်(၂၂)ထိ(တိက် ၂၁-ခုတို့၏ အမေးပုစ္ဆာ များကို)ပေယျာလချန်ခဲ့သည်။) ၂၆၂
၂-ဒုက်	၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာကို ပြခြင်း.... ၂၆၂
	(ဟေတုဒုက် ဒုက်အမှတ်(၁)မှ သဥတ္တရဒုက်-ဒုက်အမှတ်(၉၉)အထိ ပေယျာလလုံးဝချန်ခဲ့သည်)	၂၆၂
(၁၀၀)	သရဏဒုက် အမေးပုစ္ဆာ ၂၆၂
အာယတန ၁၂-ပါးတို့ကို တိက်, ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကို ပြခြင်း	၂၆၂
၁-တိကဝိသဇ္ဇနာ	၂၆၂-၂၇၀
	(အာယတန ၁၂-ပါးတို့ကို တိက် ၂၂-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကိုပြခြင်း)	၂၆၂-၂၇၀
(၁)	ကုသလတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၂
(၂)	ဝေဒနာတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၂
(၃)	ဝိပါကတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၃
(၄)	ဥပါဒိဏ္ဍတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၃-၂၆၄
(၅)	သံကိလိဋ္ဌတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၄
(၆)	ဝိတက်တိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၄-၂၆၅
(၇)	ပီတိတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၅
(၈)	ဒဿနတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၅-၂၆၆
(၉)	ဒဿနဟေတုတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၆
(၁၀)	အာစယဂါမိတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၆
(၁၁)	သေက္ခတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၆
(၁၂)	ပရိတ္တတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၇
(၁၃)	ပရိတ္တာရမ္မဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၇
(၁၄)	ဟိနတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၇
(၁၅)	မိစ္ဆတ္တတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၇-၂၆၈
(၁၆)	မဂ္ဂါရမ္မဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၈
(၁၇)	ဥပ္ပန္နတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၈-၂၆၉
(၁၈)	အတိတတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၉
(၁၉)	အတိတာရမ္မဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၆၉-၂၇၀
(၂၀)	အဗ္ဗတ္တတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၇၀
(၂၁)	အဗ္ဗတ္တာရမ္မဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၇၀
(၂၂)	သနိဒဿနတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၇၀

မာတိကာ

ဦးစေ့	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၂-ခုကဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၁-၂၉၆
	(အာယတန ၁၂-ပါးတို့ကို ခုတ် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကို ပြခြင်း)	၂၇၁-၂၉၆
၁-ဟေတုဂေါဇ္ဈကဒုဂ် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၁-၂၇၂
(၁) ဟေတုဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၁
(၂) သဟေတုကဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၁
(၃) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၁
(၄) ဟေတုသဟေတုကဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၁
(၅) ဟေတုဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၂
(၆) နဟေတု သဟေတုကဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၂
၂-ဧဒန္တိဒုဂ် ၇-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၂-၂၇၄
(၇) သပ္ပစ္စယဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၂-၂၇၃
(၈) သင်္ခတဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၃
(၉) သနိဒ္ဓိဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၃
(၁၀) သပ္ပဋိဘဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၃
(၁၁) ရူပိဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၃
(၁၂) လောကီယဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၃
(၁၃) ကေနဝိဝိညေယျဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၄
၃-အာသဂေါဇ္ဈကဒုဂ် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၄-၂၇၆
(၁၄) အာသဝဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၄
(၁၅) အာသဝဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၄
(၁၆) အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၄
(၁၇) အာသဝ သာသဝဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၄-၂၇၅
(၁၈) အာသဝ အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၅
(၁၉) အာသဝဝိပ္ပယုတ္တ သာသဝဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၅-၂၇၆
၄-အညောဇနဂေါဇ္ဈကဒုဂ် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၆-၂၇၈
(၂၀) အညောဇနဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၆
(၂၁) အညောဇနိယဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၆
(၂၂) အညောဇနသမ္ပယုတ္တဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၆
(၂၃) အညောဇန အညောဇနိယဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၆-၂၇၇
(၂၄) အညောဇန အညောဇနသမ္ပယုတ္တဒုဂ်	၂၇၇
(၂၅) အညောဇနဝိပ္ပယုတ္တ အညောဇနိယဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၇-၂၇၈

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၅-ဂန္ထဂေါစ္ဆကဒုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၈-၂၈၀
(၂၆) ဂန္ထဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၈
(၂၇) ဂန္ထနိယဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၈
(၂၈) ဂန္ထသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၈
(၂၉) ဂန္ထဂန္ထနိယဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၈-၂၇၉
(၃၀) ဂန္ထဂန္ထသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၉
(၃၁) ဂန္ထဝိပ္ပယုတ္တ ဂန္ထနိယဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၇၉-၂၈၀
၆-ဩယဂေါစ္ဆကဒုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၀
၇-ယောဂဂေါစ္ဆကဒုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၀
(၃၂-၄၃) ဩယဂေါစ္ဆကနှင့် ယောဂဂေါစ္ဆကဒုက်တို့သည် အာသဝဂေါစ္ဆကဒုက်နှင့် အလုံးစုံတူသဖြင့် ပေယျာလလုံးဝချန်ခဲ့သည်။	၂၈၀
၈-နိဝရဏဂေါစ္ဆကဒုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၀-၂၈၂
(၄၄) နိဝရဏဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၀
(၄၅) နိဝရဏိယဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၀
(၄၆) နိဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၀
(၄၇) နိဝရဏ နိဝရဏိယဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၁
(၄၈) နိဝရဏနိဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၁
(၄၉) နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တ နိဝရဏိယဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၁-၂၈၂
၉-ပရာမာသဂေါစ္ဆကဒုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၂-၂၈၃
(၅၀) ပရာမာသဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၂
(၅၁) ပရာမဒ္ဓဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၂
(၅၂) ပရာမာသသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၂
(၅၃) ပရာမာသပရာမဒ္ဓဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၃
(၅၄) ပရာမာသဝိပ္ပယုတ္တပရာမဒ္ဓဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၃
၁၀-မဟန္တရဒုက် ၁၄-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၃-၂၈၆
(၅၅) သာဓုဏဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၃-၂၈၄
(၅၆) စိတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၄
(၅၇) စေတသိကဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၄
(၅၈) စိတ္တသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၄
(၅၉) စိတ္တသံသဒ္ဓဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၄
(၆၀) စိတ္တသမုဋ္ဌာနဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၈၄

မာတိကာ

[ဂေါ]

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၆၁)	စိတ္တသဟဘုရင် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၅
(၆၂)	စိတ္တာနုပရိဝတ္တိဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၅
(၆၃)	စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၅
(၆၄)	စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနသဟဘုရင် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၅
(၆၅)	စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၅-၂၀၆
(၆၆)	အဇ္ဈတ္တိကဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၆
(၆၇)	ဥပါဒါဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၆
(၆၈)	ဥပါဒိက္ကဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၆
၁၁-ဥပါဒါဒါဂေါဇ္ဈကဒုက ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ		၂၀၇-၂၀၈
(၆၉)	ဥပါဒါဒါဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၇
(၇၀)	ဥပါဒါဒါနိယဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၇
(၇၁)	ဥပါဒါဒါသမ္ပယုတ္တဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၇
(၇၂)	ဥပါဒါဒါဥပါဒါနိယဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၇-၂၀၈
(၇၃)	ဥပါဒါဒါဥပါဒါသမ္ပယုတ္တဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၈
(၇၄)	ဥပါဒါဒါဝိပွယုတ္တ ဥပါဒါနိယဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၈
၁၂-ကိလေသဂေါဇ္ဈကဒုက ၈-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ		၂၀၉-၂၉၁
(၇၅)	ကိလေသဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၉
(၇၆)	သံကိလေသိကဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၉
(၇၇)	သံကိလိဋ္ဌဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၉
(၇၈)	ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၉
(၇၉)	ကိလေသသံကိလေသိကဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၀၉-၂၉၀
(၈၀)	ကိလေသသံကိလေသိကဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၀
(၈၁)	ကိလေသ ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၀-၂၉၁
(၈၂)	ကိလေသဝိပွယုတ္တ သံကိလေသိကဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၁
၁၃-ပိဋ္ဌိဒုက ၁၈-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ		၂၉၁-၂၉၆
(၈၃)	ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၁-၂၉၂
(၈၄)	ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၂
(၈၅)	ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၂
(၈၆)	ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၂
(၈၇)	သဝိတက္ကဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၂
(၈၈)	သဝိစာရဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၃
(၈၉)	သပ္ပိတိကဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၃

[၈၇]

အဘိဓမ္မာ အာယတနဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ဦးရေ

အကြောင်းအရာ

စာမျက်နှာ

(၉၀)	ပီတိသဟဂတဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၃
(၉၁)	သုခသဟဂတဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၃
(၉၂)	ဥပေက္ခာသဟဂတဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၃
(၉၃)	ကာမာဝစရဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၄
(၉၄)	ရူပါဝစရဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၄
(၉၅)	အရူပါဝစရဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၄
(၉၆)	ပရိယာပန္နဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၄
(၉၇)	နိယျာနိကဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၅
(၉၈)	နိယတဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၅
(၉၉)	သဉ္စရဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၅
(၁၀၀)	သရဏဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၉၅-၂၉၆

အာယတနဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန် မာတိကာ ပြီး၏။

ဓာတုဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

မာတိကာ

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ			စာမျက်နှာ
၃-ဓာတုဝိဘင်္ဂ ၂၉၇-၃၆၀
(မိမိ၏သဘောကိုဆောင်ထားမှု ဓာတ်တို့ကို ဝေဖန်၍ပြသော ဓာတုဝိဘင်း) ၂၉၇-၃၆၀
၁-သုတ္တန္တဘာဇနိယ ၂၉၇-၃၁၁
(သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သော 'သုတ္တန္တဘာဇနိယ'နည်း) ၂၉၇-၃၁၁
ဓာတ် ၆-ပါး ၂၉၇
၁-ပထဝီဓာတ် ၂-ပါး ၂၉၇-၂၉၉
(က) အဗျတ္တပထဝီဓာတ် (ခ) ဗဟိရပထဝီဓာတ် ၂၉၇-၂၉၉
အဗျတ္တပထဝီဓာတ် ၁၉-ပါး ၂၉၈
၂-အာပေါဓာတ် ၂-ပါး ၂၉၉-၃၀၀
(က) အဗျတ္တအာပေါဓာတ် (ခ) ဗဟိရအာပေါဓာတ် ၂၉၉-၃၀၀
အဗျတ္တအာပေါဓာတ် ၁၂-ပါး ၂၉၉
၃-တေဇောဓာတ် ၂-ပါး ၃၀၀-၃၀၂
(က) အဗျတ္တတေဇောဓာတ် (ခ) ဗဟိရတေဇောဓာတ် ၃၀၀-၃၀၂
အဗျတ္တတေဇောဓာတ် ၄-ပါး ၃၀၁
၄-ဝါယောဓာတ် ၂-ပါး ၃၀၂
(က) အဗျတ္တဝါယောဓာတ် (ခ) ဗဟိရဝါယောဓာတ် ၃၀၂-၃၀၄
အဗျတ္တဝါယောဓာတ် ၁၀-ပါး ၃၀၃
၅-အာကာသဓာတ် ၃၀၄-၃၀၅
(က) အဗျတ္တအာကာသဓာတ် (ခ) ဗဟိရအာကာသဓာတ် ၃၀၄-၃၀၅
၆-ဝိညာဏဓာတ် ၆-ပါး ၃၀၅
တနည်း ဓာတ် ၆-ပါး ၃၀၅-၃၀၈
(၁) သုခဓာတ် (၂) ဓုက္ခဓာတ် (၃) သောမနဿဓာတ် ၃၀၆-၃၀၈
(၄) ဒေါမနဿဓာတ် (၅) ဥပေက္ခာဓာတ် (၆) အဝိဇ္ဇာဓာတ် ၃၀၆-၃၀၈
တနည်း ဓာတ် ၆-ပါး ၃၀၈-၃၁၁
(၁) ကာမဓာတ် (၂) ဗျာပါဒဓာတ် (၃) ဝိဟိံသဓာတ် ၃၀၈-၃၁၁
(၄) နေက္ခမ္မဓာတ် (၅) အဗျာပါဒဓာတ် (၆) အဝိဟိံသဓာတ် ၃၀၈-၃၁၁

[ဂါး]

အဘိဓမ္မာ ဓာတုဝိသင်္ဃာတီတော် မြန်မာပြန်

ဦးစု	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၂-အဘိဓမ္မာဘာဇနီယ	၃၁၁-၃၂၀
	(အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သော အဘိဓမ္မာဘာဇနီယနည်း) ၃၁၁
ဓာတ် ၁၈-ပါး	၃၁၁-၃၁၂
(၁) စက္ခုဓာတ် (၂) ရူပဓာတ် (၃) စက္ခုဝိညာဏဓာတ်	၃၁၂-၃၁၃
(၄) သောတဓာတ် (၅) သဗ္ဗဓာတ် (၆) သောတဝိညာဏဓာတ်	၃၁၃-၃၁၄
(၇) ဓာနဓာတ် (၈) ဂန္ဓဓာတ် (၉) ဓာနဝိညာဏဓာတ်	၃၁၄
(၁၀) ဇိဝှါဓာတ် (၁၁) ရသဓာတ် (၁၂) ဇိဝှါဝိညာဏဓာတ်	၃၁၅
(၁၃) ကာယဓာတ် (၁၄) ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ် (၁၅) ကာယဝိညာဏဓာတ်	၃၁၅-၃၁၆
(၁၆) မနောဓာတ် (၁၇) ဓမ္မဓာတ်	၃၁၆-၃၁၇
၁-ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဓမ္မဓာတ်	၃၁၇
၂-သညာက္ခန္ဓာ ဓမ္မဓာတ်	၃၁၈
၃-သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဓမ္မဓာတ်	၃၁၈
၄-သုခုမရုပ် ဓမ္မဓာတ်	၃၁၈-၃၁၉
၅-အသင်္ခတဓာတ်	၃၁၉
(၁၈) မနောဝိညာဏဓာတ်	၃၁၉-၃၂၁
၃-ပဉ္စာပုစ္ဆက	၃၂၀
	(အမေးအဖြေပြု၍ ဟောကြားအပ်သော ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း) ၃၂၀
ဓာတ် ၁၈-ပါး	၃၂၀
ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ကို တိက်, ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာနည်းသက်သက်ကို ပြခြင်း	၃၂၁
တိက် ၂၂-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာကို ပြခြင်း	၃၂၁
(၁) ကုသလတိက် အမေးပုစ္ဆာ	၃၂၁
	(ဝေဒနာတိက် အမှတ် ၂၅ သနိဿေဒနတိက် အမှတ် ၂၂-အထိ တိက် ၂၁-ခုတို့၏ အမေးပုစ္ဆာများကို ပေယျာလ ချန်ခဲ့သည်) ၃၂၃
ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာကို ပြခြင်း	၃၂၁
(၁၀၀) သရဏဒုက် အမေးပုစ္ဆာ	၃၂၁
	(ဟေထုဒုက် ဒုက်အမှတ် ၁-မှ သဉ္စက္ခဒုက် ဒုက်အမှတ် ၉၉-အထိ ပေယျာလ လုံးဝ ချန်ခဲ့သည်)
ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ကို တိက်, ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အခြေသဗ္ဗဒုကာကို ပြခြင်း	၃၂၁
တိက်ဝိသဗ္ဗဒုကာ	၃၂၁-၃၃၂
	(ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ကို တိက်, ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အခြေသဗ္ဗဒုကာကို ပြခြင်း) ၃၂၁-၃၃၂
(၁) ကုသလတိက် အခြေသဗ္ဗဒုကာ	၃၂၁
(၂) ဝေဒနာတိက် အခြေသဗ္ဗဒုကာ	၃၂၂

မာတိကာ

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၃)	ဝိပါကတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၂၂-၃၂၃
(၄)	ဥပါဒိဏ္ဍတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၂၃
(၅)	သံကိလိဋ္ဌတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၂၄
(၆)	ဝိတက်တိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၂၄
(၇)	မီတိတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၂၄-၃၂၅
(၈)	ဒဿနတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၂၅-၃၂၆
(၉)	ဒဿနဟေတုတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၂၆
(၁၀)	အာစယဂါမိတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၂၆
(၁၁)	သေက္ခတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၂၇
(၁၂)	ပရိတ္တာဘိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၂၇
(၁၃)	ပရိတ္တာရမ္မဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၂၇-၃၂၈
(၁၄)	ဟိနတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၂၈
(၁၅)	မိစ္ဆတ္တဟိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၂၈
(၁၆)	မဂ္ဂါရမ္မဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၂၉
(၁၇)	ဥပ္ပန္နတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၂၉-၃၃၀
(၁၈)	အတိဘတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၀
(၁၉)	အတိဘာရမ္မဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၂၃၃၁
(၂၀)	အဗ္ဗတ္တတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၁
(၂၁)	အဗ္ဗတ္တာရမ္မဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၁-၃၃၂
(၂၂)	သနိဒဿနတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၂
၂-ဒုကဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၃-၃၆၀
	(ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ကို ဒုက် ၁၀၀-ဘို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကို ပြခြင်း) ၃၃၃-၃၆၀
၁-ဟေတုဂေါဗ္ဗကဒုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၃-၃၃၅
(၁)	ဟေတုဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၃၃
(၂)	သဟေတုကဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၃၃
(၃)	ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၃၃
(၄)	ဟေတုသဟေတုကဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၃၃
(၅)	ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၃၄
(၆)	နဟေတု သဟေတုကဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၃၄-၃၃၅
၂-စူဠန္ဒရဒုက် ၇-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၄-၃၃၅
(၇)	သပ္ပစ္စယဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၃၅
(၈)	သင်္ခတဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၃၅

[သာ]

အဘိဓမ္မာ ဓာတုဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၉)	သနိဒ္ဓဿနဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၅
(၁၀)	သပ္ပုဋ္ဌိဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၅
(၁၁)	ရွှေပိဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၆
(၁၂)	လောကီယဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၆
(၁၃)	ကေနစိဝိညေယျဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၆
၃-အာသဝေါစ္စကဗျာဓိ ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ		၃၃၆-၃၃၈
(၁၄)	အာသဝဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၆
(၁၅)	သာသဝဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၆
(၁၆)	အာသဝသမ္ပယုတ္တဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၇
(၁၇)	အာသဝ သာသဝဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၇
(၁၈)	အာသဝ အာသဝသမ္ပယုတ္တဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၇
(၁၉)	အာသဝဝိပွယုတ္တသာသဝဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၈
၄-သညောဇနဂေါစ္စကဗျာဓိ ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ		၃၃၈-၃၄၀
(၂၀)	သံယောဇနဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၈
(၂၁)	သံယောဇနိယဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၉
(၂၂)	သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၉
(၂၃)	သံယောဇနသံယောဇနိယဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၃၉
(၂၄)	သံယောဇနသံယောဇနသမ္ပယုတ္တဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၄၀
(၂၅)	သံယောဇနဝိပွယုတ္တသံယောဇနိယဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၄၀
၅-ဂန္ထဂေါစ္စကဗျာဓိ ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ		၃၄၁-၃၄၂
(၂၆)	ဂန္ထဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၄၁
(၂၇)	ဂန္ထနိယဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၄၁
(၂၈)	ဂန္ထသမ္ပယုတ္တဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၄၁
(၂၉)	ဂန္ထဂန္ထနိယဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၄၁
(၃၀)	ဂန္ထဂန္ထသမ္ပယုတ္တဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၄၂
(၃၁)	ဂန္ထဝိပွယုတ္တဂန္ထနိယဗျာဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၄၂
၆-ဩဇဂေါစ္စကဗျာဓိ ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ		၃၄၃
၇-ယောဂဂေါစ္စကဗျာဓိ ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ		၃၄၃
(၃၂-၄၃)	ဩဇဂေါစ္စကဗျာဓိနှင့် ယောဂဂေါစ္စကဗျာဓိတို့သည် အလုံးစုံတူသဖြင့် ယေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။	အာသဝဂေါစ္စကဗျာဓိနှင့် ၃၄

မာတိကာ

[ဖိ]

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
	ဂ-နိဝရဏဂေါဇ္ဈကဒုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၃-၃၄၅
	(၄၄) နိဝရဏဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၃
	(၄၅) နိဝရဏိယဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၃
	(၄၆) နိဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၃
	(၄၇) နိဝရဏနိဝရဏိယဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၃-၃၄၄
	(၄၈) နိဝရဏနိဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၄
	(၄၉) နိဝရဏဝိပုယုတ္တနိဝရဏိယဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၄-၃၄၅
	ဇ-ပရာမာသဂေါဇ္ဈကဒုက် ၅-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၅-၃၄၆
	(၅၀) ပရာမာသဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၅
	(၅၁) ပရာမဋ္ဌဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၅
	(၅၂) ပရာမာသသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၅-၃၄၆
	(၅၃) ပရာမာသပရာမဋ္ဌဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၆
	(၅၄) ပရာမာသဝိပုယုတ္တပရာမဋ္ဌဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၆
	၁၀-မဟန္တရဒုက် ၁၄-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၇
	(၅၅) သာရမ္ပဏဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၇
	(၅၆) စိတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၇
	(၅၇) စေတသိကဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၇
	(၅၈) စိတ္တသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၇
	(၅၉) စိတ္တသံသဋ္ဌဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၇
	(၆၀) စိတ္တသမုဋ္ဌာနဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၇-၃၄၈
	(၆၁) စိတ္တသဟဘုဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၈
	(၆၂) စိတ္တာနုပရိဝတ္တိဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၈
	(၆၃) စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၈
	(၆၄) စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနသဟဘုဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၈-၃၄၉
	(၆၅) စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၉
	(၆၆) အဇ္ဈတ္တိကဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၉
	(၆၇) ဥပါဒါဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၉
	(၆၈) ဥပါဒိဏ္ဍဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၄၉-၃၅၀
	၁၁-ဥပါဒါနဂေါဇ္ဈကဒုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၅၀-၃၅၂
	(၆၉) ဥပါဒါနဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၅၀
	(၇၀) ဥပါဒါနိယဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၅၀
	(၇၁) ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၃၅၀

[ဖိ]

အဘိဓမ္မာ ဓာတုဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၇၂)	ဥပါဒါန ဥပါဒါနိယဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၀-၃၅၁
(၇၃)	ဥပါဒါန ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၁
(၇၄)	ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တ ဥပါဒါနိယဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၁-၃၅၂
၁၂-ကိလေသဂေါဇ္ဈကဇုန် ၈-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၂-၃၅၅
(၇၅)	ကိလေသဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၂
(၇၆)	သံကိလေသိကဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၂
(၇၇)	သံကိလိဋ္ဌဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၂
(၇၈)	ကိလေသသမ္ပယုတ္တဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၂-၃၅၃
(၇၉)	ကိလေသ သံကိလေသိကဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၃
(၈၀)	ကိလေသ သံကိလိဋ္ဌဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၃-၃၅၄
(၈၁)	ကိလေသ ကိလေသသမ္ပယုတ္တဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၄
(၈၂)	ကိလေသဝိပွယုတ္တ သံကိလေသိကဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၄-၃၅၅
၁၃-ပိဋ္ဌိဇုန် ၁၈-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၅-၃၆၀
(၈၃)	ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၅
(၈၄)	ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၅
(၈၅)	ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဒဟတုကဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၅
(၈၆)	ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၆
(၈၇)	သဝိတက္ကဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၅
(၈၈)	သဝိစာရဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၆
(၈၉)	သပ္ပိတိကဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၆
(၉၀)	ပိတိသဟဂတဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၇
(၉၁)	သုခသဟဂတဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၇
(၉၂)	ဥပေက္ခာသဟဂတဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၇
(၉၃)	ကာမာဝစရဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၈
(၉၄)	ရွှေပါဝစရဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၈
(၉၅)	အရွှေပါဝစရဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၈
(၉၆)	ပရိယာပနဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၈
(၉၇)	နိယျာနိကဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၈-၃၅၉
(၉၈)	နိယာဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၉
(၉၉)	သုက္ခဏဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၉
(၁၀၀)	သရဏဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၅၉-၃၆၀

ဓာတုဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန် မာတိကာ ပြီး၏။

သစ္စဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

မာတိကာ

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၄-သစ္စဝိဘင်္ဂ ၃၆၁-၄၄၀
(အမှန်သဘော သစ္စာတို့ကို ဝေဖန်၍ပြသော 'သစ္စဝိဘင်း') ၃၆၁-၄၄၀
၁-သုတ္တန္တဘာဇနီယ ၃၆၁-၃၈၄
(သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်၍ ဟောကြားအပ်သော 'သုတ္တန္တဘာဇနီယနည်း') ၃၆၁-၃၈၄
အရိယသစ္စာ ၄-ပါး ၃၆၁
၁-ဒုက္ခအရိယသစ္စာ ၃၆၁-၃၆၇
(အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော ဆင်းရဲမှုအမှန်သဘော) ၃၆၁-၃၆၇
ဒုက္ခအရိယာသစ္စာ ၁၂-မျိုး ၃၆၁-၃၆၇
(၁) ဇာတိ (၂) ဇရာ (၃) မရဏ ၃၆၂-၃၆၃
(၄) သောက (၅) ဗရိဒေဝ (၆) ဒုက္ခ (၇) ဒေါမနဿ (၈) ဥပါယာသ ၃၆၃-၃၆၄
(၉) အပ္ပိယသမ္ပယောဂဒုက္ခ (၁၀) ပိယဝိပ္ပယောဂဒုက္ခ ၃၆၅-၃၆၆
(၁၁) ဣစ္ဆိတာလာဘဒုက္ခ (၁၂) ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓဒုက္ခ ၃၆၆-၃၆၇
၂-သမုဒယအရိယသစ္စာ ၃၆၇-၃၇၃
(အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော) ၃၆၇-၃၇၃
ပိယရူပ သာတရူပ ၁၀-မျိုး၊ ၆၀-ပါးတို့၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ ၃၆၈
အဇ္ဈတ္တိကအာယတန ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ ၃၆၈
အာရုံဖြစ်သော အာရမ္မဏဓာတ် ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ ၃၆၈
ဝိညာဏ် ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ ၃၆၉
ဖဿ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ ၃၆၀
ဝေဒနာ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ ၃၇၀
သညာ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ ၃၇၀
စေတနာ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ ၃၇၁
တဏှာ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ ၃၇၁
ဝိတက် ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ ၃၇၂
ဝိစာရ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ ၃၇၂-၃၇၃

[ဗ]

အဘိဓမ္မာ သစ္စဝိဘင်းပါဠိမတော် မြန်မာပြန်

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ			စာမျက်နှာ
၃-နိရောဓအရိယသစ္စာ ၃၇၄-၃၇၉
(အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော)			 ၃၇၄-၃၇၉
ပိယဗ္ဗပ သာတဗ္ဗပ ၁၀-မျိုး၊ ၆၀-ပါးတို့၌ တပ်မက်မှုကို ပယ်ပုံ			 ၃၇၄
အဇ္ဈတ္တိကအာယတန ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုကို ပယ်ပုံ	 ၃၇၄
ဗာဟိရအာယတန ၆-ပါး(အာရုံ ၆-ပါး)၌ တပ်မက်မှုချုပ်ငြိမ်းပုံ			 ၃၇၅
ဝိညာဏဓာတ် ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုချုပ်ငြိမ်းပုံ			 ၃၇၅
ဗဿ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုချုပ်ငြိမ်းပုံ	 ၃၇၅-၃၇၆
ဝေဒနာ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှု ချုပ်ငြိမ်းပုံ	 ၃၇၆
သညာ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှု ချုပ်ငြိမ်းပုံ	 ၃၇၇
စေတနာ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှု ချုပ်ငြိမ်းပုံ	 ၃၇၇-၃၇၈
တဏှာ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှု ချုပ်ငြိမ်းပုံ	 ၃၇၈
ဝိတက် ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှု ချုပ်ငြိမ်းပုံ	 ၃၇၈
ဝိစာရ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှု ချုပ်ငြိမ်းပုံ	 ၃၇၉
၄-မဂ္ဂအရိယသစ္စာ ၃၈၀-၃၈၄
ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါအရိယသစ္စာ	 ၃၈၀
(ဆင်းရဲချုပ်ရာသို့ ရောက်ကြောင်းအကျင့်ဖြစ်သည့် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော အမှန်သဘော)	 ၃၈၀-၃၈၄
မဂ္ဂင် ၈-ပါး ၃၈၀
(သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝ၊ သမ္မာဝါယာမ၊ သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ)	 ၃၈၀-၃၈၂
ပထမဈာန်သမ္မာသမာဓိ၊ ဒုတိယဈာန်သမ္မာသမာဓိ၊ တတိယဈာန်သမ္မာသမာဓိ	 ၃၈၂-၃၈၄
စတုတ္ထဈာန်သမ္မာသမာဓိ	 ၃၈၂-၃၈၄
၂-အဘိဓမ္မဘာဇနိယ ၃၈၅-၄၀၄
(သစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဝေဖန်၍ ဟောကြားအပ်သော အဘိဓမ္မဘာဇနိယနည်း)	 ၃၈၅-၄၀၄
အဋ္ဌကိကဝါရ ၃၈၅-၃၉၆
(အဋ္ဌကိကဝါရအားဖြင့် သစ္စာလေးပါး ဖွဲ့နည်း ၅-မျိုး)	 ၃၈၅-၃၉၆
၁-အဋ္ဌကိကဝါရ ပဌမနည်း ၃၈၅-၃၉၀
(တဏှာကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း)	 ၃၈၅-၃၉၀
သစ္စာလေးပါး ၃၈၅
(သမုဒယသစ္စာ၊ ဒုက္ခသစ္စာ၊ နိဗ္ဗာန်သစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ)	 ၃၈၅-၃၈၇

မာတိကာ

[ဘေ]

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ			စာမျက်နှာ
၂-အဋ္ဌဂီကဝါရ ဒုတိယနည်း	၃၉၀-၃၉၁
(ကိလေသာ ၁၀-ပါးကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း)	၃၉၀-၃၉၁
၃-အဋ္ဌဂီကဝါရ တတိယနည်း	၃၉၂-၃၉၃
(အကုသိုလ်တရားအားလုံးကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း)	၃၉၂-၃၉၃
၄-အဋ္ဌဂီကဝါရ စတုတ္ထနည်း	၃၉၃-၃၉၄
(အကုသိုလ်တရားအားလုံးနှင့် လောကီကုသလမှုလ ၃-ပါးတို့ကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း)	—	၃၉၄-၃၉၆
၅-အဋ္ဌဂီကဝါရ ပဉ္စမနည်း	၃၉၄-၃၉၆
(လောကီကုသိုလ်နှင့် အကုသိုလ်အားလုံးတို့ကို သမုဒယသစ္စာအဖြစ်ဖြင့် ဟောသောနည်း)	၃၉၄-၃၉၆
၅-ပဉ္စဂီကဝါရ	၃၉၆
(ပဉ္စဂီကဝါရအားဖြင့် သစ္စာလေးပါး ဖွဲ့နည်း ၅-မျိုး	၃၉၆
၁-ပဉ္စဂီကဝါရ ပထမနည်း	၃၉၆-၃၉၉
(တဏှာကို သမုဒယသစ္စာအဖြစ်ဖြင့် ဟောသောနည်း)	၃၉၆-၃၉၉
သစ္စာလေးပါး	၃၉၆-၃၉၉
သမုဒယသစ္စာ၊ ဒုက္ခသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ	၃၉၆-၃၉၇
(၂-ပဉ္စဂီကဝါရ ဒုတိယနည်း(=ကိလေသာ ၁၀-ပါးကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း) တတိယနည်း(=အကုသိုလ်တရားအားလုံးကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း) စတုတ္ထနည်း(=အကုသိုလ်တရားအားလုံးနှင့် လောကီကုသလမှုလ ၃-ပါးတို့ကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း)တို့ကို ပေယျာလချန်ခဲ့သည်။)	၃၉၉
၅-ပဉ္စဂီကဝါရ ပဉ္စမနည်း	၃၉၉-၄၀၁
(လောကုသိုလ် အကုသိုလ်အားလုံးကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း)	၃၉၉
၃-သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရ	၄၀၁-၄၀၄
(သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရအားဖြင့် သစ္စာလေးပါးဖွဲ့နည်း ၅-မျိုး)	၄၀၁
၁-သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရ ပထမနည်း	၄၀၁-၄၀၂
(တဏှာကို သမုဒယသစ္စာအဖြစ်ဖြင့် ဟောသောနည်း)	၄၀၁-၄၀၂
သစ္စာလေးပါး	၄၀၁-၄၀၂
(သမုဒယသစ္စာ၊ ဒုက္ခသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ)	၄၀၁-၄၀၂
(သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရ ဒုတိယနည်း(=ကိလေသာ ၁၀-ပါးကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း) တတိယနည်း(=အကုသိုလ်တရားအားလုံးကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း) စတုတ္ထနည်း(=အကုသိုလ်တရားအားလုံးနှင့် လောကီကုသလမှုလ ၃-ပါးတို့ကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း)။ ဤနည်း ၃-မျိုးကို ပေယျာလ ချန်ထားခဲ့သည်)	၄၀၂

[ခ]

အဘိဓမ္မာ သစ္စဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၅-သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရ ပဉ္စမနည်း	၄၀၃-၄၀၄
	(လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်အားလုံးကို သမုဒယသစ္စာအဖြစ်ဖြင့် ဟောသောနည်း)	၄၀၃-၄၀၄
	သမုဒယသစ္စာ၊ ဒုက္ခသစ္စာ၊ နိဗ္ဗာန်သစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ
၃-ပဉ္စာပုစ္ဆက	၄၀၅
	(အမေးအဖြေပြု၍ ဟောကြားသော ပဉ္စာပုစ္ဆကနည်း)
သစ္စာလေးပါး	၄၀၅
သစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို တိက်၊ ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာနည်းသက်သက်ကိုပြခြင်း		၄၀၅
၁-တိက် ၂၂-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာကိုပြခြင်း	၄၀၅
(၁) ကုသလတိက် အမေးပုစ္ဆာ	၄၀၅
	(ဝေဒနာတိက် အမှတ် ၂-မှ သနိဒဿနတိက် အမှတ် ၂၂-အထိ တိက် ၂၁-ခုတို့၏ အမေး ပုစ္ဆာများကို ပေယျာလချန်ခဲ့သည်။)	၄၀၅
၂-ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာကို ပြခြင်း	၄၀၅
	(ဟေတုဒုက် ဒုက်အမှတ် ၁-မှ သဉ္ဇက္ခဒုက် ဒုက်အမှတ် ၉၉-အထိ ဒုက် ၉၉-ဒုက်တို့ကို ပေယျာလလုံးဝချန်ခဲ့သည်)	
(၁၀၀) သရဏဒုက် အမေးပုစ္ဆာ		၄၀၅
သစ္စာလေးပါးတို့ကို တိက်၊ ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကို ပြခြင်း	၄၀၆
၁-တိကဝိသဇ္ဇနာ	၄၀၆၊ ၄၁၅
(သစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို တိက် ၂၂-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကိုပြခြင်း)	၄၀၆၊ ၄၁၅
(၁) ကုသလတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၀၆
(၂) ဝေဒနာတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၀၆
(၃) ဝိပါကတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၀၇
(၄) ဥပါဒိဏ္ဍတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၀၇
(၅) သင်္ကလိဋ္ဌတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၀၇
(၆) ဝိတက်တိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၀၈
(၇) ပီတိတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၀၈
(၈) ဒဿနတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၀၉
(၉) ဒဿနဟေတုတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၀၉
(၁၀) အာစယဂါမိတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၀
(၁၁) သေက္ခတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၀
(၁၂) ပရိတ္တတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၀
(၁၃) ပရိတ္တာရမ္ပဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၁
(၁၄) ဟိနတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၁

မာတိကာ

[ဇယား]

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
(၁၅) မိစ္ဆတ္တတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၂
(၁၆) မဂ္ဂါရမ္ပဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၂
(၁၇) ဥပ္ပန္နတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၃
(၁၈) အတိဘတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၃၁၃
(၁၉) အဘိဘာရမ္ပဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၄
(၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၄
(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္ပဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၄
(၂၂) သန်ဒဿနတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၅
၂-ဒုကဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၆
(သစ္စာလေးပါးတို့ကို ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကို ပြခြင်း)		
၁-ဟေတုဂေါဇ္ဈကဒုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၆-၄၁၇
(၁) ဟေတုဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၆
(၂) သဟေတုကဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၆
(၃) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၆
(၄) ဟေတု သဟေတုကဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၆
(၅) ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၇
(၆) နဟေတု သဟေတုကဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၇
၂-ဇုဋ္ဌန္တရဒုက် ၇-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၈-၄၁၉
(၇) သပ္ပစ္စယဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၈
(၈) သင်္ခတဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၈
(၉) သနိဒဿနဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၈
(၁၀) သပ္ပဋိသဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၈
(၁၁) ရူပိဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၉
(၁၂) လောကီယဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၉
(၁၃) ကေနဒိဝိညေယျဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၉
၃-အာသဝဂေါဇ္ဈကဒုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၉-၄၂၁
(၁၄) အာသဝဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၉
(၁၅) သာသဝဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၁၉
(၁၆) အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၀
(၁၇) အာသဝ သာသဝဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၀
(၁၈) အာသဝ အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၀
(၁၉) အာသဝဝိပ္ပယုတ္တ သာသဝဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၁

[ဆော်]

အဘိဓမ္မာ သစ္စဝိတင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ဦးစေ့	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၄-သညောဇနဂေါဇကဗျာ	၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၁-၄၂၃
	(၂၀) သညောဇနဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၁
	(၂၁) သညောဇနိယဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၁
	(၂၂) သညောဇနသမ္ပယုတ္တဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၁
	(၂၃) သညောဇန သညောဇနိယဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၂
	(၂၄) သညောဇန သညောဇနသမ္ပယုတ္တဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၂
	(၂၅) သညောဇနဝိပုယုတ္တ သညောဇနိယဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၂-၄၂၃
၅-ဂန္ထဂေါဇကဗျာ	၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၃-၄၂၄
	(၂၆) ဂန္ထဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၃
	(၂၇) ဂန္ထနိယဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၃
	(၂၈) ဂန္ထသမ္ပယုတ္တဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၃
	(၂၉) ဂန္ထဂန္ထနိယဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၃
	(၃၀) ဂန္ထဂန္ထသမ္ပယုတ္တဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၄
	(၃၁) ဂန္ထဝိပုယုတ္တ ဂန္ထနိယဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၄
၆-ဩဃဂေါဇကဗျာ	၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၅
၇-ယောဂဂေါဇကဗျာ	၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၅
	(၃၂-၄၃) ဩဃဂေါဇက ၆-ခုနှင့် ယောဂဂေါဇက ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာများသည် အာသဝဂေါဇက ၆-ခုနှင့် ထပ်တူဖြစ်သဖြင့် ပေယျာလ လုံးဝ ချန်ခဲ့သည်။ အာသဝဂေါဇက အဖြေဝိသဇ္ဇနာအတိုင်း ချဲ့ယူပါလေ။	၄၂၅
၈-နိဝရဏဂေါဇကဗျာ	၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၅-၄၂၆
	(၄၄) နိဝရဏဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၅
	(၄၅) နိဝရဏနိယဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၅
	(၄၆) နိဝရဏသမ္ပယုတ္တဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၅
	(၄၇) နိဝရဏ နိဝရဏနိယဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၆
	(၄၈) နိဝရဏ နိဝရဏသမ္ပယုတ္တဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၆
	(၄၉) နိဝရဏ ဝိပုယုတ္တ နိဝရဏနိယဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၆
၉-ပရာမာသဂေါဇကဗျာ	၅-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၇-၄၂၈
	(၅၀) ပရာမာသဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၇
	(၅၁) ပရာမာသနိယဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၇
	(၅၂) ပရာမာသသမ္ပယုတ္တဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၇
	(၅၃) ပရာမာသ ပရာမာသနိယဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၇
	(၅၄) ပရာမာသဝိပုယုတ္တ ပရာမာသနိယဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၈

မာတိကာ

[ခ်]

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၁၀-မဟန္တရဒုတ်	၁၄-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၀-၄၃၁
(၅၅)	သာရမ္မဏဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၀
(၅၆)	စိတ္တဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၀
(၅၇)	စေတသိကဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၀
(၅၈)	စိတ္တသမ္ပယုတ္တဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၀
(၅၉)	စိတ္တသံသဒ္ဓဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၉
(၆၀)	စိတ္တသမုဋ္ဌာနဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၉
(၆၁)	စိတ္တသဟဘုဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၉
(၆၂)	စိတ္တနုပရိဝတ္တိဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၂၉
(၆၃)	စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၀
(၆၄)	စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနသဟဘုဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၀
(၆၅)	စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၀
(၆၆)	အဇ္ဈတ္တိကဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၁
(၆၇)	ဥပါဒါဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၁
(၆၈)	ဥပါဒိဏ္ဍဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၁
၁၁-ဥပါဒါနဂေါဇ္ဈကဒုတ်	၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၂-၄၃၃
(၆၉)	ဥပါဒါနဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၂
(၇၀)	ဥပါဒါနိယဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၂
(၇၁)	ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၂
(၇၂)	ဥပါဒါနဥပါဒါနိယဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၂
(၇၃)	ဥပါဒါနဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၂
(၇၄)	ဥပါဒါနဝိပ္ပယုတ္တဥပါဒါနိယဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၃
၁၂-ကိလေသဂေါဇ္ဈကဒုတ်	၈-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၃-၄၃၅
(၇၅)	ကိလေသဂေါဇ္ဈကဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၃
(၇၆)	သံကိလေသိကဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၄
(၇၇)	သံကိလိဋ္ဌဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၄
(၇၈)	ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၄
(၇၉)	ကိလေသသံကိလေသိကဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၄
(၈၀)	ကိလေသသံကိလိဋ္ဌဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၄
(၈၁)	ကိလေသကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၅
(၈၂)	ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တ သံကိလေသိကဒုတ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၅

[စာ:]

အဘိဓမ္မာ သစ္စဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

ဦးရေ	အကြောင်းအရာ	စာမျက်နှာ
၁၃-ပိဋိဒုက် ၁၈-ခု	အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၆-၄၄၀
(၈၃)	ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၆
(၈၄)	ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၆
(၈၅)	ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၆
(၈၆)	ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၇
(၈၇)	သဝိတက္ကဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၇
(၈၈)	သဝိစာရဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၇
(၈၉)	သပ္ပိတိကဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၇
(၉၀)	ပီတိသဟဂတဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၈
(၉၁)	သုခသဟဂတဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၈
(၉၂)	ဥပေက္ခာသဟဂတဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၈
(၉၃)	ကာမာဝစရဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၉
(၉၄)	ရူပါဝစရဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၉
(၉၅)	အရူပါဝစရဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၉
(၉၆)	ပရိယာပန္နဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၉
(၉၇)	နိယျာနိကဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၉
(၉၈)	နိယတဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၃၉
(၉၉)	သဉ္စရဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၄၀
(၁၀၀)	သရဏဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ	၄၄၀

သစ္စဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန် မာတိကာ ပြီး၏။

အဘိဓမ္မာပိဋက

ဝိဘင်္ဂပါဠိတော်

မြန်မာပြန်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

၁-ခန္ဓဝိဘင်္ဂ

(ခန္ဓာတို့ကို ဝေဖန်ဟောကြားသည့် ခန္ဓဝိဘင်္ဂအခန်း)

၁-သုတ္တန္တဘာဇနိယ

(သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သော သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်း)

ခန္ဓာငါးပါး ၁။ ခန္ဓာငါးပါးတို့ကား—

ရုပ်အစု ‘ရူပက္ခန္ဓာ’၊ ခံစားမှုအစု ‘ဝေဒနာက္ခန္ဓာ’၊ မှတ်သားမှုအစု ‘သညာက္ခန္ဓာ’၊ ပြုပြင်စီရင်မှုအစု ‘သင်္ခါရက္ခန္ဓာ’၊ သိမှု(စိတ်)အစု ‘ဝိညာဏက္ခန္ဓာ’တို့တည်း။

၁-ရူပက္ခန္ဓ (ရုပ်အစု)

ရူပက္ခန္ဓာ(ရုပ် ၁၁-မျိုး) ၂။ ထို(ခန္ဓာငါးပါးတို့)တွင် အဘယ်သည် ရုပ်အစု ‘ရူပက္ခန္ဓာ’မည် သနည်း။

ဖြစ်ပြီး ‘အတိတ်’ရုပ်၊ ဖြစ်လတ္တံ့ ‘အနာဂတ’ရုပ်၊ ဖြစ်ဆဲ ‘ပစ္စုပ္ပန်’ရုပ်၊ အတင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တ’ရုပ်၊ အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘ဗဟိဒ္ဓ’ရုပ်၊ ကြမ်းတမ်းသော ‘ဩဠာရိက’ရုပ်၊ နူးညံ့သိမ်မွေ့သော ‘သုခုမ’ရုပ်၊ ယုတ်ညံ့သော ‘ဟိန’ရုပ်၊ မြင့်မြတ်သော ‘ပဏိတ’ရုပ်၊ ဝေးသော (အသိခက်သော) ‘ဒုရေ’ရုပ်၊ နီးသော(သိလွယ်သော) ‘သန္တိကေ’ရုပ်တည်းဟူသော အလုံးစုံသော အကြင်ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထို(အားလုံးသော ရုပ် ၁၁-မျိုးတို့)ကို တပေါင်းတည်းပြု၍ ရုံးစု၍ အကျဉ်းချုံး၍ ပြသော ဤသဘောကို ရုပ်အစု ‘ရူပက္ခန္ဓာ’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁) အတိတ်ရုပ် ၃။ ထို (၁၁-မျိုးသောရုပ်တို့) တွင် အဘယ်ရုပ်သည် ဖြစ်ပြီးရုပ် 'အကိတ် ရုပ်' မည်သနည်း။

မဟာဘုတ်လေးပါးနှင့် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ဖြစ်သော 'ဥပါဒါ' ရုပ်ဟု ဆိုအပ်သော အကြင် ရုပ်သည် လွန်ပြီး ဖြစ်၏ (အတိတ်)၊ ချုပ်ပြီးဖြစ်၏ (နိရုဋ်)၊ ကင်းပြီးဖြစ်၏ (ဝိဂတ)၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏ (ဝိပရိဇာတ)၊ ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီး ဖြစ်၏ (အတ္တဂံတံ)၊ အလွန် ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏ (အဗ္ဗတ္တဂံတံ)၊ ဖြစ်ပြီး၍ ကင်းပျောက်ပြီးဖြစ်၏ (ဥပ္ပဗ္ဗိတော ဝိဂတ)၊ လွန်ပြီးဖြစ်၏ (အတိတ်)၊ လွန်ပြီးသော အတိတ်တရား အစုအဘို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (အတိတ်သေန သင်္ဂဟိတံ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း) ကို ဖြစ်ပြီးရုပ် 'အတိတ်ရုပ်' ဟု ဆိုအပ်၏။

(၂) အနာဂတ်ရုပ်။ ။ ထို (၁၁-မျိုးသောရုပ်တို့) တွင် အဘယ်ရုပ်သည် ဖြစ်လတ္တံ့ ရုပ် 'အနာဂတ်ရုပ်' မည်သနည်း။

မဟာဘုတ်လေးပါးနှင့် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ဖြစ်သော 'ဥပါဒါ' ရုပ်ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်ရုပ်သည် မဖြစ်ပေါ် သေး (အဇာတံ)၊ မထင်ရှားသေး (ထင်ရှားမရှိသေး) (အဘူတံ)၊ ကောင်းစွာ မဖြစ်မရှိသေး (လုံးဝ မဖြစ်မရှိသေး) (အသဉ္ဇာတံ)၊ မဖြစ်သေး (အနိဗ္ဗတ္တံ)၊ အသစ်မဖြစ်သေး (အနာဘိနိဗ္ဗတ္တံ)၊ ထင်ရှားမဖြစ်သေး (အပါတုဘူတံ)၊ မဖြစ်ပေါ် သေး (အနုပ္ပန္နံ)၊ ကောင်းစွာ မဖြစ်ပေါ် သေး (လုံးဝ မဖြစ်ပေါ် သေး) (အသမပ္ပန္နံ)၊ မပေါ် ပေါက်သေး (အနုဋ္ဌိတံ)၊ ကောင်းစွာ မပေါ် ပေါက်သေး (လုံးဝ မပေါ် ပေါက်သေး) (အသမုဋ္ဌိတံ)၊ မရောက်လာသေး (အနာဂတံ)၊ မရောက်လာသေးသော အနာဂတ်တရား အစုအဘို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (အနာဂတ်- သေန သင်္ဂဟိတံ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း) ကို ဖြစ်လတ္တံ့ ရုပ် 'အနာဂတ်ရုပ်' ဟု ဆိုအပ်၏။

(၃) ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်။ ။ ထို (၁၁-မျိုးသောရုပ်တို့) တွင် အဘယ်ရုပ်သည် ဖြစ်ဆဲရုပ် 'ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်' မည်သနည်း။

မဟာဘုတ်လေးပါးနှင့် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ဖြစ်သော 'ဥပါဒါ' ရုပ် ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်ရုပ်သည် ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ဇာတံ)၊ ထင်ရှားဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ဘူတံ)၊ ကောင်းစွာ ဖြစ်ရှိဆဲဖြစ်၏ (သဉ္ဇာတံ)၊ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (နိဗ္ဗတ္တံ)၊ အသစ်ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (အဘိနိဗ္ဗတ္တံ)၊ ထင်ရှားဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ပါတုဘူတံ)၊ ဖြစ်ပေါ် ဆဲဖြစ်၏ (ဥပ္ပန္နံ)၊ ကောင်းစွာဖြစ်ပေါ် ဆဲဖြစ်၏ (သမပ္ပန္နံ)၊ ပေါ် ပေါက်ဆဲ ဖြစ်၏ (ဥဋ္ဌိတံ)၊ ကောင်းစွာပေါ် ပေါက်ဆဲဖြစ်၏ (သမုဋ္ဌိတံ)၊ ယခုဖြစ်ပေါ် ဆဲဖြစ်၏ (ပစ္စုပ္ပန်)၊ ယခုဖြစ်ပေါ် ဆဲဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်တရား အစုအဘို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (ပစ္စုပ္ပန်သေန သင်္ဂဟိတံ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း) ကို ဖြစ်ဆဲရုပ် 'ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်' ဟု ဆိုအပ်၏။

(၄) အဇ္ဈတ္တရုပ် ၄။ ထို (ရုပ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ရုပ်သည် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ရုပ် 'အဇ္ဈတ္တရုပ်' မည်သနည်း။

မဟာဘုတ်လေးပါးနှင့် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ဖြစ်သော 'ဥပါဒါ' ရုပ် ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်ရုပ်သည် ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တ)၊ ကိုယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်၏

(ပစ္စတ္တိ)၊ မိမိကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်၏ (နိယက)၊ အသီးအခြားပုဂ္ဂိုလ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်၏ (ပါဠိပုဂ္ဂလိက)၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ ဖြစ်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်၏) (ဥပါဒိန္နံ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း)ကို အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သောရုပ် ‘အဗ္ဗတ္တရုပ်’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၅) ဗဟိဒ္ဓရုပ်။ ။ထို(ရုပ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ရုပ်သည် အပသန္တာန်၌ဖြစ်သောရုပ် ‘ဗဟိဒ္ဓရုပ်’မည်သနည်း။

မဟာဘုတ်လေးပါးနှင့် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ဖြစ်သော ‘ဥပါဒါ’ရုပ်ဟုဆိုအပ်သော အကြင်ရုပ်သည် ထိုထိုတပါးသော သတ္တဝါတပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အတွင်းအဗ္ဗတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်၏ (ပရပုဂ္ဂလ အဗ္ဗတ္တိ)၊ (တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်၏ (ပစ္စတ္တိ)၊ (တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်၏ (နိယက)၊ (တပါးသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) အသီးအခြားပုဂ္ဂိုလ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်၏(ပါဠိပုဂ္ဂလိက)၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ဖြစ်၏(တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်၏) (ဥပါဒိန္နံ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း)ကို အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ရုပ် ‘ဗဟိဒ္ဓရုပ်’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၆) ကြမ်းတမ်းသော သြဋ္ဌာရိက ရုပ် ၅။ ။ ထို(ရုပ် ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ်ရုပ်သည် ကြမ်း တမ်းသော ရုပ် ‘သြဋ္ဌာရိကရုပ်’ မည်သနည်း။

မြင်သိစိတ် စက္ခုဝိညာဏ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် ‘စက္ခယတနရုပ်’၊ ကြားသိစိတ် သောတ ဝိညာဏ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် ‘သောတာယတနရုပ်’၊ နံသိစိတ် ဃာနဝိညာဏ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်း အကြည် ‘ဃာနာယတနရုပ်’၊ လျက်သိစိတ် ဇိဝှိဝိညာဏ်ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် ‘ဇိဝှိယတနရုပ်’၊ ထိသိစိတ် ကာယဝိညာဏ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် ‘ကာယာယတနရုပ်’။

မြင်သိစိတ် စက္ခုဝိညာဏ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း ‘ရူပါယတနရုပ်’၊ ကြားသိစိတ် သောတ ဝိညာဏ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ ‘သဒ္ဓါယတနရုပ်’၊ နံသိစိတ် ဃာနဝိညာဏ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ ‘ဂန္ဓာ ယတနရုပ်’၊ လျက်သိစိတ် ဇိဝှိဝိညာဏ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ ‘ရသာယတနရုပ်’၊ ထိသိစိတ် ကာယ ဝိညာဏ်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ထိမှု ‘ဖောဠဗ္ဗာယတနရုပ်’သည် ရှိ၏။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ် ၁၂-ပါး တို့)ကို ကြမ်းတမ်းသောရုပ် ‘သြဋ္ဌာရိကရုပ်’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၇) နူးညံ့သိမ်မွေ့သော သုခုမရုပ်။ ။ထို(ရုပ် ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ်ရုပ်သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့ သော ရုပ် ‘သုခုမရုပ်’ မည်သနည်း။

မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု ‘ဣတ္ထိန္ဒြရုပ်’၊ ယောက်ျား(အထီးအဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု ‘ပရိသိန္ဒြရုပ်’၊ အသက်ရှင်ကြောင်း၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု ‘ဇီဝိတိန္ဒြရုပ်’၊ (မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သော ကိုယ်အမှုအရာ ‘ကာယဝိညတ်ရုပ်’၊ (မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို) သိစေ တတ်သော နှုတ်မြှက်မှု အမှုအရာ ‘ဝစီဝိညတ်ရုပ်’၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရုပ်တခုနှင့် တခုကို ပိုင်းခြားသော ဟင်းလင်း)သဘော ‘အာကာသဓာတုရုပ်’၊ (နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ပေးပါးမှု ‘လဟုတာ

၁။ ဤနေရာ၌ ရုပ်အားလုံးသည်ပင် ‘ဥပါဒိန္နံ’ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုအကြောင်း ‘ဥပါဒိန္နံ’ပုဒ်၏အနက် ကို ‘ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ ဖြစ်၏’ဟု မြန်မာပြန်ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။ ‘ဥပါဒိန္နံ’၏အနက် ‘ဥပါဒိန္နံ’ပုဒ်၏ အဓိပ္ပါယ် ကို ‘ကမ္မဇ’ဟု ဖွင့်သည်။ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ထုထုအားလုံးကိုလည်း ‘ဥပါဒိန္နံ’ဟု ခေါ်သည်ဟု ဖွင့်ပြ သေးသည်။ (စာပိုဒ် ၁၅၀၊ အဋ္ဌသာလိနိ၊ မူလနိကာ)။

ရုပ်၊ (နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'မုဒုတာရုပ်'၊ (နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ အလုပ်၌ ခံမှု (အမှက်စွတို့၌ ပြီးမြောက် အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ကမ္မဉာတာရုပ်'၊ (နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ် လာစ ဥပစယရုပ်၊ (နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ကြီးပွားဆဲအစဉ် 'သန္တတိရုပ်'၊ (နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ယိုယွင်းရင့်ရော်လျော့ပါးမှု 'ဇရတာရုပ်'၊ (နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ချုပ်ပျက်၍ မမြဲမှု (ပျောက်ပျက်ချုပ်ဆုံးမှု) 'အနိစ္စတာရုပ်'၊ ဖွဲ့စည်းမှုသဘော 'အာပေါရုပ်'၊ (မနောဓာတ် မနောဝိညာဏဓာတ်တို့၏ တည်ရာ ဆောင်ထားတတ်သော သဘော 'ဟဒယဝတ္ထုရုပ်')၊ အလုတ်အလွေးပြုအပ်သော အစားအစာ 'ကဗဠိကာရအာဟာရရုပ်' သည် ရှိ၏။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း) ကို နူးညံ့သိမ်မွေ့သောရုပ် 'သုခုမရုပ်' ဟု ဆိုအပ်၏။

(ဂ) ဟိနရုပ် ၆။ ထို(ရုပ် ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ်ရုပ်သည် ယုတ်ညံ့သောရုပ် 'ဟိနရုပ်' မည်သနည်း။

အဆင်း 'ရူပ'၊ အသံ 'သဒ္ဒါ'၊ အနံ့ 'ဂန္ဓ'၊ အရသာ 'ရသာ'၊ တွေ့ထိမှု (အတွေ့) 'ဖောဠဗ္ဗ' ဟု ဆို အပ်သော အကြင် ရုပ်ကို ထိုထိုသတ္တဝါတို့သည် မထိမဲ့မြင်အားဖြင့် သိအပ်၏ (ဥညာတံ)၊ ရှုတ်ချ သောအားဖြင့် သိအပ်၏ (အဝညာတံ)၊ ပစ်ပယ်အပ်၏၊ စက်ဆုပ်အပ်၏ (ဟိဋ္ဌိတံ)၊ နှိပ်စက်အပ်၏ (နှိပ်ချကဲ့ရဲ့ အပ်၏) (ပရိဘူတံ)၊ အလေးမပြုအပ် (အရိုအသေမပြုအပ်) (အစိတ္တိကတံ)၊ ယုတ်ညံ့၏ (ဟိနံ)၊ ယုတ်ညံ့၏ဟု သိအပ်၏ (ဟိနမုတံ)၊ ယုတ်ညံ့၏ဟု သမုတ်အပ်၏ (ဟိနသမုတံ)၊ မလိုချင် အပ်(အနိဋ္ဌံ)၊ မနှစ်သက်အပ် (အကန္တံ)၊ စိတ်နှလုံး၌ မသက်ဝင်အပ် (မနှစ်လိုအပ်) (အမနာပံ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း) ကို ယုတ်ညံ့သော ရုပ် 'ဟိနရုပ်' ဟု ဆိုအပ်၏ (အကုသိုလ် ကမ္မဇရုပ်)။

(ဃ) ပဏီတရုပ်။ ထို(ရုပ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ရုပ်သည် မြင့်မြတ်သောရုပ် 'ပဏီတရုပ်' မည်သနည်း။

ရူပ၊ သဒ္ဒါ၊ ဂန္ဓ၊ ရသာ၊ ဖောဠဗ္ဗ ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်ရုပ်ကို ထိုထိုသတ္တဝါတို့သည် မထိမဲ့မြင် အားဖြင့် မသိအပ် (မထိမဲ့မြင်ပြုအပ်သော ရုပ်မဟုတ်ဟု စိတ်၌ သိအပ်၏) (အနုညာတံ)၊ ရှုတ်ချ သောအားဖြင့် မသိအပ် (ရှုတ်ချအပ်သော ရုပ်မဟုတ်ဟု စိတ်၌ သိအပ်၏) (အနဝညာတံ)၊ မပစ်ပယ်အပ်၊ မစက်ဆုပ်အပ် (အဟိဋ္ဌိတံ)၊ မနှိပ်စက်အပ် (မနှိပ်ချ မကဲ့ရဲ့ အပ်) (အပရိဘူတံ)၊ အလေးပြုအပ်၏ (ရိုသေအပ်၏) (စိတ္တိကတံ)၊ မြင့်မြတ်၏ (ပဏီတံ)၊ မြင့်မြတ်၏ဟု သိအပ်၏ (ပဏီတမတံ)၊ မြင့်မြတ်၏ဟု သမုတ်အပ်၏ (ပဏီတသမုတံ)၊ လိုချင်အပ်၏ (ဣဋ္ဌံ)၊ နှစ်သက်အပ်၏ (ကန္တံ)၊ စိတ်နှလုံး၌ သက်ဝင်၏ (နှစ်လိုဖွယ်ဖြစ်၏) (မနာပံ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း) ကို မြင့်မြတ်သောရုပ် 'ပဏီတရုပ်' ဟု ဆိုအပ်၏ (ကုသိုလ်ကမ္မဇရုပ်)။

တနည်းကား၊ ထိုထိုရုပ်ကို စွဲ၍ စွဲ၍ ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (ရုပ်တခုနှင့်တခုကို နှိုင်းရှည့်၍ နှိုင်းရှည့်၍) ယုတ်ညံ့သောရုပ် 'ဟိနရုပ်' နှင့် မြင့်မြတ်သောရုပ် 'ပဏီတရုပ်' ကို မှတ်အပ်၏။

၁၊ ၂၊ ၃။ ဤနေရာ၌ အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်သော ကမ္မဇရုပ်ကို 'ဟိနရုပ်' ဟု၎င်း၊ ကုသိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်သော ကမ္မဇရုပ်ကို 'ပဏီတရုပ်' ဟု၎င်း အရကောက်အားဖြင့် ဦးစားပေး၍ ပြထားခြင်းမှာ ပဓာနနည်းအားဖြင့်သာ ပြခြင်းဖြစ်သည်။ စင်စစ်မှာ အားလုံးသော စတုရရုပ် များကိုပင် ယူနိုင်သည်ဟု ဆိုထားသည် (သမ္မောဟဝိနောဒနိ စာမျက်နှာ ၉)။

(၁၀) ဒုရေရုပ် ၇။ ထို(ရုပ် ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ်ရုပ်သည် ဝေးသောရုပ် (အသိခက်သော ရုပ်) 'ဒုရေရုပ်' မည်သနည်း။

ဣတ္ထိဓိန္ဒရုပ်။ပ။ ကဗဠိကာရအာဟာရရုပ်တို့တည်း (သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး)။

ထို့ပြင်လည်း အကြင်ရုပ်သည် မနီးရာ၌ ရှိ၏(အနာသန္ဓေ)၊ မကပ်ရာ၌ ရှိ၏(အနုပကဋ္ဌေ)၊ ဝေးရာ၌ ရှိ၏(ဒုရေ)၊ အနီးမဟုတ်ရာ၌ ရှိ၏ (အသန္တိကေ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း)ကို ဝေးသောရုပ် 'ဒုရေရုပ်'ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁၁) သန္တိကေရုပ်။ ။ထို(ရုပ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ရုပ်သည် နီးသောရုပ် (သိလွယ်သော ရုပ်) 'သန္တိကေရုပ်' မည်သနည်း။

စက္ခာယတနရုပ်။ပ။ဖောဠဗ္ဗာယတနရုပ်တို့တည်း (ဩဠာရိကရုပ် ၁၂-ပါး)။

ထို့ပြင်လည်း အကြင်ရုပ်သည် နီးရာ၌ ရှိ၏(အာသန္ဓေ)၊ ကပ်ရာ၌ ရှိ၏(ဥပကဋ္ဌေ)၊ မဝေးရာ၌ ရှိ၏ (အဝိဒုရေ)၊ အနီး၌ရှိ၏ (သန္တိကေ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်း)ကို နီးသောရုပ် 'သန္တိကေရုပ်'ဟု ဆိုအပ်၏။

တနည်းကား၊ ထိုထိုရုပ်ကို စွဲ၍ စွဲ၍ ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (ရုပ်တခုနှင့်တခုကို နှိုင်းရှည့်၍ နှိုင်းရှည့်၍) ဝေးသောရုပ် 'ဒုရေရုပ်'နှင့် နီးသောရုပ် 'သန္တိကေရုပ်'ကို မှတ်အပ်၏။

၂-ဝေဒနာက္ခန္ဓ(ခံစားမှုအစု)

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ(ဝေဒနာ ၁၁-မျိုး) ၈။ ထို(ခန္ဓာငါးပါးတို့) တွင် အဘယ်သည် ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' မည်သနည်း။

ဖြစ်ပြီး ခံစားမှု 'အတိတ်ဝေဒနာ'၊ ဖြစ်လတ္တံ့ ခံစားမှု 'အနာဂတ်ဝေဒနာ'၊ ဖြစ်ဆဲခံစားမှု 'ပစ္စုပ္ပန်ဝေဒနာ'၊ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ခံစားမှု 'အဗျတ္တဝေဒနာ'၊ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဗဟိဒ္ဓဝေဒနာ'၊ ကြမ်းတမ်းသော ခံစားမှု 'ဩဠာရိကဝေဒနာ'၊ နူးညံ့သိမ်မွေ့သော ခံစားမှု 'သုခုမဝေဒနာ'၊ ယုတ်ညံ့သော ခံစားမှု 'ဟိနဝေဒနာ'၊ မြင့်မြတ်သော ခံစားမှု 'ပဏိတ-ဝေဒနာ'၊ ဝေးသော ခံစားမှု 'ဒုရေဝေဒနာ'၊ နီးသော ခံစားမှု 'သန္တိကေဝေဒနာ'တည်းဟူသော အလုံးစုံသော အကြင် ခံစားမှု ဝေဒနာသည် ရှိ၏။ ထို (အားလုံးသောခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ၁၁-မျိုးတို့) ကို တပေါင်းကည်ပြု၍ ရုံးစွဲ၍ အကျဉ်းချုံး၍ ပြသော ဤသဘောကို ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁) အတိတ်ဝေဒနာ ၉။ ထို(ဝေဒနာ ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ်ခံစားမှု'ဝေဒနာ'သည် ဖြစ်ပြီး ခံစားမှု 'အတိတ်ဝေဒနာ'မည်သနည်း။

ချမ်းသာခံစားမှု 'သုခဝေဒနာ'၊ ဆင်းရဲခံစားမှု 'ဗုက္ခဝေဒနာ'၊ ဆင်းရဲချမ်းသာမဟုတ်သော ခံစားမှု (အလယ် အလတ် ခံစားမှု) 'အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ'ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်ခံစားမှု ဝေဒနာသည် လွန်ပြီးဖြစ်၏(အတိတာ)၊ ချုပ်ပြီးဖြစ်၏(နိရုဒ္ဓါ)၊ ကင်းပြီးဖြစ်၏(ဝိဂတာ)၊ ဖောက် ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏ (ဝိပရိဏတာ)၊ ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏ (အတ္တင်္ဂတာ)၊ အလွန်

ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏(အပ္ပတ္တကံတာ)၊ဖြစ်ပြီး၍ ကင်းပျောက်ပြီးဖြစ်၏(ဥပ္ပဋိတော ဝိဂတော)၊ လွန်ပြီးဖြစ်၏(အတိတာ)။ လွန်ပြီးသော အတိတ်တရား အရုအဘိဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (အတိတ်-သေန သင်္ဂဟိတာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'အပေါင်း)ကို ဖြစ်ပြီးခံစားမှု 'အတိတ် ဝေဒနာ'ဟု ဆိုအပ်၏။ (ပဒ အမှတ် ၃-၅။)

(၂) အနာဂတ်ဝေဒနာ။ ။ထို (ဝေဒနာ ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ်ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'သည် ဖြစ်လတ္တံ့ ခံစားမှု 'အနာဂတ်ဝေဒနာ'မည်သနည်း။

သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာ၊ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ ဟု ဆိုအပ်သော အကြင် ဝေဒနာသည် မဖြစ်သေး(အဇာတာ)၊ မထင်ရှားသေး(အဘူတာ)၊ ကောင်းစွာ မဖြစ်မရှိသေး (အသဉ္ဇာတာ)၊ မဖြစ်သေး (အနိဗ္ဗတ္တာ)၊ အသစ်မဖြစ်သေး (အနာဘိနိဗ္ဗတ္တာ)၊ ထင်ရှားမဖြစ်သေး (အပါတုဘူတာ)၊ မဖြစ်ပေါ်သေး(အနုပ္ပန္နာ)၊ ကောင်းစွာ မဖြစ်ပေါ်သေး(အသမုပ္ပန္နာ)၊ မပေါ်ပေါက်သေး (အနုဋ္ဌိတာ)၊ ကောင်းစွာ မပေါ်ပေါက်သေး (အသမုဋ္ဌိတာ)၊ မရောက်လာသေး(အနာဂတာ)၊ မရောက်လာသေးသော အနာဂတ်တရားအရုအဘိဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (အနာဂတ်သေန သင်္ဂဟိတာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'အပေါင်း)ကို ဖြစ်လတ္တံ့ ခံစားမှု 'အနာဂတ် ဝေဒနာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

(၃) ပစ္စုပ္ပန်ဝေဒနာ။ ။ထို (ဝေဒနာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'သည် ဖြစ်ဆဲ ခံစားမှု 'ပစ္စုပ္ပန်ဝေဒနာ' မည်သနည်း။

သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာ၊ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏(ဇာတာ)၊ ထင်ရှားဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏(ဘူတာ)၊ ကောင်းစွာ ဖြစ်ရှိဆဲ ဖြစ်၏ (သဉ္ဇာတာ)၊ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏(နိဗ္ဗတ္တာ)၊ အသစ်ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏(အဘိနိဗ္ဗတ္တာ)၊ ထင်ရှားဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏(ပါတုဘူတာ)၊ ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ဖြစ်၏(ဥပ္ပန္နာ)၊ ကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ဖြစ်၏(သမုပ္ပန္နာ) ပေါ်ပေါက်ဆဲဖြစ်၏(ဥဋ္ဌိတာ)၊ ကောင်းစွာ ပေါ်ပေါက်ဆဲဖြစ်၏ (သမုဋ္ဌိတာ)၊ ယခုဖြစ်ပေါ်ဆဲ ဖြစ်၏(ပစ္စုပ္ပန်)၊ ယခုဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်တရားအရုအဘိဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (ပစ္စုပ္ပန်-သေန သင်္ဂဟိတာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'အပေါင်း)ကို ဖြစ်ဆဲ ခံစားမှု 'ပစ္စုပ္ပန်-ဝေဒနာ'ဟု ဆိုအပ်၏။ (ရုပ်ပစ္စုပ္ပန်-ပဒ ၃-ကြည့်။)

(၄) အဇ္ဈတ္တဝေဒနာ ၁၀။ ထို (ဝေဒနာ ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ် ဝေဒနာသည် အတွင်း သန္တာန်၌ဖြစ်သော ခံစားမှု 'အဇ္ဈတ္တဝေဒနာ'မည်သနည်း။

သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာ၊ အဒုက္ခ မသုခဝေဒနာ ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်ဝေဒနာသည် ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏(အဇ္ဈတ္တ)၊ ကိုယ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်၏(ပစ္စုပ္ပန်)၊ မိမိကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်၏(နိယကာ)၊ အသီးအခြားပုဂ္ဂိုလ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်၏(ပါဠိပုဂ္ဂလိကာ)၊ ခန္ဓာကိုယ်ကိုစွဲကပ်၍ ဖြစ်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံ ဖြစ်၏) (ဥပါဒိန္နာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'အပေါင်း) ကို အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ခံစားမှု 'အဇ္ဈတ္တဝေဒနာ'ဟု ဆိုအပ်၏။ (ပဒအမှတ် ၄-ကြည့်။)

(၅) ဗဟိဒ္ဓဝေဒနာ။ ။ထို (ဝေဒနာ ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ် ဝေဒနာသည် အပသန္တာန်၌ဖြစ် သော ခံစားမှု 'ဗဟိဒ္ဓဝေဒနာ'မည်သနည်း။

သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာ၊ အဒုက္ခ မသုခဝေဒနာ ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်ဝေဒနာသည် ထိုထိုတပါးသော သတ္တဝါ တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ (ပရပုဂ္ဂလအဇ္ဈတ္တ)၊ (တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်၏(ပစ္စတ္တ)၊ (တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်၏(နိယကာ)၊ (တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) အသီးအခြား ပုဂ္ဂိုလ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်၏(ပါဠိပုဂ္ဂလိကာ)၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ ဖြစ်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံ ဖြစ်၏) (ဥပါဒိန္နာ)။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသေး ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'အပေါင်း)ကို အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဗဟိဒ္ဓဝေဒနာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

(၆) (၇) ဩဠာရိကဝေဒနာနှင့် သုခုမဝေဒနာ ၁၁။ ထို (ဝေဒနာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ် ဝေဒနာသည် ကြမ်းတမ်းသော ခံစားမှု 'ဩဠာရိကဝေဒနာ'နှင့် နူးညံ့သိမ်မွေ့သောခံစားမှု 'သုခုမဝေဒနာ' မည်သနည်း။

အပြစ်နှင့် တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော ခံစားမှု အကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ အပြစ်မရှိမှ၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော ခံစားမှု 'ကုသိုလ်ဝေဒနာ' နှင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ခံစားမှု 'အဗျာကတဝေဒနာ'သည် နူးညံ့ သိမ်မွေ့၏။ (တနည်းကား) ကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့် အကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ အဗျာ- ကတဝေဒနာသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။

ဒုက္ခဝေဒနာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ သုခဝေဒနာနှင့် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။ (တနည်းကား) သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာသည် နူးညံ့ သိမ်မွေ့၏။

သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။

(သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီး ဖြစ်ပျိုးနေတတ်၍ မူးယစ် မိုက်မဲစေတတ်သည့် 'အာသဝ'၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ် သော ဝေဒနာသည် နူးညံ့ သိမ်မွေ့၏။

တနည်းကား၊ ထိုသို့ဝေဒနာကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (ဝေဒနာဘခုနှင့် တခုကို နှိုင်းရှုညှိ၍ နှိုင်းရှုညှိ၍) ကြမ်းတမ်းသောခံစားမှု 'ဩဠာရိကဝေဒနာ'နှင့် နူးညံ့ သိမ်မွေ့သော ခံစားမှု 'သုခုမ ဝေဒနာ'ကို မှတ်အပ်၏။

(၈) (၉) ဟိနဝေဒနာနှင့် ပဏိတမဝေဒနာ ၁၂။ ထို (ဝေဒနာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ် ဝေဒနာသည် ယုတ်ညံ့ သော ခံစားမှု 'ဟိနဝေဒနာ'နှင့် မြင့်မြတ်သော ခံစားမှု 'ပဏိတဝေဒနာ' မည်သနည်း။

အပြစ်နှင့် တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော ခံစားမှု 'အကုသိုလ်ဝေဒနာ' သည် ယုတ်ညံ့၏။ အပြစ်မရှိမှ၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော ခံစားမှု 'ကုသိုလ် ဝေဒနာ' နှင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ခံစားမှု 'အဗျာကတဝေဒနာ' သည် မြင့်မြတ်၏။ (တနည်းကား) ကုသိုလ်ဝေဒနာ၊ အကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ယုတ်ညံ့၏။ အဗျာကတ- ဝေဒနာသည် မြင့်မြတ်၏။

ဒုက္ခဝေဒနာသည် ယုတ်ညံ့၏၊ သုခဝေဒနာ၊ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာသည် မြင့်မြတ်၏၊ (တနည်းကား) သုခဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာသည် ယုတ်ညံ့၏၊ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာသည် မြင့်မြတ်၏။

သမာပတ်မဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာသည် ယုတ်ညံ့၏၊ သမာပတ် ဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာသည် မြင့်မြတ်၏။

(သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ် မိုက်မဲစေတတ်သည့် 'အာသဝ'၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ယုတ်ညံ့၏၊ အာသဝ၏အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာသည် မြင့်မြတ်၏။

တနည်းကား၊ ထိုထိုဝေဒနာကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (ဝေဒနာတခုနှင့်တခုကို နှိုင်းရှည့်၍ နှိုင်းရှည့်၍) ယုတ်ညံ့သောခံစားမှု'ဟိန်ဝေဒနာ'နှင့် မြင့်မြတ်သောခံစားမှု'ပဏိတဝေဒနာ'ကို မှတ်အပ်၏။

(၁၀) ဒုရေဝေဒနာ ၁၃။ ထို(ဝေဒနာ ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ် ဝေဒနာသည် ဝေးသော ခံစားမှု'ဒုရေဝေဒနာ' မည်သနည်း။

အကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့် အဗျာကတဝေဒနာတို့မှ ဝေး၏၊ ကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့် အဗျာကတဝေဒနာတို့သည် အကုသိုလ်ဝေဒနာမှ ဝေးကုန်၏။

ကုသိုလ်ဝေဒနာသည် အကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့် အဗျာကတဝေဒနာတို့မှ ဝေး၏၊ အကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့် အဗျာကတဝေဒနာတို့သည် ကုသိုလ်ဝေဒနာမှ ဝေးကုန်၏။

အဗျာကတဝေဒနာသည် ကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့် အကုသိုလ်ဝေဒနာတို့မှ ဝေး၏၊ ကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့် အကုသိုလ်ဝေဒနာတို့သည် အဗျာကတဝေဒနာမှ ဝေးကုန်၏။

ဒုက္ခဝေဒနာသည် သုခဝေဒနာနှင့် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့မှ ဝေး၏၊ သုခဝေဒနာနှင့် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့သည် ဒုက္ခဝေဒနာမှ ဝေးကုန်၏။

သုခဝေဒနာသည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့မှ ဝေး၏၊ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့သည် သုခဝေဒနာမှ ဝေးကုန်၏။

အဒုက္ခမသုခဝေဒနာသည် သုခဝေဒနာနှင့် ဒုက္ခဝေဒနာတို့မှ ဝေး၏၊ သုခဝေဒနာနှင့် ဒုက္ခဝေဒနာတို့သည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာမှ ဝေးကုန်၏။

သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာသည် သမာပတ် ဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာမှ ဝေး၏၊ သမာပတ် ဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာသည် သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ ဝေဒနာမှ ဝေး၏။

(သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီး ဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ် မိုက်မဲစေတတ်သည့် 'အာသဝ'၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာသည် အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာမှ ဝေး၏၊ အာသဝ၏အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာသည် အာသဝ၏အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာမှ ဝေး၏။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝေဒနာအပေါင်း)ကို ဝေးသောခံစားမှု'ဒုရေဝေဒနာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

ဝိဘင်္ဂ]

၁-သုတ္တန္တဘာဇနီယ ၃-သညာက္ခန္ဓ (မှတ်သားမှုအစု)

၉

(၁၁) သန္တိကေဝေဒနာ။ ။ ထို(ဝေဒနာ ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ် ဝေဒနာသည် နိုးသောခံစားမှု 'သန္တိကေဝေဒနာ' မည်သနည်း။

အကုသိုလ်ဝေဒနာသည် အကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့် နီး၏။ ကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့် နီး၏။ အဗျာကတဝေဒနာသည် အဗျာကတဝေဒနာနှင့် နီး၏။

ဒုက္ခဝေဒနာသည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် နီး၏။ သုခဝေဒနာသည် သုခဝေဒနာနှင့် နီး၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာသည် အဒုက္ခ မသုခဝေဒနာနှင့် နီး၏။

သမာပတ်မဝင်စားသူ၏ဝေဒနာသည် သမာပတ်မဝင်စားသူ၏ဝေဒနာနှင့် နီး၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ဝေဒနာသည် သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ဝေဒနာနှင့် နီး၏။

အာသဝ၏အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာသည် အာသဝ၏အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာနှင့် နီး၏။ အာသဝ၏အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာသည် အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာနှင့် နီး၏။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝေဒနာအပေါင်း)ကို နိုးသောခံစားမှု 'သန္တိကေဝေဒနာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

တနည်းကား။ ထိုထိုဝေဒနာကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (ဝေဒနာတခုနှင့်တခုကို နှိုင်းရှည့်၍ နှိုင်းရှည့်၍) ဝေးသောခံစားမှု 'ဒုရေဝေဒနာ'နှင့် နီးသောခံစားမှု 'သန္တိကေဝေဒနာ'ကို မှတ်အပ်၏။

၃-သညာက္ခန္ဓ (မှတ်သားမှုအစု)

သညာက္ခန္ဓာ(သညာ ၁၁-မျိုး) ၁၄။ ထို(ခန္ဓာငါးပါးတို့)တွင် အဘယ်သည် မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' မည်သနည်း။

ဖြစ်ပြီး မှတ်သားမှု 'အတိတ်သညာ'၊ ဖြစ်လတ္တံ့ မှတ်သားမှု 'အနာဂတ်သညာ'၊ ဖြစ်ဆဲ မှတ်သားမှု 'ပစ္စုပ္ပန်သညာ'၊ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'အဇ္ဈတ္တသညာ'၊ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'ဗဟိဒ္ဓသညာ'၊ ကြမ်းတမ်းသော မှတ်သားမှု 'ဩဠာရိကသညာ'၊ နူးညံ့သိမ်မွေ့သော မှတ်သားမှု 'သုခုမသညာ'၊ ယုတ်ညံ့သော မှတ်သားမှု 'ဟိနသညာ'၊ မြင့်မြတ်သော မှတ်သားမှု 'ပဏိတသညာ'၊ ဝေးသော မှတ်သားမှု 'ဒုရေသညာ'၊ နီးသော မှတ်သားမှု 'သန္တိကေသညာ' တည်းဟူသော အလုံးစုံသော အကြင်မှတ်သားမှု သညာသည် ရှိ၏။ ထို(အားလုံးသော သညာ ၁၁-မျိုးတို့)ကို တပေါင်းတည်းပြု၍ ရုံးစု၍ အကျဉ်းချုံး၍ ပြသော ဤသဘောကို မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁) အတိတ်သညာ ၁၅။ ထို(သညာ ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ်သညာသည် ဖြစ်ပြီး မှတ်သားမှု 'အတိတ်သညာ' မည်သနည်း။

မျက်စိအကြည် စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်း ရှုပါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ' (မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဉ်'၌ ရှိသော တွေ့ထိမှု 'ပဿ'ကြောင့် ဖြစ်သော မှတ်သားမှု

‘သညာ’ (မျက်စိအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော သညာ) (စက္ခုသမ္ပဿဇာသညာ)၊ နား အကြည် သောတပသာဒနှင့် အသံသဒ္ဓါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော မှတ်သားမှု ‘သညာ’ (ကြားသိစိတ် ‘သောတဝိညာဉ်’ ခြံ့ ရှိသော တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ ကြောင့် ဖြစ်သော မှတ်သားမှု ‘သညာ’ (နားအတွေ့ ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (သောတသမ္ပဿဇာ သညာ)၊ နှာခေါင်းအကြည် ဗာနပသာဒနှင့် အနံ့ဂန္ဓာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု ‘သညာ’ (နံ့သိစိတ် ‘ဗာနဝိညာဉ်’ ခြံ့ရှိသော တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု ‘သညာ’ (နှာခေါင်း အတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော သညာ) (ဗာနသမ္ပဿဇာ သညာ)၊ လျှာအကြည် ဇီဝါပသာဒနှင့် အရသာ ရသာရုံတို့ တွေ့ထိ မှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု ‘သညာ’ (လျက်သိစိတ် ‘ဇီဝါဝိညာဉ်’ ခြံ့ရှိသော တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု ‘သညာ’ (လျှာ အတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော သညာ) (ဇီဝါသမ္ပဿဇာ သညာ)၊ ကိုယ် အကြည် ကာယပသာဒနှင့် အတွေ့ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော မှတ်သားမှု ‘သညာ’ (ထံသိစိတ် ‘ကာယဝိညာဉ်’ ခြံ့ရှိသော တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သား မှု ‘သညာ’ (ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (ကာယသမ္ပဿဇာ သညာ)၊ စိတ်နှင့်ဓမ္မာရုံ တို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု ‘သညာ’ (ကြံသိစိတ် ‘မနောဝိညာဉ်’ ခြံ့ရှိသော တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု ‘သညာ’ (မနောသမ္ပဿဇာ သညာ) ဟု ဆိုအပ်သော အကြင် သညာသည် လွန်ပြီးဖြစ်၏ (အတိတာ)၊ ချုပ်ပြီးဖြစ်၏ (နိရုဒ္ဓါ)၊ ကင်းပြီးဖြစ်၏ (ဝိဂတာ)၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏ (ဝိပရိဏတာ)၊ ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏ (အတ္တင်္ဂတာ)၊ အလွန်ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏ (အဗ္ဘတ္တင်္ဂတာ)၊ ဖြစ်ပြီး၍ ကင်းပျောက်ပြီးဖြစ်၏ (ဥပ္ပဇ္ဇိတော ဝိဂတာ)၊ လွန်ပြီးဖြစ်၏ (အတိတာ)၊ လွန်ပြီးသော အတိတ်တရားအစုအဘို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (အတိတံသေန သင်္ဂဟိတာ)။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော မှတ်သားမှု ‘သညာ’ အပေါင်း) ကို ဖြစ်ပြီးမှတ်သား မှု ‘အတိတ်သညာ’ ဟု ဆိုအပ်၏။

(၂) အနာဂတ်သညာ။ ။ ထို (သညာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ် သညာသည် ဖြစ်လတ္တံ့ မှတ်သားမှု ‘အနာဂတ်သညာ’ မည်သနည်း။

မျက်စိ အကြည် စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်း ရူပါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (မျက်စိ အတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော သညာ) (စက္ခုသမ္ပဿဇာသညာ)၊ နား အကြည် သောတပသာဒနှင့် အသံ သဒ္ဓါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (နားအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော သညာ)

၁၊ ‘စက္ခုသဓ္မာ’ကို သုတ္တန်နည်း၊ အဘိဓမ္မာနည်း၊ တိုက်ရိုက်နည်းတို့ဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း မြန်မာဘာသာ ပြန်ဆိုထားပါသည်။ ထိုမြန်မာပြန်တို့ကို အချို့ နေရာ၌ အားလုံးကို ဖော်ပြထားပါသည်။ အချို့ နေရာ၌မူ အချို့ ကိုသာ ဖော်ပြထားပါသည်။

- (က) မျက်စိအကြည် စက္ခုပသာဒနှင့်အဆင်း ‘ရူပါရုံ’ တို့တွေ့ထိမှု
- (ခ) မြင်သိစိတ် ‘စက္ခုဝိညာဉ်’ ခြံ့ ရှိသော တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’၊ မြင်သိစိတ် ‘စက္ခုဝိညာဉ်’ နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’
- (ဂ) မျက်စိအတွေ့ ‘စက္ခုသဓ္မာ’
- (ဃ) စက္ခုပသာဒ၌ မှီသော ‘ဖဿ’ (အချို့ နေရာ၌ ရှိကြီးများ ပြန်ဆိုနည်း)
- (င) ‘စက္ခုသဓ္မာဇာသညာ’ ကို မျက်စိအကြည် စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်း ‘ရူပါရုံ’ တို့တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော မှတ်သားမှု ‘သညာ’ ဟု စသည်ဖြင့် ပြန်ဆိုထားသည်။

သောတသဓ္မာ၊ ဗာနသဓ္မာ၊ စသည်တို့၏ မြန်မာပြန်များကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း ပင်ပြန်ဆိုထားပါသည်။

(သောတသမ္ဘယဇာသညာ)၊ နှာခေါင်း အကြည် ဗာနပသာဒနှင့် အနံ့ ဂန္ဓာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သောသညာ (နှာခေါင်းအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (ဗာနသမ္ဘယဇာသညာ)၊ လျှာ အကြည် ဇိဝါပသာဒနှင့် အရသာ ရသာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (လျှာအတွေ့ ကြောင့် ဖြစ်သောသညာ) (ဇိဝါသမ္ဘယဇာသညာ)၊ ကိုယ် အကြည် ကာယပသာဒနှင့် အတွေ့ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သောသညာ (ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သောသညာ) (ကာယ- သမ္ဘယဇာသညာ)၊ စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (မနောသမ္ဘယဇာ သညာ) ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်သညာသည် မဖြစ်သေး (အဇာတာ)၊ မထင်ရှားသေး (အဘူ- တာ)၊ ကောင်းစွာ မဖြစ်ရှိသေး (အသဉ္စာတာ)၊ မဖြစ်သေး (အနိဗ္ဗတ္တာ)၊ အသစ်မဖြစ်သေး (အနဘိနိဗ္ဗတ္တာ)၊ ထင်ရှားမဖြစ်သေး (အပါတုဘူတာ)၊ မဖြစ်ပေါ်သေး (အနုပ္ပန္နာ)၊ ကောင်းစွာ မဖြစ်ပေါ်သေး (အသမုပ္ပန္နာ)၊ မပေါ်ပေါက်သေး (အနုဋ္ဌိတာ)၊ ကောင်းစွာ မပေါ်ပေါက်သေး (အသမုဋ္ဌိတာ)၊ မရောက်လာသေး (အနာဂတာ)၊ မရောက်လာသေးသော အနာဂတ်တရားအစု အဘို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (အနာဂတ်သေန သင်္ဂဟိတာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော မှတ်သားမှု 'သညာ' အပေါင်း)ကို ဖြစ်လတ္တံ့ မှတ်သားမှု 'အနာဂတ်သညာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

(၃) ပစ္စုပ္ပန်သညာ။ ထို(သညာ ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ် သညာသည် ဖြစ်ဆဲမှတ်သားမှု 'ပစ္စုပ္ပန်သညာ' မည်သနည်း။

မျက်စိ အကြည် စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်း ရူပါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (မျက်စိ အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (စက္ခုသမ္ဘယဇာသညာ)၊ နား အကြည် သောတပသာဒနှင့် အသံ သဒ္ဓါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သောသညာ (နားအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (သောတသမ္ဘယဇာသညာ)၊ နှာခေါင်း အကြည် ဗာနပသာဒနှင့် အနံ့ ဂန္ဓာရုံတို့ တွေ့ထိမှု ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (နှာခေါင်းအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (ဗာနသမ္ဘယဇာသညာ)၊ လျှာ အကြည် ဇိဝါပသာဒနှင့် အရသာ ရသာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (လျှာအတွေ့ ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (ဇိဝါသမ္ဘယဇာသညာ)၊ ကိုယ် အကြည် ကာယပသာဒနှင့် အတွေ့ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (ကာယ- သမ္ဘယဇာသညာ)၊ စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော သညာ (မနောသမ္ဘယဇာ သညာ) ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်သညာသည် ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ဇာတာ)၊ ထင်ရှားဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ဘူတာ)၊ ကောင်းစွာ ဖြစ်ရှိဆဲဖြစ်၏ (သဉ္စာတာ)၊ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (နိဗ္ဗတ္တာ)၊ အသစ်ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏ (အဘိနိဗ္ဗတ္တာ)၊ ထင်ရှားဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ပါတုဘူတာ)၊ ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏ (ဥပ္ပန္နာ)၊ ကောင်း စွာ ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏ (သမုပ္ပန္နာ)၊ ပေါ်ပေါက်ဆဲဖြစ်၏ (ဥဋ္ဌိတာ)၊ ကောင်းစွာ ပေါ်ပေါက်ဆဲ ဖြစ်၏ (သမုဋ္ဌိတာ)၊ ယခုဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏ (ပစ္စုပ္ပန်)၊ ယခုဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန် တရားအစုအဘို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (ပစ္စုပ္ပန်သေန သင်္ဂဟိတာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော သညာ အပေါင်း)ကို ဖြစ်ဆဲမှတ်သားမှု 'ပစ္စုပ္ပန်သညာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

(၄) အဇ္ဈတ္တသညာ ၁၆။ ထို(သညာ ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ် သညာသည် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'အဇ္ဈတ္တသညာ' မည်သနည်း။

မျက်စိ အကြည် စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်း ရူပါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဉ်'၌ ရှိသော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ')

(စက္ခုသမ္ပဏဇာသညာ)၊ နား အကြည် သောတပသာဒနှင့် အသံ သဒ္ဓါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော သညာ (ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဉ်' ၌ ရှိသော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ') (သောတသမ္ပဏဇာ သညာ)၊ နှာခေါင်း အကြည် ဗာနပသာဒနှင့် အနံ့ ဂန္ဓာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (နှာခေါင်း 'ဗာနဝိညာဉ်' ၌ ရှိသော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု သညာ) (ဗာနသမ္ပဏဇာ သညာ)၊ လျှာ အကြည် ဇိဝါပသာဒနှင့် အရသာ ရသာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (လျှာသိစိတ် 'ဇိဝါဝိညာဉ်' ၌ ရှိသော တွေ့ ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ') (ဇိဝါသမ္ပဏဇာ သညာ)၊ ကိုယ် အကြည် ကာယ ပသာဒနှင့် အတွေ့ဖောဠဗ္ဗာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဉ်' ၌ ရှိသော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ') (ကာယသမ္ပဏဇာ သညာ)၊ စိတ် နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (ကြံသိစိတ် 'မနောဝိညာဉ်' ၌ ရှိသော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ') (မနောသမ္ပဏဇာ သညာ) ဟု ဆိုအပ်သော အကြင် သညာသည် ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တ)၊ ကိုယ်ကို စွဲ၍ ဖြစ်၏ (ပစ္စတ္တ)၊ မိမိကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်၏ (နိယကာ)၊ အသီးအခြား ပုဂ္ဂိုလ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်၏ (ပါဠိပုဂ္ဂလိကာ)၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ ဖြစ်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်၏) (ဥပါဒိန္နာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော သညာအပေါင်း) ကို အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'အဇ္ဈတ္တသညာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

(၅) ဗဟိဒ္ဓသညာ။ ။ ထို(သညာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ် သညာသည် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'ဗဟိဒ္ဓသညာ' မည်သနည်း။

မျက်စိ အကြည် စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်း ရူပါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (မျက်စိ အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (စက္ခုသမ္ပဏဇာ သညာ)၊ နား အကြည် သောတပသာဒနှင့် အသံသဒ္ဓါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (နားအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော သညာ) (သောတသမ္ပဏဇာ သညာ)၊ နှာခေါင်း အကြည် ဗာနပသာဒနှင့် အနံ့ဂန္ဓာရုံတို့ တွေ့ထိမှု ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (နှာခေါင်းအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (ဗာနသမ္ပဏဇာ သညာ)၊ လျှာ အကြည် ဇိဝါပသာဒနှင့် အရသာ ရသာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (လျှာ အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (ဇိဝါသမ္ပဏဇာ သညာ)၊ ကိုယ် အကြည် ကာယပသာဒနှင့် အတွေ့ ဖောဠဗ္ဗာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ) (ကာယသမ္ပဏဇာ သညာ)၊ စိတ် နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော သညာ (မနော- သမ္ပဏဇာ သညာ) ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်သညာသည် တပါးသော သတ္တဝါ တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ် တို့၏ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ (ပရပုဂ္ဂလအဇ္ဈတ္တ)၊ (တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ကို စွဲ၍ ဖြစ်၏ (ပစ္စတ္တ)၊ (တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်၏ (နိယကာ)၊ (တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) အသီးအခြား ပုဂ္ဂိုလ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်၏ (ပါဠိပုဂ္ဂလိကာ)၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ ဖြစ်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်၏) (ဥပါဒိန္နာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော သညာအပေါင်း) ကို အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော မှတ် သားမှု 'ဗဟိဒ္ဓသညာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

(၆) (၇) ဩဋ္ဌာရိကသညာနှင့် သုခုမသညာ ၁၇။ ထို(သညာ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ် သညာသည် ကြမ်းတမ်းသော မှတ်သား မှု 'ဩဋ္ဌာရိကသညာ' နှင့် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော မှတ်သားမှု 'သုခုမသညာ' မည်သနည်း။

(ပဉ္စဒွါရ၌) ထိခိုက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော သညာ^၁သည် ကြမ်းတမ်းသော မှတ်သားမှု 'ဩဠာရိကသညာ'မည်၏။ (မနောဒွါရ၌) ထိခိုက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော သညာ^၂သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော မှတ်သားမှု 'သုခမသညာ'မည်၏။

အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုး ဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော မှတ်သားမှု 'အကုသိုလ်သညာ' သည် ကြမ်းတမ်း၏။ အပြစ်မရှိမှ၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော မှတ်သားမှု 'ကုသိုလ်သညာ'နှင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဟု မဟောအပ်သော မှတ်သားမှု 'အဗျာကတသညာ'သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။ (တနည်းကား) ကုသိုလ်သညာနှင့် အကုသိုလ်သညာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ အဗျာကတသညာသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။

ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့်ယှဉ်သော သညာသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။ (တနည်းကား) သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သညာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သညာသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။

သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သညာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ သမာပတ် ဝင်စားသူ၏ သညာသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။

(သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ် မိုက်မဲစေတတ်သည့် 'အာသဝ'၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သညာသည် ကြမ်းတမ်း၏။ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော သညာသည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။

တနည်းကား၊ ထိုထိုသညာကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (သညာတခုနှင့်တခုကို နှိုင်းရှည့်၍ နှိုင်းရှည့်၍) ကြမ်းတမ်းသော မှတ်သားမှု 'ဩဠာရိကသညာ'နှင့် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော မှတ်သားမှု 'သုခမသညာ'ကို မှတ်အပ်၏။

(ဂ) (ဇ) ဟိနသညာနှင့် ပဏိတသညာ ၁၈။ ထို(သညာ ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ် သညာသည် ယုတ်ညံ့သော မှတ်သားမှု 'ဟိနသညာ'နှင့် မြင့်မြတ်သော မှတ်သားမှု 'ပဏိတသညာ'မည်သနည်း။

အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော 'အကုသိုလ်သညာ'သည် ယုတ်ညံ့၏။ အပြစ်မရှိမှ၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော 'ကုသိုလ်သညာ'နှင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတသညာ'သည် မြင့်မြတ်၏။ (တနည်းကား) ကုသိုလ်သညာနှင့် အကုသိုလ်သညာသည် ယုတ်ညံ့၏။ အဗျာကတသညာသည် မြင့်မြတ်၏။

ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာသည် ယုတ်ညံ့၏။ သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သညာသည် မြင့်မြတ်၏။ (တနည်းကား) သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သညာသည် ယုတ်ညံ့၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သညာသည် မြင့်မြတ်၏။

၁။ ပဋိစသမ္ပဿဇာသညာ=ပဉ္စဒွါရိကသညာ=ဩဠာရိကသညာ။
၂။ အဓိဝစနသမ္ပဿဇာသညာ=မနောဒွါရိကသညာ=သုခမသညာ (သမ္မော-ဋ္ဌ၊ ၃၅-၁၈)

သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သညာသည် ယုတ်ညံ့၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ သညာသည် မြင့်မြတ်၏။

အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော သညာသည် ယုတ်ညံ့၏။ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော သညာသည် မြင့်မြတ်၏။

တနည်းကား၊ ထိုထိုသညာကို ထောက်စွာ ထောက်ဆ၍ (သညာတခုနှင့်တခုကို နှိုင်းရှည့်၍ နှိုင်းရှည့်၍) ယုတ်ညံ့သော မှတ်သားမှု 'ဟိန္ဒသညာ'နှင့် မြင့်မြတ်သော မှတ်သားမှု 'ပဏိတသညာ'ကို မှတ်အပ်၏။

(၁၀) ဒုရေသညာ ၁၉။ ထို(သညာ ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ်သညာသည် ဝေးသော မှတ်သားမှု ဒုရေသညာ'မည်သနည်း။

အကုသိုလ်သညာသည် ကုသိုလ်သညာနှင့် အဗျာကတသညာတို့မှ ဝေး၏။ ကုသိုလ်သညာနှင့် အဗျာကတသညာတို့သည် အကုသိုလ်သညာမှ ဝေးကုန်၏။

ကုသိုလ်သညာသည် အကုသိုလ်သညာနှင့် အဗျာကတသညာတို့မှ ဝေး၏။ အကုသိုလ်သညာနှင့် အဗျာကတသညာတို့သည် ကုသိုလ်သညာမှ ဝေးကုန်၏။

အဗျာကတသညာသည် ကုသိုလ်သညာနှင့် အကုသိုလ်သညာတို့မှ ဝေး၏။ ကုသိုလ်သညာနှင့် အကုသိုလ်သညာတို့သည် အဗျာကတသညာမှ ဝေးကုန်၏။

ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာသည် သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သညာတို့မှ ဝေး၏။ သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သညာတို့သည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာမှ ဝေးကုန်၏။

သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာသည် ဒုက္ခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သညာတို့မှ ဝေး၏။ ဒုက္ခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သညာတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာမှ ဝေးကုန်၏။

အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာသည် သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သညာတို့မှ ဝေး၏။ သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သညာသည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာမှ ဝေးကုန်၏။

သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သညာသည် သမာပတ် ဝင်စားသူ၏ သညာမှ ဝေး၏။ သမာပတ် ဝင်စားသူ၏ သညာသည် သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သညာမှ ဝေး၏။

အာသဝ၏(တဏှာဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သညာသည် အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော သညာမှ ဝေး၏။ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော သညာသည် အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော သညာမှ ဝေး၏။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော သညာအပေါင်း)ကို ဝေးသော မှတ်သားမှု 'ဒုရေသညာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁၁) သန္တိကေသညာ။ ။ထို(သညာ ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ် သညာသည် နီးသော မှတ်သားမှု 'သန္တိကေသညာ' မည်သနည်း။

အကုသိုလ်သညာသည် အကုသိုလ်သညာနှင့် နီး၏။ ကုသိုလ်သညာသည် ကုသိုလ်သညာနှင့် နီး၏။ အဗျာကတသညာသည် အဗျာကတသညာနှင့် နီး၏။

ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာသည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာနှင့် နီး၏။ သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာသည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာနှင့် နီး၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာသည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာနှင့် နီး၏။

သမာပတ်မဝင်စားသူ၏ သညာသည် သမာပတ်မဝင်စားသူ၏ သညာနှင့် နီး၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ သညာသည် သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ သညာနှင့် နီး၏။

အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သောသညာသည် အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သောသညာနှင့် နီး၏။ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သောသညာသည် အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သောသညာနှင့် နီး၏။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော သညာအပေါင်း)ကို နီးသော မှတ်သားမှု 'သန္တိကေသညာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

တနည်းကား၊ ထိုထိုသညာကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (သညာ တခုနှင့်တခုကို နှိုင်းရှည့်၍ နှိုင်းရှည့်၍) ဝေးသောသညာ 'ဒုရေသညာ' နှင့် နီးသောသညာ 'သန္တိကေသညာ' ကို မှတ်အပ်၏။

၄-သင်္ခါရက္ခန္ဓ (ပြုပြင်စီရင်မှုအစု)

သင်္ခါရက္ခန္ဓာ(သင်္ခါရ ၁၁-မျိုး) ၂၀။ ထို(ခန္ဓာငါးပါးတို့)တွင် အဘယ်သည် ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' မည်သနည်း။

ဖြစ်ပြီးပြုပြင်စီရင်မှု 'အတိတ်သင်္ခါရ'၊ ဖြစ်လတ္တံ့ ပြုပြင်စီရင်မှု 'အနာဂတ်သင်္ခါရ'၊ ဖြစ်ဆဲ ပြုပြင်စီရင်မှု 'ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရ'၊ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု 'အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရ'၊ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု 'ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရ'၊ ကြမ်းတမ်းသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'ဩဋ္ဌာရိကသင်္ခါရ'၊ နူးညံ့သိမ်မွေ့သော ပြုပြင်စီရင်မှု 'သုခုမသင်္ခါရ'၊ ယှဉ်ညှိသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'ဟိနသင်္ခါရ'၊ မြင့်မြတ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု 'ပဏိတသင်္ခါရ'၊ ဝေးသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'ဒုရေသင်္ခါရ'၊ နီးသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'သန္တိကေသင်္ခါရ' တည်းဟူသော အလုံးစုံသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'သင်္ခါရ' တို့သည် ရှိကုန်၏။ ထို(အားလုံးသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'သင်္ခါရ' ၁၁-မျိုးတို့)ကို တပေါင်းတည်းပြု၍ ရုံးစု၍ အကျဉ်းချုံး၍ပြသော ဤသဘောကို ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁) အတိတ်သင်္ခါရ ၂၁။ ထို(ပြုပြင်စီရင်မှု 'သင်္ခါရ' ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ် သင်္ခါရတို့သည် ဖြစ်ပြီးသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'အတိတ်သင်္ခါရ' တို့ မည်ကုန်သနည်း။

မျက်စိ အကြည် စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်း ရူပါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (မျက်စိအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ) (စက္ခုသမ္ပဏ္ဍဇာ စေတနာ)၊ နား အကြည်သောတပသာဒနှင့် အသံ သဒ္ဓါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (နားအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ) (သောတသမ္ပဏ္ဍဇာ စေတနာ)၊ နှာခေါင်း အကြည် နာနပသာဒနှင့်

၁။ အထူးသတိပြုရန်— 'သင်္ခါရ' ပုဒ်အရ ပမာနနည်းအားဖြင့် 'စေတနာ' ကို ပြဆိုထားသည်။ (သမ္မော-နာ-၁၉)

အနံ ဂန္ဓာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (နားအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ) (သာနသမ္ပဿဇာ စေတနာ)၊ လျှာ အကြည် ဇိဝါပသာဒနှင့် အရသာ ရသာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (လျှာအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ) (ဇိဝါသမ္ပဿဇာ စေတနာ)၊ ကိုယ် အကြည် ကာယပသာဒနှင့် အတွေ့ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ) (ကာယသမ္ပဿဇာ စေတနာ)၊ စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (မနောသမ္ပဿဇာ စေတနာ) ဟု ဆိုအပ်သော အကြင် ပြုပြင်စီရင်မှု 'သင်္ခါရ' တို့သည် လွန်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏ (အတိတာ)၊ ချုပ်ပြီးဖြစ်ကုန်၏ (နိရုဒ္ဓါ)၊ ကင်းပြီးဖြစ်ကုန်၏ (ဝိဂတာ)၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်ကုန်၏ (ဝိပရိဏတာ)၊ ချုပ်ခြင်း သို့ ရောက်ပြီးဖြစ်ကုန်၏ (အတ္တဂံတာ)၊ အလွန်ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်ကုန်၏ (အဗ္ဘတ္တဂံတာ)၊ ဖြစ်ပြီး၍ ကင်းပျောက်ပြီးဖြစ်ကုန်၏ (ဥပ္ပဇ္ဇိတော ဝိဂတာ)၊ လွန်ပြီးဖြစ်ကုန်၏ (အတိတာ)၊ လွန်ပြီးသော အတိတ်တရား အစအဘို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်ကုန်၏ (အတိတ်သေန သင်္ဂဟိတာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော သင်္ခါရ) တို့ကို ဖြစ်ပြီးသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'အတိတ်သင်္ခါရ' တို့ဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။

(၂) အနာဂတ်သင်္ခါရ။ ။ ထို (သင်္ခါရ ၁၁ မျိုးတို့) တွင် အဘယ် သင်္ခါရတို့သည် ဖြစ်လတ္တံ့သော ပြုပြင်စီရင်မှု အနာဂတ်သင်္ခါရ တို့ မည်ကုန်သနည်း။

မျက်စိ အကြည် စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်း ရူပါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (မျက်စိအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ) (စက္ခုသမ္ပဿဇာစေတနာ)၊ နားအကြည် သောတပသာဒနှင့် အသံ သဒ္ဓါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (နားအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ) (သောတသမ္ပဿဇာစေတနာ)၊ နှာခေါင်း အကြည် သာနပသာဒနှင့် အနံ ဂန္ဓာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (နှာခေါင်းအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သောစေတနာ) (သာနသမ္ပဿဇာစေတနာ)၊ လျှာ အကြည် ဇိဝါပသာဒနှင့် အရသာ ရသာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (လျှာအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သောစေတနာ) (ဇိဝါသမ္ပဿဇာစေတနာ)၊ ကိုယ် အကြည် ကာယပသာဒနှင့် အတွေ့ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (ကိုယ် အတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ) (ကာယသမ္ပဿဇာစေတနာ)၊ စိတ် နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိ မှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (မနောသမ္ပဿဇာစေတနာ) ဟု ဆိုအပ်သော အကြင် ပြုပြင်စီရင်မှု 'သင်္ခါရ' တို့သည် မဖြစ်ကုန်သေး (အဇာတာ)၊ မထင်ရှားကုန်သေး (အဘူတာ)၊ ကောင်းစွာ မဖြစ်ရှိသေး (အသဉ္စာတာ)၊ မဖြစ်ကုန်သေး (အနိဗ္ဗတ္တာ)၊ အသစ်မဖြစ်ကုန်သေး (အနဘိနိဗ္ဗတ္တာ)၊ ထင်ရှားမဖြစ်ကုန်သေး (အပါတုဘူတာ)၊ မဖြစ်ပေါ်ကုန်သေး (အနုပ္ပန္နာ)၊ ကောင်းစွာ မဖြစ်ပေါ် ကုန်သေး (အသမုပ္ပန္နာ)၊ မပေါ် ပေါက်ကုန်သေး (အနုဋ္ဌိတာ)၊ ကောင်းစွာမပေါ် ပေါက် ကုန်သေး (အသမုဋ္ဌိတာ)၊ မရောက်လာကုန်သေး (အနာဂတာ)၊ မရောက်လာကုန်သေးသော အနာဂတ်တရားအစအဘို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်ကုန်၏ (အနာဂတ်သေန သင်္ဂဟိတာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'သင်္ခါရ') တို့ကို ဖြစ်လတ္တံ့သော ပြုပြင်စီရင်မှု အနာဂတ်သင်္ခါရ တို့ဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။

(၃) ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရ။ ။ ထို (သင်္ခါရ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ် သင်္ခါရတို့သည် ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု 'ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရ' တို့ မည်ကုန်သနည်း။

မျက်စိ အကြည် စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်း ရူပါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (မျက်စိအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သောစေတနာ) (စက္ခုသမ္ပဿဇာစေတနာ)၊ နား အကြည် သောတ

ပသာဒနှင့် အသံ သဒ္ဓါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (နားအတွေကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ) (သောတသမ္မဿဇာစေတနာ)၊ နှာခေါင်း အကြည် ဃာနပသာဒနှင့် အနံ့ ဂန္ဓာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (နှာခေါင်းအတွေကြောင့် ဖြစ်သောစေတနာ) (ဃာန သမ္မဿဇာစေတနာ)၊ လျှာ အကြည် ဇိဝါပသာဒနှင့် အရသာ ရသာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သောစေတနာ (လျှာအတွေကြောင့် ဖြစ်သောစေတနာ) (ဇိဝါသမ္မဿဇာစေတနာ)၊ ကိုယ် အကြည် ကာယပသာဒနှင့် အတွေ့ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (ကိုယ်အတွေကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ) (ကာယသမ္မဿဇာစေတနာ)၊ စိတ် နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သောစေတနာ (မနောသမ္မဿဇာစေတနာ) ဟု ဆိုအပ်သော အကြင် ပြုပြင်စီရင်မှု 'သင်္ခါရ' တို့သည် ဖြစ်ဆဲဖြစ်ကုန်၏ (ဇာတာ)၊ ထင်ရှားဖြစ်ဆဲဖြစ်ကုန်၏ (ဘူတာ)၊ ကောင်းစွာဖြစ်ရုံဆဲ ဖြစ်ကုန်၏ (သဉ္ဇာတာ)၊ ဖြစ်ဆဲဖြစ်ကုန်၏ (နိဗ္ဗတ္တာ)၊ အသစ်ဖြစ်ဆဲဖြစ်ကုန်၏ (အဘိနိဗ္ဗတ္တာ)၊ ထင်ရှားဖြစ်ဆဲ ဖြစ်ကုန်၏ (ပါတုဘူတာ)၊ ဖြစ်ပေါ် ဆဲဖြစ်ကုန်၏ (ဥပ္ပန္နာ)၊ ကောင်းစွာဖြစ်ပေါ် ဆဲဖြစ်ကုန်၏ (သမုပ္ပန္နာ)၊ ပေါ် ပေါက်ဆဲဖြစ်ကုန်၏ (ဥဋ္ဌိတာ)၊ ကောင်းစွာ ပေါ် ပေါက်ဆဲဖြစ်ကုန်၏ (သမုဋ္ဌိတာ)၊ ယခုဖြစ်ပေါ် ဆဲဖြစ်ကုန်၏ (ပစ္စုပ္ပန္နာ)၊ ယခုဖြစ်ပေါ် ဆဲ ဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်တရားအစုအဘို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်ကုန်၏ (ပစ္စုပ္ပန်သေန သင်္ဂဟိတာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ ပြီးသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'သင်္ခါရ') တို့ကို ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု 'ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရ' တို့ဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။

(၄) အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရ ၂၂။ ထို(သင်္ခါရ ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ် သင်္ခါရတို့သည် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု 'အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရ' တို့ မည်ကုန်သနည်း။

မျက်စိ အကြည် စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်း ရူပါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ(မျက်စိ အတွေကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ) (စက္ခုသမ္မဿဇာစေတနာ)၊ နား အကြည် သောတပသာဒနှင့် အသံ သဒ္ဓါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သောစေတနာ (နားအတွေကြောင့် ဖြစ်သောစေတနာ) (သောတသမ္မဿဇာစေတနာ)၊ နှာခေါင်း အကြည် ဃာနပသာဒနှင့် အနံ့ ဂန္ဓာရုံတို့ တွေ့ထိမှု ကြောင့်ဖြစ်သောစေတနာ (နှာခေါင်း အတွေကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ) (ဃာန သမ္မဿဇာ- စေတနာ)၊ လျှာ အကြည် ဇိဝါပသာဒ နှင့် အရသာ ရသာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (လျှာအတွေကြောင့်ဖြစ်သောစေတနာ) (ဇိဝါသမ္မဿဇာစေတနာ)၊ ကိုယ် အကြည် ကာယပသာဒနှင့် အတွေ့ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ(ကိုယ်အတွေကြောင့် ဖြစ်သောစေတနာ) (ကာယသမ္မဿဇာစေတနာ)၊ စိတ် နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (မနောသမ္မဿဇာစေတနာ) ဟု ဆိုအပ်သော အကြင် ပြုပြင်စီရင်မှု 'သင်္ခါရ' တို့သည် ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏ (အဇ္ဈတ္တ)၊ ကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်ကုန်၏ (ပစ္စုပ္ပန်)၊ မိမိကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်ကုန်၏(နိယကာ)၊ အသီးအခြား ပုဂ္ဂိုလ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်-ကုန်၏ (ပါဠိပုဂ္ဂလိကာ)၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ ဖြစ်ကုန်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်၏) (ဥပါဒိန္နာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ ပြီးသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'သင်္ခါရ') တို့ကို အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု 'အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရ' တို့ဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။

(၅) ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရ။ ။ ထို(သင်္ခါရ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ် သင်္ခါရတို့သည် အပသန္တာန်၌ဖြစ် သော ပြုပြင်စီရင်မှု 'ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရ' တို့ မည်ကုန်သနည်း။

မျက်စိ အကြည် စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်း ရူပါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (မျက်စိအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သောစေတနာ) (စက္ခုသမ္မဿဇာစေတနာ)၊ နား အကြည် သောတပသာဒနှင့် အသံ သဒ္ဓါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သောစေတနာ (နားအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ) (သောတသမ္မဿဇာစေတနာ)၊ နှာခေါင်း အကြည် သာနပသာဒနှင့် အနံ့ ဂန္ဓာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သောစေတနာ (နှာခေါင်းအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သောစေတနာ) (သာနသမ္မဿဇာစေတနာ)၊ လျှာ အကြည် ဇိဝါပသာဒနှင့် အရသာ ရသာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (လျှာအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သောစေတနာ) (ဇိဝါသမ္မဿဇာစေတနာ)၊ ကိုယ် အကြည် ကာယပသာဒနှင့် အတွေ့ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သောစေတနာ (ကိုယ်အတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သောစေတနာ) (ကာယသမ္မဿဇာစေတနာ)၊ စိတ် နှင့်ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (မနောသမ္မဿဇာစေတနာ)ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်ပြုပြင်စီရင်မှု 'သင်္ခါရ' တို့သည် တပါးသော သတ္တဝါ တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏ (ပရပုဂ္ဂလအဇ္ဈတ္တ)၊ (တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်ကုန်၏ (ပစ္စတ္တ)၊ (တပါးသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာ ဖြစ်ကုန်၏ (နိယကာ)၊ (တပါးသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) အသီးအခြား ပုဂ္ဂိုလ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်ကုန်၏ (ပါဠိပုဂ္ဂလိကာ)၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ဖြစ်ကုန်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်၏) (ဥပါဒိန္နာ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'သင်္ခါရ') တို့ကို အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု 'ဗဟိဒ္ဓ-သင်္ခါရ'တို့ဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။

(၆) (၇) သြဋ္ဌာရိကသင်္ခါရနှင့် သုခုမသင်္ခါရ ၂၃။ ထို(သင်္ခါရ ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ် သင်္ခါရ^၁ တို့သည် ကြမ်းတမ်းသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'သြဋ္ဌာရိကသင်္ခါရ' နှင့် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော ပြုပြင်စီရင်မှု 'သုခုမသင်္ခါရ'တို့မည်ကုန်သနည်း။

အပြစ်နှင့်တကွဖြန့်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု 'အကုသိုလ် သင်္ခါရ'တို့သည် ကြမ်းတမ်းကုန်၏၊ အပြစ်မရှိမရှိ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကိုပေးတတ်သော ပြုပြင် စီရင်မှု 'ကုသိုလ်သင်္ခါရ' နှင့် ကုသိုလ်အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတသင်္ခါရ' တို့သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့ကုန်၏၊ (တနည်းကား) ကုသိုလ်သင်္ခါရနှင့် အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့သည် ကြမ်းတမ်းကုန်၏၊ အဗျာကတသင်္ခါရတို့သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့ကုန်၏။

ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် ကြမ်းတမ်းကုန်၏၊ သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ တို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့ကုန်၏၊ (တနည်းကား) သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာ တို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် ကြမ်းတမ်းကုန်၏၊ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့ သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့ကုန်၏။

သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့သည် ကြမ်းတမ်းကုန်၏၊ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရ တို့သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့ကုန်၏။

(သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပွားနေထက်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သည့် 'အာသဝ'၏ (တဏှာ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရတို့သည် ကြမ်းတမ်းကုန်၏၊ အာသဝ၏ အာရုံ မဟုတ်သော သင်္ခါရတို့သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့ကုန်၏။

၁။ အထူးသတိပြုရန် - 'သင်္ခါရ' ပုဒ်အရ ပဓာနနည်းအားဖြင့် 'စေတနာ' ကို ပြဆိုထားသည်။ (ဝိဘင်း အပိုဒ် ၂၀၊ ၂၂)

တနည်းကား၊ ထိုထိုသင်္ခါရတို့ကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (သင်္ခါရတခုနှင့် တခုကို နှိုင်းရှည့် ထောက်ဆခြင်းအားဖြင့်) ကြမ်းတမ်းသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'ဩဠာရိကသင်္ခါရ'နှင့် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော ပြုပြင်စီရင်မှု 'သုခမသင်္ခါရ'တို့ကို မှတ်အပ်ကုန်၏။

(ဂ) (၉) ဟိနသင်္ခါရနှင့် ပဏီတသင်္ခါရ ၂၄။ ထို (သင်္ခါရ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ် သင်္ခါရ တို့သည် ယုတ်ညံ့သော ပြုပြင်စီရင်မှု 'ဟိန သင်္ခါရ'နှင့် မြင့်မြတ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု 'ပဏီတသင်္ခါရ'တို့ မည်ကုန်သနည်း။

အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု 'အကုသိုလ်သင်္ခါရ' တို့သည် ယုတ်ညံ့ကုန်၏။ အပြစ်မရှိမူ၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု 'ကုသိုလ်သင်္ခါရ'နှင့် ကုသိုလ်အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သည့် ပြုပြင်စီရင်မှု 'အဗျာကတသင်္ခါရ' တို့သည် မြင့်မြတ်ကုန်၏။ ကုသိုလ်သင်္ခါရနှင့် အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့သည် ယုတ်ညံ့ကုန်၏။ အဗျာကတသင်္ခါရတို့သည် မြင့်မြတ်ကုန်၏။

ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် ယုတ်ညံ့ကုန်၏။ သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ တို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် မြင့်မြတ်ကုန်၏။ (တနည်းကား) သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် ယုတ်ညံ့ကုန်၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် မြင့်မြတ်ကုန်၏။

သမာပတ်မဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့သည် ယုတ်ညံ့ကုန်၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့သည် မြင့်မြတ်ကုန်၏။

အာသဝ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရတို့သည် ယုတ်ညံ့ကုန်၏။ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရတို့သည် မြင့်မြတ်ကုန်၏။

တနည်းကား၊ ထိုထိုသင်္ခါရတို့ကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (သင်္ခါရတခုနှင့် တခုကို နှိုင်းရှည့် ထောက်ဆခြင်းအားဖြင့်) ယုတ်ညံ့သော 'ဟိနသင်္ခါရ'နှင့် မြင့်မြတ်သော 'ပဏီတသင်္ခါရ'တို့ကို မှတ် အပ်ကုန်၏။

(၁၀) ဒုရေသင်္ခါရ ၂၅။ ထို(သင်္ခါရ ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်သင်္ခါရတို့သည် ဝေးသော (အသိခက်သော) ပြုပြင်စီရင်မှု 'ဒုရေသင်္ခါရ'တို့ မည်ကုန်သနည်း။

အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့သည် ကုသိုလ်သင်္ခါရနှင့် အဗျာကတသင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ ကုသိုလ် သင်္ခါရနှင့် အဗျာကတသင်္ခါရတို့သည် အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။

ကုသိုလ်သင်္ခါရတို့သည် အကုသိုလ်သင်္ခါရနှင့် အဗျာကတသင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ အကုသိုလ် သင်္ခါရနှင့် အဗျာကတသင်္ခါရတို့သည် ကုသိုလ်သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။

အဗျာကတသင်္ခါရတို့သည် ကုသိုလ်သင်္ခါရနှင့် အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ ကုသိုလ်သင်္ခါရ နှင့် အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့သည် အဗျာကတသင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။

ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် ဒုက္ခ ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။

သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် ဒုက္ခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ ဒုက္ခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။

အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။

သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့သည် သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့သည် သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။

အာသဝ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရတို့သည် အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရတို့သည် အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရတို့မှ ဝေးကုန်၏။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော သင်္ခါရ) တို့ကို ဝေးသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'ဒုရေသင်္ခါရ' တို့ဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။

(၁၁) သန္တိကေသင်္ခါရ။ ။ ထို(သင်္ခါရ ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ်သင်္ခါရတို့သည် နီးသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'သန္တိကေသင်္ခါရ' တို့ မည်ကုန်သနည်း။

အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့သည် အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။ ကုသိုလ်သင်္ခါရတို့သည် ကုသိုလ်သင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။ အဗျာကတသင်္ခါရတို့သည် အဗျာကတသင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။

ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။ သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့သည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။

သမာပတ်မဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့သည် သမာပတ်မဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့သည် သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ သင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။

အာသဝ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရတို့သည် အာသဝ၏အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။ အာသဝ၏အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရတို့သည် အာသဝ၏အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရတို့နှင့် နီးကုန်၏။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော သင်္ခါရ) တို့ကို နီးသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'သန္တိကေသင်္ခါရ' တို့ဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။

တနည်းကား၊ ထိုထိုသင်္ခါရတို့ကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (သင်္ခါရတခုနှင့်တခုကို နှိုင်းရှည့် ထောက်ဆခြင်းအားဖြင့်) ဝေးသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'ဒုရေသင်္ခါရ' နှင့် နီးသော ပြုပြင်စီရင်မှု 'သန္တိကေသင်္ခါရ' တို့ကို မှတ်အပ်ကုန်၏။

၅-ဝိညာဏက္ခန္ဓ (သိမှုအစု)

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ(ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုး) ၂၆။ ထို(ခန္ဓာငါးပါးတို့)တွင် အဘယ်သည် သိမှုအစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' မည်သနည်း။

ဖြစ်ပြီးသောသိမ္မ ‘အတိတ်ဝိညာဏ်’၊ ဖြစ်လတ္တံ့သောသိမ္မ ‘အနာဂတ်ဝိညာဏ်’၊ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်သောသိမ္မ ‘ပစ္စုပ္ပန်ဝိညာဏ်’၊ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သောသိမ္မ ‘အဇ္ဈတ္တဝိညာဏ်’၊ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သောသိမ္မ ‘ဗဟိဒ္ဓဝိညာဏ်’၊ ကြမ်းတမ်းသောသိမ္မ ‘ဩဠာရိကဝိညာဏ်’၊ နူးညံ့သိမ်မွေ့သောသိမ္မ ‘သုခမဝိညာဏ်’၊ ယုတ်ညံ့သောသိမ္မ ‘ဟိနဝိညာဏ်’၊ မြင့်မြတ်သောသိမ္မ ‘ပဏိတဝိညာဏ်’၊ ဝေးသော သိမ္မ ‘ဒူရေဝိညာဏ်’၊ နီးသောသိမ္မ ‘သန္တိကေဝိညာဏ်’ တည်းဟူသော အလုံးစုံသော ဝိညာဏ်သည် ရှိ၏။ ထို(အားလုံးသော သိမ္မ ‘ဝိညာဏ်’ ၁၁-မျိုးတို့)ကို တပေါင်းတည်းပြု၍ ရုံးစု၍ အကျဉ်း ချုံး၍ပြသော ဤ သဘောကို သိမ္မအစု ‘ဝိညာဏက္ခန္ဓာ’ ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁) အတိတ်ဝိညာဏ် ၂၇။ ထို(ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ် ဝိညာဏ်သည် ဖြစ်ပြီး သိမ္မ ‘အတိတ်ဝိညာဏ်’ မည်သနည်း။

မြင်သိစိတ် ‘စက္ခုဝိညာဏ်’၊ ကြားသိစိတ် ‘သောတဝိညာဏ်’၊ နံသိစိတ် ‘ဃာနဝိညာဏ်’၊ လျက်သိ စိတ် ‘ဇိဝါဝိညာဏ်’၊ ထိသိစိတ် ‘ကာယဝိညာဏ်’၊ ကြံသိစိတ် ‘မနောဝိညာဏ်’ ဟုဆိုအပ်သော အကြင် ဝိညာဏ်သည် လွန်ပြီးဖြစ်၏(အတိတ်)၊ ချုပ်ပြီးဖြစ်၏(နိရုဇ္ဈ)၊ ကင်းပြီးဖြစ်၏(ဝိဂတ)၊ ဖောက် ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏ (ဝိပရိဏတ)၊ ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏ (အတ္တဂံတ)၊ အလွန် ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်၏(အဗ္ဘတ္တဂံတ)၊ ဖြစ်ပြီး၍ ကင်းပျောက်ပြီးဖြစ်၏(ဥပ္ပဇ္ဇိတော ဝိဂတ)၊ လွန်ပြီးဖြစ်၏(အတိတ်)၊ လွန်ပြီးသော အတိတ် တရား အစုအဘို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (အတိတ်- သေန သင်္ဂဟိတ)။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသောဝိညာဏ်အပေါင်း)ကို ဖြစ်ပြီးသောသိမ္မ ‘အတိတ်ဝိညာဏ်’ ဟု ဆိုအပ်၏။

(၂) အနာဂတ်ဝိညာဏ်။ ။ ထို(ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ်ဝိညာဏ်သည် ဖြစ်လတ္တံ့ သော သိမ္မ ‘အနာဂတ်ဝိညာဏ်’ မည်သနည်း။

စက္ခုဝိညာဏ်၊ သောတဝိညာဏ်၊ ဃာနဝိညာဏ်၊ ဇိဝါဝိညာဏ်၊ ကာယဝိညာဏ်၊ မနော- ဝိညာဏ်ဟု ဆိုအပ်သော အကြင် ဝိညာဏ်သည် မဖြစ်ပေါ်သေး(အဇာတ)၊ မထင်ရှားသေး (အဘူတ)၊ ကောင်းစွာ မဖြစ်ရှိသေး(အသဉ္ဇာတ)၊ မဖြစ်သေး(အနိဗ္ဗတ္တ)၊ အသစ်မဖြစ်သေး (အနဘိနိဗ္ဗတ္တ)၊ ထင်ရှားမဖြစ်သေး(အပါတုဘူတ)၊ မဖြစ်ပေါ်သေး(အနုပ္ပန္န)၊ ကောင်းစွာမဖြစ် ပေါ်သေး(အသမုပ္ပန္န)၊ မပေါ်ပေါက်သေး(အနုဠိတ)၊ ကောင်းစွာ မပေါ်ပေါက်သေး(အသမုဠိ- တ)၊ မရောက်လာသေး(အနာဂတ)၊ မရောက်လာသေးသော အနာဂတ် တရားအစုအဘို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ (အနာဂတ်သေန သင်္ဂဟိတ)။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိညာဏ်အပေါင်း)ကို ဖြစ်လတ္တံ့ သောသိမ္မ ‘အနာဂတ်ဝိညာဏ်’ ဟု ဆိုအပ်၏။

(၃) ပစ္စုပ္ပန်ဝိညာဏ်။ ။ ထို(ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ဝိညာဏ်သည် ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်သော သိမ္မ ‘ပစ္စုပ္ပန်ဝိညာဏ်’ မည်သနည်း။

စက္ခုဝိညာဏ်၊ သောတဝိညာဏ်၊ ဃာနဝိညာဏ်၊ ဇိဝါဝိညာဏ်၊ ကာယဝိညာဏ်၊ မနော- ဝိညာဏ်ဟု ဆိုအပ်သော အကြင် ဝိညာဏ်သည် ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏ (ဇာတ)၊ ထင်ရှားဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ (ဘူတ)၊ ကောင်းစွာ ဖြစ်ရှိဆဲ ဖြစ်၏(သဉ္ဇာတ)၊ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏(နိဗ္ဗတ္တ)၊ အသစ်ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏ (အဘိနိဗ္ဗတ္တ)၊ ထင်ရှားဖြစ်ဆဲဖြစ်၏(ပါတုဘူတ)၊ ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏(ဥပ္ပန္န)၊ ကောင်းစွာဖြစ်ပေါ်ဆဲ ဖြစ်၏(သမုပ္ပန္န)၊ ပေါ်ပေါက်ဆဲဖြစ်၏(ဥဠိတ)၊ ကောင်းစွာ ပေါ်ပေါက်ဆဲဖြစ်၏ (သမုဠိတ)၊ ယခု

ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏ (ပစ္စုပ္ပန်)။ ယခုဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်တရား အစုအဘို့ဖြင့် ရေတွက် အပ်၏ (ပစ္စုပ္ပန်သေန သင်္ဂဟိတံ)။ ဤ(ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိညာဏ်အပေါင်း)ကို ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော သိမှု 'ပစ္စုပ္ပန်ဝိညာဏ်' ဟု ဆိုအပ်၏။

(၄) အဇ္ဈတ္တဝိညာဏ် ၂၈။ ထို(ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ်ဝိညာဏ်သည် အတွင်း သန္တာန်၌ဖြစ်သော သိမှု 'အဇ္ဈတ္တဝိညာဏ်' မည်သနည်း။

စက္ခုဝိညာဏ်၊ သောတဝိညာဏ်၊ ဃာနဝိညာဏ်၊ ဇိဝှိဝိညာဏ်၊ ကာယဝိညာဏ်၊ မနောဝိညာဏ် ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်ဝိညာဏ်သည် ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တ)။ ကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်၏ (ပစ္စုပ္ပန်)။ မိမိကိုယ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်၏ (နိယကံ)။ အသီးအခြား ပုဂ္ဂိုလ်ပိုင်ဥစ္စာ ဖြစ်၏ (ပါဠိပုဂ္ဂလိကံ)။ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ ဖြစ်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်၏) (ဥပါဒိန္နံ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိညာဏ်အပေါင်း) ကို အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော သိမှု 'အဇ္ဈတ္တဝိညာဏ်' ဟု ဆိုအပ်၏။

(၅) ဗဟိဒ္ဓဝိညာဏ်။ ။ ထို(ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ်ဝိညာဏ်သည် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော သိမှု 'ဗဟိဒ္ဓဝိညာဏ်' မည်သနည်း။

စက္ခုဝိညာဏ်၊ သောတဝိညာဏ်၊ ဃာနဝိညာဏ်၊ ဇိဝှိဝိညာဏ်၊ ကာယဝိညာဏ်၊ မနောဝိညာဏ် ဟု ဆိုအပ်သော အကြင်ဝိညာဏ်သည် တပါးသောသတ္တဝါ တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အတွင်း သန္တာန်၌ဖြစ်၏ (ပရပုဂ္ဂလအဇ္ဈတ္တ)။ (တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်၏ (ပစ္စုပ္ပန်)။ (တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်၏ (နိယကံ)။ (တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏) အသီး အခြား ပုဂ္ဂိုလ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်၏ (ပါဠိပုဂ္ဂလိကံ)။ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ ဖြစ်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံ ဖြစ်၏) (ဥပါဒိန္နံ)။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိညာဏ်အပေါင်း) ကို အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော သိမှု 'ဗဟိဒ္ဓဝိညာဏ်' ဟု ဆိုအပ်၏။

(၆) (၇) ဩဠာရိကဝိညာဏ်နှင့် သုခုမဝိညာဏ် ၂၉။ ထို(ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ် ဝိညာဏ်သည် ကြမ်းတမ်းသော သိမှု

'ဩဠာရိကဝိညာဏ်' နှင့် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော သိမှု 'သုခုမဝိညာဏ်' မည်သနည်း။

အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော သိမှု 'အကုသိုလ်ဝိညာဏ်' သည် ကြမ်းတမ်း၏။ အပြစ်မရှိမှန် ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော သိမှု 'ကုသိုလ်ဝိညာဏ်' နှင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ်အပြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော သိမှု 'အဗျာကတဝိညာဏ်' တို့သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့ ကုန်၏။ (တနည်းကား) ကုသိုလ်ဝိညာဏ် အကုသိုလ်ဝိညာဏ်တို့သည် ကြမ်းတမ်းကုန်၏။ အဗျာ- ကတဝိညာဏ်သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။

ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် ကြမ်းတမ်း၏။ သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့ နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တို့သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့ကုန်၏။ (တနည်းကား) သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာတို့ နှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တို့သည် ကြမ်းတမ်းကုန်၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ် သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။

သမာပတ်မဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်သည် ကြမ်းတမ်း၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။

အာသဝဏ် (တဏှာ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏ်သည် ကြမ်းတမ်း၏၊ အာသဝဏ် အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏ်သည် နူးညံ့သိမ်မွေ့၏။

တနည်းကား၊ ထိုထိုဝိညာဏ်ကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (ဝိညာဏ် တခုနှင့် တခုကို နှိုင်းရှည့် ထောက်ဆခြင်းအားဖြင့်) ကြမ်းတမ်းသော သိမ္မ 'ဩဋ္ဌာရိကဝိညာဏ်'နှင့် နူးညံ့သိမ်မွေ့သော သိမ္မ 'သုခုမဝိညာဏ်'ကို မှတ်အပ်၏။

(၈) (၉) ဟိနဝိညာဏ်နှင့် ပဏိတဝိညာဏ် ၃၀။ ထို (ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ် ဝိညာဏ်သည် ယုတ်ညံ့သော သိမ္မ 'ဟိန ဝိညာဏ်'နှင့် မြင့်မြတ်သော သိမ္မ 'ပဏိတဝိညာဏ်'မည်သနည်း။

အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော သိမ္မ 'အကုသိုလ်ဝိညာဏ်'သည် ယုတ်ညံ့၏။ အပြစ်မရှိမှန်၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော သိမ္မ 'ကုသိုလ်ဝိညာဏ်'နှင့် ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော သိမ္မ 'အဗျာကတဝိညာဏ်'တို့သည် မြင့်မြတ် ကုန်၏။ (တနည်းကား) ကုသိုလ်ဝိညာဏ်နှင့် အကုသိုလ်ဝိညာဏ်တို့သည် ယုတ်ညံ့ကုန်၏။ အဗျာကတဝိညာဏ်သည် မြင့်မြတ်၏။

ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် ယုတ်ညံ့၏။ သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တို့သည် မြင့်မြတ်ကုန်၏။ (တနည်းကား) သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တို့သည် ယုတ်ညံ့ကုန်၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် မြင့်မြတ်၏။

သမာပတ်မဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်သည် ယုတ်ညံ့၏။ သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်သည် မြင့်မြတ်၏။

အာသဝဏ် (တဏှာ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏ်သည် ယုတ်ညံ့၏။ အာသဝဏ် အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏ်သည် မြင့်မြတ်၏။

တနည်းကား၊ ထိုထိုဝိညာဏ်ကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (ဝိညာဏ်တခုနှင့် တခုကို နှိုင်းရှည့် ထောက်ဆခြင်းအားဖြင့်) ယုတ်ညံ့သော သိမ္မ 'ဟိနဝိညာဏ်' နှင့် မြင့်မြတ်သော သိမ္မ 'ပဏိတ ဝိညာဏ်' ကို မှတ်အပ်၏။

(၁၀) ဒုရေဝိညာဏ် ၃၁။ ထို (ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့) တွင် အဘယ်ဝိညာဏ်သည် ဝေးသော သိမ္မ 'ဒုရေဝိညာဏ်' မည်သနည်း။

အကုသိုလ် ဝိညာဏ်သည် ကုသိုလ်ဝိညာဏ်နှင့် အဗျာကတ ဝိညာဏ်တို့မှ ဝေး၏။ ကုသိုလ် ဝိညာဏ်နှင့် အဗျာကတဝိညာဏ်တို့သည် အကုသိုလ်ဝိညာဏ်မှ ဝေးကုန်၏။

ကုသိုလ်ဝိညာဏ်သည် အကုသိုလ်ဝိညာဏ်နှင့် အဗျာကတ ဝိညာဏ်တို့မှ ဝေး၏။ အကုသိုလ် ဝိညာဏ်နှင့် အကုသိုလ်ဝိညာဏ်တို့သည် ကုသိုလ်ဝိညာဏ်မှ ဝေးကုန်၏။

အဗျာကတဝိညာဏ်သည် ကုသိုလ်ဝိညာဏ်နှင့် အကုသိုလ်ဝိညာဏ်တို့မှ ဝေး၏။ ကုသိုလ် ဝိညာဏ်နှင့် အကုသိုလ်ဝိညာဏ်တို့သည် အဗျာကတဝိညာဏ်မှ ဝေးကုန်၏။

ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တို့မှ ဝေး၏။ သုခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တို့သည် ဒုက္ခ ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်မှ ဝေးကုန်၏။

သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် ဒုက္ခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တို့မှ ဝေး၏။ ဒုက္ခဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တို့သည် သုခ ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်မှ ဝေးကုန်၏။

အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တို့မှ ဝေး၏။ သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တို့သည် အဒုက္ခမသုခ ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်မှ ဝေးကုန်၏။

သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်သည် သမာပတ် ဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်မှ ဝေး၏။ သမာပတ် ဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်သည် သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်မှ ဝေး၏။

အာသဝ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏ်သည် အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ် သော ဝိညာဏ်မှ ဝေး၏။ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏ်သည် အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏ်မှ ဝေး၏။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိညာဏ်အပေါင်း)ကို ဝေးသော သိမှု 'ဒုရေဝိညာဏ်'ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁၁) သန္တိကေဝိညာဏ်။ ။ထို(ဝိညာဏ် ၁၁-မျိုးတို့)တွင် အဘယ် ဝိညာဏ်သည် နီးသော သိမှု 'သန္တိကေဝိညာဏ်' မည်သနည်း။

အကုသိုလ် ဝိညာဏ်သည် အကုသိုလ်ဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။ ကုသိုလ် ဝိညာဏ်သည် ကုသိုလ် ဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။ အဗျာကတဝိညာဏ်သည် အဗျာကတဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။

သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။ ဒုက္ခ ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။ အဒုက္ခမသုခ ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်သည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။

သမာပတ်မဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်သည် သမာပတ် မဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။ သမာပတ် ဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်သည် သမာပတ်ဝင်စားသူ၏ ဝိညာဏ်နှင့်နီး၏။

အာသဝ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏ်သည် အာသဝ၏ အာရုံဖြစ် သော ဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏ်သည် အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ် သော ဝိညာဏ်နှင့် နီး၏။ ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော ဝိညာဏ်အပေါင်း)ကို နီးသောသိမှု 'သန္တိကေ ဝိညာဏ်' ဟု ဆိုအပ်၏။

တနည်းကား၊ ထိုထို ဝိညာဏ်ကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ (ဝိညာဏ် တခုနှင့်တခုကို နှိုင်းရ၍ ထောက်ဆခြင်းအားဖြင့်) ဝေးသော သိမှု 'ဒုရေဝိညာဏ်'နှင့် နီးသောသိမှု 'သန္တိကေဝိညာဏ်'ကို မှတ်အပ်၏။

ခန္ဓာတို့ကို သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သော သုတ္တန္တဘာဇနိယနည်း ပြီး၏။

၂-အဘိဓမ္မဘာဇနိယ

(အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သော အဘိဓမ္မဘာဇနိယနည်း)

ခန္ဓာငါးပါး ၃၂။ ခန္ဓာငါးပါးတို့ကား—

ရုပ်အစု ‘ရူပက္ခန္ဓာ’၊ ခံစားမှုအစု ‘ဝေဒနာက္ခန္ဓာ’၊ မှတ်သားမှုအစု ‘သညာက္ခန္ဓာ’၊ ပြုပြင်စီရင်မှုအစု ‘သင်္ခါရက္ခန္ဓာ’၊ သိမှုအစု ‘ဝိညာဏက္ခန္ဓာ’တို့တည်း။

၁-ရူပက္ခန္ဓ

ကေကနည်း ၄၃-ပါး

(တပါးစီပြားသော နည်းအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သော ကေကနည်း ၄၃-ပါး)

ကေကနည်း ၄၃-ပါး ၃၃။ ထို(ခန္ဓာငါးပါးတို့)တွင် အဘယ်သည် ရုပ်အစု ‘ရူပက္ခန္ဓာ’မည် သနည်း။

တပါးစီပြားသော နည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် ၄၃-ပါး ဖြစ်၏။

ရုပ်အားလုံးသည်—

- (၁) အကြောင်းရင်းဟိတ်မမည်(န ဟေတု)။
- (၂) အကြောင်းရင်းဟိတ်မရှိ (ဟိတ်နှင့် မယှဉ်) (အဟေတုက)။
- (၃) အကြောင်းရင်းဟိတ်နှင့် မယှဉ် မရောနှော (ဟေတုဝိပွယုတ္တ)။
- (၄) (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတည်းဟူသော) အကြောင်းတရားတို့နှင့်တကွ(အကြောင်းတရားတို့ကြောင့်)ဖြစ်၏(သပ္ပစ္စယ)။
- (၅) (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ တည်းဟူသော အကြောင်းတရားတို့သည်) ပြုပြင်စီရင်အပ်၏(သင်္ခါတ)။
- (၆) ဆန့်ကျင်ဘက်အကြောင်းတို့ကြောင့် ဖောက်ပြန်တတ်၏ (ရူပ)။
- (၇) ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော လောက၌ အကျုံးဝင်၏ (လောကိယ)။
- (၈) (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ် မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သော အာသဝေါတရားတို့၏(လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်၏ (သာသဝ)။
- (၉) သံယောဇဉ်တို့၏ အစီးအပွား (သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံ)ဖြစ်၏ (သံယောဇနိယ)။
- (၁၀) (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့မှု ‘ဂန္ဓ’၏ (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်၏ (ဂန္ဓနိယ)။
- (၁၁) (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နှစ်မြုပ်စေမှု ‘ဩဃ’၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်၏ (ဩဃနိယ)။

၁။ ဓမ္မသင်္ဂဏီ မြန်မာပြန် ပဒ-၅၇၄၊ နှာ ၂၂၅-၂၂၇။

- (၁၂) (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေမှု 'ယောဂ'၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်၏ (ယောဂနိယ)။
- (၁၃) ဈာန် မဂ် ဖိုလ်တို့ကို ဖိတ်ပင်မှု 'နိဝရဏ'တို့၏ အာရုံဖြစ်၏(နိဝရဏိယ)။
- (၁၄) (မမြဲသည်ကို မြဲ၏ဟု စသည်ဖြင့်) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ'၏ (ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်၏ (ပရာမဋ္ဌ)။
- (၁၅) ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှု 'ဥပါဒါန်'၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်၏ (လောကီတရား) (ဥပါဒါနိယ)။
- (၁၆) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ် ညစ်နွမ်းစေတတ်သည့် 'ကိလေသာ'တို့၏ အာရုံဖြစ်၏ (သံကိလေသိက)။
- (၁၇) ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောကြားအပ်(အဗျာကတ)။
- (၁၈) အာရုံပြုခြင်းမရှိ (အာရုံကို ယူနိုင်သော သဘောမရှိ) (အနာရမ္မဏ)။
- (၁၉) စိတ်၌ မယှဉ် (အစေတသိက)။
- (၂၀) စိတ်နှင့် မယှဉ် (မပေါင်း မစပ် မရောနှော) (စိတ္တဝိပ္ပယုတ္တ)။
- (၂၁) အကျိုးဝိပါက်လည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်း သဘော (အကျိုးဝိပါက် ကိုဖြစ်စေတတ်သောသဘော)ရှိသည်လည်းမဟုတ် (နေဝ ဝိပါက န ဝိပါကဓမ္မေ)။
- (၂၂) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ'တရားတို့သည် မပူပန်စေအပ် မနှိပ်စက် အပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ (ကိလေသာနှင့်မယှဉ်မူ၍) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာတရားတို့ကို ရခြင်းငှါသာ ထိုက်တန်၏ (ကိလေသာနှင့် မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်၏) (အသံကိလိဋ္ဌ သံကိလေသိက)။
- (၂၃) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်'နှင့်လည်းတကွ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ'နှင့်လည်း တကွဖြစ်သည် မဟုတ် (ဝိတက်, ဝိစာရတို့နှင့် မယှဉ်) (န သဝိတက္က သဝိစာရ)။
- (၂၄) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' မရှိမူ၍ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ'မျှသာ ရှိသော တရားမဟုတ် (န အဝိတက္က ဝိစာရမတ္တ)။
- (၂၅) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်'လည်း မရှိမူ၍ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ'လည်း မရှိ (အဝိဘက္က အဝိစာရ)။
- (၂၆) နှစ်သက်မှု 'ပီတိ'နှင့်တကွ ဖြစ်သည်မဟုတ် (ပီတိနှင့် မယှဉ်) (န ပီတိသဟဂတ)။
- (၂၇) ချမ်းသာမှု 'သုခ'နှင့်တကွ ဖြစ်သည်မဟုတ် (သုခဝေဒနာနှင့် မယှဉ်) (န သုခသဟဂတ)။
- (၂၈) လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ'နှင့်တကွ ဖြစ်သည်မဟုတ် (ဥပေက္ခာနှင့် မယှဉ်) (န ဥပေက္ခာ-သဟဂတ)။
- (၂၉) (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာမြင်သဖြင့် 'ဒဿန'မည်သော)သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ (သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို တဖန် ထပ်၍

မြင်သဖြင့် ‘ဘာဝနာ’မည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်(နေဝ ဒဿနေန န ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ)။

(၃၀) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါး တို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်(သောတာပတ္တိမဂ် ပယ်အပ်သော ဟိတ်တို့နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်တို့နှင့် လည်း မယှဉ်ချေ) (နေဝ ဒဿနေန န ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုက)။

(၃၁) ပဋိသန္ဓေစုတိသို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်မူ၍ (ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်သော တရား လည်း မဟုတ်၊ စုတိကို ဖြစ်စေနိုင်သော တရားလည်း မဟုတ်မူ၍) နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက် ကြောင်းလည်း မဟုတ် (နေဝ အာစယဂါမိ န အပစယဂါမိ)။

(၃၂) (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲ ‘သေက္ခ’ ပုဂ္ဂိုလ် ခုနစ်ယောက် (မဂ်ပုဂ္ဂိုလ် ၄- ယောက်၊ အောက်ဖိုလ် ၃-ယောက်) တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်မူ၍ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးဖြစ်သော) ကျင့်ပြီး ‘အသေက္ခ’ (ရဟန္တာ)ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ် (နေဝ သေက္ခ နာသေက္ခ)။

(၃၃) နည်းပါးသော အာနုဘော် ရှိ၏(ကာမတရားဖြစ်၏) (ပရိတ္တ)။

(၃၄) ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်၏(ကာမတဏှာ၏ ကျင်လည်ကျက်စားရာဖြစ်၏) (ကာမာ- ၀စရ)။

(၃၅) ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ မဖြစ် (ရူပတဏှာ၏ ကျင်လည် ကျက်စားရာ မဟုတ်) (န ရူပါ- ၀စရ)။

(၃၆) အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ မဖြစ် (အရူပတဏှာ၏ ကျင်လည် ကျက်စားရာ မဟုတ်) (န အရူပါ၀စရ)။

(၃၇) ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးဝင်၏(ပရိယာပန္န)။

(၃၈) ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးမဝင်သည့် ‘အပရိယာပန္န’ တရားမဟုတ် (လောကုတ္တရာတရား မဟုတ်) (နော အပရိယာပန္န)။

(၃၉) စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေး မြဲသော တရားလည်း မဟုတ်မူ၍ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော တရားလည်း မဟုတ်(အနိယတ)။

(၄၀) ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း မဟုတ်(အနိယျာနိက)။

(၄၁) ဝိညာဉ်ခြောက်ပါးတို့ဖြင့် သိအပ်သည့် ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော တရားဖြစ်၏ (ဥပ္ပန္နံ ဆဟိ ဝိညာဏေဟိ ဝိညေယျ)။

(၄၂) (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့ မနေခြင်းကြောင့်)မမြဲ(အနိစ္စ)။

(၄၃) အိုမှု၊ ရင့်ရော်ဆွေးမြေ့မှု‘ဇရာ’သည် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်၏ (ဇရာဘိဘူတ)။

ဤသို့ တပါးစီပြားသော နည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် ၄၃-ပါး ဖြစ်၏။

တပါးစီပြားသောနည်းအားဖြင့် ဟောကြားအပ်စေော ဧကကနည်း ၄၃-ပါး ပြီး၏။

ဒုကနည်း ၁၀၄-ပါး

(နှစ်ပါးစီပြားသောနည်းအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သော ဒုကနည်း ၁၀၄-ပါး)

ဒုကနည်း ၁၀၄-ပါး ။ ။ နှစ်ပါးစီပြားသောနည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် ၁၀၄-ပါး ဖြစ်၏။

ပကိဏ္ဍကဒုကနည်း ၁၄-ပါး

- ၁(က) ။ ။ (မဟာဘုတ်ကို) မှီ၍ဖြစ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (ဥပါဒါရုပ် ၂၄-ပါး)။
- (ခ) ။ ။ (ဥပါဒါရုပ် မှီသကဲ့သို့ မဟာဘုတ်ကို) မမှီမူ၍ ဖြစ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (နောဥပါဒါရုပ်) (မဟာဘုတ်လေးပါး)။
- ၂(က) ။ ။ အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့်ကံသည်) အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်) (ဥပါဒိန္နရုပ်) (ကမ္မဇရုပ်)။
- (ခ) ။ ။ အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မစွဲယူအပ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်, အာဟာရဇရုပ်) (အနုပါဒိန္နရုပ်)။
- ၃(က) ။ ။ အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်း စွဲယူအပ်သည်ဖြစ်၍ ဥပါဒါန် ၂ တို့၏ အစီးအပျိုး(အာရုံ)လည်း ဖြစ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်လည်းဖြစ်၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်းဖြစ်သောရုပ်) (ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယရုပ်) (ကမ္မဇရုပ်)။
- (ခ) ။ ။ အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မစွဲယူအပ်ကုန်မူ၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါန်တရားတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်နှင့် အာဟာရဇရုပ်များ) (အနုပါဒိဏ္ဍုပါဒါနိယရုပ်)။
- ၄(က) ။ ။ မြင်ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော (မြင်အပ်သောသဘောရှိသော) ရုပ်သည် ရှိ၏ (သနိဒဿနရုပ်) (မြင်အပ်သော ရူပါရုံ)။
- (ခ) ။ ။ မြင်ခြင်းနှင့်တကွမဖြစ်သော (မြင်အပ်သောသဘောမရှိသော) ရုပ်သည် ရှိ၏ (အနိဒဿနရုပ်) (ရူပါရုံမှတစ်ပါး အခြားသောရုပ်များ)။
- ၅(က) ။ ။ ထိပါး (ထိုက်ခိုက်) ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သောသဘောရှိသော) ရုပ်သည် ရှိ၏ (သပ္ပဋိဗရုပ်) (ဩဠာရိကရုပ်)။

၁။ ဓမ္မသင်္ဂဏီ ပဒ ၅၈၄၊ နှာ ၂၂၇-၂၃၃။
 ၂။ ဥပါဒါန်၏တရားကိုယ်မှာ တဏှာ ဒိဋ္ဌိ ၂-ပါး ဖြစ်သည်။

- (ခ)။ ။ထိပါး (တိုက်ခိုက်) ခြင်းနှင့်တကွမဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သောသဘောမရှိသော) ရုပ်သည် ရှိ၏ (အပုဋ်ဇာရုပ်) (သုခုမရုပ်)။
- ၆ (က)။ ။(ဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရသောရုပ်သည် ရှိ၏ (ဣန္ဒြိယရုပ်)။
- (ခ)။ ။(ဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရသည် မဟုတ်သော (အစိုးရမရသော) ရုပ်သည် ရှိ၏ (န ဣန္ဒြိယရုပ်)။
- ၇ (က)။ ။ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ရုပ်သည် ရှိ၏ (မဟာဘူတရုပ်)။
- (ခ)။ ။ကြီးကျယ်ထင်ရှားသည် မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (န မဟာဘူတရုပ်) (ဥပါဒါရုပ်)။
- ၈ (က)။ ။(မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သည့် အမှုအရာဖြစ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (ဝိညတ္တိရုပ်)။
- (ခ)။ ။(မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သည့် အမှုအရာမဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (န ဝိညတ္တိရုပ်) (ဝိညတ်ရုပ်မှ တပါးသောရုပ်များ)။
- ၉ (က)။ ။စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိသော (စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော) ရုပ်သည် ရှိ၏ (စိတ္တသမုဋ္ဌာနရုပ်) (စိတ္တဇရုပ်)။
- (ခ)။ ။စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်းမရှိသော (စိတ်ကြောင့်မဖြစ်သော) ရုပ်သည် ရှိ၏ (န စိတ္တသမုဋ္ဌာနရုပ်) (ကမ္မဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇရုပ်များ)။
- ၁၀ (က)။ ။စိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော (စိတ်နှင့်အတူဖြစ်, အတူပျက်သော) ရုပ်သည် ရှိ၏ (စိတ္တသဟဘူရုပ်) (စိတ်နှင့်အတူဖြစ်, အတူပျက်သော ဝိညတ်ရုပ်နှစ်ခု)။
- (ခ)။ ။စိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်သည်မဟုတ်သော (စိတ်နှင့်တကွမဖြစ်သော) ရုပ်သည် ရှိ၏ (န စိတ္တသဟဘူရုပ်) (ဝိညတ်ရုပ်မှ တပါးသောရုပ်များ)။
- ၁၁ (က)။ ။စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်သော (စိတ်နှင့်အတူဖြစ်, အတူပျက်သော) ရုပ်သည် ရှိ၏ (စိတ္တာနုပရိဝတ္တိရုပ်) (စိတ်နှင့်အတူဖြစ်, အတူပျက်သော ဝိညတ်ရုပ်နှစ်ခု)။
- (ခ)။ ။စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်သည် မဟုတ် (စိတ်သို့ မအစဉ်မလိုက်)သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (န စိတ္တာနုပရိဝတ္တိရုပ်) (ဝိညတ်ရုပ်မှ တပါးသောရုပ်များ)။
- ၁၂ (က)။ ။အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (အဗ္ဗတ္တိကရုပ်) (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။

၁။ အဗ္ဗတ္တိကဟူ၍ အမည်ပေးထားခြင်းသည် ကိုယ်ခန္ဓာ၏ အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော အကြောင်းတရားတည်းကြောင့်သာ ပေးထားခြင်းမဟုတ်။ စင်စစ်မူကား (ကုသိုလ်အကုသိုလ်ကိုဖြစ်စေနိုင်သည့်) ထူးခြားသောကိစ္စသတ္တိများရှိ၍ ကိုယ်ခန္ဓာအား အလွန်အကျူးအထူးပင် ကျေးဇူးများသောကြောင့် အဗ္ဗတ္တိကဟူ၍ အမည်ပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပသာဒရုပ်ငါးခုသည်သာ အဗ္ဗတ္တိကဟူသောအမည်ကို ရ၍ ကျန်သောဘာဝရုပ် ဇီဝိတရုပ်စသော ရုပ်များသည် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်ကြသော်လည်း အဗ္ဗတ္တိကဟူသောအမည်ကို မရကြချေ။ ပသာဒရုပ်ငါးခုမှာ အတွင်းအကျဆုံးရုပ်များဟုဆိုလိုသည်။

- (ခ)။ ။အပသန္တာန်၌ဖြစ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (ဗာဟိရရုပ်) (ပသာဒရုပ်မှ တပါးသော ရုပ်များ)။
- ၁၃ (က)။ ။ကြမ်းတမ်းသောရုပ်သည် ရှိ၏(ဩဠာရိကရုပ်) (ဩဠာရိကရုပ်တဆယ့်နှစ်ခု)။
- (ခ)။ ။သိမ်မွေ့သောရုပ်သည် ရှိ၏ (သုခုမရုပ်) (သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး)။
- ၁၄ (က)။ ။ဝေးသော (အသိခက်သော) ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဒုရေရုပ်) (သုခုမရုပ်များ)။
- (ခ)။ ။နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) ရုပ်သည် ရှိ၏ (သန္တိကေရုပ်) (ဩဠာရိက ရုပ်များ)။

ပကိစ္ဆကဒုကနည်း ၁၄-ပါး ပြီး၏။

ဝတ္ထုဒုကနည်း ၂၅-ပါး ၂

- ၁ (က)။ ။မြင်သိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာတည်ရာရုပ်သည် ရှိ၏ (စက္ခု သမ္ဗဿဿ ဝတ္ထု) (စက္ခုပသာဒ)။
- (ခ)။ ။မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (စက္ခုသမ္ဗဿဿ န ဝတ္ထု) (စက္ခုပသာဒမှ တပါးသောရုပ်များ)။
- ၂-၄(က)။ ။မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ'၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ'၏။ပ။
- ၅ (က)။ ။မြင်သိစိတ်၏ မှီရာ တည်ရာရုပ်သည် ရှိ၏ (စက္ခုဝိညာဏဿ ဝတ္ထု) (စက္ခု ပသာဒ)။
- (ခ)။ ။မြင်သိစိတ်၏ မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (စက္ခုဝိညာဏဿ န ဝတ္ထု) (စက္ခုပသာဒမှ တပါးသော ရုပ်များ)။
- ၆-၂၀(က)။ ။ကြားသိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏။ပ။ နံသိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ ထိမှု 'ဖဿ' ၏။ပ။ လျက်သိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏။ပ။
(သောတဝတ္ထုနည်း ၅-ပါး၊ ဃာနဝတ္ထုနည်း ၅-ပါး၊ ဇိဝှိဝတ္ထုနည်း ၅-ပါး တို့ကို ပေယျာလချန်ထားသည်)။
- ၆-၂၀(ခ)။ ။ပေယျာလ

၁။ တည်ရာ မှီရာ၊ မြေပမာ၊ လွန်စွာကျေးဇူးထုတ် [လယ်တီပရမတ္ထသံခိပ်]

၂။ ဝတ္ထုဒုကနည်းမှစ၍ သုခုမရုပ်ဒုကနည်း ၁၁-ပါးအထိ (ဒုကနည်း ၆-မျိုးတို့ကို) ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ ပေယျာလချန်ထားသည်။ ဘို့ရာတွင် ဝိဘင်းမြန်မာပြန်ကျမ်းကိုလေ့လာသူများအတွက် ပြည့်စုံစေရန် ဒုကနည်း အားလုံးတို့ကို ထည့်သွင်းဖော်ပြလိုက်ပါသည်။ (ဓမ္မသင်္ဂဏီ မြန်မာပြန် စာပိုဒ်-၅၀၄ နှာ ၂၂၉-၂၃၃-ရွာပါ)

- ၂၁(က)။ ။ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု'ဖဿ'၏ မှီရာတည်ရာရုပ်သည် ရှိ၏ (ကာယ-သမ္ပဿဿ ဝတ္ထု) (ကာယပသာဒရုပ်)။
 - (ခ)။ ။ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု'ဖဿ'၏ မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ကာယသမ္ပဿဿ န ဝတ္ထု) (ကာယပသာဒရုပ်မှ တပါးသော ရုပ်များ)။
 - ၂၂-၂၄(က)။ ။ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု'ဖဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ၏။ပ။ မှတ်သားမှု'သညာ'၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု(နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ'၏။ပ။ (ကျန်ကာယဝတ္ထုနည်း ၃-ပါးကို ပေယျာလ ချန်ထားသည်)။
 - ၂၅(က)။ ။ထိသိစိတ်၏ မှီရာတည်ရာ ရုပ်သည် ရှိ၏ (ကာယဝိညာဏဿ ဝတ္ထု) (ကာယ ပသာဒရုပ်)။
 - (ခ)။ ။ထိသိစိတ်၏ မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (ကာယဝိညာဏဿ န ဝတ္ထု) (ကာယပသာဒရုပ်မှ တပါးသောရုပ်များ)။
- ဝတ္ထုဒုကနည်း ၂၅-ပါး ပြီး၏။

အာရမ္မဏ'ဒုကနည်း ၂၅-ပါး

- ၁(က)။ ။မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု'ဖဿ'၏ အာရုံဖြစ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (စက္ခု-သမ္ပဿဿ အာရမ္မဏ) (ရူပါရုံ)။
- (ခ)။ ။မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု'ဖဿ'၏ အာရုံမဟုတ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (စက္ခုသမ္ပဿဿ နာရမ္မဏ) (ရူပါရုံမှတပါးသော ရုပ်များ)။
- ၂-၄(က)။ ။မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု'ဖဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ၏။ပ။ မှတ်သားမှု'သညာ'၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု(နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ'၏။ပ။
- ၅(က)။ ။မြင်သိစိတ်၏ အာရုံဖြစ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (စက္ခုဝိညာဏဿ အာရမ္မဏ) (ရူပါရုံ)။
- (ခ)။ ။မြင်သိစိတ်၏ အာရုံမဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (စက္ခုဝိညာဏဿ နာရမ္မဏ) (ရူပါရုံမှ တပါးသောရုပ်များ)။
- ၆-၂၀(က)။ ။ကြားသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏။ပ။ နံသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏။ပ။ လျက်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏။ပ။ (သဒ္ဓါရုံနည်း ၅-ပါး၊ ရသာရုံနည်း ၅-ပါး၊ ဂန္ဓာရုံနည်း ၅-ပါးတို့ကို ပေယျာလ ချန်ထားခဲ့သည်)။
- ၆-၂၀(ခ)။ ။ပေယျာလ

၁။ 'ဆွဲကိုင်,မှီတွယ်၊ ကျေးဇူးကြွယ်၊ ခြောက်သွယ် ခေါ်အာရုံ' [လယ်တီပရမတ္ထသံခိပ်]။

- ၂၁(က)။ ။ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏ အာရုံဖြစ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ကာယသမ္မဿဿ အာရမ္မဏ) (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။
- ၂၁(ခ)။ ။ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏ အာရုံမဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ကာယသမ္မဿဿ နာရမ္မဏ) (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမှ တပါးသောရုပ်များ)။
- ၂၂-၂၄(က)။ ။ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သောခံစားမှု 'ဝေဒနာ'၏ ။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ'၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ'၏။ပ။ (ကျန်ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ ၃-နည်း-ပေယျာလ)
- ၂၅ (က)။ ။ထိသိစိတ်၏ အာရုံဖြစ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (ကာယဝိညာဏဿ အာရမ္မဏ) (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။
- (ခ)။ ။ထိသိစိတ်၏ အာရုံမဟုတ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (ကာယဝိညာဏဿ နာရမ္မဏ) (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမှတပါးသောရုပ်များ)။

အာရမ္မဏဒုကနည်း ၂၅-ပါး ပြီး၏။

အာယတန ဒုကနည်း ၁၀-ပါး

- ၁ (က)။ ။မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည်ရုပ် 'စက္ခာယတန'သည် ရှိ၏ (စက္ခုပသာဒ)။
- (ခ)။ ။မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိ အကြည် မဟုတ်သောရုပ် 'န စက္ခာယတန'သည် ရှိ၏ (စက္ခုပသာဒမှ တပါးသောရုပ်များ)။
- ၂ (က-ခ)။ ။ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နား အကြည်ရုပ် 'သောတာယတန'သည် ရှိ၏ (သော-တပသာဒ)။ပ။ (န သောတာယတန)။
- ၃ (က-ခ)။ ။နံ့သိစိတ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်း အကြည်ရုပ် 'ဃာနာယတန'သည် ရှိ၏ (ဃာန-ပသာဒ)။ပ။ (န ဃာနာယတန)။
- ၄ (က-ခ)။ ။လျှက်သိစိတ်ဖြစ်ရာ လျှာအကြည်ရုပ် 'ဇိဝှိယတန'သည် ရှိ၏ (ဇိဝှိပသာဒ)။ပ။ (န ဇိဝှိယတန)။
- ၅ (က)။ ။ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည်ရုပ် 'ကာယာယတန' သည် ရှိ၏ (ကာယ-ပသာဒ)။
- (ခ)။ ။ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည်မဟုတ်သောရုပ် 'န ကာယာယတန' သည် ရှိ၏ (ကာယပသာဒမှ တပါးသောရုပ်များ)။
- ၆ (က)။ ။မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်းရုပ် 'ရူပါယတန'သည် ရှိ၏ (ရူပါရုံ)။
- (ခ)။ ။မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း မဟုတ်သောရုပ် 'န ရူပါယတန'သည် ရှိ၏ (ရူပါရုံမှ တပါးသော ရုပ်များ)။
- ၇ (က-ခ)။ ။ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံရုပ် 'သဒ္ဒါယတန'သည် ရှိ၏ (သဒ္ဒါရုံ)။ပ။

- ၈ (က-ခ)။ ။နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ရုပ် ‘ဂန္ဓာယတန’သည် ရှိ၏ (ဂန္ဓာရုံ)။ပ။
 - ၉ (က-ခ)။ ။လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာရုပ် ‘ရသာယတန’သည် ရှိ၏ (ရသာရုံ)။ပ။
 - ၁၀ (က)။ ။ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ရုပ် ‘ဖောဠဗ္ဗာယတန’သည် ရှိ၏ (ဖောဠဗ္ဗာရုံ)။
 - (ခ)။ ။ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ရုပ် မဟုတ်သောရုပ် ‘န ဖောဠဗ္ဗာယတန’သည် ရှိ၏ (ဖောဠဗ္ဗာရုံမှ တပါးသောရုပ်များ)။
- အာယတန ဒုကနည်း ၁၀-ပါး ပြီး၏။

ဓာတုဒုကနည်း ၁၀-ပါး

- ၁ (က)။ ။မြင်မှုသဘာဝရုပ်သည် ရှိ၏ (စက္ခုဓာတု) (မြင်တတ်သော သဘောရှိသော မျက်စိအကြည် ‘စက္ခုပသာဒ’ရုပ်)။
- (ခ)။ ။မြင်မှုသဘာဝ မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (န စက္ခုဓာတု) (စက္ခုပသာဒမှ တပါး အခြားသော ရုပ်များ)။
- ၂ (က-ခ)။ ။ကြားမှုသဘာဝရုပ်သည် ရှိ၏ (သောတဓာတု) (ကြားတတ်သောသဘော ရှိသော နားအကြည် ‘သောတပသာဒ’ရုပ်)။ပ။
- ၃ (က-ခ)။ ။နံ့မှုသဘာဝရုပ်သည် ရှိ၏ (ဃာနဓာတု) (နံ့တတ်သော သဘောရှိသော နှာခေါင်းအကြည် ‘ဃာနပသာဒ’ရုပ်)။ပ။
- ၄ (က-ခ)။ ။လျက်မှုသဘာဝရုပ်သည် ရှိ၏ (ဇိဝှါဓာတု) (လျက်တတ်သောသဘောရှိသော လျှာအကြည် ‘ဇိဝှါပသာဒ’ရုပ်)။ပ။
- ၅ (က)။ ။ထိမှုသဘာဝရုပ်သည် ရှိ၏ (ကာယဓာတု) (ထိခိုက်တတ်သော သဘောရှိသော ကိုယ်အကြည် ‘ကာယပသာဒ’ရုပ်)။
- (ခ)။ ။ထိမှုသဘာဝမဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (န ကာယဓာတု) (ကာယပသာဒမှ တပါး အခြားသော ရုပ်များ)။
- ၆ (က)။ ။အဆင်းသဘာဝရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပဓာတု) (ရူပါရုံ)။
- (ခ)။ ။အဆင်းသဘာဝ မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (န ရူပဓာတု) (ရူပါရုံမှ တပါးသောရုပ်များ)။
- ၇ (က-ခ)။ ။အသံသဘာဝရုပ်သည် ရှိ၏ (သဒ္ဓဓာတု) (သဒ္ဓါရုံ)။ပ။
- ၈ (က-ခ)။ ။အနံ့သဘာဝရုပ်သည် ရှိ၏ (ဂန္ဓဓာတု) (ဂန္ဓာရုံ)။ပ။
- ၉ (က-ခ)။ ။အရသာသဘာဝရုပ်သည် ရှိ၏ (ရသာဓာတု) (ရသာရုံ)။ပ။

၁။ ‘သတ္တု၊ ဇီဝ၊ ကင်းစင်ပါ ဘာဝ တစ်တိုင်းဖြစ်’ [လယ်တီ ပရမတ္ထသံခိပ်]။

- ၁၀ (က) ။ ။အတွေ့သဘာဝရုပ်သည် ရှိ၏ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတု) (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။
- (ခ) ။ ။အတွေ့သဘောမဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (န ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတု) (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမှ တပါးသောရုပ်များ)။

ဓာတုဒုကနည်း ၁၀-ပါး ပြီး၏။

ဣန္ဒြိယဒုကနည်း ၈-ပါး

- ၁ (က) ။ ။မြင်ခြင်း၌ အစိုးရမူ (ရှိသော) မျက်စိအကြည် ရုပ်သည် ရှိ၏ (စက္ခုဣန္ဒြိယ) (စက္ခုပသာဒ)။
- (ခ) ။ ။မြင်ခြင်း၌ အစိုးရမူ (ရှိသော) မျက်စိအကြည်မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (န စက္ခုဣန္ဒြိယ) (စက္ခုပသာဒမှ တပါးသော ရုပ်များ)။
- ၂ (က-ခ) ။ ။ကြားခြင်း၌ အစိုးရမူ (ရှိသော) နားအကြည်ရုပ်သည် ရှိ၏ (သောတိဣန္ဒြိယ) (သောတပသာဒ) ။ပ။
- ၃ (က-ခ) ။ ။နံခြင်း၌ အစိုးရမူ (ရှိသော) နှာခေါင်းအကြည်ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဓာနိဣန္ဒြိယ) (ဓာနပသာဒ) ။ပ။
- ၄ (က-ခ) ။ ။လျှောက်ခြင်း၌ အစိုးရမူ (ရှိသော) လျှာအကြည်ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဇိဝှိဣန္ဒြိယ) (ဇိဝှိပသာဒ) ။ပ။
- ၅ (က) ။ ။ထိခြင်း၌ အစိုးရမူ (ရှိသော) ကိုယ်အကြည်ရုပ်သည် ရှိ၏ (ကာယိဣန္ဒြိယ) (ကာယပသာဒ) ။
- (ခ) ။ ။ထိခြင်း၌ အစိုးရမူ (ရှိသော) ကိုယ်အကြည်မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (န ကာယိဣန္ဒြိယ) (ကာယပသာဒမှ တပါးသော ရုပ်များ)။
- ၆ (က) ။ ။မိန်းမ(အမ)ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမူ (ရှိသော) ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဣတ္ထိဣန္ဒြိယ) (ဣတ္ထိဘာဝရုပ်) ။
- (ခ) ။ ။မိန်းမ(အမ)ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမူမဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏(န ဣတ္ထိဣန္ဒြိယ) (ဣတ္ထိဘာဝရုပ်မှ တပါးသော ရုပ်များ)။
- ၇ (က) ။ ။ယောကျ်ား(အထီး အဖို)ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမူ (ရှိသော) ရုပ်သည် ရှိ၏ (ပုရိသိဣန္ဒြိယ) (ပုရိသဘာဝရုပ်) ။
- (ခ) ။ ။ယောကျ်ား(အထီး အဖို)ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမူ မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (န ပုရိသိဣန္ဒြိယ) (ပုမ္မာဝရုပ်မှ တပါးသော ရုပ်များ)။

၂။ 'ဆိုင်ရာဌာန၊ စိုးပိုင်ကြ၊ ကိစ္စကိုယ်စီ' [လယ်တီ 'ပရမတ္ထသံခိပံ']။

- ဂ (က) ။ ။အစိုးတရစောင့်ရှောက်မှု(ရှိသော)ရုပ်သည် ရှိ၏(ဇီဝိဘိန္ဓိယ) (ဇီဝိတရုပ်)။
- (ဝ) ။ ။အစိုးတရစောင့်ရှောက်မှု မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (န ဇီဝိဘိန္ဓိယ)(ဇီဝိတရုပ်မှ တပါးသော ရုပ်များ)။

ဣန္ဒြိယဒုကနည်း ဂ-ပါး ပြီး၏။

သုခုမရူပဒုကနည်း ၁၂-ပါး

- ၁ (က) ။ ။(မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သည့် ကိုယ်အမူအရာဖြစ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (ကာယဝိညတ္တိ) (ကာယဝိညတ်ရုပ်)။
- (ဝ) ။ ။(မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သည့် ကိုယ်အမူအရာ မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (န ကာယဝိညတ္တိ) (ကာယဝိညတ်မှ တပါးသော ရုပ်များ)။
- ၂ (က) ။ ။(မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သည့် နှုတ်မြက်မှု အမူအရာဖြစ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (ဝစီဝိညတ္တိ) (ဝစီဝိညတ်ရုပ်)။
- (ဝ) ။ ။(မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သည့် နှုတ်မြက်မှု အမူအရာ မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (န ဝစီဝိညတ္တိ) (ဝစီဝိညတ်မှ တပါးသော ရုပ်များ)။
- ၃ (က) ။ ။မရေးခြစ်အပ်သော(ရုပ်တခုနှင့် တခုကို ပိုင်းခြားသော ဟင်းလင်း) သဘာဝ ရုပ်သည် ရှိ၏ (အာကာသဓာတု) (ပရိစ္ဆေဒရုပ်)။
- (ဝ) ။ ။မရေးခြစ်အပ်သော (ရုပ်တခုနှင့် တခုကို ပိုင်းခြားသော ဟင်းလင်း) သဘာဝ မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (န အာကာသဓာတု) (ပရိစ္ဆေဒရုပ်မှ တပါးသော ရုပ်များ)။
- ၄ (က) ။ ။ဖွဲ့စည်းမှု သဘာဝရုပ်သည် ရှိ၏ (အာပေါဓာတု)။
- (ဝ) ။ ။ဖွဲ့စည်းမှု သဘာဝ မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (န အာပေါဓာတု) (အာပေါဓာတ်မှ တပါးသော ရုပ်များ)။
- ၅ (က) ။ ။(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ပေါ့ပါးမှု သဘော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပဿ-လဟုတာ)။
- (ဝ) ။ ။(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ပေါ့ပါးမှု သဘော မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပဿ န လဟုတာ) (ရူပဿ လဟုတာရုပ်မှ တပါးသော ရုပ်များ)။
- ၆ (က) ။ ။(နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ နူးညံ့မှုသဘော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပဿ မုဒုတာ)။
- (ဝ) ။ ။(နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ နူးညံ့မှုသဘောမဟုတ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပဿ န မုဒုတာ) (ရူပဿ မုဒုတာရုပ်မှ တပါးသောရုပ်များ)။
- ၇ (က) ။ ။(နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ အလုပ်၌ခံမှုသဘော (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက် လျော့ဆောင်ရွက်နိုင်မှုသဘော) ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပဿ ကမ္မညတာ)။

- (ခ) ။ ။(နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ အလုပ်၌ခံ့မှုသဘော (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျော ဆောင်ရွက်နိုင်မှုသဘော)မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပဿ န ကမ္မဉာဏ) (ဥပဿ ကမ္မဉာဏာရုပ်မှ တပါးသောရုပ်များ)။
- ၈ (က) ။ ။(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပဿ ဥပစယ)။
- (ခ) ။ ။(နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ မဟုတ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပဿ န ဥပစယ) (ဥပစယရုပ်မှ တပါးသောရုပ်များ)။
- ၉ (က) ။ ။(နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွားဆဲအစဉ်ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပဿ သန္တတိ)။
- (ခ) ။ ။(နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွားဆဲအစဉ်မဟုတ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပဿ န သန္တတိ) (သန္တတိရုပ်မှ တပါးသောရုပ်များ)။
- ၁၀ (က) ။ ။(နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ ယိုယွင်းရင့်ရော်လျော့ပါးမှုသဘော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပဿ ဇရတာ)။
- (ခ) ။ ။(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ယိုယွင်းရင့်ရော်လျော့ပါးမှုသဘော မဟုတ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပဿ န ဇရတာ) (ဇရတာရုပ်မှ တပါးသောရုပ်များ)။
- ၁၁ (က) ။ ။(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ (ချုပ်ပျက်၍) မမြဲမှု (ပျောက်ပျက်ချုပ်ဆုံးမှု)သဘောရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပဿ အနိစ္စတာ)။
- (ခ) ။ ။(နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ (ချုပ်ပျက်၍) မမြဲမှု (ပျောက်ပျက်ချုပ်ဆုံးမှု)သဘော မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပဿ န အနိစ္စတာ) (အနိစ္စတာ ရုပ်မှ တပါးသော သောရုပ်များ) ။
- ၁၂ (က) ။ ။အလုတ်အလွေးပြုအပ်သော အစာအာဟာရ ရုပ်သည် ရှိ၏ (ကဗဠိကာရ အာဟာရ)။
- (ခ) ။ ။အလုတ်အလွေးပြုအပ်သော အစာအာဟာရ မဟုတ်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (န ကဗဠိကာရအာဟာရ) (အာဟာရရုပ်မှ တပါးသောရုပ်များ)။

ဤသို့ နှစ်ဘို့ (နှစ်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

သုခုမဂ္ဂပဒကနည်း ၁၂-ပါး ပြီး၏။

နစ်ပါးစိပြားသောနည်းအားဖြင့် ဟောကြားအပ်သော ဒုကနည်း ၁၀၄-ပါး ပြီး၏။

-၁ ဝတ္ထုဒုကနည်းမှစ၍ သုခုမဒုကနည်း နံပါတ် ၁၁-အထိ ဒုကနည်း ၆-မျိုးကို ဝိဘင်းပါဠိတော်တွင် ပေယျာလချန်ထားခဲ့သည်။ ယခုမြန်မာပြန်တွင် လေ့လာသူ သုတေသီတို့အတွက် ဖော်ထုတ်ရေးသားထားသည်။

သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး (သောဠသ) ဆိုရိုးဆိုစဉ်မှာ—“အာပေါ၊ ဣတ္ထိန္ဒြေ၊ ပုရိသိန္ဒြေ၊ ဟဒယရုပ်၊ ဇီဝိတရုပ်၊ အာဟာရရုပ်၊ ပရိစ္ဆေဒရုပ်၊ ကာယဝိညတ်၊ ဝေဝိညတ်၊ (ရူပဿ) လဟုတာ၊ မုရုတာ၊ ကမ္မဉာဏာ၊ ဥပစယ သန္တတိ၊ ဇရတာ၊ အနိစ္စတာ”ဟုဖြစ်သည်။

တိကနည်း ၁၀၃-ပါး

(သုံးပါးစီပြားသောနည်းအားဖြင့် ဟောကြားသော တိကနည်း ၁၀၃-ပါး)

တိကနည်း ၁၀၃-ပါး။ ။သုံးပါးစီပြားသောနည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် (၁၀၃-ပါး)ဖြစ်၏။

ပကိဏ္ဍကတိကနည်း ၁၃-ပါး

(အဇ္ဈတ္တိက ဥပါဒါတိကံ)

- ၁ (က)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မှီတတ်သော ‘ဥပါဒါ’ ရုပ်သာဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိကဥပါဒါရုပ်ဖြစ်သော ပသာဒရုပ် ငါးခု)။
- (ခ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မှီတတ်သော ‘ဥပါဒါ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ပသာဒရုပ်မှ တပါးသော ဗာဟိရဥပါဒါရုပ် ဖြစ်သော ဥပါဒါရုပ်များ)။
- (ဂ)။ ။မမှီတတ်သော ‘နော ဥပါဒါ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (မဟာဘုတ်လေးပါး)။

(အဇ္ဈတ္တိက ဥပါဒိဒ္ဓတိကံ)

- ၂ (က)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်ဖြစ်သော) ‘ဥပါဒိဒ္ဓ’ ရုပ် (ကမ္မဇရုပ်) သာဖြစ်၏ (အတွင်း သန္တာန်၌လည်း ဖြစ်၍ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်လည်း ဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တိကဥပါဒိဒ္ဓရုပ်-ကမ္မဇပသာဒရုပ် ငါးခု)။
- (ခ)။ ။အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် တဏှာဒိဋ္ဌိ တို့ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏အာရုံ ဖြစ်သည့် ကံ၏အကျိုးဖြစ်သော) ‘ဥပါဒိဒ္ဓ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်၍ ကံကြောင့်လည်းဖြစ်သော ပသာဒရုပ်မှတပါး အခြားသော ဗာဟိရဥပါဒိဒ္ဓ ရုပ်-ဗာဟိရကမ္မဇရုပ်များ)။
- (ဂ)။ ။တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်မယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိ တို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်သော) ‘အနုပါဒိဒ္ဓ’ ရုပ် (ကမ္မဇမဟုတ်သော ရုပ်)လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇရုပ် မဟုတ်သော စိတ္တဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက ဥပါဒိဒ္ဓုပါဒါနိယတိကံ)

- ၃ (က)။ ။အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ (ထိုရုပ်သည် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်၍ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်လည်း ဖြစ်၍) (ကမ္မဇရုပ်လည်း ဖြစ်၍) လွန်စွာစွဲလမ်း

တတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သောရုပ်သာ ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက ဥပါဒါန်၊ ဥပါဒါန်နိယရုပ်-ကမ္မဇပသဒရုပ်)။

(ခ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗဟိရ' ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ် သည့် ကံကြောင့်လည်းဖြစ်၍) (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်၍) လွန်စွာစွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သောရုပ်လည်း ရှိ၏ (ပသာဒရုပ်မှ တပါးသော ဗဟိရဥပါဒါန်နိယ ကမ္မဇရုပ်များ)။

(ဂ)။ ။တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိ တို့၏ အာရုံဖြစ်သည့်ကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍) (ကမ္မဇရုပ် မဟုတ်မူ၍) လွန်စွာစွဲလမ်း တတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သောရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇရုပ် မဟုတ်သော ဗဟိရ အနုပါဒါန်နိယ-စိတ္တဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇရုပ်များ)။^၂

(အဇ္ဈတ္တိက အနိဒဿနတိက်)

၄ (က)။ ။အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တိက' ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုအတွင်းသန္တာန် ၌ ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တိက' ရုပ်သည် မမြင်အပ်သော (မြင်အပ်သော သဘောမရှိ သော) 'အနိဒဿန' ရုပ်သာ ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက အနိဒဿနရုပ်) (အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ မမြင်အပ်သော ပသာဒရုပ်များ)။

(ခ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗဟိရ' ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မြင်အပ် သော သဘောရှိသော 'သနိဒဿန' ရုပ်လည်း ရှိ၏။ (ဗဟိရ သနိဒဿနရုပ်) (အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ မြင်အပ်သော ရူပါရုံ)။

(ဂ)။ ။မမြင်အပ်သော (မြင်အပ်သော သဘောမရှိသော) 'အနိဒဿန' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗဟိရ အနိဒဿနရုပ်) (ရူပါရုံမှ တပါးသော အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ မမြင်အပ် သော 'ဗဟိရ' ရုပ်များ)။

(ဧဇ္ဈတိက သပ္ပဋိထတိက်)

၅ (က)။ ။အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တိက' ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ထိပါး(တိုက်ခိုက်)ခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သော သဘောရှိသော) 'သပ္ပဋိထ' ရုပ်သာ ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက သပ္ပဋိထရုပ်) (အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ ထိပါးတတ်သော သပ္ပဋိထရုပ်-ပသာဒရုပ် ၅-ပါး)။

၁။ ဥပါဒါန်၏ တရားကိုယ်မှာတဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ဖြစ်သည်။
၂။ ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ ပကိဏ္ဍကတိကနည်း ၃-နည်းနှင့် သုခုမတိကနည်း နောက်ဆုံးနည်း ၁-နည်းသာ ဖော်ပြထားသည်။ ပကိဏ္ဍကတိကနည်း အမှတ် ၄-မှစ၍ သုခုမတိကနည်း အမှတ် ၁၁-အထိ ပေယျာလ ချန်ထားခဲ့သည်။ လေ့လာသူ သုတေသီတို့ အကျိုးငှါ ဤ မြန်မာပြန်၌ ထည့်သွင်း ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။
ပေယျာလချန်ထားခဲ့သော နည်းများမှာ ပကိဏ္ဍကတိက ၁၀-နည်း၊ ဝတ္ထုတိက ၂၅-နည်း၊ အာ- ရမ္မထတိက ၂၅-နည်း၊ အာယတနတိက ၁၀-နည်း၊ ဓာတုတိက ၁၀-နည်း၊ ဣန္ဒြိယတိက ၈-နည်း၊ သုခုမတိက ၁၁-နည်းတို့ ဖြစ်သည်။

(ခ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ထိပါးခြင်း နှင့် တကွဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သော သဘောရှိသော) ‘သပ္ပဋိဗ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရသပ္ပဋိဗရုပ်) (ပသာဒရုပ်မှ တပါးသော အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ ထိပါးတတ်သော သြဠာရိကရုပ် ၇-ပါး=အာရုံငါးပါး)။

(ဂ)။ ။ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း)နှင့် တကွမဖြစ်သော (ထိပါးတတ် သော သဘောမရှိသော) ‘အပ္ပဋိဗ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ အပ္ပဋိဗရုပ်) (ထိခိုက်၍ မရသော နူးညံ့သိမ်မွေ့သည့် သုခုမရုပ်)။

(အဇ္ဈတ္တိက ဣန္ဒြိယတိက်)

၆ (က)။ ။အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌)အစိုးရသော ‘ဣန္ဒြိယ’ ရုပ်သာ ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက ဣန္ဒြိယရုပ်) (အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌ အစိုးရသော ဣန္ဒြေထိုက်သော ပသာဒရုပ် ၅-ပါး)။

(ခ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် (မိမိ ဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရသော ‘ဣန္ဒြိယ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ ဣန္ဒြိယရုပ်) (အပသန္တာန်၌ဖြစ်၍ မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌ အစိုးရသော ဘာဝရုပ်၊ ဇီဝိတရုပ်)။

(ဂ)။ ။(မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရသည်မဟုတ်သော (အစိုးရမရသော) ‘န ဣန္ဒြိယရုပ်’ လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န ဣန္ဒြိယရုပ်) (ပသာဒရုပ်ငါးခု၊ ကာဝရုပ်နှစ်ခု၊ ဇီဝိတ ရုပ်ဟူသော ဣန္ဒြိယရုပ် ရှစ်ခုမှ တပါးအခြားသော န ဣန္ဒြိယရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န မဟာဘူတတိက်)

၇ (က)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မဟာဘူတ် မဟုတ်သော ရုပ်သာ ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န မဟာဘူတရုပ်) (အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်၍ မဟာဘူတ် မဟုတ်သော ပသာဒရုပ်ငါးပါး)။

(ခ)။ ။အကြင် အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မဟာ ဘူတ်ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ မဟာဘူတရုပ်) (အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော မဟာဘူတ် ၄-ပါး)။

(ဂ)။ ။မဟာဘူတ် မဟုတ်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န မဟာဘူတရုပ်) (အပ သန္တာန်၌ ဖြစ်၍ မဟာဘူတ် မဟုတ်သော ဥပါဒါရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န ဝိညတ္တိတိက်)

၈ (က)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် (မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သည့် အမူအရာ မဟုတ်သော ‘န ဝိညတ္တိ’ ရုပ် သာဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ဝိညတ္တိရုပ်) (အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်၍ မိမိ၏ အလို ဆန္ဒကို သိကြောင်းမဟုတ်သော ပသာဒရူပ ၅-ခု)

- (ခ)။ ။အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် (မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သည့် အမူအရာဖြစ်သော ‘ဝိညတ္တိ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ ဝိညတ္တိရုပ်) (အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို သိကြောင်း ဖြစ်သော ဝိညတ္တိရုပ် ၂-ခု)။
- (ဂ)။ ။(မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သည့်အမူအရာ မဟုတ်သော ‘န ဝိညတ္တိ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န ဝိညတ္တိရုပ်) (ဝိညတ်ရုပ်မှ တပါးသော အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို သိစေတတ်သည့် အမူအရာမဟုတ်သော ဗာဟိရ ရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န စိတ္တသမုဋ္ဌာနတိကံ)

- ၉ (က)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် စိတ်ကြောင့် မဖြစ်သောရုပ်သာ ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န စိတ္တသမုဋ္ဌာနရုပ်) (အတွင်းသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သည့် စိတ္တဇရုပ် မဟုတ်သော ပသာဒရုပ် ၅-ခု)။
- (ခ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ စိတ္တသမုဋ္ဌာနရုပ်) (အပသန္တာန်၌ လည်း ဖြစ်၍ စိတ်ကြောင့်လည်းဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်)။
- (ဂ)။ ။စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သည် မဟုတ်သော (စိတ်ကြောင့် မဖြစ်သော) ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န စိတ္တသမုဋ္ဌာနရုပ်) (ပသာဒရုပ်မှ တပါးသော အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သည့် စိတ္တဇရုပ်မဟုတ်သော ကမ္မဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇ ရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န စိတ္တသဟဘုတိကံ)

- ၁၀ (က)။ ။အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် စိတ်နှင့်တကွဖြစ်သည် မဟုတ်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက် မဟုတ် သော) ‘န စိတ္တသဟဘု’ ရုပ်သာဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န စိတ္တသဟဘုရုပ်) (အတွင်းသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက် မဟုတ်သော ပသာဒရုပ် ၅-ခု)။
- (ခ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် စိတ်နှင့် တကွ ဖြစ်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက်သော) ‘စိတ္တသဟဘု’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ စိတ္တသဟဘုရုပ်) (အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက် ဖြစ်သော ဝိညတ္တိရုပ် ၂-ခု)။
- (ဂ)။ ။စိတ်နှင့်တကွဖြစ်သည်မဟုတ်သော (စိတ်နှင့်အတူဖြစ်, အတူပျက် မဟုတ်သော) ‘န စိတ္တသဟဘု’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န စိတ္တသဟဘုရုပ်) (ဝိညတ်ရုပ်မှ တပါးသော စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက်မဟုတ်သော ဗာဟိရ ရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န စိတ္တာနုပရိဝတ္တိတိက်)

၁၁ (က)။ ။အကြင်အတွင်း သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်သည် မဟုတ်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်၊ အတူပျက်မဟုတ်သော) ‘န စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ’ ရုပ်သာဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န စိတ္တာနုပရိဝတ္တိရုပ်) (အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်၍ စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်သော ပသာဒရုပ် ၅-ခု)။

(ခ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်သော (စိတ်နှင့်အတူဖြစ်၊ အတူပျက်ဖြစ်သော) ‘စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရစိတ္တာနုပရိဝတ္တိရုပ်) (အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ စိတ်နှင့် အတူဖြစ်၊ အတူပျက် ဖြစ်သော ဝိညတ္တိရုပ် ၂-ခု)။

(ဂ)။ ။စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်သည်မဟုတ်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်၊ အတူပျက်မဟုတ်သော) ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န စိတ္တာနုပရိဝတ္တိရုပ်) (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်၊ အတူပျက် ဖြစ်သော ဝိညတ်ရုပ်မှ တပါး အခြားသော ဗာဟိရရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက သြဋ္ဌာရိကတိက်)

၁၂ (က)။ ။အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော ‘သြဋ္ဌာရိက’ ရုပ်သာဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက သြဋ္ဌာရိကရုပ်) (အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ကြမ်းတမ်းသော ပသာဒရုပ် ၅-ခု)။

(ခ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော ‘သြဋ္ဌာရိက’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရသြဋ္ဌာရိကရုပ်) (အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ ကြမ်းတမ်းသော ပသာဒရုပ်မှ တပါးသော သြဋ္ဌာရိကရုပ် ခုနှစ်ခု=အာရုံငါးပါး)။

(ဂ)။ ။သိမ်မွေ့သော ‘သုခုမ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ သုခုမရုပ်) (သိမ်မွေ့သော အာပေါ စသော သုခုမ ရုပ် ၁၆-ပါး)။

(အဇ္ဈတ္တိက သန္တိကေတိက်)

၁၃ (က)။ ။အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် နီးကပ် (သိလွယ်)သော ‘သန္တိကေ’ ရုပ်သာဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက သန္တိကေရုပ်) (အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်၍ နီးကပ်သော(သိလွယ်သော)ပသာဒရုပ် ၅-ခု)။

(ခ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) ‘ဒူရေ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ ဒူရေရုပ်) (အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) အာပေါ စသော ဒူရေရုပ်= သုခုမ ရုပ်များ)။

(ဂ) ။ ။နီးကပ်သော (သိလ္လှယ်သော) 'သန္တိကေ'ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗဟိရ သန္တိကေရုပ်) (နီးကပ်သော သိလ္လှယ်သော ပသာဒရုပ်မှ တပါးသော 'သန္တိကေ'ရုပ်=ဩဠာ-ရိကရုပ် ခုနစ်ခု)။

ပကိဏ္ဍကတိကနည်း ၁၃-ပါး ပြီး၏။

ဝတ္ထုတိကနည်း ၂၅-ပါး^၁

(ဗဟိရ စက္ခုသမ္ပဿဿ န ဝတ္ထုတိကံ)

၁ (က) ။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗဟိရ'ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်)နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏ မှီရာ တည်ရာ မဟုတ်သော 'န ဝတ္ထု'ရုပ် ဖြစ်၏ (ဗဟိရ စက္ခုသမ္ပဿဿ န ဝတ္ထုရုပ်) (ဝိသယရုပ်, သုခုမရုပ် ဟူသော ဗဟိရရုပ်များ)။

(ခ) ။ ။အကြင်အတုင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တိက'ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မြင် သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်)နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏ မှီရာ တည်ရာ ဖြစ်သော 'ဝတ္ထု'ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိက စက္ခုသမ္ပဿဿ ဝတ္ထုရုပ်) (စက္ခုပသာဒ)။

(ဂ) ။ ။မြင်သိစိတ်(စက္ခုဝိညာဏ်)နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏ မှီရာ တည်ရာမဟုတ် သော 'န ဝတ္ထု'ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိက စက္ခုသမ္ပဿဿ န ဝတ္ထုရုပ်) (သောတ, ဃာန, ဇိဝါ, ကာယ ပသာဒရုပ် ၄-ခု)။

(ဗဟိရ စက္ခုသမ္ပဿဿ ဝေဒနာယ န ဝတ္ထုတိကံ စသည်)

၂ (က-ခ-ဂ)-၄(က-ခ-ဂ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗဟိရ'ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ် သည် မြင်သိစိတ်(စက္ခုဝိညာဏ်)နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ'၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ'၏။ပ။

(ဗဟိရ စက္ခုဝိညာဏဿ န ဝတ္ထုတိကံ)

၅ (က) ။ ။(အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဗဟိရရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည်) မြင်သိ စိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်'၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု'မဟုတ်သောရုပ် ဖြစ်၏ (ဗဟိရ စက္ခုဝိညာဏဿ န ဝတ္ထုရုပ်) (ပသာဒရုပ်မှ တပါးသော ရုပ်များ)။

(ခ) ။ ။အကြင်အတုင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တိက'ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်'၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု'ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိက စက္ခုဝိညာဏဿ ဝတ္ထုရုပ်) (စက္ခုပသာဒ)။

၁။ ဤနည်း၌ ဖဿ, ဝေဒနာ, သညာ, စေတနာ, ဝိညာဉ် တည်းဟူသော ဖဿပဉ္စမကကို မူလီသွင်း၍ ဟောထားသည်။

(ဂ)။ ။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်'၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု'မဟုတ်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိက စက္ခုဝိညာဏဿ န ဝတ္ထုရုပ်) (သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယ ပသာဒ ရုပ် ၄-ခု)။

(ဗာဟိရ သောတသမ္ပဿဿ န ဝတ္ထုတိက် စသည်)

၆ (က-ခ-ဂ)-၂၀(က-ခ-ဂ)။ ။ အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ'ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထို ရုပ်သည် ကြားသိစိတ်(သောတဝိညာဏ်)နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏။ပ။ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်)နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏။ပ။ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်)နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏။ပ။

(ဗာဟိရ ကာယသမ္ပဿဿ န ဝတ္ထုတိက်)

၂၁ (က)။ ။ (အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဗာဟိရရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည်)ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်)နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု'မဟုတ် သောရုပ် ဖြစ်၏ (ဗာဟိရ ကာယသမ္ပဿဿ န ဝတ္ထုရုပ်) (ပသာဒရုပ် ငါးခုမှ တပါးသောရုပ်များ)။

(ခ)။ ။ အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တိက'ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်)နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု'ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိက ကာယသမ္ပဿဿ ဝတ္ထုရုပ်) (ကာယ ပသာဒ)။

(ဂ)။ ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်)နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု'မဟုတ်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိက ကာယသမ္ပဿဿ န ဝတ္ထုရုပ်) (စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ ပသာဒရုပ် ၄-ခု)။

(ဗာဟိရ ကာယသမ္ပဿဿ ဝေဒနာယ န ဝတ္ထုတိက် စသည်)

၂၂ (က-ခ-ဂ)-၂၄(က-ခ-ဂ)။ ။ အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ'ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထို ရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်)နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ'၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ'၏။ပ။

(ဗာဟိရ ကာယဝိညာဏဿ န ဝတ္ထုတိက်)

၂၅ (က)။ ။ (အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဗာဟိရရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည်) ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်'၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု'မဟုတ်သော ရုပ်ဖြစ်၏ (ဗာဟိရ ကာယဝိညာဏဿ န ဝတ္ထုရုပ်) (ပသာဒရုပ်မှ တပါးသောရုပ်များ)။

(ခ)။ ။ အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တိက'ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ထိသိ စိတ် 'ကာယဝိညာဏ်'၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိက ကာယဝိညာဏဿ ဝတ္ထုရုပ်) (ကာယပသာဒ)။

(ဂ)။ ။ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်'၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' မဟုတ်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိက ကာယဝိညာဏဿ န ဝတ္ထုရုပ်) (စက္ခု၊ သောတ၊ ဃာန၊ ဇီဝှါပသာဒ ရုပ် ၄-ခု)။

ဝတ္ထုတိကနည်း ၂၅-ပါး ပြီး၏။

အာရမ္မဏတိကနည်း ၂၅-ပါး^၁

(အဇ္ဈတ္တိကစက္ခုသမ္ပဿဿ နာရမ္မဏတိကံ)

၁(က)။ ။အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တိက'ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ်(စက္ခုဝိညာဏ်)နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏ အာရုံမဟုတ်သော 'နာရမ္မဏ'ရုပ်ဖြစ်၏(အဇ္ဈတ္တိက စက္ခုသမ္ပဿဿ နာရမ္မဏရုပ်) (ပသာဒရုပ် ၅-ခု)။

(ခ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'ဗဟိရ'ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ်(စက္ခုဝိညာဏ်)နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏အာရုံဖြစ်သော 'အာရမ္မဏ'ရုပ်လည်း ရှိ၏။ (ဗဟိရ စက္ခုသမ္ပဿဿ အာရမ္မဏရုပ်) (ရူပါရုံ)။

(ဂ)။ ။မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏ အာရုံမဟုတ်သော 'နာရမ္မဏ'ရုပ်လည်း ရှိ၏(ဗဟိရ စက္ခုသမ္ပဿဿ နာရမ္မဏရုပ်) (ရူပါရုံမှ တပါးသော ဗဟိရရုပ်များ)။

(စက္ခုသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာယ နာရမ္မဏတိကံစသည်)

၂(က-ခ-ဂ)-၄(က-ခ-ဂ)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တိက'ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ်(စက္ခုဝိညာဏ်)နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ'၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ'၏။ပ။

(အဇ္ဈတ္တိက စက္ခုဝိညာဏဿ နာရမ္မဏတိကံ)

၅(က)။ ။(အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တိကရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည်) မြင်သိစိတ်(စက္ခုဝိညာဏ်)၏ အာရုံမဟုတ်သော 'နာရမ္မဏ' ရုပ်ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက စက္ခုဝိညာဏဿ နာရမ္မဏရုပ်) (ပသာဒရုပ် ၅-ခု)။

(ခ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'ဗဟိရ'ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်'၏ အာရုံဖြစ်သော 'အာရမ္မဏ'ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗဟိရ စက္ခုဝိညာဏဿ အာရမ္မဏရုပ်) (ရူပါရုံ)။

၁။ ဤနည်း၌ အဇ္ဈတ္တိကနှင့် ဗဟိရ ၂-ပါးတို့ကို မူထား၍ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ၊ ဝိညာဏ်တည်းဟူသော ဖဿပဋ္ဌမကကို မူလီသွင်းပြီးလျှင် ဟောထားသည်။

(ဂ)။ ။ မြင်သိစိတ်၏အာရုံမဟုတ်သော ‘နာရမ္မဏ’ ရုပ်လည်းရှိ၏။ (ဗာဟိရ စက္ခုဝိညာဏဿ နာရမ္မဏရုပ်) (ရူပါရုံမှတပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက သောကသမ္မဿဿ နာရမ္မဏတိကံစသည်)

၆(က-ခ-ဂ)-၂၀(က-ခ-ဂ)။ ။ အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု ‘သောတသမ္မဿ’ ၏။ ပ။ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု ‘ဃာနသမ္မဿ’ ၏။ ပ။ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှိဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု ‘ဇိဝှိသမ္မဿ’ ၏။ ပ။

(အဇ္ဈတ္တိက ကာယသမ္မဿဿ နာရမ္မဏတိကံ)

၂၁(က)။ ။ (အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည်) ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု ‘ကာယသမ္မဿ’ ၏ အာရုံ မဟုတ်သော ‘နာရမ္မဏ’ ရုပ်ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက ကာယသမ္မဿဿ နာရမ္မဏရုပ်) (ပသာဒရုပ် ၅-ခု)။

(ခ)။ ။ အကြင် အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု ‘ကာယသမ္မဿ’ ၏ အာရုံ ဖြစ်သော ‘အာရမ္မဏ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရကာယသမ္မဿဿ အာရမ္မဏရုပ်) (ဖောဠဗ္ဗာရုံ)။

(ဂ)။ ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု ‘ဗဟိရ’ ၏ အာရုံ မဟုတ်သော ‘နာရမ္မဏ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ ကာယသမ္မဿဿ နာရမ္မဏရုပ်) (ဖောဠဗ္ဗာရုံမှ တပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက ကာယသမ္မဿဿ ဝေဒနာယ နာရမ္မဏတိကံ စသည်)

၂၂(က-ခ-ဂ)-၂၄(က-ခ-ဂ)။ ။ အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’ ၏။ ပ။ မှတ်သားမှု ‘သညာ’ ၏။ ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) ‘စေတနာ’ ၏။ ပ။

(အဇ္ဈတ္တိက ကာယဝိညာဏဿ နာရမ္မဏတိကံ)

၂၅ (က)။ ။ (အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည်) ထိသိစိတ် ‘ကာယဝိညာဏ်’ ၏ အာရုံမဟုတ်သော ‘နာရမ္မဏ’ ရုပ်ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက ကာယဝိညာဏဿ နာရမ္မဏရုပ်) (ပသာဒရုပ် ၅-ခု)။

(ခ)။ ။ အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ထိသိစိတ် ‘ကာယဝိညာဏ်’ ၏ အာရုံဖြစ်သော ‘အာရမ္မဏ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရကာယဝိညာဏဿ အာရမ္မဏရုပ်) (ဖောဠဗ္ဗာရုံ)။

(ဂ)။ ။ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' ၏ အာရုံမဟုတ်သော 'နာရမ္မဏ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ ကာယဝိညာဏဿ နာရမ္မဏရုပ်) (ဖောဠဗ္ဗာရုံမှတစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။

အာရမ္မဏတိကနည်း ၂၅-ပါး ပြီး၏။

အာယတနတိကနည်း ၁၀-ပါး

(ဗာဟိရ န စက္ခာယတနတိကံ)

၁ (က)။ ။ အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏ (ဗာဟိရ န စက္ခာယတနရုပ်) (အပသန္တာန်၌ဖြစ်၍ စက္ခာယတနမမည်သော ဗာဟိရရုပ်များ) (စက္ခုပသာဒမှတစ်ပါး အခြားသော ဗာဟိရရုပ်များ)။

(ခ)။ ။ အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တိက' ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိက စက္ခာယတနရုပ်) (စက္ခုပသာဒ)။

(ဂ)။ ။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိက န စက္ခာယတနရုပ်) (သောတ, ဘာန, ဇိဝှိ, ကာယပသာဒရုပ် ၄-ပါး)။

(ဗာဟိရ န သောတာယတနတိကံ)

၂ (က-ခ-ဂ)။ ။ အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန' မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏။ပ။

(ဗာဟိရ န ဘာနာယတနတိကံ)

၃ (က-ခ-ဂ)။ ။ နံသိစိတ် (ဘာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဘာနာယတန' မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏။ပ။

(ဗာဟိရ န ဇိဝှိယတနတိကံ)

၄ (က-ခ-ဂ)။ ။ လျှက်သိစိတ် (ဇိဝှိဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှိယတန' မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏။ပ။

(ဗာဟိရ န ကာယာယတနတိကံ)

၅ (က)။ ။ (အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဗာဟိရရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည်) ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏ (ဗာဟိရ န ကာယာယတနရုပ်) (ကာယပသာဒမှ တစ်ပါး အခြားသော ဗာဟိရ ရုပ်များ)။

(၉)။ ။အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် ‘ကာယာယတန’ မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိကကာယာယတနရုပ်) (ကာယပသာဒ)။

(၁၀)။ ။ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် ‘ကာယာယတန’ မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ကာယာယတနရုပ်) (စက္ခုသောတ၊ ဘာနု၊ ဇိဝှါ ပသာဒရုပ် ၄-ပါး)။

(အဇ္ဈတ္တိက န ရူပါယတနတိက်)

၆ (က)။ ။အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း ‘ရူပါယတန’ မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ရူပါယတနရုပ်) (ပသာဒရုပ် ၅-ခု)။

(၁၁)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုအပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း ‘ရူပါယတန’ မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ ရူပါယတနရုပ်) (ရူပါရုံ)။

(၁၂)။ ။မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း ‘ရူပါယတန’ မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န ရူပါယတနရုပ်) (ရူပါရုံမှတစ်ပါးသော ဗာဟိရ ရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န သဒ္ဓါယတနတိက်)

၂.၇ (က-၁-၈)။ ။အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ ‘သဒ္ဓါယတန’ မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏။ပ။

(အဇ္ဈတ္တိက န သဒ္ဓါယတနတိက်)

၈ (က-၁-၈)။ ။နံသိစိတ် (သာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ ‘ဂန္ဓာယတန’ မမည်သော ရုပ် ဖြစ်၏။ပ။

(အဇ္ဈတ္တိက န သဒ္ဓါယတနတိက်)၊

၉ (က-၁-၈)။ ။လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ ‘ရသာယတန’ မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏။ပ။

(အဇ္ဈတ္တိက န ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနတိက်)

၁၀ (က)။ ။(အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တိကရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည်) ထိသိစိတ် (ကာယသိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ ‘ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန’ မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနရုပ်) (ပသာဒရုပ် ၅-ခု)။

(ခ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ ‘ဖောဠဗ္ဗာယတန’ မည်သော ရုပ်လည်းရှိ၏ (ဗာဟိရ ဖောဠဗ္ဗာယတနရုပ်) (ဖောဠဗ္ဗာရုံ)။

(ဂ)။ ။ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ ‘ဖောဠဗ္ဗာယတန’ မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န ဖောဠဗ္ဗာယတနရုပ်) (ဖောဠဗ္ဗာရုံမှ တပါးသော ဗာဟိရ ရုပ်များ)။

အာယတနတိကနည်း ၁၀-ပါး ပြီး၏။

ဓာတုတိကနည်း ၁၀-ပါး

(ဗာဟိရ န စက္ခု ဓာတုတိကံ)

၁ (က)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မြင်မှုသဘော (မြင်တတ်သော မျက်စိအကြည်ဓာတ်) ‘စက္ခုဓာတု’ မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏ (ဗာဟိရ န စက္ခုဓာတုရုပ်) (စက္ခုပသာဒရုပ်မှ တပါးသောရုပ်များ)။

(ခ)။ ။အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မြင်မှုသဘော (မြင်တတ်သော မျက်စိအကြည်ဓာတ်) ‘စက္ခုဓာတု’ မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိက စက္ခုဓာတုရုပ်) (စက္ခုပသာဒ)။

(ဂ)။ ။မြင်မှုသဘော (မြင်တတ်သော မျက်စိအကြည်ဓာတ်) ‘စက္ခုဓာတု’ မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိက န စက္ခုဓာတုရုပ်) (သောတ, ဃာန, ဇိဝှိ, ကာယ-ပသာဒရုပ် ၄-ပါး)။

(ဗာဟိရ န သောတဓာတုတိကံ)

၂ (က-ခ-ဂ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ကြားမှုသဘော (ကြားတတ်သော နားအကြည်ဓာတ်) ‘သောတဓာတု’ မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏။ပ။

(ဗာဟိရ န ဃာနဓာတုတိကံ)

၃ (က-ခ-ဂ)။ ။နံ့မှသဘော (နံ့တတ်သော နှာခေါင်းအကြည်ဓာတ်) ‘ဃာနဓာတု’ မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏။ပ။

(ဗာဟိရ န ဇိဝှိဓာတုတိကံ)

၄ (က-ခ-ဂ)။ ။လျက်မှုသဘော (လျက်တတ်သော လျှာအကြည်ဓာတ်) ‘ဇိဝှိဓာတု’ မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏။ပ။

(ဗာဟိရ န ကာယဓာတုတိက်)

- ၅ (က)။ ။(အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဗာဟိရရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည်) ထိုမှုသဘော (ထိတွေ့တတ်သော ကိုယ်အကြည်ဓာတ်) ‘ကာယဓာတု’ မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏ (ဗာဟိရ န ကာယဓာတုရုပ်) (ပသာဒရုပ်မှ တပါးသောရုပ်များ)။
- (ခ)။ ။အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် ထိုမှုသဘော (ထိတွေ့တတ်သော ကိုယ်အကြည်ဓာတ်) ‘ကာယဓာတု’ မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိက ကာယဓာတုရုပ်) (ကာယပသာဒ)။
- (ဂ)။ ။ထိုမှုသဘော (ထိတွေ့တတ်သော ကိုယ်အကြည်ဓာတ်) ‘ကာယဓာတု’ မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ကာယဓာတုရုပ်) (စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါပသာဒရုပ် ၄-ပါး)။

(အဇ္ဈတ္တိက န ရူပဓာတုတိက်)

- ၆ (က)။ ။အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် အဆင်းသဘော ‘ရူပဓာတု’ မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ရူပဓာတု) (ပသာဒရုပ် ၅-ခု)။
- (ခ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် အဆင်းသဘော ‘ရူပဓာတု’ မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ ရူပဓာတုရုပ်) (ရူပါရုံ)။
- (ဂ)။ ။အဆင်းသဘော ‘ရူပဓာတု’ မမည်သောရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န ရူပဓာတုရုပ်) (ရူပါရုံမှ တပါးသော ဗာဟိရ ရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န သဒ္ဓဓာတုတိက်)

- ၇ (က-ခ-ဂ)။ ။အကြင်အတွင်း သန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် အသံသဘော ‘သဒ္ဓဓာတု’ မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏။ပ။

(အဇ္ဈတ္တိက န ဂန္ဓဓာတုတိက်)

- ၈ (က-ခ-ဂ)။ ။အနံ့သဘော ‘ဂန္ဓဓာတု’ မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏။ပ။

(အဇ္ဈတ္တိက န ရသဓာတုတိက်)

- ၉ (က-ခ-ဂ)။ ။အရသာသဘော ‘ရသဓာတု’ မမည်သောရုပ်ဖြစ်၏။ပ။

(အဇ္ဈတ္တိက န ဖောဠဗ္ဗဓာတုတိက်)

- ၁၀ (က)။ ။(အကြင်အတွင်း သန္တာန်၌ ဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တိက ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် အတွေ့သဘော (ထိတွေ့အပ်သော သဘော) ‘ဖောဠဗ္ဗဓာတု’ မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ဖောဠဗ္ဗဓာတုရုပ်) (ပသာဒရုပ် ၅-၃)။
- (ခ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် အတွေ့သဘော (ထိတွေ့အပ်ခြင်းသဘော) ‘ဖောဠဗ္ဗဓာတု’ မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ ဖောဠဗ္ဗဓာတုရုပ်) (ဖောဠဗ္ဗဓာရုံ)။
- (ဂ)။ ။အတွေ့သဘော (ထိတွေ့အပ်သော သဘော) ‘ဖောဠဗ္ဗဓာတု’ မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န ဖောဠဗ္ဗဓာတုရုပ်) (ဖောဠဗ္ဗဓာရုံမှ တပါးသော ဗာဟိရ ရုပ်များ)။

ဓာတုတိကနည်း ၁၀-ပါး ပြီး၏။

ဣန္ဒြိယတိကနည်း ၈-ပါး^၁

(ဗာဟိရ န စက္ခုန္ဒြိယတိက်)

- ၁ (က)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိ အကြည် ‘စက္ခုန္ဒြေ’ မမည်သောရုပ်ဖြစ်၏ (ဗာဟိရ န စက္ခုန္ဒြိယရုပ်) (ပသာဒရုပ်မှ တပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။
- (ခ)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် ‘စက္ခုန္ဒြေ’ မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိက စက္ခုန္ဒြိယရုပ်) (စက္ခုပသာဒ)။
- (ဂ)။ ။မြင်မှု၌ အစိုးရသောမျက်စိအကြည် ‘စက္ခုန္ဒြေ’မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိက န စက္ခုန္ဒြိယရုပ်) (သောတ, သာနု, ဇိဝှါ, ကာယပသာဒရုပ် ၄-ပါး)။

(ဗာဟိရ န သောတန္ဒြိယတိက်စသည်)

- ၂ (က-ခ ဂ)-၄ (က-ခ-ဂ)။ ။အကြင် အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် ကြားမှု၌ အစိုးရသော နားအကြည် ‘သောတိန္ဒြေ’ မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏။ပ။ နံမှု၌ အစိုးရသော နှာခေါင်းအကြည် ‘သာနိန္ဒြေ’ မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏။ပ။ လျက်မှု၌ အစိုးရသော လျှာအကြည် ‘ဇိဝှိန္ဒြေ’ မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏။ပ။

၁။ ဤနည်း၌ အဇ္ဈတ္တိကနှင့် ဗာဟိရ ၂-ပါးတို့ကိုပူးထား၍ ရုပ်ဣန္ဒြေ ၈-ပါးတို့ကို မူလိသွင်းပြီးလျှင် ဟောထားသည်။

(ဗာဟိရ န ကာယိန္ဒြိယတိက်)

- ၅ (က)။ ။(အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဗာဟိရရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည်) ထိုမှ၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' မမည်သောရုပ်လည်း ဖြစ်၏(ဗာဟိရ န ကာယိန္ဒြိယရုပ်) (ပသာဒရုပ်မှတပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။
- (ခ)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တိက' ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် ထိုမှ၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' မည်သောရုပ်လည်း ရှိ၏။ (အဇ္ဈတ္တိက ကာယိန္ဒြိယရုပ်) (ကာယပသာဒ)။
- (ဂ)။ ။ထိုမှ၌ အစိုးရသောကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' မမည်သောရုပ်လည်း ရှိ၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ကာယိန္ဒြိယရုပ်)(စက္ခု,သောတ,ဃာန,ဇီဝှါပသာဒရုပ်၄-ပါး)။

(အဇ္ဈတ္တိက န ဣတ္ထိန္ဒြိယတိက်)

- ၆ (က)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တိက' ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ' မမည်သောရုပ်ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ဣတ္ထိန္ဒြိယရုပ်) (ပသာဒရုပ် ၅-ခု)။
- (ခ)။ ။အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် မိန်းမ (အမ)ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ' မည်သောရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ ဣတ္ထိန္ဒြိယရုပ်) (ဣတ္ထိဘာဝရုပ်)။
- (ဂ)။ ။မိန်းမ(အမ)ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ' မမည်သောရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န ဣတ္ထိန္ဒြိယရုပ်) (ဣတ္ထိဘာဝရုပ်မှတပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န ပုရိသိန္ဒြိယတိက်)

- ၇ (က)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တိက' ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် ယောက်ျား (အထီး, အဖို)ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ' မမည်သောရုပ် ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ပုရိသိန္ဒြိယရုပ်) (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။
- (ခ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ'ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် ယောက်ျား (အထီး, အဖို)ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ ပုရိသိန္ဒြိယရုပ်) (ပုမ္မာဝရုပ်)။
- (ဂ)။ ။ယောက်ျား(အထီး, အဖို)ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ' မမည်သောရုပ် လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န ပုရိသိန္ဒြိယရုပ်)(ပုရိသဘာဝရုပ်မှတပါးသော ဗာဟိရ ရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န ဇီဝိတိန္ဒြိယတိက်)

- ၈ (က)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တိက' ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် အသက်ရှင်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' မမည်သောရုပ် ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ဇီဝိတိန္ဒြိယရုပ်) (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။

- (ခ) ။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် အသက် ရှင်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု ‘ဇီဝိတိန္ဒြေ’ မည်သောရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ ဇီဝိ- တိန္ဒြေရုပ်) (ဇီဝိတရုပ်)။
- (ဂ) ။ ။အသက်ရှင်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု ‘ဇီဝိတိန္ဒြေ’ မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န ဇီဝိတိန္ဒြေရုပ်) (ဇီဝိတရုပ်မှ တပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။
ဣန္ဒြိယတိကနည်း ဂ-ပါး ပြီး၏။

သုခုမတိကနည်း ၁၂-ပါး^၁

(အဇ္ဈတ္တိက န ကာယဝိညတ္တိတိကံ)

- ၁ (က) ။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် (မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သည့် ကိုယ်အမူအရာ ‘ကာယဝိညတ်’ မမည် သောရုပ် ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ကာယဝိညတ္တိရုပ်) (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။
- (ခ) ။ ။အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် (မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သည့် ကိုယ်အမူအရာ ‘ကာယဝိညတ်’မည်သော ရုပ် လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ ကာယဝိညတ္တိရုပ်) (ကာယဝိညတ်)။
- (ဂ) ။ ။(မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သည့် ကိုယ်အမူအရာ ‘ကာယဝိညတ်’ မမည် သောရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န ကာယဝိညတ္တိရုပ်) (ကာယဝိညတ်မှ တပါး သော ဗာဟိရရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န ဝစီဝိညတ္တိတိကံ)

- ၂ (က) ။ ။အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် (မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သည့် နှုတ်မြှက်မှုအမူအရာ ‘ဝစီဝိညတ်’မမည် သော ရုပ်ဖြစ်၏(အဇ္ဈတ္တိက န ဝစီဝိညတ္တိရုပ်) (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။
- (ခ) ။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် (မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သည့် နှုတ်မြှက်မှု အမူအရာ ‘ဝစီဝိညတ်’မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏(ဗာဟိရ ဝစီဝိညတ္တိရုပ်) (ဝစီဝိညတ်)။
- (ဂ) ။ ။(မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို)သိစေတတ်သည့် နှုတ်မြှက်မှု အမူအရာ ‘ဝစီဝိညတ်’မမည် သော ရုပ်လည်း ရှိ၏(ဗာဟိရ န ဝစီဝိညတ္တိရုပ်) (ဝစီဝိညတ်မှ တပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။

၁။ ဤနည်း၌ အဇ္ဈတ္တိကနှင့်ဗာဟိရ ၂-ပါးတို့ကို မူတည်၍ ဣန္ဒြေမဆိုက်သော အာပေါ၊ ဝိကာရရုပ် ၅-ပါး၊ အာကာသရုပ်၊ အာဟာရရုပ်၊ လက္ခဏရုပ် ၄-ပါး တည်းဟူသော သုခုမရုပ် ၁၂-ပါးတို့ကို မူလီသွင်းပြီးလျှင် ဟောကြားသည်။

ပကိဏ္ဍကတိကနည်း၊ အမှတ် ၄-မှ သုခုမတိကနည်း အမတ် ၁၁-အထိ ဝိဘင်းပါဠိကော်၌ ပေယျာလ ချန်ထားခဲ့သည်။ (နှာ ၃၈-အောက်ခြေမှတ်ချက် ပြန်ကြည့်ပါ။)

(အဇ္ဈတ္တိက န အာကာသဓာတုတိက်)

- ၃ (က)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မရေးခြစ်အပ်သော သဘော(ရုပ်တခုနှင့် တခုကို ပိုင်းခြားမှု ဟင်းလင်းသဘော) ‘အာကာသဓာတ်’မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏(အဇ္ဈတ္တိက န အာကာသဓာတုရုပ်)(ပသာဒရုပ် ငါးခု)။
- (ခ)။ ။အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မရေးခြစ်အပ်သော သဘော(ရုပ်တခုနှင့် တခုကို ပိုင်းခြားမှု ဟင်းလင်းသဘော) ‘အာကာသဓာတ်’မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏(ဗာဟိရ အာကာသဓာတုရုပ်)(ပရိစ္ဆေဒရုပ်)။
- (ဂ)။ ။မရေးခြစ်အပ်သော သဘော(ရုပ်တခုနှင့် တခုကို ပိုင်းခြားမှု ဟင်းလင်းသဘော) ‘အာကာသဓာတ်’မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏(ဗာဟိရ န အာကာသဓာတုရုပ်) (ပရိစ္ဆေဒရုပ်မှ တပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န အာပေါဓာတုတိက်)

- ၄ (က)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ဖွဲ့စည်းမှု (ရေ ဟူသော) သဘော ‘အာပေါဓာတ်’မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န အာပေါဓာတုရုပ်)(ပသာဒရုပ် ငါးခု)။
- (ခ)။ ။အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ဖွဲ့စည်းမှု (ရေဟူသော) သဘော ‘အာပေါဓာတ်’မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ အာပေါဓာတုရုပ်) (အာပေါဓာတ်)။
- (ဂ)။ ။ဖွဲ့စည်းမှု(ရေဟူသော) သဘော ‘အာပေါဓာတ်’မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န အာပေါဓာတုရုပ်)(အာပေါဓာတ်မှ တပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န ရူပဿ လဟုတာတိက်)

- ၅ (က)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု ‘ရူပဿ လဟုတာ’မမည်သောရုပ် ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ရူပဿ လဟုတာရုပ်) (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။
- (ခ)။ ။အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု ‘ရူပဿ လဟုတာ’မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏(ဗာဟိရ ရူပဿ လဟုတာရုပ်)(ရူပဿ လဟုတာ)။
- (ဂ)။ ။ရုပ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု ‘ရူပဿ လဟုတာ’မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏(ဗာဟိရ န ရူပဿ လဟုတာရုပ်) (ရူပဿ လဟုတာမှ တပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န ရူပဿ မုဒုတာတိက်)

- ၆ (က)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ နူးညံ့မှု ‘ရူပဿ မုဒုတာ’မည်သောရုပ် ဖြစ်၏(အဇ္ဈတ္တိက န ရူပဿ မုဒုတာရုပ်)(ပသာဒရုပ် ငါးခု)။
- (ခ)။ ။အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ နူးညံ့မှု ‘ရူပဿ မုဒုတာ’မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏(ဗာဟိရ ရူပဿ မုဒုတာရုပ်) (မုဒုတာရုပ်)။
- (ဂ)။ ။ရုပ်၏ နူးညံ့မှု ‘ရူပဿ မုဒုတာ’မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏(ဗာဟိရ န ရူပဿ မုဒုတာရုပ်)(မုဒုတာရုပ်မှ တပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န ရူပဿ ကမ္မညတာတိက်)

- ၇ (က)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ ခုံမှု(အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) ‘ရူပဿ ကမ္မညတာ’မည်သောရုပ် ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ရူပဿ ကမ္မညတာ ရုပ်) (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။
- (ခ)။ ။အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ ခုံမှု(အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) ‘ရူပဿ ကမ္မညတာ’မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ ရူပဿ ကမ္မညတာရုပ်) (ကမ္မညတာရုပ်)။
- (ဂ)။ ။ရုပ်၏ ခုံမှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျော ဆောင်ရွက်နိုင်မှု) ‘ရူပဿ ကမ္မညတာ’ မည်သောရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န ရူပဿ ကမ္မညတာ ရုပ်) (ကမ္မညတာ ရုပ်မှ တပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န ရူပဿ ဥပစယတိက်)

- ၈ (က)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ဖြစ်စရုပ် (ဦးစွာအစ ဖြစ်ပေါ်သောရုပ်) ‘ရူပဿ ဥပစယ’မည်သောရုပ် ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ရူပဿ ဥပစယရုပ်) (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။
- (ခ)။ ။အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ဖြစ်စရုပ် (ဦးစွာအစ ဖြစ်ပေါ်သောရုပ်) ‘ရူပဿ ဥပစယ’ မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ ရူပဿ ဥပစယရုပ်) (ဥပစယရုပ်)။
- (ဂ)။ ။ဖြစ်စရုပ် (ဦးစွာအစဖြစ်ပေါ်သောရုပ်) ‘ရူပဿ ဥပစယ’ မည်သောရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န ရူပဿ ဥပစယရုပ်) (ရူပဿ ဥပစယမှ တပါးသော ဗာဟိရ ရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န ရူပဿ သန္တတိတိက်)

- ၉ (က)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ ကြီးပွားဆဲအစဉ် ‘ရူပဿ သန္တတိ’ မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ရူပဿ သန္တတိရုပ်) (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။
- (ခ)။ ။အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ ကြီးပွားဆဲအစဉ် ‘ရူပဿ သန္တတိ’ မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ ရူပဿ သန္တတိရုပ်) (သန္တတိရုပ်)။
- (ဂ)။ ။ရုပ်၏ ကြီးပွားဆဲအစဉ် ‘ရူပဿ သန္တတိ’ မမည်သောရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န ရူပဿ သန္တတိရုပ်) (ရူပဿ သန္တတိမှ တပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န ရူပဿ ဇရတာတိက်)

- ၁၀ (က)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ အိုမှု၊ ရင့်ရော်ဆွေးမြေ့မှု ‘ရူပဿ ဇရတာ’ မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ရူပဿ ဇရတာရုပ်) (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။
- (ခ)။ ။အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ အိုမှု၊ ရင့်ရော်ဆွေးမြေ့မှု ‘ရူပဿ ဇရတာ’ မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ ရူပဿ ဇရတာရုပ်) (ဇရတာရုပ်)။
- (ဂ)။ ။ရုပ်၏ အိုမှု၊ ရင့်ရော်ဆွေးမြေ့မှု ‘ရူပဿ ဇရတာ’ မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န ရူပဿ ဇရတာရုပ်) (ရူပဿ ဇရတာမှ တပါးသော ဗာဟိရ ရုပ်များ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န ရူပဿ အနိစ္စတာတိက်)

- ၁၁ (က)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ (ချုပ်ပျက်၍) မမြဲမှု ‘ရူပဿ အနိစ္စတာ’ မမည်သောရုပ် ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ရူပဿ အနိစ္စတာရုပ်) (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။
- (ခ)။ ။အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ (ချုပ်ပျက်၍) မမြဲမှု ‘ရူပဿ အနိစ္စတာ’ မည်သောရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ ရူပဿ အနိစ္စတာရုပ်) (အနိစ္စတာရုပ်)။
- (ဂ)။ ။ရုပ်၏ (ချုပ်ပျက်၍) မမြဲမှု ‘ရူပဿ အနိစ္စတာ’ မမည်သောရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န ရူပဿ အနိစ္စတာရုပ်) (ရူပဿ အနိစ္စတာမှ တပါးသော ဗာဟိရ ရုပ်များ)။

၁။ ပကိဏ္ဍကတိကနည်း အမှတ် ၄-မစ၍ သုဒ္ဓမ္မတိကနည်း အမှတ် ၁၁-အထိ ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ ပေယျာလချန်ထားခဲ့သည်ကို ဤမြန်မာပြန်၌ သုတေသီတို့အကျိုးငှါ ထည့်သွင်းဖော်ပြလိုက်ပါသည်။
(နှာ ၃၈-အောက်ခြေ မှတ်ချက်ကြည့်ပါ)။

(အဇ္ဈတ္တိက န ကဗဠိကာရအာဟာရတိကံ)

၁၂ (က)။ ။အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တိက' ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် အလုတ်အလွေးပြုအပ်သော အစားအစာ 'ကဗဠိကာရ အာဟာရ' မမည်သော ရုပ်ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက န ကဗဠိကာရ အာဟာရရုပ်) (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။

(ခ)။ ။အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် အလုတ်အလွေးပြုအပ်သော အစားအစာ 'ကဗဠိကာရ အာဟာရ' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏(ဗာဟိရကဗဠိကာရ အာဟာရရုပ်) (ကဗဠိကာရ အာဟာရရုပ်)။

(ဂ)။ ။အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစားအစာ 'ကဗဠိကာရ အာဟာရ' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဗာဟိရ န ကဗဠိကာရ အာဟာရရုပ်) (ကဗဠိကာရ အာဟာရမှ တပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။

သုခုမတိကနည်း ၁၂-ပါး ပြီး၏။

ဤသို့ သုံးပါးစီပြားသောနည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် (၁၀၃-ပါး) ဖြစ်၏။

၁။ ပကိဏ္ဍကတိကနည်း ၁၃-ပါး

၂။ ဝတ္ထုတိကနည်း ၂၅-ပါး

၃။ အာရမ္မဏတိကနည်း ၂၅-ပါး

၄။ အာယတနတိကနည်း ၁၀-ပါး

၅။ ဓာတုတိကနည်း ၁၀-ပါး

၆။ ဣန္ဒြိယတိကနည်း ၈-ပါး

၇။ သုခုမတိကနည်း ၁၂-ပါး

တိကနည်း ၁၀၃-ပါး ပြီး၏။

စတုက္ကနည်း ၂၂-ပါး

(လေးပါးစီပြားသော နည်းအားဖြင့် ဟောကြားသော စတုက္ကနည်း ၂၂-ပါး)

လေးပါးစီပြားသော နည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် (၂၂-ပါး) ဖြစ်၏။

(ဥပါဒါ ဥပါဒိန္ဒစတုက္က)

၁ (က)။ ။အကြင်မှီတတ်သော 'ဥပါဒါ' ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သောကံသည်) အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်

ယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်ဖြစ်သော) ‘ဥပါဒိန္န’ရုပ် (ကမ္မဇရုပ်)လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒါ ဥပါဒိန္နရုပ်) (ကမ္မဇ ဥပါဒါရုပ်)။

(ခ)။ ။တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်မဖြစ်သော) ‘အနုပါဒိန္န’ရုပ် (ကမ္မဇ ရုပ် မဟုတ်သောရုပ်) လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒါ အနုပါဒိန္နရုပ်) (စိတ္တဇ,ဥတုဇ, အာဟာရဇ ဥပါဒါရုပ်)။

(ဂ)။ ။မဟာဘူတကို မမှီတတ်သော အကြင်‘နော ဥပါဒါ’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သော(တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံ၏အကျိုးဖြစ်သော) ‘ဥပါဒိန္နရုပ်’ (ကမ္မဇရုပ်)လည်း ရှိ၏ (နော ဥပါဒါ ဥပါဒိန္နရုပ်) (ကမ္မဇ မဟာဘူတရုပ်)။

(ဃ)။ ။တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်မဖြစ်သော) ‘အနုပါဒိန္န’ရုပ် (ကမ္မဇ ရုပ်မဟုတ်သောရုပ်)လည်း ရှိ၏ (နော ဥပါဒါ အနုပါဒိန္နရုပ်) (တိဇ မဟာဘူတ ရုပ်)။

(ဥပါဒါ ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ စတုက္က)

၂ (က)။ ။အကြင်မှီတတ်သော‘ဥပါဒါ’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ် သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်လည်းဖြစ်၍) (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်၍) လွန်စွာ စွဲလမ်း တတ်သော ‘ဥပါဒါနိ’တရားတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော ‘ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒါ ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယရုပ်) (ကမ္မဇ ဥပါဒါရုပ်)။

(ခ)။ ။တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍(တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်မဖြစ်မူ၍) (ကမ္မဇရုပ် မဟုတ်မူ၍) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ‘ဥပါဒါနိ’တရားတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော ‘အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒါ အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယရုပ်) (တိဇ ဥပါဒါရုပ်)။

(ဂ)။ ။အကြင် မမှီတတ်သော ‘နော ဥပါဒါ’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်လည်းဖြစ်၍) (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်၍) လွန်စွာစွဲလမ်း တတ်သော ‘ဥပါဒါနိ’ တရားတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော ‘ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ’ ရုပ် လည်း ရှိ၏ (နော ဥပါဒါ ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယရုပ်) (ကမ္မဇ မဟာဘူတရုပ်)။

(ဃ)။ ။တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့်ကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍) ‘ဥပါဒါနိ’ တရားတို့၏ အာရုံ သာဖြစ်သော ‘အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (နော ဥပါဒါ အနုပါဒိန္နု- ပါဒါနိယရုပ်) (တိဇ မဟာဘူတရုပ်)။

(ဥပါဒါ သပ္ပဋိဃတုက္က)

- ၃ (က)။ ။အကြင် မှီတတ်သော ‘ဥပါဒါ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ထိပါးခြင်းနှင့် တကွ ဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သော သဘောရှိသော) ‘သပ္ပဋိဃ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒါ သပ္ပဋိဃရုပ်) (ဩဠာရိက ဥပါဒါရုပ်) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ ရူပ, သဒ္ဓ, ဂန္ဓ, ရသ အာရုံ ၄-ပါး)။
- (ခ)။ ။ထိပါးခြင်းနှင့် တကွမဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သော သဘောမရှိသော) ‘အပ္ပဋိဃ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒါ အပ္ပဋိဃရုပ်) (သုခုမ ဥပါဒါရုပ်) (အာပေါကြဉ်သော သုခုမရုပ် ၁၅-ပါး)။
- (ဂ)။ ။အကြင်မမှီတတ်သော ‘နော ဥပါဒါ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ထိပါးခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သော သဘောရှိသော) ‘သပ္ပဋိဃ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (နော ဥပါဒါ သပ္ပဋိဃရုပ်) (ဩဠာရိက မဟာဘုတ်ရုပ်) (ပထဝီ, တေဇော, ဝါယော၊ ဖောဠဗ္ဗာရုံ)။
- (ဃ)။ ။ထိပါးခြင်းနှင့် တကွမဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သော သဘောမရှိသော) ‘အပ္ပဋိဃ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (နော ဥပါဒါ အပ္ပဋိဃရုပ်) (သုခုမမဟာဘုတ်ရုပ်) (အာပေါရုပ်)။

(ဥပါဒါ ဩဠာရိကတုက္က)

- ၄ (က)။ ။အကြင်မှီတတ်သော ‘ဥပါဒါ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော ‘ဩဠာရိက’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒါ ဩဠာရိကရုပ်) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ ဖောဠဗ္ဗကြဉ်သော ဂေါစရရုပ် ၄-ပါး)။
- (ခ)။ ။သိမ်မွေ့သော ‘သုခုမ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒါ သုခုမရုပ်) (အာပေါကြဉ်သော သုခုမရုပ် ၁၅-ပါး)။
- (ဂ)။ ။အကြင်မမှီတတ်သော ‘နော ဥပါဒါ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော ‘ဩဠာရိက’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (နော ဥပါဒါ ဩဠာရိကရုပ်) (ဩဠာရိက မဟာဘုတ်ရုပ်) (ပထဝီ, တေဇော, ဝါယော)။
- (ဃ)။ ။သိမ်မွေ့သော ‘သုခုမ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (နော ဥပါဒါ သုခုမရုပ်) (သုခုမ မဟာဘုတ်ရုပ်) (အာပေါရုပ်)။

(ဥပါဒါ ဒုရေတုက္က)

- ၅ (က)။ ။အကြင်မှီတတ်သော ‘ဥပါဒါ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ဝေးသော (အသိခက်သော) ‘ဒုရေ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒါ ဒုရေရုပ်) (သုခုမ ဥပါဒါရုပ်) (အာပေါကြဉ်သော သုခုမရုပ် ၁၅-ပါး)။
- (ခ)။ ။နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) ‘သန္တိကေ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒါ သန္တိကေရုပ်) (ဩဠာရိက ဥပါဒါရုပ်) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ ဖောဠဗ္ဗကြဉ်သော ဂေါစရရုပ် ၄-ပါး)။

(ဂ)။ ။အကြင် မမှီတတ်သော ‘နော ဥပါ’ ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် ဝေးသော (အသိခက်သော) ‘ဒူရေ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (နော ဥပါဒါ ဒူရေရုပ်) (သုခုမ-မဟာဘုတ်ရုပ်) (အာပေါရုပ်)။

(ဃ)။ ။နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) ‘သန္တိကေ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (နော ဥပါဒါ သန္တိ-ကေရုပ်) (ဩဠာရိက မဟာဘုတ်ရုပ်) (ပထဝီ, တေဇော, ဝါယော)။

(ဥပါဒိဏ္ဍ သနိဒဿနတုက္က)°

၆ (က)။ ။အကြင် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံ ဖြစ်သောကံသည်) အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံ ဖြစ်သည့် ကံကြောင့်ဖြစ်သော) ‘ဥပါဒိန္န’ ရုပ် (ကမ္မဇရုပ်) သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် မြင်ခြင်းနှင့် တကွ ဖြစ်သော (မြင်အပ်သော) ‘သနိဒဿန’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒိန္န သနိဒဿနရုပ်)၂ (ရူပါရုံဟူသော မြင်အပ်သည့် ကမ္မဇရုပ်)။

(ခ)။ ။မြင်ခြင်းနှင့် တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ‘အနိဒဿန’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒိန္န အနိဒဿနရုပ်) (မမြင်အပ်သော ကမ္မဇရုပ်များ)။

(ဂ)။ ။အကြင် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူ အပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်သော) ‘အနုပါဒိန္န’ ရုပ် (ကမ္မဇရုပ်မဟုတ်သောရုပ်) သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် မြင်ခြင်းနှင့် တကွ ဖြစ်သော (မြင်အပ်သော) ‘သနိဒဿန’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနုပါဒိန္န သနိ-ဒဿနရုပ်) (သနိဒဿန တိဇရူပါရုံ)။

(ဃ)။ ။မြင်ခြင်းနှင့် တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ‘အနိဒဿန’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနုပါဒိန္န အနိဒဿနရုပ်) (အနိဒဿန တိဇရုပ်)။

(ဥပါဒိန္န သပ္ပဋိဗတတုက္က)

၇ (က)။ ။အကြင် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ် သောကံသည်) အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံ ဖြစ်သည့် ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သော) ‘ဥပါဒိန္န’ ရုပ် (ကမ္မဇရုပ်) သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် ထိပါးခြင်းနှင့် တကွ ဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သော သဘောရှိသော) ‘သပ္ပဋိဗ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒိန္န သပ္ပဋိဗရုပ်) (ကမ္မဇ ဩဠာရိကရုပ်)။

(ခ)။ ။ထိပါးခြင်းနှင့် တကွ မဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သော သဘောမရှိသော) ‘အပ္ပ-ဋိဗ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒိန္န အပ္ပဋိဗရုပ်) (ကမ္မဇ သုခုမရုပ်)။

၁။ အမှတ်နံပါတ် ၆-မှ ၂၁-အထိ ဝိဘင်္ဂ ပါဠိတော်၌ ဖေယျာလချန်ခဲ့သည်။ ယခုမြန်မာပြန်၌ လေ့လာသူ သုတေသီတို့အကျိုးငှါ ထည့်သွင်းဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

၂။ ‘ဥပါဒိဏ္ဍ’-‘ဥပါဒိန္န’ ဟု ၂-မျိုးလုံးပင် ရေးနိုင်သည်။

- (ဂ)။ ။အကြင် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်သော ‘အနုပါဒိန္န’ ရုပ်(ကမ္မဇရုပ်မဟုတ်သောရုပ်)သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် ထိပါးခြင်းနှင့် တကွ ဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သော) ‘သပ္ပဋိဿ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနုပါဒိန္န သပ္ပဋိဿ ရုပ်) (ဂ္ဂပု, သဒ္ဓ, ဂန္ဓ, ရသ, ဖောဠဗ္ဗရုပ်)။
- (ဃ)။ ။ထိပါးခြင်းနှင့် တကွ မဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သော သဘောမရှိသော) ‘အပ္ပဋိဿ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနုပါဒိန္န အပ္ပဋိဿရုပ်) (တိဇ သုခုမရုပ်)။

(ဥပါဒိန္န မဟာဘူတစတုက္က)

- ဂ (က)။ ။အကြင် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံ ဖြစ်သောကံသည်) အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်ယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံ ဖြစ်သည့် ကံကြောင့်ဖြစ်သော) ‘ဥပါဒိန္န’ ရုပ် (ကမ္မဇရုပ်) သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ် သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ‘မဟာဘူတ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒိန္န မဟာဘူတရုပ်) (ကမ္မဇ မဟာဘူတရုပ်)။
- (ခ)။ ။ကြီးကျယ်ထင်ရှားသည် မဟုတ်သော (န မဟာဘူတ) ရုပ်လည်း ရှိ၏(ဥပါဒိန္န န မဟာဘူတရုပ်) (ကမ္မဇ ဥပါဒါရုပ်)။
- (ဂ)။ ။အကြင် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်သော(တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်မဖြစ်သော) ‘အနုပါဒိန္န’ ရုပ်(ကမ္မဇရုပ်မဟုတ်သောရုပ်)သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ‘မဟာဘူတ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနုပါဒိန္န မဟာဘူတရုပ်) (ကမ္မဇရုပ် မဟုတ်သော တိဇ မဟာဘူတရုပ်)။
- (ဃ)။ ။ကြီးကျယ်ထင်ရှားသည် မဟုတ်သော ‘န မဟာဘူတ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနုပါဒိန္န န မဟာဘူတရုပ်) (ကမ္မဇရုပ်မဟုတ်သော တိဇ ဥပါဒါရုပ်)။

(ဥပါဒိန္န ဩဠာရိကစတုက္က)

- ဇ (က)။ ။အကြင် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သောကံသည်)အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်ယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်ဖြစ်သော) ‘ဥပါဒိန္န’ ရုပ် (ကမ္မဇရုပ်) သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော ‘ဩဠာရိက’ ရုပ်လည်း ရှိ၏(ဥပါဒိန္န ဩဠာရိကရုပ်)(ကမ္မဇ ဩဠာရိကရုပ်)။
- (ခ)။ ။သိမ်မွေ့သော ‘သုခုမ’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒိန္န သုခုမရုပ်) (ကမ္မဇ သုခုမရုပ်)။
- (ဂ)။ ။အကြင် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်သော(တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်သော) ‘အနုပါဒိန္န’ ရုပ်

(ကမ္မဇရုပ်မဟုတ်သောရုပ်)သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော 'ဩဠာ-ရိက'ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနုပါဒိန္န ဩဠာရိကရုပ်) (ကမ္မဇရုပ်မဟုတ်သော တိဇ ဩဠာရိကရုပ်)။

(ဃ)။ ။သိမ်မွေ့သော 'သုခုမ'ရုပ်လည်း ရှိ၏(အနုပါဒိန္န သုခုမရုပ်) (တိဇ သုခုမရုပ်)။

(ဥပါဒိန္န ဣရောတုက္က)

၁၀ (က)။ ။အကြင်တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် ဖြစ်သော) 'ဥပါဒိန္န'ရုပ် (ကမ္မဇရုပ်)သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ဝေးကွာသော(အသိခက်သော) 'ဣရေ'ရုပ်လည်း ရှိ၏(ဥပါဒိန္န ဣရေရုပ်) (ကမ္မဇ သုခုမရုပ်)။

(ခ)။ ။နီးကပ်သော(သိလွယ်သော) 'သန္တိကေ'ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒိန္န သန္တိကေရုပ်) (ကမ္မဇ ဩဠာရိကရုပ်)။

(ဂ)။ ။အကြင် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်သော) 'အနုပါဒိန္န'ရုပ်(ကမ္မဇရုပ်မဟုတ်သောရုပ်)သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) 'ဣရေ'ရုပ်လည်း ရှိ၏(အနုပါဒိန္န ဣရေရုပ်)(တိဇ သုခုမရုပ်)။

(ဃ)။ ။နီးကပ်သော(သိလွယ်သော) 'သန္တိကေ'ရုပ်လည်း ရှိ၏(အနုပါဒိန္န သန္တိကေရုပ်) (ကမ္မဇရုပ်မဟုတ်သော တိဇဩဠာရိကရုပ်)။

(ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ သနိဒဿနတုက္က)

၁၁ (က)။ ။အကြင်တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် ဖြစ်၍) (ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်၍)လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါနိ'တရား(တဏှာ ဒိဋ္ဌိ)တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ'ရုပ်လည်း ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မြင်ခြင်းနှင့် တကွ ဖြစ်သော (မြင်အပ်သော) 'သနိဒဿန'ရုပ်လည်း ရှိ၏(ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ သနိဒဿနရုပ်)(ကမ္မဇ ရူပါရုံ)။

(ခ)။ ။မြင်ခြင်းနှင့် တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) 'အနိဒဿန'ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ အနိဒဿနရုပ်)(ရူပါရုံမှ တပါးသော ကမ္မဇရုပ်များ)။

(ဂ)။ ။အကြင် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍) (ကမ္မဇရုပ်မဟုတ်မူ၍)လွန်စွာ စွဲလမ်း တတ်သော 'ဥပါဒါနိ'တရားတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော 'အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ'ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် မြင်ခြင်းနှင့် တကွ ဖြစ်သော

(မြင်အပ်သော) ‘သနိဒဿန’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ သနိဒဿနရုပ်) (ကမ္မဇ မဟုတ်သော တိဇရူပါရုံ)။

(ဃ)။ ။မြင်ခြင်းနှင့် တကွ မဖြစ်သော(မမြင်အပ်သော) ‘အနိဒဿန’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ အနိဒဿနရုပ်)(ရူပါရုံမှ တပါးသော တိဇရုပ်များ)။

(ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ သပ္ပဋိဃစတုက္က)

၁၂ (က)။ ။အကြင်တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်လည်း ဖြစ်၍) (ကမ္မဇရုပ်လည်း ဖြစ်၍) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ‘ဥပါဒါန်’တရားတို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော ‘ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ထိပါးခြင်းနှင့် တကွ ဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သော သဘောရှိသော) ‘သပ္ပဋိဃ’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ သပ္ပဋိဃရုပ်)(ကမ္မဇ ဩဠာရိကရုပ်)။

(ခ)။ ။ထိပါးခြင်းနှင့် တကွ မဖြစ်သော(ထိပါးတတ်သော သဘောမရှိသော) ‘အပ္ပဋိဃ’ရုပ်လည်း ရှိ၏(ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ အပ္ပဋိဃရုပ်)(ကမ္မဇ သုခုမရုပ်)။

(ဂ)။ ။အကြင် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မှု၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်မှု၍) (ကမ္မဇရုပ် မဟုတ်မှု၍)လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ‘ဥပါဒါန်’တရားတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်သော ‘အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ထိပါးခြင်းနှင့် တကွ ဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သော သဘောရှိသော) ‘သပ္ပဋိဃ’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ သပ္ပဋိဃရုပ်)(တိဇ ဩဠာရိကရုပ်)။

(ဃ)။ ။ထိပါးခြင်းနှင့် တကွ မဖြစ်သော(ထိပါးတတ်သော သဘောမရှိသော) ‘အပ္ပဋိဃ’ရုပ်လည်း ရှိ၏(အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ အပ္ပဋိဃရုပ်) (တိဇ သုခုမရုပ်)။

(ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ မဟာဘူတစတုက္က)

၁၃ (က)။ ။အကြင် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်၍(တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် ဖြစ်၍) (ကမ္မဇရုပ်လည်း ဖြစ်၍) လွန်စွာစွဲလမ်းတတ်သော ‘ဥပါဒါန်’တရားတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော ‘ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ‘မဟာဘူတ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ မဟာဘူတရုပ်)။ (ကမ္မဇ မဟာဘူတရုပ်)။

(ခ)။ ။ကြီးကျယ်ထင်ရှားသည် မဟုတ်သော ‘န မဟာဘူတ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ န မဟာဘူတရုပ်) (ကမ္မဇ ဥပါဒါရုပ်)။

(ဂ)။ ။အကြင် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မှု၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်မှု၍) (ကမ္မဇရုပ်

မဟုတ်မူ၍) လွန်စွာစွဲလမ်းတတ်သော ‘ဥပါဒါန်’ တရားတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော ‘အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ‘မဟာဘူတ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ မဟာဘူတရုပ်) (တိဇ မဟာဘူတရုပ်)။

(ဃ)။ ။ကြီးကျယ်ထင်ရှားသည် မဟုတ်လော ‘န မဟာဘူတ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ န မဟာဘူတရုပ်) (တိဇ ဥပါဒါနုပ်)။

(ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ ဩဋ္ဌာရိကတုက္က)

၁၄ (က)။ ။အကြင် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် လည်းဖြစ်၍) (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်၍) လွန်စွာစွဲလမ်းတတ်သော ‘ဥပါဒါန်’ တရား (တဏှာဒိဋ္ဌိ) တို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော ‘ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော ‘ဩဋ္ဌာရိက’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ ဩဋ္ဌာရိကရုပ်) (ကမ္မဇ ဩဋ္ဌာရိကရုပ်)။

(ခ)။ ။သိမ်မွေ့သော ‘သုခုမ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒိဏ္ဍုပါဒါနိယ သုခုမရုပ်) (ကမ္မဇ သုခုမရုပ်)။

(ဂ)။ ။အကြင် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍) (ကမ္မဇရုပ် မဟုတ်မူ၍) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ‘ဥပါဒါန်’ တရားတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော ‘အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော ‘ဩဋ္ဌာရိက’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ ဩဋ္ဌာရိကရုပ်) (တိဇ ဩဋ္ဌာရိကရုပ်)။

(ဃ)။ ။သိမ်မွေ့သော ‘သုခုမ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ သုခုမရုပ်) (တိဇ သုခုမရုပ်)။

(ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ ဒုရေစတုက္က)

၁၅ (က)။ ။အကြင် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အပြင်ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်လည်းဖြစ်၍) (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်၍) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ‘ဥပါဒါန်’ တရားတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော ‘ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထို (ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ) ရုပ်သည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) ‘ဒုရေ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ ဒုရေရုပ်) (ကမ္မဇ သုခုမရုပ်)။

(ခ)။ ။နီးကပ်သော(သိလွယ်သော) ‘သန္တိကေ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယ သန္တိကေရုပ်) (ကမ္မဇ ဩဋ္ဌာရိကရုပ်)။

(ဂ)။ ။အကြင် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မှု၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်မှု၍) (ကမ္မဇရုပ်မဟုတ် မှု၍) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ‘ဥပါဒါန်’ တရားတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော ‘အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ’ ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထို (အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ) ရုပ်သည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) ‘ဒုရေ’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ ဒုရေရုပ်) (တိဇ သုခုမရုပ်)။

(ဃ)။ ။နီးကပ်သော(သိလွယ်သော) ‘သန္တိကေ’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ သန္တိကေရုပ်) (တိဇ ဩဋ္ဌာရိကရုပ်)။

(သပ္ပဋိစ ဣန္ဒြိယစတုက္က)

၁၆ (က)။ ။အကြင် ထိပါးခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သော သဘော ရှိသော) ‘သပ္ပဋိစ’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထို(သပ္ပဋိစ)ရုပ်သည် (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရမှု ‘ဣန္ဒြေ’မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သပ္ပဋိစ ဣန္ဒြိယရုပ်) (ဣန္ဒြိယ ဩဋ္ဌာရိကရုပ်) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး)။

(ခ)။ ။ (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရမှု ‘ဣန္ဒြေ’ မမည်သော ‘န ဣန္ဒြိယ’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သပ္ပဋိစ န ဣန္ဒြိယရုပ်) (အနိန္ဒြိယ ဩဋ္ဌာရိကရုပ်) (ဝိသယရုပ် ၇-ပါး)။

(ဂ)။ ။အကြင် ထိပါးခြင်းနှင့် တကွမဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သောသဘောမရှိသော) ‘အပ္ပဋိစ’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် (မိမိ ဆိုင်ရာ ကိစ္စ၌) အစိုးရမှု ‘ဣန္ဒြေ’ မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အပ္ပဋိစ ဣန္ဒြိယရုပ်) (ဣန္ဒြိယ သုခုမရုပ်) (ဘာဝ ရုပ် ၂-ပါးနှင့် ဇီဝိတိန္ဒြေရုပ်)။

(ဃ)။ ။အစိုးရမှု ‘ဣန္ဒြေ’မမည်သော ‘န ဣန္ဒြိယ’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အပ္ပဋိစ န ဣန္ဒြိယရုပ်) (အနိန္ဒြိယ သုခုမရုပ်)။

(သပ္ပဋိစ မဟာဘူတစတုက္က)

၁၇ (က)။ ။အကြင် ထိပါးခြင်းနှင့် တကွ ဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သော သဘောရှိသော) ‘သပ္ပဋိစ’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထို(သပ္ပဋိစ)ရုပ်သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ‘မဟာဘူတ’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သပ္ပဋိစ မဟာဘူတရုပ်) (မဟာဘူတ ဩဋ္ဌာရိကရုပ်) (ပထဝီ, တေဇော, ဝါယော)။

(ခ)။ ။ကြီးကျယ် ထင်ရှားသည်မဟုတ်သော ‘န မဟာဘူတ’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သပ္ပဋိစ န မဟာဘူတရုပ်) (ဥပါဒါ ဩဋ္ဌာရိကရုပ် ၉-ပါး) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ ရူပ, သဒ္ဓ, ဂန္ဓ, ရသအာရုံ ၄-ပါး)။

(ဂ)။ ။အကြင် ထိပါးခြင်းနှင့် တကွမဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သောသဘောမရှိသော) ‘အပ္ပဋိစ’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထို (အပ္ပဋိစ) ရုပ်သည် ကြီးကျယ် ထင်ရှားသော

‘မဟာဘူတ’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အပ္ပဋိဿ မဟာဘူတရုပ်) (မဟာဘူတ သုခုမရုပ်) (အာပေါဓာတ်)။

(ဃ)။ ။ကြီးကျယ်ထင်ရှားသည် မဟုတ်သော ‘န မဟာဘူတ’ရုပ်လည်း ရှိ၏(အပ္ပဋိဿ န မဟာဘူတရုပ်) (ဥပါဒါ သုခုမရုပ်)။

(ဣန္ဒြိယ ဩဋ္ဌာရိကစတုက္က)

၁၈ (က)။ ။အကြင် (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရမှု ‘ဣန္ဒြေ’မည်သောရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုအစိုးရမှု ‘ဣန္ဒြေ’မည်သောရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော ‘ဩဋ္ဌာရိက’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဣန္ဒြိယ ဩဋ္ဌာရိကရုပ်) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး)။

(ခ)။ ။သိမ်မွေ့သော ‘သုခုမ’ရုပ်လည်း ရှိ၏(ဣန္ဒြိယ သုခုမရုပ်) (ဘာဝရုပ် ၂-ပါး၊ ဇီဝိတိန္ဒြေရုပ်)။

(ဂ)။ ။အကြင် (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရမှု ‘ဣန္ဒြေ’မမည်သောရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုအစိုးရမှု ‘ဣန္ဒြေ’မမည်သောရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော ‘ဩဋ္ဌာရိက’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနိန္ဒြိယ ဩဋ္ဌာရိကရုပ်) (အာရုံငါးပါး=ဂေါစရရုပ် ၇-ပါး)။

(ဃ)။ ။သိမ်မွေ့သော ‘သုခုမ’ရုပ်လည်း ရှိ၏(အနိန္ဒြိယ သုခုမရုပ်)။

(ဣန္ဒြိယ ဒုရေစတုက္က)

၁၉ (က)။ ။အကြင် (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရမှု ‘ဣန္ဒြေ’မည်သောရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) ‘ဒုရေ’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဣန္ဒြိယ ဒုရေရုပ်) (ဣန္ဒြိယ သုခုမရုပ်) (ဘာဝရုပ် ၂-ပါး၊ ဇီဝိတိန္ဒြေရုပ်)။

(ခ)။ ။နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) ‘သန္တိကေ’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဣန္ဒြိယ သန္တိကေရုပ်)(ဣန္ဒြိယ ဩဋ္ဌာရိကရုပ်) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး)။

(ဂ)။ ။အကြင် (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရမှု ‘ဣန္ဒြေ’မမည်သောရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) ‘ဒုရေ’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (န ဣန္ဒြိယ ဒုရေရုပ်) (အနိန္ဒြိယ သုခုမရုပ်)။

(ဃ)။ ။နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) ‘သန္တိကေရုပ်’လည်း ရှိ၏ (န ဣန္ဒြိယသန္တိကေရုပ်)(အနိန္ဒြိယ ဩဋ္ဌာရိကရုပ်) (ဂေါစရရုပ် ၇-ပါး)။

(မဟာဘူတ ဩဋ္ဌာရိကစတုက္က)

၂၀ (က)။ ။အကြင်ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ‘မဟာဘူတ’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော ‘ဩဋ္ဌာရိက’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (မဟာဘူတ ဩဋ္ဌာရိကရုပ်) (ပထဝီ, တေဇော, ဝါယော)။

(ခ)။ ။သိမ်မွေ့သော ‘သုခုမ’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (မဟာဘူတ သုခုမရုပ်)(အာပေါဓာတ်)။

(ဂ)။ ။အကြင်ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ‘မဟာဘူတ’မမည်သောရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော ‘ဩဠာရိက’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (န မဟာဘူတ ဩဠာရိကရုပ်) (ဥပါဒါ ဩဠာရိကရုပ်) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗကြင်သော ဂေါစရရုပ် ၄-ပါး)။

(ဃ)။ ။သိမ်မွေ့သော ‘သုခုမ’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (န မဟာဘူတ သုခုမရုပ်) (ဥပါဒါ-သုခုမရုပ်)။

(မဟာဘူတ ဒုရေစတုက္က)

၂၁ (က)။ ။အကြင်ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ‘မဟာဘူတ’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထိုမဟာဘူတရုပ်သည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) ‘ဒုရေ’ရုပ်လည်း ရှိ၏(မဟာဘူတ ဒုရေရုပ်)(မဟာဘူတ သုခုမရုပ်)(အာပေါဓာတ်)။

(ခ)။ ။နီးကပ်သော(သိလွယ်သော) ‘သန္တိကေ’ရုပ်လည်း ရှိ၏(မဟာဘူတ သန္တိကေရုပ်) (မဟာဘူတ ဩဠာရိကရုပ်)(ပထဝီ, တေဇော, ဝါယော)။

(ဂ)။ ။အကြင်ကြီးကျယ်ထင်ရှားသည်မဟုတ်သော ‘န မဟာဘူတ’ရုပ်သည် ရှိ၏။ ထို(န မဟာဘူတ)ရုပ်သည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) ‘ဒုရေ’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (န မဟာဘူတ ဒုရေရုပ်) (ဥပါဒါ သုခုမရုပ်)။

(ဃ)။ ။နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) ‘သန္တိကေ’ရုပ်လည်း ရှိ၏ (န မဟာဘူတ သန္တိကေရုပ်)(ဥပါဒါ ဩဠာရိကရုပ်)။

(ဒိဋ္ဌာဒိ ခတုက္က)

၂၂ (က)။ ။မြင်အပ်သော ‘ဒိဋ္ဌ’ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပါရုံ)။

(ခ)။ ။ကြားအပ်သော ‘သုတ’ရုပ်သည် ရှိ၏(သဒ္ဓါရုံ)။

(ဂ)။ ။(ဃာန, ဇိဝါ, ကာယပသာဒတို့ဖြင့်) တွေ့ထိ၍ သိအပ်သော ‘မုတ’ရုပ်သည် ရှိ၏ (သမ္ပတ္တရုပ်များဖြစ်သော ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) ။

(ဃ)။ ။(စိတ်ဖြင့်) သိအပ်သော ‘ဝိညာတ’ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရုပ်အားလုံး)။

ဤသို့ လေးပါးစီပြားသော နည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် (၂၂-ပါး) ဖြစ်၏။

စတုက္ကနည်း ၂၂-ပါး ပြီး၏။

၁။ စတုက္ကနည်း အမှတ် ၆-မှ ၂၁-အထိ ဝိဘင်းပါဠိတော်၌ ပေယျာလချန်ထားခဲ့သည်။ လေ့လာသူ သုတေသီတို့အကျိုးငှါ ဤမြန်မာပြန်၌ ထုတ်ဖော်ရေးသားလိုက်သည်။

၂။ အဋ္ဌသာလိနီ၊ နှာ-၃၇၃၊ မဟာနိဋ္ဌေသအဋ္ဌကထာ-နှာ-၃၇။

ငါးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဟောကြားသော
'ပဉ္စက'နည်း

ငါးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

- ၁-(၁)။ ။ မြေဟူသော ခက်မာမှုသဘော 'ပထဝီဓာတ်'သည် ရှိ၏။
- (၂)။ ။ ရေဟူသော ဖွဲ့စည်းမှုသဘော 'အာပေါဓာတ်'သည် ရှိ၏။
- (၃)။ ။ မီးဟူသော ပူလောင်ရင့်ကျက်စေမှုသဘော 'တေဇောဓာတ်'သည် ရှိ၏။
- (၄)။ ။ လေဟူသော ထောက်ကန်လှုပ်ရှားမှုသဘော 'ဝါယောဓာတ်'သည် ရှိ၏။
- (၅)။ ။ ယင်းသဘာဝ 'ဓာတ်'လေးပါးကို မှီတတ်သော 'ဥပါဒါ'ရုပ်သည် ရှိ၏။

ဤသို့ ငါးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

ပဉ္စကနည်း ပြီး၏။

ခြောက်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဟောကြားသော
'ဆက္က'နည်း

ခြောက်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

- ၁-(၁)။ ။ စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'စက္ခုဝိညေယျ'ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပါရုံ)။
- (၂)။ ။ သောတဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'သောတဝိညေယျ'ရုပ်သည် ရှိ၏ (သဒ္ဓါရုံ)။
- (၃)။ ။ ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ဃာနဝိညေယျ'ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဂန္ဓာရုံ)။
- (၄)။ ။ ဇိဝှိဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ဇိဝှိဝိညေယျ'ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရသာရုံ)။
- (၅)။ ။ ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ကာယဝိညေယျ'ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။
- (၆)။ ။ မနောဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'မနောဝိညေယျ'ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရုပ်အားလုံး)။

ဤသို့ ခြောက်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

ဆက္ကနည်း ပြီး၏။

ခုနစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဟောကြားသော
'သတ္တက'နည်း

ခုနစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

- ၁-(၁)။ ။ စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'စက္ခုဝိညေယျ'ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပါရုံ)။
- (၂)။ ။ သောတဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'သောတဝိညေယျ'ရုပ်သည် ရှိ၏ (သဒ္ဓါရုံ)။

- (၃)။ ။ ဘာနဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ဘာနဝိညေယျ' ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဂန္ဓာရုံ)။
- (၄)။ ။ ဇိဝှိဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ဇိဝှိဝိညေယျ' ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရသာရုံ)။
- (၅)။ ။ ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ကာယဝိညေယျ' ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဖောဠဗ္ဗာရုံ)။
- (၆)။ ။ (ပဉ္စာရုံကို) သိကာမျှ သဘောဖြစ်သည့် 'မနောဓာတ်' (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ သမ္ပဒိစ္ဆိန်နိဒ္ဒေ) ဖြင့် သိအပ်သော 'မနောဓာတုဝိညေယျ' ရုပ်သည် ရှိ၏ (မနောဓာတုဝိညေယျရုပ်) (ရူပါရုံစသော အာရုံငါးပါး)။
- (၇)။ ။ (အာရုံခြောက်ပါးလုံးကို) အထူးသိမှုသဘောဖြစ်သည့် 'မနောဝိညာဏဓာတ်' ဖြင့် သိအပ်သော 'မနောဝိညာဏဓာတုဝိညေယျ' ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရုပ်အားလုံး)။

ဤသို့ ခုနစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

သတ္တကနည်း ပြီး၏။

ရှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဟောကြားသော 'အဋ္ဌက' နည်း

ရှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

- ၁-(၁)။ ။ စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'စက္ခုဝိညေယျ' ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပါရုံ)။
- (၂)။ ။ သောတဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'သောတဝိညေယျ' ရုပ်သည် ရှိ၏ (သဒ္ဓါရုံ)။
- (၃)။ ။ ဘာနဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ဘာနဝိညေယျ' ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဂန္ဓာရုံ)။
- (၄)။ ။ ဇိဝှိဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ဇိဝှိဝိညေယျ' ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရသာရုံ)။
- (၅)။ ။ ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော ချမ်းသာသော အတွေ့ရှိသည့် 'ကာယဝိညေယျ-သုခသမ္ပဿ' ရုပ်သည် ရှိ၏ (နှစ်လိုဖွယ်သော ဖောဠဗ္ဗာရုံ)။
- (၆)။ ။ ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော ဆင်းရဲသော အတွေ့ရှိသည့် 'ကာယဝိညေယျ-ဒုက္ခသမ္ပဿ' ရုပ်သည် ရှိ၏ (မနှစ်လိုဖွယ်သော ဖောဠဗ္ဗာရုံ)။
- (၇)။ ။ (ပဉ္စာရုံကို) သိကာမျှ သဘော 'မနောဓာတ်' ဖြင့် သိအပ်သော 'မနောဓာတုဝိညေယျ' ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပါရုံစသော အာရုံငါးပါး)။
- (၈)။ ။ (အာရုံခြောက်ပါးလုံးကို) အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' ဖြင့် သိအပ်သော 'မနောဝိညာဏဓာတုဝိညေယျ' ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရုပ်အားလုံး)။

ဤသို့ ရှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

အဋ္ဌကနည်း ပြီး၏။

ကိုးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဟောကြားသော
'နဝက'နည်း

ကိုးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

- (၁)။ ။ မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုဇေဋ္ဌ' မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (စက္ခုပသာဒ) ။
- (၂)။ ။ ကြားမှု၌ အစိုးရသော နားအကြည် 'သောတိဇေဋ္ဌ' မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (သောတပသာဒ) ။
- (၃)။ ။ နှံ့မှု၌ အစိုးရသော နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနိဇေဋ္ဌ' မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဃာဒနပသာဒ) ။
- (၄)။ ။ လျှက်မှု၌ အစိုးရသော လျှာအကြည် 'ဇိဝိဇေဋ္ဌ' မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဇိဝိပသာဒ) ။
- (၅)။ ။ ထိမှု၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိဇေဋ္ဌ' မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ကာယပသာဒ) ။
- (၆)။ ။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိဇေဋ္ဌ' မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဣတ္ထိဘာဝရုပ်) ။
- (၇)။ ။ ယောက်ျား (အထီး အဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိဇေဋ္ဌ' မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ပုမ္ဘာဝရုပ်) ။
- (၈)။ ။ အသက်ရှင်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိဇေဋ္ဌ' မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဇီဝိတရုပ်) ။
- (၉)။ ။ အကြင်ဣဇေဋ္ဌ မမည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဣန္ဒြိယရုပ်ရှစ်ခုမှ တပါး အခြားသော ရုပ်များ) ။

ဤသို့ ကိုးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

နဝကနည်း ပြီး၏။

ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဟောကြားသော
'ဒသက'နည်း

ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

- (၁)။ ။ မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုဇေဋ္ဌ' မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (စက္ခုပသာဒ) ။
- (၂)။ ။ ကြားမှု၌ အစိုးရသော နားအကြည် 'သောတိဇေဋ္ဌ' မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (သောတပသာဒ) ။

- (၃)။ ။နံ့မှ၌ အစိုးရသော နှာခေါင်းအကြည် ‘ဃာနိန္ဒြေ’ မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဃာနပသာဒ)။
- (၄)။ ။လျှက်မှ၌ အစိုးရသော လျှာအကြည် ‘ဇိဝှိန္ဒြေ’ မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဇိဝှိပသာဒ)။
- (၅)။ ။ထိမှ၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် ‘ကာယိန္ဒြေ’ မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ကာယပသာဒ)။
- (၆)။ ။မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု ‘ဣတ္ထိန္ဒြေ’ မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဣတ္ထိဘာဝရုပ်)။
- (၇)။ ။ယောက်ျား (အထီး အဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု ‘ပုရိသိန္ဒြေ’ မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ပုရိသဘာဝရုပ်)။
- (၈)။ ။အသက်ရှင်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု ‘ဇီဝိတိန္ဒြေ’ မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဇီဝိတရုပ်)။
- (၉)။ ။ဣန္ဒြေမမည်သော၊ ထိပါးခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သောသဘော ရှိသော) ‘သပ္ပဋိဃ’ ရုပ်သည် ရှိ၏ (န ဣန္ဒြိယ သပ္ပဋိဃရုပ်) (ဝိသယရုပ် ခုနစ်ခု)။
- (၁၀)။ ။ဣန္ဒြေမမည်သော၊ ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သောသဘော မရှိသော) ‘အပ္ပဋိဃ’ ရုပ်သည် ရှိ၏ (န ဣန္ဒြိယ အပ္ပဋိဃရုပ်) (ဘာဝရုပ်, ဇီဝိတရုပ် တို့မှတစ်ပါး အခြားသော သုခုမရုပ်များ)။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

ဒသကနည်း ပြီး၏။

တဆယ့်တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဟောကြားသော
‘ကောဒသက’နည်း

တဆယ့်တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

- (၁)။ ။မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် ‘စက္ခာယတန’ မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (စက္ခပသာဒ)။
- (၂)။ ။ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နား အကြည် ‘သောတာယတန’ မည်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (သောတပသာဒ)။
- (၃)။ ။နံ့သိစိတ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်း အကြည် ‘ဃာနာယတန’ မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဃာနပသာဒ)။
- (၄)။ ။လျှက်သိစိတ်ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် ‘ဇိဝှိယတန’ မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဇိဝှိပသာဒ)။

- (၅)။ ။ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် ‘ကာယာယတန’ မည်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (ကာယပသာဒ)။
- (၆)။ ။မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း ‘ရူပါယတန’ မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရူပါရုံ)။
- (၇)။ ။ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ ‘သဒ္ဒါယတန’ မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (သဒ္ဒါရုံ)။
- (၈)။ ။နံ့သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ ‘ဂန္ဓာယတန’ မည်သောရုပ်သည် ရှိ၏ (ဂန္ဓာရုံ)။
- (၉)။ ။လျှောက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ ‘ရသာယတန’ မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရသာရုံ)။
- (၁၀)။ ။ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ ‘ဖောဠဗ္ဗာယတန’ မည်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဖောဠဗ္ဗာရုံ)။
- (၁၁)။ ။ဓမ္မာယတန၌ အကျုံးဝင်သော မြင်အပ်သောသဘောလည်း မရှိမူ၍ (မမြင်အပ်မူ၍) ထိပါးတတ်သော သဘောလည်း မရှိသော ‘အနိဒဿန အပ္ပဋိဿ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနိဒဿန အပ္ပဋိဿဖြစ်သော သုခုမရုပ်)။

ဤသို့ တဆယ့်တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

ကောဒသကနည်း ပြီး၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အားလုံးကို ရူပက္ခန္ဓာ ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။

၁-ကောကနည်း	၄၃-ပါး	ရုပ်	၄၃-ပါး
၂-ဒုကနည်း	၁၀၄-ပါး	ရုပ်	၂၀၈-ပါး
၃-တိကနည်း	၁၀၃-ပါး	ရုပ်	၃၀၉-ပါး
၄-စတုက္ကနည်း	၂၂-ပါး	ရုပ်	၈၈-ပါး
၅-ပဉ္စကနည်း	၁-ပါး	ရုပ်	၅-ပါး
၆-ဆက္ကနည်း	၁-ပါး	ရုပ်	၆-ပါး
၇-သတ္တကနည်း	၁-ပါး	ရုပ်	၇-ပါး
၈-အဋ္ဌကနည်း	၁-ပါး	ရုပ်	၈-ပါး
၉-နဝကနည်း	၁-ပါး	ရုပ်	၉-ပါး
၁၀-ဒသကနည်း	၁-ပါး	ရုပ်	၁၀-ပါး
၁၁-ကောဒသကနည်း	၁-ပါး	ရုပ်	၁၁-ပါး
	နည်း-၂၇၉-ပါး					ရုပ်-၇၀၄-ပါး

(ဤနည်းပေါင်း ၂၇၉-နည်းတို့ဖြင့် ပြဆိုခဲ့ပြီးသော ၇၀၄-ပါးသော ရုပ်တို့ကို ရူပက္ခန္ဓာဟု ဆိုအပ်၏)။

(ရူပက္ခန္ဓာကို အဘိဓမ္မာနည်းအားဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သော ‘အဘိဓမ္မဘာဇနိယ’နည်း ပြီး၏)။

၂-ဝေဒနာက္ခန္ဓ (ခံစားမှုအစု)

ဒုကမူလကနည်း

ဒုကမူ-တိကမူလီ

(ဒုက်၅၀-ကို မူထားပြီးလျှင် တိက် ၁၉-ခုကို မူလီသွင်း၍ ဟောသော ဒုကမူလကနည်း ၉၅၀)^၁

(၁-ဟေတုဂေါစ္ဆက မှ ဒုက် ၃-ခု)

၁-သဟေတုက ဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း ။

၃၄။ ထို(ခန္ဓာငါးပါးတို့)တွင် အဘယ်သည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ မည်သနည်း။

(၁) သဟေတုကဒုက်ကို မူထားပြီးလျှင် ကုသလတိက်ကို မူလီသွင်း၍ ဟောသောနည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုကမူ-ကုသလတိကမူလီ ၁၀-နည်း) ?

ကေကနည်း။ ။တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။တွေ့ထိမှု 'ဗဿ' နှင့်ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'တည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။သဟိတ် ဝေဒနာ- က္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဟိတ် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ် ဝေဒနာ- က္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။

စတုက္ကနည်း။ ။လေးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) ဝေဒနာ- က္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၁။ အရကောက်အားဖြင့် ဝေဒနာရကောင်းသော ဒုက် ၅၀-ကို မူတည်ပြီးလျှင် ဝေဒနာရကောင်းသော တိက် ၁၉-တိက်တို့ကို မူလီသွင်းသော် နည်းပေါင်း (၅၀×၁၉) = ၉၅၀ ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ အစိတ် အစိတ် ရေ တွက်ပါမူ ဝေဒနာက္ခန္ဓာပေါင်း (၉၅၀×၅၅) = ၅၂၂၅၀-ဖြစ်သည်။ စင်စစ် ရသမျှ ရေတွက်ပါမူ များလှ၏။

ဝေဒနာမရအပ်သော တိက်များမှာ ဝေဒနာတိက်, ပီဘိဘိက်နှင့် သဒ္ဓိဒဿနုတိက်များဖြစ်သည်။

၂။ 'သဟေတုကဒုက်ကို မူတည်၍ တိက် ၁၉-ခုကို မူလီသွင်းပြီးလျှင် ဟောသော ၁၉-နည်း'ဖြစ်သည်။ အကျဉ်းအားဖြင့် "သဟေတုက ဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း"ဟု ခေါင်းစဉ်ရေးထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုနည်း ၁၉-နည်း၌ တနည်းလျှင် ထပ်မံ၍နည်း ၁၀-နည်းဖြင့် အသေးစိတ်ဝေဖန် ဟောကြားပြန်သည်။ ကျန် ဒုက် ၄၉-ခု ကိုလည်း ဤနည်းအတိုင်း ထားသည်။

၃။ ဤနည်း ၁၀-နည်း၌ အသေးစိတ်ရေတွက်လျှင် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ၅၅-ပါးရှိသည်။

ပဉ္စကနည်း။ ။ငါးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကိုယ်ချမ်းသာ မှု၌ အစိုးတရခံစားခြင်း ‘သုခိန္ဒြေ’သည် ရှိ၏။ ကိုယ်ဆင်းရဲမှု၌ အစိုးတရခံစား ခြင်း ‘ဒုက္ခိန္ဒြေ’သည် ရှိ၏။ စိတ်ချမ်းသာမှု၌ အစိုးတရခံစားခြင်း ‘သောမနဿိန္ဒြေ’သည် ရှိ၏။ စိတ်မချမ်းသာမှု၌ အစိုးတရခံစားခြင်း ‘ဒေါမနဿိန္ဒြေ’သည် ရှိ၏။ လျစ်လျူရှုမှု၌ အစိုးတရ ခံစားခြင်း ‘ဥပေက္ခိန္ဒြေ’သည် ရှိ၏။ ။ဤသို့ ငါးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ငါးပါးဖြစ်၏။

ဆက္ကနည်း။ ။ခြောက်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။မြင်သိစိတ် စက္ခုဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ကြောင့်ဖြစ်သောခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’ (မျက်စိအကြည် ‘စက္ခုပသာဒ’နှင့် အဆင်း ‘ရူပါရုံ’တို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သောခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’) (မျက်စိအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သောခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’) (စက္ခုသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)၊ ကြားသိစိတ် သောတဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ကြောင့်ဖြစ်သောခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’ (နားအကြည် ‘သောတပသာဒ’နှင့် အသံ ‘သဒ္ဓါရုံ’တို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သောခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’) (နားအတွေ့ ကြောင့်ဖြစ်သောခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’) (သောတသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)၊ နှံသိစိတ် ဃာနဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ် သော တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ကြောင့်ဖြစ်သောခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’ (နှာခေါင်းအကြည် ‘ဃာနပသာဒ’နှင့် အနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’တို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’) (နှာခေါင်းအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’) (ဃာနသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ)၊ လျက်သိစိတ် ဇိဝှိဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’ (လျှာအကြည် ‘ဇိဝှိပသာဒ’နှင့် အရသာ ‘ရသာရုံ’တို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’) (လျှာအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သောခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’) (ဇိဝှိသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ)၊ ထိသိစိတ်ကာယဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သောတွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’ (ကိုယ်အကြည် ‘ကာယပသာဒ’နှင့် အတွေ့ ‘ဖောဠဗ္ဗာရုံ’တို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’) (ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’) (ကာယသမ္ပဿဇာ- ဝေဒနာ)၊ ကြံသိစိတ် မနောဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု ဝေဒနာ’ (စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှု ‘မနောသမ္ပဿ’ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’) (မနောသမ္ပဿဇာဝေဒနာ) သည် ရှိ၏။ ။ဤသို့ ခြောက်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ခြောက်ပါးဖြစ်၏။

သတ္တကနည်း။ ။ခုနစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။စက္ခုဝိညာဉ် နှင့် ယှဉ်သော ဖဿကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာ (စက္ခုသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ)၊ သောတဝိညာဉ် နှင့် ယှဉ်သော ဖဿကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာ (သောတသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)၊ ဃာနဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ (ဃာနသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)၊ ဇိဝှိဝိညာဉ် နှင့်ယှဉ်သော ဖဿကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာ (ဇိဝှိသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)၊ ကာယဝိညာဉ်နှင့် ယှဉ် သော ဖဿကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာ (ကာယသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)၊ မနောဓာတ်နှင့် ယှဉ်သော ဖဿကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာ (မနောဓာတုသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)၊ မနောဝိညာဏဓာတ်နှင့် ယှဉ် သော ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ (မနောဝိညာဏဓာတုသမ္ပဿဇာဝေဒနာ) သည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ခုနစ်ပါးပြားသောနည်း အားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ခုနစ်ပါးဖြစ်၏။

၁။ စာမျက်နှာ ၁၀-၏ အောက်ခြေမှတ်ချက်ကို ပြန်ကြည့်ပါ။

အဋ္ဌကနည်း။ ။ရှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။စက္ခုဝိညာဉ်နှင့် ယှဉ်သော ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ၊ သောတဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော ဖဿ ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ၊ ဘာနဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ၊ ဇိဝှိဝိညာဉ် နှင့်ယှဉ်သော ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ၊ ကာယဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော သုခဝေဒနာ၊ ကာယဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော ဒုက္ခဝေဒနာ၊ မနောဓာတ်နှင့် ယှဉ်သော ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ၊ မနောဝိညာဉ်ဇာတိနှင့်ယှဉ်သော ဖဿကြောင့်ဖြစ် သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏။ ။ဤသို့ ရှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှစ်ပါး ဖြစ်၏။

နဝကနည်း။ ။ကိုးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။မြင်သိစိတ် စက္ခု ဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' (မျက်စိ အကြည် 'စက္ခုပသာဒနှင့် အဆင်း ရှုပါရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု 'စက္ခုသမ္ပဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာ) (မျက်စိအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သောခံစားမှု 'ဝေဒနာ') (စက္ခုသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)၊ ကြားသိစိတ်သောတ ဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' (နားအကြည် 'သောတ- ပသာဒ'နှင့် အသံ 'သဒ္ဓါရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု 'သောတသမ္ပဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာ) (နားအတွေ့ ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ') (သောတသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)၊ နံသိစိတ် ဘာနဝိညာဉ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' (နှာခေါင်းအကြည် 'ဘာနပသာဒ' နှင့် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု 'ဘာနသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ) (နှာခေါင်းအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ') (ဘာနသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)၊ လျှက်သိစိတ် ဇိဝှိဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' (လျှာအကြည် 'ဇိဝှိပသာဒ'နှင့် အရသာ 'ရသာရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု 'ဇိဝှိသမ္ပဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာ) (လျှာအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ') (ဇိဝှိသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)၊ ထိသိစိတ် ကာယဝိညာဉ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' (ကိုယ်အကြည် 'ကာယပသာဒ'နှင့် အတွေ့ 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ' တို့တွေ့ထိမှု 'ကာယသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ) (ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ') (ကာယသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ)၊ ပဉ္စာရုံကို သိကာမျှ သဘော 'မနောဓာတ်' နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' (ပဉ္စဒါရာဇဇနီး သမ္ပဋိစွဲ နှိုးစိတ်တို့နှင့် ပဉ္စာရုံတို့ တွေ့ထိမှု 'မနောဓာတ်သမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ) (မနောဓာတ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ') (မနောဓာတ်သမ္ပဿဇာဝေဒနာ)၊ အာရုံကို အထူးသိမှုသဘော မနော- ဝိညာဉ်ဇာတိနှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော (စိတ်နှင့် ပဉ္စာရုံ ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှု 'မနောဝိညာဉ်ဇာတိသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော) (မနောဝိညာဉ်ဇာတိအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော) ကုသိုလ်ဝေဒနာ၊ အကုသိုလ်ဝေဒနာ၊ အဗျာကတဝေဒနာသည် ရှိ၏။ ။ဤသို့ ကိုးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ကိုးပါးဖြစ်၏။

ဒသကနည်း။ ။ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။စက္ခုဝိညာဉ် နှင့်ယှဉ်သော ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ (မျက်စိအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ) (စက္ခုသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)၊ သောတဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ (နားအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ) (သောတသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)၊ ဘာနဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ (နှာခေါင်းအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ) (ဘာနသမ္ပဿဇာ

ဝေဒနာ)၊ ဇီဝါဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ (လျှာအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ) (ဇီဝါသမ္မဿဇာဝေဒနာ)၊ ကာယဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သော ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော (ကိုယ်အတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော) သုခဝေဒနာနှင့် ဒုက္ခဝေဒနာ၊ မနောဓာတ်နှင့် ယှဉ်သော ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ (မနောဓာတ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ)၊ မနောဝိညာဏဓာတ်နှင့်ယှဉ်သော ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော (မနောဝိညာဏဓာတ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော) ကုသိုလ်ဝေဒနာ၊ အကုသိုလ်ဝေဒနာ၊ အပျာကတဝေဒနာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဆယ်ပါးဖြစ်၏။

(သဟေတုကဒုက္ခကို မူတည်၍ ကုသလတိက်ကို မူလီသွင်းပြီးလျှင် ဟောသောနည်း ၁၀-ပါး ပြီး၏)။

(၂) သဟေတုကဒုက္ခကို မူတည်ပြီးလျှင် ဝိပါကတိက်ကို မူလီသွင်း၍ ဟောသောနည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုက္ခမူ - ဝိပါကတိကမူလီ ၁၀-နည်း)

ကေကနည်း ၃၅။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်မရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါက်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါကစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသော တရားဖြစ်သော (အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေတတ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကုသိုလ် အကုသိုလ်စိတ်တို့ရှိသော ဝေဒနာ)၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါက်လည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသော တရားလည်းမဟုတ်သော (အကျိုးဝိပါက်ကို မဖြစ်စေတတ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြိယာစိတ်ရှိသောဝေဒနာ)။ ။

(၃) သဟေတုကဒုက္ခကို မူတည်ပြီးလျှင် ဥပါဒိဏ္ဍတိက်ကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုက္ခမူ-ဥပါဒိဏ္ဍတိကမူလီ ၁၀-နည်း)

တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့်လည်းဖြစ်၍) ဥပါဒါန်တို့၏အာရုံလည်းဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီဝိပါကစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့်မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် ကြိယာ စိတ်တို့နှင့်

ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်လည်း မယူအပ်မှု၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့်လည်း မဖြစ်မှု၍) ဥပါဒါန်တို့၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာကုန္ဒာသည် ရှိ၏(လောကုတ္တရာစိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ပ။

(၄) သဟေတုကဒုကံကို မူတည်ပြီးလျှင် သံကိလိဋ္ဌတိကံကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုကမ္မ-သံကိလိဋ္ဌတိကမူလီ ၁၀-နည်း)

ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ'တို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်သည်ဖြစ်၍ (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း ယှဉ်၍) ကိလေသာတို့၏အာရုံလည်းဖြစ်သော ဝေဒနာကုန္ဒာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သောဝေဒနာ)၊ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည် မဟုတ်မှု၍ (ကိလေသာတို့နှင့်မယှဉ်မှု၍) ကိလေသာတို့၏အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာကုန္ဒာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်လည်း မဟုတ်မှု၍ (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း မယှဉ်မှု၍) ကိလေသာတို့၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာကုန္ဒာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ပ။

(၅) သဟေတုကဒုကံကို မူတည်ပြီးလျှင် ဝိတက်တိကံကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုကမ္မ-ဝိတက္က တိကမူလီ ၁၀-နည်း)

ဝိတက်လည်းရှိ၍ ဝိစာရလည်းရှိသော ဝေဒနာကုန္ဒာသည် ရှိ၏(သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါးတို့နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ ဝိတက်မရှိမှု၍ ဝိစာရမျှသာရှိသော ဝေဒနာကုန္ဒာသည် ရှိ၏ (ဝိတက်နှင့် မယှဉ်မှု၍ ဝိစာရနှင့်သာယှဉ်သော ဝေဒနာ) (ဒုတိယဈာန်စိတ် ၁၁-ပါး၌ရှိသော ဝေဒနာ)၊ ဝိတက်လည်းမရှိမှု၍ ဝိစာရလည်းမရှိသော ဝေဒနာကုန္ဒာသည် ရှိ၏(ဝိတက် ဝိစာရတို့နှင့် မယှဉ်သော ဝေဒနာ) (ဒွေးပဉ္စဝိညာဉ်နှင့် တတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမဈာန်စိတ်-ထို၅၅-ပါး၌ရှိသော ဝေဒနာ)။ပ။

(၆) သဟေတုကဒုကံကို မူတည်ပြီးလျှင် ဒဿနတိကံကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုကမ္မ ဒဿနတိကမူလီ ၁၀-နည်း)

(နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် 'ဒဿန'မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဝေဒနာကုန္ဒာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်တို့၌ ရှိသောဝေဒနာ)၊ သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီးသည့်နိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍မြင်သဖြင့် 'ဘာဝနာ'မည်သော အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဝေဒနာကုန္ဒာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောအကုသိုလ်စိတ်တို့၌ ရှိသော ဝေဒနာ)၊ သောတာပတ္တိမဂ် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်မှု၍ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည်ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာကုန္ဒာသည် ရှိ၏(ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသောဝေဒနာ)။ပ။

(၇) သဟေတုကဒုက္ခကို မှုတည်ပြီးလျှင် ဒဿနဟေတုတိက်ကို မူလိသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုက္ခမူ-ဒဿနဟေတုတိကမူလိ ၁၀-နည်း)

(နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် 'ဒဿန'မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏(ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ, အပါယ်သို့ လားစေတတ်သည့် အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ ရှိသောဝေဒနာ)၊ သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီးသည့်နိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍မြင်သဖြင့် 'ဘာဝနာ'မည်သော အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သောဟိတ်ရှိသည့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏(ကြွင်းသောအကုသိုလ်စိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ)၊ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သောဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်းမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏(ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ)။ပ။

(၈) သဟေတုကဒုက္ခကို မှုတည်ပြီးလျှင် အာစယဂါမိတိက်ကို မူလိသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုက္ခမူ-အာစယဂါမိတိကမူလိ ၁၀-နည်း)

စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော 'အာစယဂါမိ'ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော 'အပစယဂါမိ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်လေးပါးနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ စုတိပဋိသန္ဓေသို့ရောက် ကြောင်းလည်းမဟုတ်မူ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်းလည်းမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သောဝေဒနာ)။ပ။

(၉) သဟေတုကဒုက္ခကို မှုတည်ပြီးလျှင် သေက္ခတိက်ကို မူလိသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုက္ခမူ-သေက္ခတိကမူလိ ၁၀-နည်း)

(အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲ 'သေက္ခ'ပုဂ္ဂိုလ် (မဂ်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ပါးနှင့် အောက်ဖိုလ် ၃-ပါး ခုနစ်ယောက်) တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်လေးပါး, အောက် ဖိုလ်သုံးပါးတို့နှင့် ယှဉ်သောဝေဒနာ)၊ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး) ကျင့်ပြီး 'အသေက္ခ'ပုဂ္ဂိုလ် (ရဟန္တာ) တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်မူ၍ အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ် သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သောဝေဒနာ)။ပ။

(၁၀) သဟေတုကဒုက္ခကို မှုတည်ပြီးလျှင် ပရိတ္တတိက်ကို မူလိသွင်းသော နည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုက္ခမူ-ပရိတ္တတိကမူလိ ၁၀-နည်း)

နည်းပါးသော အာနုဘောဂ်ရှိသည့် 'ပရိတ္တ'မည်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကာမစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ'မည်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ

သည် ရှိ၏ (မဟဂ္ဂုတ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည့် (မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော) ‘အပ္ပမာဏ’ မည်သော ဝေဒနာကွဏ္ဍာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်နှင့် ယှဉ်သောဝေဒနာ)။ပ။

(၁၁) သဟေတုကဒုက္ခကို မှုတည်ပြီးလျှင် ပရိတ္တာရမ္မဏတိက်ကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုက္ခမူ-ပရိတ္တာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း)

ပရိတ္တာတရား (ကာမတရား)ကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာကွဏ္ဍာသည် ရှိ၏၊ မဟဂ္ဂုတ်တရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာကွဏ္ဍာသည် ရှိ၏၊ အပ္ပမာဏတရား (လောကုတ္တရာတရား)ကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာကွဏ္ဍာသည် ရှိ၏။ပ။

(၁၂) သဟေတုကဒုက္ခကို မှုတည်ပြီးလျှင် ဟိနတိက်ကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုက္ခမူ ဟိနတိကမူလီ ၁၀-နည်း)

ယုတ်ညံ့သော ‘ဟိန’ဝေဒနာကွဏ္ဍာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ အလယ် အလတ်ဖြစ်သော ‘မဇ္ဈိမ’ ဝေဒနာကွဏ္ဍာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ မြင့်မြတ်သော ‘ပဏိတ’ဝေဒနာကွဏ္ဍာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ပ။

(၁၃) သဟေတုကဒုက္ခကို မှုတည်ပြီးလျှင် မိစ္ဆတ္တတိက်ကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုက္ခမူ-မိစ္ဆတ္တတိကမူလီ ၁၀-နည်း)

ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော ‘မိစ္ဆတ္တနိယတ’ ဝေဒနာကွဏ္ဍာသည်ရှိ၏ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ ကိုကျူးလွန်သည့် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်နှင့်ပဉ္စာနန္တရိယ ကံကို ကျူးလွန်သည့် ဒေါသမူစိတ်တို့၏ သတ္တမဒေဝတို့၌ရှိသော ဝေဒနာ)၊ မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော ‘သမ္ပတ္တနိယတ’ ဝေဒနာကွဏ္ဍာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ (နှစ်ပါးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့်) အကျိုးပေးမြဲသော ဝေဒနာကွဏ္ဍာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော ဖိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ပ။

(၁၄) သဟေတုကဒုက္ခကို မှုတည်ပြီးလျှင် မဂ္ဂါရမ္မဏတိက်ကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုက္ခမူ-မဂ္ဂါရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း)

မဂ်ကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာကွဏ္ဍာသည် ရှိ၏ (မဂ္ဂါရမ္မဏစိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ မဂ် မည်သော အကြောင်းရင်းဟိတ် ရှိသော (သမ္မာဒိဋ္ဌိမည်သော ပညာတည်းဟူသော အမောဟ ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) ဝေဒနာကွဏ္ဍာသည် ရှိ၏ (သမ္မာဒိဋ္ဌိမည်သော အမောဟ=ပညာနှင့်ယှဉ်သည့်

မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ရှိသောဝေဒနာ)၊ မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး (ဝိမံသာဓိပတိဖြစ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ= အမောဟ=ပညာ၊ ဝီရိယာဓိပတိဖြစ်သော သမ္မာဝါယာမ=ဝီရိယ)ရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိမံသာဓိပတိ ဖြစ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ=အမောဟ=ပညာ၊ ဝီရိယာဓိပတိဖြစ်သော သမ္မာဝါယာမ မဂ္ဂင်=ဝီရိယတို့နှင့်ယှဉ်သည် မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ရှိသော ဝေဒနာ)။ပ။

(၁၅) သဟေတုကဒုက္ခကို မှုတည်ပြီးလျှင် ဥပ္ပန္နတိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုက္ခမူ-ဥပ္ပန္နတိကမူလီ ၁၀-နည်း)

ဥပါဒ် ဌီ ဘင် ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်သော (ဖြစ်ဆဲ) ပစ္စုပ္ပန်ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလျှင် မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်သော အနာဂတ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏ (ဖြစ်လတ္တံ့သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကြိယာစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ မချွတ် ကေန ဖြစ်လတ္တံ့သော အနာဂတ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ပ။

(၁၆) သဟေတုကဒုက္ခကို မှုတည်ပြီးလျှင် အတိတတိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုက္ခမူ-အတိတတိကမူလီ ၁၀-နည်း)

ဖြစ်ပြီးသော အတိတဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့)သော အနာဂတ် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၁၇) သဟေတုကဒုက္ခကို မှုတည်ပြီးလျှင် အတိတာရမ္မဏတိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုက္ခမူ-အတိတာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း)

ဖြစ်ပြီးသည့် အတိတ်တရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့)သော အနာဂတ်တရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန် တရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၁၈) သဟေတုကဒုက္ခကို မှုတည်ပြီးလျှင် အဇ္ဈတ္တတိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုက္ခမူ-အဇ္ဈတ္တတိကမူလီ ၁၀-နည်း)

အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်းအပ 'အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၁၉) သဟေတုကဒုကကို မူတည်ပြီးလျှင် အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကကို မူလီသွင်းသောနည်း ၁၀-ပါး

(သဟေတုကဒုကမူ-အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း)

အတွင်း သန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်းအပ သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(သဟေတုကဒုကမူလကနည်း ၁၉-နည်း ပြီး၏။ ဤနည်း၌ အသေးစိတ်အားဖြင့် ဝေဒနာသည် (၁၉×၅၅)=၁၀၄၅-ပါး ဖြစ်၏။

၂-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

ကေကနည်း ၃၆။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။

၃-နဟေတု သဟေတုကဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။

(၂-စုဋ္ဌန္တရဒုကမူ ဒုက ၂-ခု)

၄-လောကီယဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

လောက၌ အကျုံးဝင်သော 'လောကီ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ လောကမှ ထွက်မြောက်သော 'လောကုတ္တရာ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။

၅-ကေနစိဝိညေယျဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

တစုံတခုသောစိတ်သည် သိအပ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ တစုံတခုသောစိတ်သည် မသိ အပ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။

၁-'တိကမူလီ ၁၉-နည်း' ဟူသည်မှာ တိကံ ၁၉-ခုကို မူလီသွင်း၍ ဟောထားသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ အသေး စိတ်အားဖြင့် ဤနည်း တနည်း တနည်း၌ ဝေဒနာပေါင်း ၅၅-ပါးစီ ရှိ၏။ ၁၉-နည်း၌မူ (၁၉×၅၅)=၁၀၄၅-ပါး ဖြစ်၏။

(၃-အာသဝဂေါစ္ဆကမှ ဒုက် ၃-ခု)

၆-သာသဝဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

(သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ် မိုက်မဲစေတတ်သော ‘အာသဝ’၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အာသဝ၏ အာရုံ မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၇-အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

အာသဝနှင့် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့နှင့်) ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အာသဝနှင့် မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၈-အာသဝဝိပ္ပယုတ္တ သာသဝဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

အာသဝနှင့် မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အာသဝ နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၄-သညောဇနဂေါစ္ဆကမှ ဒုက် ၃-ခု)

၉-သံယောဇနိယဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နှောင်ဖွဲ့တတ်သော သဘော ‘သံယောဇဉ်’၏ အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သံယောဇဉ်၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၁၀-သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ပ။

၁၁-သံယောဇနဝိပ္ပယုတ္တ သံယောဇနိယဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၅-ဂန္ထဂေါစ္ဆကမှ ဒုက် ၃-ခု)

၁၂-ဂန္ထနိယဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့ခြင်းသဘော ‘ဂန္ထ’၏ (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဂန္ထ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၁၃-ဂန္ထသမ္ပယုတ္တဒုကမူ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

ဂန္ထနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဂန္ထနှင့်မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၁၄-ဂန္ထဝိပ္ပယုတ္တ ဂန္ထနိယဒုကမ္မ-တိကမူလိ ၁၉-နည်း

ဂန္ထနှင့် မယှဉ်မူ၍ ဂန္ထ၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဂန္ထနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဂန္ထ၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၆-ဩစဂေါဇ္ဇကမ္ပ ဒုကံ ၃-ခု)

၁၅-ဩစနိယဒုကမ္မ-တိကမူလိ ၁၉-နည်း

(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နှစ်မြုပ်စေတတ်သော သဘော 'ဩစ'၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဩစ၏ အာရုံ မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၁၆-ဩစသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိကမူလိ ၁၉-နည်း

ဩစနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဩစနှင့်မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၁၇-ဩစဝိပ္ပယုတ္တ ဩစနိယဒုကမ္မ-တိကမူလိ ၁၉-နည်း

ဩစနှင့်မယှဉ်မူ၍ ဩစ၏အာရုံသာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဩစနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဩစ၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၇-ယောဂဂေါဇ္ဇကမ္ပ ဒုကံ ၃-ခု)

၁၈-ယောဂနိယဒုကမ္မ-တိကမူလိ ၁၉-နည်း

(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်သောသဘော 'ယောဂ'၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ယောဂ၏အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၁၉-ယောဂသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိကမူလိ ၁၉-နည်း

ယောဂနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ယောဂနှင့်မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၂၀-ယောဂဝိပ္ပယုတ္တ ယောဂနိယဒုကမ္မ-တိကမူလိ ၁၉-နည်း

ယောဂနှင့်မယှဉ်မူ၍ ယောဂ၏အာရုံသာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ယောဂနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ယောဂ၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၈-နိဝရဏဂေါဇ္ဇကမ္ပ ဒုကံ ၃-ခု)

၂၁-နိဝရဏိယဒုကမ္မ-တိကမူလိ ၁၉-နည်း

(ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'နိဝရဏ'၏အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ နိဝရဏ၏အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၂၂-နိဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိကမူလိ ၁၉-နည်း

နိဝရဏနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ နိဝရဏနှင့်မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၂၃-နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တ နိဝရဏိယဒုကမ္မ-တိကမူလိ ၁၉-နည်း

နိဝရဏနှင့်မယှဉ်မူ၍ နိဝရဏ၏အာရုံသာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ နိဝရဏနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ နိဝရဏ၏အာရုံလည်းမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၉-ပရာမာသဂေါစ္စက မှ ဒုက် ၃-ခု)

၂၄-ပရာမဋ္ဌဒုကမ္မ-တိကမူလိ ၁၉-နည်း

မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ'၏(ဒိဋ္ဌိ၏)အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပရာမာသ၏အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၂၅-ပရာမာသသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိကမူလိ ၁၉-နည်း

ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပရာမာသနှင့် မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၂၆-ပရာမာသဝိပ္ပယုတ္တ ပရာမဋ္ဌဒုကမ္မ-တိကမူလိ ၁၉-နည်း

ပရာမာသနှင့်မယှဉ်မူ၍ ပရာမာသ၏အာရုံသာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပရာမာသ နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၁၀-မဟန္တရဒုက မှ ဒုက် ၁-ခု)

၂၇-ဥပါဒိဏ္ဍဒုကမ္မ-တိကမူလိ ၁၉-နည်း

တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုသည့်ကံ၏အကျိုးဖြစ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီဝိပါကစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုသည့် ကံ၏ အကျိုးမဟုတ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ပ။

(၁၁-ဥပါဒါနဂေါစ္စက မှ ဒုက် ၃-ခု)

၂၈-ဥပါဒါနိယဒုကမ္မ-တိကမူလိ ၁၉-နည်း

ပြင်းစွာစွဲလမ်းတတ်သောသဘော 'ဥပါဒါနိ'၏ (တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာ- က္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဥပါဒါနိ၏အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၂၉-ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

ဥပါဒါန်နှင့် (တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဥပါဒါန်နှင့်မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၃၀-ဥပါဒါနဝိပ္ပယုတ္တ ဥပါဒါနိယဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

ဥပါဒါန်နှင့်မယှဉ်မှု၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း မယှဉ်မှု၍ ဥပါဒါန်၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၁၂-ကိလေသဂေါစ္ဆက မှ ဒုကံ ၄-ခု)

၃၁-သံကိလေသိကဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ် ညစ်နွမ်းစေတတ်သော 'ကိလေသာ' တို့၏အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကိလေသာတို့၏အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၃၂-သံကိလိဋ္ဌဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သော(ကိလေသာတို့နှင့် ယှဉ်သော)ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သောဝေဒနာ)၊ ကိလေသာတို့သည် မပူပန်စေအပ်သော(ကိလေသာနှင့် မယှဉ်သော)ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၃၃-ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

ကိလေသာနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကိလေသာနှင့်မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၃၄-ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တ သံကိလေသိကဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

ကိလေသာနှင့်မယှဉ်မှု၍ ကိလေသာ၏အာရုံသာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကိလေသာနှင့်လည်း မယှဉ်မှု၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်းမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၁၃-ပိဋိဒုကမ္မ ၁၆-ဒကံ)

၃၅-ဓဿနေန ပဟာတဗ္ဗဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

(နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာမြင်သဖြင့် 'ဓဿန'မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သောတာပတ္တိမဂ်သည် မပယ်အပ်သောဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၃၆-ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

သောတာပတ္တိမဂ်မြင်ပြီးသည့်နိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍မြင်သဖြင့် 'ဘာဝနာ'မည်သော အထက် မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် မပယ်အပ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၃၇-ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဗုဒ္ဓကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

(ဒဿနမည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သောဟိတ်ရှိသော (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သောဟိတ်မရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၃၈-ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဗုဒ္ဓကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

(ဘာဝနာမည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သောဟိတ်ရှိသော (ဟိတ်နှင့် ယှဉ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်မရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၃၉-သဝိတက္ကဗုဒ္ဓကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

ဝိတက်ရှိသော (ဝိတက်နှင့်ယှဉ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဝိတက်မရှိသော (ဝိတက်နှင့် မယှဉ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၀-သဝိစာရဗုဒ္ဓကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

ဝိစာရရှိသော(ဝိစာရနှင့်ယှဉ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဝိစာရမရှိသော(ဝိစာရနှင့်မယှဉ် သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၁-သပ္ပိတိကဗုဒ္ဓကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

ပိတိရှိသော (ပိတိနှင့်ယှဉ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပိတိမရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၂-ပိတိသဟဂတဗုဒ္ဓကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

ပိတိနှင့်တကွဖြစ်သော (ပိတိနှင့်ယှဉ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပိတိနှင့်တကွမဖြစ်သော (ပိတိနှင့်မယှဉ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၃-ကာမာဝစရဗုဒ္ဓကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော 'ကာမာဝစရ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကာမာ- ဝစရစိတ်၌ရှိသောဝေဒနာ)။ ကာမာဝစရမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၄-ရူပါဝစရဗုဒ္ဓကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော 'ရူပါဝစရ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ရူပါဝစရစိတ်၌ ရှိသောဝေဒနာ)။ ရူပါဝစရမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၅-အရူပါဝစရဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာကျင့်လည်ရာ ဖြစ်သော ‘အရူပါဝစရ’ ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အရူပါဝစရစိတ်၌ ရှိသောဝေဒနာ)၊ အရူပါဝစရမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၆-ပရိယာပန္နဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးဝင်သော ‘ပရိယာပန္န’ ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ)၊ ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးမဝင်သော ‘အပရိယာပန္န’ ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာ စိတ်၌ရှိသောဝေဒနာ)။ပ။

၄၇-နိယျာနိကဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော ‘နိယျာနိက’ ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှထွက်မြောက်ကြောင်းမဟုတ်သော ‘အနိယျာနိက’ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်တို့၌ရှိသောဝေဒနာ)။ပ။

၄၈-နိယတဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

အကျိုးပေးမြဲသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ ကျူးလွန်သည့် ဒိဋ္ဌိဂတ- သမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးနှင့် ပဉ္စာနန္ဒရိယကံကိုကျူးလွန်သည့် ဒေါသမူစိတ်တို့၏ သတ္တမဇောတို့၌ရှိသော ဝေဒနာ, မဂ်စိတ် ၄-ပါးတို့၌ ရှိသောဝေဒနာ)၊ အကျိုးပေး မမြဲသောဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၉-သဉ္စတ္တရဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း

မိမိထက်လွန်မြတ်သည့်တရားရှိသော ‘သဉ္စတ္တရ’ ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်တို့နှင့်ယှဉ် သောဝေဒနာ)၊ မိမိထက် လွန်မြတ်သည့် တရားမရှိသော ‘အနုတ္တရ’ ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်နှင့်ယှဉ်သောဝေဒနာ)။ပ။

၅၀-သရဏဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း^၁

(၁) သရဏဒုကမ္မ-ကုသလတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ဒုကနည်း။ ။ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ) ရှိသော ‘သရဏ’ ဝေဒနာ- က္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သောဝေဒနာ)၊ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ) မရှိသော ‘အရဏ’ ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော စိတ် တို့၌ ရှိသောဝေဒနာ)။ပ။

၁။ “သရဏဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၁၉-နည်း” ၌ တနည်းတနည်းအတွက် ထပ်မံ၍ ၁၀-နည်းစီပျိုးပုံကို မကျဉ်းမကျယ် ဖော်ပြထားသည်။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ်
ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတ
ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) သရဏဒုကမူ-ဝိပါကတိကမူလိ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း ၃၇။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့်ယှဉ်
သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ငိုကြွေးကြောင်း
(ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ) ရှိသော 'သရဏ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။
ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ) မရှိသော 'အရဏ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ်အကုသိုလ်
တို့၏အကျိုး ဝိပါကဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကျိုးဝိပါကကို ဖြစ်စေ
ခြင်းသဘောရှိသော (အကျိုးဝိပါကကို ဖြစ်စေတတ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကုသိုလ်
အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါကလည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုးဝိပါကကိုဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသည့်
တရားလည်း မဟုတ်သော (အကျိုးဝိပါကကိုမဖြစ်စေတတ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။
(စတုက္ကနည်းမှ ဒသကနည်းအထိ ပေယျာလချန်ခဲ့သည်)။

(၃) သရဏဒုကမူ-ဥပါဒိဏ္ဍတိကမူလိ ၁၀-နည်း

တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သည်လည်းဖြစ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့
အာရုံပြုအပ်သည့်ကံ၏အကျိုးလည်းဖြစ်၍) ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ
သည် ရှိ၏ (လောကီဝိပါကစိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ)။ ။

(၁၉) သရဏဒုကမူ-အဇ္ဈတ္တရမ္မဏတိကမူလိ ၁၀-နည်း

တိကနည်း။ ။အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ
ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည်
ရှိ၏။ အတွင်းအပသန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့
ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ဒုက် ၅၀-ကို မူတည်ပြီးလျှင် တိက် ၁၉-ခုကို မူလီသွင်း၍ဟောသော ဒုကမူလကနည်း
(၅၀ x ၁၉) = ၉၅၀-နည်း ပြီး၏။

ဤနည်း ၉၅၀-တို့၌ ဝေဒနာပေါင်း (၅၀ x ၁၉ x ၅၅) = ၅၂၂၅၀-ပါး ဖြစ်သည်။

ဒုက်ကို မူတည်၍ ဟောသော 'ဒုကမူလက'နည်း ပြီး၏။

၁။ အမှတ် (၄) 'သရဏဒုကမူ-သံကိလိဋ္ဌတိကမူလိ ၁၀-နည်း' မှ အမှတ် (၁၈) 'သရဏဒုကမူ-
အဇ္ဈတ္တတိကမူလိ ၁၀-နည်း' အထိ ပေယျာလ လုံးချန်ခဲ့သည်။

တိကမူလကနည်း

တိကမူ-ဒုကမူလီ

(တိကကို မှုတည်ပြီးလျှင် ဒုကကို မူလီသွင်းသော တိကမူလကနည်း)

(တိက ၁၉-ခုကို မှုတည်ပြီးလျှင် ဒုက ၅၀-ကို မူလီသွင်း၍ ဟောသော 'တိကမူလကနည်း' ၉၅၀) ၁

၁- ကုသလတိကမူ-ဒုက ၅၀-မူလီ

(ကုသလတိကကို မှုတည်ပြီးလျှင် ဒုက ၅၀-ကို မူလီသွင်းသောနည်း)

(၁) ကုသလတိကကို မှုတည်ပြီးလျှင် သဟေတုကဒုကကို မူလီသွင်းသော ၁၀-နည်း ၂

ကေကနည်း ၃၈။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်ရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ကုသိုလ်ဝေဒနာ- က္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) ကုသလတိကမူ-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၃၉။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့်ယှဉ် သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်နှင့် ယှဉ် သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ကုသိုလ်ဝေဒနာ- က္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၃) ကုသလတိကမူ-နဟေတုသဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၄၀။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

၁။ ဤနည်းအရ အစိတ်အစိတ်ရေတွက်ပါမူ ဝေဒနာပေါင်း (၁၉ x ၅၀ x ၅၅) = ၅၂၂၅၀-ဖြစ်သည်။

(စာမျက်နှာ-၇၂၊ အောက်ခြေမှတ်ချက်ကြည့်ပါ)

၂။ ရှေးဦးအစွဲဖြစ်၍ ဖတ်ရှုသူနားလည်စေရန် ယခုကဲ့သို့ ခေါင်းစဉ်အကျယ်ရေးထားသည်။ နောက်၌ ကုသလ တိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်းဟူသော ခေါင်းစဉ်မျိုးသာ အကျဉ်းပြတော့မည်။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၄) ကုသလတိကမူ-လောကိယဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

လောက၌ အကျုံးဝင်သော 'လောကီ'ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ လောကမှ ထွက်မြောက်သော 'လောကုတ္တရာ'ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၅) ကုသလတိကမူ-ကေနစိဝိညေယျဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

တစုံတခုသောစိတ်သည် သိအပ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ တစုံတခုသောစိတ်သည် မသိအပ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၆) ကုသလတိကမူ-သာသဝဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

(သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီး ဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သော 'အာသဝ'၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၇) ကုသလတိကမူ-အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

အာသဝနှင့် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့နှင့်) ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အာသဝနှင့် မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၈) ကုသလတိကမူ-အာသဝဝိပုယုတ္တ သာသဝဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

အာသဝနှင့် မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အာသဝနှင့် လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်းမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၅၀) ကုသလတိကမူ-သရဏဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

ဒုကနည်း။ ။ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ)ရှိသော 'သရဏ'ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ) မရှိသော 'အရဏ'ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပျာကတ ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁။ အမှတ် (၉) ကုသလတိကမူ-သညောဇနိယဒုကမူလီ မှ အမှတ် (၄၉) ကုသလတိကမူ-သဉ္စတ္တဒုကမူလီ အထိ ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။

၂-ဝိပါကတိကမူ-ဒုက ၅၀-မူလီ
(ဝိပါကတိကကို မူတည်၍ ဒုက ၅၀-ကို မူလီသွင်းသောနည်း)

(၁) ဝိပါကတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၄၁။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်ရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါကဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက စိတ်တို့၌ရှိသောဝေဒနာ)၊ အကျိုးဝိပါကကို ဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသော တရားဖြစ်သော (အကျိုး ဝိပါကကို ဖြစ်စေတတ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကုသိုလ်, အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ ရှိသော ဝေဒနာ)၊ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါကလည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုးဝိပါကကိုဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသော တရားလည်းမဟုတ်သော (အကျိုးဝိပါကကို မဖြစ်စေတတ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏ (ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသောဝေဒနာ)။ပ။

၃-ဥပါဒိဏ္ဍတိကမူ-ဒုက ၅၀-မူလီ
(ဥပါဒိဏ္ဍတိကကို မူတည်၍ ဒုက ၅၀-ကို မူလီသွင်းသောနည်း)

(၁) ဥပါဒိဏ္ဍတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုသောကံ၏ အကျိုးဝိပါကလည်းဖြစ်၍) ဥပါဒါန်၏အာရုံလည်းဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏(လောကီဝိပါကစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သောကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကြိယာစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်း မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့်လည်း မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏(လောကုတ္တရာစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ပ။

၁။ အမှတ် (၂) ဝိပါကတိကမူ-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမူလီမှ အမှတ် (၅၀) ဝိပါကတိကမူ-သရဏဒုကမူလီအထိ ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။

၂။ အမှတ် (၂) ဥပါဒိဏ္ဍတိကမူ- ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမူလီမှ အမှတ် (၅၀) ဥပါဒိဏ္ဍတိကမူ-သရဏဒုကမူလီ အထိ ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။

အမှတ် ၄-သံကိလိဋ္ဌတိကမူမှ အမှတ် ၁၈- အဇ္ဈတ္တတိကမူအထိ တို့၌လည်း ဤအတိုင်းပင် ပေယျာလ လုံးဝ ချန်ထားသည်။

၄-သံကိလိဋ္ဌတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလီ

(၁) သံကိလိဋ္ဌတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ'တို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်သည်ဖြစ်၍ (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း ယှဉ်၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်ကား မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီ ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ပ။

၅-ဝိတက္ကတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလီ

(၁) ဝိတက္ကတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

ဝိတက်လည်း ရှိ၍ ဝိစာရလည်း ရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသော ဝေဒနာ)၊ ဝိတက်မရှိမူ၍ ဝိစာရမရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒုတိယဈာန်စိတ် ၁၁-ပါး၌ ရှိသော ဝေဒနာ)၊ ဝိတက်လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရလည်း မရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်း သောစိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ)။ပ။

၆-ဒဿနတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလီ

(၁) ဒဿနတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

(နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် 'ဒဿန'မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ခုနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်၌ရှိသော ဝေဒနာ)၊ (သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီးသည့်နိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍မြင်သဖြင့် 'ဘာဝနာ'မည်သော) အထက် မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောအကုသိုလ်စိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ)၊ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ် အပ်သည်လည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ)။ပ။

၇-ဒဿနဟေတုတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလီ

(၁) ဒဿနဟေတုတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

(နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် 'ဒဿန'မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ခုနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာ စိတ်၌ရှိသော ဝေဒနာ)၊ (သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီးသောနိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍မြင်သဖြင့် 'ဘာဝ- နာ'မည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ)၊ သောတာပတ္တိမဂ်သည်

ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ် ရှိသည်လည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏(ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ)။ပ။

ဂ-အာစယဂါမိတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလီ

(၁) အာစယဂါမိတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော(ရောက်စေတတ်သော) 'အာစယဂါမိ'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏(လောကီကုသိုလ်, အကုသိုလ်စိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော 'အပစယဂါမိ'ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်လေးပါးနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ စုတိ ပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်မူ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ပ။

ဇ-သေက္ခတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလီ

(၁) သေက္ခတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

(အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲ 'သေက္ခ'ပုဂ္ဂိုလ် (ခုနစ်ယောက်)တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ် ၄-ပါး, အောက်ဖိုလ် ၃-ပါး၌ရှိသော ဝေဒနာ)၊ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး) ကျင့်ပြီး 'အသေက္ခ'ပုဂ္ဂိုလ် (ရဟန္တာ)တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်၌ရှိသော ဝေဒနာ)၊ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်မူ၍ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော စိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ)။ပ။

၁၀-ပရိတ္တတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလီ

(၁) ပရိတ္တတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

နည်းပါးသော အာနုဘော်ရှိသည့် 'ပရိတ္တ'မည်သော(ကာမတရားဖြစ်သော)ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကာမစိတ်နှင့် ယှဉ်သောဝေဒနာ)၊ မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော 'မဟဂ္ဂုတ်'မည် သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဟဂ္ဂုတ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သောဝေဒနာ)၊ နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ် သော ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည့် (မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော) 'အပ္ပမာဏ' မည်သော (လောကုတ္တရာ)ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်နှင့် ယှဉ်သောဝေဒနာ)။ပ။

၁၁-ပရိတ္တာရမ္မဏတိကမူ-ဒုက် ၅၀-မူလီ

(၁) ပရိတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

ပရိတ္တတရား (ကာမတရား)ကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ မဟဂ္ဂုတ်တရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ အပ္ပမာဏတရား (လောကုတ္တရာတရား)ကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၁၂-ဟိနတိကမူ-ဒုဂ် ၅၀-မူလီ

(၁) ဟိနတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

ယုတ်ညံ့သော 'ဟိန'ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သောဝေဒနာ)၊ အလယ် အလတ်ဖြစ်သော 'မဇ္ဈိမ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ ရှိသော ဝေဒနာ)၊ မြင့်မြတ်သော 'ပဏိတ'ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ ရှိသော ဝေဒနာ)။ပ။

၁၃-မိစ္ဆတ္တတိကမူ-ဒုဂ် ၅၀-မူလီ

(၁) မိစ္ဆတ္တတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ (အပါယ်ငရဲ၌) အကျိုးပေးမြဲသော 'မိစ္ဆတ္တ- နိယတ'ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် သတ္တမဇောနှင့် ပဉ္စာနန္တရိယကံကို ကျူးလွန်သည့် ဒေါသမူစိတ်တို့၏ သတ္တမဇောတို့၌ ရှိသော ဝေဒနာ)၊ မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော 'သမ္ပတ္တနိယတ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်လေးပါးတို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ နှစ်ပါးသော အခြင်းအရာတို့ ဖြင့် အကျိုးပေးမြဲသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ပ။

၁၄-မဂ္ဂါရမ္မဏတိကမူ-ဒုဂ် ၅၀-မူလီ

(၁) မဂ္ဂါရမ္မဏတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

မဂ်ကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ္ဂါရမ္မဏစိတ်နှင့် ယှဉ်သောဝေဒနာ)၊ မဂ်မည်သော အကြောင်းရင်းဟိတ် (သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်မည်သော အမောဟ=ပညာ) ရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သမ္မာဒိဋ္ဌိမည်သော အမောဟ=ပညာနှင့်ယှဉ်သည့် မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ရှိသော ဝေဒနာ)၊ မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး (သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်ဖြစ်သည့် ဝိမံသာဓိပတိမည်သော အမောဟ=ပညာ, သမ္မာဝါယာမမဂ္ဂင်ဖြစ်သည့်ဝိရိယာဓိပတိမည်သော ဝိရိယ) ရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏ (သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်ဖြစ်သည့် ဝိမံသာဓိပတိမည်သော အမောဟ=ပညာ, သမ္မာဝါယာမ မဂ္ဂင်ဖြစ်သည့် ဝိရိယာဓိပတိမည်သော ဝိရိယတို့နှင့် ယှဉ်သည့် မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ရှိသော ဝေဒနာ)။ပ။

၁၅-ဥပ္ပန္နတိကမူ-ဒုဂ် ၅၀-မူလီ

(၁) ဥပ္ပန္နတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

ဥပါဒ် ဋီ ဘင် ဟုဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (နောင် အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်လတ္တံ့ သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကြိယာစိတ်တို့၌ ရှိသော ဝေဒနာ)၊ မချွတ်ကေနိဖြစ်လတ္တံ့ သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက်စိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ပ။

၁၆-အတိတတိကမ္မ-ဒုက် ၅၀-မူလိ

(၁) အတိတတိကမ္မ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း

ဖြစ်ပြီးသော 'အတိတ်'ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မရောက်သေး ဖြစ်လတ္တံ့သော 'အနာဂတ်' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော 'ပစ္စုပ္ပန်'ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၁၇-အတိတာရမ္မဏတိကမ္မ-ဒုက် ၅၀-မူလိ

(၁) အတိတာရမ္မဏတိကမ္မ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း

ဖြစ်ပြီးသည့် 'အတိတ်'တရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မရောက်သေး ဖြစ် လတ္တံ့သော 'အနာဂတ်'တရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဖြစ်ဆဲ'ပစ္စုပ္ပန်'တရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၁၈-အဇ္ဈတ္တတိကမ္မ-ဒုက် ၅၀-မူလိ

(၁) အဇ္ဈတ္တတိကမ္မ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း

အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ'သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ'သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၁၉-အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမ္မ-ဒုက် ၅၀ မူလိ

(၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမ္မ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း

အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ'သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ'သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပသန္တာန် ၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်း အားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမ္မ-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမူလိ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၄၂။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့်ယှဉ် သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာဟည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်နှင့်ယှဉ် သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၃) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမ္မ-နဟေတု သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း

ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၄) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-လောကိယ ဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း

လောက၌ အကျိုးဝင်သော 'လောကီ'ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ လောကမှ ထွက်မြောက်သော 'လောကုတ္တရာ'ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၅) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-ကေနစိဝိညေယျဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း

တစုံတခုသော စိတ်သည် သိအပ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ တစုံတခုသောစိတ်သည် မသိအပ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၆) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သာသဝဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း

(သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌) ယိုစီး ဖြစ်ပျိုးနေတတ်၍ မူးယစ်မှိုက်မဲစေတတ်သော 'အာသဝ'၏ (တဏှာ,ဒိဋ္ဌိ,မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၇) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း

အာသဝနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အာသဝနှင့် မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၈) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-အာသဝဝိပ္ပယုတ္တ သာသဝဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း

အာသဝနှင့်မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အာသဝနှင့် လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၉) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သံယောဇနိယဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း

(သတ္တဝါတို့ကို ၁၄ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'သံယောဇဉ်'တို့၏ ဖာရုံ ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၅၀) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သရဏဒုကမ္မလီ ၁၀-နည်း

ဒုကနည်း။ ။ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂ အစရှိသော ကိလေသာ)ရှိသော 'သရဏ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂ အစရှိသော ကိလေသာ) မရှိသော 'အရဏ'ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ)။

၁။ အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူကို ဒုက်ဖြင့် အကျယ်ပြုရာ၌လည်း ဒုက် အမှတ် (၁၀)သံယောဇနသမ္ပယုတ္တ ဒုကမ္မလီမှ အမှတ်(၄၉) သဉ္ဇတ္တဒုကမ္မလီအသိ ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့ပြန်သည်။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါး ပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။အတွင်း
'အဗ္ဗတ္တ'သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည်ရှိ၏။
အပ 'ဗဟိဒ္ဓ'သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည်ရှိ၏။ အတွင်းအပ
သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည်ရှိ၏။ပ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော
နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(တိကံ ၁၉-ခုကို မူတည်ပြီးလျှင် ဒုကံ ၅၀-တို့ကို မူလီသွင်း၍ ဟောသော တိကမူလက
နည်း (၁၉x၅၀)=၉၅၀-နည်း ပြီး၏။

အသေးစိတ်ရေတွက်လျှင် ဝေဒနာပေါင်း (၉၅၀x၅၅)=၅၂၂၅၀-ပါး ဖြစ်၏။ ။
တိကံတို့ကို မူတည်၍ ဟောသော 'တိကမူလက'နည်း ပြီး၏။

ဥဘတောဝစုကနည်း

(တိကံ ၁၉-ခုနှင့် ဒုကံ ၁၉-ခုတို့ကို တစုစီထား၍ ပူးပါးသော ဥဘတောဝစုကနည်း)

(၁) သဟေဟုကဒုကံနှင့် ကုသလတိကံတစု ၁၀-နည်း^၁

ကေကနည်း ၄၃။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့်ယှဉ်
သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဓုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်ရှိသော
ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ်
ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပျောက်-
ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကံနှင့် ဝိပါကတိကံတစု ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၄၄။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့်
ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဓုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော
ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ်
အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါကဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါကံစိတ်၌
ရှိသောဝေဒနာ)၊ အကျိုးဝိပါကံကိုဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသော (အကျိုးဝိပါကံကို ဖြစ်စေတတ်

၁။ ဤ ၁၀-နည်း၌ အသေးစိတ်ရေတွက်သော် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ၅၅-ပါး ဖြစ်၏။

သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကုသိုလ် အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ)၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် တို့၏ အကျိုးဝိပါက်လည်း မဟုတ်မှု၍ အကျိုးဝိပါက်ကိုဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသည်လည်း မဟုတ် သော (အကျိုးဝိပါက်ကို မဖြစ်စေတတ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ)။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၃) နဟေတု သဟေတုကဒုဂ်နှင့် ဥပါဒိဏ္ဍတိကံတစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၄၅။ ထပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်မမည်မှု၍ ဟိတ်သာရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်လည်း မမည်မှု၍ ဟိတ်လည်း မရှိ သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံ၏အကျိုးလည်းဖြစ်၍) ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီဝိပါက်စိတ်နှင့် ယှဉ်သောဝေဒနာ)၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မှု၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သောကံ၏ အကျိုးမဟုတ်မှု၍) ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် ကြိယာစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်လည်း မယူအပ်မှု၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သောကံ၏ အကျိုးလည်း မဟုတ်မှု၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်းမဟုတ် သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၄) လောကီယဒုဂ်နှင့် သံကိလိဋ္ဌတိကံတစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၄၆။ ထပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။လောက၌ အကျိုးဝင်သော 'လောကီ'ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ လောကမှ ထွက်မြောက် သော 'လောကုတ္တရာ'ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ'တို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်သည်ဖြစ်၍ (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း ယှဉ်၍)ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ'တို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်ကား မဟုတ်မှု၍ (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ်မှု၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံသာ

ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏(လောကီကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ' တို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍(ကိလေသာတို့နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၅) ကေနစိဝိညေယျဒုဂ်နှင့် သဝိတက္ကတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေနနည်း ၄၇။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဇောနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။တစုံတခုသော စိတ်သည် သိအပ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ တစုံတခုသော စိတ်သည် မသိအပ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဝိတက်လည်း ရှိ၍ဝိစာရလည်း ရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိတက်ဝိစာရတို့နှင့်ယှဉ်သော သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသောဝေဒနာ)၊ ဝိတက်မရှိမူ၍ ဝိစာရမျှသာရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိစာရနှင့်သာယှဉ်သော ဒုတိယဈာန်စိတ် ၁၁-ပါး၌ရှိသောဝေဒနာ)၊ ဝိတက်လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရလည်း မရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ) ။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၆) သာသဝဇုဂ်နှင့် ဒဿနတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေနနည်း ၄၈။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဇောနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။(သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌)ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ် မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သော 'အာသဝ' ၏(လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။(နိဗ္ဗာန်ကို ရွေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် 'ဒဿန' မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (သောတာပတ္တိမဂ်မြင်ပြီးသောနိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍ မြင်သဖြင့် 'သာဝနာ' မည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ ။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၇) အာသဝသမ္ပယုတ္တဗိုလ်နှင့် ဒဿနဟေတုတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၄၉။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့်ယှဉ်
သောဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ခုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ဖြစ်၏။ ။အာသဝနှင့်
(လောဘဒိဋ္ဌိမောဟတို့နှင့်)ယှဉ်သောဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အာသဝနှင့်မယှဉ်
သောဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။(နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦး
စွာ မြင်သဖြင့် 'ဒဿန'မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်
ရှိသော (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (သောတာပတ္တိမဂ်မြင်ပြီးသော နိဗ္ဗာန်ကို
တဖန်ထပ်၍ မြင်သဖြင့် 'ဘာဝနာ' မည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်
ရှိသော (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော
ဖိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်
သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၈) အာသဝဝိပ္ပယုတ္တ သာသဝဒုက်နှင့် အာစယဂါမိတိက်တစုံ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၅၀။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်
သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ခုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။အာသဝနှင့်
(လောဘဒိဋ္ဌိမောဟတို့နှင့်) မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏အာရုံသာ ဖြစ်သော ဝေဒနာ-
က္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အာသဝနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ
သည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။စုတိပဋိသန္ဓေသို့
ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော (ရောက်စေတတ်သော) ခံစားမှုအစု 'အာစယဂါမိ
ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ နိဗ္ဗာန်သို့
ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ခံစားမှုအစု 'အပစယဂါမိဝေဒနာက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်လေးပါးတို့
နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်မူ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်
ကြောင်းလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက် ကြိယာစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော
ဝေဒနာ)။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၉) သံယောဇနိယဒုက်နှင့် သေက္ခတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၅၁။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်
သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဓုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင့်ဖွဲတတ်သော 'သံယောဇဉ်'၏ အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သံယောဇဉ်၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။(အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်(ခုနစ်ယောက်)တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သောဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏(မဂ်စိတ် ၄-ပါးနှင့် အောက်ဖိုလ် ၃-ပါးတို့၌ ရှိသောဝေဒနာ)၊ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး) ကျင့်ပြီး 'အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ် (ရဟန္တာ)တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်၌ ရှိသော ဝေဒနာ)၊ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်မူ၍ အသေက္ခ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်းမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ္တုပ္ပါဒ်တို့၌ရှိသောဝေဒနာ) ။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၀) သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဓုကနှင့်ပရိတ္တတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၅၂။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဓုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။နည်းပါးသော အာနုဘော်ရှိသည့် 'ပရိတ္တ' မည်သော (ကာမတရားမည်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏(ကာမစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော 'မဟဂ္ဂဏ' မည်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏(မဟဂ္ဂုတ်စိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ နှိုင်းယှဉ်တတ်သော ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည့် (မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော) 'အပ္ပမာဏ' မည်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်နှင့်ယှဉ်သောဝေဒနာ)။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၁) သံယောဇနဝိပ္ပယုတ္တ သံယောဇနိယဓုကနှင့် ပရိတ္တာရမ္မဏတိက် တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၅၃။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဓုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ ရှိသောဝေဒနာ)၊ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ ရှိသော ဝေဒနာ)။

ထိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ပရိတ္တတရား (ကာမတရား)ကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မဟဂ္ဂုတ် တရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ္ပမာဏတရား (လောကုတ္တရာတရား)ကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၂) ဂန္ဓနိယဗုဒ္ဓိနှင့်ဟိနတိကံတရံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၅၄။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဗုဒ္ဓနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သောသဘော 'ဂန္ဓ' ၏ (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဂန္ဓ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

ထိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ယုတ်ညံ့သော 'ဟိန' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်၌ရှိသော ဝေဒနာ)၊ အလယ်အလတ်ဖြစ်သော 'မဇ္ဈိမ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ)၊ မြင့်မြတ်သော 'ပဏိတ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသော ဝေဒနာ)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၃) ဂန္ဓဗဟုယုတ္တဗုဒ္ဓိနှင့်မိစ္ဆတ္တတိကံတရံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၅၅။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဗုဒ္ဓနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော သဘော 'ဂန္ဓ' နှင့် (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဂန္ဓနှင့် မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

ထိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ (အပါယ်ငရဲ၌) အကျိုးပေးမြဲသော ခံစားမှုအစု 'မိစ္ဆတ္တနိယတ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံကို ကျူးလွန်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်နှင့် ပဉ္စာနန္ဒရိယကံကို ကျူးလွန်သော ဒေါသမူလိကတို့၌ရှိသော ဝေဒနာ)၊ မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော ခံစားမှုအစု 'သမ္ပတ္တနိယတ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ (နှစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်) အကျိုးပေးမြဲသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၄) ဂန္ဓဝိပုယုတ္တ ဂန္ဓနိယဇုန်နှင့် မဂ္ဂါရမ္မဏတိက် တစုံ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း ၅၆။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဇုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သောသဘော 'ဂန္ဓ'နှင့် (လောဘ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိ တို့နှင့်) မယှဉ်မူ၍ ဂန္ဓ၏အာရုံသာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဂန္ဓနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဂန္ဓ၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါး ပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။မဂ်ကို အာရုံပြု သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ္ဂါရမ္မဏစိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ မဂ်မည် သော အကြောင်းရင်းဟိတ်ရှိသော (သမ္မာဒိဋ္ဌိမည်သောပညာ=အမောဟဟိတ်နှင့် ယှဉ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏(သမ္မာဒိဋ္ဌိမည်သော အမောဟ=ပညာနှင့်ယှဉ်သည့် မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ရှိသော ဝေဒနာ)၊ မဂ်မည်သော အကြီး အမှူး (သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်ဖြစ်သည့် ဝိမံသာဓိပတိ မည်သော အမောဟ=ပညာ၊ သမ္မာဝါယာမမဂ္ဂင်ဖြစ်သည့် ဝိရိယာဓိပတိမည်သော ဝိရိယ)ရှိသော ဝေဒနာ- က္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သမ္မာဒိဋ္ဌိ မဂ္ဂင်ဖြစ်သည့် ဝိမံသာဓိပတိ မည်သော အမောဟ=ပညာ၊ သမ္မာ- ဝါယာမမဂ္ဂင်ဖြစ်သည့် ဝိရိယာဓိပတိမည်သော ဝိရိယတို့နှင့်ယှဉ်သည့် မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ရှိသော ဝေဒနာ)။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၅) ဩဇာနိယဇုန်နှင့် ဥပုန္နတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း ၅၇။တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဇုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌)နှစ်မြုပ်စေတတ်သောသဘော 'ဩဇာ'၏(လောဘ၊ဒိဋ္ဌိ၊မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဩဇာ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဥပါဒ် ဌီ ဘင် ဟုဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ခဏ သုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကြံယာစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)၊ မချွတ်ကော်ဖြစ်လတ္တံ့ သောဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ)။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁။ မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကို အလေးအမြတ်အာရုံပြုသည့် စိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာကိုလည်း အရကောက်ယူနိုင် သည် (မူလဋီကာ-နာ ၄၆)

(၁၆) သြဃသမ္ပယုတ္တဒုဂ်နှင့် အတိတတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၅၈။တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဗယာနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဩဃနှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဩဃနှင့်မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖြစ်ပြီးသော 'အတိတ်' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော 'အနာဂတ်' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော 'ပစ္စုပ္ပန်' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၇) သြဃဝိပ္ပယုတ္တ သြဃနိယဒုဂ်နှင့် အတိတာရမ္မဏတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၅၉။တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဗယာနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဩဃနှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) မယှဉ်မှု၍ သြဃ၏အာရုံသာဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သြဃနှင့်လည်း မယှဉ်မှု၍ သြဃ၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖြစ်ပြီးသော 'အတိတ်' တရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မရောက်သေးသော (ဖြစ်လတ္တံ့) သော 'အနာဂတ်' တရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်သော 'ပစ္စုပ္ပန်' တရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၈) ယောဂနိယဒုဂ်နှင့် အဇ္ဈတ္တတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၆၀။တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဗယာနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်သောသဘော 'ယောဂ' ၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ယောဂ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'မဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်းအပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၉) ယောဂသမ္ပယုတ္တဒုဂ်နှင့် အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၆၁။တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်သော သဘော'ယောဂ'နှင့်(လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) ယှဉ်သောဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ယောဂနှင့်မယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။အတွင်း'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်းအပသန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(တိက် ၁၉-ခုနှင့် ဒုဂ် ၁၉-ခုတို့ကို တစုံစီထား၍ ပူးသော ဥဘတောဝဇက ၁၉-နည်း ပြီး၏။

အသေးစိတ်အားဖြင့် ဤနည်း၌ ဝေဒနာပေါင်း (၁၉×၅၅)=၁၀၄၅-ပါး ဖြစ်၏။

တိက်နှင့်ဒုဂ်တို့ကို တစုံစီထား၍ ပူးသော 'ဥဘတောဝဇက'နည်း ပြီး၏။

ဗဟုဝိဝေရ

(ပျားသောအပြားရှိသောနည်း)

သတ္တကနည်း

တိက် ၁၉-ခုကို ဘုံလေးပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ ၇-ပါးစီ ဟောသောသတ္တကနည်း

(၁) ကုသလတိက်သတ္တကနည်း။ ။ခုနစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'ကာမာဝစရ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'ရူပါဝစရ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌သက်ဝင်ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'အရူပါဝစရ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန' (လောကုတ္တရာ)ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

ဤသို့ ခုနစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) ဝိပါကတိက်သတ္တကနည်း။ ။ထိုမှတပါးလည်း ခုနစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုး ဝိပါကဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၁၉) အဗျတ္တရာဓမ္မဏတိက်သတ္တကနည်း။ ။အတွင်း 'အဗျတ္တ' သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်းအပသန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'ကာမဝစရ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) 'ရူပါဝစရ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) 'အရူပါဝစရ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော 'အပရိယာပန' (လောကုတ္တရာ) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

ဤသို့ ခုနစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(အသေးစိတ်အားဖြင့် ဤနည်း၌ ဝေဒနာပေါင်း ၁၉x၇=၁၃၃-ပါး ဖြစ်၏)။

သတ္တကနည်း ပြီး၏။

စတုဝိသတိဝိနည်း

တိက် ၁၉-ခုကို ပဿ ဖိ-ပါးဖြင့် ဝေဖန်၍ ၂၄-ပါးစီဟောသော စတုဝိသတိဝိနည်း ၁၉-နည်း

(၁) ကုသလတိက် စတုဝိသတိဝိနည်း။ ။နှစ်ဆယ့်လေးပါး ပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁-၂၃။ မျက်စိအတွေ့ (မျက်စိအကြည် 'စက္ခုပဿာဒ' နှင့် အဆင်း 'ရူပါရုံ'တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'စက္ခုသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ကုသိုလ် ဝေဒနာက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။ အကုသိုလ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။ အဗျာကတဝေဒနာက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။

၄-၅-၆။ နားအတွေ့ (နားအကြည် 'သောတပဿာဒ'နှင့် အသံ 'သဒ္ဓါရုံ'တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'သောတသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ။ ပ။

၇-၈-၉။ နှာခေါင်းအတွေ့ (နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနပဿာဒ'နှင့် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ'တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'ဃာနသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ။ ပ။

၁၀-၁၁-၁၂။ လျှာအတွေ့ (လျှာအကြည် 'ဇိဝှိပဿာဒ' နှင့် အရသာ 'ရသာရုံ'တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'ဇိဝှိသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ။ ပ။

၁။ အမှတ် (၃) ဥပါဒိန္ဒထိက် သတ္တကနည်းမှ အမှတ် (၁၈) အဗျတ္တတိက်သတ္တကနည်းအထိ ပေဗျာလ ချန်ထားသည်။

၁၃-၁၄-၁၅။ ကိုယ်အတွေ့(ကိုယ်အကြည် 'ကာယပသာဒ' နှင့် အတွေ့'ဖောဠဗ္ဗာရုံ' တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'ကာယသမ္မဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည်။ပ။

၁၆-၁၇-၁၈။ စိတ်အတွေ့ (စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'မနောသမ္မဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ကုသိုလ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။ အကုသိုလ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။ အဗျာကတဝေဒနာက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။

၁၉။ စက္ခုအတွေ့ (မျက်စိအကြည် 'စက္ခုမသာဒ'နှင့် အဆင်း'ရူပါရုံ'တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'စက္ခုသမ္မဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ (စက္ခုသမ္မဿဇာဝေဒနာ)။

၂၀။ သောတအတွေ့ (နှားအကြည် 'သောတပသာဒ'နှင့် အသံ'သဒ္ဓါရုံ'တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'သောတသမ္မဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ (သောတသမ္မဿဇာဝေဒနာ)။

၂၁။ ဃာနအတွေ့ (နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနပသာဒ'နှင့် အနံ့'ဂန္ဓာရုံ'တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'ဃာနသမ္မဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ (ဃာနသမ္မဿဇာဝေဒနာ)။

၂၂။ ဇိဝှိအတွေ့ (လျှာအကြည် 'ဇိဝှိပသာဒ' နှင့် အရသာ 'ရသာရုံ'တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'ဇိဝှိသမ္မဿ'ကြောင့်ဖြစ်သောဝေဒနာ (ဇိဝှိသမ္မဿဇာဝေဒနာ)။

၂၃။ ကာယအတွေ့ (ကိုယ်အကြည် 'ကာယပသာဒ'နှင့် အတွေ့'ဖောဠဗ္ဗာရုံ' တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'ကာယသမ္မဿ'ကြောင့်ဖြစ်သောဝေဒနာ (ကာယသမ္မဿဇာဝေဒနာ)။

၂၄။ စိတ်အတွေ့ (စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'မနောသမ္မဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ (မနောသမ္မဿဇာဝေဒနာ)။

ဤသို့ နှစ်ဆယ့်လေးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။
(ကုသလတိက် စတုဝိသတိဝိနည်း ပြီး၏)။

(၂) ဝိပါကတိက်စတုဝိသတိဝိနည်း။ ။ထိုမှတပါးလည်း နှစ်ဆယ့်လေးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁။ မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္မဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါက်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။ပ။^၁

(၁၉) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် စတုဝိသတိဝိနည်း။ ။၁-၂-၃။ (မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္မဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည်) အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။ အတွင်းအပသန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသောဝေဒနာက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။

၁။ အမှတ် (၃) ဥပါဒိတ္တတိက် စတုဝိသတိဝိနည်းမှ အမှတ် (၁၈) အဇ္ဈတ္တတိက် စတုဝိသတိဝိနည်းအထိ ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။

၄-၅-၆။ နားအတွေ့ 'သောတသမ္ဘဏ်' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည်။ပ။

၇-၈-၉။ နှာခေါင်းအတွေ့ 'ဃာနသမ္ဘဏ်' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည်။ပ။

၁၀-၁၁-၁၂။ လျှာအတွေ့ 'ဗိဝှါသမ္ဘဏ်' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည်။ပ။

၁၃-၁၄-၁၅။ ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယသမ္ဘဏ်' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည်။ပ။

[၁၆-၁၇-၁၈။ စိတ်အတွေ့ 'မနောသမ္ဘဏ်' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် (ကုသိုလ်, အကုသိုလ်တို့၏) အကျိုးဝိပါက်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။ပ။]

၁၆-၁၇-၁၈။ (စိတ်အတွေ့ 'မနောသမ္ဘဏ်' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည်) အတိုင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသောဝေဒနာက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။ အပ'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။ အတိုင်းအပ သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။

၁၉-၂၃။ မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ဘဏ်' ကြောင့်ဖြစ်သောဝေဒနာ (စက္ခုသမ္ဘဏ်ဇာဝေဒနာ)။ပ။

၂၄။ စိတ်အတွေ့ 'မနောသမ္ဘဏ်' ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ (မနောသမ္ဘဏ်ဇာဝေဒနာ)။

ဤသို့ နှစ်ဆယ့်လေးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် စတုဝိသတိဝိနည်း ပြီး၏)။

(တိက် ၁၉-ခုကိုဖယ် ၆-ပါးဖြင့် ဝေဖန်၍ ၂၄-ပါးစီ ဟောသော စတုဝိသတိဝိနည်း ၁၉-နည်း ပြီး၏။ ဤစတုဝိသတိဝိနည်း၌ ဝေဒနာပေါင်း (၁၉x၂၄)=၄၅၆-ပါး ဖြစ်၏)။

(စတုဝိသတိဝိနည်း ပြီး၏)။

တိံသဝိနည်း

ဆုံလေးပါးဖြင့် ဖဿ ၆-ပါးကိုဝေဖန်၍ အပြား ၃၀-အားဖြင့် ဟောသော တိံသဝိနည်း သုံးဆယ်ပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁။ ဤစာပိုဒ်သည် ဒုတိယစတုဝိသတိနည်းဖြစ်သော ဝိပါကတိက်၏ မနောသမ္ဘဏ်ဖြင့် ဝေဖန်ဟောပြုခြင်းကို အဆက်ပြန်ဖော်ခြင်းဖြစ်သည်။ သုဒ္ဓနည်း ၆-ပါးကိုမူ တပေါင်းတည်းပြုပြီးလျှင် နောက်ဆုံး၌ ဖော်ပြထားသည်။

၂။ ဤစာပိုဒ်သည် အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက်ကို အစီအစဉ်အရ တဖန်ပြန်၍ ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။

၁၄။ မျက်စိအတွေ့ (မျက်စိအကြည် 'စက္ခုပသာဒ' နှင့် အဆင်း ရှုပါရုံ' တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) စက္ခုသမ္မဿ'ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'ကာမာဝစရ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'ရူပါဝစရ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'အရူပါဝစရ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၅။ နားအတွေ့ (နားအကြည် 'သောတပသာဒ' နှင့် အသံ 'သဒ္ဓါရုံ' တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'သောတသမ္မဿ'ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ပ။

၆။ နှာခေါင်းအတွေ့ (နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနပသာဒ' နှင့် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ' တို့ တွေ့ဆုံ ထိခိုက်မှု) 'ဃာနသမ္မဿ'ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ပ။

၇။ လျှာအတွေ့ (လျှာအကြည် 'ဇိဝှိသမ္မဿ' နှင့် အရသာ 'ရသာရုံ' တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'ဇိဝှိသမ္မဿ'ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ပ။

၈။ ကိုယ်အတွေ့ (ကိုယ်အကြည် 'ကာယပသာဒ' နှင့် အတွေ့ 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ' တို့ တွေ့ဆုံ ထိခိုက်မှု) 'ကာယသမ္မဿ'ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ပ။

၉။ စိတ်အတွေ့ (စိတ်နှင့်ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'မနောသမ္မဿ'ဟူသော အကြောင်း ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'ကာမာဝစရ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'ရူပါဝစရ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'အရူပါဝစရ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၁၀။ မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္မဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏ (စက္ခုသမ္မဿဇာ- ဝေဒနာ)။

၁၁။ နားအတွေ့ 'သောတသမ္မဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏ (သောတသမ္မဿဇာ- ဝေဒနာ)။

၁၂။ နှာခေါင်းအတွေ့ 'ဃာနသမ္မဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏ (ဃာနသမ္မဿဇာ- ဝေဒနာ)။

၁၃။ လျှာအတွေ့ 'ဇိဝှိသမ္မဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏ (ဇိဝှိသမ္မဿဇာ- ဝေဒနာ)။

၁၄။ ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယသမ္မဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏ (ကာယသမ္မဿဇာ- ဝေဒနာ)။

၃၀။ စိတ်အတွေ့ မနောသမ္ပဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏ (မနောသမ္ပဿဇာ-ဝေဒနာ)။

ဤသို့ သုံးဆယ်ပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ဘုံလေးပါးဖြင့် ဖဿ ၆-ပါးကို ဝေဖန်၍ အပြား ၃၀-အားဖြင့် ဟောသော တိ'သဝိဇနည်း ပြီး၏။ ဤ တိ'သဝိဇနည်း၌ ဝေဒနာပေါင်း ၃၀-ပါး ဖြစ်၏)။

(တိ'သဝိဇနည်း ပြီး၏)။

ဗဟုဝိဇနည်း

တိက် ၁၉-ခုကို ဘုံလေးပါး ဖဿ ၆-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ဟောသည့်

များသောအပြားရှိသော ဗဟုဝိဇနည်း ၁၉-နည်း ။

(၁) ကုသလတိက် ဗဟုဝိဇနည်း ၄၈-ပါး။ ။များသောအပြားအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁-၇။ မျက်စိအတွေ့ (မျက်စိအကြည် 'စက္ခုပဿာဒ' နှင့် အဆင်း'ရူပါရုံ'တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'စက္ခုသမ္ပဿ'ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ကုသိုလ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ အကုသိုလ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'ကာမဝစရ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) 'ရူပါ-ဝစရ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) 'အရူပါဝစရ' ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံး မဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၈-၁၄။ နားအတွေ့ (နားအကြည်'သောတပဿာဒ' နှင့် အသံ'သဒ္ဓါရုံ'တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'သောတသမ္ပဿ'ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ပ။

၁၅-၂၁။ နှာခေါင်းအတွေ့ (နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနပဿာဒ' နှင့် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ'တို့ တွေ့ဆုံ ထိခိုက်မှု) 'ဃာနသမ္ပဿ'ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ပ။

၂၂-၂၈။ လျှာအတွေ့ (လျှာအကြည် 'ဇိဝှိပဿာဒ'နှင့် အရသာ'ရသာရုံ'တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'ဇိဝှိသမ္ပဿ'ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ပ။

၂၉-၃၅။ ကိုယ်အတွေ့ (ကိုယ်အကြည် 'ကာယပဿာဒ' နှင့် အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ'တို့ တွေ့ဆုံ ထိခိုက်မှု) 'ကာယသမ္ပဿ'ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ပ။

၁။ ဤနည်းတူနည်းတူနည်းတိုင်း ဝေဒနာပေါင်း ၄၈-ပါးရှိသည်။ ဗဟုဝိဇနည်း ၁၉-နည်း၌ ဝေဒနာပေါင်း (၁၉x၄၈) = ၉၁၂-ပါး ဖြစ်သည်။

၃၆-၄၂။ စိတ်အတွေ့ (စိတ်နှင့်ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ‘မနောသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ကုသိုလ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာဖြစ်သော) ‘ကာမာဝစရ’ ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) ‘ရူပါဝစရ’ ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) ‘အရူပါဝစရ’ ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော ‘အပရိယာပန္န’ (လောကုတ္တရာ) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၄၃။ မျက်စိအတွေ့ ‘စက္ခုသမ္ပဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏။

၄၄။ နားအတွေ့ ‘သောတသမ္ပဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏။

၄၅။ နှာခေါင်းအတွေ့ ‘သာနသမ္ပဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏။

၄၆။ လျှာအတွေ့ ‘ဇီဝါသမ္ပဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏။

၄၇။ ကိုယ်အတွေ့ ‘ကာယသမ္ပဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏။

၄၈။ စိတ်အတွေ့ ‘မနောသမ္ပဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ များသော အပြားအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) ဝိပါကတိကံ ဗဟုဝိနေည်း ၄၈-ပါး။ ။ ထိုမှတစ်ပါးလည်း များသော အပြားအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁-၇။ မျက်စိအတွေ့ ‘စက္ခုသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် (ကုသိုလ်, အကုသိုလ်တို့၏) အကျိုးဝိပါကံဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။^၁

(၁၉) အဇ္ဈတ္တရမ္မဏတိကံ ဗဟုဝိနေည်း ၄၈-ပါး ၁-၇။ (မျက်စိအတွေ့ ‘စက္ခုသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည်) အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ’ သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော ‘အပရိယာပန္န’ (လောကုတ္တရာ) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၁။ အမှတ် (၃) ဥပါဒိတ္တတိကံ ဗဟုဝိနေည်းမှ အမှတ် (၁၈) အဇ္ဈတ္တတိကံ ဗဟုဝိနေည်းအထိ ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။

၈-၁၄။ နားအတွေ့ ‘သောတသမ္ဘဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည်။ပ။

၁၅-၂၁။ နှာခေါင်းအတွေ့ ‘ဃာနသမ္ဘဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ- က္ခန္ဓာသည်။ပ။

၂၂-၂၈။ လျှာအတွေ့ ‘ဇိဝှိသမ္ဘဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည်။ပ။

၂၉-၃၅။ ကိုယ်အတွေ့ ‘ကာယသမ္ဘဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည်။ပ။

[၃၆-၄၂။ စိတ်အတွေ့ ‘မနောသမ္ဘဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုး ဝိပါက်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။]

၃၆-၄၂။ (စိတ်အတွေ့ ‘မနောသမ္ဘဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည်) အတွင်းအဗ္ဗတ္တသန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည်ရှိ၏။ အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသောဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်းအပသန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော(ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌အကျိုးမဝင်သော ‘အပရိယာပန္န’ (လောကုတ္တရာ) ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။^၂

၄၃။ မျက်စိအတွေ့ ‘စက္ခုသမ္ဘဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏ (စက္ခုသမ္ဘဿဇာ- ဝေဒနာ)။

၄၄။ နားအတွေ့ ‘သောတသမ္ဘဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏ (သောတသမ္ဘဿဇာ- ဝေဒနာ)။

၄၅။ နှာခေါင်းအတွေ့ ‘ဃာနသမ္ဘဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏ (ဃာနသမ္ဘဿဇာ- ဝေဒနာ)။

၄၆။ လျှာအတွေ့ ‘ဇိဝှိသမ္ဘဿ’ ကြောင့် ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏ (ဇိဝှိသမ္ဘဿဇာ- ဝေဒနာ)။

၁။ ဤစာပိုဒ်သည် ဒုတိယဗဟုဝိနည်းဖြစ်သော ဝိပါကထိက် ဗဟုဝိနည်းကို မနောသမ္ဘဿဖြင့် ဝေပန် ပြီးလျှင် အသက်တန်ပြန်၍ ဟောခြင်းဖြစ်သည်။ ပေယျာလချန်ခဲ့သည်ကို သထိရစေခြင်းငှါ ပြန်၍ ဖော်ထုတ် ပြခြင်းဖြစ်သည်။

၂။ ဤစာပိုဒ်သည် အဗ္ဗတ္တာနုပ္ပာယ်တိက် ဗဟုဝိနည်းကို အဓိအစဉ်အရ ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်သည်။

၄၇။ ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏ (ကာယသမ္ပဿဇာ-
ဝေဒနာ)။

၄၈။ စိတ်အတွေ့ 'မနောသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာသည် ရှိ၏ (မနောသမ္ပဿဇာ-
ဝေဒနာ)။

ဤသို့ များသော အပြားအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။
(ဗဟုဝိနည်း ပြီး၏)။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော ဝေဒနာတို့ကို ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

ဝေဒနာမျိုးမှာ	(၁)	ဒုကမူလကနည်း	၅၂၂၅၀-ပါး
	(၂)	တိကမူလကနည်း	၅၂၂၅၀-ပါး
	(၃)	ဥဘတောဝဇုကနည်း	၁၀၄၅-ပါး
	(၄)	သတ္တကနည်း (၁၉×၇)	၁၃၃-ပါး
	(၅)	စတုဝိသတိဝိနည်း (၁၉×၂၄)	၄၅၆-ပါး
	(၆)	တိသဝိနည်း	၃၀-ပါး
	(၇)	ဗဟုဝိနည်း (၁၉×၄၈)	၉၁၂-ပါး
			၁၀၇၀၇၆-ပါး ဖြစ်၏။

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ပြီး၏။

(ဝေဒနာတို့ကို အဘိဓမ္မာနည်းအားဖြင့် ဝေဒနဟောကြားအပ်သော အဘိဓမ္မဘာဇနိယနည်း ပြီး၏)။

၃-သညာကွန္ဒ (မှတ်သားမှုအစု)

ဒုကမူလကနည်း

ဒုကမူ - တိကမူလိ

ဒုက်တို့ကို မူတည်ပြီးလျှင် တိက်တို့ကို မူလိသွင်း၍ဟောသော ဒုကမူလကနည်း (ဒုက် ၅၂-ခုကို မူတည်ပြီးလျှင် တိက် ၂၁-ခုကို မူလိသွင်း၍ဟောသော ၁၀၉၂-နည်း) ၁

(ဟေတုဂေါစ္ဆကမှ ဒုက် ၃-ခု)

၁-သဟေတုကဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

(၁) သဟေတုကဒုကမူ-ကုသလတိကမူလိ ၁၀-နည်း ၂

၆၂။ ထို (ခန္ဓာငါးပါးတို့) တွင် အဘယ်သည် သညာကွန္ဓာမည်သနည်း။

ကေကနည်း။ ။တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာကွန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့်ယှဉ်သော သညာကွန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာကွန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်ရှိသော သညာကွန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော သညာကွန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာကွန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ်သညာကွန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် သညာကွန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတ သညာကွန္ဓာသည် ရှိ၏။

တေုက္ကနည်း။ ။လေးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာကွန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကမာဘိက္ခဝေရ' သညာကွန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘိက္ခဝေရ' သညာကွန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘိက္ခဝေရ' သညာကွန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကမာ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) သညာကွန္ဓာသည် ရှိ၏။

ပဉ္စကနည်း။ ။ငါးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာကွန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကိုယ်ချမ်းသာမှု၌ အစိုးတရခံစားခြင်း သုခိန္ဒြေနှင့်ယှဉ်သော သညာကွန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကိုယ်ဆင်းရဲမှု၌ အစိုးတရခံစားခြင်း ဒုက္ခိန္ဒြေနှင့်ယှဉ်သော သညာကွန္ဓာသည် ရှိ၏။ စိတ်ချမ်းသာမှု၌ အစိုးတရ ခံစားခြင်း သောမနဏိန္ဒြေနှင့်ယှဉ်သော သညာကွန္ဓာသည် ရှိ၏။ စိတ်မချမ်းသာမှု၌ အစိုးတရ

၁။ ဤဒုကမူလကနည်း၌ သညာကေကောင်းသောဒုက် ၅၂-ကို မူတည်၍ သညာကေကောင်းသော တိက် ၂၁-ခုကို မူလိသွင်းသော နည်းပေါင်း (၅၂ x ၂၁) = ၁၀၉၂-နည်း ဖြစ်သည်။ ဤနည်း ၁၀၉၂-နည်း၌ တနည်းတနည်း ကိုပင် တဖန် ၁၀-နည်းစီထပ်၍ ပြန်သည်ကို ထပ်ပေါင်း ၁၀-နည်း၌ သညာကွန္ဓာပေါင်း ၅၅-ပါး ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် အစိတ် အစိတ် ရေတွက်ပါမူ သညာကွန္ဓာပေါင်း (၁၀၉၂ x ၅၅) = ၆၀၀၆၀-ပါး ဖြစ်သည်။

၂။ ဤနည်း ၁၀-နည်း၌ သညာကွန္ဓာပေါင်း ၅၅-ပါး ရှိ၏။ နောက်နည်းများ၌လည်း ဤနည်းအတိုင်း သိပါလော။
အဘိ ဖြန် ၂-၀-

ခံစားခြင်း၊ ခေါ်မနုဿိန္ဒြေနှင့်ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ လျှစ်လျူရှုမှု၌ အစိုးတရခံစားခြင်း၊ ဥပေက္ခိန္ဒြေနှင့်ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ငါးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

ဆက္ကနည်း။ ။ ခြောက်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ မျက်စိအတွေ့ (မျက်စိအကြည် 'စက္ခုပသာဒ'နှင့် အဆင်း'ရူပါရုံ'တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'စက္ခုသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ'သည် ရှိ၏ (စက္ခုသမ္ပဿဇာသညာ)။ နားအတွေ့ (နားအကြည် 'သောတပသာဒ' နှင့် အသံ 'သဒ္ဓါရုံ' တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'သောတသမ္ပဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ'သည် ရှိ၏ (သောတသမ္ပဿဇာသညာ)။ နှာခေါင်းအတွေ့ (နှာခေါင်းအကြည် 'ဗာနပသာဒ'နှင့် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ' တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'ဗာနသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ'သည် ရှိ၏ (ဗာနသမ္ပဿဇာသညာ)။ လျှာအတွေ့ (လျှာအကြည် 'ဇိဝါပသာဒ' နှင့် အရသာ 'ရသာရုံ' တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'ဇိဝါသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ'သည် ရှိ၏ (ဇိဝါသမ္ပဿဇာသညာ)။ ကိုယ်အတွေ့ (ကိုယ်အကြည် 'ကာယပသာဒ'နှင့် အတွေ့ 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ' တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'ကာယသမ္ပဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ'သည် ရှိ၏ (ကာယသမ္ပဿဇာသညာ)။ စိတ်အတွေ့ (စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'မနောသမ္ပဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ'သည် ရှိ၏ (မနောသမ္ပဿဇာသညာ)။ ။ ဤသို့ ခြောက်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

သတ္တကနည်း။ ။ ခုနစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ'သည် ရှိ၏ (စက္ခုသမ္ပဿဇာသညာ)။ နားအတွေ့ 'သောတသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ'သည် ရှိ၏ (သောတသမ္ပဿဇာသညာ)။ နှာခေါင်းအတွေ့ 'ဗာနသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ'သည် ရှိ၏ (ဗာနသမ္ပဿဇာသညာ)။ လျှာအတွေ့ 'ဇိဝါသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ'သည် ရှိ၏ (ဇိဝါသမ္ပဿဇာ သညာ)။ ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ'သည် ရှိ၏ (ကာယသမ္ပဿဇာသညာ)။ (အာရုံငါးပါးကို) သိကာမျှသဘော 'မနောဓာတ်' အတွေ့ 'မနောဓာတုသမ္ပဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ'သည် ရှိ၏ (မနောဓာတုသမ္ပဿဇာသညာ)။ (အာရုံခြောက်ပါးကို) အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' အတွေ့ 'မနောဝိညာဏဓာတုသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ'သည် ရှိ၏ (မနောဝိညာဏဓာတုသမ္ပဿဇာသညာ)။ ။ ဤသို့ ခုနစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

အဋ္ဌကနည်း။ ။ ရှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ'သည် ရှိ၏။ ပ။ ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော သုခဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ'သည် ရှိ၏။ (ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော) ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ'သည် ရှိ၏။ မနောဓာတ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ'သည် ရှိ၏။ မနောဝိညာဏဓာတ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ'သည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ရှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

နဝကနည်း။ ။ ကိုးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ မျက်စိအတွေ့
 'စက္ခုသမ္ပဏ္ဍ'ကြောင့်ဖြစ်သော သညာသည် ရှိ၏။ ပ။ ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယ
 သမ္ပဏ္ဍ'ကြောင့်ဖြစ်သော သညာသည် ရှိ၏။ မနောဓာတ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သညာသည်
 ရှိ၏။ မနောဝိညာဏဓာတ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော ကုသိုလ်သညာသည် ရှိ၏။ (မနောဝိညာဏ
 ဓာတ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော) အကုသိုလ် သညာသည် ရှိ၏။ (မနောဝိညာဏဓာတ်အတွေ့ကြောင့်
 ဖြစ်သော) အဗျာကတ သညာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ကိုးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာ
 သည် ဖြစ်၏။

ဒသကနည်း။ ။ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ မျက်စိအတွေ့
 'စက္ခုသမ္ပဏ္ဍ'ကြောင့်ဖြစ်သော သညာသည် ရှိ၏။ ပ။ ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယ
 သမ္ပဏ္ဍ'ကြောင့်ဖြစ်သော သုခဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော သညာသည် ရှိ၏။ (ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်
 ဖြစ်သော) ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သော သညာသည် ရှိ၏။ မနောဓာတ် အတွေ့ကြောင့်
 ဖြစ်သော သညာသည် ရှိ၏။ မနောဝိညာဏဓာတ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော ကုသိုလ်သညာသည်
 ရှိ၏။ (မနောဝိညာဏဓာတ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော) အကုသိုလ်သညာသည် ရှိ၏။ (မနော
 ဝိညာဏဓာတ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော) အဗျာကတသညာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြား
 သောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(သဟေတုကဒုကမူ-ကုသလတိကမူလိ ၁၀-နည်း ပြီး၏။ ဤနည်း၌ သညာပေါင်း ၅၅-ပါး ဖြစ်၏။)

(၂) သဟေတုကဒုကမူ-ဝေဒနာတိကမူလိ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၆၃။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့်ယှဉ်
 သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်ရှိသော
 သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ သုခဝေဒနာနှင့်
 ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည်
 ရှိ၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော
 နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၃) သဟေတုကဒုကမူ-ဝိပါကတိကမူလိ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၆၄။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်
 သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်ရှိသော သညာ-
 က္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ် အကုသိုလ် တို့၏ အကျိုးဝိပါက်ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသည့် တရားဖြစ်သော(အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေတတ်သော)သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါက်လည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်းသဘော ရှိသော တရားလည်း မဟုတ်သော (အကျိုးဝိပါက်ကို မဖြစ်စေတတ်သော) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၄) သဟေတုကဒုကမ္မ-ဥပါဒိန္နတိကမူလီ ၁၀-နည်း

တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍(တဏှာဒိဋ္ဌိ တို့၏အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့်လည်းဖြစ်၍)ဥပါဒိန်တို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီဝိပါက်စိတ်တို့၌ရှိသောသညာ)၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒိန်တို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာစိတ်တို့၌ ရှိသောသညာ)၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်လည်း မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့်လည်း မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒိန်တို့၏ အာရုံလည်းမဟုတ် သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်တို့၌ရှိသောသညာ)။ပ။

(၅) သဟေတုကဒုကမ္မ-သံကိလိဋ္ဌတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ'တို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်သည်ဖြစ်၍ (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း ယှဉ်၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သောသညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သောသညာ)၊ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်ကား မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာတို့နှင့်မယှဉ်မူ၍)ကိလေသာတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီ ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သောသညာ)၊ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍(ကိလေသာတို့နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာတို့၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော သညာ- က္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သောသညာ)။ပ။

(၆) သဟေတုကဒုကမ္မ-ဝိတက္ကတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ဝိတက်လည်းရှိ၍ ဝိစာရလည်းရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဝိတက်မရှိမူ၍ ဝိစာရမျှသာ ရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဝိတက်လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရလည်း မရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၇) သဟေတုကဒုကမ္မ-ပိတိ တိကမူလီ ၁၀-နည်း

ပိတိနှင့်တကွဖြစ်သော (ပိတိနှင့်ယှဉ်သော) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သုခဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(ဂ) သဟေတုကဒုကမ္မ-ဒဿနတိကမူလိ ၁၀-နည်း

(နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် ‘ဒဿန’ မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်တို့၌ရှိသောသညာ၊ အပါယ ဂမနိယ အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ရှိသောသညာ)၊ (သောတာပတ္တိမဂ်သည် မြင်ပြီးသော နိဗ္ဗာန်ကို တဖန် ထပ်၍မြင်သဖြင့် ‘ဘာဝနာ’ မည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ရှိသောသညာ)၊ (ဒဿနမည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သည်လည်းမဟုတ်မူ၍ (ဘာဝနာမည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သည် လည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော သညာ)။ပ။

(ဇ) သဟေတုကဒုကမ္မ-ဒဿနဟေတု တိကမူလိ ၁၀-နည်း

(နိဗ္ဗာန်ကိုရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် ‘ဒဿန’မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ (ဘာဝနာမည်သော) အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည်ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ သောတာ- ပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ် သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(ခဝ) သဟေတုကဒုကမ္မ-အာစယဂါမိတိကမူလိ ၁၀-နည်း

စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ဖောက်ကြောင်းဖြစ်သော မှတ်သားမှုအစု ‘အာစယဂါမိ သညာက္ခန္ဓာ’သည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သောသညာ)၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ဖောက်ကြောင်းဖြစ် သော မှတ်သားမှုအစု ‘အပစယဂါမိသညာက္ခန္ဓာ’သည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သောသညာ)၊ စုတိ- ပဋိသန္ဓေသို့ ဖောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်မူ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ဖောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သောသညာ)။ပ။

(ခ၁) သဟေတုကဒုကမ္မ-သေက္ခတိကမူလိ ၁၀-နည်း

(အရဟတ္တဖိုလ်သို့ဖောက်ရန်) ကျင့်ဆဲ ‘သေက္ခ’ပုဂ္ဂိုလ် (မဂ်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်၊ အောက်ဖိုလ်ပုဂ္ဂိုလ် ၃-ယောက်) တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်လေးပါး၊ အောက်ဖိုလ်သုံးပါးတို့နှင့် ယှဉ်သောသညာ)၊ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ဖောက်ပြီး) ကျင့်ပြီး ‘အသေက္ခ’ပုဂ္ဂိုလ် (ရဟန္တာ) တို့၏ ဥစ္စာ ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သောသညာ)၊ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်မူ၍ အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ် (ရဟန္တာ) တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သောသညာ)။ ပ။

(ခ၂) သဟေတုကဒုကမ္မ-ပရိတ္တတိကမူလိ ၁၀-နည်း

နည်းသော အာနုဘော်ရှိသည့် ‘ပရိတ္တ’မည်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကာမစိတ်နှင့်ယှဉ် သောသညာ)၊ မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့ဖောက်သော ‘မဟဂ္ဂတ’ မည်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏

(မဟဂ္ဂုတ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သောသညာ)၊ နှိုင်းယှဉ်မှုကိုပြုတတ်သည့် (ရာဂအစရှိသော) ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော (မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော) 'အပ္ပမာဏ' မည်သော သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်နှင့် ယှဉ်သောသညာ)။ ပ။

(၁၃) သဟေတုကဒုကမ္မ-ပရိတ္တာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ပရိတ္တတရား (ကာမတရား) ကို အာရုံပြုသော သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏။ မဟဂ္ဂုတ်တရားကို အာရုံပြုသော သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏။ အပ္ပမာဏတရား (မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော လောကုတ္တရာတရား) ကို အာရုံပြုသော သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၁၄) သဟေတုကဒုကမ္မ-ဟိနတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ယုတ်ညံ့သော 'ဟိန' သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သောသညာ)။ အလယ်အလတ်ဖြစ်သော 'မဇ္ဈိမ' သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြံယာစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သောသညာ)။ မြင့်မြတ်သော 'ပဏိတ' သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်နှင့်ယှဉ်သော သညာ)။ ပ။

(၁၅) သဟေတုကဒုကမ္မ-မိစ္ဆတ္တနိယတတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ဖောက်ပြန်သောသဘောရှိ၍ စုတိ၏အခြားမဲ့၌ (အပါယ်ငရဲ၌) အကျိုးပေးမြဲသော 'မိစ္ဆတ္တ-နိယတ' သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံကို ကျူးလွန်သည့် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် သတ္တမဇောတို့၌ ရှိသော သညာနှင့် ပဉ္စာနန္တရိယကံကို ကျူးလွန်သည့် ဒေါသမူဒေ သတ္တမဇောတို့၌ရှိသော သညာ)။ မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော 'သမ္ပတ္တနိယတ' သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်၌ရှိသောသညာ)။ (နှစ်ပါးသော အခြင်းအရာ အားဖြင့်) အကျိုးပေးမြဲသော 'အနိယတ' သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်တို့၌ ရှိသော သညာ)။ ပ။

(၁၆) သဟေတုကဒုကမ္မ-မဂ္ဂါရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း

မဂ်ကို အာရုံပြုသော သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏ (မဂ္ဂါရမ္မဏစိတ်နှင့်ယှဉ်သောသညာ)။ မဂ်မည်သော အကြောင်းရင်း ဟိတ်ရှိသော သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏ (သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်မည်သော ပညာတည်းဟူသော အမောဟဟိတ်နှင့်ယှဉ်သည့် မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ရှိသောသညာ)။ မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး (ပညာနှင့်ဝီရိယ) ၊ ရှိသော သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏ (ဝိမံသာဓိပတိမည်သော အမောဟ=ပညာ၊ ဝီရိယာဓိပတိမည်သော ဝီရိယတို့နှင့်ယှဉ်သည့် မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ရှိသောသညာ)။ ပ။

၁။ အဓိပတိထိုက်သော မဂ္ဂင်တို့မှာ သမ္မာဒိဋ္ဌိနှင့် သမ္မာဝါယာမတို့ဖြစ်သည်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် ပညာဟုခေါ်သော ဝိမံသာဖြစ်သည်။ ဝိမံသာဓိပတိလည်း သမ္မာဒိဋ္ဌိပင်ဖြစ်သည်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ=ပညာ=ဝိမံသာဓိပတိ။ သမ္မာဝါယာမမှာ ဝီရိယစေတသိက်ဖြစ်သည်။ ဝီရိယာဓိပတိဖြစ်သည်။ သမ္မာဝါယာမ=ဝီရိယ=ဝီရိယာဓိပတိ။

(၁၇) သဟေတုကဓုကမ္မ-ဥပ္ပန္နတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ဥပါဒ်၊ ဋီ၊ ဘင် ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်သော (ဖြစ်ဆဲ) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်လတ္တံ့ သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော သညာ)၊ မချွတ်ကေန်ဖြစ်လတ္တံ့ သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက်စိတ်တို့၌ရှိသော သညာ)။ပ။

(၁၈) သဟေတုကဓုကမ္မ-အတိတတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ဖြစ်ပြီးသော 'အတိတ်' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော 'အနာဂတ်' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော 'ပစ္စုပ္ပန်' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၁၉) သဟေတုကဓုကမ္မ-အတိတာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ဖြစ်ပြီးသည့် 'အတိတ်' တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော 'အနာဂတ်' တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဖြစ်ဆဲ 'ပစ္စုပ္ပန်' တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၂၀) သဟေတုကဓုကမ္မ-အဇ္ဈတ္တတိကမူလီ ၁၀-နည်း

အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်းအပသန္တာန်၌ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၂၁) သဟေတုကဓုကမ္မ-အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း

အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်းအပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်း အားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(သဟေတုကဓုကမ္မ-တိကမူလီ ၂၁-နည်း ပြီး၏)။

၂-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဓုကမ္မ-တိက ၂၁-ခုမူလီ ၂၁-နည်း

ဧကကနည်း ၆၅။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဗဿနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၁။ ဤ "ဟေတုသမ္ပယုတ္တဓုကမ္မ-တိက ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း" ၌ ထနည်းထနည်းလျှင် ထပ်မံ၍ ဧကကမ္မ ဗဿကအထိ ၁၀-နည်းစီ ဟောပြုရန်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဤနည်း၌ ရွေးချယ်အမူကိုသာ ဖော်ပြထားသည်။ အကျယ်ဖွင့်လိုလျှင် ပြဆိုခဲ့ပြီးသော သဟေတုကဓုကမ္မ-တိက ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း အတိုင်း နည်းစဉ်၌ ရှင်းဆို ပါလော။ ကျန် ဒုကမ္မ များအတွက်လည်း ဤနည်းအတိုင်း သိပါလော။

၃-နဟေတု သဟေတုကဗျာ-တိက် ၂၁-ခု မူလ ၂၁-နည်း

ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၂-စူဠန္တရဒုကမ္ပ ဒုက ၂-ခု)

၄-လောကီယဒုကမ္ပ-တိက် ၂၁-ခု မူလ ၂၁-နည်း

လောက၌ အကျိုးဝင်သော 'လောကီ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ လောကမှ ထွက်မြောက်သော 'လောကုတ္တရာ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၅-ကေနစိဝိညေယျဒုကမ္ပ-တိက် ၂၁-ခု မူလ ၂၁-နည်း

တစုံတခုသောစိတ်သည် သိအပ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ တစုံတခုသောစိတ်သည် မသိအပ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၃-အာသဝဂေါဇကမ္ပ ဒုက ၃-ခု)

၆-သာသဝဒုကမ္ပ-တိက် ၂၁-ခု မူလ ၂၁-နည်း

(သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုးဒယားပြစ်ပျိုးနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သော 'အာသဝ'၏ (လောဘ၊ဒိဋ္ဌိ၊မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၇-အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုကမ္ပ-တိက် ၂၁-ခု မူလ ၂၁-နည်း

အာသဝနှင့် (လောဘ၊ဒိဋ္ဌိ၊မောဟတို့နှင့်)ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အာသဝနှင့် မယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၈-အာသဝဝိပုယုတ္တ သာသဝဒုကမ္ပ-တိက် ၂၁-ခု မူလ ၂၁-နည်း

အာသဝနှင့် မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အာသဝနှင့် လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်းမဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၄-သညောဇနဂေါဇကမ္ပ ဒုက ၃-ခု)

၉-သံယောဇနီယဒုကမ္ပ-တိက် ၂၁-ခု မူလ ၂၁-နည်း

(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'သံယောဇဉ်' ၏ အာရုံဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သံယောဇဉ်၏ အာရုံမဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၁၀-သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုကမ္ပ-တိက် ၂၁-ခု မူလ ၂၁-နည်း

သံယောဇဉ်နှင့်ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ပ။

၁၁-သံယောဇနဝိပ္ပယုတ္တ သံယောဇနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

သံယောဇနနှင့်မယှဉ်မှု၍ သံယောဇန၏အာရုံသာဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သံယောဇနနှင့်လည်း မယှဉ်မှု၍ သံယောဇန၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၅-ဂန္ထဂေါစ္ဆကမှ ဒုက် ၃-ခု)

၁၂-ဂန္ထနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သောသဘော 'ဂန္ထ'၏ (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဂန္ထ၏ အာရုံမဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၁၃-ဂန္ထသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

ဂန္ထနှင့် (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဂန္ထနှင့် မယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၁၄-ဂန္ထဝိပ္ပယုတ္တ ဂန္ထနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

ဂန္ထနှင့်မယှဉ်မှု၍ ဂန္ထ၏အာရုံသာဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဂန္ထနှင့်လည်း မယှဉ်မှု၍ ဂန္ထ၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၆-ဩစဂေါစ္ဆကမှ ဒုက် ၃-ခု)

၁၅-ဩစနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နစ်မြုပ်စေတတ်သော 'ဩစ'၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဩစ၏အာရုံမဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၁၆-ဩစသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

ဩစနှင့်ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဩစနှင့်မယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၁၇-ဩစဝိပ္ပယုတ္တ ဩစနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

ဩစနှင့်မယှဉ်မှု၍ ဩစ၏အာရုံသာဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဩစနှင့်လည်း မယှဉ်မှု၍ ဩစ၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၇-ယောဂဂေါစ္ဆကမှ ဒုက် ၃-ခု)

၁၈-ယောဂနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခုမူလိ ၂၁-နည်း

(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်တယ်ကပ်စေတတ်သောသဘော 'ယောဂ'၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ယောဂ၏အာရုံမဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၁၉-ယောဂသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ယောဂနှင့်ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ယောဂနှင့်မယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၂၀-ယောဂဝိပ္ပယုတ္တ ယောဂနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ယောဂနှင့်မယှဉ်မူ၍ ယောဂ၏အာရုံသာဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ယောဂနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ယောဂ၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(ဂ-နိဝရဏဂေါဇ္ဈကမ္ပ ဒုက် ၃-ခု)

၂၁-နိဝရဏိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'နိဝရဏ'၏ အာရုံဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ နိဝရဏ၏အာရုံမဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၂၂-နိဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

နိဝရဏနှင့်ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ နိဝရဏနှင့်မယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၂၃-နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တ နိဝရဏိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

နိဝရဏနှင့်မယှဉ်မူ၍ နိဝရဏ၏အာရုံသာဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ နိဝရဏနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ နိဝရဏ၏အာရုံလည်းမဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(ဇ-ပရာမာသဂေါဇ္ဈကမ္ပ ဒုက် ၃-ခု)

၂၄-ပရာမဋ္ဌဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ'၏ (ဒိဋ္ဌိ၏) အာရုံဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပရာမာသ၏အာရုံမဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၂၅-ပရာမာသသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပရာမာသနှင့် မယှဉ်သော သညာ-က္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၂၆-ပရာမာသဝိပ္ပယုတ္တ ပရာမဋ္ဌဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) မယှဉ်မူ၍ ပရာမာသ၏အာရုံသာဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပရာမာသနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၁၀-မဟန္တရဂုဏမှ ရက် ၁-ခု)

၂၇-ဥပါဒိဏ္ဍရုဏမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောက်သည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်ဖြစ်သော) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီပိပါကံစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သောသညာ)၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောက်သည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့်ကံကြောင့် မဖြစ်သော) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော စိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော သညာ)။ပ။

(၁၁-ဥပါဒါနဂေါဇကမှ ရက် ၃-ခု)

၂၈-ဥပါဒါနိယရုဏမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပြင်းစွာစွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါနိ'၏ (တဏှာ, ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ဥပါဒါနိ၏ အာရုံမဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၂၉-ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တရုဏမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဥပါဒါနိနှင့် (တဏှာ, ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ဥပါဒါနိနှင့် မယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၃၀-ဥပါဒါနိပုယုတ္တ ဥပါဒါနိယရုဏမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဥပါဒါနိနှင့် မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါနိ၏ အာရုံသာဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဥပါဒါနိနှင့် လည်း မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါနိ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၁၂-ကိလေသဂေါဇကမှ ရက် ၄-ခု)

၃၁-သံကိလေသိကရုဏမူ -တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ် ညစ်နွမ်းစေတတ်သော 'ကိလေသာ'၏ အာရုံဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ကိလေသာ၏ အာရုံမဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၃၂-သံကိလိဋ္ဌရုဏမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ် ညစ်နွမ်းစေတတ်သော 'ကိလေသာ'တို့သည် ပူပန်စေအပ်သော (ကိလေသာနှင့်ယှဉ်သော) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သောသညာ)၊ ကိလေသာတို့သည် မပူပန်စေအပ်သော (ကိလေသာနှင့် မယှဉ်သော) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၃၃-ကိလေသ သမ္ပယုတ္တရုဏမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ကိလေသာနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ကိလေသာနှင့် မယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ပ။

၃၄-ကိလေသဝိပွယုတ္တ သံကိလေသိကဓုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ကိလေသာနှင့် မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏(လောကီ ကုသိုလ်,ဝိပါက်,ကြိယာစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သောသညာ)၊ ကိလေသာနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏(လောကုတ္တရာစိတ်နှင့် ယှဉ်သောသညာ)။ပ။

(၁၃-ပိဋိဒုကမု ဒုက ၁၈-ခု)

၃၅-ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် 'ဒဿန'မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ သောတာပတ္တိမဂ်သည် မပယ်အပ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၃၆-ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီးသော နိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍ မြင်သဖြင့် 'ဘာဝနာ' မည်သော အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် မပယ်အပ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၃၇-ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဓုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ သောတာပတ္တိမဂ် သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်မရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၃၈-ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဓုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဘာဝနာမည်သော အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်မရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၃၉-သဝိတက္ကဓုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဝိတက်ရှိသော (ဝိတက်နှင့်ယှဉ်သော) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ဝိတက်မရှိသော သညာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ပ။

၄၀-သဝိစာရဓုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဝိစာရရှိသော (ဝိစာရနှင့်ယှဉ်သော) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ဝိစာရမရှိသော သညာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ပ။

၄၁-သပ္ပိတိကဓုကမ္မ-တိက် ၂၁ ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပိတိရှိသော (ပိတိနှင့်ယှဉ်သော) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ပိတိမရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၂-ပီတိသဟဂတ ဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပီတိနှင့်တကွဖြစ်သော(ပီတိနှင့်ယှဉ်သော)သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ပီတိနှင့် တကွ မဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၃-သုခသဟဂတဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

သုခဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ သုခဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၄-ဥပေက္ခာသဟဂတဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ် သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၅-ကာမာဝစရဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'ကာမာဝစရ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍မဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၆-ရူပါဝစရဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'ရူပါဝစရ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ မဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၇-အရူပါဝစရဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'အရူပါဝစရ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ မဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၈-ပရိယာပနဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးဝင်သော 'ပရိယာပန'(လောကီ)သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန'(လောကုတ္တရာ)သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၉-နိယျာနိကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော 'နိယျာနိက'သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ် ၄-ပါး၌ရှိသောသညာ)၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းမဟုတ်သော 'အနိယျာနိက'သညာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏(ကြွင်းသောစိတ်တို့၌ရှိသောသညာ)။ပ။

၅၀-နိယတဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

အကျိုးပေးမြဲသော သညာကုန္တာသည် ရှိ၏ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိ ဂတသမ္ပယုတ်စိတ်သတ္တမဇော၌ ရှိသောသညာ၊ ပဉ္စာနန္တရိယကံကို ကျူးလွန်သည့် ဒေါသမူဒွေ သတ္တမဇော၌ရှိသော သညာ၊ မဂ်စိတ် ၄-ပါး၌ရှိသော သညာ)။ အကျိုးပေးမမြဲသော သညာကုန္တာ သည်ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်တို့၌ ရှိသောသညာ)။ပ။

၅၁-သဥတ္တရဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

မိမိထက် လွန်မြတ်သည့် တရားရှိသော 'သဥတ္တရ'သညာကုန္တာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်နှင့် ယှဉ်သော သညာ)။ မိမိထက် လွန်မြတ်သည့် တရားမရှိသော 'အနုတ္တရ'သညာကုန္တာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်နှင့်ယှဉ်သော သညာ)။ပ။

၅၂-သရဏဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

(၁) သရဏဒုကမ္မ-ကုသလတိကမူလိ ၁၀-နည်း

ဒုကနည်း။ ။ ငိုကြွေးကြောင်း (ဥပဇာတိရှိသော ကိလေသာ) ရှိသော 'သရဏ' သညာကုန္တာသည် ရှိ၏။ ငိုကြွေးကြောင်း (ဥပဇာတိရှိသော ကိလေသာ) မရှိသော 'အရဏ' သညာ- ကုန္တာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာကုန္တာသည် ဖြစ်၏။ ။ ကုသိုလ် သညာ- ကုန္တာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် သညာကုန္တာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတ သညာကုန္တာ သည် ရှိ၏။ ပ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာကုန္တာသည် ဖြစ်၏။

(၂) သရဏဒုကမ္မ-ဝေဒနာတိကမူလိ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း။ ၆၆။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာကုန္တာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ် သော သညာကုန္တာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာကုန္တာသည် ဖြစ်၏။ ။ ငိုကြွေးကြောင်း (ဥပဇာတိရှိသော ကိလေသာ) ရှိသော 'သရဏ' သညာကုန္တာသည် ရှိ၏။ ငိုကြွေး ကြောင်း (ဥပဇာတိရှိသော ကိလေသာ) မရှိသော 'အရဏ' သညာကုန္တာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာကုန္တာသည် ဖြစ်၏။ ။ သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာကုန္တာသည် ရှိ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာကုန္တာသည် ရှိ၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာကုန္တာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၃) သရဏဒုကမ္မ-ဝိပါကတိကမူလိ ၁၀-နည်း

ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါကဖြစ်သော သညာကုန္တာသည် ရှိ၏။ ပ။^၁

၁။ အမှတ် (၄) သရဏဒုကမ္မ - ဥပါဒိဏ္ဍတိကမူလိမှ အမှတ် (၂၀) သရဏဒုကမ္မ - အဋ္ဌတ္တတိကမူလိအထိ ပေယျာလ လုံးဝ ချန်ခဲ့သည်။

၂၁-သရဏဒုကမ္မ-အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူလိ ၁၀-နည်း

တိကနည်း။ ။အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ'သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ'သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ကုသလတိက်၌ အကျယ်ချဲ့သကဲ့သို့ ဤအတူ တိက်အလုံးစုံတို့ကို ချဲ့အပ်ကုန်၏။)

[ဒုက် ၅၂-ခုကို မူတည်ပြီးလျှင် တိက် ၂၁-ခုကို မူလီသွင်း၍ဟောသော ဒုကမူလကနည်း (၅၂×၂၁)=၁၀၉၂-နည်း ပြီး၏။ အသေးစိတ်ရေတွက်ပါမူ ဤနည်း၌ သညာပေါင်း (၁၀၉၂×၅၅)=၆၀၀၆၀ ဖြစ်၏။

ဒုက်ကိုမူတည်၍ ဟောသော ဒုကမူလကနည်း ပြီး၏။

တိကမူလကနည်း

တိကမူ-ဒုကမူလိ

(တိက်တို့ကို မူတည်ပြီးလျှင် ဒုက်တို့ကို မူလီသွင်း၍ ဟောသော တိကမူလကနည်း)

(တိက် ၂၁-ခုကို မူတည်ပြီးလျှင် ဒုက် ၅၂-ခုကို မူလီသွင်း၍ ဟောသော တိကမူလကနည်း ၂၁×၅၂=၁၀၉၂-နည်း)။

၁-ကုသလတိက်ကိုမူတည်ပြီးလျှင် ဒုက် ၅၂-ခုကို မူလီသွင်းသော ၅၂-နည်း

(၁) ကုသလတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလိ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း ၆၇။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်ရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ် သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတသညာ- က္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁။ စာမျက်နှာ-၁၁၃ အောက်ခြေမှတ်ချက်များကို ကြည့်ပါ။

(၂) ကုသလတိကမူ-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဇကမူလီ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၆၈။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဇကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်နှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်နှင့် မယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၅၂-ကုသလတိကမူ-သရဏဇကမူလီ ၁၀-နည်း

ဇကနည်း။ ။ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ) ရှိသော 'သရဏ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ) မရှိသော 'အရဏ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည်ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ် သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတ သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၂-ဝေဒနာတိကကို မှုတည်၍ ဇက ၅၂-ခုကို မူလီသွင်းသော ၅၂-နည်း

(၁) ဝေဒနာတိကမူ-သဟေတုကဇကမူလီ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၆၉။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဇကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်ရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၃-ဝိပါကတိကကို မှုတည်၍ ဇက ၅၂-ခုကို မူလီသွင်းသော ၅၂-နည်း

(၁) ဝိပါကတိကမူ-သဟေတုကဇကမူလီ ၁၀-နည်း

ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါကဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၁။ အမှတ် (၃) ကုသလတိကမူ-နဟေတု သဟေတုကဇကမူလီ မှ အမှတ် (၅၁) ကုသလတိကမူ-သဉ္ဇရဇကမူလီ အထိ ပေယျာလ လုံးဝ ချန်ခဲ့သည်။

၂။ အမှတ် ၄-ဥပါဒိဏ္ဍတိကမူ-ဇက ၅၂-ခု မူလီ မှ အမှတ် ၂၀-အဗ္ဗတ္တတိကမူ-ဇက ၅၂-ခု မူလီ အထိ (တိကမူ ၁၇-ခုကို) ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။

၂၁-အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကကို မူတည်၍ ဒုဂ် ၅၂-ခုကို မူလီသွင်းသော ၅၂-နည်း

(၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

တိကနည်း။ ။အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ’ သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပသန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၇၀။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။

(၅၂) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သရဏဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

ဒုကနည်း။ ။ငိုကြွေးကြောင်း (ဓုဂအစရှိသော ကိလေသာ) ရှိသော ‘သရဏ’ သညာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ ငိုကြွေးကြောင်း (ဓုဂအစရှိသော ကိလေသာ) မရှိသော ‘အရဏ’ သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ’ သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပ သန္တာန်၌ဖြစ် သောတရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(တိက ၂၁-ခုကို မူတည်ပြီးလျှင် ဒုဂ် ၅၂-ခုကို မူလီသွင်း၍ ဟောသော တိကမူလကနည်း ၁၀၉၂-နည်း ပြီး၏။ ဤနည်း၌ အသေးစိတ် ရေတွက်သော် သညာပေါင်း (၁၀၉၂×၅၅)=၆၀၀၆၀- ရှိ၏။ ။

တိကကို မူတည်၍ဟောသော ‘တိကမူလက’နည်း ပြီး၏။

၁။ အမှတ် (၃) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-နဟေတုသဟေတုကဒုကမူလီမှ အမှတ် (၅၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ- သညာက္ခန္ဓာဒုကမူလီအထိ ပေယျာလလုံး၀၁၅၃၁၁၁၁။

ဥဘတောဝစုကနည်း

(တိက် ၂၁-ခုနှင့် ဒုက် ၂၁-ခုတို့ကို တစုံစီထား၍ ပွားသော ဥဘတောဝစုကနည်း ၂၁-နည်း)^၁

(၁) သဟေတုကဒုက်နှင့် ကုသထတိက်တစုံ ၁၀-နည်း^၂

ကေကနည်း ၇၁။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့်ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်ရှိသောသညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ်သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ်သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပျာကတသညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်နှင့် ဝေဒနာတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၇၂။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်နှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၃) နဟေတု သဟေတုကဒုက်နှင့် ဝိပါကတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၇၃။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၁။ ဥဘတောဝစုကနည်း ၂၁-နည်းအတွက် တနည်းတနည်းကို ထပ်၍ ၁၀-နည်းစီ ပွားပြန်သည်။

၂။ ဤထပ်ပွား ၁၀-နည်း၌ အသေးစိတ်ရေတွက်သော သညာက္ခန္ဓာပေါင်း ၅၅-ပါး ဖြစ်၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် တို့၏ အကျိုးဝိပါက်ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက်စိတ်တို့၌ ရှိသော သညာ)၊ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသော (အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေတတ်သော) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ ရှိသော သညာ)၊ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါက်လည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသည်လည်း မဟုတ်သော (အကျိုးဝိပါက်ကို မဖြစ်စေတတ်သော) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြိယာစိတ်တို့၌ ရှိသော သညာ)။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၄) လောကီယဒုက္ခနှင့် ဥပါဒိဏ္ဍတိကံတစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၇၄။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။လောက၌ အကျိုးဝင်သော ‘လောကီ’ သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ လောကမှ ထွက်မြောက်သော ‘လောကုတ္တရာ’ သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုသောကံ၏ အကျိုးလည်း ဖြစ်၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီဝိပါက်စိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သောသညာ)၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သော ကံကြောင့်လည်း မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာ ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော သညာ)၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်လည်း မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သောကံကြောင့်လည်း မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်နှင့်ယှဉ်သော သညာ)။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၅) ကေနစိဝိညေယျဒုက္ခနှင့် သံကိလိဋ္ဌတိကံတစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၇၅။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့်ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။တစုံတခုသောစိတ်သည် သိအပ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ တစုံတခုသောစိတ်သည် မသိအပ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ'တို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်သည်ဖြစ်၍ (ကိလေသာနှင့်လည်း ယှဉ်၍) ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်၌ရှိသော သညာ)၊ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်ကား မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာနှင့် မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီ ကုသိုလ်, ဝိပါကံ, ကြိယာစိတ်တို့၌သော သညာ)၊ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏(လောကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသောသညာ)။ ။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၆) သာသဝဇ္ဇနနှင့် ဝိတက်တိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၇၆။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဇုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။(သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီး ဖြစ်ပါးနေတတ်၍ မူးယစ် မိုက်မဲစေတတ်သည့် သဘော 'အာ သဝ'၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဝိတက်လည်း ရှိ၍ ဝိစာရလည်းရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ဝိတက်မရှိမူ၍ ဝိစာရမျှသာ ရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ဝိတက်လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရလည်း မရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၇) အာသဝသမ္ပယုတ္တဇုကနှင့် ပီတိတိက် တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၇၇။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဇုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။အာသဝနှင့်ယှဉ် သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ အာသဝနှင့် မယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ပီတိနှင့် တကွဖြစ် သော (ပီတိနှင့်ယှဉ်သော) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ပီတိသဟဂုတ်စိတ် ၅၁-ပါး၌ ရှိသော သညာ)၊ သုခဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သုခသဟဂုတ်စိတ် ၆၃-ပါး၌ရှိသော သညာ)၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသော သညာ)။ ။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ဂ) အာသဝဝိပယုတ္တ သာသဝဇုန်နှင့် ဒဿနတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၇၈။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဇုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အာသဝနှင့် မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အာသဝနှင့် လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် ဒဿနမည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီးသော နိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍ မြင်သဖြင့် 'ဘာဝနာ' မည်သော အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ဇ) သံယောဇနိယဇုန်နှင့် ဒဿနဟေတုတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၇၉။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဇုကနည်း။ ။ နှစ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'သံယောဇဉ်' ၏ အာရုံဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သံယောဇဉ်၏ အာရုံ မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (ဒဿနမည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဘာဝနာမည်သော အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ခဝ) သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဇုန်နှင့် အာစယဂါမိတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၈၀။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဇုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (အကုသိုလ်စိတ်၌ရှိသော သညာ)၊ သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကြွင်းသောစိတ်တို့၌ရှိသော သညာ)။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။စုတိပဋိသန္ဓေသို့
ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော (ရောက်စေတတ်သော) 'အာစယဂါမိ' သညာက္ခန္ဓာ
သည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သောသညာ)၊ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်းဖြစ်
သော(ရောက်စေတတ်သော) 'အပစယဂါမိ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ် လေးပါးနှင့်ယှဉ်သော
သညာ)၊ စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်မူ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်
သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သောသညာ) ။ပ ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၁) သံယောဇနဝိပူယုတ္တ သံယောဇနိယဒုက္ခနှင့် သေက္ခတိကံတစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၈၁။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့်
ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။သံယောဇဉ်နှင့်
မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏အာရုံသာဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သံယောဇဉ်
နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။(အရဟတ္တဖိုလ်သို့
ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲ 'သေက္ခ' ပုဂ္ဂိုလ် (ခုနစ်ယောက်) တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော သညာ-
က္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ် ၄-ပါး၊ အောက်ဖိုလ် ၃-ပါးတို့၌ရှိသော သညာ)၊ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့
ရောက်ပြီး) ကျင့်ပြီး 'အသေက္ခ' ပုဂ္ဂိုလ် (ရဟန္တာ) တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏
(အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်၌ရှိသော သညာ)၊ ကျင့်ဆဲ 'သေက္ခ' ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်မူ၍ ကျင့်ပြီး
'အသေက္ခ' ပုဂ္ဂိုလ် (ရဟန္တာ) တို့၏ ဥစ္စာလည်းမဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီ
စိတ်တို့၌ရှိသော သညာ) ။ပ ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၂) ဂန္ဓနိယဒုက္ခနှင့် ပရိတ္တတိကံတစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၈၂။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့်
ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်
ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ် ထုံးဖွဲ့တတ်သောသဘော 'ဂန္ဓ' ၏ (လောဘ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏)
အာရုံဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဂန္ဓ၏အာရုံမဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။နည်းသောအာနု
ဘောရှိသည့် 'ပရိတ္တ' မည်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကာမစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော
သညာ)၊ မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' မည်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏

(မဟဂ္ဂုတ်စိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သောသညာ)၊ နှိုင်းယှဉ်တတ်သော ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ် သည့် (မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော) 'အပ္ပမာဏ'မည်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်နှင့် ယှဉ်သောသညာ)။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၃) ဂန္ဓသမ္ပယုတ္တဒုဂ်နှင့် ပရိတ္တာရမ္မဏတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း ၈၃။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့်ယှဉ် သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဇုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဂန္ဓနှင့် (လောဘ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်)ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ဂန္ဓနှင့်မယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ပရိတ္တတရားကို (ကာမတရားကို)အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မဟဂ္ဂုတ်တရားကို အာရုံ ပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ္ပမာဏတရား (လောကုတ္တရာတရား)ကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၄) ဂန္ဓဝိပ္ပယုတ္တ ဂန္ဓနိယဒုဂ်နှင့် ဟိနတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း ၈၄။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့်ယှဉ် သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဇုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဂန္ဓနှင့် (လောဘ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်)မယှဉ်မူ၍ ဂန္ဓ၏အာရုံသာဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဂန္ဓ နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဂန္ဓ၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

ဧကကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ယုတ်ညံ့သော 'ဟိန'သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်၌ရှိသောသညာ)၊ အလယ်အလတ် ဖြစ်သော 'မဇ္ဈိမ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏(လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော သညာ)၊ မြင့်မြတ်သော 'ပဏိတ'သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသောသညာ)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၅) ဩဇာနိယဒုဂ်နှင့် မိစ္ဆတ္တတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း ၈၅။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့်ယှဉ် သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

စုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နှစ်မြုပ်စေတတ်သောသဘော 'ဩဃ'၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဩဃ၏အာရုံမဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ (အပါယ်ငရဲ၌) အကျိုးပေးမြဲသော 'မိစ္ဆတ္တနိယတ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်သတ္တမဇောနှင့် ပဉ္စာနန္တရိယကံကို ကျူးလွန်သော ဒေါသမူစိတ်တို့၏ သတ္တမဇောတို့၌ရှိသော သညာ)၊ မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော 'သမ္ပတ္တနိယတ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သညာ)၊ (နှစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်) အကျိုးပေးမမြဲသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော သညာ)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၆) ဩဃသမ္ပယုတ္တစုကံနှင့် မဂ္ဂါရမ္မဏတိကံတစုံ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း။ ၈၆။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

စုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နှစ်မြုပ်စေတတ်သော သဘော 'ဩဃ'နှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဩဃနှင့်မယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ မဂ်ကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ္ဂါရမ္မဏစိတ်နှင့် ယှဉ်သော သညာ)၊ မဂ်မည်သော အကြောင်းရင်းဟိတ်ရှိသော (သမ္မာဒိဋ္ဌိမည်သော ပညာတည်းဟူသော အမောဟ ဟိတ်နှင့် ယှဉ်သော) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သမ္မာဒိဋ္ဌိမည်သော အမောဟ=ပညာနှင့် ယှဉ်သည့် မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ရှိသော သညာ)၊ မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး (ဝိမံသာဓိပတိဖြစ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ=အမောဟ=ပညာ၊ ဝိရိယာဓိပတိဖြစ်သော သမ္မာဝါယာမ=ဝိရိယ) ရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိမံသာဓိပတိ ဖြစ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ=အမောဟ=ပညာ၊ ဝိရိယာဓိပတိဖြစ်သော သမ္မာဝါယာမ မဂ္ဂင်=ဝိရိယတို့နှင့်ယှဉ်သည့် မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ရှိသော သညာ)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၇) ဩဃဝိပ္ပယုတ္တ ဩဃနိယစုကံနှင့် ဥပ္ပန္နတိကံ တစုံ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း။ ၈၇။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဓုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဩစာနှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) မယှဉ်မူ၍ ဩစာ၏အာရုံသာ ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်တို့၌ ရှိသော သညာ)၊ ဩစာနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဩစာ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်တို့၌ ရှိသော သညာ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်သော 'ပစ္စုပ္ပန်' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် ကြိယာစိတ်တို့၌ ရှိသော သညာ)၊ မချွတ်ကေနံ ဖြစ်လတ္တံ့သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါကီစိတ်တို့၌ ရှိသော သညာ)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၈) ယောဂနိယဓုကံ နှင့် အတိတတိကံတစုံ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း ၈၈။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဓုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်သော သဘော 'ယောဂ'၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော သညာ)၊ ယောဂ၏ အာရုံမဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်နှင့် ယှဉ်သော သညာ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖြစ်ပြီးသော 'အတိတ်' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော 'အနာဂတ်' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်သော 'ပစ္စုပ္ပန်' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၉) ယောဂသမ္ပယုတ္တဓုကံ နှင့် အတိတာရမ္ပဏတိကံတစုံ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း ၈၉။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဓုကနည်း။ ။ နှစ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ယောဂနှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ် စိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော သညာ)၊ ယောဂ နှင့် မယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော စိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော သညာ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖြစ်ပြီးသည့်
'အတိတ်' တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မရောက်သေး
(ဖြစ်လတ္တံ့) သော 'အနာဂတ်' တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်သော
'ပစ္စုပ္ပန်' တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။ ။

ဤသို့ ဆယ်ပါး ပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂၀) ယောဂဝိပ္ပယုတ္တ ယောဂနိယဇုန် နှင့် အဇ္ဈတ္တတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း ၉၀။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့်
ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဇုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ယောဂ နှင့်
(လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) မယှဉ်မူ၍ ယောဂ၏ အာရုံသာ ဖြစ်သော သညာ-
က္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ယောဂနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ယောဂ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာ
သည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ'
သန္တာန်၌ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ဖြစ်သော
သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်းအပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။ ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂၁) နိဝရဏိယဇုန် နှင့် အဇ္ဈတ္တရမ္ပဏတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း ၉၁။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့်
ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဇုကနည်း။ ။ နှစ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်
တရားတို့ကို) ပိတ်ပင် တားဆီးတတ်သော သဘော 'နိဝရဏ' ၏ အာရုံဖြစ်သော
သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော သညာ)။ နိဝရဏ၏အာရုံမဟုတ်သော
သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာ စိတ်နှင့်ယှဉ်သော သညာ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အတွင်း
'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။
အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပ
သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။ ။

ဤသို့ ဆယ်ပါး ပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(တိက် ၂၁-ခုနှင့် ဇုန် ၂၁-ခုတို့ကို တစုံစီထား၍ ပူးသော ဥဘတောဝဇုကနည်း ၂၁-နည်း
ပြီး၏။ အသေးစိတ် ရေတွက်ပါမူ ဤနည်း၌ သညာပေါင်း (၂၁×၅၅)=၁၁၅၅-ပါး ဖြစ်၏။

တိက် နှင့် ဇုန်တို့ကို တစုံစီထား၍ ပူးသော 'ဥဘတောဝဇုက'နည်း ပြီး၏။

ဗဟုဝိဝေဂါရ

(များသော အပြားအားဖြင့် ဟောသော 'ဗဟုဝိဝေဂါရ' နည်း ၂၁-နည်း)

သတ္တကနည်း

တိက် ၂၁-ခုကို ဘုံလေးပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ ၇-ပါးစီ ဟောသော သတ္တကနည်း

(၁) ကုသလတိက် သတ္တကနည်း။ ။ ခုနစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ကုသိုလ်သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတ သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'ကာမာဝစရ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'ရူပါဝစရ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'အရူပါဝစရ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ခုနစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာ သည် ဖြစ်၏။

(၂) ဝေဒနာတိက် သတ္တကနည်း။ ။ ထိုမှတစ်ပါးလည်း ခုနစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာ- က္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာ- က္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဒုက္ခမသုခ ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော 'ကာမာဝစရ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ရူပါဝစရ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'အရူပါဝစရ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံး မဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။

(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် သတ္တကနည်း။ ။ အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ကာမာဝစရ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ရူပါဝစရ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'အရူပါဝစရ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ခုနစ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ဤနည်း၌ အသေးစိတ်ရေတွက်ပါမူ သညာပေါင်း (၂၁x၇)=၁၄၇-ပါး ဖြစ်၏)။
(ဗဟုဝိဝေဂါရသတ္တကနည်း ၂၁-နည်း ပြီး၏)။

၁။ အမှတ် (၃) ဝိပါကတိက် သတ္တက နည်းမှ အမှတ် (၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် သတ္တကနည်းအထိ ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။

စတုရီသတိဝိနည်း

ထိက် ၂၁-ခုကို ပထမ ၆-ပါးဖြင့် ဝေဖန်၍ ၂၄-ပါးစီ ဟောသော စတုရီသတိဝိနည်း ၂၁-နည်း ။
(၁) ကုသလထိက် စတုရီသတိဝိနည်း။ ။ နှစ်ဆယ့်လေးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာ-
ကုန္တာသည် ဖြစ်၏။

၁-၃။ မျက်စိအတွေ့ (မျက်စိအကြည် စက္ခုပသာဒ'နှင့် အဆင်း 'ရူပါရုံ'တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု)
'စက္ခုသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သညာကုန္တာသည် ကုသိုလ်သညာကုန္တာ
သည် ရှိ၏။ အကုသိုလ်သညာကုန္တာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတသညာကုန္တာသည် ရှိ၏။

၄-၆။ နားအတွေ့ (နားအကြည် 'သောတပသာဒ'နှင့် အသံ 'သဒ္ဓါရုံ'တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု)
'သောတပမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ ။

၇-၉။ နှာခေါင်းအတွေ့ (နှာခေါင်းအကြည် 'ဗာနပသာဒ' နှင့် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ'တို့ တွေ့ဆုံ
ထိခိုက်မှု) 'ဗာနသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ ။

၁၀-၁၂။ လျှာအတွေ့ (လျှာအကြည် 'ဇိဝှိပသာဒ'နှင့် အရသာ 'ရသာရုံ'တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု)
'ဇိဝှိသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ ။

၁၃-၁၅။ ကိုယ်အတွေ့ (ကိုယ်အကြည် 'ကာယပသာဒ'နှင့် အတွေ့ 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ'တို့ တွေ့ဆုံ
ထိခိုက်မှု) 'ကာယသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ ။

၁၆-၁၈။ စိတ်အတွေ့ (စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ဆုံ ထိခိုက်မှု) 'မနောသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်း
ကြောင့် ဖြစ်သော သညာကုန္တာသည် ကုသိုလ်သညာကုန္တာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ်သညာကုန္တာ
သည် ရှိ၏။ အဗျာကတသညာကုန္တာသည် ရှိ၏။

၁၉။ မျက်စိ အတွေ့ 'စက္ခုသမ္ပဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ' (စက္ခုသမ္ပဿ-
ဇာသညာ) ။

၂၀။ နားအတွေ့ 'သောတပမ္ပဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ' (သောတပမ္ပဿ-
ဇာသညာ) ။

၂၁။ နှာခေါင်းအတွေ့ 'ဗာနသမ္ပဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ' (ဗာနသမ္ပဿ-
ဇာ သညာ) ။

၂၂။ လျှာအတွေ့ 'ဇိဝှိသမ္ပဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ' (ဇိဝှိသမ္ပဿဇာ
သညာ) ။

၂၃။ ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယသမ္ပဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ' (ကာယသမ္ပဿဇာ
သညာ) ။

၁။ စတုရီသတိဝိနည်း ၂၁-နည်း၌ ထနည်း၊ တနည်းအတွက် သညာကုန္တာ ၂၄-ပါးစီ ဇနာထာရာ
အသေးစိတ် ရေတွက်ပါမူ ဤနည်း၌ သညာကုန္တာပေါင်း (၂၁ x ၂၄) = ၅၀၄-ပါး ဖြစ်သည်။

၂၄။ စိတ်အတွေ့ ‘မနောသမ္ပဿ’ ကြောင့် ဖြစ်သော မှတ်သားမှု ‘သညာ’ (မနောသမ္ပဿဇာ သညာ)။ ။ ဤသို့ နှစ်ဆယ့်လေးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ကုသလတိက် စတုဝိသတိဝိနည်း ပြီး၏)။

(၂) ဝေဒနာတိက် စတုဝိသတိဝိနည်း။ ။ ထိုမှ တပါးလည်း နှစ်ဆယ့်လေးပါး ပြားသော နည်း အားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ မျက်စိအတွေ့ ‘စက္ခုသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ် သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။ ။^၁

(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် စတုဝိသတိဝိနည်း။ ။ (နှစ်ဆယ့်လေးပါး ပြားသော နည်းအား ဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏)။

၁-၃။ မျက်စိအတွေ့ ‘စက္ခုသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာ သည် အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၄-၆။ နားအတွေ့ ‘သောတသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။ ။

၇-၉။ နှာခေါင်းအတွေ့ ‘ဃာနသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။ ။

၁၀-၁၂။ လျှာအတွေ့ ‘ဇိဝှါသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။ ။

၁၃-၁၅။ ကိုယ်အတွေ့ ‘ကာယသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။ ။

[၁၆-၁၈။ စိတ်အတွေ့ ‘မနောသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာ သည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။ ။]^၂

၁၆-၁၈။ (စိတ်အတွေ့ ‘မနောသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာ သည်) အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။^၃

၁။ အမှတ် (၃) ဝိပါကတိက် စတုဝိသတိ ဝိနည်း မှ အမှတ် (၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် စတုဝိသတိ ဝိနည်းအထိ ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။

၂။ ဤစာပိုဒ်သည် ဒုတိယ စတုဝိသတိဝိနည်းဖြစ်သော ဝေဒနာတိက်ကို မနောသမ္ပဿဖြင့် ဝေဖန်ဟောပြု ခြင်းကို အဆက်ပြန်ဖော်ခြင်းဖြစ်သည်။ သုဒ္ဓနည်း ၆-မျိုးကိုမူ အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက်နှင့် တပေါင်းတည်း ပြု၍ နောက်ဆုံး၌ ဖော်ပြထားသည်။

၃။ ဤစာပိုဒ်သည် နောက်ဆုံးဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက်ကို အစီအစဉ်အရ ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။

၁၉-၂၃။ မျက်စိအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော သညာ (စက္ခုသမ္ပဿဇာသညာ)။ ပ။

၂၄။ စိတ်အတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော သညာ (မနောသမ္ပဿဇာသညာ)။ ။ ဤသို့ နှစ်ဆယ့် လေးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာကုန္ဒာသည် ဖြစ်၏။

(အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် စတုဝိသတိဝိနည်း ပြီး၏)။

(တိက် ၂၁-ခုကို ဖဿ ၆-ပါးဖြင့် ဝေဖန်၍ ၂၄-ပါးစီ ဟောသော စတုဝိသတိဝိနည်း ၂၁-နည်း ပြီး၏။ ဤစတုဝိသတိဝိနည်း၌ သညာပေါင်း (၂၁ x ၂၄) = ၅၀၄-ပါး ဖြစ်၏)။

(စတုဝိသတိဝိနည်း ပြီး၏)။

တိံသဝိနည်း

ဘုံထေးပါးဖြင့် ဖဿ ၆-ပါးကို ဝေဖန်၍ အပြား ၃၀-အားဖြင့် ဟောသော တိံသဝိနည်း သုံးဆယ်ပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာကုန္ဒာသည် ဖြစ်၏။

၁-၄။ မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော သညာကုန္ဒာသည် ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ကျင်လည်ကျက်စားရာ ဖြစ်သော) 'ကာမာဝစရ' သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ကျင်လည်ကျက်စားရာ ဖြစ်သော) 'ရူပါဝစရ' သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ကျင်လည်ကျက်စားရာဖြစ်သော) 'အရူပါဝစရ' သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏။

၅-၈။ နားအတွေ့ 'သောတသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၉-၁၂။ နှာခေါင်းအတွေ့ 'သာနသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၁၃-၁၆။ လျှာအတွေ့ 'ဇိဝှါသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၁၇-၂၀။ ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၂၁-၂၄။ စိတ်အတွေ့ 'မနောသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သညာကုန္ဒာ သည် ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ကျင်လည်ကျက်စားရာဖြစ်သော) 'ကာမာ-ဝစရ' သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ကျင်လည်ကျက်စားရာ ဖြစ်သော) 'ရူပါဝစရ' သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ကျင်လည်ကျက်စားရာဖြစ်သော) 'အရူပါဝစရ' သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) သညာကုန္ဒာသည် ရှိ၏။

၂၅-၃၀။ မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (စက္ခုသမ္ပဿဇာသညာ)။ပ။ စိတ်အတွေ့ 'မနောသမ္ပဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော သညာ (မနောသမ္ပဿဇာသညာ)။ ။ဤသို့ သုံးဆယ် ပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ဘုံလေးပါးဖြင့် ဖဿ ၆-ပါးကို ဝေဖန်၍ အပြား ၃၀-အားဖြင့် ဟောသော တိ'သဝိနေည်း ပြီး၏။ ဤတိ'သဝိနေည်း၌ သညာပေါင်း ၃၀-ပါး ဖြစ်၏)။

(တိ'သဝိနေည်း ပြီး၏)။

ဗဟုဝိနေည်း

တိက် ၂၁-ခုကို ဘုံလေးပါး ဖဿ ၆-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ ဟောသည့်

များသော အပြားရှိသော ဗဟုဝိနေည်း ၂၁-နည်း^၁

(၁) ကုသလတိက် ဗဟုဝိနေည်း ၄၈-ပါး။ ။များသော အပြားအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁-၇။ မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ကုသိုလ် သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတ သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'ကာမာဝစရ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'ရူပါဝစရ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'အရူပါဝစရ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၈-၁၄။ နားအတွေ့ 'သောတသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၁၅-၂၁။ နှာခေါင်းအတွေ့ 'ဃာနသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၂၂-၂၈။ လျှာအတွေ့ 'ဇိဝှိသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၂၉-၃၅။ ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၃၆-၄၂။ စိတ်အတွေ့ 'မနောသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာ သည် ကုသိုလ်သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတ သညာ- က္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော 'ကာမာဝစရ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော 'ရူပါဝစရ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော 'အရူပါ- ဝစရ' သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၄၃-၄၈။ မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော သညာ (စက္ခုသမ္ပဿဇာသညာ)။ပ။

၁။ ဤနည်း တနည်း တနည်း၌ သညာပေါင်း ၄၈-ပါး ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဗဟုဝိနေည်း ၂၁-နည်း၌ သညာပေါင်း (၂၁x၄၈)=၁၀၀၈-ပါး ရှိသည်။

စိတ်အတွေ့ ‘မနောသမ္ပယ’ ကြောင့် ဖြစ်သော သညာ (မနောသမ္ပယဇာသညာ)။ ။
ဤသို့ များသောအပြားအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) ဝေဒနာတိက် ဗဟုဝိနေည်း ၄၈-ပါး။ ။ ထိုမှတပါးလည်း များသောအပြားအားဖြင့် သညာ-
က္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁-၇။ မျက်စိအတွေ့ ‘စက္ခုသမ္ပယ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာသည်
သုဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၂၁) အဇ္ဈတ္တရမ္မဏတိက် ဗဟုဝိနေည်း ၄၈-ပါး။ ။ (ထိုမှ တပါးလည်း များသော အပြား
အားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏)။

၁-၇။ (မျက်စိအတွေ့ ‘စက္ခုသမ္ပယ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာ
သည်) အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ
‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပ
သန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍
ဖြစ်သော ‘ကာမာဝစရ’ သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော ‘ရူပါဝစရ’ သညာ-
က္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော ‘အရူပါဝစရ’ သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ၊
ရူပ၊ အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော ‘အပရိယာပန’ (လောကုတ္တရာ) သညာက္ခန္ဓာသည်
ရှိ၏။

၈-၁၄။ နားအတွေ့ ‘သောတသမ္ပယ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ပ။

၁၅-၂၁။ နှာခေါင်းအတွေ့ ‘ဃာနသမ္ပယ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ပ။

၂၂-၂၈။ လျှာအတွေ့ ‘ဇိဝှါသမ္ပယ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ပ။

၂၉-၃၅။ ကိုယ်အတွေ့ ‘ကာယသမ္ပယ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ပ။

၃၆-၄၂။ စိတ်အတွေ့ ‘မနောသမ္ပယ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာ
သည် အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ
‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပသန္တာန်၌
ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ
ဖြစ်သော (ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော) ‘ကာမာဝစရ’ သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပတဏှာ၏
ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော (ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော) ‘ရူပါဝစရ’ သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။
အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော (အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော) ‘အရူပါဝစရ’
သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော ‘အပရိယာပန’
(လောကုတ္တရာ) သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၁။ အမှတ် (၃) ဝိပါကတိက် ဗဟုဝိနေည်းမှ အမှတ် (၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် ဗဟုဝိနေည်းအထိ ပေယျာလ
လုံးဝ ချန်ခဲ့သည်။

- ၄၃။ မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ဘဏ္ဍ' ကြောင့် ဖြစ်သော သညာသည် ရှိ၏ (စက္ခုသမ္ဘဏ္ဍ-ဇာသညာ)။
- ၄၄။ နားအတွေ့ 'သောတသမ္ဘဏ္ဍ' ကြောင့် ဖြစ်သော သညာသည် ရှိ၏ (သောတ-သမ္ဘဏ္ဍဇာသညာ)။
- ၄၅။ နှာခေါင်းအတွေ့ 'ဃာနသမ္ဘဏ္ဍ' ကြောင့် ဖြစ်သော သညာသည် ရှိ၏ (ဃာန-သမ္ဘဏ္ဍဇာသညာ)။
- ၄၆။ လျှာအတွေ့ 'ဇိဝှိသမ္ဘဏ္ဍ' ကြောင့် ဖြစ်သော သညာသည် ရှိ၏ (ဇိဝှိသမ္ဘဏ္ဍဇာ-သညာ)။
- ၄၇။ ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယသမ္ဘဏ္ဍ' ကြောင့် ဖြစ်သော သညာသည် ရှိ၏ (ကာယ-သမ္ဘဏ္ဍဇာသညာ)။
- ၄၈။ စိတ်အတွေ့ 'မနောသမ္ဘဏ္ဍ' ကြောင့် ဖြစ်သော သညာသည် ရှိ၏ (မနောသမ္ဘဏ္ဍဇာ-သညာ)။

ဤသို့ များသော အပြားအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(တိက် ၂၁-ခုကို ဘုံလေးပါး ဖထ ၆-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ ဟောသည့် များသော အပြားရှိသော ဗဟုဝိနည်း ၂၁-နည်း ပြီး၏။ ဤဗဟုဝိနည်း၌ သညာက္ခန္ဓာပေါင်း (၂၁×၄၈)=၁၀၀၈-ပါး ဖြစ်၏)။

(ဗဟုဝိနည်း ပြီး၏)။

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော သညာတို့ကို မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

[သညာပေါင်းမှာ	(၁)	ဒုကမူလကနည်း	၆၀၀၆၀-ပါး
	(၂)	တိကမူလကနည်း	၆၀၀၆၀-ပါး
	(၃)	ဥဘတောဝဇုကနည်း	၁၁၅၅-ပါး
	(၄)	သတ္တကနည်း	၁၄၇-ပါး
	(၅)	စတုဝိသတိဝိနည်း	၅၀၄-ပါး
	(၆)	တိသဝိနည်း	၃၀-ပါး
	(၇)	ဗဟုဝိနည်း	၁၀၀၈-ပါး

ပေါင်း ၁၂၂၉၆၄-ပါး ဖြစ်၏။

သညာက္ခန္ဓာ ပြီး၏။

(သညာတို့ကို အဘိဓမ္မာနည်းအားဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားမိသော 'အဘိဓမ္မဘာဇနီယ'နည်း ပြီး၏)။

၄-သင်္ခါရက္ခန္ဓ (ပြုပြင်စီရင်မှုအစု) °

ဒုကမူလကနည်း

ဒုကမူ-တိကမူလီ :

(ဒုကံတို့ကိုမူတည်ပြီးလျှင် တိကံတို့ကို မူလီသွင်း၍ ဟောသော ဒုကမူလကနည်း)

(ဒုကံ ၈၂-ခုကိုမူတည်ပြီးလျှင် ၂ တိကံ ၂၁-ခုကို မူလီသွင်း၍ ဟောသော ၁၇၂၂-နည်း)°

(၁-ဟေတုဂေါဇ္ဈက ဒုကံ ၆-ခုကို မူတည်၍ ဟောခြင်း)

၁-ဟေတုဒုကမူ-တိကံ ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(၁) ဟေတုဒုကမူ-ကုသလတိကမူလီ ၁၀-နည်း

၉၂။ ထို(ခန္ဓာငါးပါး)တို့တွင် အဘယ်သည် ပြုပြင်စီရင်မှုအစု‘သင်္ခါရက္ခန္ဓာ’ မည်သနည်း။

ကေကနည်း။ ။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏ ။ ။ စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏ ။ ။ ဟိတ်မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဟိတ် ၆-ပါး)၊ ဟိတ်မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဟိတ် ၆-ပါးကြည့်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ၄၄-ပါး) ။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏ ။ ။ ကုသိုလ် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ အကုသိုလ် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ အဗျာကတ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

စတုက္ကနည်း။ ။ လေးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော) ‘ကာမာဝစရ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) ‘ရူပါဝစရ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) ‘အရူပါဝစရ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော ‘အပရိယာပန္န’ (လောကုတ္တရာ) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၁။ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဟူသည်မှာ ဝေဒနာ သညာ ကြည့်သော စေတသိက် ၅၀-အစုပင် ဖြစ်သည်။
၂။ စူဠန္တရဒုကံမှ ပထမဒုကံ ၅-ခုနှင့် မဟန္တရဒုကံမှ ပထမဒုကံ ၁၃-ခု ပေါင်း-ဒုကံ ၁၈-ခု တို့ကို သင်္ခါရက္ခန္ဓာ တရားကိုယ်များ အရမကောက်နိုင်သော ဒုကံပုဒ်များ ပါဝင်နေသဖြင့် ဤနေရာ၌ မဟောခဲ့ချေ။ ထို့ကြောင့် ဒုကံ ၁၀၀ မှ ၁၈-ခုကို ချန်၍ ဒုကံ ၈၂-ခုကိုသာ ဟောခြင်း ဖြစ်သည်။
၃။ ဤ ဒုကမူလကနည်း၌ နည်းပေါင်း (၈၂×၂၁)=၁၇၂၂-နည်းဖြစ်သည်။ ဤနည်း ၁၇၂၂-နည်း၌ တနည်း တနည်းကိုပင်တဖန် ၁၀-နည်းစီထပ်၍ ပြီးပြန်သည်။ ထိုထပ်ပါး ၁၀-နည်း၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ၅၅-ပါးရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အသေးစိတ်ရေတွက်သော် သင်္ခါရက္ခန္ဓာပေါင်း (၁၇၂၂×၅၅)=၉၄၇၁၀-ပါး ဖြစ်သည်။ (ဝေဒနာက္ခန္ဓာ-ဒုကမူလကနည်း စာမျက်နှာ ၇၂-အောက်ခြေ မှတ်ချက်များကိုလည်း လေ့လာ ကြည့်ရှုပါ)။

ပဉ္စကနည်း။ ။ ငါးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ကိုယ်ချမ်းသာ
 မှည့်အစိုးတရခံစားခြင်း ‘သုခိန္ဒြေ’ နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကိုယ်
 ဆင်းရဲမှု၌ အစိုးတရခံစားခြင်း ‘ဒုက္ခိန္ဒြေ’ နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ စိတ်ချမ်းသာမှု၌
 အစိုးတရခံစားခြင်း ‘သောမနဿိန္ဒြေ’ နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ စိတ်မချမ်းသာမှု
 စိတ်နှလုံးမသာယာမှု၌ အစိုးတရခံစားခြင်း ‘ဒေါမနဿိန္ဒြေ’ နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။
 လျစ်လျူရှုမှု၌ အစိုးတရခံစားခြင်း ‘ဥပေက္ခိန္ဒြေ’ နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့
 ငါးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ပြုပြင်စီရင်မှုအစု ‘သင်္ခါရက္ခန္ဓာ’ သည် ဖြစ်၏။

ဆက္ကနည်း။ ။ ခြောက်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ မျက်စိ
 အတွေ့ (မျက်စိအကြည် ‘စက္ခုပသာဒ’ နှင့် အဆင်း ‘ရူပါရုံ’ တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု)
 ‘စက္ခုသမ္ပဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (စက္ခုသမ္ပဿဇာ စေတနာ) ၊ နားအတွေ့ (နားအကြည်
 ‘သောတပသာဒ’ နှင့် အသံ ‘သဒ္ဒါရုံ’ တို့ တွေ့ဆုံ ထိခိုက်မှု) ‘သောတသမ္ပဿ’ ကြောင့် ဖြစ်သော
 စေတနာ (သောတသမ္ပဿဇာ စေတနာ) ၊ နှာခေါင်း အတွေ့ (နှာခေါင်းအကြည် ‘ဃာနပသာဒ’ နှင့်
 အနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’ တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ‘ဃာနသမ္ပဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (ဃာနသမ္ပဿဇာ
 စေတနာ) ၊ လျှာအတွေ့ (လျှာအကြည် ‘ဇိဝှိပသာဒ’ နှင့် အရသာ ‘ရသာရုံ’ တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ‘ဇိဝှိ
 သမ္ပဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (ဇိဝှိသမ္ပဿဇာ စေတနာ) ၊ စိတ်အတွေ့ (စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့
 တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ‘မနောသမ္ပဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (မနောသမ္ပဿဇာ စေတနာ) ။ ။
 ဤသို့ ခြောက်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

သတ္တကနည်း။ ။ ခုနစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ မျက်စိအတွေ့
 ‘စက္ခုသမ္ပဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (စက္ခုသမ္ပဿဇာ စေတနာ) ၊ နား
 အတွေ့ ‘သောတသမ္ပဿ’ ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (သောတသမ္ပဿဇာ စေတနာ) ၊ နှာခေါင်း
 အတွေ့ ‘ဃာနသမ္ပဿ’ ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (ဃာနသမ္ပဿဇာ စေတနာ) ၊ လျှာအတွေ့
 ‘ဇိဝှိသမ္ပဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (ဇိဝှိသမ္ပဿဇာ စေတနာ) ၊ ကိုယ်အတွေ့ ‘ကာယသမ္ပဿ’
 ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (ကာယသမ္ပဿဇာ စေတနာ) ၊ မနောဓာတ်အတွေ့ (ပဉ္စဒ္ဓါဇာတိဇနိ
 သမ္ပဋိစိုက်ခြင်းဒေဝစိတ်တို့နှင့် ပဉ္စာရုံတို့ ထိခိုက်မှု) ‘မနောဓာတုသမ္ပဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ
 (မနောဓာတုသမ္ပဿဇာ စေတနာ) ၊ မနောဝိညာဏဓာတ်အတွေ့ (ဒေဝပဉ္စဝိညာဏ် တဆယ်နှင့်
 မနောဓာတ်သုံးပါးကြည့်သည့်စိတ်တို့နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ထိခိုက်မှု) ‘မနောဝိညာဏဓာတုသမ္ပဿ’ ကြောင့်
 ဖြစ်သော စေတနာ (မနောဝိညာဏဓာတုသမ္ပဿဇာ စေတနာ) ။ ။ ဤသို့ ခုနစ်ပါးပြားသော
 နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

အဋ္ဌကနည်း။ ။ ရှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ မျက်စိအတွေ့
 ‘စက္ခုသမ္ပဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏။ ပ။ ကိုယ်အတွေ့
 ‘ကာယသမ္ပဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော သုခဝေဒနာနှင့် တက္ကဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏။ (ကိုယ်အတွေ့
 ‘ကာယသမ္ပဿ’ ကြောင့် ဖြစ်သော) ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် တက္ကဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏။ မနော
 ဓာတ်အတွေ့ ‘မနောဓာတုသမ္ပဿ’ ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏။ မနောဝိညာဏဓာတ်
 အတွေ့ ‘မနောဝိညာဏဓာတုသမ္ပဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ရှစ်ပါး
 ပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

နဝကနည်း။ ။ ကိုးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ မျက်စိအတွေ့
 ‘စက္ခုသမ္ဗုဒ္ဓိ’ ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏။ ပ။ ။ မနောဓာတ်အတွေ့
 ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏။ မနောဝိညာဏဓာတ်အတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော ကုသိုလ်
 စေတနာသည် ရှိ၏။ (မနောဝိညာဏဓာတ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော) အကုသိုလ် စေတနာသည် ရှိ၏။
 (မနောဝိညာဏဓာတ်အတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော) အပျာကတ စေတနာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့
 ကိုးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

ဝသကနည်း။ ။ ဆယ်ပါးဖြားသောနည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ မျက်စိအတွေ့
 ‘စက္ခုသမ္ဗုဒ္ဓိ’ ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏။ ပ။ ။ ကိုယ်အတွေ့ ‘ကာယ-
 သမ္ဗုဒ္ဓိ’ ကြောင့် ဖြစ်သော သုခဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏။ (ကိုယ်အတွေ့
 ‘ကာယသမ္ဗုဒ္ဓိ’ ကြောင့် ဖြစ်သော) ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏။ မနော-
 ဓာတ်အတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏။ မနောဝိညာဏဓာတ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော
 ကုသိုလ် စေတနာသည် ရှိ၏။ (မနောဝိညာဏဓာတ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော) အကုသိုလ် စေတနာ
 သည် ရှိ၏။ (မနောဝိညာဏ ဓာတ်အတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော) အပျာကတ စေတနာသည် ရှိ၏။ ။
 ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) ဟေတုဒုကမူ - ဝေဒနာတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း။ ၉၃။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့်ယှဉ်
 သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်မည်သော
 သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ သုခဝေဒနာနှင့်
 ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည်
 ရှိ၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၃) ဟေတုဒုကမူ - ဝိပါကတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါကဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါကစိတ်တို့၌
 ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ အကျိုး ‘ဝိပါက’ ကို ဖြစ်စေခြင်းသဘော ရှိသော (အကျိုး ဝိပါကကို ဖြစ်
 စေတတ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကုသိုလ် အကုသိုလ်စိတ် တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ကုသိုလ်
 အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါကလည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုးဝိပါကကို ဖြစ်စေခြင်း သဘော ရှိသည်
 လည်းမဟုတ်သော (အကျိုးဝိပါကကို မဖြစ်စေတတ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြိယာစိတ်တို့၌
 ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ။ ပ။

၁။ ဤ ‘ဟေတုဒုကမူ-ဝေဒနာတိကမူလီ’ မှစ၍ ကျန်သော တိကမူလီများ၌ ၁၀-နည်းစလုံးကို မပြတော့ချေ။
 ‘ဟေတုဒုကမူ-ကုသလတိကမူလီ’၌ ပြဆိုသည့်အတိုင်း ချဲ့ထွင်သိပါလေ။

(၄) ဟေတုဒုကမ္မ - ဥပါဒါနိက္ခတိကမူလီ ၁၀-နည်း

တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့်လည်း ဖြစ်၍) ဥပါဒါနိ၏အာရုံလည်းဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီဝိပါကစိတ်တို့၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါနိ၏ အာရုံသာဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကြိယာစိတ်တို့၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်း မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သော ကံကြောင့်လည်း မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါနိ၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

(၅) ဟေတုဒုကမ္မ - သံကိလိဋ္ဌတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ'တို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်သည်ဖြစ်၍ (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း ယှဉ်၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်ကား မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက, ကြိယာစိတ်တို့၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

(၆) ဟေတုဒုကမ္မ - ဝိတက္ကတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ဝိတက်လည်း ရှိ၍ ဝိစာရလည်း ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ဝိတက်မရှိမူ၍ ဝိစာရမျှသာ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ဝိတက်လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရလည်း မရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၇) ဟေတုဒုကမ္မ - ပိတိတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ပိတိနှင့်တကွဖြစ်သော (ပိတိနှင့်ယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ သုခဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၈) ဟေတုဒုကမ္မ - ဒဿနတိကမူလီ ၁၀-နည်း

(နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် 'ဒဿန' မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီးသော နိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍မြင်သဖြင့် 'ဘာဝနာ' မည်သော အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၉) ဟေတုဒုကမ္မ - ဒဿနဟေတုတိကမ္မလီ ၁၀-နည်း

(ဒဿနမည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ဘာဝနာမည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

(၁၀) ဟေတုဒုကမ္မ - အာစယဂါမိတိကမ္မလီ ၁၀-နည်း

စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော (ရောက်စေတတ်သော) ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'အာစယ-ဂါမိ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်, အကုသိုလ်စိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော (ရောက်စေတတ်သော) ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'အပစယဂါမိသင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်လေးပါးနှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ စုတိပဋိသန္ဓေသို့ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်မူ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ။ ပ။

(၁၁) ဟေတုဒုကမ္မ - သေက္ခတိကမ္မလီ ၁၀-နည်း

(အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲ 'သေက္ခ' ပုဂ္ဂိုလ် (ခုနစ်ယောက်) တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်လေးပါး, အောက်ဖိုလ် သုံးပါးတို့နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး) ကျင့်ပြီး 'အသေက္ခ' (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်မူ၍ အသေက္ခ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ။ ပ။

(၁၂) ဟေတုဒုကမ္မ - ပရိတ္တတိကမ္မလီ ၁၀-နည်း

နည်းသော အာနုဘော်ရှိသည့် 'ပရိတ္တ' မည်သော (ကာမတရားဖြစ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကာမစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဟဂ္ဂုတ်စိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ နှိုင်းယှဉ်မှုကို ခြုံတတ်သည့် ရာဂအစရှိသော ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော (မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော) 'အပ္ပမာဏ' မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ။ ပ။

(၁၃) ဟေတုဒုကမ္မ - ပရိတ္တာရမ္ပဏတိကမ္မလီ ၁၀-နည်း

ပရိတ္တတရား (ကာမတရား) ကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မဟဂ္ဂုတ် တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ္ပမာဏတရား (လောကုတ္တရာ တရား) ကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ ။ ပ။

(၁၄) ဟေတုဒုကမူ-ဟိနတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ယုတ်ညံ့သော 'ဟိန' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ အလယ် အလတ်ဖြစ်သော 'မဇ္ဈိမ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်တို့၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ မြင့်မြတ်သော 'ပဏတ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်တို့၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

(၁၅) ဟေတုဒုကမူ-မိစ္ဆတ္တတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ စုတိ၏အခြားမဲ့၌ (အပါယ်ရဲ၌) အကျိုးပေးမြဲသော ပြုပြင် စီရင်မှုအစု 'မိစ္ဆတ္တနိယတ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိကတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၏ သတ္တမဇောနှင့် ပဉ္စာနန္တရိယကံကို ကျူးလွန်သည့် ဒေါသမူစိတ်တို့၏ သတ္တမဇောတို့နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏အခြားမဲ့၌ အကျိုး ပေးမြဲသော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'သမ္ပတ္တနိယတ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်လေးပါးနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ နှစ်ပါးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် အကျိုးပေးမြဲသော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'အနိယတသင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

(၁၆) ဟေတုဒုကမူ-မဂ္ဂါရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း

မဂ်ကိုအာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ္ဂါရမ္မဏစိတ်နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ မဂ် မည်သော အကြောင်းရင်းဟိတ် (သမ္မာဒိဋ္ဌိ=ပညာ=အမောဟ) ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်ဖြစ်သည့် ပညာတည်းဟူသော အမောဟဟိတ်နှင့်ယှဉ်သည့် မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး (သမ္မာဒိဋ္ဌိ=ပညာ=ဝိမံသာဓိပတိ၊ သမ္မာဝါယာမ= ဝီရိယာဓိပတိ) ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်ဖြစ်သည့် ပညာတည်းဟူသော ဝိမံ- သာဓိပတိနှင့် သမ္မာဝါယာမမဂ္ဂင်ဖြစ်သည့် ဝီရိယာဓိပတိမည်သော ဝီရိယတို့နှင့် ယှဉ်သည့် မဂ် စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

(၁၇) ဟေတုဒုကမူ-ဥပ္ပန္နတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင်္ဂဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ခဏ သုံးပါးသို့ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်းမဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (နောင် အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ မချွတ်ကော်န်ဖြစ်လတ္တံ့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက်စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

(၁၈) ဟေတုဒုကမူ-အတိတတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ဖြစ်ပြီးသော 'အတိတ်' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော 'အနာဂတ်' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော 'ပစ္စုပ္ပန်' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၁၉) ဟေတုဒုကမ္မ-အတိတာရမ္မဏတိကမူလိ ၁၀-နည်း

ဖြစ်ပြီးသည့် အတိတ် တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော အနာဂတ် တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော 'ပစ္စုပ္ပန်' တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

(၂၀) ဟေတုဒုကမ္မ-အဇ္ဈတ္တတိကမူလိ ၁၀-နည်း

အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

(၂၁) ဟေတုဒုကမ္မ - အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူလိ ၁၀-နည်း

အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။ ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ဟေတုဒုကကို မူတည်ပြီးလျှင် တိက် ၂၁-ခုကို မူလိသွင်း၍ ဟောသော ဟေတုဒုကမူလကနည်း ၂၁-နည်း ပြီး၏။ ဤနည်း၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာပေါင်း (၂၁×၅၅)=၁၁၅၅-ပါး ဖြစ်၏။

(ဟေတုဒုကမူ-တိကမူလိ ၂၁-နည်း ပြီး၏။)

၂-သဟေတုကဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း^၁

ကေကနည်း ၉၄။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

၃-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

၄-ဟေတု သဟေတုကဒုကမူ - တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်လည်းရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မောဟမူဇေဋ္ဌိရှိသည့် မောဟကြဉ်သော လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟ)။ ဟိတ်သာရှိ၍ ဟိတ်မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဟိတ်ခြောက်ပါးကြဉ်သော သဟိတ်စိတ် ၇၁-ပါး၌ရှိသည့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ။ ပ။

၁။ ဤ အမှတ် ၂- 'သဟေတုကဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း' ကို အမှတ် ၁- 'ဟေတုဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ' အတိုင်း အသေးစိတ် ဖော်ပြရမည် ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း နည်းပြုပြီးဖြစ်၍ သိသာပြီ ဖြစ်သောကြောင့် အကျဉ်းချုံး၍ ပြထားသည်။ အမှတ် ၈၁- သဉ္စတ္တဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလိအထိ ဤနည်းအတိုင်း အကျဉ်းချုံး၍ ပြထားသည်။

၅-ဗဟတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမူ - တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်နှင့်လည်းယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်နှင့်သာယှဉ်၍ ဟိတ် မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၆-နဟေတု သဟေတုဒုကမူ - တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်လည်းမမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၂-ဣန္ဒြေဒုကမူ ဒုက ၂-ခုကို မူတည်၍ ဟောခြင်း)

၇-လောကီယဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

လောက၌ အကျုံးဝင်သော 'လောကီ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ လောကမှ ထွက်မြောက်သော 'လောကုတ္တဏု' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၈-ကေနစိဝိညေယျဒုကမူ - တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

တစုံတခုသော စိတ်သည် သိအပ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ တစုံတခုသော စိတ်သည် မသိ အပ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၃-အာသဝဂေါဇ္ဈက ၆-ဒုကကို မူတည်၍ ဟောခြင်း)

၉-အာသဝဒုကမူ - တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ် ဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ် မိုက်မဲ စေတတ်သော သဘော 'အာသာ' (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟ) မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အာသဝမမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၁၀-သာသဝဒုကမူ - တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တဏုစိတ်နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

၁၁-အာသဝသမ္ပယုတ္တ ဒုကမူ - တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

အာသဝနှင့် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့နှင့်) ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ် နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ အာသဝနှင့် မယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြံယာစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

၁၂-အာသဝ သာသဝဒုကမူ - တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟ)။ အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝမမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟကြဉ်သော လောကီ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

၁၃- အာသဝ အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝနှင့်လည်းယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောဘမူစိတ်၌ ရှိသော လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟ)၊ အာသဝနှင့်သာယှဉ်၍ အာသဝ မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အာသဝတရားကိုယ် ၃-ပါးကြည့်သည့် အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

၁၄- အာသဝဝိပ္ပယုတ္တ သာသဝဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

အာသဝနှင့် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့နှင့်) မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက, ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ အာသဝနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်းမဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

(၄-သညောဇနဂေါတ္ထက ၆-ဒုဂ်ကို မူတည်၍ ဟောခြင်း)

၁၅- သံယောဇနဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'သံယောဇဉ်' မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ သံယောဇဉ်မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၁၆- သံယောဇနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

သံယောဇဉ်၏ အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ သံယောဇဉ်၏ အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်တို့၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

၁၇- သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

သံယောဇဉ်နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ သံယောဇဉ်နှင့်မယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၁၈- သံယောဇန သံယောဇနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်၏အာရုံလည်း ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ သံယောဇဉ်၏အာရုံသာဖြစ်၍ သံယောဇဉ် မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၁၉- သံယောဇန သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ သံယောဇဉ်နှင့်သာယှဉ်၍ သံယောဇဉ် မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၂၀- သံယောဇနဝိပ္ပယုတ္တသံယောဇနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏အာရုံသာဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၅-ဂန္ထဂေါစ္ဆက ၆-ဒုဂ်ကိုမူတည်၍ ဟောခြင်း)

၂၁-ဂန္ထဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော သဘော 'ဂန္ထ' (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိ) မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ဂန္ထမမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၂၂-ဂန္ထနိယဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဂန္ထ၏ (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ ဂန္ထ၏အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

၂၃-ဂန္ထသမ္ပယုတ္တဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဂန္ထနှင့် (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ဂန္ထနှင့်မယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၂၄-ဂန္ထ ဂန္ထနိယဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဂန္ထလည်း မည်၍ ဂန္ထ၏အာရုံလည်း ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိ)၊ ဂန္ထ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဂန္ထမမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်တို့၌ ရှိသော ဂန္ထ တရားကိုယ်ကြည်သည့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

၂၅-ဂန္ထ ဂန္ထသမ္ပယုတ္တ ဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထနှင့်လည်းယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်၌ ရှိသော လောဘ, ဒိဋ္ဌိ)၊ ဂန္ထနှင့်သာယှဉ်၍ ဂန္ထမမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောဘမူ ဒေါသမူစိတ်တို့၌ ရှိသော ဂန္ထတရားကိုယ်ကြည်သည့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

၂၆-ဂန္ထဝိပ္ပယုတ္တ ဂန္ထနိယဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဂန္ထနှင့်မယှဉ်မူ၍ ဂန္ထ၏အာရုံသာဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောဘမူ ဒေါသမူကြည် သော လောကီစိတ်တို့၌ ရှိသည့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ ဂန္ထနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဂန္ထ၏အာရုံလည်း မဟုတ် သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်တို့၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

(၆-ဩဃဂေါစ္ဆက ၆-ဒုဂ်ကို မူတည်၍ ဟောခြင်း)

၂၇-ဩဃဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နှစ်မြုပ်စေတတ်သော သဘော 'ဩဃ' (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟ) မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ဩဃမမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၂၈- သြဃနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

သြဃ၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ် တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ သြဃ၏ အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာ စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

၂၉- သြဃသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

သြဃနှင့် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့နှင့်) ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သြဃနှင့်မယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၃၀- သြဃ သြဃနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

သြဃလည်းမည်၍ သြဃ၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟ)၊ သြဃ၏အာရုံသာဖြစ်၍ သြဃမမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟကြည့်သော လောကီစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

၃၁- သြဃ သြဃသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

သြဃလည်းမည်၍ သြဃနှင့်လည်း ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သြဃနှင့်သာ ယှဉ်၍ သြဃမမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၃၂- သြဃဝိပယုတ္တသြဃနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

သြဃနှင့် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့နှင့်) မယှဉ်မူ၍ သြဃ၏အာရုံသာဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သြဃနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ သြဃ၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၇-ယောဂဂေါဇက ၆-ခုကို မူတည်၍ ဟောခြင်း)

၃၃- ယောဂဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်သော သဘော 'ယောဂ' (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟ) မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ယောဂမမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၃၄- ယောဂနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ယောဂ၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ယောဂ၏ အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၃၅- ယောဂသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ယောဂနှင့် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့နှင့်) ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ယောဂနှင့် မယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၃၆-ယောဂယောဂနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ယောဂလည်းမည်၍ ယောဂ၏အာရုံလည်းဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ယောဂ၏ အာရုံ သာဖြစ်၍ ယောဂ မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၃၇-ယောဂ ယောဂသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ယောဂလည်းမည်၍ ယောဂနှင့်လည်းယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (လောဘမူစိတ်၌ရှိသော လောဘ,ဒိဋ္ဌိ,မောဟ)၊ ယောဂနှင့်သာ ယှဉ်၍ယောဂမမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၃၈-ယောဂဝိပ္ပယုတ္တ ယောဂနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ယောဂနှင့် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့နှင့်) မယှဉ်မူ၍ ယောဂ၏အာရုံသာဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ သည်ရှိ၏။ယောဂနှင့်လည်းမယှဉ်မူ၍ ယောဂ၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည်ရှိ၏။ပ။

(ဂ-နိဝရဏဂေါဇ္ဈက ၆-ဒုက်ကို မူတည်၍ဟောခြင်း)

၃၉-နိဝရဏဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'နိဝရဏ' မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ နိဝရဏမမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၀-နိဝရဏိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

နိဝရဏ၏ အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ နိဝရဏ၏အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ပ။

၄၁-နိဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

နိဝရဏနှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ နိဝရဏနှင့်မယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၂-နိဝရဏ နိဝရဏိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

နိဝရဏလည်းမည်၍ နိဝရဏ၏အာရုံလည်း ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ နိဝရဏ၏ အာရုံ သာဖြစ်၍ နိဝရဏမမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၃-နိဝရဏ နိဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

နိဝရဏလည်းမည်၍ နိဝရဏနှင့်လည်းယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ နိဝရဏနှင့်သာ ယှဉ်၍ နိဝရဏမမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၄-နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တ နိဝရဏိယဒုကမ္မ- တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

နိဝရဏနှင့်မယှဉ်မူ၍ နိဝရဏ၏ အာရုံသာဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ နိဝရဏနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ နိဝရဏ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၉-ပရာမာသဂေါစ္ဆက ၅-ဒုကံကို မှုတည်၍ဟောခြင်း)

၄၅-ပရာမာသ ဒုကမ္မ-တိကံ ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' (ဒိဋ္ဌိ) မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ပရာမာသ မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၆-ပရာမဋ္ဌဒုကမ္မ-တိကံ ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပရာမာသ၏ (ဒိဋ္ဌိ၏) အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ ပရာမာသ၏ အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်တို့ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ပ။

၄၇-ပရာမာသသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိကံ ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ပရာမာသနှင့်မယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၈-ပရာမာသပရာမဋ္ဌဒုကမ္မ-တိကံ ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပရာမာသလည်းမည်၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ပရာမာသ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၄၉-ပရာမာသဝိပ္ပယုတ္တ ပရာမဋ္ဌဒုကမ္မ-တိကံ ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) မယှဉ်မှု၍ ပရာမာသ၏ အာရုံသာဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ပရာမာသနှင့်လည်း မယှဉ်မှု၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၁၀-မဟန္တရဒုကံမှ ဒုကံ ၁-ခုကို မှုတည်၍ ဟောခြင်း)

၅၀-ဥပါဒိဏ္ဍဒုကမ္မ-တိကံ ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့်ကံကြောင့် ဖြစ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီဝိပါကံစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိ တို့၏အာရုံဖြစ်သည့် ကံ၏အကျိုးဝိပါကံမဟုတ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်တို့ နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ပ။

(၁၁-ဥပါဒါနဂေါစ္ဆက ဒုကံ ၆-ခုကို မှုတည်၍ ဟောခြင်း)

၅၁-ဥပါဒါနဒုကမ္မ-တိကံ ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပြင်းစွာစွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါနံ' (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ) မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ဥပါဒါနံ မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၅၂-ဥပါဒါနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဥပါဒါန်၏ (တဏှာ, ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဥပါဒါန်၏ အာရုံ မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၅၃-ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဥပါဒါန်နှင့် (တဏှာ, ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဥပါဒါန်နှင့်မယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၅၄-ဥပါဒါန ဥပါဒါနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဥပါဒါန်မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၅၅-ဥပါဒါန ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဥပါဒါန်လည်းမည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်းယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဥပါဒါန်နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဥပါဒါန်မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၅၆-ဥပါဒါနဝိပယုတ္တ ဥပါဒါနိယ ဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဥပါဒါန်နှင့် (တဏှာ, ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်းမဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၁၂-ကိလေသဂေါဓက ဒုကံ ၈-ခုကို မူတည်၍ဟောခြင်း)

၅၇-ကိလေသဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁ နည်း

ပူဇနစေတတ် နှိပ်စက်တတ် ညစ်နွမ်းစေတတ်သော 'ကိလေသာ' မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကိလေသာမမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၅၈-သံကိလေသိကဒုကမ္မ တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပူဇနစေတတ် နှိပ်စက်တတ် ညစ်နွမ်းစေတတ်သော 'ကိလေသာ' ၏ အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ ကိလေသာ၏ အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၅၉-သံကိလိဋ္ဌဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ကိလေသာတို့သည် ပူဇနစေအပ်သော (ကိလေသာတို့နှင့်ယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ကိလေသာတို့သည် မပူဇနစေအပ်သော (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

၆၀ - ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ကိလေသာနှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကိလေသာနှင့် မယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၆၁ - ကိလေသ သံကိလေသိကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ကိုရေသာလည်းမည်၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ကိလေသာ မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၆၂ - ကိလေသ သံကိလိဋ္ဌဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ကိလေသာလည်းမည်၍ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်သော (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း ယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကိလေသာ ဆယ်ပါး)။ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်သာ ဖြစ်၍ (ကိလေသာတို့နှင့်သာ ယှဉ်၍) ကိလေသာ မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကိလေသာ ဆယ်ပါးမှတစ်ပါး အကုသိုလ်စိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော ကြွင်းသည့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

၆၃ - ကိလေသ ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ကိလေသာလည်းမည်၍ ကိလေသာနှင့်လည်းယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကိလေသာနှင့်သာယှဉ်၍ ကိလေသာမမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၆၄ - ကိလေသဝိပွယုတ္တ သံကိလေသိကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ကိလေသာနှင့် မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏ အာရုံသာ ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကိလေသာနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်းမဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၁၃-ပိဋိ ဒုက် ၁၈-ခုကို မူတည်၍ ဟောခြင်း)

၆၅ - ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် 'ဒဿန' မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်နှင့် ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ သောတာပတ္တိမဂ်သည် မပယ်အပ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၆၆ - ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍မြင်သဖြင့် 'ဘာဝနာ' မည်သော အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်နှင့် ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်တို့ ကြာ၍ အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် မပယ်အပ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၆၇-ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်လေးခု၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်၌ရှိသည့် မောဟကြည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်မရှိသော (ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာ သဟဂုတ်စိတ်၌ ရှိသော မောဟ) ။ ပ ။

၆၈-ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သောဟိတ်ရှိသော (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ်စိတ် ၄-ပါးနှင့် ဒေါသမူဒေတို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာနှင့် ဥဒ္ဒစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ ရှိသော မောဟကြည်သည့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်မရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဓမ္မသင်္ဂဏ်ပုဒ်ရေ ၁၅၇၀) ။ ပ ။

၆၉-သဝိတက္က ဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

ဝိတက်ရှိသော (ဝိတက်နှင့်ယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ဝိတက်မရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ ။ ပ ။

၇၀-သဝိစာရ ဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

ဝိစာရရှိသော (ဝိစာရနှင့်ယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သဝိစာရစိတ် ၆၆-ပါး၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ ဝိစာရမရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ ။ ပ ။

၇၁-သပ္ပိတိက ဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

ပိတိရှိသော (ပိတိနှင့်ယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သပ္ပိတိကစိတ် ၅၁-ပါး၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ ပိတိမရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ ။ ပ ။

၇၂-ပိတိသဟဂတ ဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

ပိတိနှင့်တကွဖြစ်သော (ပိတိနှင့်ယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သပ္ပိတိကစိတ် ၅၁-ပါး၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ ပိတိနှင့်တကွမဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ ။ ပ ။

၇၃-သုခသဟဂတ ဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

သုခဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော (သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သုခ-သဟဂုတ်စိတ် ၆၃-ပါး၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ သုခဝေဒနာနှင့်တကွမဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ ။ ပ ။

၇၄-ဥပေက္ခာသဟဂတဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော (ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဥပေက္ခာသဟဂတ်စိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၇၅-ကာမာဝစရဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ကျင်လည်ကျက်စားရာဖြစ်သော) 'ကာမာဝစရ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ မဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၇၆-ရူပါဝစရ ဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ကျင်လည်ကျက်စားရာဖြစ်သော) 'ရူပါဝစရ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ မဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၇၇-အရူပါဝစရ ဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ကျင်လည်ကျက်စားရာဖြစ်သော) 'အရူပါဝစရ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ မဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၇၈-ပရိယာပန္နဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးဝင်သော 'ပရိယာပန္န' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီ စိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

၇၉-နိယျာနိကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'နိယျာနိက သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ် ၄-ပါး၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းမဟုတ်သော ပြုပြင် စီရင်မှုအစု 'အနိယျာနိက သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

၈၀-နိယတဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

အကျိုးပေးမြဲသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတ သမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ခု၏ သတ္တမဇောနှင့် ပဉ္စာနန္တရိယကံငါးပါးကို ကျူးလွန်သည့် ဒေါသမူစိတ်တို့၏ သတ္တမဇော မဂ်စိတ် ၄-ပါးတို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ အကျိုးပေး မမြဲသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

၈၁-သဉ္စတ္တရဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

မိမိထက် လွန်မြတ်သော တရားရှိသော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'သဉ္စတ္တရ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏ (လောကီ စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ မိမိထက် လွန်မြတ်သော တရားမရှိသော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'အနုတ္တရ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာ စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

၈၂-သရဏဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(၁) သရဏဒုကမ္မ - ကုသလတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ဒုကနည်း။ ။ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ) ရှိသော ‘သရဏ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ) မရှိသော ‘အရဏ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ကုသိုလ် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ အကုသိုလ်သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ အဗျာကတသင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) သရဏဒုကမ္မ - ဝေဒနာတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း။ ၉၅။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ) ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ) မရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။

(၂၁) သရဏဒုကမ္မ-အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း

အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ အတွင်းအပသန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ဒုက် ၈၂-ခုကို မူဘည်ပြီးလျှင် တိက် ၂၁-ခုကို မူလီသွင်း၍ ဟောသော ဒုကမူလကနည်း (၈၂×၂၁)=၁၇၂၂-နည်း ပြီး၏၊ အသေးစိတ်ရေတွက်သော် ဤနည်း၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာပေါင်း (၈၂×၂၁×၅၅)=၉၄၇၁၀-ပါး ဖြစ်၏)။

ဒုက်ကို မူတည်၍ ဟောသော ‘ဒုကမူလက’ နည်း ပြီး၏။

၁။ အမှတ် (၃) သရဏဒုကမ္မ-ဝိပါကတိကမူလီမှ အမှတ် (၂၀) သရဏဒုကမ္မ-အဇ္ဈတ္တတိကမူလီအထိ ပေယျာလလုံးဝချန်ခဲ့သည်။

တိကမူလကနည်း

(တိကံ ၂၁-ခုကို မူတည်ပြီးလျှင် ခုက် ၈၂-ခုကို မူလိသွင်း၍ ဟောသော တိကမူလကနည်း

(၂၁×၈၂) = ၁၇၂၂-နည်း)^၁

၁-ကုသလတိကမူ-ခုက် ၈၂-ခု မူလိ

(ကုသလတိကံကို မူတည်ပြီးလျှင် ခုက် ၈၂-ခုကို မူလိသွင်း၍ဟောသော ၈၂-နည်း)

(၁) ကုသလတိကမူ-ဟေတုဒုကမူလိ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၉၆။ တပီးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟ)၊ ဟိတ်မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ကုသိုလ် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။ ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ပ။ ။^၂

(၈၂) ကုသလတိကမူ-သရဏဒုကမူလိ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၉၇။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ) ရှိသော 'သရဏ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ် စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ) မရှိသော 'အရဏ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ကုသိုလ် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။ ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ပ။ ။^၃

၁။ အရကောက်အားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ အပြည့်အစုံရသော တိကံနှင့်ခုက်များကိုသာ ဤနည်း၌ ဟောထားသည်။ (စာမျက်နှာ ၁၄၆-၌ အောက်ခြေမှတ်ချက်ကြည့်ပါ)။

၂။ အမှတ် (၂) ကုသလတိကမူ - သဟေတုက ဒုကမူလိ ၁၀-နည်း မှ အမှတ် (၈၁) ကုသလတိကမူ- ဆံဥတ္တရဒုကမူလိ ၁၀-နည်း အထိ (ကုသလတိကမူ ၈၀-နည်းကို) ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။

၃။ အမှတ် ၂-ဝေဒနာတိကမူ-ခုက် ၈၂-ခု မူလိမှ အမှတ် ၈-အဗ္ဗဟ္တတိကမူ-ခုက် ၈၂-ခု မူလိ အထိ (ပေါင်း ၁၉-ဘိက်မူတို့ကို) ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။

၂၁-အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-ဒုက် ၈၂-ခုမူလိ ၈၂-နည်း

(၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-ဟေတုဒုကမူလိ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၉၈။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။ ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ပ။ ။

(၈၂) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သရဏဒုကမူလိ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၉၉။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ) ရှိသော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'သရဏသင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏။ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ) မရှိသော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'အရဏသင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပွင်းအပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။ ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(တိက် ၂၁-ခုကို မူတည်ပြီးလျှင် ဒုက် ၈၂-ခုကို မူလီသွင်း၍ ဟောသော တိကမူလကနည်း (၈၂×၂၁)=၁၇၂၂-နည်း ပြီး၏။ အသေးစိတ်ရေတွက်ပါမူ ဤနည်း၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာပေါင်း (၈၂×၂၁×၅၅)=၉၄၇၁၀-ပါး ဖြစ်၏။)

တိက်ကို မူတည်၍ ဟောသော 'တိကမူလက' နည်း ပြီး၏။

၁။ အမှတ် (၂) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သဟေတုက ဒုကမူလိ ၁၀-နည်းမှ အမှတ် (၈၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သဥတ္တရဒုကမူလိ ၁၀-နည်း အထိ (အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ ၈၀-နည်းကို) ပေယျာလ လုံးဝ ချန်ခဲ့သည်။

ဥဘတောဝဗုဒ္ဓနည်း

(တိက် ၂၁-ခုနှင့် ဒုက် ၂၁-ခုတို့ကို တစုံစီထား၍ ပူးသော 'ဥဘတောဝဗုဒ္ဓ'နည်း ၂၁-နည်း) ၁

(၁) ဟေတုဒုက်နှင့် ကုသလတိက်တစုံ ၁၀-နည်း ၂

ကေကနည်း ၁၀၀။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ကုသိုလ်သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဦးစီး အကုသိုလ်သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဦးစီး အဗျာကတသင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) သဟေတုကဒုက်နှင့်ဝေဒနာတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၀၁။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၃) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်နှင့်ဝိပါကတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၀၂။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ကုသိုလ် အကုသိုလ် တို့၏ အကျိုးဝိပါကဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါကစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ အကျိုးဝိပါကကိုဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသော (အကျိုးဝိပါကကို ဖြစ်စေတတ်သော)

၁။ ဥဘဘောဝဗုဒ္ဓနည်း ၂၁-နည်း၌ တနည်းဟနည်းစီအတွက် ထပ်၍ ၁၀-နည်းစီ ပူးပြန်သည်။
၂။ ဤထပ်ပူး ၁၀-နည်း၌ အသေးစိတ်ရေတွက်သော် သင်္ခါရက္ခန္ဓာပေါင်း ၅၅-ပါး ဖြစ်၏။

သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကုသိုလ်, အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ကုသိုလ် အကုသိုလ် တို့၏ အကျိုးဝိပါက်လည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသော (အကျိုး ဝိပါက်ကို ဖြစ်စေတတ်သော) တရားလည်း မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြိယာစိတ်တို့၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၄) ဟေတု သဟေတုကဗျာနှင့် ဥပါဒိဏ္ဍတိကံတစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၀၃။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်လည်းမည် ၍ ဟိတ်လည်းရှိသော (ဟိတ်နှင့်လည်းယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်သာရှိ၍ ဟိတ်မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့်လည်း ဖြစ်၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီဝိပါက်စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏အာရုံသာ ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့်ကံကြောင့်လည်း မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၅) ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကံနှင့် သံကိလိဋ္ဌတိကံတစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၀၄။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်လည်းရှိသော (ဟိတ်နှင့်လည်းယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်နှင့် သာ ယှဉ်၍ ဟိတ်မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ' တို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်၍ (ကိလေသာ နှင့်လည်းယှဉ်၍) ကိလေသာ၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်ကား မဟုတ်ဟူ၍ (ကိလေသာနှင့် မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်,

ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၆) နဟေတု သဟေတုကဒုကံနှင့်သဝိတက္ကတိကံတစုံ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း ၁၀၅။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာ ရှိသော (ဟိတ်နှင့်သာ ယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဝိတက်လည်း ရှိ၍ ဝိစာရလည်း ရှိသော (ဝိတက်ဝိစာရတို့နှင့် ယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ ဝိတက်မရှိမူ၍ ဝိစာရမျှသာရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏ (ဒုတိယဈာန်စိတ် ၁၁-ပါး၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ ဝိတက်လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရလည်း မရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၇) လောကိယဒုကံနှင့် ပီတိတိကံတစုံ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း ၁၀၆။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ လောက၌ အကျုံး ဝင်သော 'လောကီ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ လောကမှ ထွက်မြောက်သော 'လောကုတ္တရာ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်တို့၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ပီတိနှင့်တကွ ဖြစ်သော (ပီတိနှင့်ယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သပိတိကစိတ် ၅၁-ပါး၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ သုခဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သုခသဟဂုတ်စိတ် ၆၃-ပါး၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ဂ) ကေနစိဝိညေယျဒုဂ်နှင့် ဒဿနတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေနနည်း ၁၀၇။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ တစုံတခုသော စိတ်သည် သိအပ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ တစုံတခုသော စိတ်သည် မသိအပ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (နိဗ္ဗာန်ကိုရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် 'ဒဿန' မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်လေးပါး၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ (သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီးသော နိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍ မြင်သဖြင့် 'ဘာဝနာ' မည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော အကုသိုလ် စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ဇ) အာသဝဒုဂ်နှင့်ဒဿနဟေတုတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေနနည်း ၁၀၈။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သော သဘော 'အာသဝ' မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ)၊ အာသဝ မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (ဒဿန မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်လေးခု၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်၌ ရှိသည့် မောဟကြင်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ (ဘာဝနာမည်သော) အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပယုတ်စိတ်လေးခု၊ ဒေါသမူဒ္ဒေတို့၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာနှင့် ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ ရှိသည့် မောဟကြင်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါး တို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော စိတ် တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာနှင့် မောဟမူဒ္ဒေတို့ရှိသော မောဟ)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၀) သာသဝဇုန်နှင့်အာစယဂါမိတိက်တရံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၀၉။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။စိတ်နှင့်ယှဉ်
သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အာသဝ၏
(လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီ
စိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏
(လောကုတ္တရာစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စုတိပဋိသန္ဓေသို့
ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု အာစယဂါမိ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏
(လောကီ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော
ပြုပြင်စီရင်မှုအစု အပစယဂါမိ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်လေးပါး၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊
စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်မူ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်သော
သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ။ ပ ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၁) အာသဝမုယုတ္တဒုန်နှင့် သေက္ခတိက်တရံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၁၀။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့်
ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အာသဝနှင့်
(လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်
၁၂-ပါး၌ ရှိသော ဝေဒနာနှင့် သညာကြဉ်သည့် စေတသိက်များ)၊ အာသဝနှင့်မယှဉ်သော သင်္ခါ-
ရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော စိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာနှင့်သညာကြဉ်သည့် စေတသိက်များ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့
ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် (မဂ်ပုဂ္ဂိုလ် ၄-ယောက်၊ အောက်ဖိုလ် ပုဂ္ဂိုလ်
၃-ယောက် ခုနစ်ယောက်) တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်လေးပါးနှင့်အောက်
ဖိုလ်သုံးပါးတို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး) ကျင့်ပြီး အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်
(ရဟန္တာ) တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါ-
ရက္ခန္ဓာ)၊ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်မူ၍ အသေက္ခ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း
မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီ စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ။ ပ ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၂) အာသဝ သာသဝဇုန်နှင့် ပရိတ္တတိက်တရံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၁၁။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့်
ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အာသဝလည်း
မည်၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊
မောဟ)၊ အာသဝ၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝမမည်သော သင်္ခါ-
ရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အာသဝ တရားကိုယ်သုံးပါး ကြည့်သည့် လောကီစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ နည်းသော
အာနုဘော်ရှိသည့် 'ပရိတ္တ' မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကာမစိတ်တို့၌
ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ
သည် ရှိ၏ (မဟဂ္ဂုတ် စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ နှိုင်းယှဉ်မှုကိုပြုတတ်သည့် ရာဂအစရှိသော
ကိလေသာ တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော (မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော) 'အပ္ပမာဏ' မည်သော သင်္ခါ-
ရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ ။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၃) အာသဝ အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုဂ်နှင့် ပရိတ္တာရမ္မဏတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၁၂။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့်
ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အာသဝလည်း
မည်၍ အာသဝနှင့်လည်းယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောဘမူစိတ်၌
ရှိသော လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ)၊ အာသဝနှင့်သာ ယှဉ်၍ အာသဝမမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏
(လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟကြည့်သော အကုသိုလ်စိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ပရိတ္တတရား
(ကာမတရား) ကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ မဟဂ္ဂုတ်တရားကို
အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ အပ္ပမာဏတရား (လောကုတ္တရာတရား) ကို အာရုံပြုသော
သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၄) အာသဝဝိပ္ပယုတ္တ သာသဝဂုဏ်နှင့် ဟိနုတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၁၃။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့်
ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အာသဝနှင့်
(လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) မယှဉ်မှု၍ အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်သော သင်္ခါ-
ရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါကံ၊ ကြိယာ စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ အာသဝနှင့်
လည်း မယှဉ်မှု၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်းမဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်၌
ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ယုတ်ညံ့သော
 ‘ဟိန်’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ အလယ်
 အလတ် ဖြစ်သော ‘မဇ္ဈိမ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်တို့၌
 ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ မြင့်မြတ်သော ‘ပဏိတ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်၌
 ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ။ ပ ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၅) သံယောဇနဒုဂ် နှင့် မိစ္ဆတ္တနိယတတိကံတစုံ ၁၈-နည်း

ကေကနည်း ၁၁၄။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့်
 ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (သတ္တဝါတို့ကို
 ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နှောင်ဖွဲ့တတ်သော ‘သံယောဇဉ်’ မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည်
 ရှိ၏။ သံယောဇဉ်မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖောက်ပြန်သော
 သဘောရှိ၍ စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ (အပါယ်ငရဲ၌) အကျိုးပေးမြဲသော ပြုပြင်စီရင်မှု
 အစု ‘မိစ္ဆတ္တနိယတ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ’ သည် ရှိ၏ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော
 ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၏ သတ္တမဇောနှင့် ပဉ္စမဇောရိယကံငါးပါးကို ကျူးလွန်သော ဒေါသမူစိတ်
 တို့၏ သတ္တမဇောတို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏အခြားမဲ့၌
 အကျိုးပေးမြဲသော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု ‘သမ္ပတ္တနိယတ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ’ သည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်လေးပါး၌
 ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ နှစ်ပါးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် အကျိုးပေးမြဲသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည်
 ရှိ၏ (ကြွင်းသော စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ။ ပ ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၆) သံယောဇနိယဒုဂ် နှင့် မဂ္ဂါရမ္မဏတိကံတစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၁၅။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့်
 ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ သံယောဇဉ်၏
 အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သံယောဇဉ်၏ အာရုံမဟုတ်သော သင်္ခါ-
 ရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ မဂ်ကို အာရုံပြု
 သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ္ဂါရမ္မဏစိတ်၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ မဂ်မည်
 သော အကြောင်းရင်း ဟိတ်ရှိသော (သမ္မာဒိဋ္ဌိမည်သော ပညာ=အမောဟဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော)
 သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ္ဂင်မည်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ=အမောဟ=ပညာကြည်ညို မဂ်စိတ်၌ရှိသော

သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ မဂ်မည်သော အကြီးအမှူးရှိသော (ဝိမံသာဓိပတိဖြစ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ=အမောဟ=ပညာ, ဝိရိယာဓိပတိဖြစ်သော သမ္မာဝါယာမ=ဝိရိယတို့နှင့်ယှဉ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သမ္မာဒိဋ္ဌိမည်သော ဝိမံသာဓိပတိ=အမောဟ=ပညာ, သမ္မာဝါယာမမည်သော ဝိရိယာဓိပတိ=ဝိရိယတို့နှင့်ယှဉ်သည့် မဂ်စိတ်၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၇) သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုဂ်နှင့် ဥပ္ပန္နတိကံတစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၁၆။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဓုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ သံယောဇဉ်နှင့်မယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် ဟုဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်သော ‘ပစ္စုပ္ပန်’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (နောင်ဖြစ်လတ္တံ့ သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကြိယာစိတ်တို့၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ, မချွတ်ကေနိ ဖြစ်လတ္တံ့ သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါကံစိတ်တို့၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၈) သံယောဇန သံယောဇနိယဒုဂ်နှင့် အတိတတိကံတစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၁၇။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဓုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သံယောဇဉ် ၏အာရုံသာ ဖြစ်၍ သံယောဇဉ်မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖြစ်ပြီးသော ‘အတိတ်’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော ‘အနာဂတ်’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော ‘ပစ္စုပ္ပန်’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁။ ဝိမံသာဓိပတိတပ်ခိုက်၌ ပညာကိုကြည့်၍ ဝိရိယာဓိပတိတပ်ခိုက်၌ ဝိရိယကို ကြည့်ပြီးလျှင် သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို အရကောက်ပါလေ။

(၁၉) သံယောဇန သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုက္ခနှင့် အတိတာရမ္မဏတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၁၈။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သံယောဇဉ်နှင့် သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ်မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖြစ်ပြီး 'အတိတ်' တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော 'အနာဂတ်' တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော 'ပစ္စုပ္ပန်' တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။ ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂၀) သံယောဇနဝိပ္ပယုတ္တ သံယောဇနိယဒုက္ခနှင့် အဇ္ဈတ္တတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၁၉။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ သံယောဇဉ် နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။ ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂၁) ဂန္ဓဒုက္ခနှင့် အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၂၀။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော 'ဂန္ဓ' မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိ)။ ဂန္ဓမမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ'

သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(တိက် ၂၁-ခုနှင့် ဒုက် ၂၁-ခုတို့ကို တစုံစီထား၍ ပွားသော 'ဥဘတောဝဇုက'နည်း ပြီး၏။ အသေးစိတ်ရေတွက်သော် ဤနည်း၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာပေါင်း (၂၁×၅၅) = ၁၁၅၅-ပါး ဖြစ်၏။)

တိက်နှင့် ဒုက်တို့ကို တစုံစီထား၍ ပွားသော 'ဥဘတောဝဇုကနည်း' ပြီး၏။

ဗဟုဝိဓဝါရ

(များသောအပြားအားဖြင့် ဟောသော 'ဗဟုဝိဓဝါရ' နည်း ၂၁-နည်း)

သတ္တကနည်း

တိက် ၂၁-ခုကို ဘုံလေးပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ ၇-ပါးစီဟောသော သတ္တကနည်း ၂၁-နည်း

(၁) ကုသလတိက် သတ္တကနည်း။ ။ ခုနစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အပြစ်မရှိမူ၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေး တတ်သော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'ကုသိုလ်သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏။ အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုး ဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'အကုသိုလ် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏။ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'အဗျာကတ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) 'ကာမာဝစရ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) 'ရူပါဝစရ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) 'အရူပါဝစရ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ခုနစ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) ဝေဒနာတိက် သတ္တကနည်း။ ။ ထိုမှတပါးလည်း ခုနစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ သုခဝေဒနာနှင့် ဘဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတ (ဥပေက္ခာ) ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ကာမာဝစရ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ရူပါဝစရ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'အရူပါဝစရ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၂၁) အဗျတ္တရာမ္မဏတိက် သတ္တကနည်း။ ။ အတွင်း 'အဗျတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ'ဗဟုဝိဓ'

၁။ အမှတ် (၃) ဝိပါကတိက် သတ္တကနည်းမှ အမှတ် (၂၀) အဗျတ္တတိက် သတ္တကနည်းအထိ ပေယျာလ လုံးဝ ချန်ခဲ့သည်။

သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော ‘ကာမာဝစရ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော ‘ရူပါဝစရ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော ‘အရူပါဝစရ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော အပရိယာပန္န (လောကုတ္တရာ) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ခုနစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(သတ္တကနည်း ၂၁-နည်း ပြီး၏။ အသေးစိတ်ရေတွက်သော် ဤနည်း၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာပေါင်း (၂၁×၇)=၁၄၇-ပါး ဖြစ်၏။)

(ဗဟုဝိဝေဒါသတ္တကနည်း ၂၁-နည်း ပြီး၏။)

စတုဝိသတိဝိနည်း

ထိက် ၂၁-ခုကို ဖဿ ၆-ပါးဖြင့် ဝေဖန်၍ ၂၄-ပါးစီဟောသော စတုဝိသတိ ဝိနည်း ၂၁-နည်း^၁

(၁) ကုသလထိက် စတုဝိသတိဝိနည်း။ ။ နှစ်ဆယ့်လေးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁-၂-၃။ မျက်စိအတွေ့ (မျက်စိအကြည် ‘စက္ခုပသာဒ’နှင့် အဆင်း ‘ရူပါရုံ’တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ‘စက္ခုသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ကုသိုလ်သင်္ခါရက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။ အကုသိုလ် သင်္ခါရက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။ အဗျာကတသင်္ခါရက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။

၄-၅-၆။ နားအတွေ့ (နားအကြည် ‘သောတပသာဒ’နှင့် အသံ ‘သဒ္ဓါရုံ’တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ‘သောတသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၇-၈-၉။ နှာခေါင်းအတွေ့ (နှာခေါင်းအကြည် ‘ဃာနပသာဒ’နှင့် အနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ‘ဃာနသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၁၀-၁၁-၁၂။ လျှာအတွေ့ (လျှာအကြည် ‘ဇိဝှါပသာဒ’နှင့် အရသာ ‘ရသာရုံ’တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ‘ဇိဝှါသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၁၃-၁၄-၁၅။ ကိုယ်အတွေ့ (ကိုယ်အကြည် ‘ကာယပသာဒ’နှင့် အတွေ့ ‘ဖောဠဗ္ဗာရုံ’တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ‘ကာယသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၁၆-၁၇-၁၈။ စိတ်အတွေ့ (စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ‘မနောသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ကုသိုလ် သင်္ခါရက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။ အကုသိုလ် သင်္ခါရက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။ အဗျာကတ သင်္ခါရက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။

၁။ စတုဝိသတိဝိနည်း ၂၁-နည်း၌ တနည်းတနည်းအတွက် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ၂၄-ပါးစီ ဟောထားရာ အသေးစိတ်ရေတွက်ပါမူ ဤနည်း၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာပေါင်း (၂၁×၂၄)=၅၀၄-ပါး ဖြစ်သည်။

၁၉-၂၃။ မျက်စိအတွေ့ (မျက်စိအကြည် 'စက္ခုပဿာဒ' နှင့် အဆင်း 'ရူပါရုံ' တို့ ဟောဆို ထိခိုက်မှု) 'စက္ခုသမ္ပဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (စက္ခုသမ္ပဿဇာ စေတနာ) ။ ပ ။

၂၄။ စိတ်အတွေ့ (စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'မနောသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (မနောသမ္ပဿဇာစေတနာ) ။

ဤသို့ နှစ်ဆယ့်လေးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။
(ကုသလတိက် စတုရိသတိ ဝိနည်း ပြီး၏) ။

(၂) ဝေဒနာတိက် စတုရိသတိဝိနည်း။ ။ ထိုမှတစ်ပါးလည်း နှစ်ဆယ့်လေးပါးပြားသော နည်း အားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁-၂-၃။ မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ သည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာလည်း ရှိ၏။ ပ ။ ။^၃

(၂၁) အဇ္ဈတ္တရမ္မဏတိက် စတုရိသတိဝိနည်း ၁-၂-၃။ (မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ သည်) အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

[မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ပဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ ။ ပ ။ စိတ်အတွေ့ 'မနောသမ္ပဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ] ။ ။^၂

၄-၅-၆။ နားအတွေ့ 'သောဘသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် (သောဘသမ္ပဿ-ပစ္စယာ) ။ ပ ။

၇-၈-၉။ နှာခေါင်းအတွေ့ 'ဃာနသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် (ဃာနသမ္ပဿ-ပစ္စယာ) ။ ပ ။

၁၁-၁၁-၁၂။ လျှာအတွေ့ 'ဇိဝှိသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် (ဇိဝှိသမ္ပဿ-ပစ္စယာ) ။ ပ ။

၁၃-၁၄-၁၅။ ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် (ကာယသမ္ပဿ-ပစ္စယာ) ။ ပ ။

၁။ အမှတ် (၃) ဝိပါယတိက် စတုရိသတိဝိနည်းမှ အမှတ် (၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် စတုရိသတိဝိနည်းအထိ (စတုရိသတိဝိနည်း ၁၈-နည်းတို့ကို) ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။
၂။ ဤစာပိုဒ်မှာ ပါဠိတော်၌ ပါရှိနေသဖြင့်သာ အနက်ပြန်ဆိုရေးသားလိုက်ပါသည်။ စင်စစ်မှာ ဤစာပိုဒ် သည် အပိုသာ ဖြစ်ပါသည်။
အဘိ မြန် ၂-၁၂-

[၁၆-၁၇-၁၈။ စိတ်အတွေ့ ‘မနောသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ၂။]

၁၆-၁၇-၁၈။ (စိတ်အတွေ့ ‘မနောသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည်) အတွင်း ‘အဗ္ဗတ္တ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။^၂

၁၉။ မျက်စိအတွေ့ ‘စက္ခုသမ္ပဿ’ ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (စက္ခုသမ္ပဿဇာ စေတနာ)။

၂၀။ နားအတွေ့ ‘သောတသမ္ပဿ’ ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (သောတသမ္ပဿဇာ-စေတနာ)။

၂၁။ နှာခေါင်းအတွေ့ ‘ဃာနသမ္ပဿ’ ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (ဃာနသမ္ပဿဇာ စေတနာ)။

၂၂။ လျှာအတွေ့ ‘ဇိဂ္ဂါသမ္ပဿ’ ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (ဇိဂ္ဂါသမ္ပဿဇာ စေတနာ)။

၂၃။ ကိုယ်အတွေ့ ‘ကာယသမ္ပဿ’ ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (ကာယသမ္ပဿဇာ စေတနာ)။

၂၄။ စိတ်အတွေ့ ‘မနောသမ္ပဿ’ ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (မနောသမ္ပဿဇာ စေတနာ)။

ဤသို့ နှစ်ဆယ့်လေးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(အဗ္ဗတ္တာရမ္မဏတိက် စတုဝိသတိဝိနည်း ပြီး၏)။

(တိက် ၂၁-ခုကို ဖဿ ၆-ပါးဖြင့် ဝေဖန်၍ ၂၄-ပါးစီ ဟောသော စတုဝိသတိဝိနည်း ၂၁-နည်း ပြီး၏။ အသေးစိတ်ရေတွက်သော် ဤစတုဝိသတိဝိနည်း၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာပေါင်း (၂၁ x ၂၄) = ၅၀၄-ပါး ဖြစ်၏)။

(စတုဝိသတိဝိနည်း ပြီး၏)။

တိသဝိနည်း

(ဘုံလေးပါးဖြင့် ဖဿ ၆-ပါးကို ဝေဖန်၍ အပြား ၃၀-အားဖြင့် ဟောသော တိသဝိနည်း)

သုံးဆယ်ပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁-၄။ မျက်စိအတွေ့ (မျက်စိအကြည့် ‘စက္ခုပယာဒ’ နှင့် အဆင်း ‘ရူပါရုံ’ တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ‘စက္ခုသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) ‘ကာမာဝစရ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) ‘ရူပါဝစရ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော)

၁။ ဤစာပိုဒ်သည် ဒုတိယစတုဝိသတိဝိနည်းဖြစ်သော ဝေဒနာတိက်ကို မနောသမ္ပဿဖြင့် ဝေဖန်ဟောပြုသည့်အဆက်ကို ပြန်ဖော်ခြင်းဖြစ်သည်။ သုဒ္ဓနည်း ၆-ပါးကိုမူ တပေါင်းတည်းပြုပြီးလျှင် နောက်ဆုံး၌ ဖော်ပြထားသည်။ စင်စစ်အားဖြင့် ဤစာပိုဒ်သည် မလိုချေ၊ စာကြည့်သူကို ရှုပ်ထွေးစေသည်။

၂။ ဤစာပိုဒ်သည် နောက်ဆုံးဖြစ်သော အဗ္ဗတ္တာရမ္မဏတိက်ကို အစီအစဉ်အရ ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။

‘အရူပါဝစရ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော ‘အပရိယာပန္န’ (လောကုတ္တရာ) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၅-ဂ။ နားအတွေ့ (နားအကြည် ‘သောတပသာဒ’ နှင့် အသံ ‘သဒ္ဓါရုံ’ တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ‘သောတသမ္မဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ပ။

၉-၁၂။ နှာခေါင်းအတွေ့ (နှာခေါင်းအကြည် ‘ဃာနပသာဒ’ နှင့် အနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’ တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ‘ဃာနသမ္မဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ပ။

၁၃-၁၆။ လျှာအတွေ့ (လျှာအကြည် ‘ဇိဝါပသာဒ’ နှင့် အရသာ ‘ရသာရုံ’ တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ‘ဇိဝါသမ္မဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ပ။

၁၇-၂၀။ ကိုယ်အတွေ့ (ကိုယ်အကြည် ‘ကာယပသာဒ’ နှင့် အတွေ့ ‘ဖောဠဗ္ဗာရုံ’ တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ‘ကာယသမ္မဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ပ။

၂၁-၂၄။ စိတ်အတွေ့ (စိတ်နှင့်ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ‘မနောသမ္မဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော ‘ကာမာဝစရ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော ‘ရူပါဝစရ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော ‘အရူပါဝစရ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော ‘အပရိယာပန္န’ (လောကုတ္တရာ) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၂၅-၂၉။ မျက်စိအတွေ့ ‘စက္ခုသမ္မဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏ (စက္ခုသမ္မဿဇာစေတနာ)။ ပ။

၃၀။ စိတ်အတွေ့ ‘မနောသမ္မဿ’ ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏ (မနောသမ္မဿဇာစေတနာ)။ ။ ဤသို့ သုံးဆယ်ပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ဘုံလေးပါးဖြင့် ဖဿ ၆-ပါးကို ဝေဖန်၍ အပြား ၃၀-အားဖြင့် ဟောသော တိံသဝိဓနည်း ပြီး၏။ ဤတိံသဝိဓနည်း၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာပေါင်း ၃၀-ပါး ဖြစ်၏)။

(တိံသဝိဓနည်း ပြီး၏)။

ဗဟုဝိဓနည်း

တိက် ၂၁-ခုကို ဘုံလေးပါး ဖဿ ၆-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ ဟောသည် များသော အပြားရှိသော ဗဟုဝိဓနည်း ၂၁-နည်း^၁

(၁) ကုသလတိက် ဗဟုဝိဓနည်း ၄၈-ပါး။ ။ များသော အပြားအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁-၇။ မျက်စိအတွေ့ (မျက်စိအကြည် ‘စက္ခုပသာဒ’ နှင့် အဆင်း ‘ရူပါရုံ’ တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ‘စက္ခုသမ္မဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ကုသိုလ်သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည်

၁။ ဤနည်း တနည်းတနည်း၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာပေါင်း ၄၈-ပါး ရှိ၏။ ဗဟုဝိဓနည်း ၂၁-နည်း၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာပေါင်း (၂၁ x ၄၈) = ၁၀၀၈-ပါး ဖြစ်၏။

ရှိ၏။ အကုသိုလ်သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ္ပာကတသင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမတဏှာ၏ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော (ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော) 'ကာမာဝစရ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာဖြစ်သော (ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော) 'ရူပါဝစရ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော (အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော) 'အရူပါဝစရ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၈-၁၄။ နားအတွေ့ (နားအကြည် 'သောတပသာဒ' နှင့် အသံ 'သဒ္ဓါရုံ' တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'သောတသမ္ဘယ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၁၅-၂၁။ နှာခေါင်းအတွေ့ (နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနပသာဒ' နှင့် အနံ့, 'ဂန္ဓာရုံ' တို့ တွေ့ဆုံ ထိခိုက်မှု) 'ဃာနသမ္ဘယ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၂၂-၂၈။ လျှာအတွေ့ (လျှာအကြည် 'ဇိဝှိပါသသာဒ' နှင့် အရသာ 'ရသာရုံ' တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'ဇိဝှိပါသမ္ဘယ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၂၉-၃၅။ ကိုယ်အတွေ့ (ကိုယ်အကြည် 'ကာယပသာဒ' နှင့် အတွေ့ 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ' တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက် မှု) 'ကာယသမ္ဘယ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၃၆-၄၂။ စိတ်အတွေ့ (စိတ်နှင့်ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'မနောသမ္ဘယ' ဟူသော အကြောင်း ကြောင့် ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ကုသိုလ်သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ်သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ္ပာကတသင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ကာမာဝစရ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ရူပါဝစရ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'အရူပါဝစရ' သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံး မဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၄၃။ မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ဘယ' ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (စက္ခုသမ္ဘယဇာ- စေတနာ) ။

၄၄။ နားအတွေ့ 'သောတသမ္ဘယ' ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (သောတသမ္ဘယဇာ- စေတနာ) ။

၄၅။ နှာခေါင်း အတွေ့ 'ဃာနသမ္ဘယ' ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (ဃာနသမ္ဘယဇာ- စေတနာ) ။

၄၆။ လျှာအတွေ့ 'ဇိဝှိပါသမ္ဘယ' ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (ဇိဝှိပါသမ္ဘယဇာ စေတနာ) ။

၄၇။ ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယသမ္ဘယ' ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (ကာယသမ္ဘယဇာ- စေတနာ) ။

၄၈။ စိတ်အတွေ့ 'မနောသမ္ဘယ' ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာ (မနောသမ္ဘယဇာ- စေတနာ) ။ ။ ဤသို့ များသော အပြားအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) ဝေဒနာတိက် ဗဟုဝိနေည်း ၄၈-ပါး။ ။ ထိုမှ တပါးလည်း များသော အပြားအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁-၄၈။ မျက်စိအတွေ့ ‘စက္ခုသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် ဗဟုဝိနည်း ၄၈-ပါး ၁-၇။ (မျက်စိအတွေ့ ‘စက္ခုသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည်) အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပ သန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော ‘ကာမာဝစရ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာဖြစ်သော ‘ရူပါဝစရ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော ‘အရူပါဝစရ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော ‘အပရိယာပန္န’ (လောကုတ္တရာ) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၈-၁၄။ နှားအတွေ့ ‘သောတသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၁၅-၂၁။ နှာခေါင်းအတွေ့ ‘ဃာနသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၂၂-၂၈။ လျှာအတွေ့ ‘ဇိဝှိသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၂၉-၃၅။ ကိုယ်အတွေ့ ‘ကာယသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

[၃၆-၄၂။ စိတ်အတွေ့ ‘မနောသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။]^၁

၃၆-၄၂။ (စိတ်အတွေ့ ‘မနောသမ္ပဿ’ ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည်) အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ’ သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပ သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော) ‘ကာမာဝစရ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော) ‘ရူပါဝစရ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော) ‘အရူပါဝစရ’ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော ‘အပရိယာပန္န’ (လောကုတ္တရာ) သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။^၂

၁။ အမှတ် (၃) ဝိပါကတိက် ဗဟုဝိနည်းမှ အမှတ် (၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် ဗဟုဝိနည်းအထိ (ဗဟုဝိနည်း ၁၈-နည်းတို့ကို) ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။
၂။ အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက်ကို အမှတ် ၃၅-တွင် ရပ်၍ ဝေဒနာတိက်မှ အမှတ် ၃၆-၄၂ ကို သတိရရန် ပြန်၍ ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။ စင်စစ် ဤစာပိုဒ်သည် မလိုချေ၊ စာကြည့်သူကို ရှုပ်ထွေးစေနိုင်သည်။
၃။ ဤစာပိုဒ်သည် အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် ဗဟုဝိနည်းကို အစီအစဉ်အရ ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့နောက်မှ ဖေယ ၆-ပါး သက်သက်ကို ဆက်လက်ထည့်သွင်းပြီးလျှင် ရေတွက်၍ပြသည်။

၄၃။ မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ဘဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏ (စက္ခုသမ္ဘဿဇာ စေတနာ)။

၄၄။ နားအတွေ့ 'သောတသမ္ဘဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏ (သောတသမ္ဘဿဇာ စေတနာ)။

၄၅။ နှာခေါင်းအတွေ့ 'သာနသမ္ဘဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏ (သာနသမ္ဘဿဇာ စေတနာ)။

၄၆။ လျှာအတွေ့ 'ဇိဝှိသမ္ဘဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏ (ဇိဝှိသမ္ဘဿဇာ စေတနာ)။

၄၇။ ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယသမ္ဘဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏ (ကာယသမ္ဘဿဇာ စေတနာ)။

၄၈။ စိတ်အတွေ့ 'မနောသမ္ဘဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော စေတနာသည် ရှိ၏ (မနောသမ္ဘဿဇာ စေတနာ)။

ဤသို့ များသော အပြားအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(တိက် ၂၁-ခုကို ဘုံလေးပါး ဖဿ ၆-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ဟောသည့် များသော အပြားရှိသော ဗဟုဝိနည်း ၂၁-နည်း ပြီး၏။ အသေးစိတ်ရေတွက်သော် ဤဗဟုဝိနည်း၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာပေါင်း (၂၁x၄၈)=၁၀၀၈-ပါး ဖြစ်၏။)

(ဗဟုဝိနည်း ပြီး၏)။

ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သင်္ခါရတို့ကို ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

[သင်္ခါရက္ခန္ဓာပေါင်းမှာ	(၁)	ဒုကမူလကနည်း	၉၄၇၁၀-ပါး
	(၂)	တိကမူလကနည်း	၉၄၇၁၀-ပါး
	(၃)	ဥဘတောဝစုကနည်း	၁၁၅၅-ပါး
	(၄)	သတ္တကနည်း	၁၄၇-ပါး
	(၅)	စဟုဝိသတိဝိနည်း	၅၀၄-ပါး
	(၆)	တိံသဝိနည်း	၃၀-ပါး
	(၇)	ဗဟုဝိနည်း	၁၀၀၈-ပါး

ပေါင်း ၁၉၂၂၆၄-ပါး ဖြစ်၏။]

သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ပြီး၏။

(သင်္ခါရက္ခန္ဓာတို့ကို အဘိဓမ္မာနည်းအားဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သော 'အဘိဓမ္မာဘာဇနိယ' နည်း ပြီး၏)။

၅-ဝိညာဏက္ခန္ဓ (သိမ္မအစု)

ဒုကမူလကနည်း

ဒုကမူ-တိကမူလိ

ဒုကတို့ကို မူတည်၍ တိကတို့ကို မူလီသွင်း၍ဟောသော ဒုကမူလကနည်း

(ဒုက ၅၂-ခု ကိုမူတည်၍ တိက ၂၁-ခုကိုမူလီသွင်း၍ ဟောသောနည်း (၅၂×၂၁)=၁၀၉၂-နည်း)^၂

(၁-ဟေတုဂေါစ္ဆကမှ ဒုက ၃-ခု)

၁-သဟေတုကဒုကမူ-တိက ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(၁) သဟေတုကဒုကမူ-ကုသလတိကမူလိ ၁၀-နည်း?

၁၂၁။ ထို (ခန္ဓာ ငါးပါးတို့) တွင် အဘယ်သည် သိမ္မအစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' မည်သနည်း။

ကေကနည်း။ ။တပါး ပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါး ပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်ရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။အပြစ်မရှိမူ၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော 'ကုသိုလ်' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုး ဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော 'အကုသိုလ်' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

စတုက္ကနည်း။ ။လေးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကာမ-တဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော (ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော) 'ကာမဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော (ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော) 'ရူပါဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော (အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော) 'အရူပါဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော (လောကုတ္တရာ) 'အပရိယာပန္န' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၁။ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ တရားကိုယ်များ အရမကောက်နိုင်သော ဒုကပုဒ်များ ပါဝင်နေသည့် ဒုက ၄၈-ခုကို မဟောချေ။

၂။ ဤဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဒုကမူလကနည်း၌ နည်းပေါင်း (၅၂×၂၁)=၁၀၉၂-နည်း ဖြစ်သည်။ ဤနည်း ၁၀၉၂ နည်း၌ တနည်း တနည်းကိုပင် တဖန် ၁၀-နည်းစီ ထပ်၍ ပူးပြန်သည်။ ထိုထပ်ပူး ၁၀-နည်း၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၅၅-ပါး ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အသေးစိတ်ရေတွက်သော် ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း (၁၀၉၂×၅၅)= ၆၀၆၀-ပါး ဖြစ်သည်။

၃။ ဤ ၁၀-နည်း၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း ၅၅-ပါး ရှိသည်။

ပဉ္စကနည်း။ ။ ငါးပါး ပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ကိုယ်ချမ်းသာ မှု၌ အစိုးတရ ခံစားခြင်း ‘သုခိန္ဒြေ’ နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကိုယ်ဆင်းရဲမှု၌ အစိုးတရ ခံစားခြင်း ‘ဒုက္ခိန္ဒြေ’ နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ စိတ်ချမ်းသာမှု၌ အစိုးတရ ခံစားခြင်း ‘သောမနဿိန္ဒြေ’ နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ စိတ်မချမ်းသာမှု စိတ်နှလုံးမသာယာမှု၌ အစိုးတရ ခံစားခြင်း ‘ဒေါမနဿိန္ဒြေ’ နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ လျစ်လျူရှုမှု၌ အစိုးတရ ခံစားခြင်း ‘ဥပေက္ခိန္ဒြေ’ နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ငါးပါး ပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

ဆက္ကနည်း။ ။ ခြောက်ပါး ပြားသောနည်းအားဖြင့် သိမ္မအစု ‘ဝိညာဏက္ခန္ဓာ’ သည် ဖြစ်၏။ ။ မြင်သိစိတ် ‘စက္ခုဝိညာဏ်’၊ ကြားသိစိတ် ‘သောတဝိညာဏ်’၊ နံသိစိတ် ‘ဃာနဝိညာဏ်’၊ လျက်သိစိတ် ‘ဇိဝှိဝိညာဏ်’၊ ထိသိစိတ် ‘ကာယဝိညာဏ်’၊ ကြံသိစိတ် ‘မနောဝိညာဏ်’။ ။ ဤသို့ ခြောက်ပါး ပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

သတ္တကနည်း။ ။ ခုနစ်ပါး ပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ မြင်သိစိတ် ‘စက္ခုဝိညာဏ်’၊ ကြားသိစိတ် ‘သောတဝိညာဏ်’၊ နံသိစိတ် ‘ဃာနဝိညာဏ်’၊ လျက်သိစိတ် ‘ဇိဝှိဝိညာဏ်’၊ ထိသိစိတ် ‘ကာယဝိညာဏ်’၊ (အာရုံငါးပါးကို) သိကာမျှသဘော ‘မနောဓာတ်’ (ပဉ္စဒါဏဝဇ္ဇန်း၊ သမ္ပဒိစ္စိုန်ဒေ)၊ (အာရုံခြောက်ပါးကို) အထူး သိမှုသဘော ‘မနောဝိညာဏဓာတ်’ (ကြွင်းသောစိတ်များ)။ ။ ဤသို့ ခုနစ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

အဋ္ဌကနည်း။ ။ ရှစ်ပါး ပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စက္ခုဝိညာဏ်၊ သောတဝိညာဏ်၊ ဃာနဝိညာဏ်၊ ဇိဝှိဝိညာဏ်၊ သုခဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သော ကာယဝိညာဏ်၊ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သော ကာယဝိညာဏ်၊ မနောဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်။ ။ ဤသို့ ရှစ်ပါး ပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

နဝကနည်း။ ။ ကိုးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စက္ခုဝိညာဏ်၊ သောတဝိညာဏ်၊ ဃာနဝိညာဏ်၊ ဇိဝှိဝိညာဏ်၊ ကာယဝိညာဏ်၊ မနောဓာတ်၊ ကုသိုလ်မနောဝိညာဏဓာတ်၊ အကုသိုလ်မနောဝိညာဏဓာတ်၊ အဗျာကတမနောဝိညာဏဓာတ်။ ။ ဤသို့ ကိုးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

ဒသကနည်း။ ။ ဆယ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စက္ခုဝိညာဏ်။ ပ။ သုခဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သော ကာယဝိညာဏ်၊ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သော ကာယဝိညာဏ်၊ မနောဓာတ်၊ ကုသိုလ်မနောဝိညာဏဓာတ်၊ အကုသိုလ် မနောဝိညာဏဓာတ်၊ အဗျာကတမနောဝိညာဏဓာတ်။ ။ ဤသို့ ဆယ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(သဟေတုကဒုကမူ-ကုသလတိကမူလီ ၁၀-နည်း ပြီး၏။ ဤ ၁၀-နည်း၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း (၁၀×၅) = ၅၀-ပါး ဖြစ်၏)။

(၂) သဟေတုကဒုကမူ-ဝေဒနာတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း ၁၂။ တပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿ နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်ရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါး ပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဒုက္ခ မသုခဝေဒနာ (ဥပေက္ခာဝေဒနာ) နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။ ။

(၃) သဟေတုကဒုကမူ - ဝိပါကတိကမူလိ ၁၀-နည်း

ကုသိုလ်, အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါက်ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါကစိတ်များ)။ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသော (အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေတတ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏ (ကုသိုလ်, အကုသိုလ်စိတ်များ)။ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါက်လည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်းသဘော ရှိသည်လည်းမဟုတ်သော (အကျိုးဝိပါက်ကို မဖြစ်စေတတ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြိယာစိတ်များ)။ ပ။ ။

(၄) သဟေတုကဒုကမူ - ဥပါဒိဏ္ဍတိကမူလိ ၁၀-နည်း

တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍ (တဏှာ ဒိဋ္ဌိ တို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့်လည်းဖြစ်၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏ (လောကီ ဝိပါကစိတ်များ)။ တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကြိယာစိတ်များ)။ တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်လည်း မယူအပ်မူ၍ (တဏှာ ဒိဋ္ဌိ တို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့်လည်း မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်းမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။ ပ။ ။

(၅) သဟေတုကဒုကမူ - သံကိလိဋ္ဌတိကမူလိ ၁၀-နည်း

ပူန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ' တို့သည် ပူန်လည်း ပူန်စေအပ်သည်ဖြစ်၍ (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း ယှဉ်၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်များ)။ ကိလေသာတို့သည် ပူန်စေအပ်သည် မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီ ကုသိုလ်, ဝိပါက, ကြိယာစိတ်များ)။ ကိလေသာတို့သည် ပူန်စေအပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာ တို့နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်းမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။ ပ။ ။

(၆) သဟေတုကဒုကမူ - ဝိတက္ကတိကမူလိ ၁၀-နည်း

ဝိတက်လည်းရှိ၍ ဝိစာရလည်းရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး)။ ဝိတက်မရှိမူ၍ ဝိစာရမျှသာရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒုတိယဈာန်စိတ် ၁၁-ပါး)။ ဝိတက် လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရလည်းမရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်များ)။ ပ။ ။

(၇) သဟေတုကဒုကမ္မ-ပီတိတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ပီတိနှင့်တကွဖြစ်သော (ပီတိနှင့်ယှဉ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သပ္ပိတိကစိတ် ၅၁-ပါး)၊ သုခဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သုခသဟဂုတ်စိတ် ၆၃-ပါး)၊ ဥပေက္ခာ-ဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ပါး)။ ပ။

(၈) သဟေတုကဒုကမ္မ-ဒဿနတိကမူလီ ၁၀-နည်း

(နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် ‘ဒဿန’ မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် လေးပါးနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်)၊ (သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီးသော နိဗ္ဗာန်ကို တဖန် ထပ်၍မြင်သဖြင့် ‘ဘာဝနာ’ မည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော အကုသိုလ်စိတ် ခုနစ်ပါး)၊ သောတာပတ္တိ မဂ်သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ် သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာ စိတ်များ)။ ပ။

(၉) သဟေတုကဒုကမ္မ-ဒဿနဟေတုတိကမူလီ ၁၀-နည်း

(ဒဿနမည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်လေးပါးနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်)၊ (ဘာဝနာမည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါး တို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော အကုသိုလ်စိတ် ခုနစ်ပါး)၊ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါး တို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်များ)။ ပ။

(၁၀) သဟေတုကဒုကမ္မ-အာစယဂါမိတိကမူလီ ၁၀-နည်း

စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော ‘အာစယဂါမိ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်စိတ်များ)၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ‘အပစယဂါမိ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်လေးပါး)၊ စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်မူ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက် ကြောင်းလည်း မဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက်စိတ်နှင့် ကြိယာစိတ်များ)။ ပ။

(၁၁) သဟေတုကဒုကမ္မ-သေက္ခတိကမူလီ ၁၀-နည်း

(အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲ ‘သေက္ခ’ ပုဂ္ဂိုလ်ခုနစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ဝိညာ-ဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်လေးပါးနှင့် အောက်ဖိုလ်သုံးပါး)၊ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး) ကျင့်ပြီး ‘အသေက္ခ’ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အရဟတ္တ ဖိုလ်စိတ်)၊ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်မူ၍ အသေက္ခ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာ လည်းမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ် ၈၁-ပါး)။ ပ။

(၁၂) သဟေတုကဒုကမ္မ-ပရိတ္တတိကမူလီ ၁၀-နည်း

နည်းသော အာနုဘော် ရှိသည့် ‘ပရိတ္တ’ မည်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကာမစိတ်များ)၊ မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော ‘မဟဂ္ဂတ’ မည်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဟဂ္ဂုတ်

စိတ်များ)၊ နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သည့် (ထုဂအစရှိသော) ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော (မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော) 'အပ္ပမာဏ' မည်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ် ချစ်ပါး)။

(၁၃) သဟေတုကဒုကမ္မ-ပရိတ္တာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ပရိတ္တတရား (ကာမတရား) ကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ မဟဂ္ဂုတ်တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ အပ္ပမာဏတရား (မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော လောကုတ္တရာ တရား) ကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

(၁၄) သဟေတုကဒုကမ္မ-ဟိနတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ယုတ်ညံ့သော 'ဟိန' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး)၊ အလယ် အလတ် ဖြစ်သော 'မဇ္ဈိမ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်များ)၊ မြင့်မြတ် သော 'ပဏိတ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး)။ ။ ပ။

(၁၅) သဟေတုကဒုကမ္မ-မိစ္ဆတ္တတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ဖောက်ပြန်သောသဘော ရှိ၍ စုတိ၏အခြားမဲ့၌ (အပါယ်ငရဲ၌) အကျိုးပေးမြဲသော 'မိစ္ဆတ္တ နိယတ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် စိတ် ၄-ပါးတို့၏သတ္တမဇောနှင့် ပညာနန္တရိယကံကို ကျူးလွန်သည့် ဒေါသမူစိတ်တို့၏ သတ္တမဇော)၊ မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော 'သမ္ပတ္တနိယတ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ် ၄-ပါး)၊ (နှစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်) အကျိုးပေးမြဲသော 'အနိယတ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော စိတ်များ)။ ။ ပ။

(၁၆) သဟေတုကဒုကမ္မ-မဂ္ဂါရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း

မဂ်ကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ္ဂါရမ္မဏစိတ်)၊ မဂ်မည်သော အကြောင်းရင်း ဟိတ် (သမ္မာဒိဋ္ဌိ=ပညာ=အမောဟ) ရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်ဖြစ်သည့် ပညာတည်းဟူသော အမောဟဟိတ်နှင့်ယှဉ်သည့် မဂ်စိတ်လေးခု)၊ မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး (သမ္မာဒိဋ္ဌိ=ပညာ=ဝိမံသာဓိပတိ, သမ္မာဝါယာမ=ဝိရိယာဓိပတိ) ရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်ဖြစ်သည့် ပညာတည်းဟူသော ဝိမံသာဓိပတိနှင့် သမ္မာဝါယာမ မဂ္ဂင်ဖြစ်သည့် ဝိရိယာဓိပတိမည်သော ဝိရိယတို့နှင့်ယှဉ်သည့် မဂ်စိတ် လေးခု)။ ။ ပ။

(၁၇) သဟေတုကဒုကမ္မ-ဥပ္ပန္နတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ဥပါဒ်, ဋီ, ဘင်ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်သော 'ပစ္စုပ္ပန်' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ဥပါဒ်, ဋီ, ဘင်ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်သော 'အနာဂတ်' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (နှောင်အနာဂတ် ကာလ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကြိယာစိတ်များ)၊ မချွတ်ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက်စိတ်များ)။ ။ ပ။

(၁၈) သဟေတုကဒုကမ္မ-အတိတတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ဖြစ်ပြီးသော 'အတိတ်' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော 'အနာဂတ်' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော 'ပစ္စုပ္ပန်' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

(၁၉) သဟေတုကဒုကမ္မ-အတိတာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ဖြစ်ပြီးသော 'အတိတ်' တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော 'အနာဂတ်' တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော 'ပစ္စုပ္ပန်' တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

(၂၀) သဟေတုကဒုကမ္မ-အဇ္ဈတ္တတိကမူလီ ၁၀-နည်း

အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

(၂၁) သဟေတုကဒုကမ္မ-အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း

အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြား သောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(သဟေတုကဒုကမ္မကို မှတ်တတ်ပြီးလျှင် တိက် ၂၁-ခုကို မူလီသွင်း၍ ဟောသော သဟေတုကဒုကမူလကနည်း ၂၁-နည်း ပြီး၏။ ဤနည်း၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း (၂၁×၅၅) = ၁၁၅၅-ပါး ဖြစ်၏။)

(သဟေတုကဒုကမ္မ-တိကမူလီ ၂၁-နည်း ပြီး၏။)

၂-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ကေကနည်း ၁၂၃။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်နှင့် မယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

၃-နဟေတု သဟေတုကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်လည်းမမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

၁။ ဤ ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း၌ တနည်း တနည်းလျှင် ထပ်မံ၍ ကေက မှ ဒဿက အထိ ၁၀-နည်းစီ ဟောပြရန် ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် ဤနည်း၌ ရှေးဦးအစမှကိုသာ ဖော်ပြထား သည်။ အကျယ်ဖွင့်လိုလျှင် ပြဆိုခဲ့ပြီးသော သဟေတုကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်းအတိုင်း နည်းယူ၍ ဖွင့်ဆိုပါလေ။ ကျန် 'ဒုက' မူများအတွက်လည်း ဤနည်းအတိုင်း သိပါလေ။

(၂-စူဠန္တရဒုကမ္မ ဒုက ၂-ခု)

၄-လောကိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

လောက၌ အကျုံးဝင်သော 'လောကီ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်များ)၊ လောကမှ ထွက်မြောက်သော 'လောကုတ္တရာ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး)။ ပ။

၅-ကေနစိဝိညေယျဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

တစုံတခုသော စိတ်သည် သိအပ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ တစုံတခုသော စိတ်သည် မသိအပ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

(၃-အာသဝဂေါစ္ဆကမ္မ ဒုက ၃-ခု)

၆-သာသဝဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ် ဖြစ်ပျိုးနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သော သဘော 'အာသဝ' ၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၇-အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

အာသဝနှင့် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့နှင့်) ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး)၊ အာသဝနှင့်မယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၈-အာသဝဝိပ္ပယုတ္တ သာသဝဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

အာသဝနှင့်မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီ ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်များ)၊ အာသဝနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။ ပ။

(၄-သညောဇနဂေါစ္ဆကမ္မ ဒုက ၃-ခု)

၉-သံယောဇနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(သတ္တဝါတို့ကိုဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင့်ဖွဲ့တတ်သော 'သံယောဇဉ်' ၏ အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ သံယောဇဉ်၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၁၀-သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး)၊ သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၁၁-သံယောဇနဝိပယုတ္တ သံယောဇနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

သံယောဇနနှင့်မယှဉ်မူ၍ သံယောဇန၏အာရုံသာဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီ ကုသိုလ်, ဝိပါက, ကြိယာစိတ်များ)။ သံယောဇနနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ သံယောဇန၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။ ။ ပ။ ။

(၅-ဂန္ထဂေါတ္ထကမှ ဒုက် ၃-ခု)

၁၂-ဂန္ထနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော ‘ဂန္ထ’ ၏ (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိ တို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်များ)။ ဂန္ထ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။ ။ ပ။ ။

၁၃-ဂန္ထသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဂန္ထနှင့် (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောဘမူ, ဒေါသမူ စိတ်များ)။ ဂန္ထနှင့်မယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်များ)။ ။ ပ။ ။

၁၄-ဂန္ထဝိပယုတ္တ ဂန္ထနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဂန္ထနှင့်မယှဉ်မူ၍ ဂန္ထ၏အာရုံသာဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဂန္ထနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဂန္ထ၏အာရုံလည်းမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။ ။

(၆-ဩစဂေါတ္ထကမှ ဒုက် ၃-ခု)

၁၅-ဩစနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နှစ်မြုပ်စေတတ်သော ‘ဩစ’ ၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံ ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်များ)။ ဩစ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။ ။ ပ။ ။

၁၆-ဩစသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဩစနှင့် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့နှင့်) ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး)။ ဩစနှင့် မယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။ ။

၁၇-ဩစဝိပယုတ္တ ဩစနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဩစနှင့်မယှဉ်မူ၍ ဩစ၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဩစနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဩစ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။ ။

(၇-ယောဂဂေါစ္ဆကမှ ဒုက် ၃-ခု)

၁၈-ယောဂနိယဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် တွယ်ကပ်စေတတ်သော 'ယောဂ' ၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ယောဂ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

၁၉-ယောဂသမ္ပယုတ္တဒုကမူ တိက်-၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ယောဂနှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ယောဂနှင့် မယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

၂၀-ယောဂဝိပ္ပယုတ္တ ယောဂနိယဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ယောဂနှင့်မယှဉ်မူ၍ ယောဂ၏ အာရုံသာ ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်များ) ၊ ယောဂနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ယောဂ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ) ။ ပ။

(၈-နိဝရဏဂေါစ္ဆကမှ ဒုက် ၃-ခု)

၂၁-နိဝရဏိယဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရားတို့ကို) တားမြစ်ပိတ်ပင်တတ်သော သဘော 'နိဝရဏ' ၏ အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ နိဝရဏ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

၂၂-နိဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

နိဝရဏနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး) ၊ နိဝရဏနှင့် မယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

၂၃-နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တ နိဝရဏိယဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

နိဝရဏနှင့်မယှဉ်မူ၍ နိဝရဏ၏ အာရုံသာ ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ နိဝရဏနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ နိဝရဏ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

(၉-ပရာမာသဂေါစ္ဆက မှ ဒုက် ၃-ခု)

၂၄-ပရာမဋ္ဌဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

မှားသော အားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' ၏ (ဒိဋ္ဌိ၏) အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်များ) ၊ ပရာမာသ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာ စိတ်များ) ။ ပ။

၂၅-ပရာမာသသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး)၊ ပရာမာသနှင့် မယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

၂၆-ပရာမာသဝိပ္ပယုတ္တ ပရာမဋ္ဌဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) မယှဉ်မူ၍ ပရာမာသ၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ပရာမာသနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်းမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။

(၁၀-မဟန္တရဒုကမ္မ ဒုက ၁-ခု)

၂၇-ဥပါဒိဏ္ဏဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်ဖြစ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီဝိပါက်စိတ်များ)၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်မဖြစ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်များ)။ပ။

(၁၁-ဥပါဒါနဂေါစ္ဆကမ္မ ဒုက ၃-ခု)

၂၈-ဥပါဒါနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပြင်းစွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါနိ' ၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်များ)၊ ဥပါဒါနိ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာ စိတ်များ)။ပ။

၂၉-ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဥပါဒါနိနှင့် (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောဘမူစိတ် ၈-ပါး)၊ ဥပါဒါနိနှင့်မယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်များ)။ပ။

၃၀-ဥပါဒါနဝိပ္ပယုတ္တ ဥပါဒါနိယဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဥပါဒါနိနှင့် (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါနိ၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒေါသမူ၊ မောဟမူ၊ လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ်များ)၊ ဥပါဒါနိနှင့်လည်း မယှဉ် မူ၍ ဥပါဒါနိ၏ အာရုံလည်းမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာ စိတ်များ)။ပ။

(၁၂-ကိလေသဂေါစ္ဆကမ္မ ဒုက ၄-ခု)

၃၁-သံကိလေသိကဒုကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ် ညစ်နွမ်းစေတတ်သော 'ကိလေသာ' ၏ အာရုံဖြစ်သော ဝိညာ-ဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်များ)၊ ကိလေသာ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာ စိတ်များ)။ပ။

၃၂- သံကိလိဋ္ဌဒုက္ခမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ' တို့သည် ပူပန်စေအပ်သော (ကိလေသာနှင့် ယှဉ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး)၊ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေ အပ်သည် မဟုတ်သော (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော စိတ်များ)။ပ။

၃၃- ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုက္ခမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

ကိလေသာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ကိလေသာနှင့်မယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ပ။

၃၄- ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တ သံကိလေသိကဒုက္ခမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

ကိလေသာနှင့် မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်များ)၊ ကိလေသာနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်းမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး)။ပ။

(၁၃-ပိဋိဒုက္ခမှ ဒုက် ၁၈-ခု)

၃၅- ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဒုက္ခမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

(နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် 'ဒဿန' မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် လေးပါးနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်)၊ သောတာပတ္တိမဂ် သည် မပယ်အပ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်များ)။ပ။

၃၆- ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဒုက္ခမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

(သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီးသည့် နိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍ မြင်သဖြင့် 'ဘာဝနာ' မည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ် လေးပါး၊ ဒေါသမုဒ္ဒေ၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်)၊ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် မပယ်အပ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်များ)။ပ။

၃၇- ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုက္ခမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလိ ၂၁-နည်း

သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်မရှိသော (ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ပ။

အဘိမြန် ၂-၁၃-

၃၈- ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဗုဒ္ဓကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဘာဝနာမည်သော အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော (ဟိတ်နှင့် ယှဉ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်မရှိသော (ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၃၉- သဝိတက္ကဗုဒ္ဓကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဝိတက်ရှိသော (ဝိတက်နှင့်ယှဉ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သဝိတက္ကဗိတ် ၅၅-ပါး)၊ ဝိတက်မရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၄၀- သဝိစာရဗုဒ္ဓကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဝိစာရရှိသော(ဝိစာရနှင့်ယှဉ်သော)ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သဝိစာရဗိတ် ၆၆-ပါး)၊ ဝိစာရမရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၄၁- သပ္ပိတိကဗုဒ္ဓကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပိတိရှိသော (ပိတိနှင့်ယှဉ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သပ္ပိတိကဗိတ် ၅၁-ပါး)၊ ပိတိမရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၄၂- ပိတိသဟဂတဗုဒ္ဓကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ပိတိနှင့်တကွဖြစ်သော (ပိတိနှင့်ယှဉ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သပ္ပိတိကဗိတ် ၅၁-ပါး)၊ ပိတိနှင့်တကွ မဖြစ်သော (ပိတိနှင့်မယှဉ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၄၃- သုခသဟဂတဗုဒ္ဓကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

သုခဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော (သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သုခသဟဂုတ်ဗိတ် ၆၃-ပါး)၊ သုခဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၄၄- ဥပေက္ခာသဟဂတဗုဒ္ဓကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော (ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်ဗိတ် ၅၅-ပါး)၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၄၅- ကာမာဝစရဗုဒ္ဓကမ္မ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော) ‘ကာမာဝစရ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍မဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၄၆- ရူပါဝစရဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော) ‘ရူပါဝစရ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍မဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၄၇- အရူပါဝစရဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော) ‘အရူပါဝစရ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍မဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၄၈- ပရိယာပန္နဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးဝင်သော (လောကီ) ‘ပရိယာပန္န’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်များ)။ ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော (လောကုတ္တရာ) ‘အပရိယာပန္န’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။ ပ။

၄၉- နိယျာနိကဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော ‘နိယျာနိက’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်လေးပါး)။ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း မဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်များ)။ ပ။

၅၀- နိယတဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

အကျိုးပေးမြဲသော ‘နိယတ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မိစ္ဆတ္တနိယတ, သမ္မတ္တနိယတ စိတ်များ) (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးတို့၏ သတ္တမဇော, ပဉ္စာနန္တရိယကံကို ကျူးလွန်သည့် ခေါသမူဒေ၏ သတ္တမဇော, မဂ်စိတ်လေးပါး)။ အကျိုးပေးမမြဲသော ‘အနိယတ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်များ)။ ပ။

၅၁- သဥတ္တရဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

မိမိထက် လွန်မြတ်သော တရားရှိသော ‘သဥတ္တရ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်များ)။ မိမိထက် လွန်မြတ်သော တရားမရှိသော ‘အနုတ္တရ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။ ပ။

၅၂- သရဏဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(၁) သရဏဒုကမူ-ကုသသတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ဒုကနည်း။ ။ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ) ရှိသော ‘သရဏ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး)။ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ) မရှိသော ‘အရဏ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်များ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ကုသိုလ်
ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ်ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတ
ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) သရဏဒုကမူ-ဝေဒနာတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၂၄။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့်
ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ငိုကြွေးကြောင်း
(ရာဂစသော ကိလေသာ) ရှိသော 'သရဏ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ငိုကြွေး
ကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ) မရှိသော 'အရဏ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ သုခဝေဒနာ
နှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သုခသဟဂုတ်စိတ် ၆၃-ပါး)၊ ဒုက္ခဝေဒနာ
နှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်စိတ်၊ ဒေါသမူဒွေ)၊ အဒုက္ခမ-
သုခပေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ပါး)။ ။

(၃) သရဏဒုကမူ-ဝိပါကတိကမူလီ ၁၀-နည်း

ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါကဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါကစိတ်
များ)။ ။ ။

(၂၁) သရဏဒုကမူ-အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူလီ ၁၀-နည်း

အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ
'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပ
သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ။ ဤသို့ ဆယ်ပါး
ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ဒုက် ၅၂-ခုကို မူတည်ပြီးလျှင် တိက် ၂၁-ခုကို မူလီသွင်း၍ ဟောသော ဒုကမူလကနည်း
(၅၂ x ၂၁) = ၁၀၉၂-နည်း ပြီး၏။ မှေးသေးစိတ်ရေတွက်ပါမူ ဤ ဒုကမူလကနည်း၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ-
ပေါင်း (၅၂ x ၂၁ x ၅၅) = ၆၀၀၆၀-ပါး ဖြစ်၏။

ဒုက်ကို မူတည်၍ ဟောသော 'ဒုကမူလက'နည်း ပြီး၏။

၁။ အမှတ် (၄) သရဏဒုကမူ-ဥပါဒိတ္တတိကမူလီ ၁၀-နည်းမှ အမှတ် (၂၀) သရဏဒုကမူ-အဇ္ဈတ္တတိကမူလီ
၁၀-နည်းက (သရဏဒုကမူ ၁၇-နည်းတို့ကို) ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။

တိကမူလကနည်း

တိကမူ-ဒုကမူလီ

(တိကံ ၂၁-ခုကို မူတည်ပြီးလျှင် ဒုကံ ၅၂-ခုကို မူလီသွင်း၍ ဟောသော တိကမူလကနည်း (၂၁×၅၂)=၁၀၉၂-နည်း)။

၁-ကုသလတိကမူ-ဒုကံ ၅၂-ခု မူလီ

(ကုသလတိကံကို မူတည်ပြီးလျှင် ဒုကံ ၅၂-ခုကို မူလီသွင်း၍ ဟောသောနည်း ၅၂-နည်း)

(၁) ကုသလတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း ၂

ကေကနည်း ၁၂၅။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်ရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သဟိတ်စိတ် ၇၁-ပါး)၊ ဟိတ်မရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏ (အဟိတ်စိတ် ၁၈-ပါး)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ကုသိုလ်ဝိညာ-ဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကုသိုလ်စိတ် များ)၊ အကုသိုလ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး)၊ အဗျာကတဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်များ)။ ပ။ ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) ကုသလတိကမူ-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၂၆။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်နှင့် ယှဉ် သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏၊ ဟိတ်နှင့် မယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။ ။ ၃

၁။ ဤနည်း ၁၀၉၂-နည်း၌ တနည်း တနည်းကိုပင် တဖန် ၁၀-နည်းစီထပ်၍ ပူးပြန်သည်။ ထိုထပ်ပူး ၁၀-နည်း ၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း ၅၅-ပါး ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် အသေးစိတ် ရေတွက်ပါမူ ဤနည်း၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း (၁၀၉၂×၅၅)=၆၀၆၀-ပါး ဖြစ်သည်။

၂။ ဤထပ်ပူး ၁၀-နည်း၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း ၅၅-ပါး ရှိသည်။

၃။ အမှတ် (၃) ကုသလတိကမူ-နဟေတုသဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်းမှ အမှတ် (၅၁) ကုသလတိကမူ-သဉ္စတ္ထဒုကမူလီ ၁၀-နည်းအထိ (ကုသလတိကမူ ၄၉-နည်းကို) ပေယျာလလုံးဝချန်ခဲ့သည်။

၅၂-ကုသလတိကမူ-သရဏဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

ဓုကနည်း။ ။ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ) ရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး)။ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ) မရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော စိတ်များ)။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတ- ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ကုသလတိကကို မှုတည်ပြီးလျှင် ဒုက် ၅၂-ခုကို မူလီသွင်း၍ ဟောသောနည်း ၅၂-နည်း ပြီး၏။ ဤကုသလတိကမူ၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း (၅၅x၅၅) = ၂၅၀၀-ပါး ဖြစ်၏။)

၂-ဝေဒနာတိကမူ-ဒုက် ၅၂-ခု မူလီ

(ဝေဒနာတိကကို မှုတည်၍ ဒုက် ၅၂-ခုကို မူလီသွင်း၍ ဟောသောနည်း ၅၂-နည်း)

(၁) ဝေဒနာတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း။ ၁၂၇။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဓုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်ရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

၃-ဝိပါကတိကမူ-ဒုက် ၅၂-ခု မူလီ

(ဝိပါကတိကကို မှုတည်၍ ဒုက် ၅၂-ခုကို မူလီသွင်း၍ ဟောသောနည်း ၅၂-နည်း)

(၁) ဝိပါကတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါကဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။ ။

၁။ အမှတ် ၄-ဥပါယောဂတိကမူ-ဒုက် ၅၂-ခု မူလီ မှ အမှတ် ၂၀-အဇ္ဈတ္တတိကမူ-ဒုက် ၅၂-ခု မူလီအထိ (တိကမူ ၁၇-ခုကို) ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။

၂- အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-ဒုက် ၅၂-ခု မူလီ ၅၂-နည်း

(၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ’ သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပ သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။ ဤသို့ ဆယ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၂၈။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။ ။^၂

(၅၂) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သရဏဒုကမူလီ ၁၀-နည်း

ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ) ရှိသော ‘သရဏ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ) မရှိသော ‘အရဏ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ’ သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပ သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။ ဤသို့ ဆယ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(တိက် ၂၁-ခုကို မူတည်ပြီးလျှင် ဒုက် ၅၂-ခုကို မူလီသွင်း၍ဟောသော တိကမူလကနည်း (၂၁×၅၂)=၁၀၉၂-နည်း ပြီး၏။ ဤတိကမူလကနည်း၌ အသေးစိတ်ရေတွက်သော် ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း (၂၁×၅၂×၅၅)=၆၀၀၆၀-ပါး ဖြစ်၏။

တိက်ကို မူတည်၍ဟောသော ‘တိကမူလက’နည်း ပြီး၏။

၁။ အမှတ် (၃) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-နဟေတု သဟေတုကဒုကမူလီ ၁၀-နည်းမှ အမှတ် (၅၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ-သဗ္ဗတ္တဒုကမူလီ ၁၀-နည်းအထိ (အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိကမူ ၄၉-နည်းကို) ဝေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။

ဥဘတောဝဇ္ဇကနည်း

(တိက် ၂၁-ခုနှင့် ဒုက် ၂၁-ခုတို့ကို တစ်စုံထား၍ ပူးသော ဥဘတောဝဇ္ဇကနည်း ၂၁-နည်း)^၁

(၁) သဟေတုကဒုက်နှင့် ကုသလတိက် တစ်စုံ ၁၀-နည်း^၂

ကေကနည်း ၁၂၉။ တပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဗယနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်ရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်နှင့် ဝေဒနာတိက် တစ်စုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၃၀။ တပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဗယနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဒုက္ခမသုခ ဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၃) နဟေတု သဟေတုကဒုက်နှင့် ဝိပါကတိက် တစ်စုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၃၁။ တပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဗယနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

၁။ ဤဥဘတောဝဇ္ဇကနည်း ၂၁-နည်း၌ တနည်း တနည်းအတွက် ၁၀-နည်းစီ ထပ်၍ပူးပြန်သည်။ ထိုထပ်ပူး ၁၀-နည်း၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း ၅၅-ပါးရှိသည်။ အသေးစိတ် ရေတွက်ပါမူ ဤဥဘတောဝဇ္ဇကနည်း ၂၁-နည်း၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း (၂၁×၅၅)=၁၁၅၅-ပါး ရှိသည်။

၂။ ဤထပ်ပူး ၁၀-နည်း၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း ၅၅-ပါး ရှိသည်။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါက်ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက် စိတ်များ)၊ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသော (အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေတတ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စိတ်များ)၊ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုး ဝိပါက်လည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသော (အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေ တတ်သော) တရားလည်းမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြိယာစိတ်များ)။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၄) လောကီယဒုက္ခနှင့် ဥပါဒိဏ္ဍတိကံ တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၃၂။ တပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။လောက၌ အကျိုးဝင်သော 'လောကီ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ လောကမှ ထွက်မြောက် သော 'လောကုတ္တရာ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့်လည်း ဖြစ်၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီဝိပါက်စိတ်များ)၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏အာရုံသာဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာစိတ်များ)၊ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ကပ်အပ် သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်လည်း မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုသော ကံကြောင့် လည်း မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာ၊ စိတ်များ)။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၅) ကေနစိဝိညေယျဒုက္ခနှင့် သံကိလိဋ္ဌတိကံ တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၃၃။ တပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ တစုံတခုသော စိတ်သည် သိအပ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ တစုံတခုသော စိတ်သည် မသိအပ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ပူပန်စေတတ်
 နှိပ်စက်တတ် ညစ်နွမ်းစေတတ်သော 'ကိလေသာ' တို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်
 စေအပ်၍ (ကိလေသာတို့နှင့်ယှဉ်၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည်
 ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်များ)။ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည် မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာတို့နှင့်
 မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်၊
 ဝိပါက်၊ ကြံယာစိတ်များ)။ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာ
 တို့နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်းမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏
 (လောကုတ္တရာစိတ်များ) ။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၆) သာသဝဇုန်နှင့် သဝိတက္ကစိတ်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၃၄။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့်
 ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (သတ္တဝါတို့၏
 သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပေါ်နေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သော 'အာသဝ' ၏
 (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်များ)။
 အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဝိတက်လည်း
 ရှိ၍ ဝိစာရလည်း ရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး)။
 ဝိတက်မရှိမူ၍ ဝိစာရမျှသာရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒုတိယဈာန်စိတ် ၁၁-ပါး)။ ဝိတက်
 လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရလည်းမရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်များ) ။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၇) အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုန်နှင့် ပီတိတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၃၅။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့်
 ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။အာသဝနှင့်
 (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်
 စိတ် ၁၂-ပါး)။ အာသဝနှင့်မယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော စိတ်များ)။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ပီတိနှင့်တကွ
 ဖြစ်သော (ပီတိနှင့်ယှဉ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ပီတိသဟုတ်စိတ်
 ၅၁-ပါး)။ သုခဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (သုခသဟုတ်စိတ် ၆၃-ပါး)။
 ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဥပေက္ခာသဟုတ်စိတ် ၅၅-ပါး)။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ဂ) အာသဝဝိပ္ပယုတ္တ သာသဝဇုန်နှင့် ဒဿနတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း ၁၃၆။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဓုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အာသဝနှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏အာရုံသာ ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်များ)။ အာသဝနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် 'ဒဿန' မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်)။ သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီးသော နိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍ မြင်သဖြင့် 'ဘာဝနာ' မည်သော အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော အကုသိုလ်စိတ်ခုနစ်ပါး)။ သောတာပတ္တိ မဂ်သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ် သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ်များ) ။ ပ ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ဃ) သံယောဇနိယဇုန်နှင့် ဒဿနဟေတုတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ဧကကနည်း ၁၃၇။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဓုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင့်ဖွဲ့တတ်သော 'သံယောဇဉ်' ၏ အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်များ)။ သံယောဇဉ်၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (ဒဿန မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော (ဟိတ်နှင့် ယှဉ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်)။ (ဘာဝနာ မည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော အကုသိုလ်စိတ် ၇-ပါး)။ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ်များ)။ ပ ။

ဤသို့ ဆယ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၀) သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုဂ်နှင့် အာစယဂါမိတိက် တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၃၈။ တပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး)၊ သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်များ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော (ရောက်စေတတ်သော) 'အာစယဂါမိ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စိတ်များ)၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော (ရောက်စေ တတ်သော) 'အပစယဂါမိ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ် လေးပါး)၊ စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်မူ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်များ)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၁) သံယောဇနဝိပ္ပယုတ္တ သံယောဇနိယဒုဂ်နှင့် သေက္ခတိက် တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၃၉။ တပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီ ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ်များ)၊ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲ 'သေက္ခ' ပုဂ္ဂိုလ် ခုနစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ဝိညာ- ဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ် လေးပါးနှင့် အောက်ဖိုလ် သုံးပါး)၊ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်ပြီး) ကျင့်ပြီး 'အသေက္ခ' ပုဂ္ဂိုလ် (ရဟန္တာ) တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အရဟတ္တ- ဖိုလ်စိတ်)၊ သေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်းမဟုတ်မူ၍ အသေက္ခ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်များ)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၂) ဂန္ဓနိယဒုဂ်နှင့် ပရိတ္တတိက် တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၄၀။ တပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ် ထုံးဖွဲ့တတ်သော သဘော 'ဂန္ဓ' ၏ (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိ တို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်များ) ။ ဂန္ဓ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။

တိကနည်း။ ။သုံးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။နည်းသော အာနုဘော်ရှိသည့် 'ပရိတ္တ' မည်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကာမစိတ်များ) ။ မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' မည်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဟဂ္ဂတ စိတ်များ) ။ နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သည့် ရာဂ အစရှိသော ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော (မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော) 'အပ္ပမာဏ' မည်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာ စိတ်များ)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၃) ဂန္ဓသမ္ပယုတ္တဒုဂ်နှင့် ပရိတ္တာရမ္မဏတိက် တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၄၁။ တပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဗယနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဂန္ဓနှင့် (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောဘမူ, ဒေါသမူ စိတ်များ) ။ ဂန္ဓနှင့်မယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်များ)။

တိကနည်း။ ။သုံးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။နည်းသော အာနုဘော်ရှိသည့် 'ပရိတ္တ' တရား (ကာမတရား) ကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ္ပမာဏ တရား (လောကုတ္တရာ တရား) ကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၄) ဂန္ဓဝိပ္ပယုတ္တ ဂန္ဓနိယဒုဂ်နှင့် ဟိနတိက် တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၄၂။ တပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဗယနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဂန္ဓနှင့် (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) မယှဉ်မူ၍ ဂန္ဓ၏အာရုံသာဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောဘမူ, ဒေါသမူကြပ်သော လောကီစိတ်များ) ။ ဂန္ဓနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဂန္ဓ၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။

တိကနည်း။ ။သုံးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ယုတ်ညံ့သော 'ဟိန' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး) ။ အလယ် အလတ်

ဖြစ်သော 'မဇ္ဈိမ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်များ)၊
မြင့်မြတ်သော 'ပဏိတ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ် ၈-ပါး)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၅) ဩဃနိယဒုဂ်နှင့် မိစ္ဆတ္တတိက် တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၄၃။ တပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့်
ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (သတ္တဝါတို့ကို
ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နှစ်မြုပ်စေတတ်သော သဘော 'ဩဃ' ၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ
တို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်များ)၊ ဩဃ၏ အာရုံမဟုတ်သော
ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖောက်ပြန်
သော သဘောရှိ၍ စုတိ၏အခြားမဲ့၌ (အပါယ်ငရဲ၌) အကျိုးပေးမြဲသော 'မိစ္ဆတ္တ
နိယတ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်-
စိတ်၏ သတ္တမဇောနှင့် ပဉ္စာနန္တရိယကံကို ကျူးလွန်သည့် ဒေါသမူစိတ်တို့၏ သတ္တမဇော)၊ မဖောက်
ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော 'သမ္ပတ္တနိယတ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည်
ရှိ၏ (မဂ်စိတ်လေးပါး)၊ နှစ်ပါးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် အကျိုးပေးမြဲသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည်
ရှိ၏ (ကြွင်းသော စိတ်များ)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၆) ဩဃသမ္ပယုတ္တဒုဂ်နှင့် မဂ္ဂါရမ္မဏတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၄၄။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့်
ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (သတ္တဝါတို့ကို
ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နှစ်မြုပ်စေတတ်သော သဘော 'ဩဃ' နှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ
တို့နှင့်) ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်များ)၊ ဩဃနှင့်မယှဉ်သော ဝိညာ-
ဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော စိတ်များ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ မဂ်ကို အာရုံ
ပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ္ဂါရမ္မဏစိတ်)၊ မဂ်မည်သော အကြောင်း
ရင်းဟိတ်ရှိသော (သမ္မာဒိဋ္ဌိ မည်သော ပညာတည်းဟူသော အမောဟဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) ဝိညာ-
ဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်လေးပါး)၊ မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး (သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်ဖြစ်သည့်
ဝိမသာဓိပတိမည်သော အမောဟ=ပညာ၊ သမ္မာဝါယာမမဂ္ဂင်ဖြစ်သည့် ဝိရိယာဓိပတိမည်သော-
ဝိရိယ) ရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (မဂ်စိတ်လေးပါး)။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၇) ဩဃဝိပ္ပယုတ္တ ဩဃနိယဓုန်နှင့် ဥပ္ပန္နတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၄၅။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဓုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဩဃ နှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) မယှဉ်မူ၍ ဩဃ၏အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်များ)။ ဩဃနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဩဃ၏အာရုံ လည်းမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဥပါဒ် ဌီ ဘင် ဟုဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်သော 'ပစ္စုပ္ပန်' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်သော 'အနုပ္ပန္န' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (နောင်အနာဂတ် ကာလ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာ စိတ်များ)။ မချွတ်ခကန် ဖြစ်လတ္တံ့သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ဝိပါက်စိတ်များ)။ ။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၈) ယောဂနိယဓုန်နှင့် အတိတတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၄၆။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဓုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်သော သဘော 'ယောဂ'၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်များ)။ ယောဂ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖြစ်ပြီးသော 'အတိတ်' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော 'အနာဂတ်' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော 'ပစ္စုပ္ပန်' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၁၉) ယောဂသမ္ပယုတ္တဓုန်နှင့် အတိတာရမ္မဏတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၄၇။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဓုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ယောဂနှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ် စိတ်များ)။ ယောဂနှင့်မယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသောစိတ်များ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖြစ်ပြီးသော 'အတိတ်' တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော 'အနာဂတ်' တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော 'ပစ္စုပ္ပန်' တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂၀) ယောဂဝိပုယုတ္တ ယောဂနိယဓုကံနှင့် အဇ္ဈတ္တတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၄၈။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဓုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ယောဂနှင့် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့နှင့်) မယှဉ်မူ၍ ယောဂ၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီကုသိုလ်, ဝိပါကံ, ကြိယာစိတ်များ)။ ယောဂနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ယောဂ၏အာရုံလည်း မဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၂၁-နိဝရဏီယဓုကံနှင့် အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက်တစုံ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း ၁၄၉။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။

ဓုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ (ဈာန်, မဂ်, ဖိုလ် တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တားဆီးတတ်သောသဘော 'နိဝရဏ'၏ အာရုံဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကီစိတ်များ)။ နိဝရဏ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောကုတ္တရာစိတ်များ)။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကိုအာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(တိက် ၂၁-ခုနှင့် ဒုက် ၂၁-ခုတို့ကို တစုံစီထား၍ ပူးပေါင်းသော 'ဥဘတောဝဇ္ဇက'နည်း ၂၁-နည်း ပြီး၏။ အသေးစိတ်ရေတွက်ပါမူ ဤနည်း၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း (၂၁ x ၅၅) = ၁၁၅၅-ပါး ဖြစ်၏။)

တိက်နှင့်ဒုက်တို့ကို တစုံစီထား၍ ပူးပေါင်းသော 'ဥဘတောဝဇ္ဇက'နည်း ပြီး၏။

ဗဟုဝိဝေါရ

(ဗျားသောအပြားအားဖြင့် ဟောသော ‘ဗဟုဝိဝေါရ’နည်း ၂၁-နည်း)

သတ္တကနည်း

တိက် ၂၁-ခုကို ဘုံလေးပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ ၇-ပါးစီ ဟောသော သတ္တကနည်း

(၁) ကုသလတိက် သတ္တကနည်း။ ။ ခုနစ်ပါး ပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အပြစ်မရှိမူ၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေး တတ်သော ‘ကုသိုလ်’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပြစ်နှင့် တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုး ဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော ‘အကုသိုလ်’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ် သော ‘အဗျာကတ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) ‘ကာမာဝစရ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) ‘ရူပါဝစရ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) ‘အရူပါဝစရ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော ‘အပရိယာပန္န’ (လောကုတ္တရာ) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ခုနစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(၂) ဝေဒနာတိက် သတ္တကနည်း။ ။ ထိုမှတပါးလည်း ခုနစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာ- ဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ချမ်းသာခံစားမှု သုခဝေဒနာ နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဆင်းရဲခံစားမှု ဒုက္ခဝေဒနာ နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဆင်းရဲချမ်းသာမဟုတ်သော ခံစားမှု (အလယ်အလတ်ခံစားမှု) ‘အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ’ (ဥပေက္ခာဝေဒနာ) နှင့် ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော ‘ကာမာဝစရ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော ‘ရူပါဝစရ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော ‘အရူပါဝစရ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော ‘အပရိယာပန္န’ (လောကုတ္တရာ) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ ပ။”

(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် သတ္တကနည်း။ ။ အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော ‘ကာမာဝစရ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော ‘ရူပါဝစရ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော ‘အရူပါဝစရ’ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ,

၁။ အမှတ် (၃) ဝိပါကတိက် သတ္တကနည်းမှ အမှတ် (၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် သတ္တကနည်းအထိ (သတ္တကနည်း ၁၈-နည်းတို့ကို) ပေယျာလ လုံးဝချန်ထားခဲ့သည်။
အဘိ မြန် ၂-၁၄-

အရူပ)ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။
ဤသို့ ခုနစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ဤ ဗဟုဝိဝေါရနည်း၌ အသေးစိတ်ရေတွက် ပါမူ ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း (၂၁×၇)=၁၄၇-ပါး
ဖြစ်၏)။

(ဗဟုဝိဝေါရ သတ္တကနည်း ၂၁-နည်း ပြီး၏)။

စတုဝိသတိဝိဇနည်း

တိက် ၂၁-ခုကို ဖဿ ၆-ပါးဖြင့် ဝေဖန်၍ ၂၄-ပါးစီဟောသော စတုဝိသတိဝိဇနည်း ၂၁-နည်း^၁
(၁) ကုသလတိက် စတုဝိသတိဝိဇနည်း။ ။ နှစ်ဆယ့်လေးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာ-
ဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁-၂-၃။ မျက်စိအတွေ့ (မျက်စိအကြည် 'စက္ခုပသာဒ' နှင့် အဆင်း 'ရူပါရုံ' တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု)
'စက္ခုသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ကုသိုလ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ
သည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပျာကတဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၄-၅-၆။ နားအတွေ့ (နားအကြည် 'သောတပသာဒ' နှင့် အသံ 'သဒ္ဒါရုံ' တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု)
'သောတသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ ။

၇-၈-၉။ နှာခေါင်းအတွေ့ (နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနပသာဒ' နှင့် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ' တို့ တွေ့ဆုံ
ထိခိုက်မှု) 'ဃာနသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ ။

၁၀-၁၁-၁၂။ လျှာအတွေ့ (လျှာအကြည် 'ဇိဝှိယသာဒ' နှင့် အရသာ 'ရသာရုံ' တို့ တွေ့ဆုံ
ထိခိုက်မှု) 'ဇိဝှိယသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ ။

၁၃-၁၄-၁၅။ ကိုယ်အတွေ့ (ကိုယ်အကြည် 'ကာယပသာဒ' နှင့် အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ' တို့ တွေ့ဆုံ
ထိခိုက်မှု) 'ကာယသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ ။

၁၆-၁၇-၁၈။ စိတ်အတွေ့ (စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'မနောသမ္ပဿ' ဟူသော
အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ကုသိုလ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ်
ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပျာကတဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၁၉-၂၄။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်'၊ ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်'၊ နံသိစိတ် 'ဃာန-
ဝိညာဏ်'၊ လျှက်သိစိတ် 'ဇိဝှိယဝိညာဏ်'၊ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်'၊ ကြံသိစိတ် 'မနော
ဝိညာဏ်' ။ ။ ဤသို့ နှစ်ဆယ့်လေးပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ကုသလတိက် စတုဝိသတိဝိဇနည်း ပြီး၏) ။

၁။ စတုဝိသတိဝိဇနည်း ၂၁-နည်း၌ တနည်းတနည်းအတွက် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၂၄-ပါးစီ ဟောထားရာ အသေး
စိတ်ရေတွက်ပါမ ကိန်းသုံး၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း (၂၁×၂၄)=၅၀၄-ပါးဖြစ်သည်။

(၂) ဝေဒနာတိက် စတုဝိသတိဝိနည်း။ ။ ထိုမှတပါးလည်း နှစ်ဆယ့်လေးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁-၂-၃။ မျက်စိအတွေ့ (မျက်စိအကြည် 'စက္ခုပသာဒ'နှင့်အဆင်း 'ရူပါရုံ' တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'စက္ခုသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။

(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် စတုဝိသတိဝိနည်း။ ။ (နှစ်ဆယ့်လေးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏)။

၁-၂-၃။ (မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည်) အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပ သန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

[မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဉ်'။ ။ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဉ်'၊ ကြံသိစိတ် 'မနောဝိညာဉ်']^၂

၄-၅-၆။ နားအတွေ့ 'သောတသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ။

၇-၈-၉။ နှာခေါင်းအတွေ့ 'ဃာနသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ။

၁၀-၁၁-၁၂။ လျှာအတွေ့ 'ဇိဝှိသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ။

၁၃-၁၄-၁၅။ ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ။

၁၆-၁၈။ စိတ်အတွေ့ 'မနောသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်းအပ သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၁၉-၂၄။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်'၊ ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်'၊ နှံသိစိတ် 'ဃာနဝိညာဏ်'၊ လျက်သိစိတ် 'ဇိဝှိဝိညာဏ်'၊ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်'၊ ကြံသိစိတ် 'မနောဝိညာဏ်'။

ဤသို့ နှစ်ဆယ့်လေးပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် စတုဝိသတိဝိနည်း ပြီး၏)။

၁။ အမှတ် (၃) ဝိပါကတိက် စတုဝိသတိဝိနည်းမှ အမှတ် (၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် စတုဝိသတိဝိနည်းအထိ (စတုဝိသတိဝိနည်း ၁၈-နည်းတို့ကို) ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။

၂။ ဤစာပိုဒ်မှာ ပါဠိတော်၌ ပါရှိနေသဖြင့်သာ အနက်ပြန်ဆိုရေးသားလိုက်ပါသည်။ စင်စစ်မှာ ဤစာပိုဒ်သည် အပိုသာဖြစ်ပါသည်။

(တိက် ၂၁-ခုကို ဖဿ ဖိ-ပါးဖြင့် ဝေဖန်၍ ၂၄-ပါးစီဟောသော စတုရိသတိဝိနည်း ၂၁-နည်း ပြီး၏။ အသေးစိတ်ရေတွက်သော် ဤစတုရိသတိဝိနည်း၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း (၂၁×၂၄)= ၅၀၄-ပါး ဖြစ်၏။

(စတုရိသတိဝိနည်း ၂၁-နည်း ပြီး၏။)

တိ သဝိနည်း

(ဘုံလေးပါးဖြင့် ဖဿ ဖိ-ပါးကို ဝေဖန်၍ အပြား ၃၀-အားဖြင့် ဟောသော တိ သဝိနည်း)

သုံးဆယ်ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁-၄။ မျက်စိအာဇာနည်၊ နှာခေါင်းအာဇာနည်၊ ဝါဒဗျူဟာ၊ အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ကျင့်လည် ကျက်စားရာ ဖြစ်သော) 'ကာမာဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ကျင့်လည် ကျက်စားရာ ဖြစ်သော) 'ရူပါဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ကျင့်လည်ကျက်စားရာ ဖြစ်သော) 'အရူပါဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၅-၈။ နှာအတွေ့ 'သောတသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ပ။

၉-၁၂။ နှာခေါင်းအတွေ့ 'ဃာနသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ပ။

၁၃-၁၆။ လျှာအတွေ့ 'ဇိပါသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ပ။

၁၇-၂၀။ ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ပ။

၂၁-၂၄။ စိတ်အတွေ့ 'မနောသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော 'ကာမာဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ရူပါဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'အရူပါဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၂၅-၃၀။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်'၊ ကြားသိစိတ် 'သောဘဝိညာဏ်'၊ နှံသိစိတ် 'ဃာန- ဝိညာဏ်'၊ လျက်သိစိတ် 'ဇိဝါဝိညာဏ်'၊ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်'၊ ကြံသိစိတ် 'မနော- ဝိညာဏ်'။ ။ ဤသို့ သုံးဆယ်ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(ဘုံလေးပါးဖြင့် ဖဿ ဖိ-ပါးကို ဝေဖန်၍ အပြား ၃၀-အားဖြင့် ဟောသော တိ သဝိနည်း ပြီး၏။ ဤတိ သဝိနည်း၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း ၃၀-ပါး ဖြစ်၏။

(တိ သဝိနည်း ပြီး၏။)

ဗဟုဝိနည်း

တိက် ၂၁-ခုကို ဘုံလေးပါး ဖဿ ၆-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ ဟောသည့်

များသော အပြားရှိသော ဗဟုဝိနည်း ၂၁-နည်း^၁

(၁) ကုသလတိက် ဗဟုဝိနည်း ၄၈-ပါး။ ။များသော အပြားအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁-၇။ မျက်စိအတွေ့ (မျက်စိအကြည် 'စက္ခုပသဒ'နှင့် အဆင်း 'ရူပါရုံ'တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'စက္ခုသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ကုသိုလ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'ကာမာဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) 'ရူပါဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) 'အရူပါဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

[မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်' ။ ပ။ ကြံသိစိတ် 'မနောဝိညာဏ်' ။]^၂

၈-၁၄။ နားအတွေ့ 'သောတသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၁၅-၂၁။ နှာခေါင်းအတွေ့ 'ဃာနသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၂၂-၂၈။ လျှာအတွေ့ 'ဇိဝှိသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၂၉-၃၅။ ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ။ ပ။

၃၆-၄၂။ စိတ်အတွေ့ (စိတ်နှင့်ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) 'မနောသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်း ကြောင့်ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ကုသိုလ်ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ်ဝိညာဏက္ခန္ဓာ သည် ရှိ၏။ အဗျာကတဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ကာမာဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ရူပါဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပ- ဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'အရူပါဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၄၃-၄၈။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်' ။ ပ။ ကြံသိစိတ် 'မနောဝိညာဏ်' ။ ။ ဤသို့ များသော အပြားအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁။ ဤနည်း တနည်း တနည်း၌ ဝိညာဉ်ပေါင်း ၄၈-ပါး ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဗဟုဝိနည်း ၂၁-နည်း၌ ဝိညာဉ်ပေါင်း (၂၁ x ၄၈) = ၁၀၀၈-ပါး ရှိသည်။

၂။ ဤစာပိုဒ်မှာ အပိုဖြစ်သည်။ ပါဠိတော်၌ပါရှိနေ၍သာ ဘာသာပြန်ဆိုရေးသားလိုက်ပါသည်။

(၂) ဝေဒနာတိက် ဗဟုဝိနည်း ၄၇-ပါး။ ။ ထိုမှတပါးလည်း များသောအပြားအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

၁-၇။ မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။ ။

(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် ဗဟုဝိနည်း ၄၇-ပါး။ ။ (ထိုမှတပါးလည်း များသော အပြားအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏)။

၁-၇။ (မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ပဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည်) အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပ သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ကာမာဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ရူပါဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'အရူပါဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

၇-၁၄။ နားအတွေ့ 'သောတသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ပ။ ။

၁၅-၂၁။ နှာခေါင်းအတွေ့ 'ဃာနသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ပ။ ။

၂၂-၂၇။ လျှာအတွေ့ 'ဇိဝှိသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ပ။ ။

၂၉-၃၅။ ကိုယ်အတွေ့ 'ကာယသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်။ ပ။ ။

[၃၆-၄၂။ စိတ်အတွေ့ 'မနောသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ပ။ ။]^၂

၃၆-၄၂။ (စိတ်အတွေ့ 'မနောသမ္ပဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည်) အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အတွင်း အပ သန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) 'ကာမာဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) 'ရူပါဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော) 'အရူပါဝစရ' ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' (လောကုတ္တရာ) ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။^၃

၁။ အမှတ် (၃) ဝိပါကတိက် ဗဟုဝိနည်းမှ အမှတ် (၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် ဗဟုဝိနည်းအထိ (ဗဟုဝိနည်း ၁၇-နည်းထို့ကို) ဝေယျာလ လုံးဝ ချန်ခဲ့သည်။

၂။ ဤစာပိုဒ်သည် ဝေဒနာတိက် ဗဟုဝိနည်းကို ပြန်ဖော်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ စင်စစ်မှာ ဤစာပိုဒ်သည် အပိုသာဖြစ်သည်။ လေ့လာသူအတွက် ရှုပ်ထွေးစေသည်။

၃။ ဤစာပိုဒ်မှာ အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက်ကို ဆက်သက်၍ ဖော်ပြခြင်းဖြစ်သည်။

ဝိဘင်္ဂ]

၂-အဘိဓမ္မဘာဇနိယ ၅-ဝိညာဏက္ခန္ဓ

၂၁၅

၄၃-၄၈။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်'၊ ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်'၊ နံသိစိတ် 'သာန-
ဝိညာဏ်'၊ လျက်သိစိတ် 'ဇိဝှိဝိညာဏ်'၊ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်'၊ ကြံသိစိတ် 'မနောဝိညာဏ်'။

ဤသို့ များသော အပြားအားဖြင့် ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

(တိက် ၂၁-ခုကို ဘုံလေးပါး ဖဿ ၆-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ဟောသည့် များသော အပြားရှိသော
ဗဟုဝိနေည်း ၂၁-နည်း ပြီး၏။ ဤနည်း၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်း (၂၁×၄၈) = ၁၀၀၈-ပါး ဖြစ်၏။
(ဗဟုဝိနေည်း ပြီး၏)။

ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဝိညာဏ်ကို သိမှုအစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

[ဝိညာဏက္ခန္ဓာပေါင်းမှာ	(၁) ဒုကမ္မလကနည်း	၆၀၀၆၀-ပါး
	(၂) တိကမ္မလကနည်း	၆၀၀၆၀-ပါး
	(၃) ဥဘတောဝဇုကနည်း	၁၁၅၅-ပါး
	(၄) သတ္တကနည်း	၁၄၇-ပါး
	(၅) စတုဝိသတိဝိနေည်း	၅၀၄-ပါး
	(၆) တိ သဝိနေည်း	၃၀-ပါး
	(၇) ဗဟုဝိနေည်း	၁၀၀၈-ပါး

ပေါင်း ၁၂၂၉၆၄-ပါး ဖြစ်၏]။

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ပြီး၏။

ဝိညာဏ်ထို့ကို အဘိဓမ္မာနည်းအားဖြင့် ဝေဖန် ဟောကြားအပ်သော 'အဘိဓမ္မဘာဇနိယ'နည်း ပြီး၏။

၃-ပဉ္စာပုစ္ဆက

(အမေးအဖြေဖြု၍ ဟောကြားသော 'ပဉ္စာပုစ္ဆက'နည်း)

ခန္ဓာငါးပါး ၁၅၀။ ခန္ဓာငါးပါးတို့ကား—ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'၊ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ'၊ ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ'၊ သိမှုအစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'တို့တည်း။

ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို တိက်ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာနည်းသက်သက်ကို ပြခြင်း

၁-တိက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာကို ပြခြင်း

(၁)ကုသလတိက် အမေးပုစ္ဆာ ၁၅၁။ ခန္ဓာငါးပါးတို့တွင် အပြစ်မရှိမူ၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော 'ကုသိုလ်'ခန္ဓာတို့သည် အဘယ်မျှ ရှိကုန်သနည်း၊ အပြစ်နှင့် တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုး ဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော အကုသိုလ်'ခန္ဓာတို့သည် အဘယ်မျှရှိကုန်သနည်း၊ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ'ခန္ဓာတို့သည် အဘယ်မျှ ရှိကုန်သနည်း။ပ။

(တိက်အမှတ် ၂-မှ ၂၂-အထိ ပေယျာလ ချန်ထားခဲ့သည်)၂

၂-ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာကို ပြခြင်း

(ဒုက်အမှတ် ၁-မှ ၉၉-အထိ ပေယျာလ ချန်ထားခဲ့သည်) ၃

(၁၀၀) သရဏဒုက် အမေးပုစ္ဆာ။ ။ ငိုကြွေးကြောင်း (ဥပဓာသော ကိလေသာ) ရှိသော 'သရဏ'ခန္ဓာတို့သည် အဘယ်မျှ ရှိကုန်သနည်း၊ ငိုကြွေးကြောင်း (ဥပဓာသော ကိလေသာ) မရှိသော 'အရဏ'ခန္ဓာတို့သည် အဘယ်မျှရှိကုန်သနည်း။

ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို တိက်ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇနာကို ပြခြင်း

၁-တိက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇနာကို ပြခြင်း

(၁) ကုသလတိက် အဖြေဝိသဇနာ ၁၅၂။ ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ'ဖြစ်၏။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အပြစ်မရှိမူ၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော 'ကုသိုလ်'ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

၁။ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဆိုသည်မှာ ဝေဒနာ, သညာကြည်သော စေတသိက် ၅၀-ပါးဖြစ်သည်။

၂။ အမှတ် (၂) ဝေဒနာတိက်မှ အမှတ် (၂၂) သနိဒဿနတိက်အထိ (တိက် ၂၁-ခုကို) ပေယျာလလုံးငါးချန်ထားခဲ့သည်။ ထိုတိက်တို့ကို ကုသလတိက် အမေးပုစ္ဆာအတိုင်း ချဲ့၍ယူပါလေ၊ အန္တပေယျာလနည်း ဖြစ်သည်။

၃။ အမှတ် (၁) ဟေတုဒုက်မှ အမှတ် (၉၉) သဉ္စတ္တဒုက်အထိ (ဒုက် ၉၉-ခုကို) ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။ ထိုဒုက်တို့ကို သရဏဒုက်အမေးပုစ္ဆာနည်းတူ ချဲ့၍ယူပါလေ၊ အာဒိပေယျာလနည်း ဖြစ်သည်။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေး တတ်သော ‘အကုသိုလ်’ ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ‘အဗျာကတ’ဖြစ်ကုန်၏ (ဝိပါက်, ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

(၂) ဝေဒနာတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရူပက္ခန္ဓာ, ဝေဒနာက္ခန္ဓာ) ခန္ဓာနှစ်ပါးတို့ကို သုခဝေဒနာ နှင့်ယှဉ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း, ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍ ၎င်း, အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော (သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (သုခ သဟဂုတ်စိတ် ၆၃-ပါးနှင့် ထိုစိတ်တို့၌ရှိသော သညာ, သင်္ခါရ)။

အချို့သော (သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်စိတ်, ဒေါသမူဒေနှင့် ထိုစိတ်တို့၌ရှိသော သညာ, သင်္ခါရ)။

အချို့သော (သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ပါးနှင့် ထိုစိတ်တို့၌ ရှိသော သညာ, သင်္ခါရ)။

(၃) ဝိပါကတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရူပက္ခန္ဓာသည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုး ‘ဝိပါက်’ လည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုး ‘ဝိပါက်’ ကို ဖြစ်စေခြင်း သဘော ရှိသော (အကျိုး ‘ဝိပါက်’ ကို ဖြစ်စေတတ်သော) တရားလည်း မဟုတ်။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ကုသိုလ်, အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုး ‘ဝိပါက်’ ဖြစ်ကုန်၏ (ဝိပါက်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အကျိုး ‘ဝိပါက်’ ကို ဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသော (အကျိုး ‘ဝိပါက်’ ကို ဖြစ်စေတတ်သော) တရားဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်, အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်များ) ။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာ လေးပါးတို့သည် ကုသိုလ်, အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုး ‘ဝိပါက်’ လည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုး ‘ဝိပါက်’ ကို ဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသော (အကျိုး ‘ဝိပါက်’ ကို ဖြစ်စေတတ်သော) တရားလည်း မဟုတ်ကုန် (ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(၄) ဥပါဒိဏ္ဍတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။အချို့သော ရူပက္ခန္ဓာသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိ တို့၏အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့်လည်းဖြစ်၍) ဥပါဒါန်၏အာရုံလည်းဖြစ်၏ (ကမ္မဇရုပ်)။

အချို့သော ရူပက္ခန္ဓာသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ် မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်၏ (ကမ္မဇ ရုပ်မှကြွင်းသော တိဇရုပ်များ)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ် ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့်လည်း ဖြစ်၍) ဥပါဒါန်တို့၏အာရုံ လည်း ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီဝိပါကံ စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ် ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုသည့်ကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်း မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့အာရုံပြုသည့် ကံကြောင့်လည်း မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်တို့ ၏အာရုံလည်း မဟုတ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(၅) သံကိလိဋ္ဌတိကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ် ညစ်နွမ်းစေ တတ်သော 'ကိလေသာ' တို့သည် ပူပန်စေအပ်သည် မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာတို့နှင့်မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၏။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ကိလေသာတို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်၍ (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း ယှဉ်၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည် မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်, ဝိပါကံ, ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်း မဟုတ်ကုန် (လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(၆) ဝိတက္ကတိကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် ဝိတက်လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရလည်း မရှိသော ခန္ဓာဖြစ်၏ (ဝိတက်, ဝိစာရတို့နှင့် မယှဉ်)။

အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) နာမ်ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ဝိတက်လည်း ရှိ၍ ဝိစာရ လည်း ရှိကုန်၏ (သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါးနှင့် ၎င်းတို့၌ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ)။

အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) နာမ်ခန္ဓာ သုံးပါးတို့သည် ဝိတက်မရှိမူ၍ ဝိစာရမျှသာ ရှိကုန်၏ (ဒုတိယဈာန်စိတ် ၁၁-ပါးနှင့် ၎င်းတို့၌ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ)။

အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) နာမ်ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ဝိတက်လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရ လည်း မရှိသော ခန္ဓာများ ဖြစ်ကုန်၏ (အဝိတက္က အဝိစာရစိတ် ၅၅-ပါးနှင့် ၎င်းတို့၌ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဝိတက်လည်းရှိ၍ ဝိစာရလည်းရှိသော ခန္ဓာဖြစ်၏ (သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသော ဝိတက် ဝိစာရကြည်သည့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဝိတက်မရှိမူ၍ ဝိစာရမူသာ ရှိသော ခန္ဓာဖြစ်၏ (ဒုတိယဈာန်စိတ် ၁၁-ပါး၌ရှိသော ဝိစာရကြည်သည့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသော ဝိတက် ၅၅-ပါး)၊ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဝိတက်လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရလည်းမရှိသော ခန္ဓာဖြစ်၏ (အဝိတက္ကအဝိစာရစိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာနှင့် ဒုတိယဈာန်စိတ် ၁၁-ပါး၌ရှိသော ဝိစာရ ၁၁-ပါး)။

တိက်မုတ်။ ။ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို ဝိတက်လည်းရှိ၍ ဝိစာရလည်းရှိသော ခန္ဓာဖြစ်၏ဟူ၍ ၎င်း၊ ဝိတက်မရှိမူ၍ ဝိစာရမူသာရှိသော ခန္ဓာဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဝိတက်လည်းမရှိမူ၍ ဝိစာရလည်းမရှိသော ခန္ဓာဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသော ဝိစာရစေတသိက် ၅၅-ပါး)။ (ဏိ-၁၄၀၁)

(၇) ပီတိတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာကို ပီတိနှင့်တကွ ဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း (ပီတိနှင့်ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း)၊ သုခဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ။

အချို့သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ပီတိနှင့်တကွဖြစ်၍ (ပီတိနှင့်ယှဉ်၍) သုခဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ်ချေ (သပ္ပိတိကစိတ် ၅၁-ပါးတို့၌ ရှိသော ဝေဒနာ)၊ (အချို့သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ပီတိနှင့်သာ တကွ ဖြစ်၍) ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ် (ပီတိသဟဂုတ်စိတ် ၅၁-ပါး၌ရှိသော ဝေဒနာ)။

တိက်မုတ်။ ။ အချို့သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာကို ပီတိနှင့်တကွဖြစ်၏ (ပီတိနှင့်ယှဉ်၏) ဟု မဆိုအပ်ချေ (ကာယဝိညာဉ် ဒွေ၊ ဒေါသမူဒွေ၊ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ပါး၊ စတုတ္ထဈာန်စိတ် ၁၁-ပါးတို့၌ရှိသော ဝေဒနာ)။

အချို့သော (သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ပီတိနှင့်တကွဖြစ်ကုန်၏ (ပီတိသဟဂုတ်စိတ် ၅၁-ပါးနှင့် ထိုစိတ်တို့၌ရှိသော သညာ၊ သင်္ခါရ)၊ အချို့သော (သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်ကုန်၏ (သုခသဟဂုတ်စိတ် ၆၃-ပါးနှင့် ထိုစိတ်တို့၌ရှိသော သညာ၊ သင်္ခါရ)၊ အချို့သော (သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်ကုန်၏ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ပါးနှင့် ထိုစိတ်တို့၌ရှိသော သညာ၊ သင်္ခါရ)။

တိက်မုတ်။ ။ အချို့သော (သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ပီတိနှင့်တကွဖြစ်ကုန်၏ (ယှဉ်ကုန်၏) ဟူ၍၎င်း၊ သုခဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်နှင့် ဒေါသမူစိတ်တို့၌ရှိသော သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဉ်)။ (ဏိ-၁၄၀၄)

၁။ ဤနေရာ၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို သီးခြားထုတ်၍ ဟောထားသည်။ အကြောင်းမှာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ တိက်သုံးခု အပြင် တိက်မုတ်လည်း ရနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သဝိတက္ကသဝိစာရစိတ် ၅၅-ခု၌ရှိသော ဝိစာရစေတသိတ် ၅၅-ခုသည် တိက်မုတ်ဖြစ်သည်။ စင်စစ်မှာ ဝိစာရ ၆၆-ခုရှိသော်လည်း ဒုတိယဈာန်၌ရှိသော ဝိစာရ ၁၁-ခုမှာ တိက်၏ တတိယပဒ၌ တရားကိုယ်အရ ကောက်နိုင်သောကြောင့်တည်း။

(ဂ) ဒဿနတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် ‘ဒဿန’ မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သည့် ခန္ဓာလည်းမဟုတ်၊ (သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီးသည့် နိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍ မြင်သဖြင့် ‘ဘာဝနာ’ မည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သည့် ခန္ဓာလည်း မဟုတ်ချေ။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့်ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်ကုန်၏ (ကြွင်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သည်လည်းမဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်ကုန် (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

(ဇ) ဒဿနဟေတုတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည့် ခန္ဓာလည်းမဟုတ်၊ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည့် ခန္ဓာလည်း မဟုတ်ချေ။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိကုန်၏ (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်ကုန်၏) (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် မောဟကြဉ်သော ဝိစိကိစ္ဆာစိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပဿယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မောဟကြဉ်သော ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်ကုန် (မောဟမူဒွေ၌ ရှိသော မောဟ, ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ (ဇိ-၁၄၁၀)

(ဃ) အာစယဂါမိတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်မူ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်ချေ။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီ ကုသိုလ်နှင့် အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်မူ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်ကုန် (ဝိပါက်, ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ် နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။

(င) သေက္ခတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲ ‘သေက္ခ’ ပုဂ္ဂိုလ် ခုနစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်မူ၍ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး) ကျင့်ပြီး ‘အသေက္ခ’ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်ချေ။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ကျင့်ဆဲ ‘သေက္ခ’ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်စိတ်လေးပါးနှင့် အောက်ဖိုလ်သုံးပါး စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ကျင့်ပြီး

‘အသေက္ခ’ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်ကုန်၏ (အရဟတ္တဖိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ကျင့်ဆဲ ‘သေက္ခ’ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်မူ၍ ကျင့်ပြီး ‘အသေက္ခ’ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်ကုန် (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ (ဇီဝိ-၁၄၁၆)

(၁၂) ပရိတ္တတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ဂ္ဂုပက္ခန္ဓာသည် နည်းသော အာနုဘော်ရှိ၏ (နည်းသော အာနုဘော်ရှိသည့် ‘ပရိတ္တ’ (ကာမ) တရားဖြစ်၏)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အာနုဘော်နည်းကုန်၏ (ကာမစိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် မြင့်မြတ်သည်ဖြစ်ကုန်၏ (မဟဂ္ဂတစိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာ လေးပါးတို့သည် နှိုင်းယှဉ်တတ်သော ရာဂအစရှိသော ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော (မနှိုင်းယှဉ်အပ်သည့်) ‘အပ္ပမာဏ’ တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(၁၃) ပရိတ္တာရပ္ပမ္ပဏတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ဂ္ဂုပက္ခန္ဓာသည် အာရုံပြုတတ်သော တရား မဟုတ်ချေ (အနာရပ္ပမ္ပဏ)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ပရိတ္တတရား (ကာမတရား) ကို အာရုံပြုကုန်၏။ အချို့ သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် မဟဂ္ဂုတ်တရားကို အာရုံပြုကုန်၏။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါး တို့သည် အပ္ပမာဏတရား (လောကုတ္တရာတရား) ကို အာရုံပြုကုန်၏။

တိက်မုတ်။ ။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို ပရိတ္တတရား (ကာမတရား) ကို အာရုံ ပြုကုန်၏ဟူ၍ ၎င်း မဟဂ္ဂုတ်တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍ ၎င်း အပ္ပမာဏတရား (လောကုတ္တရာတရား) ကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍ ၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ပညတ်ကို ကော်အာရုံပြုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးဖြစ်သော ဂ္ဂုပစိတ် ၁၅-ပါးနှင့် အဂ္ဂုပ ပထမနှင့် တတိယ-စိတ် ၆-ပါး၊ ၎င်းတို့၌ ရှိသော ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ)။ (ဇီဝိ-၁၄၂၂)

(၁၄) ဟိနတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ဂ္ဂုပက္ခန္ဓာသည် အလယ်အလတ်တရား ဖြစ်၏။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ယုတ်ညံ့သော ‘ဟိန’ တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အလယ်အလတ်ဖြစ်သော ‘မဇ္ဈိမ’ တရားဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါး တို့သည် မြင့်မြတ်သော ‘ယစိတ’ တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

(၁၅) မိစ္ဆတ္တတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ဂ္ဂုပက္ခန္ဓာသည် မိစ္ဆတ္တနိယဘလည်း မဟုတ်မူ၍ သမ္မတ္တ- နိယဘလည်း မဟုတ်ချေ (အနိယဘ)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖောက်ပြန်ကတ်သော သဘောရှိ၍ စုတိ၏အခြားမဲ့၌ (အပါယ်ငရဲ၌) အကျိုးပေးမြဲသော ‘မိစ္ဆတ္တနိယဘ’ တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နိပါတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၏ သတ္တမဇောနှင့် ပဉ္စာနန္တရိယကံကို ကျူးလွန်သည့် ဒေါသမူစိတ်တို့၏ သတ္တမဇော စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါး

တို့သည် မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော ‘သမ္ပတ္တနိယတ တရားဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် နှစ်ပါးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် အကျိုးပေး မမြဲကုန် (အနိယတ)။

(၁၆) မဂ္ဂါရမ္မဏတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် အာရုံပြုတတ်သောတရား မဟုတ် ချေ (အနာရမ္မဏ)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် မဂ်ကို အာရုံပြုကုန်၏၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါး တို့သည် မဂ်မည်သော အကြောင်းရင်း ဟိတ် (သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင် မည်သော ပညာတည်းဟူသော အမောဟဟိတ်) ရှိကုန်၏ (အမောဟကြောင့်မည် မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါး တို့သည် မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး ‘မဂ္ဂါဓိပတိ’ (ဝိမံသာဓိပတိ=အမောဟ=သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ သမ္မာဝါ- ယာမ=ဝိရိယာဓိပတိ=ဝိရိယ) ရှိကုန်၏ (မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ (ဏိ-၁၄၂၉)

တိက်မုတ်။ ။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို မဂ်ကိုအာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍၎င်း မဂ်မည်သော အကြောင်းရင်း ဟိတ် ရှိကုန်၏ဟူ၍၎င်း မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး ‘မဂ္ဂါဓိပတိ’ ရှိကုန်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (မဂ်ကိုအာရုံပြုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။ (ဏိ-၁၄၂၉)

(၁၇) ဥပ္ပန္နတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ အချို့သော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲ ဖြစ်ကုန်၏၊ အချို့ သော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်ကုန် (နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ကမ္မဇရုပ်မှ တပါး တိဇရုပ်)၊ အချို့သော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် မချွတ်ကော်န်ဖြစ်လတ္တံ့ ဖြစ်ကုန်၏ (ဝိပါက် စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ကမ္မဇရုပ်)။ (ဏိ-၁၄၃၀)

(၁၈) အတိတတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ အချို့သော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် ဖြစ်ပြီး ‘အတိတ်’ တရား ဖြစ်ကုန်၏၊ အချို့သော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော ‘အနာဂတ်’ တရား ဖြစ်ကုန်၏၊ အချို့သော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် ဖြစ်ဆဲ ‘ပစ္စုပ္ပန်’ တရား ဖြစ်ကုန်၏။

(၁၉) အတိတာရမ္မဏတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် အာရုံပြုတတ်သော တရား မဟုတ်ချေ (အနာရမ္မဏ)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ပြီး ‘အတိတ်’ တရားကို အာရုံပြုကုန်၏၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော ‘အနာဂတ်’ တရားကို အာရုံပြုကုန်၏၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ဆဲ ‘ပစ္စုပ္ပန်’ တရားကို အာရုံပြုကုန်၏။

တိက်မုတ်။ ။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို ဖြစ်ပြီး ‘အတိတ်’ တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ ဟူ၍၎င်း မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော ‘အနာဂတ်’ တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ ဟူ၍၎င်း ဖြစ်ဆဲ ‘ပစ္စုပ္ပန်’ တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ပညတ်နှင့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသောတရားများ)။ (ဏိ-၁၄၃၄)

(၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။အချိုသော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ’
သန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏၊ အချိုသော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည်
အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏၊ အချိုသော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် အတွင်း အပ သန္တာန်၌
ဖြစ်ကုန်၏။

(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရူပက္ခန္ဓာသည် အာရုံပြုတတ်သော တရား
မဟုတ်ချေ (အနာရမ္မဏ)။

အချိုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ’ သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံ
ပြုကုန်၏၊ အချိုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံ
ပြုကုန်၏၊ အချိုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အတွင်း အပ သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို
အာရုံပြုကုန်၏။

တိက်မုတ်။ ။အချိုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ’ သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို
အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍၎င်း အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုကုန်၏
ဟူ၍၎င်း အတွင်း အပ သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန်
(နတ္ထိဘော ပညတ်ကို အာရုံပြုသော အာကိဉ္စညာယတနစိတ် ၃-ပါး)။ (ဏိ-၁၄၃၇)

(၂၂) သနိဒဿနတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် မြင်အပ်သော သဘော
လည်း မရှိမူ၍ ထိပါးတတ်သော သဘောလည်း
မရှိကုန် (အနိဒဿန အပ္ပဋိဿ)။

အချိုသော ရူပက္ခန္ဓာသည် မြင်အပ်သော သဘောရှိ၍ ထိပါးတတ်သော သဘောလည်း ရှိ၏
(ရူပါရုံ)၊ အချိုသော ရူပက္ခန္ဓာသည် မြင်အပ်သော သဘော မရှိမူ၍ ထိပါးတတ်သော သဘောသား
ရှိ၏ (ရူပါရုံမှ တပါးသော သြဠာရိကရုပ် ၁၁-ပါး)၊ အချိုသော ရူပက္ခန္ဓာသည် မြင်အပ်သော
သဘောလည်း မရှိမူ၍ ထိပါးတတ်သော သဘောလည်း မရှိချေ (သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး)။

(ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို တိက် ၂၂-ခုတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာကိုပြသော ‘ပဉ္စာပုစ္ဆက’ နည်း ပြီး၏)။

၂-ဒုကဝိသဇ္ဇနာ

(ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို ဒုက ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာကို ပြခြင်း)

(၁-ဟေတုဂေါဇ္ဈကဒုက ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၁) ဟေတုဒုက ၁၅၃။ (ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ ဝိညာဉ်) ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဟိတ်
မမည်ကုန်။

အချိုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဟိတ်မည်၏ (ဟိတ်၆-ပါး)၊ အချိုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည်
ဟိတ်မမည်။

(၂) သဟေတုကဗျာ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် ဟိတ်ရှိသောတရား (ဟိတ်နှင့် ယှဉ်သောတရား) မဟုတ်ချေ။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဟိတ်ရှိသောတရား (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သောတရား) ဖြစ်ကုန်၏ (မောဟမူဒ္ဓေဉ္စိရှိသော မောဟကြည်သည့်သဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဟိတ်မရှိကုန် (မောဟမူဒ္ဓေဉ္စိရှိသောမောဟ၊ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(၃) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဗျာ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် ဟိတ်နှင့် မယှဉ်။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဟိတ်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဟိတ်နှင့် မယှဉ်ကုန်။

(၄) ဟေတု သဟေတုကဗျာ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာကို ဟိတ်လည်း မည်၍ ဟိတ်လည်း ရှိ၏ ဟူ၍၎င်း ဟိတ်သာရှိ၍ ဟိတ်မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ။

(ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ဟိတ်လည်း မည်၍ ဟိတ်လည်း ရှိကုန်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ဟိတ်သာရှိ၍ ဟိတ်မမည်ကုန်။

အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ဟိတ်သာရှိ၍ ဟိတ်လည်းမမည်ဟူ၍ မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဟိတ်လည်း မည်၍ ဟိတ်လည်း ရှိ၏ (မောဟမူဒ္ဓေဉ္စိရှိသော မောဟကြည်သည့် ဟိတ် ၆-ပါး)။ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဟိတ်သာရှိ၍ ဟိတ်မမည်ချေ (သဟိတ်စိတ်၌ရှိသည့် ဟိတ် ၆-ပါးကြည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

ဒုကမုတ်။ ။ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို ဟိတ်လည်း မည်၍ ဟိတ်လည်း ရှိ၏ဟူ၍၎င်း ဟိတ်သာရှိ၍ ဟိတ်မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (မောဟမူဒ္ဓေဉ္စိရှိသော မောဟ၊ အဟိတ်စိတ်၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာများ)။ (ဇာ-၁၄၄၇)

(၅) ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တဗျာ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာကို ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်နှင့်လည်းယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း ဟိတ်နှင့်သာယှဉ်၍ ဟိတ်မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ။

(ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟူ၍ မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ဟိတ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဟိတ်မမည်ကုန်။

ဒုကမုတ်။ ။ အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ဟိတ်နှင့်သာယှဉ်၍ ဟိတ်မမည်ဟူ၍ မဆိုအပ်ကုန် (အဟိတ်စိတ်၌ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်)။

အချိုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ (မောဟမူဒေဋ္ဌိ ရှိသော မောဟကြည်သည့် ဟိတ် ၆-ပါး)။ အချိုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဟိတ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဟိတ်မမည်ချေ (သဟိတ်စိတ်တို့၌ ရှိသော ဟိတ် ၆-ပါး ကြည်သည့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

စုဂ်မုတ်။ ။အချိုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်နှင့်လည်းယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း ဟိတ်နှင့်သာယှဉ်၍ ဟိတ်မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (မောဟမူဒေဋ္ဌိရှိသော မောဟ၊ အဟိတ်စိတ်၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ (ဏိ-၁၄၅၀)

(၆) နဟေတု သဟေတုကစုဂ်။ ။ရူပက္ခန္ဓာသည် ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိချေ။
အချိုသော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာ ရှိကုန်၏။ အချိုသော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိကုန်။

အချိုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာရှိ၏ (သဟိတ်စိတ်၌ရှိသော ဟိတ် ၆-ပါးကြည်သည့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ အချိုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိချေ (အဟိတ်စိတ်၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

စုဂ်မုတ်။ ။အချိုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာရှိ၏ဟူ၍၎င်း ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဟိတ် ၆-ပါး)။ (ဏိ-၁၄၅၂)
(ဟေတုဂေါစ္စကစုဂ် ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏)။

(၂-စုဂ်နိဒ္ဒါ ၇-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၇) သပ္ပတ္တယစုဂ်။ ။ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ) အကြောင်းတရား တို့နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏)။

(၈) သင်္ခတစုဂ်။ ။ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ) အကြောင်းတရားတို့သည် ပေါင်း၍ ပြုပြင်စီရင်အပ်သော 'သင်္ခတ'တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏)။

(၉) သနိဒ္ဓဿနစုဂ်။ ။နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် မြင်အပ်သောသဘော မရှိကုန် (နာမ်ခန္ဓာ တို့ကို မမြင်အပ်ချေ)။

အချိုသော ရူပက္ခန္ဓာသည် မြင်အပ်သောသဘောရှိ၏ (မြင်အပ်၏) (ရူပါရုံ)။ အချိုသော ရူပက္ခန္ဓာသည် မြင်အပ်သောသဘော မရှိချေ (မမြင်အပ်ချေ) (ကြွင်းသောရုပ်များ)။

(၁၀) သပ္ပဒ္ဓိသစုဂ်။ ။နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ထိပါးတတ်သော သဘော မရှိကုန် (အပ္ပ-ဒ္ဓိသ)။

အချိုသော ရူပက္ခန္ဓာသည် ထိပါးတတ်သောသဘော ရှိ၏ (ဩဠာရိကရုပ် ၁၂-ပါး)၊ အချိုသော ရူပက္ခန္ဓာသည် ထိပါးတတ်သောသဘော မရှိချေ (သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး)။

(၁၁) ရူပီဒုဂ်။ ။ရူပက္ခန္ဓာသည် ဖောက်ပြန်တတ်သောသဘော ရှိ၏။

နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် (ရူပက္ခန္ဓာ ဖောက်ပြန်သကဲ့သို့) ဖောက်ပြန်တတ်သော သဘော မရှိကုန်။

(၁၂) လောကီယဒုဂ်။ ။ရူပက္ခန္ဓာသည် လောက၌ အကျုံးဝင်၏ (လောကီတရားဖြစ်၏)။

အချိုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် လောက၌ အကျုံးဝင်ကုန်၏ (လောကီ စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချိုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် လောကမှ ထွက်မြောက်သောတရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(၁၃) ကေနစိဝိညေယျဒုဂ်။ ။ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် တစုံတခုသောစိတ်သည် သိအပ်သောတရား ဖြစ်ကုန်၏၊ ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် တစုံတခုသောစိတ်သည် သိအပ်သောတရား မဟုတ်ကုန်။

(စူဠန္တရဒုဂ် ၇-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏)။

(၃-အာသဝဂေါဇ္ဈကဒုဂ် ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၁၄) အာသဝဒုဂ်။ ။(ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ ဝိညာဉ်) ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သော 'အာသဝ' မမည်ကုန်။

အချိုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် အာသဝ မည်၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ)၊ အချိုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် အာသဝ မမည်ချေ။

(၁၅) သာသဝဒုဂ်။ ။ရူပက္ခန္ဓာသည် အာသဝ၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်၏။

အချိုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အာသဝ၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်များ)၊ အချိုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အာသဝ၏ အာရုံ မဟုတ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(၁၆) အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုဂ်။ ။ရူပက္ခန္ဓာသည် အာသဝနှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) မယှဉ်ချေ။

အချိုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အာသဝနှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) ယှဉ်ကုန်၏ (ဒေါသမူဒွေနှင့် မောဟမူဒွေတို့၌ရှိသော မောဟကြည်သည့် အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချိုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အာသဝနှင့် မယှဉ်ကုန် (ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြံယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ဒေါသမူဒွေနှင့် မောဟမူဒွေတို့၌ရှိသော မောဟ)။

(၁၇) အာသဝ သာသဝဒုဂ်။ ။ ရူပက္ခန္ဓာကို အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝ၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟူ၍ မဆိုအပ်ချေ။

ရူပက္ခန္ဓာသည် အာသဝ၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝမမည်ချေ။

(ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် အာသဝ၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝမမည်ကုန် (လောကီစိတ်, ၎င်းနှင့်ယှဉ်ဘက် ဝေဒနာ, သညာ)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။ အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို အာသဝ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ အာသဝမမည်ဟု မဆိုအပ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ်, ၎င်းနှင့်ယှဉ်ဘက် ဝေဒနာ, သညာ)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟ)။ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝ မမည်ချေ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟကြင်သော လောကီစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝမမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ (ဏိ-၁၄၇၂)

(၁၈) အာသဝ အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုဂ်။ ။ ရူပက္ခန္ဓာကို အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝနှင့် လည်း ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း အာသဝနှင့်သာ ယှဉ်၍ အာသဝ မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ။

(ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် အာသဝနှင့်သာ ယှဉ်၍ အာသဝ မမည်ကုန် (အကုသိုလ်စိတ်, ၎င်း၌ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။ အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို အာသဝနှင့်သာ ယှဉ်၍ အာသဝ မမည်ဟု မဆိုအပ်ကုန် (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်၏ (ဒေါသမူဒွေနှင့် မောဟမူဒွေတို့၌ရှိသော မောဟကြင်သည့် လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟ)။ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် အာသဝနှင့်သာ ယှဉ်၍ အာသဝ မမည်ချေ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟကြင်သည့် အကုသိုလ်စိတ်၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ စေတသိက်များ)။

ခုက်မုတ်။ ။အချိုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို အာသဝလည်း မည်၍ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း အာသဝနှင့်သာယှဉ်၍ အာသဝမမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (အာသဝနှင့် မယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ=ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၊ ဒေါသမူဒွေနှင့် မောဟမူဒွေတို့၌ရှိသော မောဟ)။ (ဏိ-၁၄၇၀, ၁၄၇၄)

(၁၉) အာသဝဝိပ္ပယုတ္တ သာသဝခုက်။ ။ဂ္ဂပက္ခန္ဓာသည် အာသဝနှင့် မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်၏။

အချိုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အာသဝနှင့်မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်, ဒေါသမူနှင့် မောဟမူစိတ်တို့၌ရှိသော မောဟ)။ အချိုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အာသဝနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်ကုန် (လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ် နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။

ခုက်မုတ်။ ။အချိုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို အာသဝနှင့် မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း အာသဝနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏အာရုံလည်း မဟုတ်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ဒေါသမူနှင့် မောဟမူစိတ်တို့၌ရှိသည့် မောဟကြင်သော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။ (ဏိ-၁၄၇၆)

(အာသဝဂါစ္ဆကခုက် ၆-ခု အပြေသဇ္ဇနာ ပြီး၏)။

(၄-သညောဇနဂေါစ္ဆကခုက် ၆-ခု အပြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၂၀) သံယောဇနခုက်။ ။(ရုပ်, ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်သော 'သံယောဇဉ်' မမည်ကုန်။

အချိုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် သံယောဇဉ်မည်၏။ အချိုသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် သံယောဇဉ် မမည်ချေ။

(၂၁) သံယောဇနိယခုက်။ ။ဂ္ဂပက္ခန္ဓာသည် သံယောဇဉ်၏ အာရုံဖြစ်၏။

အချိုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် သံယောဇဉ်၏ အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ် နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။ အချိုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် သံယောဇဉ်၏ အာရုံမဟုတ်ကုန် (လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ် နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။

(၂၂) သံယောဇနသမ္ပယုတ္တခုက်။ ။ဂ္ဂပက္ခန္ဓာသည် သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်ချေ။

အချိုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (ဥဒ္ဓစ္စသဟုတ်စိတ်၌ရှိသည့် မောဟကြင်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။ အချိုသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်ကုန် (ကြွင်းသော နာမ်ခန္ဓာ လေးပါး)။ (ဏိ-၁၄၈၁, ၁၄၈၂)

(၂၃) သံယောဇန သံယောဇနိယခုက်။ ။ဂ္ဂပက္ခန္ဓာကို သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။ (ဂ္ဂပက္ခန္ဓာသည်) သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ သံယောဇဉ်မမည်ချေ။

(ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ကုန် (လောကီစိတ်နှင့် ၎င်း၌ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ)။

ဇုန်မုတ်။ ။ အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ဟု မဆိုအပ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ်နှင့် ၎င်း၌ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ ခန္ဓာသုံးပါး)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (သံယောဇဉ် ၁၀-ပါး)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ချေ (သံယောဇဉ် ၁၀-ပါးကြင်သော လောကီသင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

ဇုန်မုတ်။ ။ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟူ၍ ၎င်း သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ သံယောဇဉ်မမည်ဟူ၍ ၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာသင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ (ဏီ-၁၄၇၄)

(၂၄) သံယောဇန သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဇုန်။ ။ ရူပက္ခန္ဓာကို သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟူ၍ ၎င်း သံယောဇဉ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ဟူ၍ ၎င်း မဆိုအပ်ချေ။

(ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟူ၍ မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ကုန် (အကုသိုလ်စိတ်နှင့် ၎င်း၌ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ)။

ဇုန်မုတ်။ ။ အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို သံယောဇဉ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ဟု မဆိုအပ်ကုန် (သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်သော ကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသည့် ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ (သံယောဇဉ် ၁၀-ပါး)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် သံယောဇဉ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ်မမည်ချေ (သံယောဇဉ် တရားကိုယ် ကြင်သည့် အကုသိုလ်စိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ စေတသိက်များ)။

ဇုန်မုတ်။ ။ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ ဟူ၍ ၎င်း သံယောဇဉ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ဟူ၍ ၎င်း မဆိုအပ်ချေ

(သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်သော ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟ,ကုသိုလ် ဝိပါက် ကြိယာစိတ်တို့၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ (ဏီ-၁၄၈၆)

(၂၅) သံယောဇနဝိပူယုတ္တ သံယောဇနိယဒုကံ။ ။ရူပက္ခန္ဓာသည် သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာ ဖြစ်၏။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီ ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာ နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံ လည်း မဟုတ်ကုန် (လောကုတ္တရာ နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။

ဒုကံမုတ်။ ။အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို သံယောဇဉ်နှင့်မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏အာရုံ သာဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း သံယောဇဉ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏အာရုံလည်း မဟုတ်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (သံယောဇဉ်နှင့်ယှဉ်သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါး=ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ ရှိသော မောဟကြည်သည့် အကုသိုလ် နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။ (ဏီ-၁၄၈၇, ၁၄၈၈)

(သညောဇနဂေါစ္ဆကဒုကံ ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇနာ ပြီး၏)။

(၅-ဂန္ဓဂေါစ္ဆကဒုကံ ၆-ခု အဖြေဝိသဇနာ)

(၂၆) ဂန္ဓဒုကံ။ ။(ရုပ်,ဝေဒနာ,သညာ,ဝိညာဉ်) ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ် ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထိုးဖွဲ့တတ်သော 'ဂန္ဓ' မမည်ကုန်။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဂန္ဓမည်၏ (လောဘ,ဒေါသ,ဒိဋ္ဌိ)၊ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ သည် ဂန္ဓမမည်ချေ။

(၂၇) ဂန္ဓနိယဒုကံ။ ။ရူပက္ခန္ဓာသည် ဂန္ဓ၏ (လောဘ,ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်၏။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဂန္ဓ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (လောကီ နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာ လေးပါးတို့သည် ဂန္ဓ၏အာရုံမဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာ နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။

(၂၈) ဂန္ဓသမ္ပယုတ္တဒုကံ။ ။ရူပက္ခန္ဓာသည် ဂန္ဓနှင့် (လောဘ,ဒေါသ,ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) မယှဉ်ချေ။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဂန္ဓနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပူယုတ်စိတ် ၄-ခု၌ ရှိသော လောဘနှင့် ဒေါသမူဒွေ၌ရှိသည့် ဒေါသကြည်သော လောဘမူ ဒေါသမူ နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဂန္ဓနှင့်မယှဉ်ကုန် (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပူယုတ်စိတ် ၄-ခု၌ရှိသော လောဘ၊ ဒေါသမူဒွေ၌ရှိသော ဒေါသ၊ မောဟမူဒွေ၊ ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ် နာမ်ခန္ဓာ လေးပါး)။ (ဏီ-၁၄၉၃, ၁၄၉၄)

(၂၉) ဂန္ဓ ဂန္ဓနိယဒုကံ။ ။ရူပက္ခန္ဓာကို ဂန္ဓလည်းမည်၍ ဂန္ဓ၏အာရုံလည်းဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်၊ ရူပက္ခန္ဓာသည် ဂန္ဓ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဂန္ဓမမည်ချေ။

(ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ဂန္ဓလည်းမည်၍ ဂန္ဓ၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ဂန္ဓ၏(လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်၍ ဂန္ဓမမည်ကုန် (လောကီစိတ်နှင့် ၎င်း၌ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ)။

ဗုဒ္ဓမုတ်။ ။အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ဂန္ဓ၏(လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံသာဖြစ်၍ ဂန္ဓမမည်ဘဲ မဆိုအပ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ်နှင့် ၎င်း၌ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဂန္ဓလည်းမည်၍ ဂန္ဓ၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိ)၊ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဂန္ဓ၏အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဂန္ဓမမည်ချေ (ဂန္ဓတရားကိုယ်ကြည့်သည့် လောကီစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

ဗုဒ္ဓမုတ်။ ။အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို ဂန္ဓလည်းမည်၍ ဂန္ဓ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း ဂန္ဓ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဂန္ဓမမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာသင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ (ဏိ- ၁၄၉၆)

(၃၀) ဂန္ဓ ဂန္ဓသမ္ပယုတ္တဗုဒ္ဓမုတ်။ ။ဗူပက္ခန္ဓာကို ဂန္ဓလည်းမည်၍ ဂန္ဓနှင့်လည်း ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း ဂန္ဓနှင့်သာ ယှဉ်၍ ဂန္ဓမမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ။

(ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ဂန္ဓလည်းမည်၍ ဂန္ဓနှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော(ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ဂန္ဓနှင့်(လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) သာ ယှဉ်၍ ဂန္ဓမမည်ကုန် (လောဘမူ, ဒေါသမူ စိတ်နှင့် ၎င်းတို့၌ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ)။

ဗုဒ္ဓမုတ်။ ။အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ဂန္ဓနှင့်သာ ယှဉ်၍ ဂန္ဓမမည်ဟု မဆိုအပ်ကုန် (လောဘမူ ဒေါသမူစိတ်တို့ကြည့်သည့် ကြွင်းသော စိတ်တို့၌ ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဂန္ဓလည်းမည်၍ ဂန္ဓနှင့်လည်း ယှဉ်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ခု၌ ရှိသော လောဘ, ဒိဋ္ဌိ)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဂန္ဓနှင့်သာ ယှဉ်၍ ဂန္ဓမမည်ချေ (ဂန္ဓတရားကိုယ်ကြည့်သည့် လောဘမူ, ဒေါသမူစိတ်တို့၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

ဗုဒ္ဓမုတ်။ ။အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို ဂန္ဓလည်းမည်၍ ဂန္ဓနှင့်လည်း ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း ဂန္ဓနှင့် သာယှဉ်၍ ဂန္ဓမမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဂန္ဓနှင့် မယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ = ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ်စိတ် ၄-ခု၌ရှိသော လောဘ, ဒေါသမူဒွေ၌ရှိသော ဒေါသ, လောဘမူဒေါသမူ စိတ်တို့ကြည့်သည့် ကြွင်းသော စိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ (ဏိ-၁၄၉၈)

(၃၁) ဂန္ဓဝိပ္ပယုတ္တ ဂန္ဓနိယဇုန်။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် ဂန္ဓနှင့်မယှဉ်မူ၍ ဂန္ဓ၏ အာရုံသာဖြစ်၏။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာ လေးပါးတို့သည် ဂန္ဓနှင့် (လောဘ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) မယှဉ်မူ၍ ဂန္ဓ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄-ခု၌ရှိသော လောဘ၊ ဒေါသမူဒွေး၌ရှိသော ဒေါသ၊ ခဿာဘမူ၊ ဒေါသမူ ကြည်သော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ် နာမ်ခန္ဓာ လေးပါး)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဂန္ဓနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဂန္ဓ၏အာရုံလည်း မဟုတ်ကုန် (လောကုတ္တရာ နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။

ဇုန်ပုတ်။ ။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို ဂန္ဓနှင့် (လောဘ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) မယှဉ်မူ၍ ဂန္ဓ၏အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဂန္ဓနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဂန္ဓ၏အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄-ခု၌ရှိသောလောဘနှင့် ဒေါသမူဒွေး၌ ရှိသောဒေါသကြည်သည့် လောဘမူ၊ ဒေါသမူ နာမ်ခန္ဓာ လေးပါး=ဂန္ဓနှင့်ယှဉ်သော နာမ်ခန္ဓာ လေးပါး)။ (ဏိ-၁၅၀၀)

(ဂန္ဓဂေါဇ္ဈကဇုန် ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏)။

(၆-ဩဃဂေါဇ္ဈကဇုန် ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၃၂)-(၃၃)။ (ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ ဝိညာဉ်) ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နှစ်မြှုပ်စေတတ်သော 'ဩဃ' မမည်ကုန်။ ။

(၇-ယောဂဂေါဇ္ဈကဇုန် ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၃၄)-(၄၃)။ (ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ ဝိညာဉ်) ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်သော 'ဩဃ' မမည်ကုန်။ ။

(၈-နိဝရဏဂေါဇ္ဈကဇုန် ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၄၄) နိဝရဏဇုန်။ ။ (ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ ဝိညာဉ် ခန္ဓာလေးပါးတို့သည်) (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ် တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တားဆီးတတ်သော 'နိဝရဏ' မမည်ကုန်။ ။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် နိဝရဏမည်၏ (လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ ထိန၊ မိဒ္ဓ၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ ကုက္ကုစ္စ၊ ဝိစိကိစာ)၊ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် နိဝရဏ မမည်ချေ (ကြွင်းသင်္ခါရက္ခန္ဓာများ)။ ။

(၄၅) နိဝရဏိယဇုန်။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် နိဝရဏ၏ အာရုံဖြစ်၏။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် နိဝရဏ၏ အာရုံ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်များ)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် နိဝရဏ၏ အာရုံ မဟုတ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်)။

၁-၂။ ဩဃဂေါဇ္ဈကနှင့်ယောဂဂေါဇ္ဈကဇုန်တို့သည် အာသဝဂေါဇ္ဈကဇုန်နှင့် အလုံးစုံတူသည်။ ယုံကြောင့် တိုဂေါဇ္ဈကတို့၏ အဖွင့်အကျယ်ကို ပေယျာလချန်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ အာသဝဂေါဇ္ဈကကဲ့သို့ အကျယ်ချဲ့၍ သိပါလေ။

(၄၆) နိဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုကံ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် နိဝရဏနှင့် မယှဉ်ချေ။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် နိဝရဏနှင့် မယှဉ်ကုန်။

(၄၇) နိဝရဏ နိဝရဏိယဒုကံ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာကို နိဝရဏလည်းမည်၍ နိဝရဏ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် နိဝရဏ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ နိဝရဏ မမည်ချေ။

(ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) နာမ်ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို နိဝရဏလည်းမည်၍ နိဝရဏ၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် နိဝရဏ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ နိဝရဏမမည်ကုန် (လောကီစိတ်တို့နှင့် ၎င်းတို့၌ ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်)။

ဒုကံမုတ်။ ။ အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို နိဝရဏ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ နိဝရဏမမည်ဟု မဆိုအပ်ကုန် (နိဝရဏ၏ အာရုံ မဟုတ်သော လောကုတ္တရာ စိတ်နှင့် ၎င်းတို့၌ ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် နိဝရဏလည်းမည်၍ နိဝရဏ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (နိဝရဏ ဘုရားကိုယ် ရှစ်ပါး = လောဘ, ဒေါသ, မောဟ, ထိန, မိဒ္ဓ, ဥဒ္ဓစ္စ, ကုက္ကုစ္စ, ဝိစိကိစ္ဆာ)၊ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် နိဝရဏ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ နိဝရဏမမည်ချေ (နိဝရဏ ဘုရားကိုယ်ကြည့်သော လောကီ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

ဒုကံမုတ်။ ။ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို နိဝရဏလည်းမည်၍ နိဝရဏ၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ ဟူ၍ ၎င်း နိဝရဏ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ နိဝရဏ မမည်ဟူ၍ ၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (လောကုတ္တရာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ (ဏီ-၁၅၁၀)

(၄၈) နိဝရဏ နိဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုကံ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာကို နိဝရဏလည်းမည်၍ နိဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟူ၍ ၎င်း နိဝရဏနှင့်သာ ယှဉ်၍ နိဝရဏမမည် ဟူ၍ ၎င်း မဆိုအပ်ချေ။

(ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) နာမ်ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို နိဝရဏလည်းမည်၍ နိဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် နိဝရဏနှင့်သာ ယှဉ်၍ နိဝရဏ မမည်ကုန် (အကုသိုလ်စိတ်နှင့် ၎င်းတို့၌ ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ)။

ဒုကံမုတ်။ ။ အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို နိဝရဏနှင့်သာ ယှဉ်၍ နိဝရဏမမည်ဟု မဆိုအပ်ကုန် (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် နီဝရဏလည်းမည်၍ နီဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်၏ (နီဝရဏတရားကိုယ် ဂ-ပါး)၊ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် နီဝရဏနှင့်သာ ယှဉ်၍ နီဝရဏ မမည်ချေ (နီဝရဏတရားကိုယ် ဂ-ပါး ကြည့်သော အကုသိုလ်စိတ်၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

ဇုန်မုတ်။ ။အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို နီဝရဏလည်းမည်၍ နီဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း နီဝရဏနှင့်သာ ယှဉ်၍ နီဝရဏမမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (နီဝရဏနှင့် မယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ = ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ (ဏီ-၁၅၁၂)

(၄၉) နီဝရဏဝိပယုတ္တ နီဝရဏိယဇုန်။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် နီဝရဏနှင့် မယှဉ်မူ၍ နီဝရဏ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၏။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် နီဝရဏနှင့် မယှဉ်မူ၍ နီဝရဏ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ် နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် နီဝရဏနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ နီဝရဏ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာ နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။

ဇုန်မုတ်။ ။အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို နီဝရဏနှင့် မယှဉ်မူ၍ နီဝရဏ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း နီဝရဏနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ နီဝရဏ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် = နီဝရဏနှင့် ယှဉ်သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။ (ဏီ-၁၅၁၄)
(နီဝရဏဂေါဇ္ဈကဇုန် ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏)။

(၉-ပရာမာသဂေါဇ္ဈကဇုန် ၅-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၅၀) ပရာမာသဇုန်။ ။(ရုပ်, ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် မှားသော အားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' (ဒိဋ္ဌိ) မမည်ကုန်။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ပရာမာသမည်၏ (ဒိဋ္ဌိ)၊ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ပရာမာသ မမည်ချေ။

(၅၁) ပရာမဋ္ဌဇုန်။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် ပရာမာသ၏ (ဒိဋ္ဌိ၏) အာရုံ ဖြစ်၏။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ပရာမာသ၏ (ဒိဋ္ဌိ၏) အာရုံ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီ နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ပရာမာသ၏ အာရုံ မဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာ နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။

(၅၂) ပရာမာသသမ္ပယုတ္တဇုန်။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) မယှဉ်ချေ။

အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) ယှဉ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ခု၌ ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်)၊ အချို့သော ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) မယှဉ်ကုန်။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ပရာမာသနှင့်(ဒိဋ္ဌိနှင့်)ယှဉ်၏ (ဒိဋ္ဌိကြည်သည့် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ခု၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)၊ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ပရာမာသနှင့် မယှဉ်ချေ။ (ဏိ-၁၅၁၉, ၁၅၂၀)

ဇုန်မုတ်။ ။အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို ပရာမာသနှင့် ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း ပရာမာသနှင့် မယှဉ်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဒိဋ္ဌိ) ။ (ဏိ-၁၅၂၀)

(၅၃) ပရာမာသ ပရာမဋ္ဌဇုန်။ ။ရူပက္ခန္ဓာကို ပရာမာသလည်း မည်၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် ပရာမာသ၏ (ဒိဋ္ဌိ၏) အာရုံသာဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်ချေ။

(ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) နာမ်ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ပရာမာသလည်း မည်၍ ပရာမာသ၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ပရာမာသ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်ကုန် (လောကီစိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်)။

ဇုန်မုတ်။ ။အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ပရာမာသ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်ဟု မဆိုအပ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ်, ၎င်းနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ, သညာ)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ပရာမာသလည်း မည်၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (ဒိဋ္ဌိ)၊ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ပရာမာသ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်ချေ (ဒိဋ္ဌိကြည်သော လောကီသင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

ဇုန်မုတ်။ ။အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို ပရာမာသလည်း မည်၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း ပရာမာသ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ (ဏိ-၁၅၂၂)

(၅၄) ပရာမာသဝိပ္ပယုတ္တ ပရာမဋ္ဌဇုန်။ ။ရူပက္ခန္ဓာသည် ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) မယှဉ်မူ၍ ပရာမာသ၏(ဒိဋ္ဌိ၏) အာရုံသာ ဖြစ်၏။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ပရာမာသနှင့်(ဒိဋ္ဌိနှင့်)မယှဉ်မူ၍ ပရာမာသ၏အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏(ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄-ခု, ဒေါသမူဒ္ဓေ, မောဟမူဒ္ဓေ, လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာ နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ပရာမာသနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်ကုန် (လောကုတ္တရာ နာမ်ခန္ဓာ လေးပါး)။

ဇုန်မုတ်။ ။အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို ပရာမာသနှင့် မယှဉ်မူ၍ ပရာမာသ၏ အာရုံသာဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း ပရာမာသနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ဒိဋ္ဌိ, ဒိဋ္ဌိနှင့် ယှဉ်သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။ (ဏိ- ၁၅၂၄)

(ပရာမာသဂေါစ္ဆကဇုန် ၅-ခု အဖြေဝိသဋ္ဌနာ ပြီး၏)။

(၁၀-ပဟန္တရဇုန် ၁၄-ခု အဖြေ ပိသဇ္ဇနာ)

(၅၅) သာရမ္မဏဒုက္ခံ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် အာရုံပြုတတ်သော သဘောမရှိ (အာရုံမပြုတတ်ချေ) (သာရမ္မဏ)။
(အနာရမ္မဏ)၊ နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အာရုံပြုတတ်ကုန်၏။

(၅၆) စိတ္တဒုက္ခံ။ ။ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် စိတ်မည်၏။ (ကြွင်းသော) ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် စိတ် မမည်ကုန်။

(၅၇) စေတသိကဒုက္ခံ။ ။ (ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် စေတသိက် မည် ကုန်၏။ (ရုပ်၊ ဝိညာဉ်) ခန္ဓာနှစ်ပါးတို့သည် စေတသိက် မမည်ကုန်။

(၅၈) စိတ္တသမ္ပယုတ္တဒုက္ခံ။ ။ (ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် စိတ်နှင့်ယှဉ်ကုန်၏။ ရူပက္ခန္ဓာသည် စိတ်နှင့်မယှဉ်ချေ။

ဒုက္ခမုတ်။ ။ ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို စိတ်နှင့်ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း၊ စိတ်နှင့်မယှဉ်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ။ (ဏိ- ၁၅၃၂)

(၅၉) စိတ္တသံသဋ္ဌဒုက္ခံ။ ။ (ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် စိတ်နှင့်ရောနှော (ယှဉ်တွဲ) ကုန်၏။ ရူပက္ခန္ဓာသည် စိတ်နှင့်မရောနှော (မယှဉ်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။ ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို စိတ်နှင့် ရောနှော၏ဟူ၍၎င်း၊ စိတ်နှင့် မရောနှောဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ။ (ဏိ- ၁၅၃၄)

(၆၀) စိတ္တသမုဋ္ဌာနဒုက္ခံ။ ။ (ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် စိတ်ကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် စိတ်ကြောင့် မဖြစ်။

အချို့သော ရူပက္ခန္ဓာသည် စိတ်ကြောင့် ဖြစ်၏ (စိတ္တဇရုပ်)၊ အချို့သော ရူပက္ခန္ဓာသည် စိတ်ကြောင့်မဖြစ် (စိတ္တဇရုပ်မှ တပါးသော တိဇရုပ်)။

(၆၁) ဇိတ္တသဟဘုဒုက္ခံ။ ။ (ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် စိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက်ဖြစ်ကုန်၏)။ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ- သည် စိတ်နှင့်တကွမဖြစ် (ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက်ဟု မဆိုအပ်ချေ)။

အချို့သော ရူပက္ခန္ဓာသည် စိတ်နှင့်တကွဖြစ်၏ (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက်ဖြစ်၏) (ဝိညာဉ်ဒွေ)၊ အချို့သော ရူပက္ခန္ဓာသည် စိတ်နှင့်တကွမဖြစ် (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက်မဟုတ် ချေ) (ဝိညာဉ်ဒွေကြည်ညဉ့် ကြွင်းသောရုပ် ၂၆-ပါး)။

(၆၂) စိတ္တာနုပရိဝတ္တိဒုက္ခံ။ ။ (ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် ဖြစ် ကုန်၏)၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ မဖြစ်။

အချို့သော ရူပက္ခန္ဓာသည် စိတ်သို့အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်၏ (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက်ဖြစ်၏) (ဝိညာဉ်ဒွေ)။ အချို့သော ရူပက္ခန္ဓာသည် စိတ်သို့အစဉ်လိုက်၍ မဖြစ် (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ချေ)။

(၆၃) စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနဇနကံ။ ။ (ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော၍ (ယှဉ်၍) စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်ကုန်၏။ (ရုပ်,ဝိညာဉ်) ခန္ဓာနှစ်ပါးတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း မရောနှောမှု၍ စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်ကုန်။

(၆၄) စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနသဟဘုဇနကံ။ ။ (ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော၍ (ယှဉ်၍) စိတ်ကြောင့်လည်းဖြစ်၍ စိတ်နှင့်လည်းတကွ (စိတ်နှင့်လည်း အတူဖြစ် အတူပျက်) ဖြစ်ကုန်၏။

(ရုပ်,ဝိညာဉ်) ခန္ဓာနှစ်ပါးတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း မရောနှောမှု၍ (မယှဉ်မှု၍) စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်မှု၍ စိတ်နှင့်လည်းတကွ မဖြစ်ကုန်။

(၆၅) စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိဇနကံ။ ။ (ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော၍ (ယှဉ်၍) စိတ်ကြောင့်လည်းဖြစ်၍ စိတ်သို့လည်း အစဉ်လိုက်၍ (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက်) ဖြစ်ကုန်၏။

(ရုပ်,ဝိညာဉ်) ခန္ဓာနှစ်ပါးတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း မရောနှောမှု၍ စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်မှု၍ စိတ်သို့လည်း အစဉ်လိုက်၍ မဖြစ်ကုန်။

(၆၆) အဇ္ဈတ္တိကဇနကံ။ ။ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်၏။ (ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရက္ခန္ဓာ) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် အပ'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏။

အချို့သော ရူပက္ခန္ဓာသည် အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်၏ (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး)။ အချို့သော ရူပက္ခန္ဓာသည် အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ဖြစ်၏ (ကြွင်းသောရုပ်များ)။ (ဏီ-၁၅၄၇-၁၅၄၈)

(၆၇) ဥပါဒါဇနကံ။ ။ နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် (မဟာဘုတ်လေးပါးကို) မှီ၍ မဖြစ်ကုန်။

အချို့သော ရူပက္ခန္ဓာသည် (မဟာဘုတ်လေးပါးကို) မှီ၍ ဖြစ်၏ (ဥပါဒါရုပ်များ)။ အချို့သော ရူပက္ခန္ဓာသည် (ဥပါဒါရုပ်တို့ မှီသကဲ့သို့) မှီ၍မဖြစ် (မဟာဘုတ်လေးပါး)။

(၆၈) ဥပါဒိဏ္ဍဇနကံ။ ။ အချို့သော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်ကုန်၏ (တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့်ကံကြောင့်ဖြစ်ကုန်၏) (လောကီ ဝိပါက်နာမ်ခန္ဓာလေးပါးနှင့် ကမ္မဇရုပ်)။ အချို့သော ခန္ဓာငါးပါးတို့

၁။ အာယတန ၁၂-ပါးကို အတွင်း(အိမ်သည်) အာယတန ၆-ပါး, အပြင် (ဧည့်သည်) အာယတန ၆-ပါး အားဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ဟောထားခြင်း ဖြစ်သည်။

သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်ကုန် (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့အာရုံ ပြုအပ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်ကုန်) (ကြွင်းသော နာမက္ခန္ဓာနှင့် ကမ္မဇရုပ်မှ တပါးသော တိဇရုပ်များ)။

(မဟန္တရဂုဏ် ၁၄-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏)။

(၁၁-ဥပါဒါနဂေါဇ္ဈကဗျာ ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၆၉) ဥပါဒါနဇုန်။ ။(ရုပ်,ဝေဒနာ,သညာ,ဝိညာဉ်) ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ပြင်းစွာစွဲလမ်း တတ်သောသဘော 'ဥပါဒါန်' မမည်ကုန်။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဥပါဒါန်မည်၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ)၊ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဥပါဒါန်မမည်ချေ။

(၇၀) ဥပါဒါနိယဇုန်။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် ဥပါဒါန်၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်၏။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဥပါဒါန်၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဥပါဒါန်၏ အာရုံမဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(၇၁) ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဇုန်။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် ဥပါဒါန်နှင့် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) မယှဉ်ချေ။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိတဝိပယုတ်စိတ် ၄-ခုရှိ ရှိသော လောဘကြည်သည့် လောဘမူ နာမ်ခန္ဓာလေးပါး)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်ကုန် (ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်များနှင့် ဒိဋ္ဌိတဝိပယုတ်စိတ် ၄-ခုရှိရှိသော လောဘ)။ (ဏီ-၁၅၅၇, ၁၅၅၈)

(၇၂) ဥပါဒါန ဥပါဒါနိယဇုန်။ ။ ရူပက္ခန္ဓာကို ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ ဟု မဆိုအပ်ချေ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဥပါဒါန် မမည်ချေ။

(ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ ဟု မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ကုန် (လောကီ စိတ်တို့ရှိရှိသော ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်)။

ဇုန်မုတ်။ ။ အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ဟု မဆိုအပ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ်, ၎င်းနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ, သညာ)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (လောဘ ဒိဋ္ဌိ)၊ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ချေ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိကြည်သော လောကီသင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

မှတ်မှတ်။ ။အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်မမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ (ဏိ-၁၅၆၈)

(၇၃) ဥပါဒါန ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဇုကံ။ ။ဣပက္ခန္ဓာကို ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ဥပါဒါန်နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဥပါဒါန် မမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ။

(ဝေဒနာ,သညာ,ဝိညာဉ်)ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ ဟု မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော (ဝေဒနာ,သညာ,ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့်သာ ယှဉ်၍ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိနှင့်သာ) ယှဉ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ကုန် (လောဘမူစိတ်, ၎င်းနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ, သညာ)။

မှတ်မှတ်။ ။အချို့သော (ဝေဒနာ,သညာ,ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ဥပါဒါန်နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ဟု မဆိုအပ်ကုန် (ဥပါဒါန်နှင့်မယှဉ်သော ဝေဒနာ,သညာ,ဝိညာဉ်= ဒေါသမူ, မောဟမူ, ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော ဝေဒနာ,သညာ,ဝိညာဉ်)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဥပါဒါန်လည်းမည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်၏(ဒိဋ္ဌိဂတ သမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ခု၌ရှိသော လောဘ, ဒိဋ္ဌိ)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဥပါဒါန်နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ချေ(လောဘ,ဒိဋ္ဌိကြည်သည့် လောဘမူစိတ်၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

မှတ်မှတ်။ ။အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ဥပါဒါန်နှင့်သာယှဉ်၍ ဥပါဒါန်လည်း မမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ (ဏိ-၁၅၅၇,၁၅၆၂)

(၇၄) ဥပါဒါနဝိပုယုတ္တ ဥပါဒါနိယဇုကံ။ ။ဣပက္ခန္ဓာသည် ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာ ဖြစ်၏။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်၏အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ဒေါသမူဒွေ, မောဟမူဒွေ, လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ် နာမ်ခန္ဓာလေးပါးနှင့် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ်စိတ် ၄-ခု၌ ရှိသော လောဘ)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့် လည်း မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်၏အာရုံလည်း မဟုတ်ကုန် (လောကုတ္တရာနာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။

မှတ်မှတ်။ ။အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာ ဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်၏အာရုံလည်း မဖြစ်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ဥပါဒါန်နှင့်ယှဉ်သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါး=ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ်စိတ် ၄-ခု၌ ရှိသော လောဘကြည်သည့် လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်)။ (ဏိ-၁၅၆၄)

(ဥပါဒါနဂေါဇ္ဈကဇုကံ ၆-ခု အပြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏)။

(၁၂-ကိလေသဂေါဇ္ဇကဗျာ ၈-၃ အမြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၇၅) ကိလေသဒုက္ခံ။ ။(ရှု၊ဝေဒနာ၊သညာ၊ဝိညာဉ်) ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ် ညစ်နွမ်းစေတတ်သော 'ကိလေသာ' မမည်ကုန်။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ကိလေသာမည်၏ (လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ထိန၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ အဟိရိက၊ အနောတ္တပ္ပ)၊ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ကိလေသာ မမည်ချေ (ကြွင်းသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

(၇၆) သံကိလေသိကဒုက္ခံ။ ။ဂ္ဂပက္ခန္ဓာသည် ကိလေသာ၏ အာရုံဖြစ်၏။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ကိလေသာ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (လောကီနာမ်ခန္ဓာ လေးပါး)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ကိလေသာ၏ အာရုံမဟုတ်ကုန် (လောကုတ္တ ရာနာမ်ခန္ဓာလေးပါး)။

(၇၇) သံကိလိဋ္ဌဒုက္ခံ။ ။ဂ္ဂပက္ခန္ဓာသည် ကိလေသာတို့သည် မပူပန်စေအပ်သော တရားဖြစ်၏ (ကိလေသာနှင့် မယှဉ်)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်ကုန်၏ (ကိလေသာ တို့နှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ကိလေသာ တို့သည် ပူပန်စေအပ်သော သဘောမရှိကုန် (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်) (ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(၇၈) ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုက္ခံ။ ။ဂ္ဂပက္ခန္ဓာသည် ကိလေသာနှင့် မယှဉ်ချေ။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ကိလေသာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ကိလေသာနှင့် မယှဉ်ကုန် (ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

(၇၉) ကိလေသ သံကိလေသိကဒုက္ခံ။ ။ဂ္ဂပက္ခန္ဓာကို ကိလေသာလည်းမည်၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။ ဂ္ဂပက္ခန္ဓာသည် ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ကိလေသာ မမည်ချေ။

(ဝေဒနာ၊ သညာ၊ ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာ၏ အာရုံ လည်းဖြစ်၏ ဟု မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော (ဝေဒနာ၊ သညာ၊ ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ကိလေသာ မမည်ကုန် (လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်၊ ၎င်းတို့၌ရှိသော ဝေဒနာ၊ သညာ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော (ဝေဒနာ၊ သညာ၊ ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ကိလေသာ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ကိလေသာ မမည်ဟု မဆိုအပ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသော ဝေဒနာ၊ သညာ၊ ဝိညာဉ်)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ (ကိလေသာတရားကိုယ် ၁၀-ပါး)၊ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ကိလေသာမမည်ချေ (ကိလေသာတရားကိုယ် ၁၀-ပါးကြည့်သော လောကီစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

ဒုကမုတ်။ ။အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း ကိလေသာ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ကိလေသာမမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ် မချ (လောကုတ္တရာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ (ဏီ-၁၅၇၄)

(၈၀) ကိလေသ သံကိလိဋ္ဌဒုကံ။ ။ဂ္ဂပက္ခန္ဓာကို ကိလေသာလည်းမည်၍ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်၏ (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း ယှဉ်၏) ဟူ၍၎င်း ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်သာ ဖြစ်၍ (ကိလေသာတို့နှင့်သာ ယှဉ်၍) ကိလေသာ မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ။

(ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်၏ (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း ယှဉ်၏)ဟု မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော(ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်)ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည် သာဖြစ်၍ (ကိလေသာတို့နှင့်သာ ယှဉ်၍) ကိလေသာမမည်ကုန် (အကုသိုလ်စိတ်, ၎င်း၌ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ)။

ဒုကမုတ်။ ။အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ကိလေသာတို့သည် ပူပန် စေအပ်သည်သာဖြစ်၍(ကိလေသာတို့နှင့်သာ ယှဉ်၍) ကိလေသာမမည်ဟု မဆိုအပ် ကုန် (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်နှင့် ၎င်းတို့၌ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ကိလေသာလည်းမည်၍ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်၏ (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း ယှဉ်၏) (ကိလေသာတရားကိုယ်များ)၊ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်သာ ဖြစ်၍ (ကိလေသာတို့နှင့်သာ ယှဉ်၍) ကိလေသာမမည်ချေ (ကိလေသာတရားကိုယ်ကြည့်သည့် အကုသိုလ်စိတ်၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

ဒုကမုတ်။ ။အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေ အပ်၏(ကိလေသာတို့နှင့်လည်း ယှဉ်၏) ဟူ၍၎င်း ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ် သည်သာဖြစ်၍ (ကိလေသာတို့နှင့်သာ ယှဉ်၍) ကိလေသာမမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။ (ဏီ-၁၅၇၆)

(၈၁) ကိလေသ ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုကံ။ ။ဂ္ဂပက္ခန္ဓာကို ကိလေသာလည်းမည်၍ ကိလေသာ နှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း ကိလေသာနှင့်သာ ယှဉ်၍ ကိလေသာမမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ။

(ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာနှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ကိလေသာနှင့်သာ ယှဉ်၍ ကိလေသာမမည်ကုန် (အကုသိုလ်စိတ်, ၎င်း၌ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ)။

ဇုန်မုတ်။ ။အချို့သော (ဝေဒနာ, သညာ, ဝိညာဉ်)ခန္ဓာသုံးပါးတို့ကို ကိလေသာနှင့်သာ ယှဉ်၍ ကိလေသာ မမည်ဟု မဆိုအပ်ကုန် (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, ၎င်းတို့၌ရှိသော ဝေဒနာ, သညာ)။

အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာနှင့်လည်း ယှဉ်၏ (ကိလေသာ တရားကိုယ် ၁၀-ပါး)။ အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ကိလေသာနှင့်သာ ယှဉ်၍ ကိလေသာ မမည်ချေ (ကိလေသာ ၁၀-ပါးကြည့်သော အကုသိုလ်စိတ်၌ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ)။

ဇုန်မုတ်။ ။အချို့သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို ကိလေသာလည်းမည်၍ ကိလေသာနှင့်လည်း ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း ကိလေသာနှင့်သာ ယှဉ်၍ ကိလေသာမမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာများ)။ (ဏီ-၁၅၇၈)

(၈၂) ကိလေသဝိပွယုတ္တ သံကိလေသိကဇုန်။ ။ရူပက္ခန္ဓာသည် ကိလေသာနှင့် မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏အာရုံသာ ဖြစ်၏။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ကိလေသာတို့နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာတို့၏အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်)။

ဇုန်မုတ်။ ။အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာတို့၏ အာရုံသာဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း ကိလေသာတို့နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (အကုသိုလ် နာမ်ခန္ဓာလေးပါး = အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ (ဏီ-၁၅၈၀)

(ကိလေသဂေါဇ္ဈကဇုန် ၈-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏)။

(၁၃-ပိဋိဇုန် ၁၈-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၈၃) ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဇုန်။ ။ရူပက္ခန္ဓာကို (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် 'ဒဿန' မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် မပယ်အပ်ချေ။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ဝိစိကိစ္ဆာစိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို သောတာပတ္တိမဂ်သည် မပယ်အပ်ကုန်။

(၈၄) ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဇုန်။ ။ရူပက္ခန္ဓာကို (သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍ မြင်သဖြင့် 'ဘာဝနာ' မည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် မပယ်အပ်ချေ။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကို အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပ-
ယုတ်စိတ်နှင့် ဝိစိကိစ္ဆာ စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့ကြည့်သော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာ
လေးပါးတို့ကို အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် မပယ်အပ်ကုန် (ကုသိုလ်,ဝိပါက်,ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

(၈၅) ဒဿနေနု ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုကံ။ ။ရူပက္ခန္ဓာသည် (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာမြင်သဖြင့်
'ဒဿန'မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်
အပ်သော ဟိတ်ရှိသော တရားမဟုတ်ချေ။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိကုန်၏
(ဟိတ်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်, မောဟကြည့်သည့် ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်
စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်
မရှိကုန်(ဟိတ်နှင့် မယှဉ်ကုန်) (ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟ၊ ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(၈၆) ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုကံ။ ။ရူပက္ခန္ဓာသည် (သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီး
ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍ မြင်သဖြင့်
'ဘာဝနာ'မည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော တရားမဟုတ်ချေ။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိကုန်၏
(ဟိတ်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မောဟကြည့်သည့် ဥဒ္ဓစ္စ-
သဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်
သော ဟိတ်မရှိကုန် (ကုသိုလ်,ဝိပါက်,ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသောမောဟ)။

(၈၇) သဝိတက္ကဒုကံ။ ။ရူပက္ခန္ဓာသည် ဝိတက်ရှိသော (ဝိတက်နှင့် ယှဉ်သော) တရား
မဟုတ်ချေ။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဝိတက်ရှိကုန်၏ (ဝိတက်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (သဝိတက္က
စိတ် ၅၅-ပါး, ၎င်းနှင့်ယှဉ်ဘက် ဝိတက်ကြည့်သော စေတသိက်များ)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာ
လေးပါးတို့သည် ဝိတက်မရှိကုန် (ဝိတက်နှင့် မယှဉ်ကုန်) (အဝိတက္ကစိတ် ၆၆-ပါးနှင့် ယှဉ်ဘက်
စေတသိက်များ၊ သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသော ဝိတက် ၅၅-ပါး)။

(၈၈) သဝိစာရဒုကံ။ ။ရူပက္ခန္ဓာသည် ဝိစာရရှိသော(ဝိစာရနှင့် ယှဉ်သော)တရားမဟုတ်ချေ။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဝိစာရရှိကုန်၏ (ဝိစာရနှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (သဝိစာရစိတ်
၆၆-ပါး, ၎င်းနှင့်ယှဉ်ဘက် ဝိစာရကြည့်သော စေတသိက်များ)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါး
တို့သည်ဝိစာရမရှိကုန်(ဝိစာရနှင့်မယှဉ်ကုန်) (အဝိစာရစိတ် ၅၅-ပါးနှင့် ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ၊
သဝိစာရစိတ် ၆၆-ပါး၌ရှိသော ဝိစာရ ၆၆-ပါး)။

(၈၉) သပ္ပိတိကဒုကံ။ ။ရူပက္ခန္ဓာသည် ပိတိရှိသော (ပိတိနှင့် ယှဉ်သော) တရားမဟုတ်ချေ။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ပိတိရှိကုန်၏ (ပိတိနှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (သပ္ပိတိကစိတ်
၅၁-ပါး, ၎င်းနှင့်ယှဉ်ဘက် ပိတိကြည့်သော စေတသိက်များ)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့

သည် ပီတိမဂ္ဂိကုန် (ပီတိနှင့် မယှဉ်ကုန်) (အပီတိကဓိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် သမ္ပိတိကဓိတ် ၅၁-ပါး၌ရှိသော ပီတိ ၅၁-ပါး)။

(၉၀) ပီတိသဟဂတဒုကံ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် ပီတိနှင့်တကွမဖြစ် (ပီတိနှင့်မယှဉ်)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ပီတိနှင့်တကွဖြစ်ကုန်၏ (ပီတိနှင့်ယှဉ်ကုန်၏)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ပီတိနှင့်တကွ မဖြစ်ကုန် (ပီတိနှင့်မယှဉ်ကုန်)။

(၉၁) သုခသဟဂတဒုကံ။ ။ (ရုပ်,ဝေဒနာ) ခန္ဓာနှစ်ပါးတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ်ကုန် (သုခဝေဒနာနှင့်မယှဉ်)။

အချို့သော (သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်ကုန်၏) (သုခသဟဂုတ်စိတ် ၆၃-ပါး, ၎င်း၌ရှိသော သညာ, သင်္ခါရ)။ အချို့သော (သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ်ကုန်။

(၉၂) ဥပေက္ခာသဟဂတဒုကံ။ ။ (ရုပ်,ဝေဒနာ) ခန္ဓာနှစ်ပါးတို့သည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ်ကုန် (ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် မယှဉ်ကုန်)။

အချို့သော (သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ပါး, ၎င်း၌ရှိသော သညာ, သင်္ခါရ)။ အချို့သော (သညာ, သင်္ခါရ, ဝိညာဉ်) ခန္ဓာသုံးပါးတို့သည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် တကွ မဖြစ်ကုန်။

(၉၃) ကာမာဝစရဒုကံ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် ကာမတဏှာ၏ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော (ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော) 'ကာမာဝစရ' တရားဖြစ်၏ (ကာမာဝစရမည်၏)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာ လေးပါးတို့သည် ကာမာဝစရတရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကာမဓိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ကာမာဝစရတရား မဟုတ်ကုန် (မဟဂ္ဂုတ်, လောကုတ္တရာဓိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

(၉၄) ရူပါဝစရဒုကံ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် ရူပတဏှာ၏ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော (ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော) 'ရူပါဝစရ' တရားမဟုတ်ချေ (ရူပါဝစရ မမည်ချေ)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ရူပါဝစရတရား မည်ကုန်၏ (ရူပါဝစရဓိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ရူပါဝစရတရားမမည်ကုန် (ကာမာဝစရ, အရူပါဝစရ, လောကုတ္တရာဓိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

(၉၅) အရူပါဝစရဒုကံ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော (အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော) 'အရူပါဝစရ' တရားမဟုတ်ချေ (အရူပါဝစရတရားမမည်ချေ)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အရူပါဝစရတရား မည်ကုန်၏ (အရူပါဝစရစိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အရူပါဝစရတရား မမည်ကုန် (ကာမာဝစရ၊ ရူပါဝစရ၊ လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

(၉၆) ပရိယာပန္နဒုကံ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် (ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်သည့် ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးဝင်သော 'ပရိယာပန္န'တရားဖြစ်၏။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာ လေးပါးတို့သည် ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်သည့် ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးဝင်သော 'ပရိယာပန္န'တရားဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ (ဏိ-၁၆၀၇)

အချို့သော နာမ် ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သည့် ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န'တရားဖြစ်ကုန်၏ (လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ (ဏိ-၁၆၀၈)

(၉၇) နိယျာနိကဒုကံ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော 'နိယျာနိက' တရားမဟုတ်ချေ။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော 'နိယျာနိက' တရားဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ (ဏိ-၁၆၀၉)

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ မထွက်မြောက်စေတတ်သော 'အနိယျာနိက' တရားဖြစ်ကုန်၏ (ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ (ဏိ-၁၆၁၀)

(၉၈) နိယတဒုကံ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် အကျိုးပေးမမြဲသော 'အနိယတ'တရားမည်၏ (ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ စုတိ၏အခြားမဲ့၌ (အပါယ်ငရဲ၌) အကျိုးပေးမမြဲသော 'မိစ္ဆတ္တနိယတ'တရားလည်းမဟုတ်မူ၍ မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမမြဲသော 'သမ္ပတ္တနိယတ' တရားလည်း မဟုတ်ချေ) (နိယတမမည်ချေ)။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အကျိုးပေးမြဲကုန်၏ (နိယတ) (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်သတ္တမဇောစိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ပဉ္စာနန္တရိယကံကို ကျူးလွန်သည့် ဒေါသမူစိတ်တို့၏သတ္တမဇောစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် အကျိုးပေး မမြဲကုန် (အနိယတ) (ကြွင်းသောစိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ (ဏိ-၁၆၁၁, ၁၆၁၂)

(၉၉) သဥတ္တရဒုကံ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် မိမိထက်လွန်မြတ်သည့် တရားရှိသော 'သဥတ္တရ' တရားဖြစ်၏။

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် မိမိထက်လွန်မြတ်သော တရားရှိသည့် 'သဥတ္တရ'တရား ဖြစ်ကုန်၏(လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်များ)၊ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် မိမိထက်လွန်မြတ်သည့် တရားမရှိသော 'အနုတ္တရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်)။ (ဏိ-၁၆၁၃, ၁၆၁၄)

(၁၀၀) သရဏဒုကံ။ ။ ရူပက္ခန္ဓာသည် ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ) ရှိသော 'သရဏ' တရားမဟုတ်ချေ။

၂၄၆

အဘိဓမ္မာ ဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

အချို့သော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ) ရှိသော 'သရဏ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော နာမ်ခန္ဓာ လေးပါးတို့သည် ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ) မရှိသော 'အရဏ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ (ဏီ - ၁၆၁၅, ၁၆၁၆)

(ပိဋိဒုက် ၁၈-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏)။

(ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကို ပြသော 'ပဉ္စာပုစ္ဆက' နည်း ပြီး၏)။

ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို တိက်, ဒုက် တို့ဖြင့် ဝေဖန်ပြီးလျှင် အမေးအဖြေပြု၍ ဟောကြားအပ်သော 'ပဉ္စာပုစ္ဆက' နည်း ပြီး၏။

ခန္ဓာတို့ကို ဝေဖန်ဟောကြားသည့် 'ခန္ဓဝိဘင်း' ပြီးပြီ။

ခန္ဓဝိဘင်္ဂါ နိဋ္ဌိတော။

၂-အာယတနဝိဘင်္ဂ

(စိတ်စေတသိက်တို့ ဖြစ်ရာဖြစ်ကြောင်း ‘အာယတန’ တို့ကို ဝေဖန်၍ ဟောကြားအပ်သော အာယတနဝိဘင်း)

၁-သုတ္တန္တဘာဇနီယ

(သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်၍ ဟောကြားအပ်သော ‘သုတ္တန္တဘာဇနီယ’ နည်း)

အာယတန ၁၂-ပါး ၁၅၄။ စိတ်စေတသိက်တို့ ဖြစ်ရာဖြစ်ကြောင်း ‘အာယတန’ တဆယ့်နှစ်ပါး တို့ကား—

- (၁) မြင်သိစိတ် ‘စက္ခုဝိညာဏ်’ ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် ‘စက္ခာယတန’ (စက္ခုပသာဒ, စက္ခုဝတ္ထု, စက္ခုဒွါရ)။
- (၂) မြင်သိစိတ် ‘စက္ခုဝိညာဏ်’ ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း ‘ရူပါယတန’ (ရူပါရုံ)။
- (၃) ကြားသိစိတ် ‘သောတဝိညာဏ်’ ဖြစ်ရာ နားအကြည် ‘သောတာယတန’ (သောတပသာဒ, သောတဝတ္ထု, သောတဒွါရ)။
- (၄) ကြားသိစိတ် ‘သောတဝိညာဏ်’ ဖြစ်ကြောင်း အသံ ‘သဒ္ဓါယတန’ (သဒ္ဓါရုံ)။
- (၅) နံသိစိတ် ‘ဃာနဝိညာဏ်’ ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် ‘ဃာနာယတန’ (ဃာနပသာဒ, ဃာနဝတ္ထု, ဃာနဒွါရ)။
- (၆) နံသိစိတ် ‘ဃာနဝိညာဏ်’ ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ ‘ဂန္ဓာယတန’ (ဂန္ဓာရုံ)။
- (၇) လျှက်သိစိတ် ‘ဇိဝှိဝိညာဏ်’ ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် ‘ဇိဝှိယတန’ (ဇိဝှိပသာဒ, ဇိဝှိ-ဝတ္ထု, ဇိဝှိဒွါရ)။
- (၈) လျှက်သိစိတ် ‘ဇိဝှိဝိညာဏ်’ ဖြစ်ကြောင်း အရသာ ‘ရသာယတန’ (ရသာရုံ)။
- (၉) ထိသိစိတ် ‘ကာယဝိညာဏ်’ ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် ‘ကာယာယတန’ (ကာယပသာဒ, ကာယဝတ္ထု, ကာယဒွါရ)။
- (၁၀) ထိသိစိတ် ‘ကာယဝိညာဏ်’ ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ ‘ဖောဠဗ္ဗာယတန’ (ဖောဠဗ္ဗာရုံ)။
- (၁၁) သိမှုစိတ်ဖြစ်ရာ ‘မနာယတန’ (စိတ် ၈၉-ပါး)။
- (၁၂) သိမှုစိတ်ဖြစ်ကြောင်း သဘာဝ ‘ဓမ္မာယတန’ (ဓမ္မာရုံ) တို့တည်း။ (ဏီ-၅၉၃, ၁၃၄၂)

အာယတန ၁၂-ပါးကို ဝိပဿနာရှုပုံ

(၁) မျက်စိသည် မမြဲ ‘အနိစ္စ’၊ ဆင်းရဲ၏ ‘ဒုက္ခ’၊ အတ္တမဟုတ် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်) ‘အနတ္တ’၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၏ ‘ဝိပရိဏာမဓမ္မ’။

(၂) အဆင်း ‘ရူပါရုံ’ တို့သည် မမြဲကုန် ‘အနိစ္စ’၊ ဆင်းရဲကုန်၏ ‘ဒုက္ခ’၊ အတ္တ မဟုတ်ကုန် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်ကုန်) ‘အနတ္တ’၊ ဖောက်ပြန်သော သဘော ရှိကုန်၏ ‘ဝိပရိဏာမဓမ္မ’။

(၃) နားသည် မမြဲ ‘အနိစ္စ’၊ ဆင်းရဲ၏ ‘ဒုက္ခ’၊ အတ္တ မဟုတ် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်) ‘အနတ္တ’၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၏ ‘ဝိပရိဏာမဓမ္မ’။

(၄) အသံ ‘သဒ္ဓါရုံ’ တို့သည် မမြဲကုန် ‘အနိစ္စ’၊ ဆင်းရဲကုန်၏ ‘ဒုက္ခ’၊ အတ္တ မဟုတ်ကုန် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်ကုန်) ‘အနတ္တ’၊ ဖောက်ပြန်သော သဘော ရှိကုန်၏ ‘ဝိပရိဏာမဓမ္မ’။

(၅) နှာခေါင်းသည် မမြဲ ‘အနိစ္စ’၊ ဆင်းရဲ၏ ‘ဒုက္ခ’၊ အတ္တ မဟုတ် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်) ‘အနတ္တ’၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၏ ‘ဝိပရိဏာမဓမ္မ’။

(၆) အနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’ တို့သည် မမြဲကုန် ‘အနိစ္စ’၊ ဆင်းရဲကုန်၏ ‘ဒုက္ခ’၊ အတ္တ မဟုတ်ကုန် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်ကုန်) ‘အနတ္တ’၊ ဖောက်ပြန်သော သဘော ရှိကုန်၏ ‘ဝိပရိဏာမဓမ္မ’။

(၇) လျှာသည် မမြဲ ‘အနိစ္စ’၊ ဆင်းရဲ၏ ‘ဒုက္ခ’၊ အတ္တ မဟုတ် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်) ‘အနတ္တ’၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၏ ‘ဝိပရိဏာမဓမ္မ’။

(၈) အရသာ ‘ရသာရုံ’ တို့သည် မမြဲကုန် ‘အနိစ္စ’၊ ဆင်းရဲကုန်၏ ‘ဒုက္ခ’၊ အတ္တ မဟုတ်ကုန် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်ကုန်) ‘အနတ္တ’၊ ဖောက်ပြန်သော သဘော ရှိကုန်၏ ‘ဝိပရိဏာမဓမ္မ’။

(၉) ကိုယ် ‘ကာယ’ သည် မမြဲ ‘အနိစ္စ’၊ ဆင်းရဲ၏ ‘ဒုက္ခ’၊ အတ္တ မဟုတ် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်) ‘အနတ္တ’၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၏ ‘ဝိပရိဏာမဓမ္မ’။

(၁၀) တွေ့ထိမှု (အတွေ့) ‘ဖောဠဗ္ဗာရုံ’ တို့သည် မမြဲကုန် ‘အနိစ္စ’၊ ဆင်းရဲကုန်၏ ‘ဒုက္ခ’၊ အတ္တ မဟုတ်ကုန် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်ကုန်) ‘အနတ္တ’၊ ဖောက်ပြန်သော သဘော ရှိကုန်၏ ‘ဝိပရိဏာမဓမ္မ’။

(၁၁) သိမှုစိတ်သည် မမြဲ ‘အနိစ္စ’၊ ဆင်းရဲ၏ ‘ဒုက္ခ’၊ အတ္တ မဟုတ် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်) ‘အနတ္တ’၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၏ ‘ဝိပရိဏာမဓမ္မ’။

(၁၂) သိမှုစိတ်ဖြစ်ကြောင်း သဘော ‘ဓမ္မာရုံ’ တို့သည် မမြဲကုန် ‘အနိစ္စ’၊ ဆင်းရဲကုန်၏ ‘ဒုက္ခ’၊ အတ္တ မဟုတ်ကုန် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်ကုန်) ‘အနတ္တ’၊ ဖောက်ပြန်သော သဘော ရှိကုန်၏ ‘ဝိပရိဏာမဓမ္မ’။

သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သော ‘သုတ္တန္တဘာဇနိယ’ နည်း ပြီး၏။

၂-အဘိဓမ္မဘာဇနိယ

(အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သော ‘အဘိဓမ္မဘာဇနိယ’ နည်း)

အာယတန ၁၂-ပါး ၁၅၅။ စိတ်စေတသိက်တို့ ဖြစ်ရာဖြစ်ကြောင်း ‘အာယတန’ တဆယ့်နှစ်ပါး တို့ကား—

၁။ ဤ ဓမ္မာရုံတို့၌ နိဗ္ဗာန် မပါဝင်ချေ။

(၁) မြင်သိစိတ် ‘စက္ခုဝိညာဏ်’ ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် ‘စက္ခာယတန’ (စက္ခုပသာဒ၊ စက္ခုဝတ္ထု၊ စက္ခုဒွါရ)။

(၂) ကြားသိစိတ် ‘သောတဝိညာဏ်’ ဖြစ်ရာ နားအကြည် ‘သောတာယတန’ (သောတပသာဒ၊ သောတဝတ္ထု၊ သောတဒွါရ)။

(၃) နံသိစိတ် ‘ဃာနဝိညာဏ်’ ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် ‘ဃာနာယတန’ (ဃာနပသာဒ၊ ဃာနဝတ္ထု၊ ဃာနဒွါရ)။

(၄) လျှက်သိစိတ် ‘ဇိဝှိဝိညာဏ်’ ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် ‘ဇိဝှိယတန’ (ဇိဝှိပသာဒ၊ ဇိဝှိဝတ္ထု၊ ဇိဝှိဒွါရ)။

(၅) ထိသိစိတ် ‘ကာယဝိညာဏ်’ ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် ‘ကာယာယတန’ (ကာယပသာဒ၊ ကာယဝတ္ထု၊ ကာယဒွါရ)။

(၆) သိမှုစိတ်ဖြစ်ရာ ‘မနာယတန’ (စိတ် ၈၉-ပါး)။

(၇) မြင်သိစိတ် ‘စက္ခုဝိညာဏ်’ ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း ‘ရူပါယတန’ (ရူပါရုံ)။

(၈) ကြားသိစိတ် ‘သောတဝိညာဏ်’ ဖြစ်ကြောင်း အသံ ‘သဒ္ဓါယတန’ (သဒ္ဓါရုံ)။

(၉) နံသိစိတ် ‘ဃာနဝိညာဏ်’ ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ ‘ဂန္ဓာယတန’ (ဂန္ဓာရုံ)။

(၁၀) လျှက်သိစိတ် ‘ဇိဝှိဝိညာဏ်’ ဖြစ်ကြောင်း အရသာ ‘ရသာယတန’ (ရသာရုံ)။

(၁၁) ထိသိစိတ် ‘ကာယဝိညာဏ်’ ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ ‘ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန’ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။

(၁၂) သိမှုစိတ်ဖြစ်ကြောင်း သဘာဝ ‘ဓမ္မာယတန’ (ဓမ္မာရုံ) တို့တည်း။ (ဏီ-၅၉၃, ၁၃၄၂)

စက္ခာယတန ၁၅၆။ (၁) ထိုအာယတန ၁၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မြင်သိစိတ် ‘စက္ခုဝိညာဏ်’ ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် ‘စက္ခာယတန’ မည်သနည်း။

အကြင် မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် ‘စက္ခု’ (ပသာဒ) ရုပ်သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ‘မဟာဘုတ်’ လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ ‘ပသာဒ’၊ ကိုယ်ခန္ဓာ ‘အတ္တဘော’ ၌ အကျုံးဝင်၏ ‘အတ္တဘာဝပရိယာပန္န’၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ် (မြင်အပ်သောသဘော မရှိ၊ မမြင်အပ်) ‘အနိဒဿန’၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်၏ ‘သပ္ပဋိသ’။

မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော)၊ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော အကြင်မျက်စိအကြည် ‘စက္ခု’ (ပသာဒ) ဖြင့် မြင်အပ် သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော (မြင်အပ်သော)၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါး ခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော အဆင်း ‘ရူပါရုံ’ ကို မြင်လည်း မြင်ခဲ့ပြီ၊ မြင်လည်း မြင်ဆဲ၊ မြင်လည်း မြင်လတ္တံ့၊ မြင်မူလည်း မြင်ရာ၏။

ဤရုပ်သည် မျက်စိအကြည် ‘စက္ခု’ (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် ‘စက္ခာယတန’ လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် မျက်စိအကြည်ဟူသော သဘော ‘စက္ခုဓာတ်’ လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် ‘စက္ခုြန္ဒ’ လည်း

မည်၏။ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ်ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက'လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (ပဿ စသော နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း) တံခါး 'ဒွါရ'လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (ရူပါရုံကို မြင်မှု၌ မရောင်ရဲ ပြည့်နိုင်ခဲ့သော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ'လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် ပြုစင်ခြင်းသဘော (အလုံးစုံ ထက်ဝန်းကျင် ကြည်လင် သန့်ရှင်း စင်ကြယ်သောသဘော) 'ပဏ္ဍရ'လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (ပဿ စသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ) လယ်မြေ 'ခေတ္တ'လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (ပဿ စသော နာမ်တရားတို့၏) မှီရာတည်ရာ 'ဝတ္ထု'လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (လမ်းခရီး ညီညွတ်သည် မညီညွတ်သည်ကိုပြလျက် အတ္တဘောကို) ဆောင် တတ်သော သဘော 'နေတ္ထ'လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (လမ်းခရီး ညီညွတ်သည် မညီညွတ်သည်ကို ပြလျက် အတ္တဘောကိုပင်) ဆောင်တတ်သော သဘော 'နယန'လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တဘက်ကမ်းဖြစ်သော ငါ-ငါဟူသော စွဲလမ်းမှု 'သက္ကာယ'၌ အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'ဩရိမ တီရ'လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (စက္ခုဒွါရ၌ဖြစ်သော စိတ်အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြား ပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သည်းသောရွာ 'သုညဂါမ'လည်း မည်၏။ ။ ဤသို့ သဘောရှိသောရုပ်ကို မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခုယတန' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ဏိ-၅၉၆)

သောတာယတန ၁၅၇။ (၂) ထိုအာယတန ၁၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ကြားသိစိတ် 'သောတ ဝိညာဏ်' ဖြစ်ရာ 'သောတာယတန' မည်သနည်း။

အကြင်ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်' ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတ' (ပသာဒ) သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမိ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ'၊ ကိုယ်ခန္ဓာ 'အတ္တဘော' ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာပန္န'၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း)နှင့်တကွ မဖြစ် (မြင်အပ်သော သဘောမရှိ၊ မမြင်အပ်) 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် ထိပါးခြင်း နှင့်တကွ ဖြစ်၏ 'သပ္ပဋိသ'။

မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော နားအကြည် 'သောတ' (ပသာဒ) ဖြင့် မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော အသံ 'သဒ္ဓါရုံ'ကို ကြားလည်း ကြားခဲ့ပြီ၊ ကြားလည်း ကြားဆဲ၊ ကြားလည်း ကြားလတ္တံ့၊ ကြားမူလည်း ကြားရာ၏။

ဤရုပ်သည် ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတ' (ပသာဒ)လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် ကြားသိစိတ် ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန'လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် နားအကြည် ဟူသော သဘော 'သောတဓာတ်'လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် ကြားမှု၌ အစိုးရသော နားအကြည် 'သောတိန္ဒြေ'လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ်ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက'လည်း

၁။ သုညဂါမ—သုညဂါမဟူသည် လူတို့စုန့်ပစ်ပဲခါသွားသည့် ရွာပျက်ကုန်းကြီး ရွာဆိုးကုန်းကြီး ဖြစ်သည်။ ကြည့်ရှုအုပ်ချုပ်သူ နေထိုင်သူတို့ ကင်းမဲ့သဖြင့် ဆိတ်သည်းသောရွာ သုညဂါမ ဟု ခေါ်သည်။ ထိုရွာပျက်ကြီး သည် မြေ၊ ကျား၊ ကင်း စသော အယုတ်တမာ သတ္တဝါတို့ ခိုအောင်းရာ ဖြစ်သည့်ပြင် လူဆိုး သူဆိုး ဆူးခိုး ဝေးပြ သူပုန်တို့ စည်းမဲ့ ကမ်းမဲ့ လွတ်လပ်စွာ ထွက်ဝင် ခိုအောင်းရာလည်း ဖြစ်သည်။ စက္ခုဒွါရ သောစာဒွါရ စသည်တို့ သည်လည်း ကိလေသာ သူပုန်စသည်တို့ ခိုင်ပုန်းအောင်းရာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် စက္ခုဒွါရ စသည့် ဒွါရ ၅-ပါး တို့ကို 'သုညဂါမ'ဟု ခေါ်သည်။ (သဋ္ဌာယတန သံယုတ်ပါဠိတော်၊ အာသိဝိသောပထုတ်၊ ၃၀၃၊ ၅၅၂။)

မည်၏။ ဤရုပ်သည် (ဖဿ စသော နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း) တံခါး 'ဒွါရ' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (သဒ္ဓါရုံကို ကြားမှု၌ မရောင့်ရဲ ပြည့်နိုင်ခဲ့သော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဓရာ 'သမုဒ္ဓ' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် ပြုစင်ခြင်း သဘော (အလုံးစုံ ထက်ဝန်းကျင် ကြည်လင် သန့်ရှင်း စင်ကြယ်သော သဘော) 'ပဏ္ဍရ' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (ဖဿ စသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ) လယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (ဖဿ စသော နာမ်တရားတို့၏) မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တဘက်ကမ်း ဖြစ်သော ငါ-ငါဟူသော စွဲလမ်းမှု 'သက္ကာယ' ၌ အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'ဩရိမ တီရ' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (သောတဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ်အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သည်းသောရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏။ ။ ဤသို့ သဘောရှိသောရုပ်ကို ကြားသိစိတ် ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ဏိ-၆၀၀)

ဃာနာယတန ၁၅၇။ (၃) ထိုအာယတန ၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် နံသိစိတ် 'ဃာနဝိညာဏ်' ဖြစ်ရာ 'ဃာနာယတန' မည်သနည်း။

အကြင် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ပသာဒ) သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ' ၊ ကိုယ်ခန္ဓာ 'အတ္တဘော' ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝ-ပရိယာပန္န' ၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ် (မြင်အပ်သော သဘောမရှိ၊ မမြင်အပ်) 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်၏ 'သပ္ပဋိဃ' ။

မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ၊ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော အကြင် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ပသာဒ) ဖြင့် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ' ကို နမ်းလည်း နမ်းခဲ့ပြီ၊ နမ်းလည်း နမ်းဆဲ၊ နမ်းလည်း နမ်းလတ္တံ့ ၊ နမ်းမူလည်း နမ်းရာ၏။

ဤရုပ်သည် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ပသာဒ) လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် နံသိစိတ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် နှာခေါင်းအကြည်ဟူသော သဘော 'ဃာနဓာတ်' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် နံမှု၌ အစိုးရသော နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနိန္ဒြေ' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (ဖဿ စသော နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း) တံခါး 'ဒွါရ' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (ဂန္ဓာရုံကို နမ်းမှု၌ မရောင့်ရဲ ပြည့်နိုင်ခဲ့သော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဓရာ 'သမုဒ္ဓ' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် ပြုစင်ခြင်းသဘော (အလုံးစုံ ထက်ဝန်းကျင် ကြည်လင်သန့်ရှင်း စင်ကြယ်သောသဘော) 'ပဏ္ဍရ' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (ဖဿ စသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ) လယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (ဖဿ စသော နာမ်တရားတို့၏) မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တဘက်ကမ်းဖြစ်သော ငါ-ငါဟူသော စွဲလမ်းမှု 'သက္ကာယ' ၌ အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'ဩရိမ တီရ' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (ဃာနဒွါရ၌ဖြစ်သော စိတ်အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သည်းသောရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏။ ။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်ကို နံသိစိတ် 'ဃာနဝိညာဏ်' ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ဏိ-၆၀၄)

ဇိဝှိယတန ၁၅၉။ (၄) ထို အာယတန ၁၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် လျက်သိစိတ် 'ဇိဝှိ-
ဝိညာဏ်' ဖြစ်ရာ 'ဇိဝှိယတန' မည်သနည်း။

အကြင် လျှာအကြည် 'ဇိဝှိ' (ပသာဒ) သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါး
တို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ'၊ ကိုယ်ခန္ဓာ 'အတ္တဘော' ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာ-
ပန္န'၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ် (မြင်အပ်သော သဘောမရှိ၊ မမြင်အပ်)
'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်၏ 'သပ္ပဋိသ'။

မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ထိပါးတတ်သည်၏
အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော အကြင်လျှာအကြည် 'ဇိဝှိ' (ပသာဒ) ဖြင့် မြင်အပ်သည်၏
အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါး
ခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော အရသာ 'ရသာရုံ' ကို လျက်လည်း လျက်ခဲပြီ၊ လျက်လည်း လျက်ဆဲ၊
လျက်လည်း လျက်လတ္တံ့၊ လျက်မူလည်း လျက်ရာ၏။

ဤရုပ်သည် လျှာအကြည် 'ဇိဝှိ' (ပသာဒ) လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် လျက်သိစိတ် 'ဇိဝှိ-
ဝိညာဏ်' ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှိယတန' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် လျှာအကြည်ဟူသော
သဘော 'ဇိဝှိဓာတ်' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် လျက်မှု၌ အစိုးရသော လျှာအကြည် 'ဇိဝှိန္ဒေ'
လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ်ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်
သည် (ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း) တံခါး 'ဒွါရ' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည်
(ရသာရုံကို လျက်မှု၌ မရောင့်ရဲ ပြည့်နိုင်ခဲ့သော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ' လည်း မည်၏။
ဤရုပ်သည် ဖြူစင်ခြင်းသဘော (အလုံးစုံ ထက်ဝန်းကျင် ကြည်လင်သန့်ရှင်း စင်ကြယ်သော
သဘော) 'ပဏ္ဍရ' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ)
လယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏) မှီရာ တည်ရာ
'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တဘက်ကမ်းဖြစ်သော ငါ-ငါဟူသော စွဲလမ်းမှု
'သက္ကာယ' ၌ အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'ဩရိမ တီရ' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည်
(ဇိဝှိဒွါရ၌ဖြစ်သော စိတ်အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြား ပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်း
သောရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏။ ။ ဤသို့ သဘောရှိသောရုပ်ကို လျက်သိစိတ် 'ဇိဝှိဝိညာဏ်'
ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှိယတန' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ဏိ-၆၀၈)

ကာယာယတန ၁၆၀။ (၅) ထို အာယတန ၁၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ထိသိစိတ် 'ကာယ-
ဝိညာဏ်' ဖြစ်ရာ 'ကာယာယတန' မည်သနည်း။

အကြင် ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ပသာဒ) သည် ကြီးကျယ်
ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ'၊ ကိုယ်ခန္ဓာ 'အတ္တဘော' ၌
အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာပန္န'၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ် (မြင်အပ်
သော သဘောမရှိ၊ မမြင်အပ်) 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ
ဖြစ်၏ 'သပ္ပဋိသ'။

မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ထိပါးတတ်သည်၏
အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော အကြင်ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ပသာဒ) ဖြင့် မြင်အပ်
သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ်

(ထိပါးခြင်း)နှင့်တကွဖြစ်သော အတွေ့ 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ'ကို ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါးရာ၏။

ဤရုပ်သည် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ပဿဒ)လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ထိသိစိတ် 'ကာယ-ဝိညာဏ်' ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ကိုယ်အကြည် ဟူသောသဘော 'ကာယဓာတ်'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ထိမှု၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ်ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ဖဿ စသော နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း) တံခါး 'ဒွါရ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ဖောဠဗ္ဗာရုံကို ထိမှု၌ မရောင့်ရဲ ပြည့်နိုင်ခဲ့သောသဘောကြောင့်) သမုဒ္ဓရာ 'သမုဒ္ဓ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်ခြင်းသဘော (အလုံးစုံ ထက်ဝန်းကျင် ကြည်လင်သန့်ရှင်း စင်ကြယ်သောသဘော) 'ပဏ္ဍရ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ဖဿ စသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ) လယ်မြေ 'ခေတ္တ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ဖဿ စသော နာမ်တရားတို့၏) မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တဘက်ကမ်းဖြစ်သော ငါ-ငါဟူသော စွဲလမ်းမှု 'သက္ကာယ' ၌ အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'ဩရိမ တီရ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ကာယဒွါရ၌ဖြစ်သော စိတ်အမျိုးနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြား ပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သျှဉ်းသောရွာ 'သုညဂါမ'လည်း မည်၏။ ။ ဤသို့ သဘောရှိသောရုပ်ကို ထိသိစိတ် 'ကာယ-ဝိညာဏ်' ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန'ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ဇီ-၆၁၂)

ဒုက် ၅၂-ခုကို မူတည်၍ တိက် ၂၁-ခုကို မူလီသွင်းသော ဒုကမူလကနည်း^၁

၁-သဟေတုကဒုကမူ-တိက် ၂၁-ခု မူလီ ၂၁-နည်း

(၁) သဟေတုကဒုကမူ-ကုသလတိကမူလီ ၁၀-နည်း

မနာယတန^၂ ၁၆၁။ (၆) ထိုအာယတန ၁၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် သိမှုစိတ်ဖြစ်ရာ 'မနာ-ယတန' မည်သနည်း။

ကေကနည်း။ ။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် မနာယတနသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့်ယှဉ်သော မနာယတန တည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် မနာယတနသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်ရှိသော မနာ-ယတနသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော မနာယတနသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် မနာယတနသည် ဖြစ်၏။ ။ အပြစ်မရှိမူ၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သောစိတ် 'ကုသိုလ် မနာယတန'သည် ရှိ၏ (ကုသိုလ်စိတ်)၊ အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သောစိတ် 'အကုသိုလ်

၁-၂။ မနာယတနကို ဟောရာ၌ ခန္ဓဝိတင်း-ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို ဟောသကဲ့သို့ (၁) ဒုက် ၅၂-ကို မူထား၍ တိက် ၂၁-ခုကို မူလီသွင်း၍ဟောသော ဒုကမူလကနည်း ၁၀၉၂-နည်း၊ (၂) တိကမူလကနည်း ၁၀၉၂-နည်း၊ (၃) ဥဘတောဝဇ္ဇကနည်း ၂၁-နည်း၊ (၄) သတ္တကနည်း ၂၁-နည်း၊ (၅) စတုဝိသတိဝိနည်း ၂၁-နည်း၊ (၆) တီသဝိနည်း၊ (၇) ဗဟုဝိနည်း ၂၁-နည်း (အားလုံး မနာယတနပေါင်း ၁၂၂၉၄၄-ပါး) အားဖြင့် ဟောရမည်။ ဤနေရာ၌ အမြက်မျှသာ ဟောကြားစားသည်။ [ဝန္တဝိဘင်္ဂ-ဝိညာဏက္ခန္ဓာကြည့်။]

မနာယတနသည် ရှိ၏ (အကုသိုလ်စိတ်)၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' မနာယတနသည် ရှိ၏ (ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်များ)။

စတုက္ကနည်း။ ။ လေးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် မနာယတနသည် ဖြစ်၏။ ။ ကာမတုံ့ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) 'ကာမဝစရ' မနာယတနသည် ရှိ၏ (ကာမစိတ်များ)၊ ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ရူပ-တဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) 'ရူပဝစရ' မနာယတနသည် ရှိ၏၊ အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော) 'အရူပဝစရ' မနာယတနသည် ရှိ၏၊ (ကာမ ရူပ အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော (လောကုတ္တရာ) 'အပရိယာပနန္ဒ' မနာယတန သည် ရှိ၏။

ပဉ္စကနည်း။ ။ ငါးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် မနာယတနသည် ဖြစ်၏။ ။ ကိုယ်ချမ်းသာ မှု၌ အစိုးတရ ခံစားခြင်း 'သုခိန္ဒြေ' နှင့် ယှဉ်သော မနာယတနသည် ရှိ၏ (သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်စိတ်)၊ ကိုယ်ဆင်းရဲမှု၌ အစိုးတရ ခံစားခြင်း 'ဒုက္ခိန္ဒြေ' နှင့် ယှဉ်သော မနာယတနသည် ရှိ၏ (ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်စိတ်)၊ စိတ်ချမ်းသာမှု၌ အစိုးတရ ခံစားခြင်း 'သောမနဿိန္ဒြေ' နှင့် ယှဉ်သော မနာယတနသည် ရှိ၏ (သောမနဿသဟဂုတ်စိတ် ၆၂-ပါး)၊ စိတ်မချမ်းသာမှု (စိတ်နှလုံးမသာယာမှု၌) အစိုးတရ ခံစားခြင်း 'ဒေါမနဿိန္ဒြေ' နှင့် ယှဉ်သော မနာယတနသည် ရှိ၏ (ဒေါသမူဒွေ)၊ လျစ်လျူရှုမှု၌ အစိုးတရ ခံစားခြင်း 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' နှင့် ယှဉ်သော မနာယတနသည် ရှိ၏ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ပါး)။

ဆက္ကနည်း။ ။ ခြောက်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် မနာယတနသည် ဖြစ်၏။ ။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်'၊ ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်'၊ နံသိစိတ် 'ဗာနဝိညာဏ်'၊ လျက်သိစိတ် 'ဇိဝှိဝိညာဏ်'၊ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်'၊ ကြံသိစိတ် 'မနောဝိညာဏ်' သည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ခြောက်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် မနာယတနသည် ဖြစ်၏။

သတ္တကနည်း။ ။ ခုနစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် မနာယတနသည် ဖြစ်၏။ ။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်'၊ ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်'၊ နံသိစိတ် 'ဗာနဝိညာဏ်'၊ လျက်သိစိတ် 'ဇိဝှိဝိညာဏ်'၊ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်'၊ (အာရုံငါးပါးကို) သိကာမျှ သဘော 'မနောဓာတ်' (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း သမ္ပုဋ္ဌိန္ဒြေ)၊ (အာရုံခြောက်ပါးကို) အထူးသိမှု သဘော 'မနော ဝိညာဏဓာတ်' သည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ခုနစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် မနာယတနသည် ဖြစ်၏။

အဋ္ဌကနည်း။ ။ ရှစ်ပါးသော နည်းအားဖြင့် မနာယတနသည် ဖြစ်၏။ ။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခု-ဝိညာဏ်' သည် ရှိ၏၊ ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်' သည် ရှိ၏၊ နံသိစိတ် 'ဗာနဝိညာဏ်' သည် ရှိ၏၊ လျက်သိစိတ် 'ဇိဝှိဝိညာဏ်' သည် ရှိ၏၊ ချမ်းသာ ခံစားမှု 'သုခဝေဒနာ' နှင့် တကွ ဖြစ်သော ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' သည် ရှိ၏၊ ဆင်းရဲခံစားမှု 'ဒုက္ခဝေဒနာ' နှင့် တကွ ဖြစ်သော ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' သည် ရှိ၏၊ (အာရုံငါးပါးကို) သိကာမျှ သဘော 'မနောဓာတ်' သည် ရှိ၏၊ (အာရုံခြောက်ပါးကို) အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' သည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ရှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် မနာယတနသည် ဖြစ်၏။

နဝကနည်း။ ။ ကြီးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် မနာယတနသည် ဖြစ်၏။ ။ မြင်သိစိတ်
'စက္ခုဝိညာဏ်'သည် ရှိ၏။ ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်'သည် ရှိ၏။ နံသိစိတ်
'ဗာနဝိညာဏ်'သည် ရှိ၏။ လျက်သိစိတ် 'ဇိဝှိဝိညာဏ်'သည် ရှိ၏။ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်'
သည် ရှိ၏။ (အာရုံငါးပါးကို) သိကာမျှသဘော 'မနောဓာတ်' သည် ရှိ၏။ ကုသိုလ် မနော
ဝိညာဏဓာတ်သည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ရှိ၏။ အဗျာကတမနောဝိညာဏ
ဓာတ်သည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ကြီးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် မနာယတနသည် ဖြစ်၏။

ဒသကနည်း။ ။ ဆယ်ပါးမြွှားသော နည်းအားဖြင့် မနာယတနသည် ဖြစ်၏။ ။ မြင်သိစိတ်
'စက္ခုဝိညာဏ်'သည် ရှိ၏။ ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်'သည် ရှိ၏။ နံသိစိတ်
'ဗာနဝိညာဏ်'သည် ရှိ၏။ လျက်သိစိတ် 'ဇိဝှိဝိညာဏ်'သည် ရှိ၏။ ချမ်းသာခံစားမှု 'သုခဝေဒနာ'
နှင့်တကွဖြစ်သော ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်'သည် ရှိ၏။ ဆင်းရဲခံစားမှု 'ဒုက္ခဝေဒနာ' နှင့် တကွ
ဖြစ်သော ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်'သည် ရှိ၏။ (အာရုံငါးပါးကို) သိကာမျှသဘော 'မနော
ဓာတ်'သည် ရှိ၏။ ကုသိုလ် မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် မနောဝိညာဏ ဓာတ်သည်
ရှိ၏။ အဗျာကတမနောဝိညာဏဓာတ်သည် ရှိ၏။ ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့်
မနာယတနသည် ဖြစ်၏။

(၂) သဟေတုကဒုကမူ-ဝေဒနာတိကမူလိ ၁၀-နည်း

ကေကနည်း။ ။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် မနာယတနသည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့်
ယှဉ်သော မနာယတနတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် မနာယတနသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်ရှိသော
မနာယတနသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော မနာယတနသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် မနာယတနသည် ဖြစ်၏။ ။ သုခဝေဒနာနှင့်
ယှဉ်သော မနာယတနသည် ရှိ၏။ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော မနာယတနသည်
ရှိ၏။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော မနာယတနသည် ရှိ၏။ပ။^၁ ဤသို့ များသောအပြား
အားဖြင့် မနာယတနသည် ဖြစ်၏။

ဤပြဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို မနာယတနဟု ဆိုအပ်၏။

ရူပါယတန ၁၆၂။ (၇) ထိုအာယတန ၁၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်'
ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' မည်သနည်း။

ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘူတ' လေးပါးတို့ကိုစွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း)
နှင့်တကွ ဖြစ်သော (မြင်အပ်သော) 'သနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း)နှင့်
တကွ 'သပ္ပုဋိဗ'ဖြစ်သော အဆင်းအရောင် ဟူသော အကြင် အဆင်း (ရူပါရုံ)ကား— အညို

၁။ ဤမနာယတနကို ဟောရာတွင် တိကမူလကနည်း၊ ဥဘတောဝစုကနည်း၊ သတ္တကနည်း၊ စတုဝိသတိ
ဝိနည်း၊ တိသင်္ဂါနည်း၊ ဗဟုဝိနည်းများကို ပေယျာလ လုံးဝချန်ထားခဲ့သည်။ ဒုကမူလကနည်းကိုမူ
ခွဲ၍ ၅၂-ခုအနက် 'ထေဟတုက ဒုကမူ' တခုကိုသာ အစဖော်၍ ပြထားသည်။ အကျယ်သိလိုလျှင်
'ခန္ဓဝိဘင်း-ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ရှုပါလေ။

‘နီလ’၊ အရွှေ (အဝါန) ‘ပီတက’၊ အနီ ‘လောဟိတက’၊ အဖြူ ‘ဩဒါတ’၊ အမည်း (အနက်) ‘ကာဠက’၊ အမောင်း (နီညိုရောင်) ‘မဉ္ဇိဋ္ဌက’၊ အဝါရင့် ‘ဟရိ’၊ အစိမ်းရင့်ရောင် ‘ဟရိဝဏ္ဏ’၊ သရက်ညွန့် အဆင်းရောင် (အစိမ်းန) ‘အဗ္ဗကုရဝဏ္ဏ’၊ အရှည် ‘ဒီသ’၊ အတို ‘ရသ’၊ အငယ် ‘အဏု’၊ အကြီး ‘ထူလ’၊ (လှည်းဘီးသဏ္ဍာန်) အဝန်းအဝိုင်း ‘ဝဠု’၊ (ကြက်ဥသဏ္ဍာန်) အလုံး ‘ပရိမဏ္ဍလ’၊ လေးမြောင့် ‘စတုရဿ’၊ ခြောက်မြောင့် ‘ဆဋ္ဌသ’၊ ရှစ်မြောင့် ‘အဋ္ဌသ’၊ တဆယ့် ခြောက်မြောင့် ‘သောဠသံသ’၊ အနိမ့်အရှိုင်း ‘နိန္န’၊ အမြင့်အမောက် ‘ထလ’၊ အရိပ် ‘ဆာယာ’၊ နေပူ ‘အာတပ’၊ အလင်းရောင် ‘အာလောက’၊ အမှိုက်မှောင် ‘အန္ဓကာရ’၊ တိမ်တိုက် ‘အဗ္ဘာ’၊ ဆီးနှင်း ‘မဟိကာ’၊ အခိုး ‘ရူမ’၊ မြူ ‘ရဗ’၊ လဝန်း၏ အဆင်းအရောင်၊ နေဝန်း၏ အဆင်းအရောင်၊ ကြယ် (တာရာ) အပေါင်းတို့၏ အဆင်းအရောင်၊ ကြေးမုံ (မှန်) ဝန်း၏ အဆင်းအရောင်၊ ပတ္တမြား ‘မဏိ’၊ ခရုသင်း ‘သင်္ခါ’၊ ပုလဲ ‘မုတ္တ’၊ ဝါး အဆင်းရှိသော ဝေဠုရိယ ကြောင်မျက်ရွဲ (မြ) ၏ အဆင်းအရောင်၊ ရွှေ ငွေ၏ အဆင်းအရောင်သည် (ရှိ၏)။

ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အဆင်း ‘ရူပါရုံ’တို့မှ) တမျိုးတခြားဖြစ်သော ကြီးကျယ်ထင်ရှား သည့် မဟာဘုတ် လေးပါးတို့ကို စွဲမီ၍ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော (မြင်အပ်သော) ‘သနိဒဿန’၊ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော ‘သပ္ပဋိဗ’ အဆင်းအရောင်ဟူသော အကြင်အဆင်း ရူပါရုံသည်လည်း ရှိသေး၏။

မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော (မြင်အပ်သော) ‘သနိဒဿန’၊ ထိပါး တတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ ဖြစ်သော ‘သပ္ပဋိဗ’ အကြင် အဆင်း (ရူပါရုံ) ကို မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ‘အနိဒဿန’၊ ထိပါး တတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ ဖြစ်သော ‘သပ္ပဋိဗ’ မျက်စိအကြည် ‘စက္ခုပသာဒ’ ဖြင့် မြင်လည်း မြင်ခဲ့ပြီ၊ မြင်လည်း မြင်ဆဲ၊ မြင်လည်း မြင်လတ္တံ့၊ မြင်မှုလည်း မြင်ရာ၏။

ဤရုပ်သည် အဆင်း ‘ရူပါရုံ’ လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း ‘ရူပါယတန’ လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် အဆင်း (ရူပါရုံ) ဟူသော သဘော ‘ရူပဓာတ်’ လည်း မည်၏၊ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အဆင်း ‘ရူပါရုံ’ ကို မြင်သိစိတ် (စက္ခု ဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း ‘ရူပါယတန’ ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ဏိ- ၆၁၆)

သဒ္ဓါယတန ၁၆၃။ (ဂ) ထိုအာယတန ၁၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ကြားသိစိတ် ‘သောတ ဝိညာဏ်’ဖြစ်ကြောင်း အသံ ‘သဒ္ဓါယတန’ မည်သနည်း။

ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ‘မဟာဘုတ်’ သေးပါးတို့ကို စွဲမီ၍ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ‘အနိဒဿန’၊ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွဖြစ်သော ‘သပ္ပဋိဗ’ အကြင် အသံ (သဒ္ဓါရုံ) သည် စည်ကြီးသံ ‘ဘေရိသဒ္ဓ’၊ မုရိုးစည်သံ ‘မုဒိဂံသဒ္ဓ’၊ ခရုသင်းသံ ‘သင်္ခံသဒ္ဓ’၊ ထက်စည်သံ ‘ပဏဝသဒ္ဓ’၊ သီချင်းသံ ‘ဂီတသဒ္ဓ’၊ တီးမှုတ်သံ ‘ဝါဒီတသဒ္ဓ’၊ မောင်းကြေးနှင့် ခွက်ခွင်းသံ ‘သမ္ပသဒ္ဓ’၊ လက်သံ (လက်ခုပ်တီးသံ) ‘ပါဏိသဒ္ဓ’၊ သတ္တဝါတို့၏ ကြွေးကြော်သံ ‘နိဂ္ဂေါသသဒ္ဓ’၊ (မိုးချုန်းသံ၊ လျှင်တော်လည်းသံ စသော) သဘာဝ (ဓာတ်) တို့၏ (အချင်းချင်း) ထိခိုက်သော အသံ ‘သန္နိယာတသဒ္ဓ’၊ လေသံ (လေတိုက်သော အသံ) ‘ဝါတသဒ္ဓ’၊ ရေသံ (ရေစီးသံ၊ ရေလှိုင်းသံ) ‘ဥဒကသဒ္ဓ’၊ လူသံ ‘မနုဿသဒ္ဓ’၊ လူသံမှတစ်ပါး သော အသံ ‘အမနုဿသဒ္ဓ’ သည် (ရှိ၏)။

ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောအသံ ‘သဒ္ဓါရုံ’ တို့မှ) တမျိုးတခြားဖြစ်သော ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ‘မဟာဘုတ်’ လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော အကြင် အသံ (သဒ္ဓါရုံ) သည်လည်း ရှိသေး၏။

မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ‘အနိဒဿန’ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော အကြင်အသံ (သဒ္ဓါရုံ) ကို မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ‘အနိဒဿန’ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ ‘သပ္ပုဋိဗ’ ဖြစ်သော နားအကြည် ‘သောတ’ (ပသာဒ) ဖြင့် ကြားလည်း ကြားခဲ့ပြီ၊ ကြားလည်း ကြားဆဲ၊ ကြားလည်း ကြားလတ္တံ့၊ ကြားမူလည်း ကြားရာ၏။

ဤရုပ်သည် အသံ (သဒ္ဓါရုံ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ ‘သဒ္ဓါယတန’ လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် အသံ (သဒ္ဓါရုံ) ဟူသော သဘော ‘သဒ္ဓဓာတ်’ လည်း မည်၏၊ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော အသံ ‘သဒ္ဓါရုံ’ ကို ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ ‘သဒ္ဓါယတန’ ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ဏိ- ၆၂၀)

ဂန္ဓာယတန ၁၆၄။ (၉) ထိုအာယတန ၁၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် နံသိစိတ် ‘ဗာနဝိညာဏ်’ ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ ‘ဂန္ဓာယတန’ မည်သနည်း။

ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ‘မဟာဘုတ်’ လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ‘အနိဒဿန’ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ ‘သပ္ပုဋိဗ’ ဖြစ်သော အကြင် အနံ့ ဂန္ဓာရုံသည် အမြစ်နံ့ ‘မူလဂန္ဓ’၊ အနှစ်နံ့ ‘သာရဂန္ဓ’၊ အခေါက် (အခွံ) နံ့ ‘တစဂန္ဓ’၊ အနွက်နံ့ ‘ပတ္တဂန္ဓ’၊ အပွင့်နံ့ ‘ပုပ္ဖဂန္ဓ’၊ အသီးနံ့ ‘ဖလဂန္ဓ’၊ စိမ်းရွှေသော အနံ့ ‘အာမကဂန္ဓ’၊ သားစိမ်း ငါးစိမ်း သားပုပ် ငါးပုပ် အညို့နံ့ ‘ဝိဿဂန္ဓ’၊ ကောင်းသော အလိုရှိအပ်သော အနံ့ ‘သုဂန္ဓ’၊ မကောင်းသော အလိုမရှိအပ်သော အနံ့ ‘ဒုဂန္ဓ’ သည် (ရှိ၏)။

ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’ တို့မှ) တမျိုးတခြားဖြစ်သော ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ‘မဟာဘုတ်’ လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ‘အနိဒဿန’ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ ‘သပ္ပုဋိဗ’ ဖြစ်သော အကြင် အနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’ သည်လည်း ရှိသေး၏။

မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ‘အနိဒဿန’ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ ‘သပ္ပုဋိဗ’ ဖြစ်သော အကြင် အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) ကို မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ‘အနိဒဿန’ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ ‘သပ္ပုဋိဗ’ ဖြစ်သော နှာခေါင်းအကြည် ‘ဗာန’ (ပသာဒ) ဖြင့် နှမ်းလည်း နှမ်းခဲ့ပြီ၊ နှမ်းလည်း နှမ်းဆဲ၊ နှမ်းလည်း နှမ်းလတ္တံ့၊ နှမ်းမူလည်း နှမ်းရာ၏။

၁။ ဝါးချင်းကြိတ်သံ၊ ပုဆိုးမြည်သံ စသည် အသံများ။

ဤရုပ်သည် အနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ ‘ဂန္ဓာယတန’လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) ဟူသော သဘော ‘ဂန္ဓဇာတ်’ လည်း မည်၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော အနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’ကို နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ ‘ဂန္ဓာယတန’ ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ဏိ- ၆၂၄)

ရသာယတန ၁၆၅။ (၁၀) ထိုအာယတန ၁၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါ-ဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ ‘ရသာယတန’ မည်သနည်း။

ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ‘မဟာဘုတ်’ လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ‘အနိဒဿန’၊ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ‘သပ္ပဋိဃ’ ဖြစ်သော အကြင် အရသာ (ရသာရုံ) သည် အမြစ်အရသာ ‘မူလရသ’၊ ပင်စည်အရသာ ‘ခန္ဓရသ’၊ အခေါက် (အခွံ) အရသာ ‘တစရသ’၊ အရွက်အရသာ ‘ပတ္တရသ’၊ အပွင့်အရသာ ‘ပုပ္ဖရသ’၊ အသီးအရသာ ‘ဖလရသ’၊ အချဉ် ‘အမ္ဗိလ’၊ အချိုအမြိန် ‘မဓရ’၊ အခါး ‘တိတ္တက’၊ အစပ် ‘ကဇ္ဈက’၊ ဆားအငန် ‘လောဏိက’၊ ဆပ်ပြာအငန် ‘ခါရိက’၊ စူးရှသော အချဉ် ‘လမ္ဗိလ’၊ အဖန် ‘ကသာဝ’၊ သာယာဖွယ် (ကောင်းသော) အရသာ ‘သာဒု’၊ မသာယာ ဖွယ် (မကောင်းသော) အရသာ ‘အသာဒု’ သည် (ရှိ၏)။

ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အရသာ ‘ရသာရုံ’ တို့မှ) တမျိုးတခြားဖြစ်သော ကြီးကျယ်ထင် ရှားသော ‘မဟာဘုတ်’ လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ် သော (မမြင်အပ်သော) ‘အနိဒဿန’၊ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ ‘သပ္ပဋိဃ’ ဖြစ်သော အကြင် အရသာ (ရသာရုံ) သည်လည်း ရှိသေး၏။

မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ‘အနိဒဿန’၊ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ ‘သပ္ပဋိဃ’ ဖြစ်သော အကြင် အရသာ (ရသာရုံ) ကို မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ‘အနိဒဿန’ ထိ ပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ ‘သပ္ပဋိဃ’ ဖြစ်သော လျှာအကြည် ‘ဇိဝှါ’ (ပသာဒ) ဖြင့် လျက်လည်း လျက်ခဲ့ပြီ၊ လျက်လည်း လျက်ဆဲ၊ လျက်လည်း လျက်လတ္တံ့၊ လျက်မူ လည်း လျက်ရာ၏။

ဤရုပ်သည် အရသာ ‘ရသာရုံ’ လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ ‘ရသာယတန’ လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် အရသာ (ရသာရုံ) ဟူသော သဘော ‘ရသာဇာတ်’ လည်း မည်၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော အရသာ ‘ရသာရုံ’ကို လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါ-ဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ ‘ရသာယတန’ ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ဏိ- ၆၂၇)

ဖောဠဗ္ဗာယတန ၁၆၆။ (၁၁) ထိုအာယတန ၁၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ထိသိစိတ် ‘ကာယဝိညာဏ်’ ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ ‘ဖောဠဗ္ဗာယတန’ မည်သနည်း။

မြေဟူသော သဘော (ခက်မာခြင်းသဘော) ‘ပထဝီဇာတ်’၊ မီးဟူသော သဘော (ရင့်ကျက် စေခြင်း သဘော) ‘တေဇောဇာတ်’၊ လေဟူသော သဘော (ထောက်ကန်လှုပ်ရှားခြင်းသဘော) ‘ဝါယောဇာတ်’၊ ခက်မာခြင်း သဘော ‘ကက္ခဋ္ဌ’၊ နူးညံ့ခြင်း သဘော ‘မုဒုက’၊ သိမ်မွေ့ခြင်း

သဘော 'သဏှ'၊ ကြမ်းတမ်းခြင်းသဘော 'ဖရသ'၊ ချမ်းသာသော အတွေ့ 'သုခ သမ္ပဿ'၊ ဆင်းရဲသော အတွေ့ 'ဒုက္ခ သမ္ပဿ'၊ လေးသော သဘော 'ဂရုက'၊ ပေါ့သော သဘော လဟုက'သည် ရှိ၏။

မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဗ္ဗ' ဖြစ်သော အကြင် အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) ကို မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဗ္ဗ' ဖြစ်သော ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ပသာဒ) ဖြင့် ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမှုလည်း ထိပါး ရ၏။

ဤရုပ်သည် အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ထိသိစိတ် ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) ဟူသော သဘော 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗ ဓာတ်'လည်း မည်၏၊ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ' ကို ထိသိစိတ် ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ဏိ- ၆၄၇)

ဓမ္မာယတန^၁ ၅-မျိုး ၁၆၇။ (၁၂) ထိုအာယတန ၁၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် သိမှုစိတ်ဖြစ်ရာ ဖြစ်ကြောင်း 'ဓမ္မာယတန' မည်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ'၊ ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' (တည်းဟူသော နာမ်ခန္ဓာသုံးပါး) သည်၎င်း၊ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော 'အပ္ပဋိဗ္ဗ'၊ သိမှုစိတ်ဖြစ်ရာ ဖြစ်ကြောင်း 'ဓမ္မာယတန'၌ အကျုံးဝင်သော အကြင် (သုခုမရုပ် သောဋ္ဌာ) ရုပ်သည်၎င်း၊ အကြောင်းတရားလေးပါးတို့သည် မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည်၎င်း ရှိ၏။ (ဤတရားတို့ကို သိမှု စိတ် ဖြစ်ရာဖြစ်ကြောင်း 'ဓမ္မာယတန'ဟု ဆိုအပ်၏။)

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဓမ္မာယတန။ ။ ထိုဓမ္မာယတန ၅-မျိုးတို့တွင် အဘယ်သည် ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' မည်သနည်း။

ဧကကနည်း။ ။ တပါးပြားသောနည်းအားဖြင့် ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' သည် ဖြစ်၏။ ။ ဖဿနှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါး ပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်ရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အပြစ်မရှိမှု၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော ခံစားမှုအစု 'ကုသိုလ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏။ အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော ခံစားမှုအစု 'အကုသိုလ် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏။ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ခံစားမှုအစု 'အဗျာ-

၁။ ဏိ- ၁၄၄, ၉၈၄။

ကတ ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤသို့ များသော အပြားအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော ဝေဒနာကို ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

သညာက္ခန္ဓာ ဓမ္မာယတန။ ။ ထိုဓမ္မာယတန ၅-မျိုးတို့တွင် အဘယ်သည် မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ'မည်သနည်း။

ကေကနည်း။ ။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ပထမနှင့် ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်ရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါး ပြားသောနည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ကုသိုလ် သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတ-သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤသို့ များသော အပြားအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သညာကို မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဓမ္မာယတန။ ။ ထိုဓမ္မာယတန ၅-မျိုးတို့တွင် အဘယ်သည် ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' မည်သနည်း။

ကေကနည်း။ ။ တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ စိတ်နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။ နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ဟိတ်မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။ သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ ကုသိုလ် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတသင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ပ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤသို့ များသော အပြားအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

၁။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာကို ခန္ဓဝိဘင်း၌ကဲ့သို့ (၁) ဒုကမူလကနည်း (၂) တိကမူလကနည်း (၃) ဥဘတောဝဇ္ဇကနည်း (၄) သတ္တကနည်း (၅) စတုဝိသတိဝိဇနည်း (၆) တိသဝိဇနည်း (၇) ဗဟုဝိဇနည်းတို့ဖြင့် ဟောရမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ခန္ဓဝိဘင်းတွင် ဟောခဲ့ပြီးဖြစ်သဖြင့် ပေယျာလချုန်ခဲ့သည်။ (ခန္ဓဝိဘင်းစာမျက်နှာ ၇၂ မှ ၁၁၂-အထိကြည့်)

၂။ သညာက္ခန္ဓာကို ခန္ဓဝိဘင်းအတိုင်း ဟောရမည် ဖြစ်သည်။ (ခန္ဓဝိဘင်း စာမျက်နှာ ၁၁၃ မှ ၁၄၅-ထိ ကြည့်)

၃။ သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို ခန္ဓဝိဘင်းအတိုင်း ဟောရမည် ဖြစ်သည်။ (ခန္ဓဝိဘင်း စာမျက်နှာ ၁၄၆ မှ ၁၈၂-ထိ ကြည့်)

သုခုမရုပ် ဓမ္မာယတန။ ။ ထိုဓမ္မာယတန ၅-မျိုးတို့တွင် အဘယ်သည် မြင်အပ်သောသဘောနှင့် ထိပါးတတ်သော သဘောမရှိသည့် ဓမ္မာယတန၌ အကျုံးဝင်သော ရုပ်မည်သနည်း။

မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှုသဘော 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီး၊ အဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု သဘော 'ပုရိသိန္ဒြေ'။ ပ။ ကဗဠိကာရ အာဟာရရုပ်သည် ရှိ၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ် ၁၆-ပါးကို မြင်အပ်သော သဘောနှင့် ထိပါးတတ်သော သဘောမရှိသည့် ဓမ္မာယတန ၌ အကျုံးဝင်သော (သုခုမ) ရုပ်ဟု ဆိုအပ်၏။

နိဗ္ဗာန် ဓမ္မာယတန။ ။ ထိုဓမ္မာယတန ၅-မျိုးတို့တွင် အဘယ်သည် အကြောင်းတရား လေးပါး တို့သည် မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' မည်သနည်း။

တပ်မက်မှု 'ရာဂ' ၏ ကုန်ရာကုန်ကြောင်း၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ' ၏ ကုန်ရာကုန်ကြောင်း၊ အမှန်သဘောကို မသိမှု 'မောဟ' ၏ ကုန်ရာ ကုန်ကြောင်းသည် ရှိ၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို အကြောင်းတရားလေးပါးတို့သည် မပြုပြင်အပ်သော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) ဟု ဆိုအပ်၏။

ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရား ၅-မျိုးကို သိမှုစိတ်ဖြစ်ရာဖြစ်ကြောင်း 'ဓမ္မာယတန' ဟု ဆိုအပ်၏။

အဘိဓမ္မာနည်းအားဖြင့် ဝေန်ဟောကြားအပ်သော 'အဘိဓမ္မာဘာဇနိယ' နည်း ပြီး၏။

၃-ပဉ္စာပုစ္ဆက

အမေး-အဖြေပြု၍ ဟောကြားသောနည်း

အာယတန ၁၂-ပါး ၁၆၈။ စိတ်စေတသိက်တို့ ဖြစ်ရာဖြစ်ကြောင်း 'အာယတန' တဆယ့်နှစ်ပါး တို့ကား—

- (၁) မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်' ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။
- (၂) မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဉ်' ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။
- (၃) ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဉ်' ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန'။
- (၄) ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဉ်' ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'။
- (၅) နံသိစိတ် 'သာနဝိညာဏ်' ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'သာနာယတန'။
- (၆) နံသိစိတ် 'သာနဝိညာဏ်' ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'။
- (၇) လျက်သိစိတ် 'ဇိဝှိဝိညာဏ်' ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှိယတန'။
- (၈) လျက်သိစိတ် 'ဇိဝှိဝိညာဏ်' ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရူခာယတန'။
- (၉) ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန'။
- (၁၀) ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဠဗ္ဗာယတန'။
- (၁၁) သိမှုစိတ်ဖြစ်ရာ 'မနာယတန'။
- (၁၂) သိမှုစိတ်ဖြစ်ကြောင်း သဘာဝ 'ဓမ္မာယတန' တို့တည်း။ (ဏီ - ၅၉၃, ၁၃၄၂)

အာယတန ၁၂-ပါးတို့ကို တိက်ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာနည်းသက်သက်ကို ပြခြင်း

၁-တိက် ၂၂-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာကို ပြခြင်း

(၁) ကုသလတိက် အမေး ပုစ္ဆာ ၁၆၉။ စိတ်စေတသိက်တို့ ဖြစ်ရာ ဖြစ်ကြောင်း ‘အာယတန’ တဆယ်နှစ်ပါးတို့တွင် အပြစ်မရှိမူ၍ ကောင်းကျိုး ချမ်းသာကို ပေးတတ်သော ‘ကုသိုလ်’ အာယတနတို့သည် အဘယ်မျှ ရှိကုန်သနည်း၊ အပြစ်နှင့် တကွ ဖြစ်၍ မကောင်းကျိုး ဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော ‘အကုသိုလ်’ အာယတနတို့သည် အဘယ် မျှ ရှိကုန်သနည်း၊ ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ‘အဗျာကတ’ အာယတန တို့သည် အဘယ်မျှ ရှိကုန်သနည်း။ပ။^၁

၂-ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာကို ပြခြင်း

(၁၀၀) သရဏဒုက် အမေးပုစ္ဆာ။ ။ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ) ရှိသော ‘သရဏ’ အာယတနတို့သည် အဘယ်မျှ ရှိကုန်သနည်း၊ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ) မရှိသော ‘အရဏ’ အာယတနတို့သည် အဘယ်မျှ ရှိကုန်သနည်း။^၂

အာယတန ၁၂-ပါးတို့ကို တိက်ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာကို ပြခြင်း

၁-ဒိကဝိသဇ္ဇနာ

(အာယတန ၁၂-ပါးတို့ကို တိက် ၂၂-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာကို ပြခြင်း)

(၁) ကုသလတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ ၁၇၀။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် အဗျာကတ ဖြစ် ကုန်၏ (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ အာရုံ ၅-ပါး)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် အကုသိုလ် ဖြစ်ကုန် ၏ (အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် အဗျာကတ ဖြစ်ကုန်၏ (ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခရေဝံ)။

(၂) ဝေဒနာတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့ကို သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ ဟူ၍ ၎င်း ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ ဟူ၍ ၎င်း အဒုက္ခ- မသုခ ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ ဟူ၍ ၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ အာရုံ ၅-ပါး)။

အချို့သော မနာယတနသည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ (သုခသဟဂုတ်စိတ် ၆၃-ပါး)၊ အချို့ သော မနာယတနသည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ (ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်နှင့် ဒေါသမူဇ္ဇော)၊ အချို့သော မနာယတနသည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ပါး)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ (ဝေဒနာကြဉ်သော သုခသဟဂုတ်စိတ် ၆၃-ပါး၌ ရှိသည့် စေတသိက် ၄၆-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏

၁-၂။ ဝေဒနာတိက် အမှတ်-၂ မှ သနိဒဿနတိက် အမှတ်-၂၂ အထိ (တိက် ၂၁-ခုတို့၏ အမေး ပုစ္ဆာများကို) ပေယျာလချန်ခဲ့ပြီးလျှင် ယေဟုဒုက် ဒုက်အမှတ်-၁ မှ သဥတ္တရဒုက် ဒုက်အမှတ်-၉၉ အထိ ပေယျာလ လုံးဝ ချန်ခဲ့သည်။

(ဝေဒနာကြည်သော ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်စိတ်နှင့် ဒေါသမူဒွေတို့ရှိသော စေတသိက် ၂၁-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ (ဝေဒနာကြည်သော ပပေတ္တာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသော စေတသိက် ၄၆-ပါး)။

တိက်မုတ်။ ။ အချို့သော ဓမ္မာယတနကို သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဝေဒနာ , သုခုမရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

(၃) ဝိပါကတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုး 'ဝိပါက'လည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုး 'ဝိပါက'ကို ဖြစ်စေခြင်းသဘော (အကျိုး 'ဝိပါက'ကို ဖြစ်စေတတ်သောသဘော) ရှိသည်လည်း မဟုတ်ကုန် (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ အာရုံ ၅ ပါး)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုး 'ဝိပါက' ဖြစ်ကုန်၏ (ဝိပါကစိတ္တုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် အကျိုး 'ဝိပါက'ကို ဖြစ်စေခြင်း သဘော (အကျိုး 'ဝိပါက'ကို ဖြစ်စေတတ်သောသဘော) ရှိသော တရားဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်, အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ကုသိုလ်, အကုသိုလ် တို့၏ အကျိုး 'ဝိပါက'လည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုး 'ဝိပါက'ကို ဖြစ်စေခြင်းသဘော ရှိသော (အကျိုး 'ဝိပါက'ကို ဖြစ်စေတတ်သော) တရားလည်း မဟုတ်ကုန် (ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်, သုခုမရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

(၄) ဥပါဒိဏ္ဍတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ပသာဒရုပ်) ရုပ်အာယတန ငါးပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိ တို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်လည်း ဖြစ်၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ (ကမ္မဇရုပ်ကေန်ဖြစ်သော ပသာဒရုပ် ငါးပါး)။

အသံ 'သဒ္ဓါယတန' သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ် မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏ (တဏှာ, ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံသာ ဖြစ်၏။

အချို့သော (အဆင်း 'ရူပ', အနံ့ 'ဂန္ဓ', အရသာ 'ရသ', အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗ') အာယတန လေးပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်လည်း ဖြစ်၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ (ကမ္မဇရုပ်ကလာပ်၌ ပါသော ရုပ်လေးပါး)။

အချို့သော (ရူပ, ဂန္ဓ, ရသ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗ) အာယတနလေးပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ကမ္မဇရုပ်မှတစ်ပါး တိဇရုပ်၌ပါသည့် ရုပ်လေးပါး)။

၁။ ဝေဒနာကို 'ဝေဒနာနှင့်ယှဉ်၏'ဟု မဆိုအပ်ချေ။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုသည့်ကံ၏ အကျိုးဝိပါက် လည်းဖြစ်၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီဝိပါက် စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ကမ္မဇရုပ် ကော်ပြစ် သည့် သုခုမရုပ်များဖြစ်သော ဘာဝရုပ် ၂-ပါး၊ ဇီဝိတရုပ်, ဟဒယရုပ်၊ အနေကန်ဖြစ်သည့် သုခုမ ရုပ်များ ဖြစ်သော အာပေါ, အာဟာရ, ပရိစ္ဆေဒရုပ်, လက္ခဏရုပ်)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုသော ကံ၏အကျိုးဝိပါက်မဖြစ် မူ၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမကမ္မဇရုပ် ကော် ၄-ပါး ကြည့်သည့် တိသေ့မရုပ် ၁၂-ပါး)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်း မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့် လည်း မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း မဟုတ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၅) သံကိလိဋ္ဌတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက် တတ် ညှစ်နှိမ်းစေတတ်သော 'ကိလေသာ' တို့သည် ပူပန်စေအပ်သည် မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒ ရုပ် ၅-ပါးနှင့် အာရုံ ငါးပါး)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာတို့သည် ပူပန် စေအပ်၍ (ကိလေသာတို့နှင့် ယှဉ်၍) ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာတို့သည် ပူပန် စေအပ်သည် မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီ ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာတို့သည် ပူပန် စေအပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၆) ဝိတက်တိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ဝိတက်လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရလည်း မရှိကုန် (ဝိတက် ဝိစာရတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါးနှင့် အာရုံငါးပါး)။

အချို့သော မနာယတနသည် ဝိတက်လည်း ရှိ၍ ဝိစာရလည်း ရှိ၏ (သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး)၊ အချို့သော မနာယတနသည် ဝိတက် မရှိမူ၍ ဝိစာရမျှသာ ရှိ၏ (ဒုတိယဈာန်စိတ် ၁၁-ပါး)၊ အချို့သော မနာယတနသည် ဝိတက်လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရလည်း မရှိချေ။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဝိတက်လည်း ရှိ၍ ဝိစာရလည်း ရှိ၏ (ဝိတက် ဝိစာရကြည့်သော သင်္ခါတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး၌ ရှိသော စေတသိက် ၅၀)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဝိတက်မရှိမူ၍

ဝိစာရမျှသာရှိ၏ (ဝိစာရကြည်သည့် ဒုတိယဈာန်စိတ်၌ရှိသော စေတသိက် ၃၆-ပါး၊ သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး၌ ရှိသော ဝိတက် ၅၅-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဝိတက်လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရလည်း မရှိ (အဝိတက္က အဝိစာရ စိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက် ၃၆၊ ဒုတိယဈာန် ၁၁-ပါး၌ရှိသော ဝိစာရ ၁၁-ပါး၊ သုခုမရုပ် ၁၆၊ နိဗ္ဗာန်)။

တိက်မုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မာယတနကို ဝိတက်လည်း ရှိ၍ ဝိစာရလည်း ရှိ၏ (ဝိတက် ဝိစာရနှင့် ယှဉ်၏) ဟူ၍၎င်း၊ ဝိတက်မရှိမူ၍ ဝိစာရမျှသာ ရှိ၏ ဟူ၍၎င်း၊ ဝိတက်လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရလည်း မရှိဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (သဝိတက္က သဝိစာရစိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသော ဝိစာရ ၅၅-ပါး)။ (ဏီ- ၁၄၀၁)

(၇) ပီတိတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့ကို ပီတိနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍ ၎င်း (ပီတိနှင့် ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း)၊ သုခဝေဒနာနှင့် တကွ ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ဥပေက္ခာ ဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ပသာဒရုပ် ၅-ပါးနှင့် အာရုံ ငါးပါး)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ပီတိနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (ပီတိနှင့်ယှဉ်ကုန်၏) (သပ္ပိတိကစိတ် ၅၁-ပါးနှင့် ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (သုခသဟဂုတ်စိတ် ၆၃-ပါးနှင့် ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်ကုန်၏ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ပါးနှင့် ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ)။

ဗီကိမုတ်။ ။အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့ကို ပီတိနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ သုခဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ဒေါသမူဒ္ဓေစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ် စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ပီတိနှင့်မယှဉ်သော သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်နှင့် စတုတ္ထဈာန် ၁၁-ပါး၌ရှိသော သုခဝေဒနာ ၁၂-ပါး၊ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသော ဥပေက္ခာဝေဒနာ ၅၅-ပါး၊ သုခုမရုပ် ၁၆၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ ၁၄၀၄)

(၈) ဒဿနတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် 'ဒဿန' မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ (သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီးသောနိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍ မြင်သဖြင့် 'ဘာဝနာ' မည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်ကုန် (ပသာဒရုပ် ငါးပါး၊ အာရုံငါးပါး)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့ကို (ဒဿနမည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့ကို (ဘာဝနာမည်သော) အထက် မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်ကုန်၏ (ကြွင်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်ကုန် (ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၉) ဒဿနဟေတုတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် (ဒဿနမည် သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်မူ၍ (ဟိတ်နှင့်မယှဉ်မူ၍) (ဘာဝနာမည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့ သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်ကုန် (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ အာရုံ ၅-ပါး)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သောဟိတ်ရှိကုန်၏ (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်ကုန်၏) (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မောဟကြည်သည့် ဝိစိကိစ္ဆာစိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိကုန်၏ (မောဟကြည်သည့် ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ကြွင်း သော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်ကုန် (ဟိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်) (ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ မောဟမူဒေဋ္ဌိ မောဟ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဇိ-၁၄၁၀)

(၁၀) အာဇယဂါမိတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်မူ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါးနှင့် အာရုံငါးပါး)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက် ကြောင်းဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်နှင့် အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့ သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်မူ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်ကုန် (ဝိပါက်နှင့် ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၁) သေက္ခတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲ 'သေက္ခ' ပုဂ္ဂိုလ်ခုနစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်မူ၍ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး) ကျင့်ပြီး 'အသေက္ခ' (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါးနှင့် အာရုံငါးပါး)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲ 'သေက္ခ' ပုဂ္ဂိုလ်ခုနစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်စိတ်လေးပါး၊ အောက်ဖိုလ် ၃-ပါး စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ကျင့်ပြီး 'အသေက္ခ' (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်ကုန်၏ (အရဟတ္တဖိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ကျင့်ဆဲ 'သေက္ခ' ပုဂ္ဂိုလ်ခုနစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်မူ၍ ကျင့်ပြီး 'အသေက္ခ' (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်းမဟုတ်ကုန် (လောကီ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဇိ-၁၄၁၄, ၁၄၁၅, ၁၄၁၆)

(၁၂) ပရိတ္တတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့သည် နည်းပါးသော တန်းခိုး အာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ' တရား (ကာမတရား) ဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ အာရုံငါးပါး)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် နည်းပါးသော တန်းခိုး အာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ' တရား (ကာမတရား) ဖြစ်ကုန်၏ (ကာမာဝစရစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး)။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ကြီးကျယ်မြင့်မြတ် သည်၏အဖြစ်သို့ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (မဟဂ္ဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် နှိုင်းယှဉ်မှုကိုပြုတတ်သော ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော (မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော) 'အပ္ပမာဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၃) ပရိတ္တာရမ္မဏတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် အာရုံပြုခြင်း သဘောမရှိကုန် (အာရုံ မပြုတတ်ချေ) (အနာရမ္မဏ) (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ အာရုံငါးပါး)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ပရိတ္တတရား (ကာမတရား) ကို အာရုံပြုကုန်၏။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် မဟဂ္ဂုတ် တရားကို အာရုံပြုကုန်၏။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် အပ္ပမာဏတရား (လောကုတ္တရာတရား) ကို အာရုံပြုကုန်၏။

တိက်မုတ်။ ။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့ကို ပရိတ္တတရား (ကာမတရား) ကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ မဟဂ္ဂုတ်တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍ ၎င်း၊ အပ္ပမာဏတရား (လောကုတ္တရာတရား) ကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ပညတ်ကို ကော်အာရုံပြုသောစိတ်များ = ရူပါဝစရဈာန်စိတ် ၁၅ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ အာကာသာနဉ္စာယတနနှင့် အာ ဝိညဿာယတန အရူပစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ ၁၄၂၂)

(၁၄) ဟိနတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့သည် အလယ်အလတ်ဖြစ်သော 'မဇ္ဈိမ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ အာရုံငါးပါး)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ယုတ်ညံ့သော 'ဟိန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါး တို့သည် အလယ်အလတ်ဖြစ်သော 'မဇ္ဈိမ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်)။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် မြင့်မြတ်သော 'ပဏိတ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၅) မိစ္ဆတ္တတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့သည် မိစ္ဆတ္တနိယတ၊ သမ္ပတ္တ- နိယတ တည်းဟူသော နှစ်ပါးသော အခြင်းအရာ အားဖြင့် အကျိုးပေး မမြဲချေ (အနိယတ) (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ အာရုံငါးပါး)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖောက်ပြန်သော သဘော ရှိ၍ စုတိ၏အခြားမဲ့၌ (အပါယ်ငရဲ၌) အကျိုးပေးမြဲသော 'မိစ္ဆတ္တနိယတ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (နိယတ

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်လေးပါးတို့၏ သတ္တမဇောစိတ္တုပ္ပါဒ် နှင့်ပဉ္စာနန္တရိယကံကို ကျူးလွန်သည့် ဒေါသမူဒွေတို့၏ သတ္တမဇောစိတ္တုပ္ပါဒ်များ)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ဖောက်ပြန်သော သဘောမရှိမူ၍ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော ‘သမ္ပတ္တနိယတ’တရားဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် နှစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အကျိုး ပေးမမြဲကုန် (အနိယတ) (ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်များနှင့် သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၆) မဂ္ဂါရမ္မဏတိကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် အာရုံပြုခြင်း သဘောမရှိကုန် (အာရုံမပြုတတ်ချေ)(ပသာဒရုပ် ငါးပါး၊ အာရုံငါးပါး)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် မဂ်ကို အာရုံပြုကုန်၏ (မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ မဟာကုသိုလ်-ကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်၊ အဘိညာဉ်ဒွေစိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် မဂ်မည်သော အကြောင်းရင်းဟိတ် (သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်=ပညာ=အမောဟဟိတ်) ရှိကုန်၏ (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်ကုန်၏) (အမောဟကြည့်သည့် မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး (သမ္မာဒိဋ္ဌိ=ဝိမံသာဓိပတိ=အမောဟ၊ သမ္မာဝါယာမ=ဝိရိယာဓိပတိ=ဝိရိယ) ရှိကုန် ၏ (အဓိပတိတပ်ခိုက် ပညာနှင့်ဝိရိယ အသီးအသီးကြည့်သော မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

တိကံမုတ်။ ။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့ကို မဂ်ကို အာရုံပြု ကုန်၏ ယူ၍၎င်း၊ မဂ်မည်သော အကြောင်းရင်းဟိတ် (သမ္မာဒိဋ္ဌိ=ပညာ= အမောဟ) ရှိကုန်၏ ဟူ၍၎င်း၊ မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး (သမ္မာဒိဋ္ဌိ=ဝိမံသာဓိပတိ=အမောဟ၊ သမ္မာဝါယာမ=ဝိရိယာဓိပတိ=ဝိရိယ) ရှိကုန်၏ ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (မဂ်ကို အာရုံမပြုသော မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန)။ (ဏီ- ၁၄၂၉)

(၁၇) ဥပ္ပန္နတိကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ အချို့သော (ကမ္မဇ) ရုပ်အာယတနငါးပါးတို့သည် ဥပါဒ် ဌီ၊ ဘင် ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်ဆဲ ဖြစ်သော ‘ဥပ္ပန္န’ တရားဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး)၊ အချို့သော (ကမ္မဇ) ရုပ်အာယတန ငါးပါးတို့သည် မချွတ်ကေန်ဖြစ်လတ္တံ့ ဖြစ်သော ‘ဥပ္ပါဒိ’ တရားဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး)၊ အချို့သော (ကမ္မဇ) ရုပ်အာယတန ငါးပါးတို့ကို ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်သော (နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်လတ္တံ့ ဖြစ်သော) ‘အနုပ္ပန္န’ တရားဟု မဆိုအပ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး)။

အချို့သော သဒ္ဓါယတနသည် ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်၏ (ဥပ္ပန္န)၊ အချို့သော သဒ္ဓါယတနသည် ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်ချေ (နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်လတ္တံ့ သော ‘အနုပ္ပန္န’ တရားဖြစ်သည်)၊ အချို့သော သဒ္ဓါယတနကို မချွတ်ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့ သော ‘ဥပ္ပါဒိ’ တရား ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။

အချို့သော (ရူပါယတန၊ ဂန္ဓာယတန၊ ရသာယတန၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန၊ မနာယတန) အာယတန ငါးပါးတို့သည် ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်ကုန်၏ (ဥပ္ပန္န)၊ အချို့သော (ရူပ၊ ဂန္ဓ၊ ရသာ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ၊ မန) အာယတနငါးပါးတို့သည် ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍

ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်ကုန် (အနုပ္ပန္န)၊ အချိုသော (ရူပ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ၊ မန) အာယတန ငါးပါးတို့သည် မချွတ်ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့ ဖြစ်ကုန်၏ (ဥပ္ပါဒ်)။

အချိုသော ဓမ္မာယတနသည် ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင် ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်၏ (စေတသိက်နှင့် သုခုရုပ်များ)။ အချိုသော ဓမ္မာယတနသည် ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်ချေ (နှောင် အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်လတ္တံ့ သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော စေတသိက်များ၊ ကမ္မဇရုပ်မှတစ်ပါး တိဇသုခုမရုပ်)။ အချိုသော ဓမ္မာယတနသည် မချွတ်ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့ ဖြစ်၏ (ဝိပါကံစိတ်နှင့် ယှဉ်သော စေတသိက် များနှင့် ကမ္မဇသုခုမရုပ်များ)။

တိက်မုတ်။ ။ အချိုသော ဓမ္မာယတနကို ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း၊ ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်ဟူ၍၎င်း၊ မချွတ်ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့ ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ- ၁၄၃၀)

(၁၈) အတိတတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ အချိုသော အာယတနတဆယံတပါးတို့သည် ဖြစ်ပြီး ‘အတိတ်’ တရားဖြစ်ကုန်၏ (ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးနှင့် မနာယတန)။ အချိုသော အာယတန တဆယံတပါးတို့သည် မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော ‘အနာဂတ်’ တရားဖြစ်ကုန်၏။ အချိုသော အာယတနတဆယံတပါးတို့သည် ဖြစ်ဆဲ ‘ပစ္စုပ္ပန်’ တရား ဖြစ်ကုန်၏။

အချိုသော ဓမ္မာယတနသည် ဖြစ်ပြီး ‘အတိတ်’ တရားဖြစ်၏။ အချိုသော ဓမ္မာယတနသည် မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော ‘အနာဂတ်’ တရားဖြစ်၏။ အချိုသော ဓမ္မာယတနသည် ဖြစ်ဆဲ ‘ပစ္စုပ္ပန်’ တရားဖြစ်၏ (စေတသိက် ၅၂-ပါးနှင့် သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး)။

တိက်မုတ်။ ။ အချိုသော ဓမ္မာယတနကို ဖြစ်ပြီး ‘အတိတ်’ တရားဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း၊ မရောက် သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော ‘အနာဂတ်’ တရားဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ဖြစ်ဆဲ ‘ပစ္စုပ္ပန်’ တရားဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ- ၁၄၃၀)

(၁၉) အတိတာရမ္မဏတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် အာရုံပြုခြင်း သဘော မရှိကုန် (အာရုံ မပြုတတ်ချေ) (ပသာဒရုပ်ငါးပါးနှင့် အာရုံငါးပါး)။

အချိုသော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ပြီး ‘အတိတ်’ တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ (အတိတ်တရားကို ကေန်၊ အနေကန် အာရုံပြုသော စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ အချိုသော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော ‘အနာဂတ်’ တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ (အနာဂတ်တရားကို အနေကန် အာရုံပြုသော စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချိုသော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ဆဲ ‘ပစ္စုပ္ပန်’ တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ (ပစ္စုပ္ပန်တရားကို ကေန်၊ အနေကန် အာရုံပြုသော စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

တိက်မုတ်။ ။ အချိုသော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့ကို ဖြစ်ပြီး ‘အတိတ်’ တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော ‘အနာဂတ်’ တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဖြစ်ဆဲ ‘ပစ္စုပ္ပန်’ တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန်

(နိဗ္ဗာန်နှင့် ပညတ်တရားတို့ကို ကော်အာရုံပြုသော စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်)။
(ဇိ-၁၄၃၄)

(၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။အချို့သော အာယတန ၁၂-ပါးတို့သည် အတွင်း
'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, စေတသိက်,
သက်မဲ့ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓရုပ်မှတစ်ပါး သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ မိမိတို့သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ရုပ်များ)။
အချို့သော အာယတန ၁၂-ပါးတို့သည် အပ'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်,
နိဗ္ဗာန်)။ အချို့သော အာယတန ၁၂-ပါးတို့သည် အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' အပ'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန် ၂-ပါး၌
ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, စေတသိက်, သက်မဲ့အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓရုပ်မှတစ်ပါး သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ရှိသော
ရုပ်များ)။ (ဇိ-၁၄၃၂)

(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် အာရုံပြုခြင်း
သဘောမရှိကုန် (အာရုံမပြုတတ်ချေ) (အနာ-
ရမ္မဏ) (ပသာဒရုပ် ငါးပါး၊ အာရုံ ငါးပါး)။

အချို့သော(မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌
ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုကုန်၏ (အဇ္ဈတ္တတရားကို ကော် အနေကန် အာရုံပြုသည့် စိတ္တုပ္ပါဒ်
များ)။ အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် အပ'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌
ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုကုန်၏ (ဗဟိဒ္ဓတရားကို ကော် အနေကန် အာရုံပြုသော စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။
အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' အပ'ဗဟိဒ္ဓ'
သန္တာန် ၂-ပါး၌ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုကုန်၏ (အနေကန် အာရုံပြုသော စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

တိက်မုတ်။ ။အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့ကို အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ'
သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ ဟူ၍၎င်း အပ'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌
ဖြစ်သောတရားကို အာရုံပြုကုန်၏ ဟူ၍၎င်း အတွင်း အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံ
ပြုကုန်၏ ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (နတ္ထိဘောပညတ်ကို အာရုံပြုသော အာကိဉ္ဇညာယတန စိတ္တုပ္ပါဒ်၊
သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဇိ-၁၄၃၇)

(၂၂) သနိဒဿနတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။အဆင်းရူပါရုံ 'ရူပါယတန' သည် မြင်အပ်သော
သဘောလည်းရှိ၍ ထိပါးတတ်သောသဘောလည်း
ရှိ၏ (သနိဒဿန သပ္ပဋိဃ)။

(ရူပါယတနကြဉ်သော သြဋ္ဌာရိကရုပ် ၁၁-ပါး) အာယတနကိုးပါးတို့သည် မြင်အပ်သော
သဘောမရှိမူ၍ (မမြင်အပ်မူ၍) ထိပါးတတ်သောသဘောရှိ၏ (အနိဒဿန သပ္ပဋိဃ) (ပသာဒရုပ်
ငါးပါး၊ ရူပါရုံကြဉ်သော အာရုံလေးပါး)။

(မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် မြင်အပ်သောသဘောလည်း မရှိမူ၍
(မမြင်အပ်မူ၍) ထိပါးတတ်သောသဘောလည်း မရှိချေ(စိတ်, စေတသိက်, သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး,
နိဗ္ဗာန်)။

(တိက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်ပြီးလျှင် အမေးအဖြေပြု၍ ဟောကြားအပ်သော 'ပဉ္စာပုစ္ဆက' နည်းပြီး၏)။
(အာယတန ၁၂-ပါးတို့ကို တိက် ၂၂-ခုတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကို ပြသော 'ပဉ္စာပုစ္ဆက' နည်းပြီး၏)။

၂-ဒုကဝိသဇ္ဇနာ

(အာယတန ၁၂-ပါးတို့ကို ဒုက ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကို ပြခြင်း)

(၁-ဟေတုဂေါဇ္ဇကဒုက ၆-ခုအဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၁) ဟေတုဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၁၇၁။ အာယတန တဆယ့်တပါးတို့သည် ဟိတ်မမည်ကုန် (ပသာဒရုပ် ငါးပါး၊ အာရုံငါးပါး၊ မနာယတန)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဟိတ်မည်၏ (ဟိတ် ၆-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဟိတ်မမည်ချေ (ကြွင်းသော စေတသိက် ၄၆-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၂) သဟေတုကဒုက အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ဟိတ်မရှိကုန် (ဟိတ် နှင့် မယှဉ်ကုန်) (ပသာဒ ရုပ်ငါးပါး၊ အာရုံငါးပါး)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ဟိတ်ရှိကုန်၏ (ဟိတ်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (မောဟမူဒွေဉ္စိရှိသော မောဟကြဉ်သည့် သဟေတုကစိတ္တုပ္ပါဒ်များ)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ဟိတ်မရှိကုန် (ဟိတ်နှင့်မယှဉ်ကုန်) (မောဟမူဒွေဉ္စိရှိသော မောဟ၊ အဟေတုက စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၃) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ဟိတ်နှင့်မယှဉ်ကုန် (ပသာဒရုပ် ငါးပါး၊ အာရုံငါးပါး)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဟိတ်နှင့်ယှဉ်ကုန်၏ (မောဟမူဒွေဉ္စိရှိသည့် မောဟကြဉ်သော သဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဟိတ်နှင့် မယှဉ်ကုန် (မောဟမူဒွေဉ္စိရှိသော မောဟ၊ အဟေတုကစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၄) ဟေတု သဟေတုကဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့ကို ဟိတ်လည်း မည်၍ ဟိတ်လည်းရှိကုန်၏ (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်ကုန်၏) ဟူ၍၎င်း ဟိတ်သာရှိ၍ (ဟိတ်နှင့်သာယှဉ်၍) ဟိတ်မမည်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ပသာဒ ရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

မနာယတနကို ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်လည်းရှိ၏ ဟူ၍ မဆိုအပ်ချေ (စိတ်အားလုံး) ။

အချို့သော မနာယတနသည် ဟိတ်သာရှိ၍ (ဟိတ်နှင့်သာယှဉ်၍) ဟိတ်မမည်ချေ (သဟိတ်စိတ်များ)၊ အချို့သော မနာယတနကို ဟိတ်သာရှိ၍ ဟိတ်လည်း မမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (အဟိတ်စိတ်များ)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်လည်းရှိ၏ (မောဟမူဒွေဉ္စိရှိသော မောဟကြဉ်သော ဟိတ် ၆-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဟိတ်သာရှိ၍ ဟိတ်မမည်ချေ (ဟိတ် ၆-ပါးကြဉ်သော သဟိတ်စိတ်ရှိသည့် စေတသိက်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မာယတနကို ဟိတ်လည်း မည်၍ ဟိတ်လည်း ရှိ၏ ဟူ၍၎င်း ဟိတ်သာ ရှိ၍ ဟိတ်မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (အဟိတ်စိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ။ မောဟမူဒွေ၌ရှိသော မောဟ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၄၄၇)

(၅) ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ အဖြေဝိသဇနာ။ ။ရုပ် အာယတနဆယ်ပါးတို့ကို ဟိတ်လည်း မည်၍ ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း ဟိတ်နှင့်သာယှဉ်၍ ဟိတ်မမည်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

မနာယတနကို ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟူ၍ မဆိုအပ်ချေ (စိတ်)။

အချို့သော မနာယတနသည် ဟိတ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဟိတ်မမည်ချေ (သဟိတ်စိတ် ၇၁-ပါး)၊ အချို့သော မနာယတနကို ဟိတ်နှင့်သာယှဉ်၍ ဟိတ်မမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (အဟိတ်စိတ်များ)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ (မောဟမူဒွေ၌ရှိသော မောဟကြဉ်သည့် ဟိတ် ၆-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဟိတ်နှင့်သာယှဉ်၍ ဟိတ်မမည်ချေ (ဟိတ် ၆-ပါးကြဉ်သော သဟိတ်စိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မာယတနကို ဟိတ်လည်း မည်၍ ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ဟိတ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဟိတ်မမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (မောဟမူဒွေ၌ရှိသော မောဟ၊ အဟိတ်စိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၄၅၀)

(၆) န ဟေတု သဟေတုကဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ဟိတ် လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိကုန် (ဟိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်) (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ အာရုံငါးပါး)။

အချို့သော မနာယတနသည် ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာရှိ၏ (သဟိတ်စိတ် ၇၁-ပါး)၊ အချို့သော မနာယတနသည် ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိချေ (အဟိတ်စိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာရှိ၏ (ဟိတ် ၆-ပါးကြဉ်သော သဟိတ် စိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဟိတ်လည်းမမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိချေ (အဟိတ်စိတ်၌ရှိသော စေတသိက်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မာယတနကို ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာရှိ၏ ဟူ၍၎င်း၊ ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်းမရှိ ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဟိတ် ၆-ပါး)။ (ဏီ-၁၄၅၂)
(ဟေတုဂေါဇ္ဈကဒုက္ခ ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇနာ ပြီး၏)။

(၂-ဣန္ဒြေဒုက္ခ ၇-ခု အဖြေ ဝိသဇနာ)

(၇) သပ္ပစ္စယဒုက္ခ အဖြေဝိသဇနာ။ ။(ပသာဒရုပ်ငါးပါးနှင့် ပဉ္စာရုံ တည်း ဟူသော ရုပ် အာယတနဆယ်ပါး၊ မနာယတန) အာယတနတဆယ့် တပါးတို့သည် အကြောင်းနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် အကြောင်းနှင့်တကွ ဖြစ်၏ (ကံ၊စိတ်၊ဥတု၊အာဟာရ အကြောင်း တရား လေးပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်၏) (စေတသိက်နှင့် သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် အကြောင်းနှင့်တကွ မဖြစ်ချေ (ကံ၊စိတ်၊ဥတု၊အာဟာရ အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ကြောင့် မဖြစ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။ (ဇီ-၁၄၅၄)

(ဂ) သင်္ခတဒုကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။အာယတနတဆယံတပါးတို့သည် (ကံ၊စိတ်၊ဥတု၊အာဟာရ အကြောင်းတရား လေးပါးတို့သည်) ပြုပြင် စီမံအပ်သော 'သင်္ခတ'တရားဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ အာရုံငါးပါး၊ မနာယတန)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ကံ၊စိတ်၊ဥတု၊အာဟာရ အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ ပြုပြင် စီမံအပ်သော 'သင်္ခတ' တရားဖြစ်၏ (စေတသိက် ၅၂-ခု၊ သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် အကြောင်းတရားလေးပါးတို့ မပြုပြင်အပ်သော 'အသင်္ခတ'တရားဖြစ်၏ (နိဗ္ဗာန်)။

(ဇ) သနိဒဿနဒုကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရူပါယတန (အဆင်း'ရူပါရုံ') သည် မြင်အပ်သော သဘောရှိ၏၊ (ရူပါယတန ကြည့်သော) အာယတန တဆယံတပါးတို့သည် မြင်အပ်သောသဘော မရှိကုန်။

(၁၀) သပ္ပဋိသဒုကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ထိပါးတတ်သော သဘောရှိကုန်၏ (သပ္ပဋိသ) (ပသာဒရုပ် ငါးပါး၊ အာရုံ ငါးပါး)။

(မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ထိပါးတတ်သောသဘော မရှိကုန် (စိတ်၊ စေတသိက်၊ သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၁) ရူပိဒုကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ရုပ်မည်ကုန်၏(ပသာဒရုပ် ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

မနာယတနသည် ရုပ်မမည်ချေ (နာမ်မည်၏) (စိတ်အားလုံး)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ရုပ်မည်၏(သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ရုပ်မမည် ချေ (နာမ်မည်၏) (စေတသိက်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၂) လောကီယဒုကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့သည် လောက၌ အကျုံးဝင်သော ဝင်ကုန်၏ (လောကီတရားဖြစ်ကုန်၏) (ပသာဒရုပ် ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် လောက၌ အကျုံးဝင်သော 'လောကီယ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် လောကမှထွက်မြောက်သော 'လောကုတ္တရာ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၃) ကေနစိဝိညေယျဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။အာယတန တဆယ့်နှစ်ပါးတို့ကို တစုံတခုသော နှစ်ပါးတို့ကို တစုံတခုသောစိတ်သည် မသိအပ်ကုန်။

(ဇုဇ္ဈာ ဒုဂ် ၇-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏)။

(၃-အာသဝဂေါဇ္ဈက ဒုဂ် ၆-ခုအဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၁၄) အာသဝဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးနှင့် မနာယတန) အာယတန တဆယ့်တပါးတို့သည် (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီး ဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ် မိုက်မဲစေတတ်သော 'အာသဝ' မမည်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ၊ စိတ်အားလုံး)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ် မိုက်မဲ စေတတ်သော 'အာသဝ' မည်၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ)။ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် အာသဝ မမည်ချေ (ကြွင်းသောစေတသိက် ၄၉-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၅) သာသဝဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် အာသဝ၏ အာရုံ ဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ် ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော(မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် အာသဝ၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန)အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်ကုန် (လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၆) အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် အာသဝနှင့် မယှဉ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် အာသဝနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (ဒေါသမူ၊ မောဟမူဒွေတို့၌ရှိသော မောဟကြည်သည့် အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် အာသဝနှင့် မယှဉ်ကုန် (ဒေါသမူဒွေ၊ မောဟ မူဒွေတို့၌ရှိသော မောဟ၊ ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၇) အာသဝ သာသဝဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့ကို အာသဝလည်း မည်၍ အာသဝ၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝ မမည်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ အာရုံငါးပါး)။

မနာယတနကို အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ (စိတ်)။

အချို့သော မနာယတနသည် အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝမမည်ချေ (လောကီစိတ်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော မနာယတနကို အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝမမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ)။ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် အာသဝ၏အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝမမည်ချေ (အာသဝတရားကိုယ် ကြည့်သောလောကီစိတ်၌ရှိသော စေတသိက်၊ သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မာယတနကို အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝမမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသော စေတသိက်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၄၇၂)

(၁၈) အာသဝ အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့ကို အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း အာသဝနှင့်သာယှဉ်၍ အာသဝမမည်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

မနာယတနကို အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ (စိတ်အားလုံး)။

အချို့သော မနာယတနသည် အာသဝနှင့်သာ ယှဉ်၍ အာသဝ မမည်ချေ (အကုသိုလ်စိတ်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။ အချို့သော မနာယတနကို အာသဝနှင့်သာယှဉ်၍ အာသဝမမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်များ)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်၏ (လောဘမူစိတ်နှင့်ယှဉ်သော လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ)။ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် အာသဝနှင့်သာ ယှဉ်၍ အာသဝမမည်ချေ (အာသဝတရားကိုယ် ၃-ပါးကြည့်သော အကုသိုလ်စိတ်၌ရှိသည့် စေတသိက် ၂၄-ပါး)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။ အချို့သော ဓမ္မာယတနကို အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း၊ အာသဝနှင့်သာ ယှဉ်၍ အာသဝမမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (အာသဝ-ဝိပ္ပယုတ်တရား=ဒေါသမူဒွေ၊ မောဟမူဒွေတို့၌ရှိသော မောဟ၊ ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၄၇၀, ၁၄၇၄)

(၁၉) အာသဝဝိပ္ပယုတ္တ သာသဝဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ် အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် အာသဝနှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ တို့နှင့်) မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် အာသဝနှင့် မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ဒေါသမူဒွေ၊ မောဟမူဒွေတို့၌ရှိသော မောဟ၊ လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး)။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန-နှစ်ပါးတို့သည် အာသဝနှင့်(လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်)လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဒုကံမုတ်။ ။ အချိုသော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့ကို အာသဝနှင့် မယှဉ်
မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း, အာသဝနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍
အာသဝ၏အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (အာသဝသမ္ပယုတ္တတရား=ဒေါသမူဒွေ,
မောဟမူဒွေတို့၌ရှိသော မောဟကြည်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ (ဏီ-၁၄၇၆)

(အာသဝဂေါဇ္ဇက ဒုကံ ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏)။

(၄-သညောဇနဂေါဇ္ဇက ဒုကံ ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၂၀) သညောဇနဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးနှင့် မနာယတန)အာယ-
တနတဆယ့်တပါးတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်
ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်သော ‘သံယောဇဉ်’ မမည်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ၊ စိတ်)။

အချိုသော ဓမ္မာယတနသည် သံယောဇဉ်မည်၏ (သံယောဇဉ်တရားကိုယ် ဂ-ပါး)၊ အချိုသော
မောဟယတနသည် သံယောဇဉ် မမည်ချေ (သံယောဇဉ်တရားကိုယ် ဂ-ပါးကြည်သော စေတသိက်
၄၄-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၂၁) သညောဇနိယဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်၏
အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချိုသော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်၏ အာရုံ ဖြစ်
ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး)၊ အချိုသော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယ-
တနနှစ်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်၏ အာရုံမဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၂၂) သညောဇနသမ္ပယုတ္တဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် သံယော-
ဇဉ်နှင့် မယှဉ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊
ပဉ္စာရုံ)။

အချိုသော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏
(ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟကြည်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချိုသော (မနာယတန,
ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်ကုန် (ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော
မောဟ၊ ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၄၈၁၊ ၁၄၈၂)

(၂၃) သညောဇန သညောဇနိယဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါး တို့ကို
သံယောဇဉ်လည်း မညှိ၍ သံ-
ယောဇဉ်၏အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်၊ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်၏
အာရုံသာဖြစ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

မနာယတနကို သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။

အချိုသော မနာယတနသည် သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ချေ
(လောကီစိတ်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။ အချို့သော မနာယတနကို သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (သံယောဇဉ်တရားကိုယ် ၈-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ချေ (သံယောဇဉ်တရားကိုယ်ကြည့်သော လောကီစိတ်နှင့်ယှဉ်သော စေတသိက် ၄၄-ပါး၊ သုခုမရုပ်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။ အချို့သော ဓမ္မာယတနကို သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း၊ သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ သံယောဇဉ်မမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၄၇၄)

(၂၄) သညောဇန သညောဇနသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့ကို သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း၊ သံယောဇဉ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ်မမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

မနာယတနကို သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။

အချို့သော မနာယတနသည် သံယောဇဉ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ်မမည်ချေ (အကုသိုလ် စိတ်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။ အချို့သော မနာယတနကို သံယောဇဉ်နှင့်သာယှဉ်၍ သံယောဇဉ်မမည်ဟု မဆို အပ်ချေ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်များ)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ (ဥဒ္ဓစ္စ- သဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟကြည့်သည့် သံယောဇဉ်တရားကိုယ် ၈-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတန သည် သံယောဇဉ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ချေ (သံယောဇဉ်တရားကိုယ် ကြည့်သော အကုသိုလ်စိတ်၌ ယှဉ်သည့် စေတသိက်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။ အချို့သော ဓမ္မာယတနကို သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်းယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း သံယောဇဉ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ်မမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟ၊ ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သော စေတသိက်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၄၇၆)

(၂၅) သညောဇနဝိပုယုတ္တ သညောဇနိယဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့ သည် သံယောဇဉ်နှင့်မယှဉ် မှ၍ သံယောဇဉ်၏အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်မှ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်ကုန်၏(ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟ၊ လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့်လည်း မယှဉ်မှု၍ သံယောဇဉ်၏အာရုံလည်း မဟုတ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဓုက်ဓုတ်။ ။အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့ကို သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်မှု၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း သံယောဇဉ်နှင့်လည်း မယှဉ်မှု၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်းမဖြစ်ကုန် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ဥဒ္ဒစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ ရှိသော မောဟကြည်သည့် အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ (ဏိ-၁၄၈၈)

(သညောဇနဂေါစ္စက ဓုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏)။

(၅-ဂန္ထဂေါစ္စက ဓုက် ၆-ခုအဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၂၆) ဂန္ထဓုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးနှင့် မနာယတန) အာယတန တဆယ်တပါးတို့သည်(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌)ဆက်စပ် ထုံးဖွဲ့တတ်သော 'ဂန္ထ' မမည်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ၊ စိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဂန္ထမည်၏ (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိ)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဂန္ထမမည်ချေ (ဂန္ထတရားကိုယ်ကြည်သော စေတသိက် ၄၉-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၂၇) ဂန္ထနိယဓုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ဂန္ထ၏ (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်ကုန်၏(ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဂန္ထ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော(မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဂန္ထ၏အာရုံမဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၂၈) ဂန္ထသမ္ပယုတ္တဓုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့သည် ဂန္ထနှင့်(လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) မယှဉ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော(မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဂန္ထနှင့်ယှဉ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတ-ဝိပုယုတ်စိတ်၌ ရှိသော လောဘနှင့် ဒေါသမူဒွေ၌ရှိသော ဒေါသကြည်သည့် လောဘမူ, ဒေါသမူ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)၊ အချို့သော(မနာယတန, ဓမ္မာယတန)အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဂန္ထနှင့်မယှဉ်ကုန် (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ်စိတ်၌ရှိသော လောဘ၊ ဒေါသမူဒွေ၌ရှိသော ဒေါသ၊ မောဟမူဒွေ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၂၉) ဂန္ထ ဂန္ထနိယဓုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့ကို ဂန္ထလည်း မည်၍ ဂန္ထ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်၊ ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့သည် ဂန္ထ၏အာရုံသာဖြစ်၍ ဂန္ထမမည်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

မနာယတနကို ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထ၏အာရုံလည်းဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ(စိတ်)။

အချို့သော မနာယတနသည် ဂန္ထ၏အာရုံသာဖြစ်၍ ဂန္ထမမည်ချေ (လောကီစိတ်များ)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။အချိုသော မနာယတနကို ဂန္ထ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဂန္ထ မမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်)။

အချိုသော ဓမ္မာယတနသည် ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထ၏အာရုံလည်းဖြစ်၏ (လောဘ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိ)။ အချိုသော ဓမ္မာယတနသည် ဂန္ထ၏အာရုံသာဖြစ်၍ ဂန္ထမမည်ချေ (ဂန္ထတရားကိုယ်သုံးပါးကြောင့်သော လောကီစိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်၊ သုခုမရုပ်)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။အချိုသော ဓမ္မာယတနကို ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထ၏အာရုံလည်းဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း ဂန္ထ၏အာရုံသာဖြစ်၍ ဂန္ထမမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသော စေတသိက်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၄၉၆)

(၃၀) ဂန္ထ ဂန္ထသမ္ပယုတ္တဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့ကို ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထနှင့်လည်းယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဂန္ထနှင့်သာ ယှဉ်၍ ဂန္ထမမည်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

မနာယတနကို ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထနှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ (စိတ်အားလုံး)။

အချိုသော မနာယတနသည် ဂန္ထနှင့် (လောဘ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်)သာ ယှဉ်၍ ဂန္ထမမည်ချေ (လောဘမူ ဒေါသမူစိတ်များ)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။အချိုသော မနာယတနကို ဂန္ထနှင့်သာယှဉ်၍ ဂန္ထမမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (မောဟမူ ဒွေ၊ ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်များ)။ (ဏီ-၁၄၉၇)

အချိုသော ဓမ္မာယတနသည် ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထနှင့်လည်းယှဉ်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသပ္ပယုတ်စိတ်၌ ရှိသော လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ)။ အချိုသော ဓမ္မာယတနသည် ဂန္ထနှင့်သာ ယှဉ်၍ ဂန္ထမမည်ချေ (ဂန္ထတရားကိုယ်ကြည့်သည့် လောဘမူ ဒေါသမူ စိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်များ)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။အချိုသော ဓမ္မာယတနကို ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထနှင့်လည်းယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း ဂန္ထနှင့်သာယှဉ်၍ ဂန္ထမမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ်၌ရှိသော လောဘ၊ ဒေါသမူဒွေရှိသော ဒေါသ၊ မောဟမူဒွေ၊ ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်တို့နှင့် ယှဉ်သော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၄၉၇၊ ၁၄၉၈)

(၃၁) ဂန္ထဝိပ္ပယုတ္တ ဂန္ထနိယဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ဂန္ထနှင့် (လောဘ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) မယှဉ်မူ၍ ဂန္ထ၏အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချိုသော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဂန္ထနှင့်မယှဉ်မူ၍ ဂန္ထ၏ အာရုံသာဖြစ်ကုန်၏(ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ်လေးပါး၌ရှိသော လောဘ၊ဒေါသမူဒွေရှိသော ဒေါသ၊ မောဟမူဒွေစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ လောကီ၊ ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)။ အချိုသော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဂန္ထနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဂန္ထ၏အာရုံလည်း မဟုတ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဓုက်မုတ်။ ။အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့ကို ဂန္ဓနှင့်မယှဉ်မူ၍ ဂန္ဓ၏အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ဂန္ဓနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဂန္ဓ၏အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ဂန္ဓသမ္ပယုတ္တတရား = ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ရှိသော လောဘနှင့် ဒေါသမူဒွေ၌ရှိသော ဒေါသကြည်သော လောဘမူဒေါသမူစိတ္တပွား)။ (ဏီ-၁၄၉၃၊ ၁၅၀၀)

(ဂန္ဓဂေါဇ္ဈက ဓုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏)။

(၆-ဩစဂေါဇ္ဈက ဓုက် ၆-ခုအဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၃၂)·(၃၇)။ အာယတနတဆယ့်တပါးတို့သည်(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နစ်မြုပ်စေတတ်သော 'ဩသ' မမည်ကုန်။ ပ။^၁

(၇-ယောဂဂေါဇ္ဈက ဓုက် ၆-ခုအဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၃၈)·(၄၃)။ အာယတနတဆယ့်တပါးတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်သော 'ယောဂ' မမည်ကုန်။ ပ။^၂

(ဂ-နီဝရဏဂေါဇ္ဈက ဓုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၄၄) နီဝရဏဓုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်အာယတနဆယ်ပါး၊ မနာယတန) အာယတနတဆယ့်တပါးတို့သည် (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တားဆီးတတ်သော 'နီဝရဏ' မမည်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ၊ စိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် နီဝရဏမည်၏ (နီဝရဏတရား ကိုယ် ၈-ပါး = လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ ထိန်၊ မိဒ္ဓ၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ ကုက္ကုစ္စ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် နီဝရဏမမည်ချေ (နီဝရဏတရားကိုယ်ကြည့်သော စေတသိက် ၄၄-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၄၅) နီဝရဏီယဓုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် နီဝရဏ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် နီဝရဏ၏အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တပွား၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် နီဝရဏ၏အာရုံမဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တပွား၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၄၆) နီဝရဏသမ္ပယုတ္တဓုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် နီဝရဏနှင့် မယှဉ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် နီဝရဏနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ္တပွားများ)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် နီဝရဏနှင့်မယှဉ်ကုန် (ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ္တပွား၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

၁- ။ ဩစဂေါဇ္ဈကနှင့် ယောဂဂေါဇ္ဈက အဖြေဝိသဇ္ဇနာများသည် အာသဝဂေါဇ္ဈကနှင့် ထပ်တူဖြစ်သဖြင့် ပေယျာလချန်ခဲ့သည်။ ထိုအာသဝဂေါဇ္ဈကအတိုင်း ချဲ့ယူပါလေ။

(၄၇) နီဝရဏ နီဝရဏိယဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့ကို နီဝရဏလည်း
မည်၍ နီဝရဏ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု
မဆိုအပ်ကုန်၊ ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့သည် နီဝရဏ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ နီဝရဏ မမည်ကုန်
(ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

မနာယတနကို နီဝရဏလည်းမည်၍ နီဝရဏ၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ (စိတ်
အားလုံး)။

အချို့သော မနာယတနသည် နီဝရဏ၏အာရုံသာဖြစ်၍ နီဝရဏမမည်ချေ(လောကီစိတ်များ)။
ဒုဂ်မုတ်။ ။အချို့သော မနာယတနကို နီဝရဏ၏အာရုံသာဖြစ်၍ နီဝရဏမမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ
(လောကုတ္တရာ စိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် နီဝရဏလည်းမည်၍ နီဝရဏ၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ (နီဝရဏ
တရားကိုယ် ၈-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် နီဝရဏ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ နီဝရဏ မမည်ချေ
(နီဝရဏတရားကိုယ်ကြည့်သော လောကီစိတ်၌ရှိသော စေတသိက် ၄၄-ပါး၊ သုခုမရုပ်)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မာယတနကို နီဝရဏလည်း မည်၍ နီဝရဏ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟူ၍
၎င်း နီဝရဏ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ နီဝရဏ မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ(လောကုတ္တရာ
စိတ်၌ရှိသော စေတသိက်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၅၁၀)

(၄၈) နီဝရဏ နီဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့ကို နီဝရဏ
လည်းမည်၍ နီဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်
ကုန်၏ဟူ၍၎င်း နီဝရဏနှင့်သာ ယှဉ်၍ နီဝရဏမမည်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန်(ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊
ပဉ္စာရုံ)။

မနာယတနကို နီဝရဏလည်း မည်၍ နီဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ(စိတ်အားလုံး)။

အချို့သော မနာယတနသည် နီဝရဏနှင့်သာယှဉ်၍ နီဝရဏမမည်ချေ(အကုသိုလ်စိတ်များ)။
ဒုဂ်မုတ်။ ။အချို့သော မနာယတနကို နီဝရဏနှင့်သာ ယှဉ်၍ နီဝရဏမမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ
(ကုသိုလ်,ဝိပါက်,ကြိယာစိတ်များ)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် နီဝရဏလည်း မည်၍ နီဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်၏ (နီဝရဏတရား
ကိုယ် ၈-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် နီဝရဏနှင့်သာ ယှဉ်၍ နီဝရဏမမည်ချေ (နီဝရဏ
တရားကိုယ်ကြည့်သည့် အကုသိုလ်စိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မာယတနကို နီဝရဏလည်းမည်၍ နီဝရဏနှင့်လည်းယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း
နီဝရဏနှင့်သာယှဉ်၍ နီဝရဏမမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (နီဝရဏဝိပ္ပယုတ္တဓမ္မ =
ကုသိုလ်,ဝိပါက်,ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၅၁၂)

(၄၉) နီဝရဏဝိပ္ပယုတ္တ နီဝရဏိယဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည်
နီဝရဏနှင့် မယှဉ်မူ၍ နီဝရဏ၏
အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချိုသော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် နီဝရဏနှင့်မယှဉ်မူ၍ နီဝရဏ၏ အာရုံသာဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်)။ အချိုသော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် နီဝရဏနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ နီဝရဏ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။ အချိုသော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့ကို နီဝရဏနှင့်မယှဉ်မူ၍ နီဝရဏ၏အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း၊ နီဝရဏနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ နီဝရဏ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် ဟူ၍၎င်း၊ မဆိုအပ်ကုန် (နီဝရဏသမ္ပယုတ္တဓမ္မ = အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ (ဏီ-၁၅၁၄)

(နီဝရဏဂေါစ္စက ဒုက္ခ ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏)။

(၉-ပရာမာသဂေါစ္စက ဒုက္ခ ၅-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၅၀) ပရာမာသဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ရုပ်အာယတနဆယ်ပါး, မနာယတန) အာယတန-တဆယ့်တပါးတို့သည် မှားသောအားဖြင့် သုံးဆယ်မှု 'ပရာမာသ' မမည်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ၊ စိတ်)။

အချိုသော ဓမ္မာယတနသည် ပရာမာသမည်၏ (ဒိဋ္ဌိ)။ အချိုသော ဓမ္မာယတနသည် ပရာမာသ မမည်ချေ (ဒိဋ္ဌိကြဉ်သော စေတသိက် ၅၁-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၅၁) ပရာမဒ္ဓဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့သည် ပရာမာသ၏ (ဒိဋ္ဌိ၏) အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချိုသော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ပရာမာသ၏အာရုံ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)။ အချိုသော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ပရာမာသ၏ (ဒိဋ္ဌိ၏) အာရုံ မဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၅၂) ပရာမာသ သမ္ပယုတ္တဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) မယှဉ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချိုသော မနာယတနသည် ပရာမာသနှင့် ယှဉ်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး)။ အချိုသော မနာယတနသည် ပရာမာသနှင့် မယှဉ်ချေ (ကြွင်းသောစိတ် ၈၅-ပါး)။

အချိုသော ဓမ္မာယတနသည် ပရာမာသနှင့် ယှဉ်၏ (ဒိဋ္ဌိကြဉ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၅၅ သို့သော် စေတသိက် ၅၁-ပါး)။ အချိုသော ဓမ္မာယတနသည် ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) မယှဉ်ချေ (ကြွင်းသောစိတ် ၈၅-ပါးနှင့် ယှဉ်သောစေတသိက်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။ အချိုသော ဓမ္မာယတနကို ပရာမာသနှင့် ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ပရာမာသနှင့် မယှဉ် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဒိဋ္ဌိ)။ (ဏီ-၁၅၂၀)

(၅၃) ပရာမာသ ပရာမဋ္ဌဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့ကို ပရာမာသ လည်း မည်၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်။ ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့သည် ပရာမာသ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

မနာယတနကို ပရာမာသလည်းမည်၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။

အချို့သော မနာယတနသည် ပရာမာသ၏ (ဒိဋ္ဌိ၏) အာရုံသာဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်ချေ (လောကီစိတ်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။ အချို့သော မနာယတနကို ပရာမာသ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်ဟု မဆို အပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ပရာမာသလည်းမည်၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ (ဒိဋ္ဌိ)။ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ပရာမာသ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်ချေ (ဒိဋ္ဌိကြင်သော လောကီစိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။ အချို့သော ဓမ္မာယတနကို ပရာမာသလည်းမည်၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ပရာမာသ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ပရာမာသမမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသော စေတသိက်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဇီ-၁၅၂၂)

(၅၄) ပရာမာသဝိပ္ပယုတ္တ ပရာမဋ္ဌဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ပရာမာသနှင့် မယှဉ်မှု၍ ပရာမာသ ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) မယှဉ်မှု၍ ပရာမာသ၏ အာရုံသာဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကြင်သော လောကီ-စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ပရာမာသ နှင့်လည်း မယှဉ်မှု၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) မယှဉ်မှု၍ ပရာမာသ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ပရာမာသနှင့်လည်း မယှဉ်မှု၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ပရာမာသ၊ ပရာမာသ သမ္ပယုတ္တဓမ္မ=ဒိဋ္ဌိ၊ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ (ဇီ-၁၅၂၄)

(ပရာမာသဂေါဇ္ဈက ဒုက္ခ ၅-၃ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏)။

(၁၀-မဟန္တရဒုက္ခ ၁၄-၃ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၅၅) သာရမ္မဏဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် အာရုံပြုခြင်း သဘောမရှိကုန် (အာရုံမပြုတတ်ချေ) (ပသာဒ ရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

မနာယတနသည် (စိတ်သည်) အာရုံပြုခြင်းသဘောရှိ၏ (အာရုံပြုတတ်၏)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် အာရုံပြုခြင်းသဘောရှိ၏ (အာရုံပြုတတ်၏) (စေတသိက်များ)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် အာရုံပြုခြင်းသဘောမရှိချေ (အာရုံမပြုတတ်ချေ) (သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၅၆) စိတ္တဇုကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။မနာယတနသည် စိတ်မည်၏၊ (ကြွင်းသော) အာယတန တဆယ့်တပါးတို့သည် စိတ်မမည်ကုန်။

(၅၇) စေတသိကဇုကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်အာယတနဆယ်ပါး၊ မနာယတန) အာယတန တဆယ့်တပါးတို့သည် စိတ်နှင့်အတူ ယှဉ်တွဲသော သဘော 'စေတသိက်' မမည်ကုန်။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် စေတသိက်မည်၏ (စေတသိက် ၅၂-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် စေတသိက်မမည်ချေ (သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၅၈) စိတ္တသမ္ပယုတ္တဇုကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့သည် စိတ်နှင့်မယှဉ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် စိတ်နှင့်ယှဉ်၏ (စေတသိက် ၅၂-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် စိတ်နှင့်မယှဉ်ချေ (သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဇုကံမုတ်။ ။မနာယတနကို စိတ်နှင့်ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း၊ စိတ်နှင့်မယှဉ် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ။ (ဏီ-၁၅၃၂)

(၅၉) စိတ္တသံသဋ္ဌဇုကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့သည် စိတ်နှင့်မရောနှော ကုန် (စိတ်နှင့်မယှဉ်ကုန်)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် စိတ်နှင့်ရောနှော၏ (ယှဉ်၏) (စေတသိက် ၅၂-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် စိတ်နှင့်မရောနှောချေ (မယှဉ်ချေ) (သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဇုကံမုတ်။ ။မနာယတနကို စိတ်နှင့်ရောနှော၏ (ယှဉ်၏) ဟူ၍၎င်း၊ စိတ်နှင့်မရောနှော (မယှဉ်) ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ။ (ဏီ-၁၅၃၄)

(၆၀) စိတ္တသမုဋ္ဌာနဇုကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(အတွင်းအာယတန ခြောက်ပါးဖြစ်သော ရုပ် အာယတနငါးပါးနှင့် မနာယတန) အာယတန ခြောက်ပါးတို့သည် စိတ်ကြောင့်မဖြစ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ စိတ်)။

အချို့သော (အပြင်အာယတန ခြောက်ပါးဖြစ်သော ရုပ်အာယတနငါးပါးနှင့် ဓမ္မာယတန) အာယတနခြောက်ပါးတို့သည် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက် ၅၂-ပါး၊ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ပဉ္စာရုံနှင့် သုခုမရုပ်များ)၊ အချို့သော (အပြင်ရုပ်အာယတနငါးပါးနှင့် ဓမ္မာယတန) အာယတန ခြောက်ပါးတို့သည် စိတ်ကြောင့်မဖြစ်ကုန် (စိတ္တဇရုပ်မှ တပါးသော တိဗေဉ္စာရုံ၊ စိတ်ကြောင့် မဖြစ်သည့် သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၅၃၅၊ ၁၅၃၆) (ဏီ-၁၅၄၇၊ ၁၅၄၈)

(၆၁) စိတ္တသဟဘုဒ္ဓကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးနှင့် မနာယတန) အာယတနတဆယံတပါးတို့သည် စိတ်နှင့်တကွ မဖြစ်ကုန် (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ချေ) (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ၊ စိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် စိတ်နှင့်တကွဖြစ်၏ (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် ဖြစ်၏) (စေတသိက် ၅၂-ပါး၊ ဝိညတ်ဒွေ)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် စိတ်နှင့်တကွမဖြစ်ချေ (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ချေ) (ဝိညတ်ဒွေကြည့်သော ကြွင်းသောသုခုမရုပ် ၁၄-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၅၃၇၊ ၁၅၃၈)

(၆၂) စိတ္တနုပရိဝတ္တိဒုကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ရုပ်အာယတနဆယ်ပါး၊ မနာယတန) အာယတနတဆယံတပါးတို့သည် စိတ်သို့အစဉ်လိုက်၍ မဖြစ်ကုန် (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ကုန်) (ပသာဒရုပ်၊ ပဉ္စာရုံ၊ စိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် စိတ်သို့အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်၏ (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက်ဖြစ်၏) (စေတသိက် ၅၂၊ ဝိညတ်ဒွေ)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ မဖြစ်ချေ (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ချေ) (ဝိညတ်ဒွေကြည့်သော သုခုမရုပ် ၁၄-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၅၃၉၊ ၁၅၄၀)

(၆၃) စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါး၊ မနာယတန) အာယတနတဆယံတပါးတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း မနီးနှော မရောနှောမှု၍ (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်မှု၍) စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်ကုန် (ပသာဒရုပ် ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ၊ စိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော၍ (စိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၍) စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်၏ (စေတသိက် ၅၂-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် စိတ်နှင့်လည်း မရောနှောမှု၍ (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်မှု၍) စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်ချေ (သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၅၄၁၊ ၁၅၄၂)

(၆၄) စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနသဟဘုဒ္ဓကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါး၊ မနာယတန) အာယတနတဆယံတပါးတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း မနီးနှော မရောနှောမှု၍ (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်မှု၍) စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်မှု၍ စိတ်နှင့်လည်း တကွမဖြစ်ကုန် (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ကုန်) (ပသာဒရုပ် ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ၊ စိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော၍ (စိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၍) စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်၍ စိတ်နှင့်လည်း တကွဖြစ်၏ (စိတ်နှင့်လည်း အတူဖြစ် အတူပျက် ဖြစ်၏) (စေတသိက် ၅၂-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် စိတ်နှင့်လည်း မရောနှောမှု၍ (မယှဉ်မှု၍) စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်မှု၍ စိတ်နှင့်လည်း တကွမဖြစ်ချေ (စိတ်နှင့်လည်း အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ချေ) (သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၅၄၃၊ ၁၅၄၄)

(၆၅) စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနနုပရိဝတ္တိဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ရုပ်အာယတနဆယ်ပါး၊ မနာယတန) အာယတနတဆယံတပါးတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း မနီးနှော မရောနှောမှု၍ (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်မှု၍) စိတ်ကြောင့်

လည်း မဖြစ်မူ၍ စိတ်သို့လည်း အစဉ်လိုက်၍ မဖြစ်ကုန် (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ကုန်) (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ၊ စိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် စိတ်နှင့်လည်း နီးနှော ရောနှော၍ (စိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၍) စိတ်ကြောင့်လည်းဖြစ်၍ စိတ်သို့လည်း အစဉ်လိုက်၍ဖြစ်၏ (စေတသိက် ၅၂-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် စိတ်နှင့်လည်း မနီးနှော မရောနှောမူ၍ (စိတ်နှင့်လည်းမယှဉ်မူ၍) စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်မူ၍ စိတ်သို့လည်း အစဉ်လိုက်၍မဖြစ်ချေ (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ချေ) (သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ-၁၅၄၅, ၁၅၄၆)

(၆၆) အဋ္ဌတ္တိကရုပ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (စက္ခာယတန ။ ၉ ။ ကာယာယတန, မနာယတန) အာယတနခြောက်ပါးတို့သည် အတူတူ 'အဋ္ဌတ္တိ' သန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ စိတ်)၊ (ရူပါယတန၊ ဗောဓဋ္ဌဗ္ဗာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနခြောက်ပါးတို့သည် အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏ (အာရုံငါးပါး၊ စေတသိက် ၅၂-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ-၁၅၄၇, ၁၅၄၈)

(၆၇) ဥပါဒါဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ဗောဓဋ္ဌဗ္ဗာယတနကြည့်သော ရုပ်အာယတန) အာယတန ကိုးပါးတို့သည် မဟာဘုတ်ကို မှီ၍ ဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒ-ရုပ်ငါးပါး၊ ဗောဓဋ္ဌဗ္ဗာရုံကြည့်သော အာရုံ-၄-ပါး)။

(ဗောဓဋ္ဌဗ္ဗာယတန, မနာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် မဟာဘုတ်ကို မှီ၍မဖြစ်ကုန် (ဥပါဒါဒုဂ် မမည်ကုန်) (ပထဝီ, တေဇော, ဝါယော, စိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် မဟာဘုတ်ကို မှီ၍ဖြစ်၏ (အာပေါကြည့်သော သုခုမရုပ် ၁၅-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် မဟာဘုတ်ကို မှီ၍မဖြစ်ချေ (အာပေါ၊ စေတသိက် ၅၂-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ-၁၅၅၀)

(၆၈) ဥပါဒိဏ္ဏရုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (စက္ခာယတန ။ ၁၀ ။ ကာယာယတန) အာယတန ငါးပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သောတရားဖြစ်ကုန်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုသည့်ကံကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏) (ဥပါဒိဏ္ဏမည်ကုန်၏) (ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်သော ပသာဒရုပ်ငါးပါး)။

သဒ္ဓါယတနသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်ချေ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်ချေ) (ကမ္မဇရုပ် မဟုတ်ချေ) (ဥပါဒိဏ္ဏ မမည်ချေ)။

အချို့သော (ရူပါယတန, ဂန္ဓာယတန, ရသာယတန, ဗောဓဋ္ဌဗ္ဗာယတန, မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနခြောက်ပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သောတရား ဖြစ်ကုန်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် အာရုံပြုအပ်သည့်ကံကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏) (ဥပါဒိဏ္ဏ မည်ကုန်၏) (လောကီဝိပါကစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ပသာဒရုပ်ငါးပါးမှ ကြွင်းသောကမ္မဇရုပ်များ)၊ အချို့သော အာယတနခြောက်ပါးတို့သည် ကံကြောင့်မဖြစ်ကုန် (ဥပါဒိဏ္ဏမမည်ကုန်) (ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကြိယာ, ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ကမ္မဇရုပ်မှတစ်ပါးသော တိဇရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ-၁၅၅၂)။

(မဟန္တရုဂ် ၁၄-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏)။

(၁၁-ဥပါဒါနဂေါဇ္ဈက ဒုက် ၆-၃ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၆၉) ဥပါဒါနဒဂက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်အာယတနဆယ်ပါး၊ မနာယတန) အာယတန တဆယ့်တပါးတို့သည် ပြင်းစွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' မမည်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ၊ စိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဥပါဒါန်မည်၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဥပါဒါန်မမည်ချေ (ကြွင်းသောစေတသိက် ၅၀၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၇၀) ဥပါဒါနိယဒုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒ ရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်၏အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံမဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဇီ-၁၅၅၅၊ ၁၅၅၆)

(၇၁) ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ တို့နှင့်) ယှဉ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ်စိတ်၌ ရှိသော လောဘကြည်သော လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့်မယှဉ်ကုန် (ဒိဋ္ဌိဂတ ဝိပွယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ရှိသော လောဘ၊ လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်မှ ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၇၂) ဥပါဒါန ဥပါဒါနိယဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့ကို ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍ မဆိုအပ်ကုန်၊ ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

မနာယတနကို ဥပါဒါန်လည်းမည်၍ ဥပါဒါန်၏အာရုံလည်းဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ (စိတ်)။

အချို့သော မနာယတနသည် ဥပါဒါန်၏(လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏)အာရုံသာဖြစ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ချေ (လောကီစိတ်များ)။

ဒုက်မုတ်။ ။အချို့သော မနာယတနကို ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ဟု မဆိုအပ် ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဥပါဒါန်လည်းမည်၍ ဥပါဒါန်၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဥပါဒါန်၏အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ချေ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိကြည်သော လောကီစိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မာယတနကို ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ဥပါဒါန်၏အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်မမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၅၆၀)

(၇၃) ဥပါဒါန ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့ကို ဥပါဒါန် လည်းမည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ် ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ဥပါဒါန်နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ပသာဒရုပ် ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

မနာယတနကို ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ (စိတ်)။

အချို့သော မနာယတနသည် ဥပါဒါန်နှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်)သာ ယှဉ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ချေ (လောဘမူစိတ် ၈-ပါး)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော မနာယတနကို ဥပါဒါန်နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တစိတ်=လောဘမူစိတ်တို့မှတစ်ပါး ကြွင်းသောစိတ်များ)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဥပါဒါန်လည်းမည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် စိတ်၌ရှိသော လောဘနှင့်ဒိဋ္ဌိ)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ဥပါဒါန်နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဥပါဒါန် မမည်ချေ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိကြည်သည့် လောဘမူစိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မာယတနကို ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဥပါဒါန်နှင့်သာယှဉ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်သော စိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်များ=လောဘမူစိတ်မှတစ်ပါး ကြွင်းသောစိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက် များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၅၆၂)

(၇၄) ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တ ဥပါဒါနိယဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့်မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်၏အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ်စိတ်၌ရှိသော လောဘ၊ လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်မှတစ်ပါး ကြွင်းသော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ် ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့ကို ဥပါဒါန်နှင့်မယှဉ် မူ၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန် ၏အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဓမ္မ=ဒိဋ္ဌိဂတ ဝိပွယုတ်စိတ်၌ ရှိသော လောဘကြည်သည့် လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်)။ (ဏီ-၁၅၆၄)

(ဥပါဒါနဂေါဇ္ဇက ဒုက္ခ ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏)။

(၁၂-ကိလေသ ဂေါတ္တကဗျာ ၈-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၇၅) ကိလေသ ဂေါတ္တကဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ရုပ်အာယတနဆယ်ပါး၊ မနာယတန) အာယတန တဆယ့်တပါးတို့သည် ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ် ညစ်နွမ်းစေတတ်သော ကိလေသာ မမည်ကုန် (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ ပဉ္စာရုံ၊ စိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ကိလေသာမည်၏ (ကိလေသာတရားကိုယ် ၁၀-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ကိလေသာမမည်ချေ (ကိလေသာတရားကိုယ် ၁၀-ပါးကြင်သော ကြင်းသော စေတသိက် ၄၂-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၇၆) သံကိလေသိကဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ကိလေသာ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာ၏ အာရုံမဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၇၇) သံကိလိဋ္ဌဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ကိလေသာတို့ ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ်သော တရားမဟုတ်ကုန် (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာတို့ ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ်သော တရားဖြစ်ကုန်၏ (ကိလေသာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာတို့ ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ်သော တရားမဟုတ်ကုန် (ကိလေသာနှင့် မယှဉ်ကုန်) (ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၇၈) ကိလေသသဗ္ဗဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ကိလေသာနှင့် မယှဉ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာနှင့် မယှဉ်ကုန် (ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၇၉) ကိလေသ သံကိလေသိကဗျာ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့ကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်၊ ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ကိလေသာမမည်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ အာရုံငါးပါး)။

အဘိဓမ္မာ

မနာယတနကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။

အချို့သော မနာယတနသည် ကိလေသာ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ကိလေသာ မမည်ချေ (လောကီစိတ်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော မနာယတနကို ကိလေသာ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ကိလေသာ မမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (ကိလေသာဆယ်ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ကိလေသာ မမည်ချေ (ကိလေသာ တရားကိုယ်ကြည့်သော လောကီစိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မာယတနကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ကိလေသာ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ကိလေသာ မမည်ဟူ၍၎င်း မဆို အပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသော စေတသိက်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဇီ-၁၅၇၄)

(၈၀) ကိလေသ သံကိလိဋ္ဌဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့ကို ကိလေသာ လည်း မည်၍ ကိလေသာတို့သည် ပူပန် လည်း ပူပန်စေအပ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း (ကိလေသာနှင့် ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း)၊ ကိလေသာတို့သည် ပူပန် စေအပ်၍ (ကိလေသာနှင့်သာ ယှဉ်၍) ကိလေသာ မမည်ကုန် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ပသာဒရုပ် ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

မနာယတနကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်၏ဟု (ကိလေသာနှင့် ယှဉ်၏ဟု) မဆိုအပ်ချေ။

အချို့သော မနာယတနသည် ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်၍ (ကိလေသာနှင့်သာ ယှဉ်၍) ကိလေသာ မမည်ချေ (အကုသိုလ်စိတ်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော မနာယတနကို ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်၍ (ကိလေသာနှင့် ယှဉ်၍) ကိလေသာ မမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (ကုသိုလ်၊ ဝိပါကံ၊ ကြိယာစိတ်များ)။

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန် စေအပ်၏ (ကိလေသာနှင့် ယှဉ်၏) (ကိလေသာဆယ်ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ကိလေ သာတို့သည် ပူပန်စေအပ်၍ (ကိလေသာနှင့်ယှဉ်၍) ကိလေသာ မမည်ချေ (ကိလေသာတရားကိုယ် ကြည့်သော အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မာယတနကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်၏ (ကိလေသာနှင့်ယှဉ်၏) ဟူ၍၎င်း၊ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေ အပ်၍ (ကိလေသာနှင့်သာယှဉ်၍) ကိလေသာ မမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (အသံကိလိဋ္ဌဓမ္မ= ကုသိုလ်၊ ဝိပါကံ၊ ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဇီ-၁၅၇၆)

(၈၁) ကိလေသ ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ် အာယတန ဆယ်ပါးတို့ကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေ-

သာနှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ကိလေသာနှင့်သာ ယှဉ်၍ ကိလေသာမမည် ဟူ၍၎င်း မဆို အပ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ အာရုံငါးပါး)။

မနာယတနကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာနှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။

အချို့သော မနာယတနသည် ကိလေသာနှင့်သာ ယှဉ်၍ ကိလေသာ မမည်ချေ (အကုသိုလ်-စိတ်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော မနာယတနကို ကိလေသာနှင့်သာ ယှဉ်၍ ကိလေသာ မမည်ဟု မဆို အပ်ချေ (ကိလေသဝိပွယုတ္တဓမ္မ=ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်များ)။ (ဏိ-၁၅၇၈)

အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာနှင့်လည်း ယှဉ်၏ (ကိလေသာဆယ်ပါး)။ အချို့သော ဓမ္မာယတနသည် ကိလေသာနှင့်သာ ယှဉ်၍ ကိလေသာ မမည်ချေ (ကိလေသာတရားကိုယ်ကြည်သည့် အကုသိုလ်စိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မာယတနကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာနှင့်လည်း ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း ကိလေသာနှင့်သာ ယှဉ်၍ ကိလေသာမမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ကိလေသဝိပွယုတ္တဓမ္မ=ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ-၁၅၇၈)

(၈၂) ကိလေသဝိပွယုတ္တ သံကိလေသိကဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့သည် ကိလေသာနှင့်မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာနှင့် မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)။ အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာနှင့် မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း ကိလေသာနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း မဖြစ် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ကိလေသ သမ္ပယုတ္တဓမ္မ=အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ (ဏိ-၁၅၈၀)

(ကိလေသဂေါစ္စကဒုက္ခ ၈-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏)။

(၁၃-ဝိဒ္ဓိဒုက္ခ ၁၈-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၈၃) ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့ကို (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် 'ဒဿန' မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် မပယ်အပ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့ကို သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဝိစိကိစ္ဆာစိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန)

အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သောတရား မဟုတ်ကုန် (ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၈၄) ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့ကို (သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီး ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍ မြင်သဖြင့် 'ဘာဝနာ' မည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် မပယ်အပ်ကုန် (ပသာဒရုပ် ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့ကို အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ်စိတ်၊ ဒေါသမူဒ္ဓေ၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့ကို အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် မပယ်အပ်ကုန် (ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၈၅) ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါး တို့သည် (ဒဿနမည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်မဂ္ဂိကုန် (ဟိတ်နှင့်မယှဉ်ကုန်) (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် သောတာပတ္တိ မဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်မဂ္ဂိကုန်၏ (ဟိတ်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မောဟကြည့်သော ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်မဂ္ဂိကုန် (ဟိတ်နှင့် မယှဉ်ကုန်) (ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်၌ရှိသော မောဟ၊ ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၈၆) ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် (ဘာဝနာမည်သော) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်မဂ္ဂိကုန် (ဟိတ်နှင့်မယှဉ်ကုန်) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်မဂ္ဂိကုန်၏ (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်ကုန်၏) (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဒေါသမူဒ္ဓေ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မောဟကြည့်သည့် ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်မဂ္ဂိကုန် (ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ်၌ရှိသော မောဟ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၈၇) သဝိတက္ကဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ ရုပ် အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ဝိတက်မဂ္ဂိကုန် (ဝိတက်နှင့် မယှဉ်ကုန်) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ အာရုံ ၅-ပါး)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ဝိတက်မဂ္ဂိကုန်၏ (ဝိတက်နှင့်ယှဉ်ကုန်၏) (သဝိတက္က စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဝိတက်မဂ္ဂိကုန် (ဝိတက်နှင့် မယှဉ်ကုန်) (ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသော ဝိတက် ၅၅-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဇာတိ ၅၅၉၀)

(၈၇) သဝိစာရဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ဝိစာရမဂ္ဂိကုန်(ဝိစာရ နှင့် မယှဉ်ကုန်) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ အာရုံ ၅-ပါး)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ဝိစာရ မဂ္ဂိကုန်၏ (ဝိစာရနှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (ဝိစာရကြဉ်သော သဝိစာရစိတ္တပျိုဒ်များ)၊ အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဝိစာရမဂ္ဂိကုန် (ဝိစာရနှင့် မယှဉ်ကုန်) (ကြွင်းသော စိတ္တပျိုဒ်များ၊ သဝိစာရစိတ် ၆၆-ပါး၌ရှိသော ဝိစာရ ၆၆-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဇိ-၁၅၉၂)

(၈၉) သပ္ပိတိကဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ် အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ပီတိမဂ္ဂိကုန် (ပီတိ နှင့် မယှဉ်ကုန်) (ပသာဒရုပ် ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ပီတိမဂ္ဂိကုန်၏ (ပီတိနှင့်ယှဉ် ကုန်၏) (သပ္ပိတိက စိတ္တပျိုဒ်)၊ အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့ သည် ပီတိမဂ္ဂိကုန် (ပီတိနှင့် မယှဉ်ကုန်) (ကြွင်းသော စိတ္တပျိုဒ်များ၊ သပ္ပိတိက စိတ် ၅၁-ပါး၌ ရှိသော ပီတိ ၅၁-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဇိ-၁၅၉၄)

(၉၀) ပီတိသဟဂတဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ် အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ပီတိနှင့်တကွ မဖြစ်ကုန် (ပီတိနှင့် မယှဉ်ကုန်)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ပီတိနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (ပီတိနှင့်ယှဉ်ကုန်၏)၊ အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ပီတိနှင့် တကွ မဖြစ်ကုန် (ပီတိနှင့်မယှဉ်ကုန်)။ (သပ္ပိတိကဒုက္ခကြည့်) (ဇိ-၁၅၉၆)

(၉၁) သုခသဟဂတဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ် အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့် တကွ မဖြစ်ကုန် (သုခဝေဒနာနှင့် မယှဉ်ကုန်) (ပသာဒရုပ် ငါးပါး၊ ပဉ္စာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ် ကုန်၏ (သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်ကုန်၏) (သုခသဟဂုတ် စိတ် ၆၃-ပါးနှင့် ၎င်း၌ရှိသော သုခဝေဒနာ ကြဉ်သည့် ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ)၊ အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါး တို့သည် သုခဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ်ကုန်(ကြွင်းသော စိတ္တပျိုဒ်များ၊ သုခသဟဂုတ် စိတ်၌ရှိသော သုခဝေဒနာ ၆၃-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဇိ-၁၅၉၇)

(၉၂) ဥပေက္ခာသဟဂတဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ် အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ဥပေက္ခာ ဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ်ကုန် (ဥပေက္ခာ ဝေဒနာနှင့် မယှဉ်ကုန်) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ အာရုံ ၅-ပါး)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ပါးနှင့် ၎င်း၌ရှိသော ဥပေက္ခာဝေဒနာကြဉ်သည့် ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ)၊ အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ်ကုန် (ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် မယှဉ်ကုန်) (ကြွင်းသောစိတ္တပျိုဒ်များ၊ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော ဥပေက္ခာဝေဒနာ ၅၅-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဇိ-၁၆၀၀)

(၉၃) ကာမာဝစရဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော (ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော) ‘ကာမာဝစရ’တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကာမာဝစရ မည်၏) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ အာရုံ ၅-ပါး)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော ‘ကာမာဝစရ’တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကာမစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော ‘ကာမာဝစရ’ တရားမဟုတ်ကုန် (မဟဂ္ဂုတ်၊ လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၉၄) ရူပါဝစရဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော (ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော) ‘ရူပါဝစရ’တရား မဟုတ်ကုန် (ရူပါဝစရ မမည်ကုန်) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ အာရုံ ၅-ပါး)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော ‘ရူပါဝစရ’တရားဖြစ်ကုန်၏ (ရူပါဝစရ စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော ‘ရူပါဝစရ’တရားမဟုတ်ကုန် (ကာမ၊ အရူပ၊ လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၉၅) အရူပါဝစရဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော ‘အရူပါဝစရ’တရား မဟုတ်ကုန် (အရူပါဝစရ မမည်ကုန်) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ အာရုံ ၅-ပါး)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော ‘အရူပါဝစရ’တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အရူပါဝစရ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော ‘အရူပါဝစရ’တရား မဟုတ်ကုန် (ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၉၆) ပရိယာပန္နဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ် အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် (ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုး ဝင်သော ‘ပရိယာပန္န’တရားဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပဇာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် (ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ) ဘုံ သုံးပါး၌ဖြစ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးဝင်သော ‘ပရိယာပန္န’တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် (ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးမဝင်သော ‘အပရိယာပန္န’တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၆၀၈)

(၉၇) နိယျာနိကဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတန ဆယ်ပါးတို့သည် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော 'နိယျာနိက' တရား မဟုတ်ကုန် (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပညာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော 'နိယျာနိက' တရားဖြစ်ကုန်၏(မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ (ဏီ-၁၆၀၉)

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော 'နိယျာနိက' တရား မဟုတ်ကုန် (ကြွင်းသောစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ-၁၆၁၀)

(၉၈) နိယတဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့သည် အကျိုးပေး မမြဲသော 'အနိယတ' တရားမည်၏(ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ စုတိ၏ အခြားမဲ့၌(အပါယ်ငရဲ၌)အကျိုးပေးမြဲသော 'မိစ္ဆတ္တနိယတ' တရားလည်း မဟုတ်မူ၍ မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော 'သမ္ပတ္တနိယတ' တရားလည်း မဟုတ်ချေ) (နိယတတရားမဟုတ်ချေ) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ အာရုံ ၅-ပါး)။

အချို့သော(မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် အကျိုးပေးမြဲသော 'နိယတ' တရားဖြစ်ကုန်၏(နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ၏အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိကတသမ္ပယုတ်စိတ် သတ္တမဇော စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ပညာနန္တရိယကံကို ကျူးလွန်သည့် ဒေါသမုဒ္ဒေတို့၏ သတ္တမဇော စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် အကျိုးပေး မမြဲသော 'အနိယတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏(ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၉၉) သဉ္စတ္တရဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့သည် မိမိထက် လွန်မြတ်သော တရားရှိသည့် 'သဉ္စတ္တရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ် ငါးပါး၊ ပညာရုံ)။

အချို့သော (မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် မိမိထက် လွန်မြတ်သော တရားရှိသော 'သဉ္စတ္တရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏(လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)။ အချို့သော(မနာယတန, ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် မိမိထက် လွန်မြတ်သော တရားမရှိသည့် 'အနုတ္တရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏(လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၀၀) သရဏဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ရုပ်အာယတနဆယ်ပါးတို့သည် ငိုကြွေးကြောင်း(ရာဂစသော ကိလေသာ)ရှိသော 'သရဏ' တရား မဟုတ်ကုန် (ကိလေသာနှင့် မယှဉ်ကုန်) (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ပညာရုံ)။

၁။ "အကျိုးပေး မမြဲသော" ဟု ဆိုရာ၌ မည်သည့်အခါ၌ အကျိုးပေးသည်ကို သေသေချာချာ မသိနိုင်။ မူလဋီကာ ၁၊ ၃၅-၄၅။

အချိုသော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ) ရှိသော 'သရဏတရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကိလေသာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များ) ၊ အချိုသော (မနာယတန၊ ဓမ္မာယတန) အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ) မရှိသော 'အရဏ'တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကိလေသာနှင့် မယှဉ်ကုန်) (အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့ ကြင် ကြင်းသောစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်) ။ (ဏိ-၁၆၁၅, ၁၆၁၆)

(ပိဋိဒုက် ၁၈-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(အာယတန ၁၂-ပါးတို့ကို ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကိုပြသော 'ပညာပုစ္ဆက'နည်း ပြီး၏။)

အာယတန ၁၂-ပါးတို့ကို တိက်, ဒုက်တို့ဖြင့် အမေးအဖြေပြု၍ ဟောကြားအပ်သော 'ပညာပုစ္ဆက'နည်း ပြီး၏။

အာယတန ၁၂-ပါးတို့ကို ဝေဖန်၍ ဟောကြားသည့် 'အာယတနဝိဘင်း' ပြီးပြီ။

အာယတနဝိဘင်္ဂါ နိဋ္ဌိတော။

၃-ဓာတုဝိဘင်္ဂီ

(မိမိ၏ သဘောကို ဆောင်ထားမှု ‘ဓာတ်’တို့ကို ဝေဖန်၍ပြသော ဓာတုဝိဘင်္ဂါး)

၁-သုတ္တန္တဘာဇနိယ

(သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်၍ ဟောကြားအပ်သော ‘သုတ္တန္တဘာဇနိယ’နည်း)

ဓာတ် ၆-ပါး ၁၇၂။ ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့ကား—

- (၁) မြေဟူသော အမည်ပညတ်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်မှတ်သားအပ်သည့် တည်ရာ ‘ပတိဋ္ဌာန’ သဘော (ခက်မာမှု ‘ကက္ခဋ္ဌ’သဘော) ဖြစ်သော မြေဓာတ် ‘ပထဝီဓာတ်’။
- (၂) ရေဟူသော အမည်ပညတ်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်မှတ်သားအပ်သည့် ဖွဲ့စည်းမှု ‘အာဗန္ဓန’ သဘော၊ ယိုစီးမှု ‘ပဂ္ဂရဏ’ သဘောဖြစ်သော ရေဓာတ် ‘အာပေါဓာတ်’။
- (၃) မီးဟူသော အမည်ပညတ်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်မှတ်သားအပ်သည့် ရင့်ကျက်စေမှု ‘ပရိပါစန’ သဘောဖြစ်သော မီးဓာတ် ‘တေဇောဓာတ်’။
- (၄) လေဟူသော အမည်ပညတ်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်မှတ်သားအပ်သည့် ထောက်ကန် လှုပ်ရှားမှု သဘော ဖြစ်သော လေဓာတ် ‘ဝါယောဓာတ်’။
- (၅) ရေးခြစ်၍မရအပ် မတွေ့ထိအပ်သော သဘော (ရုပ်တခုနှင့်တခု ပိုင်းခြားမှု ဟင်းလင်း သဘော) ‘အာကာသဓာတ်’။
- (၆) သိမှုသဘော ‘ဝိညာဏဓာတ်’ (စိတ်) တို့တည်း။

၁-ပထဝီဓာတ်

ပထဝီဓာတ် ၂-ပါး ၁၇၃။ ထိုဓာတ် ခြောက်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မြေဟူသော ဝေါဟာရ ပညတ်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ် မှတ်သားအပ်သည့် တည်ရာ ‘ပတိဋ္ဌာန’ သဘော (ခက်မာမှုသဘော) ဖြစ်သော မြေဓာတ် ‘ပထဝီဓာတ်’ မည်သနည်း။

ဤပထဝီဓာတ်သည် နှစ်ပါးတို့တည်း၊ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တ ပထဝီဓာတ်’သည် ရှိ၏၊ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဗဟိဒ္ဓ ပထဝီဓာတ်သည် ရှိ၏။ (ဏိ၊ပဒ-၉၆၇)

(က) အဇ္ဈတ္တပထဝီဓာတ်။ ။ ထိုပထဝီဓာတ် နှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တ ပထဝီဓာတ်’ မည်သနည်း။

အကြင် ပထဝီဓာတ်သည် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ ‘အဇ္ဈတ္တ’၊ ကိုယ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်၏ ‘ပစ္စတ္တ’၊ (အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော၊ ကိုယ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်သော ယင်းပထဝီဓာတ်သည်) ခက်မာ၏ ‘ကက္ခဋ္ဌ’၊

၁။ ပစ္စတ္တ = (ပတိ = စွဲ၍ + အတ္တ = ကိုယ်) ကိုယ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်၏။

(အတွေ့) ကြမ်း၏ 'ခရိဂတ'၊ ခက်မာသည်၏အဖြစ် 'ကက္ခဋတ္တ'၊ ခက်မာသောသဘော 'ကက္ခဋဘာဝ'၊ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တ'၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲ၍ ဖြစ်၏ 'ဥပါဒိဏ္ဏ'။

အဇ္ဈတ္တပထဝီဓာတ် ၁၉-ပါး။ ။ ဤအဇ္ဈတ္တ ပထဝီဓာတ်ဟူသည် အဘယ်အရာတို့နည်း။

ဆံပင် 'ကေသာ'၊ အမွေး 'လောမာ'၊ ခြေသည်း၊ လက်သည်း 'နခါ'၊ သွား 'ဒန္တာ'၊ အရေ 'တစ'။

အသား 'မံသ'၊ အကြော 'နာရု'၊ အရိုး 'အဋ္ဌိ'၊ ရိုးတွင်းခြင်ဆီ 'အဋ္ဌိမိဉ္ဇ'၊ အညှို့ (ကျောက်ကပ်) 'ဝက္ကံ'။

နှလုံး 'ဟဒယ'၊ အသည်း 'ယကနံ'၊ အမွေး 'ကိလောမကံ'၊ အဖျဉ်း (သရက်ရွက်)၊^၂ ပိဟကံ၊ အဆုပ် 'ပပ္ပါသံ'။

အူမ 'အန္တိ'၊ အူသိမ် 'အန္တဂုဏံ'၊ အစာသစ် 'ဥဒရိယံ'၊ အစာဟောင်း (ကျင်ကြီး) 'ကရိသံ'၊ (ဤသည်တို့တည်း)။

(ထိုပြဆိုခဲ့ပြီးသော ပထဝီဓာတ် ၁၉-ပါးတို့မှ) တပါးလည်းဖြစ်သော အကြင်ပထဝီဓာတ်သည် ရှိသေး၏။ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တ'၊ ကိုယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်၏ 'ပစ္စတ္တ'၊ ခက်မာ၏ 'ကက္ခဋ'၊ (အတွေ့) ကြမ်း၏ 'ခရိဂတ'၊ ခက်မာသည်၏အဖြစ် 'ကက္ခဋတ္တ'၊ ခက်မာသောသဘော 'ကက္ခဋဘာဝ'၊ အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တ'၊ ခန္ဓာကိုယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်၏ 'ဥပါဒိဏ္ဏ'။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တပထဝီဓာတ်' ဟု ဆိုအပ်၏။

(ခ) ဗာဟိရပထဝီဓာတ်။ ။ ထိုပထဝီဓာတ်နှစ်မျိုးတို့တွင် အဘယ်သည် အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'ဗာဟိရပထဝီဓာတ်' မည်သနည်း။

အကြင် ပထဝီဓာတ်သည် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'ဗာဟိရံ'၊ ခက်မာ၏ 'ကက္ခဋ'၊ အတွေ့ကြမ်း၏ 'ခရိဂတ'၊ ခက်မာသည်၏အဖြစ် 'ကက္ခဋတ္တ'၊ ခက်မာသောသဘော 'ကက္ခဋဘာဝ'၊ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'ဗဟိဒ္ဓ'၊ ခန္ဓာကိုယ်ကိုစွဲ၍ မဖြစ် 'အနုပါဒိဏ္ဏ'။

ဤဗာဟိရပထဝီဓာတ်ဟူသည် အဘယ်တို့နည်း။

သံ 'အယ'၊ ကြေး 'လောဟ'၊ ခဲဖြူ (သလွဲဖြူ၊ သလွဲစင်၊ ခဲမဖြူ၊ ဘင်) 'တိပံ'၊ ခဲမည်း (သလွဲမဲ၊ ခဲမပုပ်၊ နာ) 'သီသ'၊ ငွေ 'သဇ္ဈ'၊ ပုလဲ 'မုတ္တာ'၊ ပတ္တမြား 'မဏိ'၊ ဝါး အဆင်းအရောင် ရှိသော ကြောင်မျက်ရွဲ (မြ) 'ဝေဠုရိယ'၊ ခရုသင်း 'သခံ'၊ ကျောက် (ကျောက်သလင်း) 'သိလာ'။

၁။ ဝိဘင်း အဘိဓမ္မာပါဠိတော် ဓာတုဝိဘင်း၊ သတိပဋ္ဌာနဝိဘင်းတို့၌ ပထဝီဓာတ် ၁၉-ခုသာ ပြထားသည်။ အဋ္ဌကထာ ဆရာကမ္မ-မတ္တလုဂ်ကို ပါဠိတော်များ၌ ထည့်ပေးရမည်ဟု ဆိုထားခဲ့သည်။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် စာမျက်နှာ ၈-၌ မတ္တလုဂ်ကို ဟောခဲ့သည်။ ထို့ကြောင့် မတ္တလုဂ်ပဋက ဟောရာ၌ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်မှ ယူ၍ ထည့်ပေးရမည်ဟု မှာထားခဲ့သည် (သမ္မေဟာ ဝိနောဒနိ၊ ဋ္ဌ၊ နာ-၂၁၄) (ရှေးဆရာတော်ကြီးများမူ၌ 'မတ္တလုဂ်' ဟု တွေ့ရသည်)

ဝိဘင်းမူလဋီကာ အရှင်အာနန္ဒာ မထေရ်ကမ္မ-အဋ္ဌိမိဉ္ဇပစ္စိ၌ မတ္တလုဂ်ကို သွင်းယူထားပြီး ဖြစ်သောကြောင့် အဇ္ဈတ္တပထဝီဓာတ်ကို ၁၉-ခုသာ ပြရခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဆိုထားသည်။ (ဝိဘင်းမူလဋီကာ၊ နာ-၄၂)

၂။ ကျောက်ကပ် = Kidney.

၃။ သရက်ရွက် = Spleen

သန္တာကျောက် 'ပဝါဠ'၊ ငွေအသပြာ 'ရဇထ'၊ ရွှေ 'ဇာတရူပ'၊ ပတ္တမြားနီ 'လောယိ'၊ ပတ္တမြားပြောက် 'မသာရဂလ္လ'၊ မြက် 'တိဏ'၊ သစ်သား 'ကဋ္ဌ'၊ ကျောက်စရစ် 'သက္ကရ'၊ အိုး 'ကုက္က'၊ ကွဲ 'ကဋ္ဌလ'၊ မြေ 'ဘူမိ'၊ ကျောက် 'ပါသာဏ'၊ တောင် 'ပဗ္ဗတ'၊ (ဤသည်တို့တည်း)။

(ထိုပြဆိုခဲ့ပြီးသည့် ဗဟိဒ္ဓပထဝီဓာတ်တို့မှ) တပါးလည်းဖြစ်သော အကြင် ပထဝီဓာတ်သည် ရှိသေး၏။ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'ဗဟိဒ္ဓ'၊ ခက်မာ၏ 'ကက္ကဋ္ဌ'၊ (အတော့) ကြမ်း၏ 'ခရိဂတ'၊ ခက်မာသည်၏အဖြစ် 'ကက္ကဋ္ဌတ'၊ ခက်မာသော သဘော 'ကက္ကဋ္ဌဘာဝ'၊ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'ဗဟိဒ္ဓ'၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲ၍မဖြစ် 'အနုပါဒိဏ္ဏ'။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောအရာကို အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗဟိဒ္ဓပထဝီဓာတ်'ဟု ဆိုအပ်၏။

အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တပထဝီဓာတ်'သည်၎င်း၊ အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗဟိဒ္ဓပထဝီဓာတ်'သည်၎င်း ရှိ၏။ ထိုပထဝီဓာတ်ကို တပေါင်းတည်းပြု၍ ရုံးစု၍ အကျဉ်းချုံး၍ပြသော ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို ပထဝီဓာတ်ဟု ဆိုအပ်၏။

၂-အာပေဓိဓာတ်

အာပေဓိဓာတ် ၂-ပါး ၁၇၄။ ထိုဓာတ် ၆-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ရေဟူသောအမည် ပညတ်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ် မှတ်သားအပ်သည့် ဖွဲ့စည်းမှု 'အာပန္နန'၊ ယိုစီးမှု 'ပဋ္ဌရဏ'သဘောဖြစ်သော ရေဓာတ် 'အာပေဓိဓာတ်' မည်သနည်း။

အာပေဓိဓာတ်သည် နှစ်ပါးတို့တည်း၊ အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တ အာပေဓိဓာတ်'သည် ရှိ၏။ အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'ဗဟိဒ္ဓ အာပေဓိဓာတ်'သည် ရှိ၏။

(က) အဇ္ဈတ္တအာပေဓိဓာတ်။ ။ ထိုအာပေဓိဓာတ် ၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တအာပေဓိဓာတ်'မည်သနည်း။ (ဏိ။ပဒ-၉၆၇)

အကြင်အာပေဓိဓာတ်သည် အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တ'၊ ကိုယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်၏ 'ပစ္စတ္တ'၊ (အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်သော ယင်းအာပေဓိဓာတ်သည်) အရည်ဖြစ်၏ 'အာပေ'၊ အရည်သဘောသို့ ရောက်၏ 'အာပေဂတ'၊ အစေးဖြစ်၏ 'သိနေဟ'၊ အစေး၏အဖြစ်သို့ ရောက်၏ 'သိနေဟဂတ'၊ ရုပ်ကိုဖွဲ့စည်း၏ 'ရူပဗန္ဓနတ္တ'၊ အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တ'၊ ခန္ဓာ ကိုယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်၏ 'ဥပါဒိန္န'။ (ဏိ။ပဒ-၇၂၆)

အဇ္ဈတ္တအာပေဓိဓာတ် ၁၂-ပါး။ ။ ဤအဇ္ဈတ္တအာပေဓိဓာတ် ဟူသည် အဘယ်အရာတို့နည်း။

သည်းခြေ 'ပိတ္တ'၊ သလိပ် 'သေမ္ပ'၊ ပြည် 'ပုဗ္ဗော'၊ သွေး 'လောဟိတ'၊ ချွေး 'သေဒေါ'၊ အဆီခဲ 'မေဒေါ'၊ မျက်ရည် 'အဿု'၊ ဆီကြည် 'ဝဿ'၊ တံထွေး 'ခေဠော'၊ နှပ် 'သိဿာ-ဏိကာ'၊ အစေး 'လသိကာ'၊ ကျင်ငယ် 'မုတ္တိ'၊ (ဤသည်တို့တည်း)။

၁။ အဗဒ္ဓ သည်းခြေ=တကိုယ်လုံးပြန့်နှံ့နေသော သွေး၌ရှိသော အဝါရည်။ ဗဒ္ဓ သည်းခြေ=အိမ်ဖြင့် ဖွဲ့သိရှိထားသော ဝါဖန်ဖန် စိမ်းဖန်ဖန်ရည် (ခါးသောအရသာရှိ၏)။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ နှာ-၆၊ ၂၃၂။

၂။ လက်ဆီ၊ ခြေဆီထွက်သည့် အဆီကြည်မျိုးကို ဆိုလိုသည်။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ နှာ-၆၃။

၃။ အရိုး ၂-ခုဆက်သည့် နေရာ၌ရှိသောအစေး။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ နှာ-၆၄။

(ထိုပြဆိုခဲ့ပြီးသော အဇ္ဈတ္တအာပေါဓာတ် ၁၂-ပါးတို့မှ) တပါးလည်းဖြစ်သော အကြင် အာပေါဓာတ်သည် ရှိသေး၏။ အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တ'၊ ကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်၏ 'ပစ္စတ္တ'၊ အရည်ဖြစ်၏ 'အာပေါ'၊ အရည်သဘောသို့ ရောက်၏ 'အာပေါဂတ'၊ အစေးဖြစ်၏ 'သိနေဟ'၊ အစေး၏အဖြစ်သို့ ရောက်၏ 'သိနေဟဂတ'၊ ရုပ်ကိုဖွဲ့စည်း၏ 'ရူပဗန္ဓနတ္တ'၊ အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တ'၊ ခန္ဓာကိုယ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်၏ 'ဥပါဒိတ္ထ'။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တအာပေါဓာတ်'ဟု ဆိုအပ်၏။

(၈) ဗာဟိရအာပေါဓာတ်။ ။ထိုအာပေါဓာတ်နှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရအာပေါဓာတ်'မည်သနည်း။

အကြင် အာပေါဓာတ်သည် အပသန္တာန်၌ဖြစ်၏ 'ဗာဟိရ'၊ အရည်ဖြစ်၏ 'အာပေါ'၊ အရည် သဘောသို့ရောက်၏ 'အာပေါဂတ'၊ အစေးဖြစ်၏ 'သိနေဟ'၊ အစေး၏ အဖြစ်သို့ ရောက်၏ 'သိနေဟဂတ'၊ ရုပ်ကိုဖွဲ့စည်း၏ 'ရူပဗန္ဓနတ္တ'၊ အပသန္တာန်၌ဖြစ်၏ 'ဗဟိဒ္ဓ'၊ ခန္ဓာကိုယ်ကိုစွဲ၍ မဖြစ် 'အနုပါဒိတ္ထ'။

ဤဗာဟိရ အာပေါဓာတ်ဟူသည် အဘယ်အရာတို့နည်း။

အမြစ်ရည် 'မူလရသ'၊ ပင်စည်ရည် 'ခန္ဓရသ'၊ အခေါက်ရည် 'တစရသ'၊ အရွက်ရည် 'ပတ္တရသ'၊ အပွင့်ရည် 'ပုပ္ဖရသ'၊ အသီးရည် 'ဖလရသ'၊ နို့ရည် 'ဒီရ'၊ နို့ခမ်း(နို့ချဉ်) 'ဒဓိ'၊ ထောပတ် 'သပ္ပိ'၊ ဆီဥ 'နဝနီတ'၊ ဆီ 'တေလ'၊ ပျားရည် 'မဓု'၊ တင်လဲ 'ဖာဏိတ'၊ မြေ၌တည်သော ရေတို့သည်၎င်း၊ ကောင်းကင်၌တည်သော ရေတို့သည်၎င်း ရှိကုန်၏။ (ဤသည်တို့တည်း)။

(ဤပြဆိုခဲ့ပြီးသော ဗာဟိရအာပေါဓာတ်တို့မှ) တပါးလည်းဖြစ်သော အကြင်အာပေါဓာတ် သည် ရှိသေး၏။ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'ဗာဟိရ'၊ အရည်ဖြစ်၏ 'အာပေါ'၊ အရည်သဘောသို့ ရောက်၏ 'အာပေါဂတ'၊ အစေးဖြစ်၏ 'သိနေဟ'၊ အစေး၏ အဖြစ်သို့ ရောက်၏ 'သိနေဟဂတ'၊ ရုပ်ကို ဖွဲ့စည်း၏ 'ရူပဗန္ဓနတ္တ'၊ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'ဗဟိဒ္ဓ'၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲ၍မဖြစ် 'အနုပါဒိတ္ထ'။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'ဗာဟိရအာပေါဓာတ်'ဟု ဆိုအပ်၏။

အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တအာပေါဓာတ်'သည်၎င်း၊ အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရအာပေါဓာတ်' သည်၎င်း ရှိ၏။ ထိုအာပေါဓာတ်ကို တပေါင်းတည်းပြု၍ ရုံးစု၍ အကျဉ်းချုံး၍ပြသော ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို အာပေါဓာတ်ဟု ဆိုအပ်၏။

၃-တေဇောဓာတ်

တေဇောဓာတ် ၂-ပါး ၁၇၅။ ထိုဓာတ် ၆-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မီးဟူသော အမည် ပညတ်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ် မှတ်သားအပ်သည့် ရင့်ကျက်စေမှု 'ပရိပါစန'သဘောဖြစ်သော မီးဓာတ် 'တေဇောဓာတ်' မည်သနည်း။

ဤတေဇောဓာတ်သည် နှစ်ပါးတို့တည်း၊ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တတေဇောဓာတ်' သည် ရှိ၏။ အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ တေဇောဓာတ်'သည် ရှိ၏။ (ဏိ၊ပဒ-၉၆၉)

(က) အဇ္ဈတ္တတေဇောဓာတ်။ ။ထိုတေဇောဓာတ် ၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် အတွင်းသန္တာန် နှင့် ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တတေဇောဓာတ်' မည်သနည်း။

အကြင် မီးဟူသော အမည်ပညတ်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သတ်မှတ်အပ်သည့် ရင့်ကျက်စေမှု 'ပရိပါစနံ' သဘောဖြစ်သော မီးဓာတ်သဘော 'တေဇောဓာတ်'သည် အတွင်းသန္တာန်နှင့် ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တ'၊ ကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်၏ 'ပစ္စတ္တံ'၊ (အတွင်းသန္တာန်နှင့်ဖြစ်သော၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်သော ယင်း တေဇောဓာတ်သည်) လောင်ကျွမ်းရင့်ကျက်စေသော သဘောဖြစ်၏ 'တေဇော'၊ လောင်ကျွမ်း ရင့်ကျက်စေခြင်းသဘောသို့ ရောက်၏ 'တေဇောဂတ'၊ အပူငွေ့ ဖြစ်၏ 'ဥသ္မာ'၊ အပူငွေ့ အဖြစ်သို့ ရောက်၏ 'ဥသ္မာဂတ'၊ ပြင်းထန်ကြမ်းတမ်းသော အပူငွေ့ ဖြစ်၏ 'ဥသုမ'၊ ပြင်းထန် ကြမ်းတမ်းသော အပူငွေ့အဖြစ်သို့ ရောက်၏ 'ဥသုမဂတ'၊ အတွင်းသန္တာန်နှင့် ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တ'၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်၏ 'ဥပါဒိဏ္ဏံ'။

ဤအဇ္ဈတ္တတေဇောဓာတ်ဟူသည် အဘယ်အရာတို့နည်း။ အကြင်တေဇောဓာတ်ဖြင့်လည်း ပူလောင်၏ 'သန္တပ္ပတိ' (သန္တပ္ပနုတေဇော)၊ အကြင် တေဇောဓာတ်ဖြင့်လည်း ဆွေးမြေ့ ရင့်ရော်၏ 'ဇီရိယတိ' (ဇီရုဏတေဇော)၊ အကြင်တေဇောဓာတ်ဖြင့်လည်း လောင်ကျွမ်း၏ 'ပရိဥယုတိ' (ဒဟတေဇော)၊ စားအပ်၊ သောက်အပ်၊ ခဲအပ်၊ လျက်အပ်သော၊ အစာသည် အကြင်တေဇောဓာတ်ဖြင့်လည်း ကောင်းစွာ ကြေခြင်းသို့ ရောက်၏ 'ပရိဏာမံ ဂစ္ဆတိ' (ပါစက- တေဇော) (ဤသည်တို့တည်း)။

(ဤပြဆိုခဲ့ပြီးသော အဇ္ဈတ္တတေဇောဓာတ်တို့မှ) တပါးလည်းဖြစ်သော အကြင်တေဇော ဓာတ်သည် ရှိသေး၏၊ အတွင်းသန္တာန်နှင့် ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တ'၊ ကိုယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်၏ 'ပစ္စတ္တံ'၊ လောင်ကျွမ်း ရင့်ကျက်စေသော သဘောဖြစ်၏ 'တေဇော'၊ လောင်ကျွမ်းရင့်ကျက်စေသော သဘောသို့ရောက်၏ 'တေဇောဂတ'၊ အပူငွေ့ဖြစ်၏ 'ဥသ္မာ'၊ အပူငွေ့အဖြစ်သို့ ရောက်၏ 'ဥသ္မာဂတ'၊ ကြမ်းတမ်း ပြင်းထန်သော အပူငွေ့ဖြစ်၏ 'ဥသုမ'၊ ကြမ်းတမ်း ပြင်းထန်သော အပူငွေ့အဖြစ်သို့ ရောက်၏ 'ဥသုမဂတ'၊ အတွင်းသန္တာန်နှင့်ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တ'၊ ခန္ဓာကိုယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်၏ 'ဥပါဒိဏ္ဏံ'။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို အတွင်းသန္တာန်နှင့်ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တတေဇောဓာတ်' ဟု ဆိုအပ်၏။

(ခ) ဗာဟိရတေဇောဓာတ်။ ။ထိုတေဇောဓာတ်နှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် အပသန္တာန်နှင့် ဖြစ်သော 'ဗာဟိရတေဇောဓာတ်' မည်သနည်း။

- ၁။ ဥသ္မာတေဇောနှင့် ပါစကတေဇောတို့သည် ကမ္မဇရုပ် ဖြစ်သည်။ ဥသ္မာတေဇောသည် မျှတသော ကိုယ်ငွေ့အပူဓာတ် ဖြစ်သည်။ ယင်းဖောက်ပြန်သောအခါ ဥသုမ၊ သန္တပ္ပနု၊ ဒ၊ ဂတေဇော၊ အဆင့်ဆင့် ဖြစ်ပေါ်လေသည်။
- ၂။ သန္တပ္ပနုတေဇော=တရက်ခြား၊ နှစ်ရက်ခြားစသည် အပူတက်၍ ဖျားနာစေသော အပူဓာတ် (တက်ဖျား-ကျဖျား)။
- ၃။ ဇီရုဏတေဇော=ဆံပင်ဖြူစေခြင်း၊ အရေတွန့်လိပ်ခြင်း၊ အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်းကို ဖြစ်စေသော အပူဓာတ်။
- ၄။ ဒဟတေဇော=ကယောင်ကတမ်း မြည်တမ်းကာ မူးမေ့လောက်အောင် ဖြစ်စေသော ပြင်းထန်သော အပူဓာတ်။
- ၅။ အသိတ=စားအပ်သော။ ပီတ=သောက်အပ်သော။ သာယိတ=လျက်အပ်သော။ ခါယိတ= ခဲအပ်(ကိုက်စားအပ်)သော။

အကြင်တေဇောဓာတ်သည် အပသန္တာန်၌ဖြစ်၏ 'ဗဟိရံ'၊ လောင်ကျွမ်းရင့်ကျက်စေသော သဘောဖြစ်၏ 'တေဇော'၊ လောင်ကျွမ်းရင့်ကျက်စေသော သဘောသို့ရောက်၍ 'တေဇောဂတ'၊ အပူငွေ့ဖြစ်၏ 'ဥဿုမ'၊ အပူငွေ့အဖြစ်သို့ ရောက်၏ 'ဥဿုဂတ'၊ ပြင်းထန်ကြမ်းတမ်းသော အပူငွေ့ ဖြစ်၏ 'ဥဿုမ'၊ ပြင်းထန်ကြမ်းတမ်းသော အပူငွေ့အဖြစ်သို့ ရောက်၏ 'ဥဿုမဂတ'၊ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'ဗဟိဒ္ဓံ'၊ ခန္ဓာကိုယ်ကိုစွဲ၍မဖြစ် 'အနုပါဒိတ္ထံ'။

ဤဗဟိရတေဇောဓာတ်ဟူသည် အဘယ်အရာတို့နည်း။

ထင်းမီး 'ကဋ္ဌဂ္ဂိ'၊ ကောက်ရိုးမီး 'ပလာလဂ္ဂိ'၊ မြက်မီး 'တိဏဂ္ဂိ'၊ နွားချေးမီး 'ဂေါမယဂ္ဂိ'၊ ဖွဲမီး 'ထုသဂ္ဂိ'၊ အမှိုက်မီး 'သင်္ကာရဂ္ဂိ'၊ မိုးကြိုးလောင်မီး 'ဣန္ဒဂ္ဂိ'၊ မီးလျှံမီးကျီးခဲအပူ 'အဂ္ဂိသန္တာပ'၊ နေပူ 'သုရိယသန္တာပ'၊ ထင်းပုံ၌ဖြစ်သောအပူ 'ကဋ္ဌသန္ဓိစယ သန္တာပ'၊ မြက်ပုံ၌ဖြစ်သောအပူ 'တိဏသန္ဓိစယ သန္တာပ'၊ စပါးပုံ၌ဖြစ်သောအပူ (စပါးငွေ့) 'ဓညသန္ဓိစယ သန္တာပ'၊ ဥစွာပုံ၌ ဖြစ်သောမီးပူ 'ဘဏ္ဍသန္ဓိစယ သန္တာပ'၊ (ဤသည်တို့တည်း။)

(ဤပြဆိုခဲ့ပြီးသော တေဇောဓာတ်မှ) တပါးလည်းဖြစ်သော အကြင်တေဇောဓာတ်သည် ရှိသေး၏၊ အပသန္တာန်၌ဖြစ်၏ 'ဗဟိရံ'၊ လောင်ကျွမ်းရင့်ကျက်စေခြင်း သဘောဖြစ်၏ 'တေဇော'၊ လောင်ကျွမ်းရင့်ကျက်စေခြင်း သဘောအဖြစ်သို့ ရောက်၏ 'တေဇောဂတ'၊ အပူငွေ့ဖြစ်၏ 'ဥဿုမ'၊ အပူငွေ့၏အဖြစ်သို့ ရောက်၏ 'ဥဿုဂတ'၊ ကြမ်းတမ်းပြင်းထန်သော အပူငွေ့ဖြစ်၏ 'ဥဿုမ'၊ ပြင်းထန်ကြမ်းတမ်းသော အပူငွေ့၏အဖြစ်သို့ ရောက်၏ 'ဥဿုမဂတ'၊ အပသန္တာန်၌ဖြစ်၏ 'ဗဟိဒ္ဓံ'၊ ခန္ဓာကိုယ်ကိုစွဲ၍မဖြစ် 'အနုပါဒိတ္ထံ'။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'ဗဟိရံ တေဇောဓာတ်'ဟု ဆိုအပ်၏။

အကြင်အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တတေဇောဓာတ်'သည်၎င်း၊ အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗဟိရတေဇောဓာတ်'သည်၎င်း ရှိ၏၊ ထိုတေဇောဓာတ်ကို တပေါင်းတည်းပြု၍ ရုံးစု၍ အကျဉ်းချုံး၍ ပြသော ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မီးဟူသော အမည်ပညတ် ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သတ်မှတ်အပ်သည့် ရင့်ကျက်စေမှု 'ပရိပါစန' သဘောဖြစ်သော မီးဓာတ် 'တေဇော ဓာတ်'ဟု ဆိုအပ်၏။

၄-ဝါယောဓာတ်

ဝါယောဓာတ် ၂-ပါး ၁၇၆။ ထိုဓာတ် ၆-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် လေဟူသော အမည်ပညတ် ဖြင့် ခေါ်ဝေါ် သတ်မှတ်အပ်သည့် ထောက်ကန်လှုပ်ရှားခြင်း သဘောဖြစ်သော လေဓာတ် 'ဝါယောဓာတ်'မည်သနည်း။

ဤဝါယောဓာတ်သည် နှစ်ပါးတို့တည်း၊ အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တ ဝါယောဓာတ်' သည် ရှိ၏၊ အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'ဗဟိရဝါယောဓာတ်'သည် ရှိ၏။

(က) အဇ္ဈတ္တဝါယောဓာတ်။ ။ထိုဝါယောဓာတ် ၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တ ဝါယောဓာတ်' မည်သနည်း။

အကြင် ဝါယောဓာတ်သည် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တ'၊ ကိုယ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်၏ 'ပစ္စတ္ထံ'၊ (အတွင်း သန္တာန်၌ ဖြစ်သော၊ ခန္ဓာကိုယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်သော ဝါယောဓာတ်သည်) လှုပ်ရှားမှုသဘော

ဖြစ်၏ 'ဝါယော'၊ လှုပ်ရှားမှုသဘောသို့ ရောက်၏ 'ဝါယောဂတ'၊ ရုပ်ကို တွန်းကန်ခြင်း သဘော ဖြစ်၏ 'ရူပထမ္ဘိတတ္ထ'၊ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တ'၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲ၍ ဖြစ်၏ 'ဥပါဒိဏ္ဏ'။

အဇ္ဈတ္တ ဝါယောဓာတ် ၁၀-ပါး^၁။ ။ ဤ အဇ္ဈတ္တ ဝါယောဓာတ်ဟူသည် အဘယ်အရာတို့နည်း။

အထက်သို့ ဆန်သောလေ 'ဥဒ္ဓဂ်မဝါတ'၊ အောက်သို့ စုန်သောလေ 'အစောဂမဝါတ'၊ ဝမ်း၌ တည်သောလေ 'ကုစ္ဆိသယဝါတ'၊ အူ၌တည်သောလေ 'ကောဋ္ဌာသယဝါတ'၊ ကိုယ်အင်္ဂါကြီးငယ် သို့ လျှောက်သောလေ 'အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရိဝါတ'၊ ဓားငယ်ကဲ့သို့ ဖြတ်တတ်သောလေ (ပါးရွဲ့ခြင်း၊ ခြေတောက်သေသွားခြင်း တည်းဟူသော ကိုယ်လက်အင်္ဂါစသည်တို့ ရွဲ့စောင်းသွားအောင် မလှုပ် နိုင်အောင် ဖြတ်သောလေ) 'သတ္တကဝါတ'၊ သင်ဓုန်းဒါးကဲ့သို့ နှလုံးသားကို ခွဲသောလေ (လေသင်ဓုန်း) 'ခရဂကဝါတ'၊ နှလုံးသားကို ဆွဲထုတ်သောလေ 'ဥပ္ပလကဝါတ'၊ ဝင်သက်လေ 'အဿာသ'၊ ထွက်သက်လေ 'ပဿာသ'၊ ဤသည်တို့တည်း။

(ဤပြဆိုခဲ့ပြီးသော ဝါယောဓာတ် ၁၀-ပါးတို့မှ) တပါးလည်းဖြစ်သော အကြင် ဝါယောဓာတ် သည်လည်း ရှိသေး၏။ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တ'၊ ကိုယ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်၏ 'ပစ္စတ္တ'၊ လှုပ်ရှားမှု သဘော ဖြစ်၏ 'ဝါယော'၊ လှုပ်ရှားမှုသဘောသို့ ရောက်၏ 'ဝါယောဂတ'၊ ရုပ်ကို တွန်းကန်ခြင်း သဘောဖြစ်၏ 'ရူပထမ္ဘိတတ္ထ'၊ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တ'၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲ၍ဖြစ်၏ 'ဥပါဒိဏ္ဏ'။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တ ဝါယောဓာတ်'ဟု ဆိုအပ်၏။

(ခ) ဗာဟိရဝါယောဓာတ်။ ။ ထို ဝါယောဓာတ် ၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် အပ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရဝါယောဓာတ်' မည်သနည်း။

အကြင် ဝါယောဓာတ်သည် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'ဗာဟိရံ'၊ လှုပ်ရှားမှုသဘော ဖြစ်၏ 'ဝါယော'၊ လှုပ်ရှားမှုသဘောသို့ ရောက်၏ 'ဝါယောဂတ'၊ ရုပ်ကို တွန်းကန်ခြင်းသဘော ဖြစ်၏ 'ရူပထမ္ဘိတတ္ထ'၊ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'ဗဟိဒ္ဓံ'၊ ခန္ဓာကိုယ်ကိုစွဲ၍ မဖြစ် 'အနုပါဒိဏ္ဏ'။

ဤဗာဟိရဝါယောဓာတ်ဟူသည် အဘယ်အရာတို့နည်း။

အရှေ့လေ 'ပုရတ္ထိမဝါတ'၊ အနောက်လေ 'ပစ္ဆိမဝါတ'၊ မြောက်လေ 'ဥတ္တရဝါတ'၊ တောင်လေ 'ဒက္ခိဏဝါတ'၊ မြို့ပါသောလေ 'သရဇဝါတ'၊ မြို့မပါသောလေ 'အရဇဝါတ'၊ လေဓား 'သိတဝါတ'၊ လေပူ 'ဥဏှဝါတ'၊ လေညှင်း 'ပရိတ္တဝါတ'၊ လေပြင်း (လေကြမ်း) 'အဓိမတ္တဝါတ'၊ လေမည်း (လေမှန်တိုင်း) 'ကာဋ္ဌဝါတ'၊ (ယူဇနာအထက်) ကောင်းကင်၌ တိုက်ခတ်နေသည် အလွန် ထက်မြက်သော လေကြမ်း 'ဝေရမ္ဘဝါတ'၊ အတောင်ခတ်လေ 'ပက္ခဝါတ'၊ ဂဠုတောင်ခတ်လေ 'သုပဏ္ဏဝါတ'၊ ထမ်းရွက်ယပ်လေ 'တာလဝဏှဝါတ'၊ နီးယပ်လေ 'ဝိဓူပနဝါတ'၊ (ဤသည်တို့တည်း)။

၁။ ကောဋ္ဌာသ ၄၂-ပါးဟု ရေတွက်ရာ၌ အဇ္ဈတ္တဝါယော ၆-မျိုးသာ ရှိသည်။ သတ္တကဝါတ၊ ခရဂကဝါတ၊ ဥပ္ပလကဝါတ၊ ဤ ၃-ပါး မပါချေ။ ထို့ပြင် အဿာသ၊ ပဿာသ တို့ကို ပေါင်း၍ ၁ ပါးဟု ရေတွက်သည်။
၂။ ဝေရမ္ဘလေ=ကောင်းကင်မှ ကြည့်လျှင် ကျွန်းကြီးလေးကျွန်းကို ကြာရွက်အရွယ်မျှလောက်သာ မြင်ရ သည့် အရပ်၏ အထက်၌ တိုက်ခတ်နေသော လေကြမ်း (နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်၊ ဝေရမ္ဘသုတ်၊ နှာ-၄၂၈။ သံ၊ ၄။ ၂။ နှာ-၁၉၂)။
၃။ ပျံသန်းသည့် ယင်၊ ငှက် စသော သတ္တဝါတို့ အတောင်ခတ်သောအခါ လှုပ်ရှားသောလေ။

(ဤပြဆိုခဲ့ပြီးသော ဗာဟိရဝါယောဓာတ်တို့မှ) တပါးလည်းဖြစ်သော အကြင်ဝါယောဓာတ် သည်လည်း ရှိသေး၏။ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'ဗာဟိရံ'၊ ထောက်ကန်လှုပ်ရှားမှုသဘော ဖြစ်၏ 'ဝါယော'၊ ထောက်ကန်လှုပ်ရှားမှုသဘောသို့ ရောက်၏ 'ဝါယောဂတ'၊ ရုပ်ကိုတုန်းကန်ခြင်း သဘောဖြစ်၏ 'ရူပထမ္ဘိတတ္ထ'၊ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'ဗာဟိရံ'၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲ၍မဖြစ် 'အနုပါဒိဏ္ဏ'။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'ဗာဟိရဝါယောဓာတ်'ဟု ဆိုအပ်၏။

အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တဝါယောဓာတ်'သည်၎င်း၊ အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရဝါယောဓာတ်'သည်၎င်း ရှိ၏။ ထိုဝါယောဓာတ်ကို တပေါင်းတည်းပြု၍ ရုံးစု၍ အကျဉ်းချုံး၍ပြသော ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို ဝါယောဓာတ်ဟု ဆိုအပ်၏။

၅-အာကာသဓာတ်

အာကာသဓာတ် ၂-ပါး ၁၇၇။ ထိုဓာတ် ၆-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ရေးခြစ်၍ မရအပ် မတော့ထိအပ်သော သဘော (ရုပ်တခုနှင့်တခု ပိုင်းခြားမှု ဟင်းလင်းသဘော) 'အာကာသဓာတ်'မပြည့်သနည်း။

ဤအာကာသဓာတ်သည် နှစ်ပါးတို့တည်း။ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တ အာကာသ ဓာတ်'သည်ရှိ၏။ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရအာကာသဓာတ်'သည် ရှိ၏။

(က) အဇ္ဈတ္တအာကာသဓာတ်။ ။ထိုအာကာသဓာတ် ၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် အတွင်း သန္တာန်၌ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တ အာကာသဓာတ်'မပြည့်သနည်း။

အကြင် အာကာသဓာတ်သည် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တ'၊ ကိုယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်၏ 'ပစ္စတ္တ'၊ (အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်သော အာကာသဓာတ်သည်) ရေးခြစ်၍ မရအပ်၊ မထိအပ်သောသဘော (ကောင်းကင်)ဖြစ်၏ 'အာကာသ'၊ ရေးခြစ်၍မရအပ်၊ မတော့ထိအပ်သော (ကောင်းကင်)သဘောသို့ ရောက်၏(အာကာသ ဂတ)၊ ထိုခိုက်၍မရသော (တော့ထိ၍မရသော) သဘောရှိ၏ 'အဃ'၊ ထိုခိုက်၍မရသော သဘောအဖြစ်သို့ရောက်၏ 'အဃဂတ'၊ ဟင်းလင်းပေါက် ဖြစ်၏ 'ဝိဝရ'၊ ဟင်းလင်းပေါက်အဖြစ်သို့ ရောက်၏ 'ဝိဝရဂတ'၊ အသား အသွေးတို့နှင့် တော့ထိ၍ မရသောသဘော (ဟင်းလင်းပြင်)ဖြစ်၏ 'အသမ္ပုဋ္ဌ မံသ လောဟိတ'၊ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တ'၊ ခန္ဓာကိုယ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်၏ 'ဥပါဒိဏ္ဏ'။

ဤအဇ္ဈတ္တအာကာသဓာတ်ဟူသည် အဘယ်အရာတို့နည်း။

နားပေါက် 'ကဏ္ဍစိဒ္ဓ'၊ နှာခေါင်းပေါက် 'နာသစိဒ္ဓ'၊ ခံတွင်းပေါက် 'မုခဒ္ဓါရ'၊ အကြင် ခံတွင်းပေါက်ဖြင့်လည်း စားအပ်သော အစာ၊ သောက်အပ်သော အစာ၊ ခဲအပ်သော အစာ၊ လျက်အပ်သော အစာကို မျှ၏ (မျှသွင်းသော လည်ပင်းပေါက်)၊ အကြင်အရပ်၌လည်း စားအပ် သော အစာ သောက်အပ်သော အစာ ခဲအပ်သော အစာ လျက်အပ်သော အစာသည် တည်၏ (ဝမ်းခေါင်းပေါက် အစာအိမ်)၊ အကြင် ဒွါရပေါက်ဖြင့်လည်း စားအပ်သော အစာ သောက်အပ် သော အစာ ခဲအပ်သော အစာ လျက်အပ်သော အစာသည် အောက်အဘို့သို့ ထွက်၏ (ကျင်ကြီး ကျင်ငယ် ထွက်ရာပေါက်များ)။

(ဤဆိုခဲ့ပြီးသော အဇ္ဈတ္တိကအာကာသဓာတ်တို့မှ) တပါးလည်းဖြစ်သော အကြင် အဇ္ဈတ္တိက အာကာသဓာတ်သည် ရှိသေး၏။ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တိ'၊ ကိုယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်၏ 'ပစ္စတ္တိ'၊ ရေးခြစ်၍ မရအပ်သောသဘော (ကောင်းကင်ပြင်) ဖြစ်၏ 'အာကာသ'၊ ရေးခြစ်၍ မရအပ်သော သဘောသို့ရောက်၏ 'အာကာသဂတ'၊ ထိခိုက်၍မရသောသဘော (တော့ထိ၍မရသောသဘော) ဖြစ်၏ 'အဃ'၊ ထိခိုက်၍မရသောသဘောအဖြစ်သို့ ရောက်၏ 'အဃဂတ'၊ ဟင်းလင်းပေါက် ဖြစ်၏ 'ဝိဝရ'၊ ဟင်းလင်းပေါက်အဖြစ်သို့ ရောက်၏ 'ဝိဝရဂတ'၊ အသားအသွေးတို့နှင့် တော့ထိ၍မရသော သဘော (ဟင်းလင်းပြင်) ဖြစ်၏ 'မိသလောဟိတ အသမ္ပုဋ္ဌ'၊ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'အဇ္ဈတ္တိ'၊ ခန္ဓာကိုယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်၏ 'ဥပါဒိဏ္ဏ'။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တ အာကာသဓာတ်' ဟုဆိုအပ်၏။

(ခ) ဗာဟိရ အာကာသဓာတ်။ ။ ထိုအာကာသဓာတ် ၂-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် အပ သန္တာန်၌ဖြစ်သော 'ဗာဟိရအာကာသဓာတ်' မည်သနည်း။

အကြင် အာကာသဓာတ်သည် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'ဗာဟိရ'၊ ရေးခြစ်၍မရအပ်သော သဘော(ကောင်းကင်ပြင်)ဖြစ်၏ 'အာကာသ'၊ ရေးခြစ်၍ မရအပ်သော သဘောသို့ ရောက်၏ 'အာကာသဂတ'၊ ထိခိုက်၍ မရသော (တော့ထိ၍ မရသော) သဘောဖြစ်၏ 'အဃ'၊ ထိခိုက်၍ မရ သော သဘောအဖြစ်သို့ရောက်၏ 'အဃဂတ'၊ ဟင်းလင်းပေါက်ဖြစ်၏ 'ဝိဝရ'၊ ဟင်းလင်းပေါက် အဖြစ်သို့ ရောက်၏ 'ဝိဝရဂတ'၊ မဟာဘူတလေးပါးတို့နှင့် တော့ထိ၍ မရသော သဘောဖြစ်၏ 'စတုမဟာဘူတ အသမ္ပုဋ္ဌ'၊ အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၏ 'ဗဟိဒ္ဓ'၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲ၍မဖြစ် 'အနုပါဒိဏ္ဏ'။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ အာကာသဓာတ်' ဟု ဆိုအပ်၏။

အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'အဇ္ဈတ္တ အာကာသဓာတ်' သည်၎င်း၊ အကြင်အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ အာကာသဓာတ်' သည်၎င်း ရှိ၏။ ထိုအာကာသဓာတ်တို့ကို တပေါင်းတည်းပြု၍ ရုံးစု၍ အကျဉ်းချုံး၍ပြသော ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သဘောကို အာကာသဓာတ်ဟု ဆိုအပ်၏။

၆-ဝိညာဏဓာတ်

ဝိညာဏဓာတ် ၆-ပါး ၁၇၈။ ထိုဓာတ် ၆-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် သိမှုသဘော 'ဝိညာဏဓာတ်' မည်သနည်း။

မြင်သိစိတ်သဘာဝ 'စက္ခုဝိညာဏဓာတ်'၊ ကြားသိစိတ် သဘာဝ 'သောတဝိညာဏဓာတ်'၊ နံသိစိတ်သဘာဝ 'ဃာနဝိညာဏဓာတ်'၊ လျက်သိစိတ်သဘာဝ 'ဇိဝှိဝိညာဏဓာတ်'၊ ထိသိစိတ် သဘာဝ 'ကာယဝိညာဏဓာတ်'၊ ကြံသိစိတ်သဘာဝ 'မနောဝိညာဏဓာတ်'၊ (ဤသည်တို့တည်း)။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို သိမှုသဘော 'ဝိညာဏဓာတ်' ဟု ဆိုအပ်၏။

ဤသည်တို့ကား ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့တည်း။

တနည်း ဓာတ် ၆-ပါး

၁၇၉။ ထိုမှတပါးလည်း (တနည်းအားဖြင့်ဆိုသော်) ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့ကား ချမ်းသာမှု သဘော 'သုခဓာတ်'၊ ဆင်းရဲမှုသဘော 'ဒုက္ခဓာတ်'၊ ဝမ်းမြောက်မှုသဘော 'သောမနဿဓာတ်'၊

နုလုံးမသာယာသဘော 'ဒေါမနဿဇာတ်'၊ လျစ်လျူရှုမှု (အလယ်အလတ်ခံစားမှု) သဘော ဥပေက္ခာဇာတ်၊ အမှန်ကို မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာဇာတ်'တို့တည်း။

(၁) သုခဇာတ် ၁၈၀။ ထိုဇာတ်ခြောက်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ချမ်းသာမှုသဘော 'သုခဇာတ်' မည်သနည်း။

အကြင် ကိုယ်၌ဖြစ်သော သာယာမှု 'ကာယိက သာတ'၊ ကိုယ်၌ဖြစ်သော ချမ်းသာခံစားမှု 'ကာယိက သုခ'၊ ကိုယ်၌ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာမှု 'ကာယသမ္ပဿဇာ သာတ'၊ ကိုယ်၌တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ချမ်းသာခံစားမှု 'ကာယသမ္ပဿဇာ သုခဝေဒနာ'သည် ရှိ၏။ ကိုယ်၌ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာခြင်း 'ကာယသမ္ပဿဇာ သာတ'၊ ကိုယ်၌ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ချမ်းသာသော ခံစားခြင်း 'ကာယသမ္ပဿဇာ သုခဝေဒနာ'သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို ချမ်းသာမှုသဘော 'သုခဇာတ်'ဟု ဆိုအပ်၏။ (ဏိ၊ ပဒ-၄၄၅)

(၂) ဒုက္ခဇာတ်။ ။ ထိုဇာတ် ၆-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှုသဘော 'ဒုက္ခဇာတ်' မည်သနည်း။

အကြင် ကိုယ်၌ဖြစ်သော မသာယာမှု 'ကာယိက အသာတ'၊ ကိုယ်၌ဖြစ်သော ဆင်းရဲမှု 'ကာယိက ဒုက္ခ'၊ ကိုယ်၌ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော မသာယာမှု 'ကာယသမ္ပဿဇာ အသာတ'၊ ကိုယ်၌ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲခံစားမှု 'ကာယသမ္ပဿဇာ ဒုက္ခဝေဒနာ'သည် ရှိ၏။ ကိုယ်၌ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော မသာယာခြင်း 'ကာယသမ္ပဿဇာ အသာတ'၊ ကိုယ်၌ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲခံစားခြင်း 'ကာယသမ္ပဿဇာ ဒုက္ခဝေဒနာ'သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို ဆင်းရဲမှုသဘော 'ဒုက္ခဇာတ်'ဟု ဆိုအပ်၏။ (ဏိ၊ ပဒ-၅၅၉)

(၃) သောမနဿဇာတ်။ ။ ထိုဇာတ် ၆-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဝမ်းမြောက်မှု (စိတ်ချမ်းသာမှု၊ စိတ်နှလုံးသာယာမှု) သဘော 'သောမနဿဇာတ်' မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၌ဖြစ်သော သာယာမှု 'စေတသိက သာတ'၊ စိတ်၌ဖြစ်သော ချမ်းသာမှု 'စေတသိက သုခ'၊ စိတ်၌ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာမှု 'စေတောသမ္ပဿဇာ သာတ'၊ စိတ်၌တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ချမ်းသာခံစားမှု 'စေတောသမ္ပဿဇာ သုခဝေဒနာ'သည် ရှိ၏။ စိတ်၌တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာခြင်း 'စေတောသမ္ပဿဇာ သာတ'၊ စိတ်၌ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ချမ်းသာခံစားခြင်း 'စေတောသမ္ပဿဇာ သုခဝေဒနာ'သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို ဝမ်းမြောက်မှု (စိတ်နှလုံးသာယာမှု) သဘော 'သောမနဿဇာတ်' ဟု ဆိုအပ်၏။

(၄) ဒေါမနဿဇာတ်။ ။ ထိုဇာတ် ၆-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် နုလုံးမသာယာမှု (စိတ်မချမ်းသာမှု) သဘော 'ဒေါမနဿဇာတ်' မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၌ဖြစ်သော (စိတ်၌ မှီ၍ဖြစ်သော) မသာယာမှု 'စေတသိက အသာတ'၊ စိတ်၌ ဖြစ်သော ဆင်းရဲမှု 'စေတသိက ဒုက္ခ'၊ စိတ်၌ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော မသာယာမှု 'စေတောသမ္ပဿဇာ အသာတ'၊ စိတ်၌ ဖြစ်သော တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲခံစားမှု 'စေတော

သမ္မဿဇာ ဒုက္ခဝေဒနာ'သည် ရှိ၏။ စိတ်၌တောထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော မသာယာမှု'စေတော-
သမ္မဿဇာ အသာတ'၊ စိတ်၌ တောထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲခံစားခြင်း 'စေတောသမ္မဿဇာ
ဒုက္ခဝေဒနာ'သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို စိတ်နှလုံး မသာယာမှု သဘော 'ဒေါမနယဓာတ်'ဟု ဆိုအပ်၏။
(ဏီ၊ ပဒ-၄၁၅၊ ၄၁၇)

(၅) ဥပေက္ခာဓာတ်။ ။ထိုဓာတ် ၆-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် လျစ်လျူရှုမှု (အလယ်အလတ်
ခံစားမှု)သဘော ဥပေက္ခာဓာတ်မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၌ဖြစ်သော သာယာခြင်းလည်း မဟုတ် မသာယာခြင်းလည်း မဟုတ်သော ခံစားမှု
'စေတသိက နေဝသာတ နာသာတ'၊ စိတ်၌ တောထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော (စိတ်နှင့်ယှဉ်သော အတော
ကြောင့်ဖြစ်သော)ဆင်းရဲလည်း မဟုတ် ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော ခံစားမှု 'အဒုက္ခမသုခ
ဝေဒနာ'၊ စိတ်၌ တောထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ် ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော
ခံစားမှု'အဒုက္ခမသုခ ဝေဒနာ'သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို လျစ်လျူရှုမှုသဘော 'ဥပေက္ခာဓာတ်'ဟု ဆိုအပ်၏။(ဏီ၊ ပဒ-၄၃၃)

(၆) အဝိဇ္ဇာဓာတ်။ ။ထိုဓာတ် ၆-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် (အမှန်ကို) မသိမှုသဘော
'အဝိဇ္ဇာဓာတ်'မည်သနည်း။

အကြင် မသိခြင်းသဘော 'အညာဏ'၊ (အမှန်တရားကို) မမြင်ခြင်းသဘော 'အဒဿန'၊ (ရွှေရှု
တော့မြင်ရောက်ရှိနေသည့် အမှန်တရားကိုပင်) ထိုးထွင်း၍မသိတတ်သောသဘော 'အနဘိသယ'၊
(အမှန်တရားအား) လျော်စွာမသိတတ်သောသဘော 'အနနုဗောဓ'၊ (အနိစ္စစသည်ဖြင့်) မသိတတ်
သောသဘော (မှားယွင်းစွာသိတတ်သောသဘော) 'အသမ္မေဓ'၊ (သစ္စာလေးပါးအမှန်တရားကို)
ထိုးထွင်း၍မသိခြင်းသဘော 'အပ္ပဋိဝေဓ'၊ (အနိစ္စစသည်ဖြင့်) မယူတတ်သောသဘော 'အသံဂါဟန'၊
(အမှန်တရားကို) သက်ဝင်၍ မယူတတ်သောသဘော (အနိစ္စစသည်ဖြင့် သက်ဝင်၍မထင်မြင်နိုင်
သောသဘော) 'အပရိယောဂါဟန'၊ ညီညီညွတ်ညွတ်မရှုတတ်သော (အနိစ္စစသည်ကို နိစ္စစသည်
ဟု မညီမညွတ်ရှုတတ်သော) သဘော 'အသမပေက္ခန'၊ (အမှန်သဘောကို သုံးသပ်၍မရှုတတ်)
မဆင်ခြင်တတ်သောသဘော 'အပစ္စဝေက္ခဏ'၊ (အမှန်တရားကို) မျက်မှောက်မပြုတတ်သော
သဘော (အကောင်းအဆိုးကို မဝေခွဲတတ်သောသဘော) 'အပစ္စက္ခမ္မ'၊ (စိတ်၏) ဖြူစင်သန့်ရှင်းမှု
ကို ဖျက်ဆီးကြောင်းသဘော 'ဒုဗ္ဗေဇ္ဈ'၊ လူမိုက်ဖြစ်ကြောင်းသဘော 'ဗာလျ'၊ ကောင်းစွာ
အပြားအားဖြင့် (ခွဲခွဲခြားခြား) မသိတတ်သော သဘော 'အသမ္ပဇည'၊ (အမှန်တရား၌) တွေ့ဝေခြင်း
သဘော 'မောဟ'၊ ပြင်းစွာတွေ့ဝေခြင်းသဘော 'ပမောဟ'၊ ထက်ဝန်းကျင်း (တရားအားလုံး၌)
တွေ့ဝေခြင်းသဘော 'သမ္မေဓာဟ'၊ သိအပ်သည်ကို မသိခြင်း (သစ္စာလေးပါးကို မသိခြင်း) သဘော
'အဝိဇ္ဇာ'၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နစ်မြုပ်စေတတ်သော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇောသ'၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌)
တုယ်ကပ်ပူးယှဉ်စေတတ်သော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာယောဂ'၊ အစဉ်ကိန်းဝပ်တတ်သော မသိမှု

၁။ ပစ္စဝေက္ခဏ = (ပတိ + အဝ + ဣက္ခဏ) (ပတိ = တဖန်, စွဲ၍, ရွှေရှု။ အဝ = သက်ဝင်၍။ ဣက္ခဏ = ရှုခြင်း)။
၂။ ဩဃ = (ဩ = ဖိ၍။ ဃ = သတ်ခြင်း) နစ်မြုပ်စေသည်။

သဘော 'အဝိဇ္ဇာနုဿယ'၊ မသိမှု 'အဝိဇ္ဇာ' တို့ ထကြွသောင်းကျန်းနှိပ်စက်ခြင်းသဘော 'အဝိဇ္ဇာ-
ပရိယုဋ္ဌာန'၊ (စီးပွားချမ်းသာသို့မရောက်နိုင်အောင် ပိတ်ပင်တတ်သဖြင့်) တံခါးကျည် (မင်းတုတ်)
နှင့် တူသော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာလင်္ဂ'၊ အကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော တောဝေမှု
'မောဟ အကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို (အမှန်ကို) မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာဓာတ်' ဟု ဆိုအပ်၏။

ဤသည်တို့ကား ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့တည်း။

တနည်း ဓာတ် ၆-ပါး

၁၈၁။ ထိုမှတပါးလည်း (တနည်းအားဖြင့်ဆိုသော်) ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့ကား (၁) ကာမဂုဏ်
ငါးပါးတို့၌ လိုချင်တပ်မက်မှုသဘော 'ကာမဓာတ်'၊ (၂) ပျက်စီးစေလိုမှုသဘော 'ဗျာပါဒဓာတ်'၊
(၃) နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲလိုမှုသဘော 'ဝိဟိံသ ဓာတ်'၊ (၄) ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့မှ ထွက်မြောက်လိုမှု
သဘော 'နေက္ခမ္မဓာတ်'၊ (၅) မပျက်စီးစေလိုမှုသဘော 'အဗျာပါဒဓာတ်' (မေတ္တာ)၊ (၆) မနှိပ်စက်
မညှဉ်းဆဲလိုမှုသဘော 'အဝိဟိံသဓာတ်' (ကရုဏာ) တို့တည်း။

(၁) ကာမဓာတ် ၁၈၂။ ထိုဓာတ်ခြောက်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၌ လိုချင်
မှုသဘော 'ကာမဓာတ်' မည်သနည်း။

ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့နှင့်စပ်သော ကြံစည်မှု 'တက္က'၊ အထူးကြံစည်မှု 'ဝိတက္က'၊ ပြင်းစွာကြံစည်မှု
သင်္ကပ္ပ'၊ အာရုံသို့ မြဲမြံစွာ ရောက်စေမှု 'အပ္ပနာ'၊ အာရုံသို့ မြဲမြံစွာ အထူးရောက်စေမှု 'ဗျပ္ပနာ'၊
စိတ်ကို အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်ပေးမှု 'စေတသော အဘိနိရောပနာ'၊ မှားယွင်းစွာကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာ-
သင်္ကပ္ပ' သည် ရှိ၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို ကာမဂုဏ် ငါးပါးတို့၌ လိုချင်မှုသဘော
'ကာမဓာတ်' (ကာမဝိတက်) ဟု ဆိုအပ်၏။

အောက်အဘို့အားဖြင့် အဝိစိင်္ဂကို ပိုင်းခြားအဆုံးပြုထား၍ (အဝိစိင်္ဂကို အောက်ဆုံး
ထား၍) အထက်အဘို့အားဖြင့် ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိ နတ်ပြည်ကို အတွင်းပြု၍ (ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိ
နတ်ပြည်ကို အထက်ဆုံးထား၍) ဤ (အောက်ဆုံး အထက်ဆုံး ဘုံ ၂-ခုနှင့်တကွ ယင်း ဘုံ ၂-ခု)
အတွင်း ဘုံတို့၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်တတ်သော၊ ဤ ဘုံတို့၌ အကျုံးဝင်သော အကြင်
ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်သည် ရှိ၏။ ရူပံ၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ၊ မှတ်သားမှု 'သညာ'၊ ပြုပြင်မှု 'သင်္ခါရ'၊
အထူးသိမှု (စိတ်) 'ဝိညာဏ်' သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော တရားတို့ကို ကာမဓာတ် ဟု ဆိုအပ်၏ (ကာမ ၁၁-ဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်
သော ခန္ဓာ ၅-ပါး၊ အာယတန၊ ဓာတ် အားလုံးသည် ကာမဓာတ် ဖြစ်သည်)။ (ဏီ၊ ပဒ-၁၂၈၇)

၁။ အကုသလဝိတက် ၃-ပါး (မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ) နှင့် ကုသလဝိတက် ၃-ပါး (သမ္မာသင်္ကပ္ပ) ပင် ဖြစ်သည်။
အကုသလဝိတက် ၃-ပါး = (၁) ကာမဓာတ် = ကာမဝိတက်၊ (၂) ဗျာပါဒဓာတ် = ဗျာပါဒဝိတက်၊
(၃) ဝိဟိံသဓာတ် = ဝိဟိံသဝိတက်။
ကုသလဝိတက် ၃-ပါး = (၄) နေက္ခမ္မဓာတ် = နေက္ခမ္မဝိတက်၊ (၅) အဗျာပါဒဓာတ် = အဗျာပါဒ
ဝိတက်၊ (၆) အဝိဟိံသဓာတ် = အဝိဟိံသဝိတက်။

(၂) ဗျာပါဒဇာတ်။ ။ထိုဇာတ်ခြောက်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ပျက်စီးစေလိုမှုသဘော 'ဗျာပါဒဇာတ်'မည်သနည်း။

ပျက်စီးစေလိုမှုနှင့် စပ်သော ကြံစည်မှု 'တက္က'၊ အထူးကြံစည်မှု 'ဝိတက္က'။ပ။ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ'သည် ရှိ၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို ပျက်စီးစေလိုမှုသဘော 'ဗျာပါဒဇာတ်' (ဗျာပါဒဝိတက်)ဟု ဆိုအပ်၏။

တနည်းကား (တနည်းအားဖြင့်ဆိုသော်) ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်းအကြောင်း (ဒေါသဖြစ်ကြောင်း) ဆယ်ပါးတို့ကြောင့် စိတ်၏ ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု (အမျက်ထွက်မှု၊ စိတ်ကို ပျက်စီးစေမှု၊ ညှဉ်းဆဲမှု) 'အာဃာတ'၊ လွန်စွာရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'ပဋိဃာတ'၊ (အာရုံ၌) ထိပါးမှု (မုန်းထားမှု) 'ပဋိဃာ'၊ လွန်စွာ ဆန့်ကျင်မှု 'ပဋိဝိရောဓ'၊ စိတ်ဆိုးခြင်း (အမျက်ထွက်ခြင်း) 'ကောပ'၊ လွန်စွာ စိတ်ဆိုးခြင်း (လွန်စွာအမျက်ထွက်ခြင်း) 'ပကောပ၊ အလွန်ပြင်းစွာ စိတ်ဆိုးခြင်း (အလွန်ပြင်းစွာအမျက်ထွက်ခြင်း) 'သမ္ပကောပ'၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်း 'ဒေါသ'၊ လွန်စွာ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်း 'ပဒေါသ'၊ အလွန်ပြင်းစွာ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်း 'သမ္ပဒေါသ'၊ စိတ်၏ ဖောက်ပြန်ခြင်း 'စိတ္တဿ ဗျာပတ္တိ'၊ စိတ်၏ ပျက်စီးခြင်းသဘော 'မနောပဒေါသ'၊ အမျက်ထွက်ခြင်း 'ကောဓ'၊ အမျက်ထွက်ပုံ အခြင်းအရာ 'ကုဇ္ဈနာ'၊ အမျက်ထွက်တတ်သူ၏အဖြစ် 'ကုဇ္ဈိတတ္ထ'၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်း သဘော 'ဒေါသ'၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားပုံ အခြင်းအရာ 'ဒုဿနာ'၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားတတ်သူ၏ အဖြစ် 'ဒုဿိတတ္ထ'၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းသဘော 'ဗျာပတ္တိ'၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးပုံ အခြင်းအရာ 'ဗျာပဇ္ဇနာ'၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးတတ်သူ၏အဖြစ် 'ဗျာပဇ္ဇိတတ္ထ'၊ ဆန့်ကျင်မှု 'ဝိရောဓ'၊ လွန်စွာ ဆန့်ကျင်မှု 'ပဋိဝိရောဓ'၊ ကြမ်းတမ်းသူ၏အဖြစ် (ကြမ်းတမ်းမှု) 'စဏ္ဍိက္က'၊ ကောင်းမွန်ပြည့်စုံစွာ မပြောဆိုနိုင်ခြင်း (မကောင်းသဖြင့် ပြောဆိုခြင်း) 'အသုရောပ'၊ စိတ်၏ မိမိ ပကတိစိတ် မဟုတ်သည်၏အဖြစ် (စိတ်တိုင်းမကျသည်၏အဖြစ်၊ ဝမ်းမြောက်ခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်) 'အနတ္တ မနတာ စိတ္တဿ'သည် (ရှိ၏)။

ရန်ငြိုးဖွဲ့ကြောင်း=ဒေါသဖြစ်ကြောင်း ၁၀-ပါး

၁။ (၁) ငါ့ကို အကျိုးမဲ့ ဖြစ်အောင် မကြီးပွားအောင် သူပြုကျင့်ခဲ့ပြီဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း၊ ဒေါသဖြစ်ခြင်း၊ (၂) ငါ့ကို အကျိုးမဲ့ဖြစ်အောင် မကြီးပွားအောင် သူပြုကျင့်နေဆဲ-ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း၊ ဒေါသဖြစ်ခြင်း၊ (၃) ငါ့ကို အကျိုးမဲ့ဖြစ်အောင် မကြီးပွားအောင် သူပြုကျင့်လတ္တံ့-ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း၊ ဒေါသဖြစ်ခြင်း၊ (၄) ငါချစ်ခင်သော သူကို အကျိုးမဲ့ဖြစ်အောင် မကြီးပွားအောင် သူပြုကျင့်ခဲ့ပြီ-ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း၊ ဒေါသဖြစ်ခြင်း၊ (၅) ငါချစ်ခင်သောသူကို အကျိုးမဲ့ဖြစ်အောင် မကြီးပွားအောင် သူပြုကျင့်နေဆဲ-ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း၊ ဒေါသဖြစ်ခြင်း၊ (၆) ငါ့ချစ်ခင်သောသူကို အကျိုးမဲ့ဖြစ်အောင် မကြီးပွားအောင် သူပြုကျင့်လတ္တံ့-ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း၊ ဒေါသဖြစ်ခြင်း၊ (၇) ငါမုန်းသောသူကို အကျိုးရှိအောင် ကြီးပွားအောင် သူပြုကျင့်ခဲ့ပြီ-ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း၊ ဒေါသဖြစ်ခြင်း၊ (၈) ငါမုန်းသောသူကို အကျိုးရှိအောင် ကြီးပွားအောင် သူပြုကျင့်နေဆဲ-ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း၊ ဒေါသဖြစ်ခြင်း၊ (၉) ငါမုန်းသောသူကို အကျိုးရှိအောင် ကြီးပွားအောင် သူပြုကျင့်လတ္တံ့-ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း၊ ဒေါသဖြစ်ခြင်း၊ (၁၀) မိုးအလွန်ရွာလျှင် မိုးကလဲရွာလိုက်တာ စသည်ဖြင့် အကြောင်းအရာ မဟုတ်သည်၌ စိတ်ဆိုးအမျက်ထွက်ခြင်း၊ အဘိ-၁၊ နှာ-၂၁၆။ အဘိ-၂၊ နှာ-၄၀၅။ အဘိ၊ ဋ၊ ၁၊ နှာ-၃၉၉။ အာဃာတဝတ္ထုဆယ်ပါး (ဏီပဒ-၁၂၃၇၊ နှာ-၂၄၄)

၂။ ဗျာပတ္တိ=(ဝိ=ဖောက်ပြန်ခြင်း။ အာပတ္တိ=ရောက်ခြင်း)၊ ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။
၃။ "ဗျာပဇ္ဇိတတ္ထ'ပုဒ်မှာ ဤကျမ်း၌ ကျကျန်နေခဲ့သည်၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီ နှာ-၂၁၆ ၌ ပါရှိသဖြင့် ထည့်သွင်း ပြန်ဆိုလိုက်သည်။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို ပျက်စီးစေလိုမှုသဘော 'ဗျာပါဒဓာတ်'ဟု ဆိုအပ်၏ (ဒေါသ)။
(ဏိ၊ပဒ-၁၂၃၇)

(၃) ဝိဟိံသဓာတ်။ ။ထိုဓာတ်ခြောက်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် နှိပ်စက် ညှဉ်းဆဲမှု သဘော 'ဝိဟိံသဓာတ်'မည်သနည်း။

ညှဉ်းဆဲခြင်းနှင့်စပ်သော ကြံစည်မှု 'တက္က'၊ အထူးကြံစည်မှု 'ဝိတက္က'။ ပ။ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ'သည် ရှိ၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲမှုသဘော 'ဝိဟိံသဓာတ်' (ဝိဟိံသဝိတက်)ဟု ဆိုအပ်၏။

ဤလောက၌ အချို့သူသည် လက်ဖြင့်၎င်း ခဲဖြင့်၎င်း တုတ်ဖြင့်၎င်း (ဒါးလှံစသော)လက်နက်ဖြင့်၎င်း ကြိုးဖြင့်၎င်း တခုခုဖြင့် သတ္တဝါတို့ကို ညှဉ်းဆဲ၏။ ဤသို့ သဘောရှိသော အကြင် နှိပ်စက်မှု 'ဟေဌနာ'၊ လွန်စွာ နှိပ်စက်မှု 'ဝိဟေဌနာ'၊ ညှဉ်းဆဲမှု 'ဟိံသနာ'၊ အထူးညှဉ်းဆဲမှု 'ဝိဟိံသနာ'၊ ချုတ်ချယ်မှု 'ရောသနာ'၊ လွန်စွာ ချုတ်ချယ်မှု 'ဝိရောသနာ'၊ သူတပါးတို့ကို ညှဉ်းဆဲသတ်ဖြတ်မှု 'ပရူပသာတ'သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲမှု သဘော 'ဝိဟိံသဓာတ်' (ဝိဟိံသဝိတက်)ဟု ဆိုအပ်၏။

(၄) နေက္ခမ္မဓာတ်။ ။ထိုဓာတ်ခြောက်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ကာမဂုဏ် ငါးပါးတို့မှ ထွက်မြောက်လိုမှု သဘော 'နေက္ခမ္မဓာတ်'မည်သနည်း။

ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့မှ ထွက်မြောက်လိုမှုနှင့်စပ်သော ကြံစည်မှု 'တက္က'၊ အထူးကြံစည်မှု 'ဝိတက္က'။ ပ။ ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ'သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့မှ ထွက်မြောက်လိုမှုသဘော 'နေက္ခမ္မဓာတ်' (နေက္ခမ္မဝိတက်)ဟု ဆိုအပ်၏။

(တနည်းကား—တနည်းဆိုသော်)အပြစ်မရှိမရှိ ကောင်းကျိုးကို ပေးတတ်သော 'ကုသလ-ဓမ္မ' ကုသိုလ်တရား အလုံးစုံတို့သည်လည်း ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့မှ ထွက်မြောက်လိုမှုသဘော 'နေက္ခမ္မဓာတ်'မည်၏။

(၅) အဗျာပါဒဓာတ်။ ။ထိုဓာတ်ခြောက်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မပျက်စီးစေလိုမှုသဘော 'အဗျာပါဒဓာတ်'မည်သနည်း။

မပျက်စီးစေလိုမှုနှင့်စပ်သော ကြံစည်မှု 'တက္က'၊ အထူးကြံစည်မှု 'ဝိတက္က'။ ပ။ ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ'သည် ရှိ၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မပျက်စီးစေလိုမှုသဘော 'အဗျာပါဒဓာတ်' (အဗျာပါဒဝိတက်)ဟု ဆိုအပ်၏။

(တနည်းကား—တနည်းဆိုသော်)သတ္တဝါတို့၌ အကြင် ချစ်ခင်မှု 'မေတ္တိ'၊ ချစ်ခင်ပုံ အခြင်းအရာ 'မေတ္တာယနာ'၊ ချစ်ခင်တတ်သူ၏အဖြစ် 'မေတ္တာယိတတ္တ'၊ စိတ်ကို ဒေါသ=ဗျာပါဒမှ လွတ်မြောက်စေသော မေတ္တာ 'မေတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိ' သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မပျက်စီးစေလိုမူသဘော 'အဗျာပါဒဓာတ်' (မေတ္တာ) ဟု ဆိုအပ်၏။

(၆) အဝိဟိံသဓာတ်။ ။ထိုဓာတ်ခြောက်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မနိပ်စက် မညှဉ်းဆဲမှု သဘော 'အဝိဟိံသဓာတ်'မည်သနည်း။

မနိပ်စက် မညှဉ်းဆဲခြင်းနှင့်စပ်သော ကြံစည်မှု 'တက္က'၊ အထူးကြံစည်မှု 'ဝိတက္က' ပြင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သင်္ကပ္ပ'၊ အာရုံသို့ မြဲမြံစွာ ရောက်စေမှု 'အပ္ပနာ'၊ အာရုံသို့ အထူးမြဲမြံစွာ ရောက်စေမှု 'ဗျပ္ပနာ'၊ စိတ်ကို အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်မှု 'စေတသော အဘိနိရောပနာ'၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ'သည် ရှိ၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မနိပ်စက် မညှဉ်းပန်းမှုသဘော 'အဝိဟိံသဓာတ်'(အဝိဟိံသဝိတက်)ဟု ဆိုအပ်၏။

(တနည်းကား - တနည်းဆိုသော်) သတ္တဝါတို့၌ အကြင် သနားကြင်နာမှု 'ကရုဏာ'၊ သနားကြင်နာပုံ အခြင်းအရာ 'ကရုဏာယနာ'၊ သနားကြင်နာတတ်သူ၏ အဖြစ် 'ကရုဏာယိတတ္ထ'၊ နိပ်စက်ညှဉ်းဆဲလိုမူသဘောမှ စိတ်ကို လွတ်မြောက်စေသော ကရုဏာ 'ကရုဏာစေတောဝိမုတ္တိ' သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မနိပ်စက် မညှဉ်းဆဲလိုမူ သဘော 'အဝိဟိံသဓာတ်' (ကရုဏာ) ဟု ဆိုအပ်၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော တရားတို့ကား ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့တည်း။

ဤသို့ ဤဆက္ကသုံးပါး(၆-ပါးစီပါသော နည်း ၃-မျိုး)တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုဆက္ကသုံးပါးတို့ကို တပေါင်းတည်းပြု၍ ရုံးစု၍ အကျဉ်းချုံး၍ ဓာတ်တဆယ့်ရှစ်ပါးတို့ ဖြစ်ကုန်၏။

သုတ္တန်နည်းဖြင့် ခွဲခြားဝေဖန် ဟောကြားအပ်သော 'သုတ္တန္တဘာဇနိယ'နည်း ပြီး၏။

၂-အဘိဓမ္မဘာဇနိယ

(အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဝေဖန် ဟောကြားအပ်သော 'အဘိဓမ္မဘာဇနိယ'နည်း)

ဓာတ် ၁၈-ပါး ၁၈၃။ ဓာတ်တဆယ့်ရှစ်ပါးတို့ကား—

(၁) မြင်မှုသဘော 'စက္ခူဓာတ်' (မြင်တတ်သော သဘောရှိသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခူပဿာဒရူပ')။

၁။ မေတ္တိ၊ မေတ္တာယနာ၊ မေတ္တာယိတတ္ထ=မေတ္တာ (သောဘဏမိတ် ၅၉-ပါးလုံးနှင့် ယှဉ်သော မေတ္တာကို ယူရမည်)။

မေတ္တာ စေတော ဝိမုတ္တိ=အပ္ပနာသို့ရောက်သော မေတ္တာ (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်တို့နှင့် ယှဉ်သော မေတ္တာ)။ (အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ နာ-၇၀)

၂။ ကရုဏာ၊ ကရုဏာယနာ၊ ကရုဏာယိတတ္ထ=ကရုဏာ (မဟာကုသိုလ်၊ မဟာကြိယာ၊ လောကီဈာန် စိတ်တို့၌ရှိသော ကရုဏာကို ယူရမည်)။

ကရုဏာ စေတော ဝိမုတ္တိ=အပ္ပနာသို့ရောက်သောကရုဏာ (ဈာန်စိတ်နှင့်ယှဉ်သောကရုဏာ)။

- (၂) အဆင်းသဘော 'ရူပဓာတ်' (မြင်အပ်သော သဘောရှိသော အဆင်း 'ရူပါရုံ')။
- (၃) မြင်သိစိတ်သဘော 'စက္ခုဝိညာဏဓာတ်' (မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဉ်')။
- (၄) ကြားမှုသဘော 'သောတဓာတ်' (ကြားတတ်သော သဘောရှိသော နားအကြည် 'သောတပသာဒရုပ်')။
- (၅) အသံသဘော 'သဒ္ဒဓာတ်' (ကြားအပ်သော သဘောရှိသော အသံ 'သဒ္ဒါရုံ')။
- (၆) ကြားသိစိတ်သဘော 'သဒ္ဒဝိညာဏဓာတ်' (ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဉ်')။
- (၇) နံ့မှုသဘော 'ဃာနဓာတ်' (နံတတ်သောသဘောရှိသော နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနပသာဒရုပ်')။
- (၈) အနံ့သဘော 'ဂန္ဓဓာတ်' (နံအပ်သောသဘောရှိသော အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ')။
- (၉) နံသိစိတ်သဘော 'ဃာနဝိညာဏဓာတ်' (နံသိစိတ် 'ဃာနဝိညာဉ်')။
- (၁၀) လျှက်မှုသဘော 'ဇိဝှိဓာတ်' (လျှက်တတ်သော သဘောရှိသော လျှာအကြည် 'ဇိဝှိပသာဒရုပ်')။
- (၁၁) အရသာသဘော 'ရသဓာတ်' (လျှက်အပ်သော သဘောရှိသော အရသာ 'ရသာရုံ')။
- (၁၂) လျှက်သိစိတ်သဘော 'ဇိဝှိဝိညာဏဓာတ်' (လျှက်သိစိတ် 'ဇိဝှိဝိညာဉ်')။
- (၁၃) (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို) တွေ့ထိမှုသဘော 'ကာယဓာတ်' (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို တွေ့ထိတတ် သောသဘောရှိသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယပသာဒရုပ်')။
- (၁၄) အတွေ့သဘော 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်' (ကာယပသာဒဖြင့် တွေ့ထိအပ်သော သဘော ရှိသော 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ')။
- (၁၅) ထိသိစိတ်သဘော 'ကာယဝိညာဏဓာတ်' (ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဉ်')။
- (၁၆) (အာရုံကို) သိကာမျှသဘော 'မနောဓာတ်' (ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း၊ သမ္ပဇ္ဇိစ္စိုန်းဒွေး)။
- (၁၇) (ဓာတ် ၁၇-ပါးတို့မှ ကြွင်းသော) သိမ်မွေ့သောတရား သဘော 'ဓမ္မဓာတ်' (စေတသိက်၊ သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်)။
- (၁၈) အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' (စိတ် ၇၆-ပါး) တို့တည်း။
- (၁) စက္ခုဓာတ် ၁၈၄။ ထိုဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မြင်မှုသဘော 'စက္ခုဓာတ်' မည်သနည်း။

အကြင် မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဉ်' ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခုပသာဒ' ရုပ် ဟု ဆိုအပ်သော စက္ခုဓာတ်သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကိုစွဲမိ၍ ကြည်လင်၏ (စက္ခုပသာဒ)။ ပ။ ဤစက္ခုဓာတ် သည် (စက္ခုဒွါရ၌ဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် စသည်စိတ်အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြား ပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သျှဉ်းသောရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို မြင်မှုသဘော (မြင်တတ်သောသဘော) 'စက္ခုဓာတ်' ဟု ဆိုအပ်၏။ (ဏီ၊ ပဒ - ၅၉၆)

၁။ သုညဂါမ-အာယတနဝိဘင်းမြန်မာပြန် နှာ-၂၅၀-ကြည့်။ ဝိဘင်းစာပိုဒ်-၁၅၇။

(၂) ရူပဓာတ်။ ။ထို ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မြင်အပ်သောသဘော ‘ရူပဓာတ်’ (အဆင်း‘ရူပါရုံ’)မည်သနည်း။

အကြင် မြင်အပ်သောသဘော (အဆင်း‘ရူပါရုံ’) သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော မဟာဘုတ် လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ အဆင်းအရောင်သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤမြင်အပ်သောသဘော (အဆင်း‘ရူပါရုံ’) သည် ရူပဓာတ် မည်၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို မြင်အပ်သောသဘော (အဆင်း‘ရူပါရုံ’) ‘ရူပဓာတ်’ဟု ဆိုအပ်၏။ (ဏိ၊ ပဒ-၆၁၆)

(၃) စက္ခုဝိညာဏဓာတ်။ ။ထိုဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မြင်သိစိတ်သဘော‘စက္ခု-ဝိညာဏဓာတ်’မည်သနည်း။

ဤတတ်သောသဘောရှိသော မျက်စိအကြည်‘စက္ခုပသာဒ’နှင့် မြင်အပ်သော အဆင်း‘ရူပါရုံ’ တို့ကိုစွဲ၍ ဆန်းကြယ်စွာကြည့်သိမှုသဘော‘စိတ္တ’၊ သိတတ်ခြင်းသဘော‘မန’၊ သိမှုသဘော‘မာနသ’၊ ဆောင်တတ်သောသဘော‘ဟဒယ’^၁၊ ပြုံးပြုံးပြက်ပြက် ဖြူစင်ခြင်းသဘော‘ပဏ္ဍရ’၊ သိတတ်ခြင်း သဘော‘မန’၊ သိမှုတည်ရာဌာန‘မနာယတန’^၂၊ အစိုးတရသိမှု‘မနိန္ဒြေ’၊ အထူးသိမှုသဘော ‘ဝိညာဏ’၊ အထူးသိမှုစိတ်အစု‘ဝိညာဏက္ခန္ဓာ’၊ ထိုစက္ခုပသာဒနှင့် ရူပါရုံတို့အား လျှောက်ပတ် သော မြင်သိစိတ်သဘော‘စက္ခုဝိညာဏဓာတ်’သည် ဖြစ်၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို မြင်သိ စိတ်သဘော ‘စက္ခုဝိညာဏဓာတ်’ဟု ဆိုအပ်၏။ (ဏိ၊ ပဒ-၆၊ ၆၅)

(၄) သောတဓာတ်။ ။ထိုဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ကြားမှုသဘော (ကြားတတ် သောသဘော) ‘သောတဓာတ်’ မည်သနည်း။

အကြင် ကြားသိစိတ် ‘သောတဝိညာဉ်’ ဖြစ်ရာ နားအကြည် ‘သောတပသာဒ’ ရုပ်ဟူသော သောတဓာတ်သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏‘ပသာဒ’။ပ။ ဤ သောတ ဓာတ်သည် (သောတဒွါရ၌ဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်စသည့် စိတ်အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြား ပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသောရွာ ‘သုညဂါမ’လည်း မည်၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို ကြားမှုသဘော (ကြားတတ်သော သဘော) ‘သောတဓာတ်’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၅) သဒ္ဓဓာတ်။ ။ထိုဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ကြားအပ်သောသဘော (အသံ ‘သဒ္ဓါရုံ’) သဒ္ဓဓာတ် မည်သနည်း။

အကြင် ကြားအပ်သောသဘော (အသံ‘သဒ္ဓါရုံ’)သည် ကြီးကျယ် ထင်ရှားသော မဟာဘုတ် လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သော သဘော မရှိ ‘အနိဒဿန’၊ ထိပါးတတ်သော သဘော ရှိ၏

၁။ ဟဒယ=ဝတ္ထုရုပ်ကိုဆောင်တတ်သောသဘော၊ စိတ်၏တည်ရာဖြစ်သော ဝတ္ထုရုပ်ကို ဆောင်တတ်သော ကြောင့် စိတ်ကို “ဟဒယ” ဟု ခေါ်ဆိုထားသည်။ (ဓာန၊ ဇူ၊ ဂါထာ-၁၅၂-၄။) တနည်း—ကိုယ်တွင်း၌ တည်တတ်သောသဘော၊ ကိုယ်တွင်း၌တည်နေမှုကြောင့် စိတ်ကို “ဟဒယ”ဟု ခေါ်တွင်ပြန်သည်။ ဌာန ဖြစ်သော ဝတ္ထုရုပ်၏ ဟဒယဟူသောအမည်ကို ဌာနဖြစ်သောစိတ်၌ တင်စား၍ ဌာနပစာရအားဖြင့် လည်း စိတ်ကို “ဟဒယ”ဟု ခေါ်တွင်ထားသည်။ (အဘိ၊ ဌ၊ ၁၊ နှာ ၁၈၄။)

၂။ မနာယတန=သိမှု(စိတ်)သည်ပင် ဖဿစသည်တို့၏ ဖြစ်ရာဌာနဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ ဗဟိဒ္ဓအာရုံတို့၏ စုဝေးရာ ဖြစ်သောကြောင့်၎င်း၊ ဖဿ စသည်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သောကြောင့်၎င်း မနာယတန မည်သည်။ ထို့ကြောင့် မနာယတနသည် သိမှုဟူသော ဖဿစသည်တို့၏ ဖြစ်ရာဌာန၊ ဝါ၊ သိအပ်သော ဗဟိဒ္ဓအာရုံတို့၏စုဝေးရာ သိမှုဟူသောဌာန၊ ဝါ၊ သိမှုဟူသော ဖဿ စသည်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်းတည်း။

‘သပ္ပဋိထ’။ပ။ ဤကြားအပ်သောသဘော (အသံ‘သဒ္ဓါရုံ’)သည် သဒ္ဓဓာတ်လည်း မည်၏။ ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို ကြားအပ်သောသဘော (အသံ‘သဒ္ဓါရုံ’) ‘သဒ္ဓဓာတ်’ဟု ဆိုအပ်၏။ (ဏိ-၆၂၀။)

(၆) သောတဝိညာဏဓာတ်။ ။ထိုဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ကြားသိစိတ်သဘော သောတဝိညာဏဓာတ်’မည်သနည်း။

ကြားတတ်သောသဘောရှိသော နားအကြည် ‘သောတပသာဒ’နှင့် ကြားအပ်သော အသံ ‘သဒ္ဓါရုံ’တို့ကို စွဲ၍ ဆန်းကြယ်စွာ ကြံသိမှုသဘော ‘စိတ္တ’၊ သိတတ်ခြင်းသဘော ‘မန’၊ သိမှု သဘော ‘မာနသ’၊ ဆောင်တတ်သော သဘော ‘ဟဒယ’၊ ပြုံးပြုံးပြက်ပြက် ဖြူစင်ခြင်း သဘော ‘ပဏ္ဍရ’၊ သိတတ်ခြင်းသဘော ‘မန’၊ သိမှုတည်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန ‘မနာယတန’၊ အစိုးတရသိမှု ‘မနိဇန္ဓ’၊ အထူး သိမှုသဘော ‘ဝိညာဏ’၊ အထူး သိမှု စိတ်အစု ‘ဝိညာဏက္ခန္ဓာ’၊ ထိုသောတ ပသာဒနှင့် သဒ္ဓါရုံတို့အား လျှောက်ပတ်သော ကြားသိစိတ်သဘော ‘သောတဝိညာဏဓာတ်’သည် ဖြစ်၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို ကြားသိစိတ်သဘော ‘သောတဝိညာဏဓာတ်’ဟု ဆိုအပ် ၏။ (ဏိ၊ပဒ-၆)

(၇) ဗာနဓာတ်။ ။ထိုဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် နံ့မှူသဘော (နံတတ်သော သဘော) ‘ဗာနဓာတ်’မည်သနည်း။

အကြင် နံသိစိတ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် ‘ဗာနပသာဒ’ရုပ်ဟု ဆိုအပ်သော ဗာနဓာတ် သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ ‘ပသာဒ’ ။ပ။ ဤဗာနဓာတ်သည် (ဗာနဒ္ဓါရုံဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်စသည့် စိတ်အများနှင့် ဆက်ဆံ ခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသောရွာ ‘သုညဂါမ’လည်း မည်၏။ ဤဆိုခဲ့ ပြီးသောသဘောကို နံ့မှူသဘော (နံတတ်သောသဘော) ‘ဗာနဓာတ်’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၈) ဂန္ဓဓာတ်။ ။ထိုဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် အနံ့သဘော ‘ဂန္ဓဓာတ်’မည်သနည်း။

အကြင် နံအပ်သော ‘ဂန္ဓာရုံ’ အနံ့သဘောသည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ် သော သဘောမရှိ ‘အနိဒဿန’၊ ထိပါးတတ်သော သဘောရှိ၏ ‘သပ္ပဋိထ’ ။ပ။ ဤနံအပ် သော သဘော အနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’သည် ‘ဂန္ဓဓာတ်’လည်း မည်၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို အနံ့သဘော (အနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’) ‘ဂန္ဓဓာတ်’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၉) ဗာနဝိညာဏဓာတ်။ ။ထိုဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် နံသိစိတ်သဘော ‘ဗာန- ဝိညာဏဓာတ်’မည်သနည်း။

နံတတ်သောသဘော နှာခေါင်းအကြည် ‘ဗာနပသာဒ’နှင့် နံအပ်သော အနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’တို့ကို စွဲမှီ၍ ဆန်းကြယ်စွာ ကြံသိမှုသဘော ‘စိတ္တ’၊ သိခြင်းသဘော ‘မန’၊ သိမှုသဘော ‘မာနသ’၊ ဆောင်တတ်သော သဘော ‘ဟဒယ’၊ ပြုံးပြုံးပြက်ပြက် ဖြူစင်ခြင်းသဘော ‘ပဏ္ဍရ’၊ သိတတ်ခြင်း သဘော ‘မန’၊ သိမှုတည်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန ‘မနာယတန’၊ အစိုးတရ သိမှု ‘မနိဇန္ဓ’၊ အထူး သိမှုသဘော ‘ဝိညာဏ’၊ အထူးသိမှု စိတ်အစု ‘ဝိညာဏက္ခန္ဓာ’၊ ထို ဗာနပသာဒနှင့် ဂန္ဓာရုံတို့ အား လျှောက်ပတ်သော နံသိစိတ်သဘော ‘ဗာနဝိညာဏဓာတ်’သည် ဖြစ်၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို နံသိစိတ်သဘော ‘ဗာနဝိညာဏဓာတ်’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁၀) ဇိဝါဓာတ်။ ။ထိုဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် လျက်မူသဘော(လျက်တတ်သော သဘော)‘ဇိဝါဓာတ်’မည်သနည်း။

အကြင် လျက်တတ်သော သဘောရှိသော ‘ဇိဝါပသာဒ’သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ ‘ပသာဒ’။ပ။ ဤ ဇိဝါဓာတ်သည် (ဇိဝါဒ္ဓါရ၌ဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် စသည့် စိတ်အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသောရွာ ‘သုညဂါမ’လည်းမည်၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို လျက်မူသဘော ‘ဇိဝါဓာတ်’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁၁) ရသဓာတ်။ ။ထိုဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် အရသာသဘော (သာယာ အပ်သောသဘော) ‘ရသဓာတ်’မည်သနည်း။

အကြင် လျက်အပ်သော(သာယာအပ်သော) ‘ရသာရုံ’သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သောသဘော မရှိ ‘အနိဒဿန’၊ ထိပါးတတ်သော သဘောရှိ၏ ‘သပ္ပဋိသ’။ပ။ ဤ အရသာသဘော (သာယာအပ်သောသဘော ‘ရသာရုံ’)သည် ‘ရသဓာတ်’လည်း မည်၏။ ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို အရသာသဘော (သာယာအပ်သောသဘော ‘ရသာရုံ’) ‘ရသဓာတ်’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁၂) ဇိဝါဝိညာဏဓာတ်။ ။ထိုဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် လျက်သိစိတ်သဘော ‘ဇိဝါဝိညာဏဓာတ်’ မည်သနည်း။

လျက်တတ်သော သဘောရှိသော လျှာအကြည် ‘ဇိဝါပသာဒ’နှင့် လျက်အပ်သောအာရုံ (သာယာအပ်သောအာရုံ) ‘ရသာရုံ’တို့ကို စွဲ၍ ဆန်းကြယ်စွာ ကြံသိမူသဘော ‘စိတ္တ’၊ သိတတ်ခြင်း သဘော ‘မန’၊ သိမူသဘော ‘မာနသ’၊ ဆောင်တတ်သောသဘော ‘ဟဒယ’၊ ပြုံးပြုံးပြက်ပြက်ပြုစင်ခြင်းသဘော ‘ပဏ္ဍရ’၊ သိတတ်ခြင်းသဘော ‘မန’၊ သိမူဖြစ်ရာဌာန ‘မနာယတန’၊ အစိုးတရသိမူ ‘မနိန္ဒြေ’၊ အထူးသိမူသဘော ‘ဝိညာဏ’၊ အထူးသိမူစိတ်အစု ‘ဝိညာဏက္ခန္ဓာ’၊ ထို ဇိဝါပသာဒ နှင့် ရသာရုံတို့အား လျှောက်ပတ်သော လျက်သိစိတ်သဘော ‘ဇိဝါဝိညာဏ ဓာတ်’သည် ဖြစ်၏။ ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို လျက်သိစိတ်သဘော ‘ဇိဝါဝိညာဏဓာတ်’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁၃) ကာယဓာတ်။ ။ထိုဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ထိမူသဘော (ထိခိုက်တတ် သော သဘောရှိသော) ‘ကာယဓာတ်’မည်သနည်း။

အကြင် ထိခိုက်တတ်သော သဘောရှိသော ကိုယ်အကြည် ‘ကာယပသာဒ’သည် မဟာဘုတ် လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ ‘ပသာဒ’။ပ။ ဤကာယဓာတ်သည် (ကာယဒ္ဓါရ၌ဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်စသည့် စိတ်အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ် သုဉ်းသောရွာ ‘သုညဂါမ’လည်း မည်၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို ထိမူသဘော (ထိခိုက် တတ်သော သဘောရှိသော ‘ကာယဓာတ်’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁၄) ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်။ ။ထိုဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် အတွေ့သဘော (တွေ့ထိအပ် သောသဘော) ‘ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်’မည်သနည်း။

မြေဟူသော အမည်ပညတ်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သတ်မှတ်အပ်သည့် တည်ရာ ‘ပတိဋ္ဌာန’သဘော (ခက်မာမှု ‘ကက္ခဋ’သဘော)ဖြစ်သော မြေဓာတ် ‘ပထဝီဓာတ်’သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤအတွေ့သဘော

(တွေ့ထိအပ်သောသဘော)သည် ‘ဖောဠဗ္ဗဓာတ်’လည်း မည်၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို အတွေ့သဘော(တွေ့ထိအပ်သောသဘော ‘ဖောဠဗ္ဗာရုံ’) ‘ဖောဠဗ္ဗဓာတ်’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁၅) ကာယဝိညာဏဓာတ်။ ။ထိုဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ထိသိစိတ်သဘော ‘ကာယဝိညာဏဓာတ်’မည်သနည်း။

တွေ့ထိတတ်သောသဘောရှိသော ကိုယ်အကြည်‘ကာယပသာဒ’နှင့် အတွေ့သဘော(တွေ့ထိ အပ်သော သဘော) ‘ဖောဠဗ္ဗာရုံ’တို့ကို စွဲ၍ ဆန်းကြယ်စွာ ကြံသိမှုသဘော ‘စိတ္တ’၊ သိတတ်ခြင်း သဘော ‘မန’၊ သိမှုသဘော ‘မာနသ’၊ ဆောင်တတ်သောသဘော ‘ဟဒယ’၊ ပြီးပြီးပြန်ပြန် ဖြစ်ခြင်း သဘော ‘ပဏ္ဍရ’၊ သိတတ်ခြင်းသဘော ‘မန’၊ သိမှုတည်းဟူသော (စေတသိက်တို့၏) ဖြစ်ရာ တည်ရာ ဌာန ‘မနာယတန’၊ အစိုးတရသိမှု ‘မနိန္ဒြေ’၊ အထူးသိခြင်းသဘော ‘ဝိညာဏ’၊ အထူးသိမှုစိတ်အစု ‘ဝိညာဏက္ခန္ဓာ’၊ ထိုကာယပသာဒနှင့် ဖောဠဗ္ဗာရုံတို့အား လျှောက်ပတ်သော ထိသိစိတ်သဘော ‘ကာယဝိညာဏဓာတ်’သည် ဖြစ်၏။ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို ထိသိစိတ်သဘော ‘ကာယ ဝိညာဏဓာတ်’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁၆) မနောဓာတ်။ ။ထိုဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် (အာရုံကို) သိကာမျှသဘော ‘မနောဓာတ်’မည်သနည်း (ပဉ္စဒါရာဝဇ္ဇန်း သမ္ပဒိစ္ဆိန်းဒွေး)။

မြင်သိစိတ်သဘော ‘စက္ခုဝိညာဏဓာတ်’ဖြစ်ပြီး၍ ချုပ်သည်၏အခြားမဲ့၌ (ချုပ်ပြီးနောက် တဆက်တည်း) ဆန်းကြယ်စွာ ကြံသိမှုသဘော ‘စိတ္တ’၊ သိတတ်ခြင်းသဘော ‘မန’၊ သိမှုသဘော ‘မာနသ’၊ ဆောင်တတ်သောသဘော ‘ဟဒယ’၊ ပြီးပြီးပြန်ပြန် ဖြစ်ခြင်းသဘော ‘ပဏ္ဍရ’၊ သိတတ် ခြင်းသဘော ‘မန’၊ သိမှုတည်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန ‘မနာယတန’၊ အစိုးတရသိမှု ‘မနိန္ဒြေ’၊ အထူး သိခြင်းသဘော ‘ဝိညာဏ’၊ အထူးသိမှုစိတ်အစု ‘ဝိညာဏက္ခန္ဓာ’၊ ထိုစက္ခုဝိညာဉ်နှင့် ရူပါရုံတို့အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) သိကာမျှသဘော ‘မနောဓာတ်’သည် ဖြစ်၏ (သမ္ပဒိစ္ဆိန်းဒွေး)။

ကြားသိစိတ်သဘော ‘သောတဝိညာဏဓာတ်’။ ပ။

နံသိစိတ်သဘော ‘သာနဝိညာဏဓာတ်’။ ပ။

လျက်သိစိတ်သဘော ‘ဇိဝါဝိညာဏဓာတ်’။ ပ။

ထိသိစိတ်သဘော ‘ကာယဝိညာဏဓာတ်’ဖြစ်ပြီး၍ ချုပ်သည်၏ အခြားမဲ့၌ (ချုပ်ပြီးနောက် တဆက်တည်း) ဆန်းကြယ်စွာ ကြံသိမှုသဘော ‘စိတ္တ’၊ သိတတ်ခြင်းသဘော ‘မန’၊ သိမှုသဘော ‘မာနသ’၊ ဆောင်တတ်သောသဘော ‘ဟဒယ’၊ ပြီးပြီးပြန်ပြန် ဖြစ်ခြင်းသဘော ‘ပဏ္ဍရ’၊ သိတတ် ခြင်းသဘော ‘မန’၊ သိမှုတည်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန ‘မနာယတန’၊ အစိုးတရသိမှု ‘မနိန္ဒြေ’၊ အထူး သိမှုသဘော ‘ဝိညာဏ’၊ အထူးသိမှု စိတ်အစု ‘ဝိညာဏက္ခန္ဓာ’၊ ထိုကာယဝိညာဉ်နှင့် ဖောဠဗ္ဗာရုံတို့အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) သိကာမျှသဘော ‘မနောဓာတ်’သည် ဖြစ်၏ (သမ္ပဒိစ္ဆိန်းဒွေး)။

(စက္ခုဝိညာဉ်စသော) အလုံးစုံသောတရား (ဝိထိစိတ်အားလုံး) တို့တွင် ရှေးဦးစွာ နှလုံး သွင်းခြင်းသဘော (ရှေးဦးစွာ အာရုံသို့ ဆောင်တတ်သောသဘော) ‘ပဌမ သမန္နာဟာရ’၊ ဆန်းကြယ်စွာ ကြံသိမှုသဘော ‘စိတ္တ’၊ သိတတ်ခြင်းသဘော ‘မန’၊ သိမှုသဘော ‘မာနသ’၊ ဆောင်တတ်သောသဘော ‘ဟဒယ’၊ ပြီးပြီးပြန်ပြန် ဖြစ်ခြင်းသဘော ‘ပဏ္ဍရ’၊ သိတတ်ခြင်း

သဘော 'မန'၊ သိမှုတည်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန'၊ အစိုးတရသိမှု 'မနိန္ဒြေ'၊ အထူး သိမှု 'ဝိညာဏ'၊ အထူးသိမှု စိတ်အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'၊ ထိုပစ္စုပ္ပန်နှင့် ပဉ္စာရုံတို့အား လျှောက် ပတ်သော (အာရုံကို) သိကာမျှသဘော 'မနောဓာတ်'သည် ဖြစ်၏ (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း)။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို (အာရုံကို) သိကာမျှသဘော 'မနောဓာတ်'ဟု ဆိုအပ်၏။
(၁၇) ဓမ္မဓာတ်။ ။ထိုဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် သိမ်မွေ့သော တရားသဘော 'ဓမ္မဓာတ်'မည်သနည်း။

- ၁။ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'သည်၎င်း။
- ၂။ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ'သည်၎င်း။
- ၃။ ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ'သည်၎င်း။
- ၄။ မြင်အပ်သောသဘော မရှိသော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သောသဘော မရှိသော 'အပ္ပဋိသ'၊ ကြံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း 'ဓမ္မာယတန'၌ အကျုံးဝင်သော အကြင် 'သုခုမရုပ်'သည်၎င်း။
- ၅။ မပြုပြင်အပ်သောသဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်)သည်၎င်း ရှိ၏။

(ဤတရားငါးပါးတို့ကို ကြံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း သိမ်မွေ့သော တရားသဘော 'ဓမ္မဓာတ်'ဟု ဆိုအပ်၏)။ (ဝိဘင်း၊စာပိုဒ် ပဒ-၁၆၇)

၁-ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဓမ္မဓာတ်။ ။ထိုဓမ္မဓာတ် ၅-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' မည်သနည်း။

ကေကနည်း။ ။တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့် ဟုဉ် သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်ရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ အပြစ်ပရှိ မှု၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော ခံစားမှုအစု 'ကုသိုလ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏။ အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော ခံစားမှုအစု 'အကုသိုလ် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏။ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ခံစားမှုအစု အဗျာကတ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' သည် ရှိ၏ ။ပ။ ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ပ။ (ခန္ဓဝိဘင်း၊ စာပိုဒ် ပဒ၊ ၃၄-၆၁)။

ဗဟုဝိဇနည်း။ ။ဤသို့ များသော အပြားအားဖြင့် ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။
ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

၁။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာကို ခန္ဓဝိဘင်း၌ကဲ့သို့ (၁) ဒုကမူလကနည်း၊ (၂) တိကမူလကနည်း၊ (၃) ဥဘတောဝဇ္ဇက နည်း၊ (၄) သတ္တကနည်း၊ (၅) စတုဝိသတိဝိဇနည်း၊ (၆) တိသဝိဇနည်း၊ (၇) ဗဟုဝိဇနည်းတို့ဖြင့် ဟောရမည်ဖြစ်သည်။ ခန္ဓဝိဘင်း၌ အပြည့်အစုံဟောခဲ့ပြီးဖြစ်သဖြင့် ပေယျာလချန်ခဲ့သည်။ (ခန္ဓဝိဘင်း မြန်မာပြန် စာမျက်နှာ ၇၂မှ ၁၁၂-ကြည့်) (အဘိမြန် ၂၊ ၅၁-၂၆၀-အောက်ခြေ မှတ်ချက်လည်းကြည့်)

၂-သညာက္ခန္ဓာ ဓမ္မဓာတ်။ ။ထို ဓမ္မဓာတ် ငါးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' မည်သနည်း။

ကေကနည်း။ ။တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဖဿနှင့်ယှဉ်သော သညာက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်ရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ဟိတ်မရှိသော သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ် သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ်သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတ သညာက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ပ။ ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ပ။

ဗဟုဝိနည်း။ ။ဤသို့ များသော အပြားအားဖြင့် သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။
ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ဟု ဆိုအပ်၏။ (ခန္ဓဝိဘင်း၊ စာပိုဒ် ၂၃-၆၂-၉၁)

၃-သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဓမ္မဓာတ်။ ။ထို ဓမ္မဓာတ် ၅-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ပြုပြင်စီရင်မှု အစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' မည်သနည်း။ (ဝေဒနာ၊ သညာကြဉ်သော စေတသိက် ၅၀)။

ကေကနည်း။ ။တပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။စိတ်နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာတည်း။

ဒုကနည်း။ ။နှစ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ဟိတ်မည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟ)။ ဟိတ်မမည်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏ (ကြွင်းသော စေတသိက် ၄၄-၁)။

တိကနည်း။ ။သုံးပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ကုသိုလ် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အကုသိုလ် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ အဗျာကတ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ရှိ၏။ ။ပ။

ဤသို့ ဆယ်ပါးပြားသော နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။ ။ပ။ (ခန္ဓဝိဘင်း၊ စာပိုဒ် ၂၃-၉၂-၂၀)

ဗဟုဝိနည်း။ ။ဤသို့ ပျားသော အပြားအားဖြင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏။
ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို ပြုပြင်စီရင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

၄-သုခုမရုပ် ဓမ္မဓာတ်။ ။ထိုဓမ္မဓာတ် ၅-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မြင်အပ်သော သဘော မရှိသော 'အနိဒဿန'၊ ထိုပါးစာတ်သော သဘော မရှိသော 'အပ္ပဋိသ'၊ ကြံသိခိတ်ဖြစ်ကြောင်း 'ဓမ္မာယတန' ၌ အကျိုးဝင်သော 'သုခုမ' ရုပ်မည်သနည်း။

မိန်းမ(အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ' ။ပ။ အလုတ်အလွေးပြုအပ်သော အစားအစာ 'ကဗဠိကာရ အာဟာရ' သည် ဖြစ်၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော ရုပ်အပေါင်းကို မြင်အပ်သော သဘောမရှိသော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သော သဘော မရှိသော 'အပ္ပဋိဗ္ဗ'၊ ကြံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း 'ဓမ္မာယတန'၌ အကျုံးဝင်သော ရုပ်ဟု ဆိုအပ်၏ (သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး)။

၅-အသင်္ခတ ဓမ္မဓာတ်။ ။ထိုဓမ္မဓာတ် ၅-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်'မည်သနည်း။

ရာဂကုန်ခြင်းသဘော 'ရာဂက္ခယ'၊ ဒေါသကုန်ခြင်းသဘော 'ဒေါသက္ခယ'၊ မောဟကုန်ခြင်းသဘော 'မောဟက္ခယ'၊ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်'ဟု ဆိုအပ်၏(နိဗ္ဗာန်)။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို သိမ်မွေ့သော တရားသဘော 'ဓမ္မဓာတ်'ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁၈) မနောဝိညာဏဓာတ်။ ။ထိုဓာတ် ၁၈-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်'မည်သနည်း။

မြင်သိစိတ်သဘော 'စက္ခုဝိညာဏဓာတ်'ဖြစ်ပြီး၍ ချုပ်သည်၏အခြားမဲ့၌ (ချုပ်ပြီးနောက် တဆက်တည်း အာရုံကို) သိကာမျှသဘော မနောဓာတ်သည် ဖြစ်၏ (သမ္ပုဋ္ဌိစွဲနှိုးစိတ်)၊ (အာရုံကို) သိကာမျှသဘော မနောဓာတ်(သမ္ပုဋ္ဌိစွဲနှိုး)ဖြစ်ပြီး၍ ချုပ်သည်၏ အခြားမဲ့၌လည်း ဆန်းကြယ်စွာ ကြံသိမှုသဘော 'စိတ္တ'၊ သိတတ်ခြင်းသဘော 'မန'၊ သိမှုသဘော 'မာနသ'။ ပ။ ။ ထိုစက္ခုဝိညာဉ်နှင့် ရူပါရုံတို့အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်'သည် ဖြစ်၏ (သန္တီရဏ စသည်)။

ကြားသိစိတ်သဘော 'သောတဝိညာဏဓာတ်'သည်။ပ။

နံသိစိတ်သဘော 'ဗာနဝိညာဏဓာတ်'သည်။ပ။

လျက်သိစိတ်သဘော 'ဇိဝှိဝိညာဏဓာတ်'သည်။ပ။

ထိသိစိတ်သဘော 'ကာယဝိညာဏဓာတ်' ဖြစ်ပြီး၍ ချုပ်သည်၏အခြားမဲ့၌ (ချုပ်ပြီးနောက် တဆက်တည်း အာရုံကို) သိမှုသဘော 'မနောဓာတ်'သည် ဖြစ်၏ (သမ္ပုဋ္ဌိစွဲနှိုးစိတ်)၊ (အာရုံကို) သိကာမျှသဘော 'မနောဓာတ်' (သမ္ပုဋ္ဌိစွဲနှိုး) ဖြစ်ပြီး၍ ချုပ်သည်၏အခြားမဲ့၌လည်း ဆန်းကြယ်စွာ ကြံသိမှုသဘော 'စိတ္တ'၊ သိတတ်ခြင်းသဘော 'မန'၊ သိမှုသဘော 'မာနသ'။ ပ။ ။ ထိုကာယဝိညာဉ်နှင့် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်'သည် ဖြစ်၏ (ပဉ္စဒွါရဝိထိ၌ ဖြစ်သော သန္တီရဏ စသည်)။

ဘဝင်စိတ်ဟု ဆိုအပ်သော သိမှုသဘော 'မန'နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ကို စွဲ၍ ဆန်းကြယ်စွာ ကြံသိမှု သဘော 'စိတ္တ'၊ သိတတ်ခြင်းသဘော 'မန'၊ သိမှုသဘော 'မာနသ'၊ ဆောင်တတ်ခြင်းသဘော 'ဟဒယ'၊ ပြီးပြီးပြန်ပြန် ပြုစင်ခြင်းသဘော 'ပဏ္ဍရ'၊ သိတတ်ခြင်းသဘော 'မန'၊ သိမှုတည်း ဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန'၊ အစိုးတရသိမှု 'မနိန္ဒြေ'၊ အထူးသိမှုသဘော 'ဝိညာဏ'၊ အထူးသိမှု စိတ်အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'၊ ထိုဘဝင်စိတ်ဟု ဆိုအပ်သော သိမှုသဘော 'မန'နှင့် ဓမ္မာရုံ တို့အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်'သည် ဖြစ်၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' ဟု ဆိုအပ်၏ (မနောဒွါရ ဝိသိဒ္ဓိ စိတ်ဖြစ်အစဉ်)။

အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဝေဖန် ဟောကြားအပ်သော 'အဘိဓမ္မာဘာဇနိယ' နည်း ပြီး၏။

၃-ပဉ္စာပုစ္ဆက

အမေးအဖြေပြု၍ ဟောကြားအပ်သော 'ပဉ္စာ ပုစ္ဆက' နည်း

ဓာတ် ၁၈-ပါး ၁၈၅။ ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ကား—

- (၁) မြင်မှုသဘော 'စက္ခုဓာတ်' (မြင်တတ်သော သဘောရှိသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုပသာဒရုပ်')။
- (၂) အဆင်းသဘော 'ရူပဓာတ်' (မြင်အပ်သော သဘောရှိသော အဆင်း 'ရူပါရုံ')။
- (၃) မြင်သိစိတ်သဘော 'စက္ခုဝိညာဏဓာတ်' (စက္ခုဝိညာဉ်စိတ်)။
- (၄) ကြားမှုသဘော 'သောတဓာတ်' (ကြားတတ်သော သဘောရှိသော နားအကြည် 'သောတပသာဒရုပ်')။
- (၅) အသံသဘော 'သဒ္ဓဓာတ်' (ကြားအပ်သော သဘောရှိသော အသံ 'သဒ္ဓါရုံ')။
- (၆) ကြားသိစိတ်သဘော 'သောတဝိညာဏဓာတ်' (သောတဝိညာဉ်စိတ်)။
- (၇) နံ့မှုသဘော 'ဃာနဓာတ်' (နံ့တတ်သော သဘောရှိသော နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနပသာဒရုပ်')။
- (၈) အနံ့သဘော 'ဂန္ဓဓာတ်' (နံ့အပ်သော သဘောရှိသော အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ')။
- (၉) နံ့သိစိတ်သဘော 'ဃာနဝိညာဏဓာတ်' (ဃာနဝိညာဉ်စိတ်)။
- (၁၀) လျက်မှုသဘော 'ဇိဝှိဓာတ်' (လျက်တတ်သော သဘောရှိသော လျှာအကြည် 'ဇိဝှိပသာဒရုပ်')။
- (၁၁) အရသာသဘော (သာယာအပ်သောသဘော) 'ရသာဓာတ်' (လျက်အပ်သော သဘောရှိသော အရသာ 'ရသာရုံ')။
- (၁၂) လျက်သိစိတ်သဘော 'ဇိဝှိဝိညာဏဓာတ်' (ဇိဝှိဝိညာဉ်စိတ်)။
- (၁၃) (ထိခိုက်တတ်သော သဘောရှိသော) ကိုယ်အကြည်သဘော 'ကာယဓာတ်' (ထိခိုက်တတ်သော သဘောရှိသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယပသာဒရုပ်')။
- (၁၄) အတွေ့သဘော 'ဖောဠဗ္ဗဓာတ်' (တွေ့ထိအပ်သော သဘောရှိသော 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ')။
- (၁၅) ထိသိစိတ်သဘော 'ကာယဝိညာဏဓာတ်' (ကာယဝိညာဉ်စိတ်)။
- (၁၆) (အာရုံကို) သိကာမျှသဘော 'မနောဓာတ်' (ပဉ္စဒွါရဝဇ္ဇန်း၊ သမုဒ္ဓိစ္ဆိန်းဒွေး)။
- (၁၇) သိမ်မွေ့သောတရားသဘော 'ဓမ္မဓာတ်' (စေတသိက်၊ သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်)။
- (၁၈) အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' ('ပဉ္စဝိညာဏဓာတ်နှင့် မနောဓာတ်တို့ ကြည့်အပ်သော စိတ် ၇၆-ပါး) တို့တည်း။

ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ကို တိက် ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာနည်းသက်သက်ကို ပြခြင်း

၁-တိက် ၂၂-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာကို ပြခြင်း

(၁) ကုသလတိက် အမေးပုစ္ဆာ ၁၈၆။ ဓာတ်တဆယ့်ရှစ်ပါးတို့တွင် အပြစ်မရှိမူ၍ ကောင်းကျိုး ချမ်းသာကို ပေးတတ်သောသဘော 'ကုသိုလ်ဓာတ်' တို့ သည် အဘယ်မျှ ရှိကုန်သနည်း။

အပြစ်ရှိ၍ မကောင်းကျိုး ဆင်းရဲကို ပေးတတ်သောသဘော 'အကုသိုလ်ဓာတ်' တို့သည် အဘယ်မျှ ရှိကုန်သနည်း။

ကုသိုလ်အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သောသဘော 'အဗျာကတဓာတ်' တို့သည် အဘယ်မျှ ရှိကုန်သနည်း။ပ။

၂-ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာကို ပြခြင်း

(၁၀၀) သရဏဒုက် အမေးပုစ္ဆာ။ ။ငိုကြွေးကြောင်း (ဣဂစ္ဆော ကိလေသာ) ရှိသော သဘော 'သရဏဓာတ်' တို့သည် အဘယ်မျှရှိကုန်သနည်း။

ငိုကြွေးကြောင်း (ဣဂစ္ဆော ကိလေသာ) မရှိသောသဘော 'အရဏဓာတ်' တို့သည် အဘယ်မျှ ရှိကုန်သနည်း။

ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ကို တိက်ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကို ပြခြင်း

၁-တိကဝိသဇ္ဇနာ

(၁-ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ကို တိက် ၂၂-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကို ပြခြင်း)

(၁) ကုသလတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၁၈၇။ (ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် အဗျာကတ ဖြစ်ကုန်၏။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါး တို့သည် ကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အကုသိုလ်ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အဗျာကတဖြစ်ကုန်၏ (ကြွင်းသောဝိပါက်၊ ကြိယာ၊ ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

၁-၂။ ဝေဒနာတိက် အမှတ် ၂-မှ သနိဒဿနတိက် အမှတ် ၂၂-အထိ တိက် ၂၁-ခုတို့၏ အမေးပုစ္ဆာများကို ပေယျာလ ချန်ခွဲပြီးလျှင် ဟေတုဒုက် ဒုက်အမှတ် ၁-မှ သဉ္စတ္ထရဒုက် ဒုက်အမှတ် ၉၉-အထိ ပေယျာလ လုံးဝချန်ခဲ့သည်။

(၂) ဝေဒနာတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး) ဓာတ်ဆယ်ပါးတို့ကို ချမ်းသာခံစားမှု သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဆင်းရဲခံစားမှု 'ဒုက္ခဝေဒနာ'နှင့် ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဆင်းရဲချမ်းသာမဟုတ်သော(အလယ်အလတ်)ခံစားမှု 'အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ'နှင့် ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန်(တိက်မုတ်)။

(စက္ခုဝိညာဏဓာတ်၊ သောတဝိညာဏဓာတ်၊ ဃာနဝိညာဏဓာတ်၊ ဇိဝှိဝိညာဏဓာတ်၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်ငါးပါးတို့သည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့်(ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်) ယှဉ်ကုန်၏။

အချို့သော ကာယဝိညာဏဓာတ်သည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏(သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်စိတ်)၊ အချို့သော ကာယဝိညာဏဓာတ်သည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်၏ (ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်စိတ်)။

အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ (သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ် ၆၂-ပါး)။ အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်၏(ဒေါသမူဇ္ဈေ)၊ အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ (ကြွင်းသော ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ် ၄၄-ပါး)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ (သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်နှင့်ယှဉ်သော ဝေဒနာ၊ ဒေါသ၊ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ၊ ကုက္ကုစ္စ၊ ဝိစိကိစ္ဆာကြဉ် စေတသိက် ၄၆-ပါး)။ အချို့သော 'ဓမ္မဓာတ်သည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ (ဒေါသမူဇ္ဈေနှင့် ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်စိတ်တို့၌ ရှိသော ဝေဒနာကြဉ်သည့် ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ)။ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်၌ ရှိသော ဝေဒနာကြဉ်သည့် ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ)။

တိက်မုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်ကို သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း၊ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ(ဝေဒနာ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ၊ပဒ-၁၃၇၉)

(၃) ဝိပါကတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး) ဓာတ်ဆယ်ပါးတို့သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါက်လည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုးကိုဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသည့် တရားလည်း မဟုတ်ကုန်(နေဝဝိပါက နဝိပါကဓမ္မဓမ္မာ)။

(ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး)ဓာတ်ငါးပါးတို့သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါက် ဖြစ်ကုန်၏(ဝိပါကဓမ္မ)။

အချို့သော မနောဓာတ်သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါက်ဖြစ်၏(ဝိပါကဓမ္မာ) (သမ္ပုဋ်တို့န်းဒွေ)၊ အချို့သော မနောဓာတ်သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏အကျိုးဝိပါက်လည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုးကိုဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသည့် တရားလည်း မဟုတ်ချေ(ပဉ္စဒွါရဝဋ္ဋန်း ကြိယာစိတ်)။

၁။ ဝေဒနာကို 'ဝေဒနာနှင့်ယှဉ်၏ဟု မဆိုရချေ။

အချိုသော(မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ကုသိုလ်အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုးဝိပါက်ဖြစ်ကုန်၏(မနောဝိညာဏဓာတ် ဝိပါက်စိတ် ၂၄-ပါးနှင့် ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ)၊ အချိုသော(မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အကျိုးဝိပါက်ကိုဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသည့် တရားဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စိတ်တို့နှင့်ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ)၊ အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုး ဝိပါက်လည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုးကိုဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသည့် တရားလည်း မဟုတ်ကုန်(ပဉ္စဒါရာဝဇ္ဇန်းကြည့်သည့် ကြိယာစိတ်နှင့်ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၄) ဥပါဒိဏ္ဏတိကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ ပဿာဒရုပ်ဓာတ် ၅-ပါး) ဓာတ်ဆယ်ပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်ဖြစ်၍) ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏(ပဿာဒရုပ် ၅-ပါး၊ ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀-ပါး)။

အသံသဘော ‘သဒ္ဓဓာတ်’သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့်ကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာ ဖြစ်၏။

အချိုသော (ရူပဓာတ်၊ ဂန္ဓဓာတ်၊ ရသဓာတ်၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်ငါးပါး တို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိ တို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်လည်းဖြစ်၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်းဖြစ်ကုန်၏ (ကမ္မဇ ရူပါရုံ၊ ကမ္မဇ ဂန္ဓာရုံ၊ ကမ္မဇရသာရုံ၊ ကမ္မဇဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၊ သမ္ပဋိစ္စိုဏ်း ဒွေ)၊ အချိုသော(ရူပဓာတ်၊ ဂန္ဓဓာတ်၊ ရသဓာတ်၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်ငါးပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုသောကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (တိဇ ရူပါရုံ၊ တိဇ ဂန္ဓာရုံ၊ တိဇ ရသာရုံ၊ တိဇ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၊ ပဉ္စဒါရာဝဇ္ဇန်း)။

အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ် သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်း ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုသောကံကြောင့်လည်း ဖြစ်၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီမနောဝိညာဏဓာတ် ဝိပါက်စိတ် ၂၀-ပါးနှင့် ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ၊ ကမ္မဇရုပ် ဧကန်ဖြစ်သည့် သုခုမရုပ်များဖြစ်သော ဘာဝရုပ် ၂-ပါး၊ ဇီဝိတရုပ်၊ ဟဒယရုပ်၊ ကမ္မဇရုပ်အနေကန်ဖြစ်သည့် သုခုမရုပ်များဖြစ်သော အာပေါ၊ အာဟာရရုပ်၊ ပရိစ္ဆေဒရုပ်၊ လက္ခဏရုပ်)၊ အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့်ကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စိတ်၊ ပဉ္စဒါရာဝဇ္ဇန်း ကြည့်သောကြိယာစိတ်၊ ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ၊ တိဇ သုခုမရုပ်) အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်း မယူအပ်မူ၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့်ကံကြောင့် လည်း မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

၁။ အသံသဒ္ဓရုပ်သည် စိတ္တဇရုပ်နှင့် ဥတုဇရုပ်သာဖြစ်သည်။ ကမ္မဇရုပ် မဟုတ်ချေ။
 ၂။ ရူပါရုံ၊ ဂန္ဓာရုံ၊ ရသာရုံ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ တို့သည် စတုဇရုပ်များ ဖြစ်သည်။ ယင်းရုပ်တို့ကို ဥပါဒိဏ္ဏရုပ် (ကမ္မဇရုပ်)၊ အနုပါဒိဏ္ဏရုပ် (တိဇရုပ်)ဟု ခွဲခြားပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။

(၅) သံကိလိဋ္ဌတိကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနော-ဓာတ်)ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်၍ ညစ်နွမ်းစေတတ်သော ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည် မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာနှင့် မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ အာရုံ ၅-ပါး၊ ဒွေ၊ ပဉ္စဝိညာဉ်-၁၀၊ ပဉ္စဒ္ဓါရာဇဇန်းနှင့် သမ္ပဒိစ္ဆိန်း ဒွေ)။

အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ် ညစ်နွမ်းစေတတ်သော ကိလေသာတို့ ပူပန်စေအပ်သည်လည်းဖြစ်၍ (ကိလေသာနှင့်လည်းယှဉ်၍) ကိလေသာ၏အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာတို့ ပူပန်စေအပ်သည် မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာနှင့် မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီ မနောဝိညာဏဓာတ် ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်၊ ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်)။ အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာတို့ ပူပန်စေအပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာနှင့်မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၆) ဝိတက်တိကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး) ဓာတ် တဆယ့်ငါးပါးတို့သည် ဝိတက်လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရ လည်း မရှိကုန် (ဝိတက် ဝိစာရနှင့် မယှဉ်ကုန်)။

မနောဓာတ်သည် ဝိတက်လည်း ရှိ၍ ဝိစာရလည်း ရှိ၏ (ပဉ္စဒ္ဓါရာဇဇန်း၊ သမ္ပဒိစ္ဆိန်း ဒွေ)။

အချိုသော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ဝိတက်လည်း ရှိ၍ ဝိစာရလည်း ရှိ၏ (မနောဓာတ် ကြဉ်သော သဝိတက္ကစိတ် ၅၂-ပါး)။ အချိုသော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ဝိတက်မရှိမူ၍ ဝိစာရမျှသာ ရှိ၏ (ဒုတိယဈာန်စိတ် ၁၁-ပါး)။ အချိုသော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ဝိတက် လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရလည်း မရှိချေ (တတိယဈာန် ၁၁-ပါး၊ စတုတ္ထဈာန် ၁၁-ပါး၊ ပဉ္စမဈာန် ၂၃-ပါး၊ ပေါင်း ၄၅-ပါး)။

အချိုသော ဓမ္မဓာတ်သည် ဝိတက်လည်း ရှိ၍ ဝိစာရလည်း ရှိ၏ (သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး၌ ရှိသော ဝိတက် ဝိစာရကြဉ်သည့် စေတသိက် ၅၀)။ အချိုသော ဓမ္မဓာတ်သည် ဝိတက်ကား မရှိ မူ၍ ဝိစာရမျှသာ ရှိ၏ (ဒုတိယဈာန်စိတ်၌ ရှိသော ဝိစာရကြဉ်သော စေတသိက် ၃၆-ပါး၊ သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး၌ ရှိသော ဝိတက် ၅၅-ပါး)။ အချိုသော ဓမ္မဓာတ်သည် ဝိတက်လည်း မရှိ မူ၍ ဝိစာရလည်း မရှိချေ (တတိယဈာန် ၁၁-ပါး၊ စတုတ္ထဈာန် ၁၁-ပါး၊ ပဉ္စမဈာန်စိတ် ၂၃-ပါး တို့၌ ရှိသော စေတသိက်များ၊ ဒုတိယဈာန်စိတ် ၁၁-ပါး၌ ရှိသော ဝိစာရ ၁၁-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

တိကံမုတ်။ ။အချိုသော ဓမ္မဓာတ်ကို ဝိတက်လည်း ရှိ၍ ဝိစာရလည်း ရှိ၏ဟူ၍၎င်း၊ ဝိတက် မရှိမူ၍ ဝိစာရမျှသာ ရှိ၏ဟူ၍၎င်း၊ ဝိတက်လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရလည်း မရှိဟူ၍ ၎င်း မဆိုအပ်ချေ (သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး၌ ရှိသော ဝိစာရ ၅၅-ပါး)။ (ဇာတိ-၁၄၀၁)

(၇) ပီတိတိကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး) ဓာတ်ဆယ်ပါးတို့ကို ပီတိနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း (ပီတိနှင့်ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း)၊ သုခု

ဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (တိက်မုတ်)။

(ကာယဝိညာဏဓာတ်ကြည်သော ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၄-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်ငါးပါးတို့ သည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏)။

ကာယဝိညာဏဓာတ်သည် ပီတိနှင့်တကွ မဖြစ်ချေ (ပီတိနှင့် မယှဉ်ချေ)။

အချို့သော ကာယဝိညာဏဓာတ်သည် သုခဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်၍ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ်ချေ (သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်စိတ်)။

တိက်မုတ်။ ။အချို့သော ကာယဝိညာဏဓာတ်ကို သုခဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ (ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်စိတ်)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ပီတိနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (သပ္ပိတိကစိတ် ၅၁-ပါး၊ ပီတိကြည်သော ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ)၊ အချို့သော (မနော ဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်စိတ် ကြည်သော သုခသဟဂုတ်စိတ် ၆၂-ပါး၊ ဝေဒနာကြည်သော ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဥပေက္ခာ ဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်ကုန်၏ (မနောဝိညာဏဓာတ် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၄၄-ပါး၊ ဝေဒနာ^၂ ကြည်သော ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ)။

တိက်မုတ်။ ။အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့ကို ပီတိနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ သုခဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာ နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ်၌ ရှိသော စေတသိက်များ၊ သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်နှင့် စတုတ္ထဈာန် ၁၁-ပါး၌ ရှိသော သုခဝေဒနာ ၁၂-ခု၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာ ၅၅-ပါး၊ သုခမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ၊ ပဒ-၁၄၀၄)

(ဂ) ဒဿနတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနော-ဓာတ်)ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့ကို(နိဗ္ဗာန်ကိုရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့်) 'ဒဿန' မည်သော သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ (သောတာ-ပတ္တိ မြင်ပြီးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို ပွားများခြင်းအားဖြင့် တဖန် ထပ်မံ၍မြင်သဖြင့်) 'ဘာဝနာ' မည် သော အထက်မဂ်သုံးခုသည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်ကုန်။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့ကို သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးနှင့် ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်၊ ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ)၊ အချို့ သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့ကို အထက်မဂ်သုံးခုတို့သည် ပယ်အပ် ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ်စိတ် ၄-ပါး၊ ဒေါသမူဒွေ၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၊ ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့ကို သောတာပတ္တိမဂ်သည်

၁။ ပီတိကို ပီတိနှင့်ယှဉ်၏ဟု မဆိုရချေ။
၂။ ဝေဒနာကို ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ဟု မဆိုရချေ။

ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးခုသည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်ကုန် (ကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ် ဝိပါက်နှင့် ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၉) ဒဿနဟေတုတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ‘ဒဿန’မည်သော သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်မူ၍ (ဟိတ်နှင့် မယှဉ်မူ၍) ‘ဘာဝနာ’မည်သော အထက်မဂ်သုံးခုတို့ ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်ကုန်။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိကုန်၏ ။ (ဟိတ်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်၊ ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်၌ရှိသော မောဟကြည်သည့် ယှဉ်ဘက်စေတသိက်)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အထက်မဂ် သုံးခုတို့ဖြင့် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ်စိတ် ၄-ပါး၊ ဒေါသမူဒွေး၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟကြည်သည့် ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးခုတို့ဖြင့် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်ကုန် (ကုသိုလ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ် ဝိပါက်နှင့် ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မောဟမူဒွေး၌ရှိသော မောဟ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ၊ ပဒ-၁၄၁၀)

(၁၀) အာစယဂါမိတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်မူ၍ (ရောက်စေတတ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍) စုတိပဋိသန္ဓေကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်ကုန်။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် စုတိ ပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ)။ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် စုတိပဋိသန္ဓေသို့ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်မူ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်ကုန်(မနောဝိညာဏဓာတ် ဝိပါက်နှင့်ကြိယာ၊ ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

၁။ သောတာပတ္တိမဂ် ပယ်သောဟိတ်များမှာ—လောဘမူ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်၌ ရှိသော လောဘနှင့် မောဟ၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟတို့ဖြစ်သည်။
၂။ စင်စစ်အားဖြင့် မဂ်သည် ကိလေသာကို ပယ်သည်။ ‘မဂ်သည်’ဟု အဝုတ္တ ကတ္တားအနက်သည် ဝိဘတ်ဖြင့်သာ ဘာသာပြန်ဆိုရမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း မြန်မာပြန်ဆိုရာ၌ အဓိပ္ပါယ်ပြော၍ ပြေပြစ် နားလည်လွယ်စေရန် အချို့နေရာ၌ ‘မဂ်ဖြင့် ကိလေသာတို့ကို ပယ်သည်’ဟု ပြန်ဆိုထားသည်။ ဤနေရာ၌လည်း ‘မဂ်သည် ပယ်အပ်သောဟိတ်’ဟု ပြန်ဆိုရမည့်အစား မဂ်ဖြင့်ပယ်အပ်သောဟိတ်’ဟု ပြန်ဆိုထားသည်။

(၁၁) သေက္ခတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲ ‘သေက္ခ’ပုဂ္ဂိုလ် ၇-ယောက်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်မူ၍ ကျင့်ပြီး ‘အသေက္ခ’ (ရဟန္တာ)ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်ကုန်။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ကျင့်ဆဲ ‘သေက္ခ’ ပုဂ္ဂိုလ် ၇-ယောက်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်ကုန်၏(မဂ်စိတ် ၄-ပါး၊ အောက်ဖိုလ် ၃-ပါး၊ ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ)။ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ကျင့်ပြီး ‘အသေက္ခ’ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်ကုန်၏ (အရဟတ္တဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ကျင့်ဆဲ ‘သေက္ခ’ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်မူ၍ ကျင့်ပြီး ‘အသေက္ခ’ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်ကုန် (ပဉ္စဝိညာဏဓာတ်နှင့် မနောဓာတ်ကြည့်သော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၂) ပရိတ္တတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်)ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် နည်းပါးသော တန်းခိုးအာနုဘော်ရှိသော ‘ပရိတ္တတရား’ (ကာမတရား)ဖြစ်ကုန်၏။

အချို့သော(မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် နည်းပါးသော တန်းခိုးအာနုဘော်ရှိသော ‘ပရိတ္တတရား’ (ကာမတရား) ဖြစ်ကုန်၏ (ပဉ္စဝိညာဏဓာတ်နှင့် မနောဓာတ်ကြည့်သော ကာမာဝစရစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)။ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်သော ‘မဟဂ္ဂုတ်တရား’ ဖြစ်ကုန်၏ (မဟဂ္ဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်)ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော ‘အပ္ပမာဏ’တရားဖြစ်ကုန်၏ (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၃) ပရိတ္တာရမ္မဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး) ဓာတ်ဆယ်ပါးတို့သည် အာရုံပြုခြင်းသဘောမရှိကုန် (အာရုံမပြုတတ်ချေ)။

(ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့သည် ပရိတ္တတရား (ကာမတရား)ကို အာရုံပြုကုန်၏ (ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ သမ္ပဒိစွိုန်းဒွေး)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ပရိတ္တတရား (ကာမတရား)ကို အာရုံပြုကုန်၏ (ကြွင်းသော ကာမစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ အဘိညာဉ်ဒွေစိတ္တုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် မဟဂ္ဂုတ်တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ [ဝိညာဏဉာဏတနနှင့် နေဝသညာနာသညာယတနစိတ္တုပ္ပါဒ် (ကေန်) ၊ အကုသိုလ်စိတ် ၁၂၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ မဟာကုသိုလ်၊ မဟာကြိယာ၊အဘိညာဉ်ဒွေး၊ ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ (အနေကန်)]။

၁။ ပရိတ္တ = သေးငယ်သော, အားနည်းသော သဘော၊ ကာမာဝစရတရား။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အပ္ပမာဏတရား (လောကုတ္တရာတရား)ကို အာရုံပြုကုန်၏ [လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ် (ကေန်)၊ မနောဒွါရဝဇ္ဇန်း၊ မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်၊ မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်၊ အဘိညာဉ်ဒွေးနှင့်ယှဉ်ဘက်စေတသိက် များ (အနေကန်)]။

တိက်မုတ်။ ။အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ပရိတ္တတရား (ကာမတရား)ကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ မဟဂ္ဂုတ်တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍ ၎င်း၊ အပ္ပမာဏတရား(လောကုတ္တရာတရား)ကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ပညတ်ကို ကေန်အာရုံပြုသော ရူပါဝစရစိတ် ၁၅-ပါးနှင့် အာကာသာနဉာယတန၊ အာကိဉ္ဇညာယတန အရူပ စိတ် ၆-ပါး၊ ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ၊ ပညတ်ကို အနေကန်အာရုံပြုခိုက် စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမ ရူပ၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ၊ပဒ-၁၄၂၂)

(၁၄) ဟိနတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် အလယ်အလတ်တရား ‘မဇ္ဈိမတရား’ (မယုတ် မမြတ်တရား)ဖြစ်ကုန်၏။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ယုတ်ညံ့သောတရား ‘ဟိနတရား’ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အလယ်အလတ်တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ် ဝိပါက်နှင့် ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရူပ)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် မြင့်မြတ်သော ‘ပဏိတ’ တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၅) မိစ္ဆတ္တတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနော ဓာတ်)ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် မိစ္ဆတ္တနိယတ^၁ သမ္ပတ္တနိယတ^၂ အခြင်းအရာအားဖြင့် အကျိုးပေး မမြဲကုန် (အနိယတ)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါး တို့သည် ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ စုတိ၏အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေး မြဲကုန်၏^၁ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကိုစွတပ်သော ဒိဋ္ဌိဂတ- သမ္ပယုတ်စိတ်လေးပါးနှင့် ပဉ္စာနန္တရိယကံ ကျူးလွန်သည့် ဒေါသမူဒွေးတို့၏ သတ္တမဇောစိတ္တုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေး မြဲကုန်၏^၂ (မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော (မနော- ဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် မိစ္ဆတ္တနိယတ၊ သမ္ပတ္တနိယတအခြင်းအရာအား ဖြင့် အကျိုးပေး မမြဲကုန် (ကြွင်းသော မနောဝိညာဏဓာတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရူပ၊ နိဗ္ဗာန်)။

၁။ မိစ္ဆတ္တ=ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောသဘော။ နိယတ=မြဲသော၊မြဲခြင်း။
မိစ္ဆတ္တနိယတ= ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အပါယ်ငရဲသို့ အကျိုးပေး မြဲသော သဘော။
၂။ သမ္ပတ္တနိယတ=မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ မဂ်၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသောသဘော။

(၁၆) မဂ္ဂါရမ္မဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး)ဓာတ်ဆယ်ပါးတို့သည် အာရုံပြုခြင်းသဘော မရှိကုန် (အာရုံမပြုတတ်ကုန်)။

တိက်မုတ်။ ။(ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့ကို မဂ်ကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ မဂ်မည်သော အကြောင်းရင်းဟိတ် (သမ္မာဒိဋ္ဌိ=အမောဟဟိတ်)ရှိကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး (သမ္မာဒိဋ္ဌိ=ဝိမံသာဓိပတိ=အမောဟ၊ သမ္မာဝါယာမ=ဝိရိယာဓိပတိ) ရှိကုန်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန်။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် မဂ်ကို အာရုံပြုကုန်၏ (ဉာဏသမ္ပယုတ် မဟာကုသိုလ်၊ ဉာဏသမ္ပယုတ် မဟာကြိယာ၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ အဘိညာဉ်ဒွေး၊ ၎င်းတို့နှင့် ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၄၂၉)

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်)ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် မဂ်မည်သော အကြောင်းရင်းဟိတ် (သမ္မာဒိဋ္ဌိ=အမောဟဟိတ်)ရှိကုန်၏ (အမောဟနှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (သမ္မာဒိဋ္ဌိမည်သော အမောဟကြည်သည့် မဂ်စိတ္တပြု၍)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး (သမ္မာဒိဋ္ဌိ=ဝိမံသာဓိပတိ=အမောဟ၊ သမ္မာဝါယာမ=ဝိရိယာဓိပတိ) ရှိကုန်၏ (မဂ်ကို အလေးအမြတ် အာရုံပြုသည့် မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်နှင့် မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တပြု၍၊ မဂ်စိတ္တပြု၍)။

တိက်မုတ်။ ။အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့ကို မဂ်ကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ မဂ်မည်သော အကြောင်းရင်းဟိတ် (သမ္မာဒိဋ္ဌိ=ဝိမံသာ=အမောဟ)ရှိကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး (ဝိမံသာဓိပတိ=သမ္မာဒိဋ္ဌိ=အမောဟ၊ ဝိရိယာဓိပတိ=သမ္မာဝါယာမ=ဝိရိယ) ရှိကုန်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ကြွင်းသော မနောဝိညာဏဓာတ်စိတ္တပြု၍၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၄၂၉)

(၁၇) ဥပ္ပန္နတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။အချို့သော (ပသာဒရုပ်ဓာတ် ၅-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး)ဓာတ်ဆယ်ပါးတို့သည် ဥပါဒ် ဌီဘင် ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်ကုန်၏(ဥပ္ပန္နာ)(ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်သော ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဉ် ၅-ပါး)၊ အချို့သော (ပသာဒရုပ်ဓာတ် ၅-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး)ဓာတ်ဆယ်ပါးတို့သည် မချွတ်ဧကန် ဖြစ်လတ္တံ့ဖြစ်ကုန်၏ (ဥပါဒ်နော) (ကမ္မဇ ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဉ် ၅-ပါး)၊ အချို့သော(ပသာဒ

၁။ သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် မဂ္ဂတရားဖြစ်၍ မဂ်လည်းမည်သည်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ တရားကိုယ်မှာ 'အမောဟ'ဖြစ်သော ကြောင့် ဟိတ်တရားလည်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် မဂ်လည်းမည်၍ ဟိတ်လည်း ဖြစ်သည့် 'မဂ္ဂဓာတု'တရား ဖြစ်သည်။

၂။ သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် ပညာ၊အမောဟ၊ဝိမံသာတရားများဖြစ်သည်။ အဓိပတိကိစ္စတပ်သည်။ သမ္မာဝါယာမသည် မဂ်လည်းဖြစ်သည်။ ယင်း၏တရားကိုယ်မှာ အဓိပတိကိစ္စတပ်နိုင်သော ဝိရိယဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိနှင့် သမ္မာဝါယာမတို့သည် 'မဂ္ဂါဓိပတိ'တရား ဖြစ်ကုန်သည်။

ရုပ်ဓာတ် ၅-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး) ဓာတ်ဆယ်ပါးတို့သည် ဥပါဒ်ငြိဘင် ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်ဟု မဆိုအပ်ကုန် (အနုပုဗ္ဗ)။

အချို့သော သဒ္ဓဓာတ်သည် ဥပါဒ်ငြိဘင် ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်၏(ဥပုဗ္ဗ)၊ အချို့သော သဒ္ဓဓာတ်သည် ဥပါဒ်ငြိဘင် ခဏသုံးပါးသို့ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ် ချေ(အနုပုဗ္ဗ)၊ အချို့သော သဒ္ဓဓာတ်ကို မချွတ်ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့ဟု မဆိုအပ်ချေ။

အချို့သော(ရူပဓာတ်၊ ဂန္ဓဓာတ်၊ ရသဓာတ်၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်၊ မနောဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်)ဓာတ် ၆-ပါးတို့သည် ဥပါဒ်ငြိဘင် ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်ကုန်၏(ဥပုဗ္ဗ)၊ အချို့သော (ရူပ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်၊ မနောဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်) ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့သည် ဥပါဒ်ငြိဘင် ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်းမဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်ကုန် (အနုပုဗ္ဗ) (အနာဂတ်ဖြစ်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာစိတ်၊ သဒ္ဓါရုံကြည်သော တိဇအာရုံ ၄-ပါး)၊ အချို့သော(ရူပ၊ ဂန္ဓ၊ ရသ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်၊ မနောဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်) ဓာတ်ခြောက်ပါး တို့သည် မချွတ်ကေန်ဖြစ်လတ္တံ့ ဖြစ်ကုန်၏(ဥပါဒ်ဒီနော) (အနာဂတ်၌ မချွတ်ကေန်ဖြစ်မည့် ကမ္မဇဂေါဓရရုပ်၊ ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်ကြည်သော ဝိပါက်စိတ် ၂၆-ပါး)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဥပါဒ်ငြိဘင် ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်၏(စေတသိက် ၅၂-ပါး၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဥပါဒ်ငြိဘင် ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးသည်လည်း မဟုတ် မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်ချေ(အနုပုဗ္ဗ) (အနာဂတ်ဖြစ်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာစိတ် တို့၌ရှိသော စေတသိက်နှင့် တိဇသုခုမရုပ်)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် မချွတ်ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့ ဖြစ်၏(ဥပါဒ်ဒီနော) (ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်ကြည်သည့် ဝိပါက်စိတ် ၂၆-ပါးနှင့်ယှဉ်သော စေတသိက်များ၊ ကမ္မဇသုခုမရုပ်)။

တိက်မုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်ကို ဥပါဒ်ငြိဘင် ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဟူ၍၎င်း ခဏ သုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်ဟူ၍၎င်း မချွတ် ကေန်ဖြစ်လတ္တံ့ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ(နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၄၃၀)

(၁၈) အတိတတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။အချို့သော(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ်တဆယ့်ခုနစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ပြီး အတိတ်တရား ဖြစ်ကုန်၏(အတိတာ)၊ အချို့သော(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခုနစ်ပါးတို့သည် မရောက်သေးသော (ဖြစ်လတ္တံ့)အနာဂတ် တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အနာဂတာ)၊ အချို့သော(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခုနစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်တရား ဖြစ်ကုန် ၏(ပစ္စုပ္ပန်)။

၁။ ဥပုဗ္ဗ=ဖြစ်ဆဲ
ဥပါဒ်=နောင်ကာလ၌ မချွတ်ကေန်ဖြစ်လတ္တံ့သဘောရှိသော တရား(ဝိပါက်တရားများ)
အနုပုဗ္ဗ=ဖြစ်ပြီးလည်းမဟုတ်၊ ဖြစ်ဆဲလည်းမဟုတ်၊ နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်မည်ဆိုက ဖြစ်နိုင်သည့် ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်မည့် သဘောရှိသော တရားဖြစ်သည့်(ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာ)

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဖြစ်ပြီး အတိတ်တရား ဖြစ်၏(အတိတ်ဝိညာဏဓာတ်တို့၌ရှိခဲ့သော စေတသိက် ၅၂-ပါး၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် မရောက်သေးသော (ဖြစ်လတ္တံ့) အနာဂတ်တရား ဖြစ်၏၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်တရား ဖြစ်၏။

တိက်မုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်ကို ဖြစ်ပြီးဟူ၍၎င်း၊ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) ဟူ၍၎င်း၊ ဖြစ်ဆဲဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ(နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ၊ပဒ-၁၄၃၁)

(၁၉) အတိတာရမ္မဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး)ဓာတ်ဆယ်ပါးတို့သည် အာရုံ ပြုခြင်းသဘော မရှိကုန် (အာရုံ မပြုတတ်ချေ) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ အာရုံ ၅-ပါး) (အနာရမ္မဏ)။

(ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့သည် ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်တရားကို အာရုံပြုကုန်၏(ပစ္စုပ္ပန်အာရုံ ၅-ပါးကို အာရုံပြုသည်)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ပြီး အတိတ်တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ [ဝိညာဏဉာဏယတန၊ နေဝသညာ နာသညာယတနစိတ္တုပ္ပါဒ်(ကေန)၊ မနော ဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ကာမဇော ၂၉၊ တဒါရုံ ကောဒသ၊ အဘိညာဉ်ဒွေး စိတ္တုပ္ပါဒ် (အနေကန်)]၊ အချို့သော(မနောဝိညာဏဓာတ်၊ဓမ္မဓာတ်)ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် မရောက်သေးသော(ဖြစ်လတ္တံ့) အနာဂတ်တရားတို့ကို အာရုံပြုကုန်၏ (အနာဂတ်တရားကို အနေကန်အာရုံပြုသော စိတ္တုပ္ပါဒ်= အတိတ်တရားကို အနေကန်အာရုံပြုစိတ်များပင်)၊ အချို့သော(မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်တရားကို အာရုံပြုကုန်၏(ပစ္စုပ္ပန်တရားကို အနေကန်အာရုံပြု သော စိတ္တုပ္ပါဒ်=အတိတ်တရားကို အနေကန်အာရုံပြုစိတ်များပင်)။

တိက်မုတ်။ ။အချို့သော(မနောဝိညာဏဓာတ်၊ဓမ္မဓာတ်)၊ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ပြီး အတိတ် တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ မရောက်သေးသော (ဖြစ်လတ္တံ့) အနာဂတ် တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်နှင့် ပညတ်တရားတို့ကို ကေန အနေကန်အာရုံပြုသည့် စိတ်များ၊ ယှဉ်ဘက် စေတသိက်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ၊ပဒ-၁၄၃၄)

(၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။အချို့သော ဓာတ် ၁၀-ပါးတို့သည် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်၊စေတသိက်၊ရုပ်)၊ အချို့သော ဓာတ် ၁၀-ပါးတို့သည် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)၊ အချို့သော ဓာတ် ၁၀-ပါးတို့သည် အတွင်းအပ ‘အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်နှစ်ပါးတို့၌ ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်)။ (ဏီ၊ပဒ-၁၄၃၅)

(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး) ဓာတ်ဆယ်ပါးတို့သည် အာရုံပြုခြင်း သဘောမရှိကုန်(အာရုံ မပြုတတ် ချေ) (အနာရမ္မဏ)။

အချို့သော (ပဉ္စဝိညာဏဓာတ်၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့သည် အတွင်း ‘အဇ္ဈတ္တ- သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားတို့ကို အာရုံပြုကုန်၏၊ အချို့သော (ပဉ္စဝိညာဏဓာတ်၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့သည် အပ ‘ဗဟိဒ္ဓ’ သန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားတို့ကို အာရုံပြုကုန်၏၊ အချို့သော

(ပဉ္စဝိညာဏဓာတ်၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့သည် အတွင်း အပ 'အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန် နှစ်ပါး၌ဖြစ်သော တရားတို့ကို အာရုံပြုကုန်၏။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန် ကို အာရုံပြုကုန်၏ [ဝိညာဏဉ္စာယတန၊ နေဝသညာ နာသညာယတနစိတ္တုပ္ပါဒ် (ကေနံ)၊ ဒွေ ပဉ္စဝိညာဉ်နှင့် မနောဓာတ် ကြဉ်သော ကာမစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ အဘိညာဉ်ဒွေစိတ္တုပ္ပါဒ် (အနေကန်)]၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်ကို အာရုံ ပြုကုန်၏ [အဘိညာဉ်ဒွေမှ တပါး ရူပါဝစရစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ အကာသာနဉ္စာယတနစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ် (ကေနံ)၊ ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်နှင့် မနောဓာတ်ကြဉ်သော ကာမစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ အဘိညာဉ်ဒွေစိတ္တုပ္ပါဒ် (အနေကန်)]၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ် နှစ်ပါးတို့သည် အတွင်း အပ 'အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်နှစ်ပါးကို အာရုံပြုကုန်၏ [ဒွေပဉ္စဝိညာဉ်နှင့် မနောဓာတ်ကြဉ်သော ကာမစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ အဘိညာဉ်ဒွေစိတ္တုပ္ပါဒ် (အနေကန်)]။

တိက်မုတ်။ ။အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်ကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်ကို အာရုံပြု ကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ အတွင်းအပ 'အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်ကို အာရုံပြုကုန်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (နတ္ထိဘောပညတ်ကို အာရုံပြုသော အာကိဉ္စာယတနစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိပဒ- ၁၄၃၆၊ ၁၄၃၇)

(၂၂) သနိဒဿနတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။အဆင်းသဘော 'ရူပဓာတ်'သည် မြင်အပ်သော သဘောလည်းရှိ၍ ထိပါးတတ်သော သဘောလည်း ရှိ၏ (ရူပါရုံ)။

(အဆင်းသဘော 'ရူပဓာတ်' ကြဉ်သော ရုပ်ဓာတ် ၉-ပါး) ဓာတ်ကိုးပါးတို့သည် မြင်အပ်သော သဘော မရှိမူ၍ ထိပါးတတ်သော သဘောသာ ရှိကုန်၏ (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ ရူပါရုံကြဉ်သော အာရုံ၄-ပါး။)

(ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်ရှစ်ပါးတို့ သည် မြင်အပ်သော သဘောလည်း မရှိမူ၍ ထိပါးတတ်သောသဘောလည်း မရှိကုန် (သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး၊ စိတ်၊ စေတသိက်အားလုံး)။

(တိက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်ပြီးလျှင် အမေးအဖြေပြု၍ ဟောကြားအပ်သော 'ပဉ္စာပုစ္ဆက'နည်း ပြီး၏။)

(ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ကို တိက် ၂၂-ခုတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကိုပြသော 'ပဉ္စာပုစ္ဆက'နည်း ပြီး၏။)

၂-ဒုကဝိသဇ္ဇနာ

(ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ကို ဒုက္ခ ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာကို ပြခြင်း)

(၁-ဟေတုဂေါဇ္ဇက ဒုက္ခ ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၁) ဟေတုဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၁၈၈။ (ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ် တဆယ့်ခုနစ်ပါးတို့သည် အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' မမည်ကုန်။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဟိတ်မည်၏ (ဟိတ် ၆-ပါး=လောဘ၊ ဒေါသ၊ မောဟ၊ အလေ့စား၊ အဒေါသ၊ အမောဟ)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဟိတ်မမည်ချေ (ကြွင်းသော စေတသိက် ၄၆၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၂) သဟေတုကဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ဟိတ်မရှိ ကုန် (ဟိတ်နှင့် မယှဉ်ကုန်)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဟိတ်ရှိကုန်၏ (မောဟမူဒွေဉ္စိရှိသော မောဟကြည်သော သဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဟိတ်မရှိကုန် (သန္တိရဏ ၃-ပါး၊ မနောဒွါဏဝဇ္ဇန်း၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်၊ ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ၊ မောဟမူဒွေဉ္စိရှိသော မောဟ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၃) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ဟိတ်နှင့် မယှဉ်ကုန်။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဟိတ်နှင့်ယှဉ်ကုန်၏ (မောဟမူဒွေဉ္စိရှိသော မောဟကြည်သော သဟေတုကစိတ္တုပ္ပါဒ်များ)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဟိတ်နှင့် မယှဉ်ကုန် (ပဉ္စဝိညာဏဓာတ်နှင့် မနောဓာတ်ကြည်သော အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မောဟမူဒွေဉ္စိရှိသော မောဟ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၄) ဟေတု သဟေတုကဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့ကို ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်လည်း ရှိကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဟိတ်သာရှိ၍ ဟိတ်မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ် ကုန် (ဒုက္ခမုတ်)။

မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်လည်း ရှိ၏ဟု မဆိုအပ်ချေ (မနောဝိညာဏဓာတ် စိတ်များ)။

အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ဟိတ်သာရှိ၍ ဟိတ်မမည်ချေ (သဟေတုကစိတ် ၇-ပါး)။

အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ဟိတ်သာရှိ၍ ဟိတ်မမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (သန္တီရဏ ၃-ပါး၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်လည်းရှိ၏ (မောဟမူဒ္ဓေ၌ရှိသော မောဟကြည်သည့် ဟိတ် ၆-ပါး)။ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဟိတ်သာရှိ၍ ဟိတ်မမည်ချေ (သဟိတ်စိတ်၌ရှိသည့် ဟိတ် ၆-ပါးကြည်သော စေတသိက်များ)။

ဒုက်မုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်ကို ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်လည်းရှိ၏ဟူ၍၎င်း၊ ဟိတ်သာ ရှိ၍ ဟိတ်မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (အဟိတ်စိတ်၌ရှိသော စေတသိက်၊မောဟ-မူဒ္ဓေ၌ရှိသော မောဟ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ၊ပဒ-၁၄၄၇)

(၅) ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့် ခြောက်ပါးတို့ကို ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်နှင့်လည်းယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဟိတ်နှင့်သာယှဉ်၍ ဟိတ် မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန်။

မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန် (မနော-ဝိညာဏဓာတ်စိတ် ၇၆-ပါး)။

အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ဟိတ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဟိတ်မမည်ချေ(သဟိတ်စိတ်)။

အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ဟိတ်နှင့်သာယှဉ်၍ ဟိတ်မမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (မနော-ဝိညာဏဓာတ် အဟိတ်စိတ်များ=သန္တီရဏ ၃-ပါး၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ (မောဟမူဒ္ဓေ၌ရှိသော မောဟကြည်သည့် ဟိတ် ၆-ပါး)။ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဟိတ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဟိတ်မမည်ချေ (ဟိတ် ၆-ပါးကြည်သည့် သဟိတ်စေတသိက်များ)။

ဒုက်မုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်ကို ဟိတ်လည်းမည်၍ ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဟိတ် နှင့်သာယှဉ်၍ ဟိတ်မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (အဟိတ်စိတ်၌ရှိသော စေတသိက် များ၊ မောဟမူဒ္ဓေ၌ရှိသော ဒမာဟ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၆) နဟေတု သဟေတုကဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက် ပါးတို့သည် ဟိတ်လည်းမမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိကုန်။

အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာ ရှိ၏ (သဟိတ်စိတ် ၇၁-ပါး)။ အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်းမရှိချေ (သန္တီရဏ ၃-ပါး၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာရှိ၏(ဟိတ် ၆-ပါးကြည့်သော သဟိတ် စေတသိက်များ)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဟိတ်လည်းမမည်မူ၍ ဟိတ်လည်းမရှိချေ(အဟိတ် စိတ်၌ရှိသော စေတသိက်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာ ရှိ၏ဟူ၍၎င်း၊ ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ(ဟိတ် ၆-ပါး)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၄၅၂)

(ဟေတုဂေါစ္ဆက ဒုဂ် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(၂-ဣန္ဒြေဒုဂ် ၇-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၇) သပ္ပစ္စယဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ်တဆယ့် ခုနစ်ပါးတို့သည် အကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်ကုန်၏(ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ အကြောင်းတရားလေးပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏) (သပ္ပစ္စယ)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် အကြောင်းနှင့်တကွဖြစ်ကုန်၏(ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ အကြောင်း တရားလေးပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏) (သပ္ပစ္စယ) (စေတသိက် ၅၂-ပါး၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် အကြောင်းနှင့်တကွ မဖြစ်ချေ(ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ကြောင့် မဖြစ်ချေ) (အပ္ပစ္စယ) (နိဗ္ဗာန်)။

(၈) သင်္ခတဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ်တဆယ့် ခုနစ်ပါးတို့သည် ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ အကြောင်း တရားလေးပါးတို့သည် ပြုပြင်စီမံအပ်သော ‘သင်္ခတ’ တရားဖြစ်ကုန်၏။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ အကြောင်းတရားလေးပါးတို့သည် ပြုပြင် စီမံအပ်သော ‘သင်္ခတ’ တရားဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက် ၅၂-ပါး၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ် သည် ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ အကြောင်းတရားလေးပါးတို့ ပြုပြင်စီမံအပ်သော ‘သင်္ခတ’ တရား မဟုတ်ချေ (အသင်္ခတ) (နိဗ္ဗာန်)။

(၉) သနိဒဿနဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။အဆင်းသဘော ‘ရူပဓာတ်’သည် မြင်အပ်သော သဘောရှိ၏(သနိဒဿန) (ရူပါရုံ)။

(ရူပဓာတ်ကြည့်သော ကြွင်းသည့်) ဓာတ်တဆယ့်ခုနစ်ပါးတို့သည် မြင်အပ်သောသဘော မရှိကုန်(အနိဒဿန)။

(၁၀) သပ္ပဋိသဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး) ဓာတ်ဆယ်ပါးတို့သည် ထိပါးတတ် သော သဘောရှိကုန်၏(ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ အာရုံငါးပါး)။

(ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်ရှစ်ပါးတို့သည် ထိပါးတတ်သောသဘော မရှိကုန် (စိတ်၊ စေတသိက်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၁) ရူပီဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး) ဓာတ်ဆယ်ပါးတို့သည် ရုပ်မည်ကုန်၏ (ပုသာဒရုပ်ငါးပါး၊ အာရုံငါးပါး)။

(ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး)ဓာတ်ခုနစ်ပါးတို့သည် ရုပ်မမည်ကုန် (နာမ်မည်၏)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ရုပ်မည်၏(သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ရုပ်မမည်ချေ (စေတသိက် ၅၂-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၂) လောကီယဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ်၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် လောက၌ အကျိုးဝင်ကုန်၏ (လောကီတရားဖြစ်ကုန်၏)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် လောက၌ အကျိုးဝင်ကုန်၏ (လောကီတရားဖြစ်ကုန်၏) (လောကီမနောဝိညာဏဓာတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် လောကမှ ထွက်မြောက်သော တရားဖြစ်ကုန်၏(လောကုတ္တရာတရားဖြစ်ကုန်၏) (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၃) ကေနစိဝိညေယျဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ကို) တစုံတခုသောစိတ်ဖြင့် သိအပ်ကုန်၏၊ (ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ကို) တစုံတခုသော စိတ်ဖြင့် မသိအပ်ကုန်။ ။

(စူဠန္ဒရဒုက္ခ ၇-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(၃-အာသဝဂေါဋ္ဌကဒုက္ခ ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၁၄) အာသဝဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ်တဆယ့်ခုနစ်ပါးတို့သည်(သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌)ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သောသဘော 'အာသဝ' မမည်ကုန်။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် အာသဝမည်၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟ)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် အာသဝ မမည်ချေ (ကြွင်းသော စေတသိက် ၄၉-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၅) သာသဝဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် အာသဝ၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်ကုန်၏။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အာသဝ၏ အာရုံမဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

၁။ အာရုံပြုခိုက်၌ သိနိုင်၍ အာရုံမပြုခိုက်၌ မသိနိုင်ချေ။

(၁၆) အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့ သည် အာသဝနှင့် (လောဘ၊ဒိဋ္ဌိ၊မောဟတို့နှင့်) မယှဉ်ကုန်။

အချို့သော(မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အာသဝနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၊ ဒေါသမူဒေနှင့် မောဟမူဒေတို့၌ရှိသော မောဟကြည်သော ယှဉ် ဘက်စေတသိက်များ)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အာသဝနှင့်မယှဉ်ကုန်(ကြွင်းသောကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ဒေါသမူ၊ မောဟမူစိတ် တို့၌ရှိသော မောဟ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၇) အာသဝ သာသဝဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါး တို့ကို အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။

(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ် ၁၆-ပါးတို့သည် အာသဝ ၏ (လောဘ၊ဒိဋ္ဌိ၊မောဟတို့၏)အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝ မမည်ကုန်။

မနောဝိညာဏဓာတ်ကို အာသဝလည်း မည်၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆို အပ်ချေ။

အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝ မမည်ချေ (လောကီစိတ်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်ကို အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝမမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်)။ (ဏီ၊ ပဒ-၁၄၇၂)

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် အာသဝလည်း မည်၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ (အာသဝ တရားကိုယ်=လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝ မမည်ချေ(အာသဝတရားကိုယ်ကြည့်သော လောကီစိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်၊ သုခုမ ရုပ်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်ကို အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ ဟူ၍ ၎င်း အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝ မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လော- ကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသော စေတသိက်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ၊ ပဒ-၁၄၇၂)

(၁၈) အာသဝ အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏ ဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့ကို အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ အာသဝ နှင့်သာ ယှဉ်၍ အာသဝ မမည်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန်။ (ဒုက္ခမုတ်)

မနောဝိညာဏဓာတ်ကို အာသဝလည်း မည်၍ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။

အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် အာသဝနှင့်သာ ယှဉ်၍ အာသဝ မမည်ချေ (အကုသိုလ် စိတ်များ)။

ဒုက်မုတ်။ ။အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်ကို အာသဝနှင့်သာယှဉ်၍ အာသဝ မမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်)။ (ဏိပဒ-၁၄၇၄)

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်၏(လောဘမူစိတ်၌ ရှိသော လောဘ,ဒိဋ္ဌိ,မောဟ)။ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် အာသဝနှင့်သာယှဉ်၍ အာသဝ မမည်ချေ (အာသဝတရားကိုယ်ကြည့်သည့် အကုသိုလ်စိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ)။

ဒုက်မုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်ကို အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း, အာသဝနှင့်သာ ယှဉ်၍ အာသဝ မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဒေါသမူ မောဟမူ စိတ်တို့၌ရှိသော မောဟ၊ ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိပဒ-၁၄၇၄)

(၁၉) အာသဝဝိပယုတ္တ သာသဝဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့် ခြောက်ပါးတို့သည် အာသဝနှင့် မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အာသဝနှင့် မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်,ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ဒေါသမူဒွေနှင့် မောဟမူဒွေတို့၌ရှိသောမောဟ၊ သုခုမရုပ်) အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အာသဝနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက်မုတ်။ ။အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ဓမ္မဓာတ်)ဓာတ်နှစ်ပါးတို့ကို အာသဝနှင့် မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း, အာသဝနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်း မဟုတ်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၊ ဒေါသမူ ဒွေနှင့် မောဟမူဒွေတို့၌ရှိသော မောဟကြည့်သည့် ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ)။ (ဏိပဒ-၁၄၇၆)

(အာသဝဂေါဗ္ဗက ဒုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(၄-သညောဇနဂေါဗ္ဗက ဒုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၂၀) သံယောဇနဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ်တဆယ့် ခုနှစ်ပါးတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌)နှောင်ဖွဲ့ဘွဲ့ယှဉ်တတ်သောသဘော 'သံယောဇဉ်' မမည်ကုန်။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် သံယောဇဉ်မည်၏ (သံယောဇဉ်တရားကိုယ်များ)။ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် သံယောဇဉ် မမည်ချေ (ကြွင်းသောစေတသိက်များ၊သုခုမရုပ်၊နိဗ္ဗာန်)။

၁။ လောဘ, ဒေါသ, မာန, ဒိဋ္ဌိ,ဝိစိကိစ္ဆာ,ဣဿာ,မစ္ဆရိယ,မောဟ။ (အဘိဓမ္မာနည်းအတိုင်းသာ တရားကိုယ် ကောက်၍ ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်)

(၂၁) သံယောဇနိယဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်၏ အာရုံဖြစ်ကုန်၏။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်၏ အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်၏ အာရုံမဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၂၂) သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်ကုန်။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ဓမ္မဓာတ်)ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ပါး၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသည့် မောဟကြံ့သော ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်ကုန် (ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟ၊ကုသိုလ်၊ဝိပါက်၊ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၂၃) သံယောဇန သံယောဇနိယဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့ကို သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်၏အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်၊ (ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်၏အာရုံသာဖြစ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ကုန်။

မနောဝိညာဏဓာတ်ကို သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။

အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် သံယောဇဉ်၏အာရုံသာဖြစ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ချေ (လောကီစိတ်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်ကို သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ(လောကုတ္တရာစိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (သံယောဇဉ်တရားကိုယ်များ)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ သံယောဇဉ်မမည်ချေ (သံယောဇဉ်တရားကိုယ်ကြံ့သော လောကီစိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်ကို သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း သံယောဇဉ်၏အာရုံသာဖြစ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသော စေတသိက်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ၊ပဒ-၁၄၇၄)

(၂၄) သံယောဇန သံယောဇနသမ္ပယုတ္တဇုန် အဖြေ ဝိသဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ယူ
ဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊

မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့ကို သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း
ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း သံယောဇဉ်နှင့်သာယှဉ်၍ သံယောဇဉ်မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန်။(ဒုကမုတ်)

မနောဝိညာဏဓာတ်ကို သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။

အချိုသော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် သံယောဇဉ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ်မမည်ချေ
(အကုသိုလ်စိတ်များ)။

ဒုကမုတ်။ ။အချိုသော မနောဝိညာဏဓာတ်ကို သံယောဇဉ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ်မမည်
ဟု မဆိုအပ်ချေ(သံယောဇဉ်နှင့်မယှဉ်သော ကုသိုလ်,ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်များ)။

အချိုသော ဓမ္မဓာတ်သည် သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏(ဥဒ္ဓစ္စသဟ-
ဂုတ်စိတ်၌ရှိသည့် မောဟကြဉ်သော သံယောဇဉ်တရားကိုယ်များ)။ အချိုသော ဓမ္မဓာတ်သည်
သံယောဇဉ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ်မမည်ချေ (သံယောဇဉ်တရားကိုယ်ကြဉ်သော အကုသိုလ်
စိတ်၌ရှိသော ဝေတသိက်များ)။

ဒုကမုတ်။ ။အချိုသော ဓမ္မဓာတ်ကို သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏
ဟူ၍၎င်း သံယောဇဉ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ
(ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟ၊ ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော ဝေတသိက်များ၊
သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၄၈၆)

(၂၅) သံယောဇနဝိပ္ပယုတ္တသံယောဇနိယဒုန် အဖြေ ဝိသဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စ-
ဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊မနော-

ဓာတ်) ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာ
ဖြစ်ကုန်၏။

အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်မူ၍
သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟ၊ လောကီကုသိုလ်,
ဝိပါက်, ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)။ အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်-
နှစ်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်
(လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဒုကမုတ်။ ။အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့ကို သံယောဇဉ်နှင့်
မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း သံယောဇဉ်နှင့်လည်း
မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ်၌
ရှိသော မောဟကြဉ်သည့် အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၄၈၇)

(သညောဇနဂေါဇ္ဇက ဒုကမုတ် ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇနာ ပြီး၏။)

(၅-ဂန္ထဂေါတ္ထက ဒုကံ ၆-၃ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၂၆) ဂန္ထဒုကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ်တဆယ့် ခုနှစ်ပါးတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ၌ စုတိ ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့်)ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သောသဘော 'ဂန္ထ' မမည်ကုန်။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဂန္ထမည်၏ (လောဘ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိ)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဂန္ထမမည်ချေ (ကြွင်းသော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၂၇) ဂန္ထနိယဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏ ဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ဂန္ထ၏ (လောဘ၊ဒေါသ၊ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်ကုန်၏။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဂန္ထ၏အာရုံ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါး တို့သည် ဂန္ထ၏အာရုံ မဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၂၈) ဂန္ထသမ္ပယုတ္တဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ဂန္ထနှင့် (လောဘ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်)မယှဉ်ကုန်။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဂန္ထနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပယုတ်စိတ်၌ရှိသော လောဘနှင့် ဒေါသမူဒွေ၌ရှိသော ဒေါသကြည်သည့် လောဘမူနှင့် ဒေါသမူ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဂန္ထနှင့် မယှဉ်ကုန် (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပယုတ်စိတ်၌ရှိသော လောဘ၊ ဒေါသမူဒွေ၌ရှိသော ဒေါသ၊ မောဟမူဒွေ၊ ကုသိုလ်၊ဝိပါက်၊ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၂၉) ဂန္ထ ဂန္ထနိယဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊မနော-ဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့ကို ဂန္ထလည်း မည်၍ ဂန္ထ၏အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ၊ (ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ဂန္ထ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဂန္ထ မမည်ကုန်။

မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။

အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ဂန္ထ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဂန္ထ မမည်ချေ (လောကီ စိတ်များ)။

ဒုကံမုတ်။ ။အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ဂန္ထ၏အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဂန္ထမမည်ဟု မဆို အပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထ၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (ဂန္ထတရားကိုယ် ၃-ပါး=လောဘ၊ဒေါသ၊ဒိဋ္ဌိ)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဂန္ထ၏အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဂန္ထမမည်ချေ (ဂန္ထတရားကိုယ်ကြည်သော လောကီစိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်ကို ဂန္ဓလည်းမည်၍ ဂန္ဓ၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဂန္ဓ၏အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဂန္ဓမမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ ရှိသော စေတသိက်များ၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၄၉၆)

(၃၀) ဂန္ဓ ဂန္ဓသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့ကို ဂန္ဓလည်း မည်၍ ဂန္ဓနှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ဂန္ဓနှင့်သာ ယှဉ်၍ ဂန္ဓမမည်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ဒုက္ခမုတ်)။

မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ဂန္ဓလည်းမည်၍ ဂန္ဓနှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။

အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ဂန္ဓနှင့်သာ ယှဉ်၍ ဂန္ဓမမည်ချေ(လောဘမူ၊ ဒေါသမူ စိတ်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ဂန္ဓနှင့်သာ ယှဉ်၍ ဂန္ဓမမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (ကြွင်းသော မနောဝိညာဏဓာတ် ဂန္ဓဝိပယုတ်စိတ်များ)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဂန္ဓလည်းမည်၍ ဂန္ဓနှင့်လည်း ယှဉ်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်၌ ရှိသော လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဂန္ဓနှင့်သာ ယှဉ်၍ ဂန္ဓမမည်ချေ (ဂန္ဓတရား ကိုယ်ကြပ်သော လောဘမူ၊ ဒေါသမူစိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်ကို ဂန္ဓလည်းမည်၍ ဂန္ဓနှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဂန္ဓနှင့်သာ ယှဉ်၍ ဂန္ဓမမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (မောဟမူဒွေး၊ ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပယုတ်စိတ် ၄-ခု၌ရှိသော လောဘ၊ ဒေါသမူဒွေ၌ရှိသော ဒေါသ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၄၉၇)

(၃၁) ဂန္ဓဝိပယုတ္တ ဂန္ဓနိယဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့် ခြောက်ပါးတို့သည် ဂန္ဓနှင့်မယှဉ်မူ၍ ဂန္ဓ၏အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏။

အချို့သော(မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်)ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဂန္ဓနှင့်မယှဉ်မူ၍ ဂန္ဓ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပယုတ်စိတ်၌ရှိသော လောဘ၊ ဒေါသမူဒွေ၌ရှိသော ဒေါသ၊ မောဟမူစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဂန္ဓနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဂန္ဓ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော(မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်)ဓာတ်နှစ်ပါးတို့ကို ဂန္ဓနှင့်မယှဉ်မူ၍ ဂန္ဓ၏အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဂန္ဓနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဂန္ဓ၏အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဂန္ဓသမ္ပယုတ္တဓမ္မ=ဒိဋ္ဌိဂတဝိပယုတ်စိတ်၌ရှိသော လောဘနှင့် ဒေါသမူ ဒွေ၌ရှိသော ဒေါသကြပ်သော လောဘမူ၊ ဒေါသမူ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ (ဏိ၊ပဒ ၁၅၀၀)

(ဂန္ဓဂေါစ္ဆက ဒုက္ခ ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(၆-ဩဇာဂေါဇ္ဈက ဒုကံ ၆-၃ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ^၁)

(၃၂-၃၇)။ (ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ်တဆယ့်ခုနစ်ပါးတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နှစ်ဖြုတ်စေဟုတ်ငော သဘော 'ဩဇာ' မမည်ကုန်။ပ။

(၇-ယောဂဂေါဇ္ဈက ဒုကံ ၆-၃ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ^၂)

(၃၈-၄၃)။ (ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ်တဆယ့်ခုနစ်ပါးတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) တုန်နှောင်ယှဉ်ဘွဲ့စေဘတ်သော သဘော 'ယောဂ' မမည်ကုန်။ပ။

(၈-နီဝရဏဂေါဇ္ဈက ဒုကံ ၆-၃ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၄၄) နီဝရဏဒုကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး)ဓာတ်တဆယ့်ခုနစ်ပါးတို့သည်(ဈာန် မဂ် ဖိုလ်တို့ကို)ပိတ်ပင် တားဆီးတတ်သော သဘော 'နီဝရဏ' မမည်ကုန်။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် နီဝရဏမည်၏(နီဝရဏတရားကိုယ်ရှစ်ပါး?)၊အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် နီဝရဏ မမည်ချေ (နီဝရဏတရားကိုယ်ကြဉ်သော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၄၅) နီဝရဏိယဒုကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်)ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် နီဝရဏ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်၏။

အချို့သော(မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်)ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် နီဝရဏ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (လောကီ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် နီဝရဏ၏ အာရုံမဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၄၆) နီဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်)ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် နီဝရဏနှင့် မယှဉ်ကုန်။

အချို့သော(မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်)ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် နီဝရဏနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)၊ အချို့သော(မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်)ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် နီဝရဏနှင့် မယှဉ်ကုန်(ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၄၇) နီဝရဏ နီဝရဏိယဒုကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်)ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့ကို နီဝရဏလည်း မည်၍ နီဝရဏ၏ အာရုံလည်းဖြစ်ကုန်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်။

၁-၂။ ဩဇာဂေါဇ္ဈကနှင့် ယောဂဂေါဇ္ဈက အဖြေဝိသဇ္ဇနာများသည် အာသဝဂေါဇ္ဈက အဖြေများနှင့်ထပ်တူဖြစ်သဖြင့် ပေယျာလရန်ထားသည်။ ထိုအာသဝဂေါဇ္ဈကနည်းအတိုင်း ချဲ့ပါလေ။

၃။ နီဝရဏတရားကိုယ် ၈-ပါး=လောဘ၊ဒေါသ၊ထိန၊မိဒ္ဓ၊ဥဒ္ဓစ္စ၊ကုက္ကုစ္စ၊ဝိစိကိစ္ဆာ၊မောဟ။

(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် နီဝရဏ၏အာရုံသာဖြစ်၍ နီဝရဏ မမည်ကုန်။

မနောဝိညာဏဓာတ်ကို နီဝရဏလည်း မည်၍ နီဝရဏ၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။

အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် နီဝရဏ၏အာရုံသာဖြစ်၍ နီဝရဏ မမည်ချေ (လောကီ စိတ်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်ကို နီဝရဏ၏အာရုံလည်းဖြစ်၍ နီဝရဏလည်း မမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ(လောကုတ္တရာစိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် နီဝရဏလည်း မည်၍ နီဝရဏ၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (နီဝရဏ တရားကိုယ် ၈-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် နီဝရဏ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ နီဝရဏ မမည်ချေ (နီဝရဏတရားကိုယ်ကြင်သော လောကီစိတ်အားလုံးတို့၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်ကို နီဝရဏလည်း မည်၍ နီဝရဏ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟူ၍ ၎င်း နီဝရဏ၏အာရုံသာဖြစ်၍ နီဝရဏ မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ(လောကုတ္တရာ စိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ၊ပဒ-၁၅၁၀)

(၄၇) နီဝရဏ၊နီဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့ကို နီဝရဏလည်း မည်၍ နီဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း နီဝရဏနှင့်သာ ယှဉ်၍ နီဝရဏ မမည်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန်။ (ဒုက္ခမုတ်)

မနောဝိညာဏဓာတ်ကို နီဝရဏလည်း မည်၍ နီဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။

အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် နီဝရဏနှင့်သာ ယှဉ်၍ နီဝရဏ မမည်ချေ(အကုသိုလ် စိတ်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်ကို နီဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်၍ နီဝရဏလည်း မမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ။ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်များ)။ (ဏီ၊ပဒ-၁၅၁၂)

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် နီဝရဏလည်း မည်၍ နီဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်၏ (နီဝရဏတရား ကိုယ် ၈-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် နီဝရဏနှင့်သာ ယှဉ်၍ နီဝရဏ မမည်ချေ (နီဝရဏ တရားကိုယ်ကြင်သော အကုသိုလ်စိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်ကို နီဝရဏလည်း မည်၍ နီဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း နီဝရဏနှင့်သာ ယှဉ်၍ နီဝရဏ မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ၊ပဒ-၁၅၁၂)

(၄၉) နီဝရဏဝိပယုတ္တ နီဝရဏိယဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်)ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် နီဝရဏနှင့် မယှဉ်မူ၍ နီဝရဏ၏အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏။

အချိုသော(မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်)ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် နီဝရဏနှင့် မယှဉ်မှု၍ နီဝရဏ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်)။

အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် နီဝရဏနှင့်လည်း မယှဉ် မှု၍ နီဝရဏ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက်မုတ်။ ။အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့ကို နီဝရဏနှင့်မယှဉ် မှု၍ နီဝရဏ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း နီဝရဏနှင့်လည်း မယှဉ်မှု၍ နီဝရဏ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (နီဝရဏသမ္ပယုတ္တဓမ္မ=အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၅၁၄)

(နီဝရဏ ဂေါစ္စက ဒုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(ဇ-ပရာမာသ^၁ ဂေါစ္စက ဒုက် ၅-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၅၀) ပရာမာသဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ် တဆယ့်ခုနှစ်ပါးတို့သည် မှားသော သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' (ဒိဋ္ဌိ)မမည်ကုန်။

အချိုသော ဓမ္မဓာတ်သည် ပရာမာသမည်၏ (ဒိဋ္ဌိ)၊ အချိုသော ဓမ္မဓာတ်သည် ပရာမာသ မမည်ချေ (ဒိဋ္ဌိကြဉ်သော စေတသိက် ၅၁-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၅၁) ပရာမဒ္ဓဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ပရာမာသ၏ (ဒိဋ္ဌိ၏) အာရုံဖြစ်ကုန်၏။

အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ပရာမာသ၏ (ဒိဋ္ဌိ၏) အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)၊ အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ပရာမာသ၏ အာရုံမဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၅၂) ပရာမာသသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့ သည် ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) မယှဉ်ကုန်။

အချိုသော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) ယှဉ်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး)၊ အချိုသော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ပရာမာသနှင့် မယှဉ်ချေ (ကြွင်းသောစိတ်များ)။

အချိုသော ဓမ္မဓာတ်သည် ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) ယှဉ်၏ (ဒိဋ္ဌိကြဉ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်၌ ရှိသော စေတသိက်များ)၊ အချိုသော ဓမ္မဓာတ်သည် ပရာမာသနှင့် မယှဉ်ချေ (ကြွင်းသောစိတ် တို့၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

၁။ ပရာမာသ=(ပရ=အခြားတပါး၊ အမှန်တရားမှတစ်ပါးဖြစ်သော မှားယွင်းမှု။ အာ=လွန်စွာ။ မသ= သုံးသပ်ခြင်း)မှားသော သုံးသပ်ခြင်း၊ မှားယွင်းစွာသုံးသပ်မှု။ (=ဒိဋ္ဌိ)

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်ကို ပရာမာသနှင့် ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း ပရာမာသနှင့် မယှဉ်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဒိဋ္ဌိ)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၅၂၀)

(၅၃) ပရာမာသ ပရာမဋ္ဌဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့ကို ပရာမာသလည်း မည်၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်။ (ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ပရာမာသ၏ (ဒိဋ္ဌိ၏)အာရုံသာဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်ကုန်။

မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ပရာမာသလည်း မည်၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။

အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ပရာမာသ၏ (ဒိဋ္ဌိ၏) အာရုံသာဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်ချေ (လောကီစိတ်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ပရာမာသ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ပရာမာသလည်း မည်၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (ဒိဋ္ဌိ)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ပရာမာသ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်ချေ (ဒိဋ္ဌိကြည်သော လောကီစိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်၊ သုခုမရုပ်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်ကို ပရာမာသလည်း မည်၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ပရာမာသ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၅၄) ပရာမာသဝိပ္ပယုတ္တ ပရာမဋ္ဌဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) မယှဉ်မူ၍ ပရာမာသ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ပရာမာသနှင့် မယှဉ်မူ၍ ပရာမာသ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ကြည်သော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ပရာမာသနှင့် လည်း မယှဉ်မူ၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့ကို ပရာမာသနှင့် မယှဉ်မူ၍ ပရာမာသ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း ပရာမာသနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၅၂၄)

(ပရာမာသဂေါဇ္ဈက ဒုက္ခ ၅-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(၁၀-မဟန္တရဒုက ၁၄-၃ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၅၅) သာရဗ္ဗဏဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး) ဓာတ်ဆယ်ပါးတို့သည် အာရုံ ပြုခြင်း မရှိကုန် (အာရုံမပြုတတ်ချေ)။

(ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ်ခုနစ်ပါးတို့သည် အာရုံပြုခြင်း ရှိကုန်၏ (အာရုံပြုတတ် ကုန်၏) (စိတ် ၈၉-ပါး အားလုံး)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် အာရုံပြုခြင်းရှိ၏ (အာရုံပြုတတ်၏) (စေတသိက်များ)၊ အချို့ သော ဓမ္မဓာတ်သည် အာရုံပြုခြင်း မရှိ (အာရုံမပြုတတ်ချေ) (သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၅၆) စိတ္တဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ်ခုနစ်ပါးတို့သည် အာရုံကို သိတတ်သော သဘောရှိသော 'စိတ်' မည်ကုန်၏။

(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်တပါးတို့သည် စိတ်မမည်ကုန် (ရုပ် ၂၈-ပါး၊ စေတသိက် ၅၂-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၅၇) စေတသိကဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ် တဆယ့်ခုနစ်ပါးတို့သည် စေတသိက် မမည်ကုန်။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် စေတသိက်မည်၏ (စေတသိက် ၅၂-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ် သည် စေတသိက်မမည်ချေ (သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၅၈) စိတ္တသမ္ပယုတ္တဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး) ဓာတ်ဆယ်ပါးတို့သည် စိတ် နှင့် မယှဉ်ကုန် (ဩဠာရိကရုပ် ၁၂-ပါး)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် စိတ်နှင့်ယှဉ်၏ (စေတသိက် ၅၂-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် စိတ်နှင့် မယှဉ်ချေ (သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဒုကမုတ်။ ။(ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ်ခုနစ်ပါးတို့ကို စိတ်နှင့်ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း စိတ်နှင့် မယှဉ်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (စိတ်ကိုစိတ်နှင့်ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း မယှဉ်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ)။

(၅၉) စိတ္တသံသဒ္ဓဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး) ဓာတ်ဆယ်ပါးတို့သည် စိတ် နှင့် မနီးနှော မရောနှောကုန် (စိတ်နှင့် မယှဉ် ကုန်) (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ အာရုံငါးပါး)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် စိတ်နှင့် နီးနှော၏ (စိတ်နှင့်ယှဉ်၏) (စေတသိက် ၅၂-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် စိတ်နှင့် မနီးနှောချေ (သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဒုကမုတ်။ ။(ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ်ခုနစ်ပါးတို့ကို စိတ်နှင့် နီးနှောရောနှောကုန်၏ဟူ၍၎င်း စိတ်နှင့်မနီးနှောကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန်။

(၆၀) စိတ္တသမုဋ္ဌာနဒုက အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ပသာဒရုပ်ဓာတ် ၅-ပါး၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ်တဆယ့်နှစ်ပါးတို့သည် စိတ် ကြောင့် မဖြစ်ကုန်။

အချို့သော (ရူပဓာတ်၊ သဒ္ဓဓာတ်၊ ဂန္ဓဓာတ်၊ ရသဓာတ်၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့သည် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ္တဇအာရုံငါးပါး၊ စိတ္တဇသုခုမရုပ်၊ စေတသိက် များ)။ အချို့သော (အာရုံ ၅-ပါး၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့သည် စိတ်ကြောင့်မဖြစ်ကုန် (စိတ္တဇမဟုတ်သော အာရုံ ၅-ပါး၊ စိတ္တဇသုခုမရုပ်မှ ကြွင်းသော တိဇသုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ၊ပဒ-၁၅၃၅၊ ၁၅၃၆)

(၆၁) စိတ္တသဟဘုရက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ် တဆယ့်ခုနစ်ပါး တို့သည် စိတ်နှင့်တကွ မဖြစ်ကုန် (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ချေ)။

အချို့သောဓမ္မဓာတ်သည် စိတ်နှင့်တကွဖြစ်၏(စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက်ဖြစ်၏)(စေတသိက် ၅၂-ပါး၊ သုခုမရုပ်ဖြစ်သော ဝိညာတ်ဒွေ)။ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် စိတ်နှင့်တကွမဖြစ်(စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ချေ)(ဝိညာတ်ဒွေကြည်သော သုခုမရုပ် ၁၄-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၆၂) စိတ္တာနုပရိဝတ္ထိဓုက အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ်တဆယ့်ခုနစ်ပါးတို့သည် စိတ်သို့ အစဉ် လိုက်၍ မဖြစ်ကုန်(စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ကုန်)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် စိတ်သို့အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်၏(စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက်ဖြစ်၏) (စေတသိက်များ၊ ဝိညာတ်ဒွေ)။ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် စိတ်သို့အစဉ်လိုက်၍ မဖြစ်ချေ (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ချေ)(ဝိညာတ်ဒွေကြည်သော သုခုမရုပ် ၁၄-ပါး၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၆၃) စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာနဓုက အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ် တဆယ့်ခုနစ်ပါးတို့သည် စိတ်နှင့် လည်း မနီးနှော မရောနှောမူ၍(စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍) စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်ကုန် (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ အာရုံ ၅-ပါး၊ စိတ် ဂဇ-ပါး)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် စိတ်နှင့်လည်း နီးနှောရောနှော၍(စိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၍) စိတ် ကြောင့်လည်း ဖြစ်၏(စေတသိက် ၅၂-ပါး)။ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် စိတ်နှင့်လည်း မနီးနှော မရောနှောမူ၍ (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍) စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်ချေ (သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ၊ပဒ-၁၅၄၁၊ ၁၅၄၂)

(၆၄) စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာန သဟဘုရက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဝိညာဏ ဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ်တဆယ့် ခုနစ်ပါးတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း မနီးနှော မရောနှောမူ၍(စိတ်နှင့် မယှဉ်မူ၍)၊ စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်မူ၍၊ စိတ်နှင့်လည်းတကွ မဖြစ်ကုန်(စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ကုန်)(ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ အာရုံ ၅-ပါး၊ စိတ် ဂဇ-ပါး)။

အချို့သောဓမ္မဓာတ်သည်စိတ်နှင့်လည်း နီးနှောရောနှော၍(စိတ်နှင့်လည်းယှဉ်၍)၊စိတ်ကြောင့် လည်းဖြစ်၍၊ စိတ်နှင့်လည်း တကွဖြစ်၏(စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက်ဖြစ်၏)(စေတသိက် ၅၂-ပါး)။ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် စိတ်နှင့်လည်း မနီးနှော မရောနှောမူ၍ (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍)၊

စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်မူ၍၊ စိတ်နှင့်လည်း တကွမဖြစ်ချေ (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်
ချေ) (သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၅၄၃၊ ၁၅၄၄)

(၆၅) စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဝိညာဏ
ဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ်တဆယ့်
ခုနစ်ပါးတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း မနိုးနှော မရောနှောမူ၍ (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍)၊ စိတ်ကြောင့်
လည်းမဖြစ်မူ၍၊ စိတ်သို့လည်း အစဉ်လိုက်၍ မဖြစ်ကုန် (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ကုန်)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် စိတ်နှင့်လည်း နိုးနှောရောနှော၍ (စိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၍)၊ စိတ်
ကြောင့်လည်း ဖြစ်၍၊ စိတ်သို့လည်း အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်၏ (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် ဖြစ်၏)
(စေတသိက် ၅၂-ပါး)။ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် စိတ်နှင့်လည်း မနိုးနှော မရောနှောမူ၍
(စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍)၊ စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်မူ၍၊ စိတ်သို့လည်း အစဉ်လိုက်၍မဖြစ်ကုန်
(စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ချေ) (သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၅၄၅၊ ၁၅၄၆)

(၆၆) အဇ္ဈတ္တိကဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ပသာဒရုပ်ဓာတ် ၅-ပါး၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး)
ဓာတ် တဆယ့်နှစ်ပါးတို့သည် အတွင်း သန္တာန်၌
ဖြစ်ကုန်၏။ (ရူပဓာတ်၊ သဒ္ဓဓာတ်၊ ဂန္ဓဓာတ်၊ ရသဓာတ်၊ ဖောဠဗ္ဗဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်
ခြောက်ပါးတို့သည် အပ သန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏ (အာရုံ ၅-ပါး၊ ဓမ္မဓာတ် ဖြစ်သော စေတသိက်၊
သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၆၇) ဥပါဒါဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ဖောဠဗ္ဗဓာတ် ကြဉ်သော ရုပ်ဓာတ် ၉-ပါး) ဓာတ်
ကိုးပါးတို့သည် (မဟာဘုတ်ကို) မှီ၍ ဖြစ်ကုန်၏။

(ဖောဠဗ္ဗဓာတ်၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ်ရှစ်ပါးတို့သည် (မဟာဘုတ်ကို) မှီ၍ မဖြစ်ကုန်။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် (မဟာဘုတ်ကို) မှီ၍ ဖြစ်၏ (အာပေါ ကြဉ်သော သုခုမရုပ်
၁၅-ပါး)။ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် (မဟာဘုတ်ကို) မှီ၍ မဖြစ်ချေ (စေတသိက် ၅၂-ပါး၊
အာပေါ၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၅၅၀)

(၆၈) ဥပါဒိဏ္ဍဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ပသာဒရုပ်ဓာတ် ၅-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး)
ဓာတ်ဆယ်ပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော
ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်ကုန်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံ ကြောင့်ဖြစ်၏)
(ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်သည့် ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ ဒွေ ပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀-ပါး)။

သဒ္ဓဓာတ်သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်ချေ
(ကမ္မဇရုပ် မဟုတ်ချေ)။

အချို့သော (မနှောဓာတ်၊ မနှောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်၊ သဒ္ဓဓာတ် ကြဉ်သော ရုပ်အာရုံ
ဓာတ် ၄-ပါး) ဓာတ် ၇-ပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏
အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်ကုန်၏ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့် ဖြစ်၏) (ဒွေ ပဉ္စဝိညာဉ်
ကြဉ်သော လောကီ ဝိပါကစိတ်နှင့် ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ၊ အနေကန် ကမ္မဇရုပ်များ)။

၁။ အတိတ်ဘဝ လောကီ ကုသိုလ်ကံ၊ အကုသိုလ်ကံ။

အချို့သော (မနောဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်၊ သဒ္ဓဓာတ် ကြည်သော ရုပ်အာရုံ ဓာတ် ၄-ပါး) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်ချေ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့် မဖြစ်ချေ) (ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြိယာ၊ ဖိုလ်နှင့်ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ၊ ကမ္မဇရုပ် ကြည်သော တိဇရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ၊ ပဒ-၁၅၅၂)

(မဟန္တရဒကံ ၁၄-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(၁၁-ဥပါဒါနဂေါန္တက ဒုကံ ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၆၉) ဥပါဒါနဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ် တဆယ့်ခုနစ်ပါးတို့သည် ပြင်းစွာကပ်ငြိစွဲလမ်းမှုသဘော 'ဥပါဒါန်' မမည်ကုန်။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဥပါဒါန်မည်၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဥပါဒါန် မမည်ချေ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ ကြည်သော စေတသိက် ၅၀-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၇၀) ဥပါဒါနိယဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံ ဖြစ်ကုန်၏။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်၏ အာရုံ မဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၇၁) ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါး တို့ သည် ဥပါဒါန်နှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) မယှဉ်ကုန်။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ်၌ ရှိသော လောဘကြည်သော လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်ကုန် (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ်၌ ရှိသော လောဘ၊ လောဘမူစိတ် ၈-ပါးမှ ကြွင်းသော မနောဝိညာဏဓာတ် စိတ် ၆၈-ပါးနှင့် ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၇၂) ဥပါဒါန ဥပါဒါနိယဒုကံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့ကို ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်၊ (ထိုဓာတ်တဆယ့် ခြောက်ပါးတို့သည်) ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဥပါဒါန် မမည်ကုန်။

မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ဥပါဒါန်လည်းမည်၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။ အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဥပါဒါန် မမည်ချေ (လောကီစိတ်များ)။

ဒုက်မုတ်။ ။အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်းဖြစ်၍ ဥပါဒါန်လည်း မမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ(လောကုတ္တရာစိတ်များ)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဥပါဒါန် မမည်ချေ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိကြဉ်သော လောကီစိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်)။

ဒုက်မုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်ကို ဥပါဒါန်လည်းမည်၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟူ၍ ၎င်း ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဥပါဒါန် မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ(လောကုတ္တရာ စိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ၊ပဒ-၁၅၆၀)

(၇၃) ဥပါဒါန ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့် ခြောက်ပါးတို့ကို ဥပါဒါန်လည်းမည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဥပါဒါန်နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဥပါဒါန် မမည်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန်။ (ဒုက်မုတ်)

မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ဥပါဒါန်လည်းမည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။
အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ဥပါဒါန်နှင့် (လောဘ၊ဒိဋ္ဌိနှင့်) သာယှဉ်၍ ဥပါဒါန် မမည်ချေ(လောဘမူစိတ် ၈-ပါး)။

ဒုက်မုတ်။ ။အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ဥပါဒါန်နှင့်သာယှဉ်၍ ဥပါဒါန် မမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တစိတ်=လောဘမူစိတ် ၈-ပါးကြဉ်သောစိတ်များ)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် စိတ်၌ရှိသော လောဘ၊ဒိဋ္ဌိ)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ဥပါဒါန်နှင့်သာယှဉ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ချေ (လောဘနှင့် ဒိဋ္ဌိကြဉ်သော လောဘမူစိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ)။

ဒုက်မုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်ကို ဥပါဒါန်လည်းမည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဥပါဒါန်နှင့်သာယှဉ်၍ ဥပါဒါန် မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောဘမူစိတ်မှ တပါးသောစိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ်စိတ်၌ရှိသော လောဘ၊ သုခုမ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ၊ပဒ-၁၅၆၂)

(၇၄) ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တ ဥပါဒါနိယဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏ ဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်)ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့်မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်ကုန်၏။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ်စိတ်၌ရှိသော လောဘ၊ လောဘမူစိတ် ၈-ပါး ကြဉ်သော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်(လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့ကို ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်မှု၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း ဥပါဒါန်နှင့်လည်း မယှဉ်မှု၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဥပါဒါနသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်=ဒိဋ္ဌိဂတ ဝိပ္ပယုတ်စိတ်၌ရှိသော လောဘကြည်သည့် လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်)။ (ဏီ၊ပဒ-၁၅၆၄)

(ဥပါဒါနဂေါဇ္ဈက ဒုက္ခ ၆-ခုအဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(၁၂-ကိလေသဂေါဇ္ဈက ဒုက္ခ ၈-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၇၅) ကိလေသဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါး) ဓာတ် တဆယ့်ခုနှစ်ပါးတို့သည် သတ္တဝါတို့ကို ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ် ညစ်နွမ်းစေတတ်သောသဘော 'ကိလေသာ' မမည်ကုန် (ပသာဒရုပ် ၅-ပါး၊ အာရုံ ၅-ပါး၊ စိတ် ၈၉-ပါး)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ကိလေသာမည်၏ (ကိလေသာတရားကိုယ် ၁၀-ပါး^၁)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ကိလေသာမမည်ချေ (ကိလေသာတရားကိုယ် ၁၀-ပါးကြည့်သော စေတသိက်၊ ၄၂-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၇၆) သံကိလေသိကဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး မနောဓာတ်) ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ကိလေသာ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်၏။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာ၏ အာရုံ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာ၏ အာရုံ မဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၇၇) သံကိလိဋ္ဌဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနော-ဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ကိလေသာ တို့သည် မပူပန်စေအပ် မနှိပ်စက်အပ်ကုန် (ကိလေသာနှင့်မယှဉ်)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ်ကုန်၏ (ကိလေသာနှင့်ယှဉ်၏) (အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာတို့သည် မပူပန်စေအပ်ကုန် (ကိလေသာနှင့်မယှဉ်) (ကုသိုလ်၊ဝိပါက်၊ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ၊ပဒ-၁၅၇၀)

(၇၈) ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ် တဆယ့် ခြောက်ပါးတို့သည် ကိလေသာနှင့်မယှဉ်ချေ။

၁-ကိလေသာ ၁၀-ပါး=လောဘ၊ဒေါသ၊မောဟ၊မာန၊ဒိဋ္ဌိ၊ဝိစိကိစ္ဆာ၊ထိနု၊ဥဒ္ဓစ္စ၊အဟိရိကာ၊အနောတ္တပ္ပ။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာနှင့်ယှဉ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာနှင့် မယှဉ်ကုန် (ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၅၇၂)

(၇၉) ကိလေသ သံကိလေသိကဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့ကို ကိလေသာလည်းမည်၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်းဖြစ်ကုန်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန်၊ (ထိုဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည်) ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ကိလေသာ မမည်ချေ။

မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။

အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ကိလေသာမမည်ချေ (လောကီစိတ်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ကိလေသာ မမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ (ကိလေသာတရားကိုယ် ၁၀-ပါး)၊ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ကိလေသာ မမည်ချေ (ကိလေသာတရားကိုယ်ကြင်သော လောကီစိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်ကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း၊ ကိလေသာ၏အာရုံသာဖြစ်၍ ကိလေသာ မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောကုတ္တရာစိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၅၇၄)

(၈၀) ကိလေသ သံကိလိဋ္ဌဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့ကို ကိလေသာလည်းမည်၍ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း (ကိလေသာနှင့် ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း)၊ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်ဖြစ်၍ (ကိလေသာနှင့် ယှဉ်၍) ကိလေသာ မမည်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ။

မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ကိလေသာလည်းမည်၍ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်၏ (ကိလေသာနှင့် ယှဉ်၏)ဟု မဆိုအပ်ချေ။

အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်၍ (ကိလေသာနှင့် ယှဉ်၍) ကိလေသာမမည်ချေ (အကုသိုလ်စိတ်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်၍ (ကိလေသာနှင့် ယှဉ်၍) ကိလေသာ မမည်ဟူ၍ မဆိုအပ်ချေ (ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ်များ)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်၏ (ကိလေသာတရားကိုယ် ၁၀-ပါး)။ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်၍ (ကိလေသာနှင့် ယှဉ်၍) ကိလေသာ မမည်ချေ (ကိလေသာတရားကိုယ် ၁၀-ပါး ကြည့်သော အကုသိုလ်စိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်ကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်၏ ဟူ၍၎င်း (ကိလေသာနှင့် ယှဉ်၍ ဟူ၍၎င်း) ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်၍ ကိလေသာ မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၅၇၇)

(ဂ၁) ကိလေသ ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့ကို ကိလေသာလည်းမည်၍ ကိလေသာနှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ ကိလေသာနှင့်သာ ယှဉ်၍ ကိလေသာ မမည်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန်(ဒုက္ခမုတ်)။

မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာနှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ။
အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ကိလေသာနှင့်သာ ယှဉ်၍ ကိလေသာ မမည်ချေ (အကုသိုလ်စိတ်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော မနောဝိညာဏဓာတ်ကို ကိလေသာနှင့်သာယှဉ်၍ ကိလေသာမမည်ဟု မဆိုအပ်ချေ (ကိလေသဝိပွယုတ္တစိတ်=ကုသိုလ်၊ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်များ)။

အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာနှင့်လည်း ယှဉ်၏ (ကိလေသာတရားကိုယ် ၁၀-ပါး)။ အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ကိလေသာနှင့်သာယှဉ်၍ ကိလေသာ မမည်ချေ (ကိလေသာတရားကိုယ် ၁၀-ပါးကြည့်သည့် အကုသိုလ်စိတ်၌ရှိသော စေတသိက်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဓမ္မဓာတ်သည် ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာနှင့်လည်း ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း ကိလေသာနှင့်သာယှဉ်၍ ကိလေသာ မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ကိလေသဝိပွယုတ္တဓမ္မ=ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ်တို့၌ရှိသော စေတသိက်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၅၇၈)

(ဂ၂) ကိလေသဝိပွယုတ္တ သံကိလေသိကဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ကိလေသာနှင့် မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်)ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာနှင့် မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)။ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် (လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက်မုတ်။ ။အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့ကို ကိလေသာနှင့် မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း၊ ကိလေသာနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ကိလေသာသမ္ပယုတ္တဓမ္မ= အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၅၈၀)

(ကိလေသဂေါဇ္ဈက ဒုက် ၈-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(၁၃-ပိဋိ ဒုက် ၁၈-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၈၃) ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဒုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်)ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့ကို (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာမြင်သဖြင့်) 'ဒဿန'မည်သော သောတာပတ္တိမဂ်သည် မပယ်အပ်ကုန်။

အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်)ဓာတ်နှစ်ပါးတို့ကို သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဝိစိကိစ္ဆာစိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချိုသော(မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့ကို သောတာပတ္တိမဂ်သည် မပယ်အပ်ကုန် (ကြွင်းသေစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၅၈၁,၁၅၈၂)

(၈၄) ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့ကို (သောတာပတ္တိမဂ်မြင်ပြီးသည့် နိဗ္ဗာန်ကို ပျားများခြင်းအားဖြင့် တဖန်ထပ်၍ မြင်သဖြင့်) 'ဘာဝနာ'မည်သော အထက်မဂ်သုံးခုတို့သည် မပယ်အပ်ကုန်။

အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့ကို အထက်မဂ်သုံးခုတို့သည် ပယ်အပ်ကုန်၏(ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ် ၄-ပါး၊ ဒေါသမူဒ္ဓေ၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၊ ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ)၊ အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်)ဓာတ်နှစ်ပါးတို့ကို အထက်မဂ်သုံးခုတို့သည် မပယ်အပ်ကုန်(ကြွင်းသေစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၅၈၃,၁၅၈၄)

(၈၅) ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဟေတုဒုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်)ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ဒဿနမည်သော သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်^၁ မရှိကုန် (ဟိတ်နှင့်မယှဉ်ကုန်)။

အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်)ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိကုန်၏ (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်ကုန်၏) (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မောဟကြဉ်သော ဝိစိကိစ္ဆာစိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချိုသော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ပယ်အပ်သော ဟိတ်မရှိကုန်(ဟိတ်နှင့်မယှဉ်ကုန်)(ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်၌ရှိသော မောဟ၊ ကြွင်းသေစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၅၈၅, ၁၅၈၆)

၁။ သောတာပတ္တိမဂ်ပယ်သည့် ဟိတ်များမှာ—လောဘမူ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ရှိသော လောဘနှင့် မောဟ၊ ဝိစိကိစ္ဆာသံဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟတို့သာဖြစ်သည်။

(၈၆) ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏ
 ဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်)
 ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ဘာဝနာမည်သော အထက်မဂ်သုံးခုတို့ ပယ်အပ်သောဟိတ်
 မရှိကုန်။

အချို့သော(မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်)ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အထက်မဂ်သုံးခုတို့ ပယ်အပ်
 သော ဟိတ်ရှိကုန်၏(ဟိတ်နှင့်ယှဉ်ကုန်၏) (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဒေါသမူဒ္ဓေစိတ္တုပ္ပါဒ်၊
 မောဟကြည်သည့် ဥဒ္ဓစ္စစိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော(မနောဝိညာဏဓာတ်၊ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့
 သည် အထက်မဂ်သုံးခုတို့ ပယ်အပ်သော ဟိတ်မရှိကုန်(ဟိတ်နှင့်မယှဉ်ကုန်) (ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌
 ရှိသော မောဟ၊ ကြွင်းသောစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၅၇၇,၁၅၇၈)

(၈၇) သဝိတက္ကဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး)
 ဓာတ်တဆယ့်ငါးပါးတို့သည် ဝိတက် မရှိကုန် (ဝိတက်
 နှင့် မယှဉ်ကုန်)။

မနောဓာတ်သည် ဝိတက် ရှိ၏ (ဝိတက်နှင့် ယှဉ်၏) (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ သမ္ပဒိစ္ဆိန်း ဒွေး)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဝိတက်ရှိကုန်၏
 (ဝိတက်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (မနောဓာတ်ကြည်သော သဝိတက္ကစိတ် ၅၂-ပါး၊ ဝိတက် ကြည်သည့်
 သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသော စေတသိက်များ)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊
 ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဝိတက် မရှိကုန် (ဝိတက်နှင့် မယှဉ်ကုန်) (ကြွင်းသော
 စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သဝိတက္ကစိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသော ဝိတက် ၅၅-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၈၈) သဝိစာရဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး) ဓာတ်
 တဆယ့်ငါးပါးတို့သည် ဝိစာရမရှိကုန် (ဝိစာရနှင့်
 မယှဉ်ကုန်)။

မနောဓာတ်သည် ဝိစာရ ရှိ၏ (ဝိစာရနှင့် ယှဉ်၏) (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ သမ္ပဒိစ္ဆိန်း ဒွေး)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဝိစာရ ရှိကုန်၏
 (ဝိစာရနှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (မနောဓာတ်ကြည်သော သဝိစာရစိတ် ၆၃-ပါး၊ ဝိစာရကြည်သည့်
 သဝိစာရစိတ် ၆၆-ပါး၌ရှိသော စေတသိက်များ)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်)
 ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဝိစာရ မရှိကုန် (ဝိစာရနှင့် မယှဉ်ကုန်) (ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သဝိစာရ
 စိတ်၌ရှိသော ဝိစာရ ၆၆-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၅၉၂)

(၈၉) သပ္ပိတိကဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ်၊ မနောဓာတ်)
 ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ပီတိ မရှိကုန် (ပီတိ
 နှင့် မယှဉ်ကုန်)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ပီတိ ရှိကုန်၏
 (ပီတိနှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (သပ္ပိတိကစိတ် ၅၁-ပါး၊ ပီတိ ကြည်သော ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ)၊
 အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ပီတိ မရှိကုန် (ပီတိနှင့်

မယှဉ်ကုန်) (ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သပ္ပိတိကစိတ် ၅၁-ပါး၌ရှိသော ပီတိ ၅၁-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၉၀) ပီတိသဟဂတဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါး တို့သည် ပီတိနှင့်တကွ မဖြစ်ကုန် (ပီတိနှင့် မယှဉ်ကုန်)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ပီတိနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (ပီတိနှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (သပ္ပိတိကစိတ် ၅၁-ပါး၊ ပီတိကြဉ်သော ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ပီတိနှင့်တကွ မဖြစ်ကုန် (ပီတိနှင့် မယှဉ်ကုန်) (ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သပ္ပိတိကစိတ် ၅၁-ပါး၌ရှိသော ပီတိ ၅၁-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၅၉၆)

(၉၁) သုခသဟဂတဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ စက္ခုဝိညာဏဓာတ်၊ သောတ ဝိညာဏဓာတ်၊ ဃာနဝိညာဏဓာတ်၊ ဇိဝှိ-ဝိညာဏဓာတ်တည်းဟူသော စတုဝိညာဏဓာတ် ၄-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ငါးပါးတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ်ကုန် (သုခဝေဒနာနှင့် မယှဉ်ချေ)။

အချို့သော (ကာယဝိညာဏဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်သုံးပါးတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့် တကွဖြစ်ကုန်၏ (သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (သုခသဟဂုတ်စိတ်^၁ ၆၃-ပါး၊ ဝေဒနာကြဉ်သော ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ)၊ အချို့သော(ကာယဝိညာဏဓာတ်၊ မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်သုံးပါးတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့်တကွမဖြစ်ကုန်(သုခဝေဒနာနှင့် မယှဉ်ကုန်) (ကြွင်းသောစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခသဟဂုတ်စိတ် ၆၃-ပါး၌ရှိသော သုခဝေဒနာ ၆၃-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၅၉၇)

(၉၂) ဥပေက္ခာသဟဂတဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ကာယဝိညာဏဓာတ်) ဓာတ် တဆယ့်တပါးတို့သည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် တကွမဖြစ်ကုန် (ဥပေက္ခာနှင့် မယှဉ်ကုန်)။

(ကာယဝိညာဏဓာတ် ကြဉ်သည့် စတုဝိညာဏဓာတ် ၄-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်ငါးပါးတို့သည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (စက္ခု၊ သောတ၊ ဃာန၊ ဇိဝှိဝိညာဏဓာတ် ၄-ပါးနှင့် မနောဓာတ် ကြဉ်သော ဥပေက္ခာသဟဂုတ် စိတ် ၄၄-ပါး၊ ဝေဒနာကြဉ်သော ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ်ကုန် (ဥပေက္ခာနှင့် မယှဉ်ကုန်) (ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ပါး၌ရှိသော ဥပေက္ခာဝေဒနာ ၅၅-ပါး၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၆၀၀)

၁။ သုခသဟဂုတ်စိတ်တို့ကို ရေတွက်ရာ၌ သောမနဿဝေဒနာ သုခဝေဒနာတို့နှင့် ယှဉ်သည့် စိတ်အားလုံးကို ရေတွက်ထားသည်။

(၉၃) ကာမာဝစရဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ် တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ကာမတဏှာ၏ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော ‘ကာမတရား’ဖြစ်ကုန်၏ (ကာမာဝစရ မည်၏)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်)ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ကာမတဏှာ၏ ကျင်လည် ရာဖြစ်သော ကာမတရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကာမာဝစရ မည်၏) (ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀-ပါးနှင့် မနော- ဓာတ်ကြည့်သော ကာမာဝစရစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မ- ဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ကာမတဏှာ၏ကျင်လည်ရာဖြစ်သော ကာမာဝစရတရားမဟုတ်ကုန် (မဟဂ္ဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏိ၊ပဒ-၁၆၀၂)

(၉၄) ရူပါဝစရဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနော- ဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ရူပတဏှာ၏ ကျင်လည်ရာ မဖြစ်ကုန် (ရူပါဝစရ မမည်ကုန်)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ရူပတဏှာ၏ ကျင်လည် ရာဖြစ်သော ရူပဘုံ၌သက်ဝင်၍ဖြစ်သော ‘ရူပါဝစရ’ဖြစ်ကုန်၏(ရူပါဝစရစိတ္တုပ္ပါဒ်)၊အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ရူပတဏှာ၏ ကျင်လည်ရာ မဖြစ်ကုန် (ကာမ၊ အရူပ၊ လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၉၅) အရူပါဝစရဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနော ဓာတ်)ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် အရူပတဏှာ ၏ ကျင်လည်ရာမဖြစ်ကုန် (အရူပါဝစရမမည်ချေ)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အရူပတဏှာ၏ ကျင်လည် ရာဖြစ်သော အရူပဘုံ၌သက်ဝင်၍ဖြစ်သော ‘အရူပါဝစရတရား’ဖြစ်ကုန်၏ (အရူပါဝစရစိတ္တုပ္ပါဒ် များ)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အရူပတဏှာ၏ ကျင်လည်ရာမဖြစ်ကုန် (ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၉၆) ပရိယာပန္နဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ဘုံ သုံးပါး၌ဖြစ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးဝင်ကုန်၏ (ပရိယာပန္န)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးဝင်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်)ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးမဝင်ကုန်(လောကုတ္တရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၉၇) နိယျာနိကဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော ‘နိယျာနိက’တရားမဟုတ်ကုန် (အနိယျာနိက)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော 'နိယျာနိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နိယျာနိက) (မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော 'နိယျာနိက' တရားမဟုတ်ကုန် (ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၉၈) နိယတဒုက္ခံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် မိစ္ဆတ္တနိယတနှင့် သမ္မတ္တနိယတမဟုတ်ကုန် (အနိယတ)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အကျိုးပေး မြဲကုန်၏ (နိယတ) (နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ၊ အဟေတုကဒိဋ္ဌိ၊ အကြိယဒိဋ္ဌိတည်းဟူသော နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်၏ သတ္တမဇော စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ပဉ္စာနန္တရိယကံ၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ဒေါသမူဒွေတို့၏ သတ္တမဇော စိတ္တုပ္ပါဒ်၊မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် အကျိုးပေး မမြဲကုန် (အနိယတ)၊ (ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။ (ဏီ၊ ပဒ-၁၆၁၊ ၁၆၂)

(၉၉) သဉ္စတ္တရဒုက္ခံ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ မနောဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် မိမိထက် လွန်မြတ်သော တရားရှိကုန်၏။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် မိမိထက် လွန်မြတ်သော တရားရှိကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် မိမိထက် လွန်မြတ်သော တရားမရှိကုန် (လောကုတ္တရာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၀၀) သရဏဒုက္ခံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ရုပ်ဓာတ် ၁၀-ပါး၊ ပဉ္စဝိညာဏဓာတ် ၅-ပါး၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်တဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ငိုကြွေးကြောင်း 'ရဏ'ဟု ဆိုအပ်သော ကိလေသာ မရှိကုန် (ကိလေသာနှင့် မယှဉ်ကုန်) (အရဏ)။

အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ငိုကြွေးကြောင်း 'ရဏ'ဟု ဆိုအပ်သော ရာဂစသော ကိလေသာ ရှိကုန်၏ (ကိလေသာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော (မနောဝိညာဏဓာတ်၊ ဓမ္မဓာတ်) ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ငိုကြွေးကြောင်း

၁။ မိစ္ဆတ္တတိက်ကြည့်။

၂။ 'အနိယတ'ပုဒ်၌ (၁) အကျိုးမပေးသောတရားများနှင့် (၂) အကျိုးပေးရာ၌အကြောင်းသင့် အခွင့်သာသောအခါများ၌သာ အကျိုးပေးနိုင်၍ ဧကန်အကျိုးပေးသည်ဟု မဆိုနိုင်သောတရားများ အကျိုးဝင်သည်။

၃၆၀

အဘိဓမ္မာ ဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန်

‘ရုဏ’ဟု ဆိုအပ်သော ဣဂစသော ကိလေသာ မရှိကုန် (ကိလေသာနှင့် မယှဉ်ကုန်) (ကြွင်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ သုခုမရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

(ပိဋိဒုက် ၁၈-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(ဒုက ပညာပုစ္ဆကနည်း ပြီး၏။)

(ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ကို ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကို ပြသော

‘ပညာပုစ္ဆက’နည်း ပြီး၏။)

ဓာတ် ၁၈-ပါးတို့ကို တိက်, ဒုက်တို့ဖြင့် အမေးအဖြေပြု၍ ဟောကြားအပ်သော

‘ပညာပုစ္ဆက’နည်း ပြီး၏။

မိမိ၏ ရှိရင်းသဘောကို ဆောင်ထားမှု ‘ဓာတ်’ ၁၈-ပါးတို့ကို ဝေဖန်၍ ဟောကြားအပ်သော

‘ဓာတုဝိဘင်း’ ပြီးပြီ။

ဓာတုဝိဘင်္ဂါ နိဋ္ဌိတော။

၄-သဒ္ဓိဝိဘင်္ဂိ

(အမှန်သဘော‘သစ္စာ’တို့ကို ဝေဖန်၍ပြသော သစ္စဝိဘင်း)

၁-သုတ္တန္တဘာဇနီယ

(သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်၍ ဟောကြားအပ်သော ‘သုတ္တန္တဘာဇနီယ’နည်း)

အရိယသစ္စာလေးပါး ၁၇၉။ မဂ်ဖိုလ်ကိုရ၍ ဖြူစင်မြင့်မြတ်သဖြင့် ‘အရိယာ’ ဟု ခေါ်တွင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သည့် အမှန်သဘော ‘အရိယသစ္စာ’လေးပါးတို့ကား—

- (၁) အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော အမှန်ဆင်းရဲမှု ‘ဒုက္ခအရိယသစ္စာ’။
- (၂) အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော အမှန်ဆင်းရဲမှု ဖြစ်ပွားကြောင်း ‘ဒုက္ခသမုဒယ-အရိယသစ္စာ’။
- (၃) အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော အမှန်ဆင်းရဲချုပ်မှု ‘ဒုက္ခနိရောဓအရိယသစ္စာ’။
- (၄) အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော အမှန် ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် ‘ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါအရိယသစ္စာ’တို့တည်း။

၁-ဒုက္ခအရိယသစ္စာ

(အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော ဆင်းရဲမှုအမှန်သဘော)

ဒုက္ခအရိယသစ္စာ ၁၂-မျိုး ၁၉၀။ ထိုအရိယသစ္စာ ၄-မျိုးတို့တွင် အဘယ်သည် အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော ဆင်းရဲမှုအမှန်သဘော ‘ဒုက္ခအရိယသစ္စာ’ မည်သနည်း။

- (ဘဝသစ်၌ ရုပ်နာမ်တို့တဖန်) ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ဇာတိ* (ပဋိသန္ဓေနေခြင်း) သည်လည်း ဆင်းရဲ၏။
- အိုခြင်း ‘ဇရာ’ သည်လည်း ဆင်းရဲ၏။
- သေခြင်း ‘မရဏ’ သည်လည်း ဆင်းရဲ၏။
- စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း ‘သောက’၊
- ငိုကြွေး ပူဆွေး မြည်တမ်းခြင်း ‘ပရိဒေဝ’၊
- (ကိုယ်) ဆင်းရဲခြင်း ‘ဒုက္ခ’၊
- စိတ်နှလုံးမသာယာခြင်း ‘ဒေါမနဿ’၊
- အလွန်အမင်း ပြင်းစွာ ပူဆွေး ပင်ပန်းပူလောင်ခြင်း ‘ဥပါယာသ’ တို့သည်လည်း ဆင်းရဲကုန်၏။

၁။ အရိယာ = မဂ်ဖိုလ်ရသူ၊ ကိလေသာတို့မှ စင်ကြယ်သူ၊ ကိလေသာအညစ်အကြေးတို့မှ စင်ကြယ်၍ မြင့်မြတ်သူ။
* ကိလေသာအညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းဝေးစေတတ်သော သဘော (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၃၁-၃၇)။

မချစ်မနှစ်သက်အပ်သည်တို့နှင့် အတူယှဉ်တွဲ ပေါင်းဖော်နေခြင်းသည် ဆင်းရဲ၏။

ချစ်နှစ်သက်အပ်သည်တို့နှင့် ကွဲကွာကွေ့ကွင်းခြင်းသည် ဆင်းရဲ၏။

အကြင် အလိုရှိအပ်သည်ကိုလည်း မရ၊ ထိုမရခြင်းသည်လည်း ဆင်းရဲ၏။

အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် ဥပါဒါန်၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် ဆင်းရဲကုန်၏။

(၁) ဇာတိ ၁၉၁။ ထိုဒုက္ခအရိယသစ္စာ ၁၂-မျိုးတို့တွင် အဘယ်သည် (ဘဝသစ်၌ ရုပ် နာမ်တို့ တဖန်) ဖြစ်ပေါ်ခြင်း 'ဇာတိ' (ပဋိသန္ဓေ နေခြင်း) မည် သနည်း။

ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ ထိုထို သတ္တဝါ အစုအပေါင်းအဖွဲ့၌ (ထိုထိုသတ္တဝါတို့ဖြစ်ရာ ဘုံဘဝ၌) အကြင် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း 'ဇာတိ'၊ ကောင်းစွာ (ပြည့်စုံစွာ) ဖြစ်ပေါ်ခြင်း 'သဉ္ဇာတိ'၊ (အမိဝမ်းတွင်း, ဥဒ္ဓံ တွင်းသို့) ဝင်ရောက် သက်ရောက်ခြင်း 'ဩက္ကန္တိ'၊ အသစ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း 'အဘိနိဗ္ဗတ္တိ'၊ ခန္ဓာတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ခြင်း 'ခန္ဓ ပါတုဘာဝ'၊ စိတ် စေတသိက်တို့ ဖြစ်ရာ ဖြစ်ကြောင်း 'အာယတန' တို့ကို တဖန် ရခြင်းသည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို (ဘဝသစ်၌ ရုပ်နာမ်တို့၏ တဖန်) ဖြစ်ပေါ်ခြင်း 'ဇာတိ' (ပဋိသန္ဓေ နေခြင်း) ဟု ဆိုအပ်၏။

(၂) ဇရာ ၁၉၂။ ထိုဒုက္ခအရိယသစ္စာ ၁၂-မျိုးတို့တွင် အဘယ်သည် အိုခြင်း (ရင့်ရော် ခြင်း) 'ဇရာ' မည်သနည်း။

ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ ထိုထိုဘဝ၌ (ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ နေရာဘုံ၊ ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ ဘဝ၌) ထိုထိုသတ္တဝါ အစု အပေါင်း အဖွဲ့၌ အကြင် အိုခြင်း (ရင့်ရော်ခြင်း) 'ဇရာ'၊ အကြင် အိုမင်း ရင့်ရော်ပုံ အခြင်းအရာ 'ဇီရဏတာ'၊ အကြင် သွားကျိုးခြင်း 'ခဏ္ဍိစုံ'၊ အကြင် ဆံပင်ဖြူခြင်း 'ပါလိစုံ'၊ အကြင် အရေတွန့်ခြင်း 'ဝလိတ္တစတာ'၊ အကြင် အသက် ဆုတ်ယုတ်ခြင်း 'အာယုနော သံဟာနိ'၊ အကြင် (မျက်စိ နားစသော) ဣန္ဒြေတို့၏ ရင့်ရော် (ယိုယွင်း) ခြင်း 'ဣန္ဒြိယ ပရိပါက'သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို အိုခြင်း (ရင့်ရော်ခြင်း) 'ဇရာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

(၃) မရဏ ၁၉၃။ ထိုဒုက္ခအရိယသစ္စာ ၁၂-မျိုးတို့တွင် အဘယ်သည် သေခြင်း 'မရဏ' မည်သနည်း။

ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ ထိုထိုသတ္တဝါအပေါင်းအဖွဲ့မှ (ထိုထိုသတ္တဝါအဖြစ်မှ) အကြင် ရွှေ့လျော့ခြင်း 'စုတိ'၊ အကြင် ရွှေ့လျော့သော အခြင်းအရာ 'စဝနတာ'၊ အကြင် ပျက်စီးခြင်း ဘေဒ'၊ အကြင် ကွယ်ပျောက်ခြင်း အန္တရဓာန'၊ အကြင် သေဆုံးခြင်း 'မစ္စု'၊ အကြင် အသက်ကို စွန့်ခြင်း 'မရဏ'၊ (အသက်ရှင်ခြင်း၏) အကြင် အဆုံးစွန်သောအခါကို ပြုခြင်း 'ကာလကိရိယာ'၊ အကြင် ခန္ဓာတို့၏ ပျက်စီးခြင်း 'ခန္ဓဘေဒ'၊ ခန္ဓာကိုယ်အကောင်ကိုပစ်ချခြင်း (အသုဘ အသေကောင်ကို မသာချခြင်း)

၁။ ဥပါဒါန်ကွဉ္စာ ၅-ပါး=လောကီနာမ်ခန္ဓာ ၄-ပါး၊ ရုပ်ခန္ဓာ။ (လောကီစိတ်, စေတသိက်, ရုပ်)

‘ကဋေဝရနိက္ခေပ’၊ ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ ပြတ်စဲခြင်း (အသက်၏ ပြတ်စဲခြင်း) ‘ဇီဝိတိန္ဒြေ ဥပစ္စေဒ’သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို သေခြင်း ‘မရဏ’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၄) သောက ၁၉၄။ ထိုဒုက္ခအရိယသစ္စာ ၁၂-မျိုးတို့တွင် အဘယ်သည် စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း ‘သောက’မည်သနည်း။

ဆွေမျိုးပျက်စီးခြင်းနှင့်တွေ့သူ၏ ၎င်း‘ဉာတိဗျသန’၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပျက်စီးခြင်းနှင့် တွေ့သူ၏ ၎င်း‘ဘောဂဗျသန’၊ အနာဇရာဂါကြောင့် ပျက်စီးခြင်းနှင့် တွေ့သူ၏ ၎င်း‘ရောဂဗျသန’၊ သီလ ပျက်ခြင်းနှင့် တွေ့သူ၏ ၎င်း‘သီလဗျသန’၊ အယု(ဝါဒ) ပျက်ခြင်းနှင့် တွေ့သူ၏ ၎င်း (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အယုဂ္ဂိသူ၏၎င်း) ‘ဒိဋ္ဌိဗျသန’၊ ပျက်စီးခြင်း တခုခုနှင့် ပြည့်စုံသူ၏၎င်း (ပျက်စီးခြင်းတစုံတခုနှင့် မလွတ်ကင်းသူ၏၎င်း)၊ ဆင်းရဲမှု သဘောတရားနှင့် တွေ့သူ၏၎င်း၊ အကြင် စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း ‘သောက’၊ အကြင် စိုးရိမ်သော အခြင်းအရာ ‘သောစနာ’၊ အကြင် စိုးရိမ်သူ၏အဖြစ် ‘သောစိတတ္ထ’၊ အကြင် အတွင်း၌ပူဆွေးခြင်း ‘အန္တောသောက’၊ အကြင် အတွင်း၌ လွန်စွာပူ ပန်ခြင်း ‘အန္တောပရိသောက’၊ အကြင်စိတ်ပူလောင်ခြင်း (မှိုင့်တေ့ခြင်း) ‘စေတသော ပရိဇ္ဈာ-ယန’၊ အကြင်စိတ်ဆင်းရဲခြင်း (စိတ်နှလုံးမသာယာခြင်း) ‘ဒေါမနဿ’၊ အကြင် စိုးရိမ်မှု စူးဝင်ခြင်း (သောကဟူသောငြောင့်) ‘သောကသလ္လ’သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း ‘သောက’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၅) ပရိဒေဝ ၁၉၅။ ထိုဒုက္ခအရိယသစ္စာ ၁၂-မျိုးတို့တွင် အဘယ်သည် ငိုကြွေးမြည်တမ်း ခြင်း ‘ပရိဒေဝ’ မည်သနည်း။

ဆွေမျိုးပျက်စီးခြင်းနှင့် တွေ့သူ၏၎င်း ‘ဉာတိဗျသန’၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာပျက်စီးခြင်းနှင့် တွေ့သူ၏ ၎င်း‘ဘောဂဗျသန’၊ အနာဇရာဂါကြောင့် ပျက်စီးခြင်းနှင့် တွေ့သူ၏ ၎င်း‘ရောဂဗျသန’၊ သီလ ပျက်စီးခြင်းနှင့် တွေ့သူ၏ ၎င်း‘သီလဗျသန’၊ အယုဝါဒ ပျက်စီးခြင်းနှင့် တွေ့သူ၏ ၎င်း (မိစ္ဆာ ဒိဋ္ဌိအယုဂ္ဂိသူ၏၎င်း) ‘ဒိဋ္ဌိဗျသန’၊ ပျက်စီးခြင်းတခုခုနှင့် ပြည့်စုံသူ၏၎င်း (ပျက်စီးခြင်းတစုံတခုနှင့် မလွတ်ကင်းသူ၏၎င်း)၊ ဆင်းရဲမှုသဘောတရားနှင့် တွေ့သူ၏၎င်း၊ အကြင် လွန်စွာ ငိုကြွေး မြည်တမ်းခြင်း (တစုံတစဉ်ကို ရည်ညွှန်းထုတ်ဖော် ခေါ်ဝေါ်၍ ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်း) ‘အာဒေဝ’၊ အလွန်ပြင်းစွာ ငိုကြွေးခြင်း (ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ဖွဲ့နွဲ့၍ လှိုက်လှိုက်လဲလဲ ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်း) ‘ပရိဒေဝ’၊ လွန်စွာ ငိုကြွေးသော အခြင်းအရာ ‘အာဒေဝနာ’၊ အလွန်ပြင်းစွာ ငိုကြွေးသော အခြင်းအရာ ‘ပရိဒေဝနာ’၊ လွန်စွာ ငိုကြွေးသူ၏ အဖြစ် ‘အာဒေဝိတတ္ထ’၊ အလွန်ပြင်းစွာ ငိုကြွေးသူ၏အဖြစ် ‘ပရိဒေဝိတတ္ထ’၊ ဆိုမြည်တမ်းခြင်း ‘ဝါစာ’၊ အချည်းနှီးအကျိုးမရှိ ငိုယို ဆိုမြည်တမ်းခြင်း ‘ပလာပ’၊ ဖောက်ဖောက် ပြန်ပြန် ငိုယို ဆိုမြည်တမ်းခြင်း ‘ဝိပ္ပလာပ’၊ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ငိုယိုမြည်တမ်းခြင်း ‘လာလပ္ပ’၊ အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် ငိုယိုဆိုမြည်တမ်းသော

၁။ သတိကင်းလွတ်လျက် မပြောသင့် မဆိုသင့်သော စကားတို့ကို ပရမ်းပတာ ဆိုမြည်တမ်းကာ ငိုယိုခြင်း။

၂။ သူရွေးပမာ ဝါကျဆုံးအောင်မှ မပြောဆိုနိုင်ဘဲ အဆက်အစပ်မရှိ တခုပြီးတခု ယောင်ယမ်း မြည် တမ်းကာ ငိုယိုခြင်း။

အခြင်းအရာ ‘လာလပုနာ’၊ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ငိုယိုဆိုမြည်တမ်းသူ၏အဖြစ် ‘လာလပို့တတ္တိ’သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်း ‘ပရိဒေဝ’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၆) ဒုက္ခ ၁၉၆။ ထို ဒုက္ခအရိယသစ္စာ ၁၂-မျိုးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှု ‘ဒုက္ခ’ မည်သနည်း။

အကြင် ကိုယ်၌ဖြစ်သော မသာယာခြင်း ‘ကာယိက အသာတ’၊ အကြင် ကိုယ်၌ဖြစ်သော ဆင်းရဲခြင်း ‘ကာယိက ဒုက္ခ’၊ အကြင် ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော မသာယာခြင်းကို ခံစားမှု ‘ကာယသမ္ပဿဇံ အသာတ ဝေဒယိတံ’၊ (ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော) ဆင်းရဲမှုကို ခံစားခြင်း ‘ကာယသမ္ပဿဇံ ဒုက္ခံ ဝေဒယိတံ’၊ အကြင်ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော မသာယာမှုကို ခံစားခြင်း ‘ကာယမ္ပဿဇာ အသာတာ ဝေဒနာ’၊ (ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော) ဆင်းရဲမှုကို ခံစားခြင်း ‘ကာယသမ္ပဿဇာ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ’သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို ဆင်းရဲမှု ‘ဒုက္ခ’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၇) ဒေါမနဿ ၁၉၇။ ထို ဒုက္ခအရိယသစ္စာ ၁၂-မျိုးတို့တွင် အဘယ်သည် စိတ်နှလုံး မသာယာခြင်း ‘ဒေါမနဿ’မည်သနည်း။

အကြင် စိတ်၌ဖြစ်သော မသာယာခြင်း ‘စေတသိကံ အသာတ’၊ အကြင် စိတ်၌ဖြစ်သော ဆင်းရဲခြင်း ‘စေတသိကံ ဒုက္ခ’၊ အကြင် စိတ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော မသာယာမှုကို ခံစားခြင်း ‘စေတောသမ္ပဿဇံ အသာတ ဝေဒယိတံ’၊ အကြင် (စိတ်အတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော) ဆင်းရဲမှုကို ခံစားခြင်း ‘စေတောသမ္ပဿဇံ ဒုက္ခံ ဝေဒယိတံ’၊ အကြင် စိတ်အတွေ့ကြောင့် ဖြစ်သော မသာယာမှုကို ခံစားခြင်း ‘စေတောသမ္ပဿဇာ အသာတာ ဝေဒနာ’၊ အကြင် (စိတ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော) ဆင်းရဲမှုကို ခံစားခြင်း ‘စေတောသမ္ပဿဇာ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ’သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို စိတ်နှလုံးမသာယာခြင်း ‘ဒေါမနဿ’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၈) ဥပါယာသ ၁၉၈။ ထိုဒုက္ခအရိယသစ္စာ ၁၂-မျိုးတို့တွင် အဘယ်သည် အလွန်အမင်း ပြင်းစွာပူလောင်ပင်ပန်းခြင်း ‘ဥပါယာသ’ မည်သနည်း။

ဆွေမျိုးပျက်စီးခြင်းနှင့် တွေ့သူ၏ငှင်း ‘ဉာတိဗျသန’၊ စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပျက်စီးခြင်းနှင့် တွေ့သူ၏ ငှင်း ‘ဘောဂဗျသန’၊ အနာရောဂါကြောင့် ပျက်စီးခြင်းနှင့် တွေ့သူ၏ငှင်း ‘ရောဂဗျသန’၊ သီလ ပျက်ခြင်းနှင့် တွေ့သူ၏ငှင်း ‘သီလဗျသန’၊ အယူဝါဒ ပျက်စီးခြင်းနှင့် တွေ့သူ၏ငှင်း (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အယူရှိသူ၏ငှင်း) ‘ဒိဋ္ဌိဗျသန’၊ ပျက်စီးခြင်း တခုခုနှင့် ပြည့်စုံသူ၏ငှင်း (ပျက်စီးခြင်းတစုံတခုနှင့် မလွတ်ကင်းသူ၏ငှင်း)၊ တခုခုသော ဆင်းရဲမှုသဘော (ဆင်းရဲမှုအခြင်းအရာ တခုခု)နှင့် တွေ့သူ ၏ငှင်း၊ အကြင် လွန်စွာ ပူလောင် ပင်ပန်းခြင်း ‘အာယာသ’၊ အကြင် အလွန်အမင်း ပြင်းစွာ ပူလောင်ပင်ပန်းခြင်း ‘ဥပါယာသ’၊ အကြင် လွန်စွာ ပူလောင်ပင်ပန်းသူ၏ အဖြစ် ‘အာယာသိတတ္တိ’၊ အကြင် အလွန်အမင်း ပြင်းစွာ ပူလောင်ပင်ပန်းသူ၏ အဖြစ် ‘ဥပါယာသိ- တတ္တိ’သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို အလွန်အမင်း ပြင်းစွာ ပူလောင်ပင်ပန်းခြင်း ‘ဥပါယာသ’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၉) အပ္ပိယသမ္ပယောဂဒုက္ခ ၁၉၉။ ထို ဒုက္ခအရိယသစ္စာ ၁၂-မျိုးတို့တွင် အဘယ်သည် မချစ်မနှစ်သက်အပ်သည်တို့နှင့်အတူ ယှဉ်တွဲပေါင်းဖော် နေရခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲ ‘အပ္ပိယ သမ္ပယောဂဒုက္ခ’မည်သနည်း။

ဤလောက၌ အလိုမရှိအပ် ‘အနိဋ္ဌ’၊ မနှစ်သက်အပ် ‘အကန္တ’၊ နှလုံးကို မပွားစေတတ် မမြတ် နိုးအပ် ‘အမနာပ’ဖြစ်ကုန်သော ထိုအဆင်း ‘ရူပါရုံ’၊ ထိုအသံ ‘သဒ္ဓါရုံ’၊ ထိုအနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’၊ ထို အရသာ ‘ရသာရုံ’၊ ထိုအတွေ့ ‘ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ’တို့သည် အကြင်သူအား ဖြစ်ကုန်၏။

တနည်းကား—အကြင်သူတို့သည် ထိုသူ၏ အကျိုးမဲ့ကို အလိုရှိကုန်၏ (အနတ္တ ကာမာ)၊ စီးပွားမဲ့ကို အလိုရှိကုန်၏ (အဟိတ ကာမာ)၊ ချမ်းသာမဲ့ကို အလိုရှိကုန်၏ (အဖာသုက ကာမာ)၊ ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ယှဉ်တွဲတတ်သည့် ယောဂလေးပါးတို့မှ မလွတ်မြောက်သည်ကို အလိုရှိကုန်၏ (အယောဂက္ခေမကာမာ)။

ထို(မချစ်မနှစ်သက်အပ်သော)အာရုံ၊ ထို(မချစ်မနှစ်သက်အပ်သော)သူတို့နှင့် အကြင် အတူ တွေ့ဆုံရခြင်း ‘သင်္ဂတိ’၊ အတူစည်းဝေးပေါင်းဆုံရခြင်း ‘သမာဂမ’၊ အကြင် အတူပေါင်းဖော် နေထိုင်ရခြင်း ‘သမောဓာန’၊ အကြင်တပေါင်းတည်း ရောနှောခြင်း ‘မိဿိဘာဝ’သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မချစ်မနှစ်သက်အပ်သည်တို့နှင့်အတူ ယှဉ်တွဲပေါင်းဖော်နေရခြင်း ကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲမှု ‘အပ္ပိယသမ္ပယောဂဒုက္ခ’ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁၀) ပိယဝိပ္ပယောဂဒုက္ခ ၂၀၀။ ထိုဒုက္ခအရိယသစ္စာ ၁၂-မျိုးတို့တွင် အဘယ်သည် ချစ်ခင် နှစ်သက်အပ်သည်တို့နှင့် ကွဲကွာကွေ့ကွင်းရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲ ‘ပိယ ဝိပ္ပယောဂ ဒုက္ခ’ မည်သနည်း။

ဤလောက၌ အလိုရှိအပ် ‘ဣဋ္ဌ’၊ နှစ်သက်အပ် ‘ကန္တ’၊ နှလုံးကိုပွားစေတတ် မြတ်နိုးအပ် ‘မနာပ’ ဖြစ်ကုန်သော ထိုအဆင်း ‘ရူပါရုံ’၊ ထိုအသံ ‘သဒ္ဓါရုံ’၊ ထိုအနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’၊ ထိုအရသာ ‘ရသာရုံ’၊ ထိုအတွေ့ ‘ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ’တို့သည် အကြင်သူအား ဖြစ်ကုန်၏။

တနည်းကား—အကြင် အမိသည်၎င်း(မာတာ)၊ အကြင် အဖသည်၎င်း(ပိတာ)၊ အကြင် ညီအစ်ကိုသည်၎င်း(ဘာတာ)၊ အကြင် အစ်မညီမသည်၎င်း(ဘဂိနီ)၊ အကြင် မိတ်ဆွေတို့သည်၎င်း (မိတ္တာ)၊ အကြင် အပေါင်းအဖော်တို့သည်၎င်း (အမစ္စ)၊ အကြင် ဆွေမျိုးတို့သည်၎င်း (ဉာတိ)၊ အကြင် ဆွေမျိုးသွေးချင်းသားချင်းတို့သည်၎င်း (သာလောဟိတ)၊ ထိုသူ၏အကျိုးကို အလိုရှိ ကုန်၏ (အတ္တ ကာမ)၊ စီးပွားကို အလိုရှိကုန်၏ (ဟိတ ကာမ)၊ ချမ်းသာကို အလိုရှိကုန်၏ (ဖာသုက ကာမ)၊ ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ယှဉ်တွဲစေတတ်သည့် ယောဂလေးပါးတို့မှ လွတ်မြောက်သည်ကို အလို ရှိကုန်၏ (ယောဂက္ခေမ ကာမ)။

ထိုချစ်ခင်နှစ်သက်အပ်သော အာရုံ၊ ထိုချစ်ခင်နှစ်သက်အပ်သော သူတို့နှင့် အကြင်အတူ မတွေ့ဆုံရခြင်း ‘အသင်္ဂတိ’၊ အကြင်အတူတကွ မစည်းဝေး မပေါင်းဆုံရခြင်း ‘အသမာဂမ’၊ အကြင်အတူတကွ မပေါင်းဖော် မနေထိုင်ရခြင်း ‘အသမောဓာန’၊ အကြင်တပေါင်းတည်း မရောနှောရခြင်း ‘အမိဿိဘာဝ’ သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို ချစ်ခင်နှစ်သက်အပ်သည်တို့နှင့် ကွဲကွာကွေ့ကွင်းရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သောဆင်းရဲ 'ပိယဝိပ္ပယောဂဒုက္ခ' ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁၁) ဣစ္ဆိတ အလာဘဒုက္ခ ၂၀။ ထိုဒုက္ခအရိယသစ္စာ ၁၂-မျိုးတို့တွင် အဘယ်သည် အလိုရှိအပ်သည်ကို မရခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲ 'ဣစ္ဆိတ အလာဘဒုက္ခ' မည်သနည်း။

(ဘဝသစ်၌ ရုပ်နာမ်တို့တဖန်)ဖြစ်ပေါ်ခြင်း (ပဋိသန္ဓေနေခြင်း) 'ဇာတိ' သဘောရှိသော သတ္တဝါတို့အား ငါတို့မှာ (ဘဝသစ်၌ ရုပ်နာမ်တို့တဖန်)ဖြစ်ပေါ်ခြင်း (ပဋိသန္ဓေနေခြင်း) 'ဇာတိ' သဘောတို့ မဖြစ်ကြပါမူ ကောင်းလေစွာ၊ ငါတို့အား (ဘဝသစ်၌ ရုပ်နာမ်တို့တဖန်)ဖြစ်ပေါ်ခြင်း 'ဇာတိ' သဘောမရောက်လာပါမူ ကောင်းလေစွာဟု ဤသို့သော လိုချင်တောင့်တခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်၏။ ဤသို့ လိုချင်တောင့်တ ငြားသော်လည်း ဤဇာတိမဖြစ်ခြင်းကို လိုချင်တောင့်တခြင်းမျှဖြင့် မရနိုင် မရောက်နိုင်ပေ။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကိုလည်း အလိုရှိအပ်သည်ကို မရခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲ 'ဣစ္ဆိတ အလာဘ ဒုက္ခ' ဟု ဆိုအပ်၏။

- အိုခြင်းသဘော 'ဇရာဓမ္မ' ရှိကုန်သော သတ္တဝါတို့အား ။ပ။
- နာခြင်းသဘော 'ဗျာဓိဓမ္မ' ရှိကုန်သော သတ္တဝါတို့အား ။ပ။
- သေခြင်းသဘော 'မရဏဓမ္မ' ရှိကုန်သော သတ္တဝါတို့အား ။ပ။

စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း 'သောက'၊ ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်း 'ပရိဒေဝ'၊ ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း 'ဒုက္ခ'၊ စိတ်နှလုံး မသာယာခြင်း 'ဒေါမနဿ'၊ အလွန်အမင်း ပြင်းစွာ ပူလောင်ပင်ပန်းခြင်း 'ဥပါယာသ' သဘောရှိကုန်သော သတ္တဝါတို့အား "ငါတို့မှာ စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း 'သောက'၊ ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်း 'ပရိဒေဝ'၊ ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း 'ဒုက္ခ'၊ စိတ်နှလုံးမသာယာခြင်း 'ဒေါမနဿ'၊ အလွန်အမင်း ပြင်းစွာ ပူလောင်ပင်ပန်းခြင်း 'ဥပါယာသ' သဘောတို့ မဖြစ်ကြပါမူ ကောင်းလေစွာ၊ ငါတို့အား စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း 'သောက'၊ ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်း 'ပရိဒေဝ'၊ ကိုယ်ဆင်းရဲခြင်း 'ဒုက္ခ'၊ စိတ်နှလုံးမသာယာခြင်း 'ဒေါမနဿ'၊ အလွန်အမင်း ပြင်းစွာ ပူလောင်ပင်ပန်းခြင်း 'ဥပါယာသ' သဘောတို့ မရောက်လာကြပါမူ ကောင်းလေစွာ" ဟု ဤသို့သော လိုချင်တောင့်တခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်၏။ ဤသို့ လိုချင်တောင့်တငြားသော်လည်း ဤစိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း၊ ငိုကြွေးမြည်တမ်းခြင်း စသည်တို့ မဖြစ်ခြင်းကို လိုချင်တောင့်တခြင်းမျှဖြင့် မရနိုင် မရောက်နိုင်ပေ။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကိုလည်း အလိုရှိအပ်သည်ကို မရခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲ 'ဣစ္ဆိတ အလာဘ ဒုက္ခ' ဟု ဆိုအပ်၏။

(၁၂) ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓဒုက္ခ ၂၀၂။ ထို ဒုက္ခ အရိယသစ္စာ ၁၂-ပါး တို့တွင် အဘယ်တို့သည် အကျဉ်းအားဖြင့် ဥပါဒါန်၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံ ဖြစ်သည့် ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော ဆင်းရဲ 'ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓဒုက္ခ' တို့ မည်ကုန်သနည်း။

၁။ လိုချင်တောင့်တကာမျှဖြင့် မရနိုင် မရောက်နိုင်၊ မဂ္ဂဘာဝနာပွားမှသာ ရောက်နိုင် ရနိုင်သည်။ (သမ္မောဟဝိနောဒနိ၊ ၃-၁၀၂)

ထို ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကား အဘယ်တို့နည်း။

ဥပါဒါနီ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ရုပ်အစု ‘ရူပက္ခန္ဓာ’၊ ဥပါဒါနီ၏ အာရုံဖြစ်သော ခံစားမှုအစု ‘ဝေဒနာက္ခန္ဓာ’၊ ဥပါဒါနီ၏ အာရုံဖြစ်သော မှတ်သားမှုအစု ‘သညာက္ခန္ဓာ’၊ ဥပါဒါနီ၏ အာရုံဖြစ်သော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု ‘သင်္ခါရက္ခန္ဓာ’၊ ဥပါဒါနီ၏ အာရုံဖြစ်သော သိမှုအစု ‘ဝိညာဏက္ခန္ဓာ’တို့တည်း (လောကီတရားများ)။

ဤ ငါးပါးတို့ကို အကျဉ်းအားဖြင့် ဥပါဒါနီ၏ အာရုံဖြစ်သည့် ခန္ဓာ ငါးပါးတည်းဟူသော ဆင်းရဲ ‘ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓာ’တို့ဟု ဆိုအပ်ကုန်၏။

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော အမှန်ဆင်းရဲမှု ‘ဒုက္ခ-အရိယသစ္စာ’ဟု ဆိုအပ်၏။

(ဒုက္ခအရိယသစ္စာ ပြီး၏။)

၂-သမုဒယ အရိယသစ္စာ

(အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော)

၂၀၃။ ထို အရိယသစ္စာ ၄-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဂ်ဖိုလ်ကို ရ၍ ဖြူစင် မြင့်မြတ်သဖြင့် ‘အရိယာ’ဟု ခေါ်တွင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ထိုးထွင်းသိအပ်သည့် ဆင်းရဲမှုဖြစ်ပွားကြောင်း အမှန် သဘော ‘ဒုက္ခသမုဒယ အရိယသစ္စာ’ မည်သနည်း။

အကြင်တပ်မက်မှု ‘တဏှာ’သည် တဖန် ဘဝသစ်၌ ဖြစ်စေတတ်၏ ‘ပေါ်နော ဘဝိကာ’၊ နှစ်သက်တပ်မက်ခြင်းနှင့် တကွ ဖြစ်၏ ‘နန္ဒိရာဂ သဟဂတာ’၊ ထိုထို အာရုံတို့၌ လွန်စွာ နှစ်သက် တတ်၏ ‘တတြ တတြာဘိ နန္ဒိနီ’။

ထို တပ်မက်မှု ‘တဏှာ’ကား အဘယ်နည်း။

လိုချင်မှုဟူသော အနှောင်အဖွဲ့ ‘ကာမဂုဏ်’၌ တပ်မက်ခြင်း ‘ကာမတဏှာ’၊ ဘဝ၌ တပ်မက်ခြင်း ‘ဘဝတဏှာ’၊ ဘဝပြတ်စဲခြင်း၌ တပ်မက်ခြင်း ‘ဝိဘဝတဏှာ’တို့တည်း။

ထို တပ်မက်မှု ‘တဏှာ’သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် အဘယ်၌ ဖြစ်သနည်း၊ တည်သည်ရှိသော် အဘယ်၌ တည်သနည်း။

လောက၌ အကြင် ချစ်အပ်သော သဘော ‘ပိယရူပ’၊ သာယာအပ်သောသဘော ‘သာတရူပ’ သည် ရှိ၏။ ဤတပ်မက်မှု ‘တဏှာ’သည် ဖြစ်သည် ရှိသော် ဤချစ်အပ်သောသဘော ‘ပိယရူပ’၊ ဤသာယာအပ်သော သဘော ‘သာတရူပ’၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤချစ်အပ်သောသဘော ‘ပိယရူပ’၊ ဤသာယာအပ်သော သဘော ‘သာတရူပ’၌ တည်၏။

၁-၂။ ဘဝတဏှာ=သဿတဒိဋ္ဌိ။ ဝိဘဝတဏှာ=ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ။

ပိယဂ္ဂပ သာတဂ္ဂပ ၁၀-မျိုး၊ ၆၀-ပါးတို့၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ

လောက၌ ချစ်အပ်သောသဘော 'ပိယဂ္ဂပ'၊ သာယာအပ်သောသဘော 'သာတဂ္ဂပ'သည် အဘယ်နည်း။

အဇ္ဈတ္တိက အာယတန ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ

(၁) လောက၌ မျက်စိအကြည်စက္ခုပသာဒ'သည် ချစ်နှစ်သက်အပ်သောသဘော 'ပိယဂ္ဂပ'၊ သာယာအပ်သောသဘော 'သာတဂ္ဂပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤချစ်နှစ်သက်အပ်, သာယာအပ်သော သဘောရှိသည့် မျက်စိအကြည် 'စက္ခုပသာဒ'၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤမျက်စိအကြည်စက္ခုပသာဒ'၌ တည်၏။

- (၂) လောက၌ နားအကြည် 'သောတပသာဒ'သည်။ပ။
- (၃) လောက၌ နှာခေါင်းအကြည် 'သာနပသာဒ'သည်။ပ။
- (၄) လောက၌ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါပသာဒ'သည်။ပ။
- (၅) လောက၌ ကိုယ်အကြည် 'ကာယပသာဒ'သည်။ပ။

(၆) လောက၌ စိတ် 'မနော'သည် ချစ်နှစ်သက်အပ်သော သဘော 'ပိယဂ္ဂပ'၊ သာယာအပ်သော သဘော 'သာတဂ္ဂပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤချစ်နှစ်သက်အပ်, သာယာအပ်သော သဘောရှိသည့်စိတ် 'မနော'၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤစိတ် 'မနော'၌ တည်၏။

အာရုံဖြစ်သော အာရမ္မဏဇာတ် ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ

(၇) လောက၌ အဆင်း 'ရူပါရုံ'တို့သည် ချစ်နှစ်သက်အပ်သောသဘော 'ပိယဂ္ဂပ'၊ သာယာအပ်သောသဘော 'သာတဂ္ဂပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤချစ်နှစ်သက်အပ်, သာယာအပ်သော သဘောရှိသည့် အဆင်း 'ရူပါရုံ'တို့၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤအဆင်း 'ရူပါရုံ'တို့၌ တည်၏။

- (၈) လောက၌ အသံ 'သဒ္ဒါရုံ'တို့သည်။ပ။
- (၉) လောက၌ အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ'တို့သည်။ပ။
- (၁၀) လောက၌ အရသာ 'ရသာရုံ'တို့သည်။ပ။
- (၁၁) လောက၌ အတွေ့ 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ'တို့သည်။ပ။

(၁၂) လောက၌ စိတ်ဖြင့် သိအပ်သောအာရုံ 'ဓမ္မာရုံ'တို့သည် ချစ်အပ်သောသဘော 'ပိယဂ္ဂပ'၊ သာယာအပ်သော သဘော 'သာတဂ္ဂပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤချစ်နှစ်သက်အပ်, သာယာအပ်သောသဘောရှိသည့် ဓမ္မာရုံတို့၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤဓမ္မာရုံတို့၌ တည်၏။

ဝိညာဏ် ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ

(၁၃) လောက၌ မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်'သည် ချစ်အပ်သောသဘော 'ပီယရူပ'၊ သာယာ အပ်သောသဘော 'သာတရူပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤချစ် နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သောသဘောရှိသည့် မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်'၌ ဖြစ်၏။ တည်သည် ရှိသော် ဤမြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်'၌ တည်၏။

(၁၄) လောက၌ ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်'သည်။ပ။

(၁၅) လောက၌ နံသိစိတ် 'ဃာနဝိညာဏ်'သည်။ပ။

(၁၆) လောက၌ လျှက်သိစိတ် 'ဇိဝှိဝိညာဏ်'သည်။ပ။

(၁၇) လောက၌ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်'သည်။ပ။

(၁၈) လောက၌ ကြံသိစိတ် 'မနောဝိညာဏ်'သည် ချစ်အပ်သော သဘော 'ပီယရူပ'၊ သာယာအပ်သောသဘော 'သာတရူပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သော သဘောရှိသည့် ကြံသိစိတ် 'မနောဝိညာဏ်'၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤကြံသိစိတ် 'မနောဝိညာဏ်'၌ တည်၏။

ဖဿ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ

(၁၉) လောက၌ မျက်စိ အကြည် 'စက္ခုပသာဒ'နှင့် အဆင်း 'ရူပါရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု 'စက္ခု- သမ္ပဿ' (မျက်စိအတွေ့တည်းဟူသော မြင်တွေ့မှု)သည် ချစ်အပ်သောသဘော 'ပီယရူပ'၊ သာယာ အပ်သောသဘော 'သာတရူပ' ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤချစ် နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သော သဘောရှိသည့် မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ပဿ'၌ ဖြစ်၏။ တည်သည် ရှိသော် ဤမျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ပဿ'၌ တည်၏။

(၂၀) လောက၌ နားအကြည် 'သောတပသာဒ'နှင့် အသံ 'သဒ္ဒါရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု 'သောတ- သမ္ပဿ' (နားအတွေ့=ကြားတွေ့မှု)သည်။ပ။

(၂၁) လောက၌ နှာခေါင်း အကြည် 'ဃာနပသာဒ'နှင့် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု 'ဃာန- သမ္ပဿ' (နှာခေါင်းအတွေ့=နံတွေ့မှု)သည်။ပ။

(၂၂) လောက၌ လျှာ အကြည် 'ဇိဝှိပသာဒ'နှင့် အရသာ 'ရသာရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု 'ဇိဝှိ- သမ္ပဿ' (လျှာအတွေ့=လျက်တွေ့မှု)သည်။ပ။

(၂၃) လောက၌ ကိုယ်အကြည် 'ကာယပသာဒ'နှင့် အတွေ့ 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု 'ကာယ- သမ္ပဿ' (ကိုယ်အတွေ့=ထိတွေ့မှု)သည်။ပ။

(၂၄) လောက၌ စိတ်နှင့်ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှု 'မနောသမ္ပဿ' (စိတ်အတွေ့=ကြံတွေ့မှု) သည် ချစ်အပ်သောသဘော 'ပီယရူပ'၊ သာယာအပ်သောသဘော 'သာတရူပ' ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ် သောသဘောရှိသည့် စိတ်အတွေ့ 'မနောသမ္ပဿ'၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သော သဘောရှိသည့် စိတ်အတွေ့ 'မနောသမ္ပဿ'၌ တည်၏။

ဝေဒနာ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ

(၂၅) လောက၌ မျက်စိအကြည် 'စက္ခုပသဒ'နှင့် အဆင်း 'ရူပါရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု (မျက်စိအတွေ)ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'စက္ခုသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ'သည် ချစ်အပ်သောသဘော 'ပိယရူပ'၊ သာယာအပ်သောသဘော 'သာတရူပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤမျက်စိအတွေကြောင့် ဖြစ်သော ချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သောသဘောရှိသည့် ခံစားမှု 'စက္ခုသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ'၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤမျက်စိအတွေကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'စက္ခုသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ'၌ တည်၏။

(၂၆) လောက၌ နားအကြည် 'သောတပသဒ'နှင့် အသံ 'သဒ္ဓါရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု(နားအတွေ)ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'သောတသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ'သည်။ပ။

(၂၇) လောက၌ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနပသဒ'နှင့် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု(နှာခေါင်းအတွေ)ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဃာနသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ'သည်။ပ။

(၂၈) လောက၌ လျှာအကြည် 'ဇိဝှိပသဒ'နှင့် အရသာ 'ရသာရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု(လျှာအတွေ)ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဇိဝှိသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ'သည်။ပ။

(၂၉) လောက၌ ကိုယ်အကြည် 'ကာယပသဒ'နှင့် အတွေ 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု(ကိုယ်အတွေ)ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ကာယသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ'သည်။ပ။

(၃၀) လောက၌ စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှု (စိတ်အတွေ)ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'မနောသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ'သည် ချစ်အပ်သောသဘော 'ပိယရူပ'၊ သာယာအပ်သောသဘော 'သာတရူပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤစိတ်အတွေကြောင့်ဖြစ်သော ချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သော သဘောရှိသည့် ခံစားမှု 'မနောသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ'၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤစိတ်အတွေကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'မနောသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ'၌ တည်၏။

သညာ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ

(၃၁) လောက၌ အဆင်း 'ရူပါရုံ'ကို မှတ်သားမှု 'သညာ' (ရူပသညာ)သည် ချစ်အပ်သော သဘော 'ပိယရူပ'၊ သာယာအပ်သောသဘော 'သာတရူပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤအဆင်း 'ရူပါရုံ'ကို ချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သော သဘောရှိသည့် မှတ်သားမှု 'သညာ' (ရူပသညာ)၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤအဆင်း 'ရူပါရုံ'ကို ချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သောသဘောရှိသည့် မှတ်သားမှု 'သညာ' (ရူပသညာ)၌ တည်၏။

(၃၂) လောက၌ အသံ 'သဒ္ဓါရုံ'ကို မှတ်သားမှု 'သညာ' (သဒ္ဓါသညာ)သည်။ပ။

(၃၃) လောက၌ အနံ့ ဂန္ဓာရုံကို မှတ်သားမှု 'သညာ' (ဂန္ဓာသညာ)သည်။ပ။

(၃၄) လောက၌ အရသာ 'ရသာရုံ'ကို မှတ်သားမှု 'သညာ' (ရသာ သညာ)သည်။ပ။

(၃၅) လောက၌ အတွေ 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ'ကို မှတ်သားမှု 'သညာ' (ဖောဠဗ္ဗသညာ)သည်။ပ။

(၃၆) လောက၌ စိတ်ဖြင့်သိအပ်သော သဘောအာရုံ ‘ဓမ္မာရုံ’ကို မှတ်သားမှု ‘သညာ’ (ဓမ္မသညာ)သည် ချစ်အပ်သောသဘော ‘ပိယရူပ’၊ သာယာအပ်သောသဘော ‘သာတရူပ’ ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု ‘တဏှာ’သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤဓမ္မာရုံကို ချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ် သောသဘောရှိသည့် မှတ်သားမှု ‘သညာ’ (ဓမ္မသညာ)၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤဓမ္မာရုံကို ချစ်နှစ်သက်အပ်သာယာအပ်သောသဘောရှိသည့် မှတ်သားမှု ‘သညာ’ (ဓမ္မသညာ)၌ တည်၏။

စေတနာ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ

(၃၇) လောက၌ အဆင်း ‘ရူပါရုံ’၌ ဖြစ်သော စေတနာမှ နှိုးဆော်မှု ‘စေတနာ’ (အဆင်း ‘ရူပါရုံ’ကို မြင်မှု၌ စေတနာတိုက်တွန်းအားထုတ်မှု ‘ရူပသဇ္ဇေတနာ’)သည် ချစ်အပ်သော သဘော ‘ပိယရူပ’၊ သာယာအပ်သော သဘော ‘သာတရူပ’ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု ‘တဏှာ’ သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤအဆင်း ‘ရူပါရုံ’၌ ဖြစ်သော စေတနာမှ နှိုးဆော်မှု ‘စေတနာ’၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤအဆင်း ‘ရူပါရုံ’၌ ဖြစ်သော ချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သောသဘောရှိ သည့် စေတနာမှ နှိုးဆော်မှု ‘စေတနာ’၌ တည်၏။

(၃၈) လောက၌ အသံ ‘သဒ္ဓါရုံ’၌ ဖြစ်သော စေတနာမှ နှိုးဆော်မှု ‘စေတနာ’ (အသံ သဒ္ဓါရုံ’ကို ကြားမှု၌ စေတနာတိုက်တွန်းအားထုတ်မှု ‘သဒ္ဓသဇ္ဇေတနာ’)သည်။ပ။

(၃၉) လောက၌ အနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’၌ ဖြစ်သော စေတနာမှ နှိုးဆော်မှု ‘စေတနာ’ (အနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’ ကို နံမှု၌ စေတနာတိုက်တွန်းအားထုတ်မှု ‘ဂန္ဓသဇ္ဇေတနာ’)သည်။ပ။

(၄၀) လောက၌ အရသာ ‘ရသာရုံ’၌ ဖြစ်သော စေတနာမှ နှိုးဆော်မှု ‘စေတနာ’ (အရသာ ‘ရသာရုံ’ကို လျက်မှု၌ စေတနာ တိုက်တွန်းအားထုတ်မှု ‘ရသာသဇ္ဇေတနာ’) သည်။ပ။

(၄၁) လောက၌ အတွေ့ ‘ဖောဠဗ္ဗာရုံ’၌ ဖြစ်သော စေတနာမှ နှိုးဆော်မှု ‘စေတနာ’ (အတွေ့ ‘ဖောဠဗ္ဗာရုံ’ကို တွေ့ထိမှု၌ စေတနာတိုက်တွန်းအားထုတ်မှု ‘ဖောဠဗ္ဗသဇ္ဇေတနာ’) သည်။ပ။

(၄၂) လောက၌ စိတ်ဖြင့်သိအပ်သော သဘောအာရုံ ‘ဓမ္မာရုံ’၌ ဖြစ်သော စေတနာမှ နှိုးဆော်မှု စေတနာ (စိတ်ဖြင့်သိအပ်သော သဘောအာရုံ ‘ဓမ္မာရုံ’ကို သိမှု၌ စေတနာ တိုက် တွန်းအားထုတ်မှု ‘ဓမ္မသဇ္ဇေတနာ’)သည် ချစ်အပ်သောသဘော ‘ပိယရူပ’၊ သာယာအပ်သော သဘော ‘သာတရူပ’ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု ‘တဏှာ’သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤစိတ်ဖြင့် သိအပ် သော သဘောအာရုံ ‘ဓမ္မာရုံ’၌ ဖြစ်သော ချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သော သဘောရှိသည့် စေတနာမှ နှိုးဆော်မှု ‘စေတနာ’၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤစိတ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘော အာရုံ ‘ဓမ္မာရုံ’၌ ဖြစ်သော ချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သော သဘောရှိသည့် စေတနာမှ နှိုးဆော်မှု ‘စေတနာ’၌ တည်၏။

တဏှာ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ

(၄၃) လောက၌ အဆင်း ‘ရူပါရုံ’၌ တပ်မက်မှု ‘တဏှာ’ (ရူပတဏှာ)သည် ချစ်အပ်သော သဘော ‘ပိယရူပ’၊ သာယာအပ်သောသဘော ‘သာတရူပ’ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု ‘တဏှာ’သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤအဆင်း ‘ရူပါရုံ’၌ ဖြစ်သော တပ်မက်မှု ‘တဏှာ’ (ရူပတဏှာ)၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤအဆင်း ‘ရူပါရုံ’၌ ဖြစ်သော တပ်မက်မှု ‘တဏှာ’ (ရူပတဏှာ)၌ တည်၏။

- (၄၄) လောက၌ အသံသဒ္ဒါရုံ၌ တပ်မက်မှုတဏှာ'(သဒ္ဒတဏှာ)သည်။ပ။
- (၄၅) လောက၌ အနံ့ဂန္ဓာရုံ၌ တပ်မက်မှုတဏှာ'(ဂန္ဓတဏှာ)သည်။ ပ။
- (၄၆) လောက၌ အရသာရသာရုံ၌ တပ်မက်မှုတဏှာ'(ရသတဏှာ)သည်။ ပ။
- (၄၇) လောက၌ အတွေ့ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၌ တပ်မက်မှုတဏှာ'(ဖောဋ္ဌဗ္ဗတဏှာ)သည်။ပ။
- (၄၈) လောက၌ စိတ်ဖြင့်သိအပ်သော သဘော အာရုံ 'ဓမ္မာရုံ'၌ တပ်မက်မှု 'တဏှာ' (ဓမ္မတဏှာ)သည် ချစ်အပ်သောသဘော 'ပိယရူပ'၊ သာယာအပ်သောသဘော 'သာတရူပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှုတဏှာ'သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤစိတ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘောအာရုံ 'ဓမ္မာရုံ'၌ ဖြစ်သော တပ်မက်မှု 'တဏှာ' (ဓမ္မတဏှာ)၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤစိတ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘောအာရုံ 'ဓမ္မာရုံ'၌ဖြစ်သော တပ်မက်မှု 'တဏှာ' (ဓမ္မတဏှာ)၌ တည်၏။

ဝိတက် ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ

(၄၉) လောက၌ အဆင်းရူပါရုံကို ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' (ရူပဝိတက်)သည် ချစ်အပ်သော သဘော 'ပိယရူပ'၊ သာယာအပ်သောသဘော 'သာတရူပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤအဆင်းရူပါရုံကို ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' (ရူပဝိတက်)၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိ သော် ဤအဆင်းရူပါရုံကို ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' (ရူပဝိတက်)၌ တည်၏။

- (၅၀) လောက၌ အသံသဒ္ဒါရုံကို ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' (သဒ္ဒဝိတက်)သည်။ ပ။
- (၅၁) လောက၌ အနံ့ဂန္ဓာရုံကို ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' (ဂန္ဓဝိတက်)သည်။ ပ။
- (၅၂) လောက၌ အရသာရသာရုံကို ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' (ရသဝိတက်)သည်။ ပ။
- (၅၃) လောက၌ အတွေ့ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' (ဖောဋ္ဌဗ္ဗဝိတက်)သည်။ ပ။

(၅၄) လောက၌ စိတ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘောအာရုံ 'ဓမ္မာရုံ'ကို ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' (ဓမ္မဝိတက်)သည် ချစ်အပ်သောသဘော 'ပိယရူပ'၊ သာယာအပ်သောသဘော 'သာတရူပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤ စိတ်ဖြင့်သိအပ်သော သဘောအာရုံ 'ဓမ္မာရုံ'ကို ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' (ဓမ္မဝိတက်)၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤဓမ္မာရုံကို ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' (ဓမ္မဝိတက်)၌ တည်၏။

ဝိစာရ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှုဖြစ်ပုံ

(၅၅) လောက၌ အဆင်းရူပါရုံကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန်ကျက်စားမှု) 'ဝိစာရ' (ရူပဝိစာရ)သည် ချစ်အပ်သောသဘော 'ပိယရူပ'၊ သာယာအပ်သော သဘော 'သာတရူပ' ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤအဆင်းရူပါရုံကို သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' (အဆင်းရူပါရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု 'ရူပဝိစာရ')၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤ အဆင်းရူပါရုံကို သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' (အဆင်းရူပါရုံ အပေါ်၌ အဖန်ဖန်ကျက်စားမှု 'ရူပဝိစာရ') ၌ တည်၏။

(၅၆) လောက၌ အသံ ‘သဒ္ဓါရုံ’ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) ‘ဝိစာရ’ (သဒ္ဓါဝိစာရ)သည် ချစ်အပ်သောသဘော ‘ပိယရူပ’၊ သာယာအပ်သောသဘော ‘သာတရူပ’ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု ‘တဏှာ’သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤအသံ ‘သဒ္ဓါရုံ’ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) ‘ဝိစာရ’ (သဒ္ဓါဝိစာရ)၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤအသံ ‘သဒ္ဓါရုံ’ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) ‘ဝိစာရ’ (သဒ္ဓါဝိစာရ)၌ တည်၏။

(၅၇) လောက၌ အနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) ‘ဝိစာရ’ (ဂန္ဓာဝိစာရ)သည် ချစ်အပ်သောသဘော ‘ပိယရူပ’၊ သာယာအပ်သော သဘော ‘သာတရူပ’ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု ‘တဏှာ’သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤအနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) ‘ဝိစာရ’ (ဂန္ဓာဝိစာရ)၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤအနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) ‘ဝိစာရ’ (ဂန္ဓာဝိစာရ)၌ တည်၏။

(၅၈) လောက၌ အရသာ ‘ရသာရုံ’ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) ‘ဝိစာရ’ (ရသာဝိစာရ)သည် ချစ်အပ်သောသဘော ‘ပိယရူပ’၊ သာယာအပ်သော သဘော ‘သာတရူပ’ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု ‘တဏှာ’သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤအရသာ ‘ရသာရုံ’ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) ‘ဝိစာရ’ (ရသာ ဝိစာရ)၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤအရသာ ‘ရသာရုံ’ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) ‘ဝိစာရ’ (ရသာ ဝိစာရ)၌ တည်၏။

(၅၉) လောက၌ အတွေ့ ‘ဖောဠဗ္ဗာရုံ’ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန်ကျက်စားမှု) ‘ဝိစာရ’ (ဖောဠဗ္ဗဝိစာရ)သည် ချစ်အပ်သော သဘော ‘ပိယရူပ’၊ သာယာအပ်သော သဘော ‘သာတရူပ’ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု ‘တဏှာ’သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤအတွေ့ ‘ဖောဠဗ္ဗာရုံ’ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) ‘ဝိစာရ’ (ဖောဠဗ္ဗဝိစာရ)၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤအတွေ့ ‘ဖောဠဗ္ဗာရုံ’ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) ‘ဝိစာရ’ (ဖောဠဗ္ဗဝိစာရ)၌ တည်၏။

(၆၀) လောက၌ စိတ်ဖြင့် သိအပ်သောသဘော အာရုံ ‘ဓမ္မာရုံ’ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) ‘ဝိစာရ’ (ဓမ္မဝိစာရ)သည် ချစ်အပ်သောသဘော ‘ပိယရူပ’၊ သာယာ အပ်သော သဘော ‘သာတရူပ’ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု ‘တဏှာ’သည် ဖြစ်သည်ရှိသော် ဤစိတ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘောအာရုံ ‘ဓမ္မာရုံ’ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) ‘ဝိစာရ’ (ဓမ္မဝိစာရ)၌ ဖြစ်၏။ တည်သည်ရှိသော် ဤစိတ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘောအာရုံ ‘ဓမ္မာရုံ’ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) ‘ဝိစာရ’ (ဓမ္မဝိစာရ)၌ တည်၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မဂ်ဖိုလ်ကို ရပြီး၍ ဖြူစင်မြင်မြတ်သဖြင့် ‘အရိယာ’ဟု ခေါ်တွင် သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ထီးထွင်း သိအပ်သည့် ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခသမုဒယအရိယသစ္စာ’ဟု ဆိုအပ်၏။

(ဒုက္ခသမုဒယအရိယသစ္စာ ပြီး၏။)

၃-နိရောဓအရိယသစ္စာ

(အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော ဆင်းရဲချုပ်မှုအမှန်သဘော)

၂၀၄။ ထို အရိယသစ္စာ ၄-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဂ်ဖိုလ်ကို ရပြီး၍ ဖြူစင်မြင်မြတ်သဖြင့် 'အရိယာ'ဟု ခေါ်တွင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ထိုးထွင်းသိအပ်သည့် ဆင်းရဲ ချုပ်မှုအမှန်သဘော 'ဒုက္ခ-နိရောဓ အရိယသစ္စာ'မည်သနည်း။

ထို တပ်မက်မှု 'တဏှာ'၏သာလျှင် အကြင် အကြွင်းမဲ့ ကင်းခြင်း ချုပ်ပျောက်ခြင်း 'အသေသ-ဝိရာဂနိရောဓ'၊ (အကြွင်းမဲ့) စွန့်ခြင်း 'စာဂ'၊ (အကြွင်းမဲ့) လွတ်လွတ်ကင်းကင်း ဝေးဝေး စွန့်ခြင်း 'ပဋိနိဿဂ္ဂ'၊ (အကြွင်းမဲ့) လွတ်မြောက်ခြင်း 'မုတ္တိ'၊ မတူဟာ မကပ်ငြိခြင်း 'အနာ-လယ'သည် ရှိ၏။

ထိုတပ်မက်မှု 'တဏှာ'ကို ပယ်အပ်သည်ရှိသော် အဘယ်၌ ပယ်သနည်း၊ ချုပ်သည်ရှိသော် အဘယ်၌ ချုပ်သနည်း။

လောက၌ အကြင်ချစ်အပ်သောသဘော 'ပိယရူပ'၊ သာယာအပ်သောသဘော 'သာတရူပ' သည် ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'ကို ပယ်အပ်သည်ရှိသော် ဤချစ်အပ်သော သဘော 'ပိယရူပ' နှင့် သာယာအပ်သောသဘော 'သာတရူပ'၌ ပယ်အပ်၏။ ချုပ်သည်ရှိသော် ဤချစ်အပ်သော သဘော 'ပိယရူပ'နှင့် သာယာအပ်သောသဘော 'သာတရူပ'၌ ချုပ်၏။

ပိယရူပ သာတရူပ ၁၀-မျိုး၊ ၆၀-ပါးတို့၌ တပ်မက်မှုကို ပယ်ပုံ

လောက၌ ချစ်အပ်သောသဘော 'ပိယရူပ'၊ သာယာအပ်သောသဘော 'သာတရူပ' သည် အဘယ်နည်း။

အဇ္ဈတ္တိကအာယတန ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှု ချုပ်ငြိမ်းပုံ

(၁) လောက၌ မျက်စိအကြည် 'စက္ခုပသာဒ' သည် ချစ်အပ်သောသဘော 'ပိယရူပ'၊ သာယာအပ်သောသဘော 'သာတရူပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'ကို ပယ်အပ်သည်ရှိသော် ဤချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သောသဘောရှိသည့် မျက်စိအကြည် 'စက္ခုပသာဒ'၌ ပယ်အပ်၏။ ချုပ်သည်ရှိသော် ဤမျက်စိအကြည် 'စက္ခုပသာဒ'၌ ချုပ်၏။

- (၂) လောက၌ နားအကြည် 'သောတပသာဒ'သည်။ပ။
- (၃) လောက၌ နှာခေါင်းအကြည် 'သာနပသာဒ'သည်။ပ။
- (၄) လောက၌ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါပသာဒ'သည်။ပ။
- (၅) လောက၌ ကိုယ်အကြည် 'ကာယပသာဒ'သည်။ပ။

(၆) လောက၌ အာရုံကို သိမှုစိတ် 'မနော'သည် ချစ်အပ်သောသဘော 'ပိယရူပ'၊ သာယာ အပ်သောသဘော 'သာတရူပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'ကို ပယ်အပ်သည်ရှိသော် ဤ ချစ်

၁။ အသေသဝိရာဂနိရောဓ၊ စာဂ၊ ပဋိနိဿဂ္ဂ၊ မုတ္တိ၊ အနာလယ ပုဒ်တို့သည် နိဗ္ဗာန်၏ပရိယာယ်များ ဖြစ်သည်။ (သမ္မော၊ အဘိ၊ ၄၊ နာ-၁၀၆)။

နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သော သဘောရှိသည့် သိမှုစိတ် ‘မနော’၌ ပယ်အပ်၏။ ချုပ်သည် ရှိသော် ဤအာရုံကို သိမှုစိတ် ‘မနော’၌ ချုပ်၏။

ဗာဟိရအာယတန ဖိ-ပါး (အာရုံ ဖိ-ပါး)၌ တပ်မက်မှု ချုပ်ငြိမ်းပုံ

(၇) လောက၌ အဆင်း ‘ရူပါရုံ’တို့သည် ချစ်အပ်သောသဘော ‘ပိယရူပ’၊ သာယာအပ်သောသဘော ‘သာတရူပ’ ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု ‘တဏှာ’ကို ပယ်အပ်သည်ရှိသော် ဤ ချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သောသဘောရှိသည့် အဆင်း ‘ရူပါရုံ’၌ ပယ်အပ်၏။ ချုပ်သည်ရှိသော် ဤအဆင်း ‘ရူပါရုံ’၌ ချုပ်၏။

- (၇) လောက၌ အသံ‘သဒ္ဓါရုံ’တို့သည်။ပ။
- (၈) လောက၌ အနံ့ ‘ဂန္ဓာရုံ’တို့ သည်။ပ။
- (၉) လောက၌ အရသာ ‘ရသာရုံ’တို့သည်။ပ။
- (၁၀) လောက၌ အတွေ့ ‘ဖောဠဗ္ဗာရုံ’တို့သည်။ပ။

(၁၂) လောက၌ စိတ်ဖြင့်သိအပ်သောသဘော အာရုံ‘ဓမ္မာရုံ’တို့သည် ချစ်အပ်သောသဘော ‘ပိယရူပ’၊ သာယာအပ်သော သဘော ‘သာတရူပ’ ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု ‘တဏှာ’ကို ပယ်အပ်သည်ရှိသော် ဤချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သော သဘောရှိသော ‘ဓမ္မာရုံ’၌ ပယ်အပ်၏။ ချုပ်သည်ရှိသော် ဤစိတ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘောအာရုံ ‘ဓမ္မာရုံ’၌ ချုပ်၏။

ဝိညာဏဓာတ် ဖိ-ပါး၌ တပ်မက်မှု ချုပ်ငြိမ်းပုံ

(၁၃) လောက၌ မြင်သိစိတ် ‘စက္ခုဝိညာဏ်’သည် ချစ်အပ်သော သဘော ‘ပိယရူပ’၊ သာယာအပ်သောသဘော ‘သာတရူပ’ ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု ‘တဏှာ’ကို ပယ်အပ်သည်ရှိသော် ဤချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သော သဘောရှိသော မြင်သိစိတ် ‘စက္ခုဝိညာဏ်’၌ ပယ်အပ်၏။ ချုပ်သည်ရှိသော် ဤမြင်သိစိတ်‘စက္ခုဝိညာဏ်’၌ ချုပ်၏။

- (၁၄) လောက၌ ကြားသိစိတ် ‘သောတဝိညာဏ်’သည်။ပ။
- (၁၅) လောက၌ နံသိစိတ် ‘ဗာနဝိညာဏ်’သည်။ပ။
- (၁၆) လောက၌ လျက်သိစိတ် ‘ဇိဝှာဝိညာဏ်’သည်။ပ။
- (၁၇) လောက၌ ထိသိစိတ်‘ကာယဝိညာဏ်’သည်။ပ။

(၁၈) လောက၌ ကြံသိစိတ် ‘မနောဝိညာဏ်’သည် ချစ်အပ်သောသဘော ‘ပိယရူပ’၊ သာယာအပ်သော သဘော ‘သာတရူပ’ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု ‘တဏှာ’ကို ပယ်အပ်သည်ရှိသော် ဤချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သော သဘောရှိသော ကြံသိစိတ် ‘မနောဝိညာဏ်’၌ ပယ်အပ်၏။ ချုပ်သည်ရှိသော် ဤကြံသိစိတ်‘မနောဝိညာဏ်’၌ ချုပ်၏။

ဗဿ ဖိ-ပါး၌ တပ်မက်မှု ချုပ်ငြိမ်းပုံ

(၁၉) လောက၌ မျက်စိအကြည် ‘စက္ခုပဿာဒ’နှင့် အဆင်း ‘ရူပါရုံ’တို့ တွေ့ထိမှု မျက်စိအတွေ့ (မြင်တွေ့မှု) ‘စက္ခုသမ္ပဿ’ သည် ချစ်အပ်သောသဘော ‘ပိယရူပ’၊ သာယာအပ်သော

သဘော 'သာတဇ္ဈပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'ကို ပယ်အပ်သည်ရှိသော် ဤ ချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သော သဘောရှိသော မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ပဿ'၌ ပယ်အပ်၏။ ချုပ်သည်ရှိသော် ဤချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သောသဘောရှိသော (မျက်စိအကြည် 'စက္ခုပသာဒ'နှင့် အဆင်း 'ရူပါရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု) မျက်စိအတွေ့ 'စက္ခုသမ္ပဿ'၌ ချုပ်၏။

(၂၀) လောက၌ နားအကြည် 'သောတပသာဒ'နှင့် အသံ 'သဒ္ဓါရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု 'သောတသမ္ပဿ' (နားအတွေ့=ကြားတွေ့မှု) သည်။ပ။

(၂၁) လောက၌ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနပသာဒ'နှင့် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု 'ဃာနသမ္ပဿ' (နှာခေါင်းအတွေ့=နံတွေ့မှု) သည်။ပ။

(၂၂) လောက၌ လျှာအကြည် 'ဇိဝှိပသာဒ'နှင့် အရသာ 'ရသာရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု 'ဇိဝှိသမ္ပဿ' (လျှာအတွေ့=လျက်တွေ့မှု) သည်။ပ။

(၂၃) လောက၌ ကိုယ်အကြည် 'ကာယပသာဒ'နှင့် အတွေ့ 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု 'ကာယသမ္ပဿ' (ကိုယ်အတွေ့=ထိတွေ့မှု) သည်။ပ။

(၂၄) လောက၌ စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှု 'မနောသမ္ပဿ' (စိတ်အတွေ့=ကြံတွေ့မှု) သည် ချစ်အပ်သောသဘော 'ပိယရူပ'၊ သာယာအပ်သောသဘော 'သာတဇ္ဈပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ် မက်မှု 'တဏှာ'ကို ပယ်အပ်သည်ရှိသော် ဤချစ်အပ်သောသဘော 'ပိယရူပ'နှင့် သာယာအပ် သောသဘော 'သာတဇ္ဈပ'ဖြစ်သော 'မနောသမ္ပဿ' (စိတ်အတွေ့)၌ ပယ်အပ်၏။ ချုပ်သည်ရှိ သော် ဤချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သောသဘော ရှိသော (စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့) တွေ့ထိမှု 'မနောသမ္ပဿ' (စိတ်အတွေ့)၌ ချုပ်၏။

ဝေဒနာ ဖိ-ပါး၌ တပ်မက်မှု ချုပ်ငြိမ်းပုံ

(၂၅) လောက၌ မျက်စိအကြည် 'စက္ခုပသာဒ'နှင့် အဆင်း 'ရူပါရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု 'စက္ခုသမ္ပဿ' (မျက်စိအတွေ့=မြင်တွေ့မှု) ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' (စက္ခုသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ) သည် ချစ်အပ်သောသဘော 'ပိယရူပ'၊ သာယာအပ်သောသဘော 'သာတဇ္ဈပ' ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'ကို ပယ်အပ်သည်ရှိသော် မျက်စိအကြည် 'စက္ခုပသာဒ'နှင့် အဆင်း 'ရူပါရုံ' တို့ တွေ့ထိမှု 'စက္ခုသမ္ပဿ' (မျက်စိအတွေ့) ကြောင့်ဖြစ်သော ချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သော သဘောရှိသော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' (စက္ခုသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ)၌ ပယ်အပ်၏။ ချုပ်သည်ရှိသော် ဤမျက်စိအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော ချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သော သဘောရှိသော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' (စက္ခုသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ)၌ ချုပ်၏။

(၂၆) လောက၌ နားအကြည် 'သောတပသာဒ'နှင့် အသံ 'သဒ္ဓါရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု 'သောတသမ္ပဿ' (နားအတွေ့=ကြားတွေ့မှု) ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' (သောတသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ) သည်။ပ။

(၂၇) လောက၌ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနပသာဒ'နှင့် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု 'ဃာနသမ္ပဿ' (နှာခေါင်းအတွေ့=နံတွေ့မှု) ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' (ဃာနသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ) သည်။ပ။

(၂၇) လောက၌ လျှာအကြည်'ဇိဝါပသာဒ'နှင့် အရသာ'ရသာရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု'ဇိဝါသမ္ပဿ' (လျှာအတွေ့=လျှာကံတွေ့မှု)ကြောင့်ဖြစ်သောခံစားမှု'ဝေဒနာ'(ဇိဝါသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)သည်။ပ။

(၂၈) လောက၌ ကိုယ်အကြည်'ကာယပသာဒ'နှင့် အတွေ့'ဖောဠဗ္ဗာရုံ'တို့ တွေ့ထိမှု'ကာယ-သမ္ပဿ'(ကိုယ်အတွေ့=တွေ့ထိမှု)ကြောင့်ဖြစ်သောခံစားမှု'ဝေဒနာ'(ကာယသမ္ပဿဇာဝေဒနာ) သည်။ပ။

(၃၀) လောက၌ စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှု'မနောသမ္ပဿ'(စိတ်အတွေ့=ကြံတွေ့မှု)ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု'ဝေဒနာ'(မနောသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ)သည် ချစ်အပ်သောသဘော'ပိယရူပ'၊ သာယာအပ်သော သဘော'သာတရူပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု'တဏှာ'ကို ပယ်အပ်သည်ရှိသော် ဤစိတ်အတွေ့'မနောသမ္ပဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သော သဘောရှိ သောခံစားမှု'ဝေဒနာ'(မနောသမ္ပဿဇာဝေဒနာ)၌ ပယ်အပ်၏။ ချုပ်သည်ရှိသော် ဤစိတ်အတွေ့ 'မနောသမ္ပဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ချစ်နှစ်သက်အပ် သာယာအပ်သော သဘောရှိသော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'(မနောသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ)၌ ချုပ်၏။

သညာ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှု ချုပ်ငြိမ်းပုံ

- (၃၁) လောက၌ အဆင်း'ရူပါရုံ'ကို မှတ်သားမှု'သညာ' (ရူပသညာ)သည်။ပ။
- (၃၂) လောက၌ အသံ'သဒ္ဓါရုံ'ကို မှတ်သားမှု'သညာ' (သဒ္ဓသညာ)သည်။ပ။
- (၃၃) လောက၌ အနံ့'ဂန္ဓာရုံ'ကို မှတ်သားမှု'သညာ' (ဂန္ဓသညာ)သည်။ပ။
- (၃၄) လောက၌ အရသာ'ရသာရုံ'ကို မှတ်သားမှု'သညာ'(ရသ သညာ)သည်။ပ။
- (၃၅) လောက၌ အတွေ့'ဖောဠဗ္ဗာရုံ'ကို မှတ်သားမှု'သညာ'(ဖောဠဗ္ဗသညာ)သည်။ပ။
- (၃၆) လောက၌ စိတ်ဖြင့်သိအပ်သော သဘောအာရုံ'ဓမ္မာရုံ'ကို မှတ်သားမှု'သညာ (ဓမ္မသညာ)သည် ချစ်အပ်သောသဘော'ပိယရူပ'၊ သာယာအပ်သောသဘော'သာတရူပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု'တဏှာ'ကို ပယ်အပ်သည်ရှိသော် ဤစိတ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘောအာရုံ'ဓမ္မာရုံ'ကို မှတ်သားမှု'သညာ'(ဓမ္မသညာ)၏ ချစ်နှစ်သက်ဖွယ်သဘော'ပိယရူပ'နှင့် သာယာဖွယ်သဘော 'သာတရူပ'၌ ပယ်အပ်၏။ ချုပ်သည်ရှိသော် ဤစိတ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘောအာရုံ'ဓမ္မာရုံ'ကို မှတ်သားမှု'သညာ'(ဓမ္မသညာ)၏ ချစ်နှစ်သက်ဖွယ်သဘော 'ပိယရူပ'နှင့် သာယာဖွယ်သဘော 'သာတရူပ'၌ ချုပ်၏။

စေတနာ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှု ချုပ်ငြိမ်းပုံ

- (၃၇) လောက၌ အဆင်း'ရူပါရုံ'၌ဖြစ်သော စေတနာ'ဋီလိကမ္မ'စေတနာ' (အဆင်း 'ရူပါရုံ'ကို မြင်မှု၌ စေတနာ တိုက်တွန်း အားထုတ်မှု 'ရူပသဇ္ဇေတနာ)သည်။ပ။
- (၃၈) လောက၌ အသံ'သဒ္ဓါရုံ'၌ ဖြစ်သော စေတနာ'ဋီလိကမ္မ'စေတနာ' (အသံ 'သဒ္ဓါရုံ'ကို ကြားမှု၌ စေတနာတိုက်တွန်း အားထုတ်မှု 'သဒ္ဓသဇ္ဇေတနာ)သည်။ ပ။

(၃၉) လောက၌ အနံ့ဂန္ဓာရုံ၌ ဖြစ်သော စေ့ဆော်မှု နှိုးဆော်မှု 'စေတနာ' (အနံ့ဂန္ဓာရုံကို နှံ့မှု၌ စေ့ဆော်တိုက်တန်းအားထုတ်မှု 'ဂန္ဓသဇ္ဇေတနာ') သည်။ပ။

(၄၀) လောက၌ အရသာ 'ရသာရုံ'၌ ဖြစ်သော စေ့ဆော်မှု နှိုးဆော်မှု 'စေတနာ' (အရသာ 'ရသာရုံ'ကို လျှက်မှု၌ စေ့ဆော်တိုက်တန်း အားထုတ်မှု 'ရသ သဇ္ဇေတနာ') သည် ။ပ။

(၄၁) လောက၌ အတွေ့ 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ'၌ ဖြစ်သော စေ့ဆော်မှု နှိုးဆော်မှု 'စေတနာ' (အတွေ့ 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ'ကို တွေ့ထိမှု၌ စေ့ဆော်တိုက်တန်း အားထုတ်မှု 'ဖောဠဗ္ဗ သဇ္ဇေတနာ' သည်)။ပ။

(၄၂) လောက၌ စိတ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘောအာရုံ 'ဓမ္မာရုံ'၌ ဖြစ်သော စေ့ဆော်မှု နှိုးဆော်မှု 'စေတနာ' (စိတ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘောအာရုံ 'ဓမ္မာရုံ'ကို သိမှု၌ နှိုးဆော်တိုက်တန်း အားထုတ်မှု 'ဓမ္မသဇ္ဇေတနာ') သည် ချစ်အပ်သော သဘော 'ပိယရူပ'၊ သာယာအပ်သော သဘော 'သာတရူပ' ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ' ကို ပယ်အပ်သည်ရှိသော် ဤ စိတ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘောအာရုံ 'ဓမ္မာရုံ'၌ ဖြစ်သော စေ့ဆော်မှု နှိုးဆော်မှု 'စေတနာ' (ဓမ္မသဇ္ဇေတနာ) ၏ ချစ်နှစ်သက်ဖွယ်သဘော 'ပိယရူပ'နှင့် သာယာဖွယ်သဘော 'သာတရူပ'၌ ပယ်အပ်၏။ ချုပ်သည် ရှိသော် ဤ စိတ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘောအာရုံ 'ဓမ္မာရုံ'၌ ဖြစ်သော စေ့ဆော်မှု နှိုးဆော်မှု 'စေတနာ' (ဓမ္မသဇ္ဇေတနာ) ၏ ချစ်နှစ်သက်ဖွယ်သဘော 'ပိယရူပ'နှင့် သာယာဖွယ် သဘော 'သာတရူပ'၌ ချုပ်၏။

တဏှာ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှု ချုပ်ငြိမ်းပုံ

- (၄၃) လောက၌ အဆင်း 'ရူပါရုံ'၌ တပ်မက်မှု 'တဏှာ' (ရူပတဏှာ) သည်။ပ။
- (၄၄) လောက၌ အသံ 'သဒ္ဒါရုံ'၌ တပ်မက်မှု 'တဏှာ' (သဒ္ဒတဏှာ) သည်။ပ။
- (၄၅) လောက၌ အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ'၌ တပ်မက်မှု 'တဏှာ' (ဂန္ဓတဏှာ) သည်။ပ။
- (၄၆) လောက၌ အရသာ 'ရသာရုံ'၌ တပ်မက်မှု 'တဏှာ' (ရသ တဏှာ) သည်။ပ။
- (၄၇) လောက၌ အတွေ့ 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ'၌ တပ်မက်မှု 'တဏှာ' (ဖောဠဗ္ဗ တဏှာ) သည်။ပ။
- (၄၈) လောက၌ စိတ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘောအာရုံ 'ဓမ္မာရုံ'၌ တပ်မက်မှု 'တဏှာ' (ဓမ္မတဏှာ) သည် ချစ်အပ်သော သဘော 'ပိယရူပ'၊ သာယာအပ်သော သဘော 'သာတရူပ' ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ' ကို ပယ်အပ်သည်ရှိသော် ဤဓမ္မာရုံ၌ ဖြစ်သော တပ်မက်မှု 'ဓမ္မတဏှာ' ၏ ချစ်နှစ်သက်ဖွယ်သဘော 'ပိယရူပ'နှင့် သာယာဖွယ်သဘော 'သာတရူပ'၌ ပယ်အပ်၏။ ချုပ်သည် ရှိသော် ဤဓမ္မာရုံကို တပ်မက်မှု 'ဓမ္မတဏှာ' ၏ ချစ်နှစ်သက်ဖွယ်သဘော 'ပိယရူပ'နှင့် သာယာဖွယ်သဘော 'သာတရူပ'၌ ချုပ်၏။

ဝိတက် ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှု ချုပ်ငြိမ်းပုံ

- (၄၉) လောက၌ အဆင်း 'ရူပါရုံ'ကို ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' (ရူပဝိတက်) သည်။ပ။
- (၅၀) လောက၌ အသံ 'သဒ္ဒါရုံ'ကို ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' (သဒ္ဒဝိတက်) သည်။ပ။

(၅၁) လောက၌ အနံ 'ဂန္ဓာရုံ'ကို ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' (ဂန္ဓဝိတက်)သည်။ပ။

(၅၂) လောက၌ အရသာ 'ရသာရုံ'ကို ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' (ရသာဝိတက်)သည်။ပ။

(၅၃) လောက၌ အတွေ့ 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ'ကို ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' (ဖောဠဗ္ဗ ဝိတက်)သည်။ပ။

(၅၄) လောက၌ စိတ်ဖြင့်သိအပ်သော သဘောအာရုံ 'ဓမ္မာရုံ'ကို ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' (ဓမ္မဝိတက်)သည် ချစ်အပ်သောသဘော 'ပိယရူပ'၊ သာယာအပ်သောသဘော 'သာတရူပ' ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'ကို ပယ်အပ်သည်ရှိသော် ဤဓမ္မာရုံကို ကြံစည်မှု 'ဓမ္မဝိတက်'၏ ချစ်နှစ်သက်ဖွယ်သဘော 'ပိယရူပ'နှင့် သာယာဖွယ်သဘော 'သာတရူပ'၌ ပယ်အပ်၏။ ချုပ်သည်ရှိသော် ဤဓမ္မာရုံကို ကြံစည်မှု 'ဓမ္မဝိတက်'၏ ချစ်နှစ်သက်ဖွယ်သဘော 'ပိယရူပ'နှင့် သာယာဖွယ်သဘော 'သာတရူပ'၌ ချုပ်၏။

ဝိစာရ ၆-ပါး၌ တပ်မက်မှု ချုပ်ငြိမ်းပုံ

(၅၅) လောက၌ အဆင်း 'ရူပါရုံ'ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) 'ဝိစာရ' (ရူပဝိစာရ)သည်။ပ။

(၅၆) လောက၌ အသံ 'သဒ္ဓါရုံ'ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) 'ဝိစာရ' (သဒ္ဓါဝိစာရ)သည်။ပ။

(၅၇) လောက၌ အနံ 'ဂန္ဓာရုံ'ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) 'ဝိစာရ' (ဂန္ဓဝိစာရ)သည်။ပ။

(၅၈) လောက၌ အရသာ 'ရသာရုံ'ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) 'ဝိစာရ' (ရသာ ဝိစာရ)သည်။ပ။

(၅၉) လောက၌ အတွေ့ 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ'ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) 'ဝိစာရ' (ဖောဠဗ္ဗ ဝိစာရ)သည်။ပ။

(၆၀) လောက၌ စိတ်ဖြင့်သိအပ်သော သဘောအာရုံ 'ဓမ္မာရုံ'ကို သုံးသပ်မှု (အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု) 'ဝိစာရ' (ဓမ္မဝိစာရ)သည် ချစ်အပ်သောသဘော 'ပိယရူပ'၊ သာယာ အပ်သောသဘော 'သာတရူပ'ဖြစ်၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'ကို ပယ်အပ်သည်ရှိသော် ဤ ဓမ္မာရုံကို သုံးသပ်မှု 'ဓမ္မဝိစာရ'၏ ချစ်နှစ်သက်ဖွယ်သဘော 'ပိယရူပ'နှင့် သာယာဖွယ်သဘော 'သာတရူပ'၌ ပယ်အပ်၏။ ချုပ်သည်ရှိသော် ဤဓမ္မာရုံကို သုံးသပ်မှု 'ဓမ္မဝိစာရ'၏ ချစ်နှစ်သက်ဖွယ် သဘော 'ပိယရူပ'နှင့် သာယာဖွယ်သဘော 'သာတရူပ'၌ ချုပ်၏။

ဤဆုံးခြီးသောသဘောကို မဂ်ဖိုလ်ကိုရပြီး၍ ဖြုစင်မြင့်မြတ်သဖြင့် 'အရိယာ'ဟု ခေါ်တွင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ထိုးထွင်းသိအပ်သော ဆင်းရဲချုပ်မှုအမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓ အရိယသစ္စာ'ဟုဆိုအပ်၏။

(ဒုက္ခနိရောဓ အရိယသစ္စာ ပြီး၏။)

၄-မဂ္ဂအရိယသစ္စာ

(ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါအရိယသစ္စာ)

(ဆင်းရဲမှုချုပ်ရာသို့ ရောက်ကြောင်းအကျင့်ဖြစ်သည့်

အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ ထိုးထွင်း၍သိအပ်သော အမှန်သဘော)

၂၀၅။ ထိုအရိယသစ္စာ ၄-ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍သိအပ်သော ဆင်းရဲမှုချုပ်ရာသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်ဖြစ်သည့် အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ အရိယသစ္စာ' မည်သနည်း။

အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော ဆင်းရဲမှုချုပ်ရာသို့ရောက်ကြောင်းအကျင့်သည်(ကိလေသာတို့မှ) ပြုစင်မြင်မြတ်သော အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသည့် ဤနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလမ်း 'မဂ္ဂ' ပင်တည်း။

ဤအင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသည့် နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်းလမ်း 'မဂ္ဂ'ဟူသည် အဘယ်နည်း။

- မဂ္ဂင် ၈-ပါး။ ။ (၁) မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ သိမြင်ခြင်း 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ'။
 - (၂) မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ကြံစည်ခြင်း 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ'။
 - (၃) မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုခြင်း 'သမ္မာဝါစာ'။
 - (၄) မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ပြုလုပ်ခြင်း 'သမ္မာကမ္မန္တ'။
 - (၅) မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ အသက်မွေးခြင်း 'သမ္မာအာဇီဝ'။
 - (၆) မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ကြိုးစား အားထုတ် လုံ့လပြုခြင်း 'သမ္မာဝါယာမ'။
 - (၇) မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ မမေ့မလျော့ စူးစူးစိုက်စိုက်အောက်မေ့ခြင်း 'သမ္မာသတိ'။
 - (၈) မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ တည်ကြည်ခြင်း (စိတ်ကိုအာရုံ၌ ကောင်းစွာထားခြင်း) 'သမ္မာသမာဓိ' (တည်းဟူသော ဤရှစ်ပါးတို့တည်း)။

သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ။ ထို မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ သိမြင်ခြင်း 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' မည်သနည်း။

ဆင်းရဲ၌ သိမှု 'ဒုက္ခေ ဉာဏံ'၊ ဆင်းရဲဖြစ်ကြောင်း၌ သိမှု 'ဒုက္ခသမုဒယေ ဉာဏံ'၊ ဆင်းရဲချုပ်မှု၌ သိမှု 'ဒုက္ခနိရောဓေ ဉာဏံ'၊ ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်၌ သိမှု 'ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ ဉာဏံ'။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ'ဟု ဆိုအပ်၏။

၁။ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည်ပင် 'ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ အရိယသစ္စာ'ဖြစ်သည်။

သမ္မာသင်္ကပ္ပ။ ။ထို မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ကြံစည်ခြင်း ‘သမ္မာသင်္ကပ္ပ’ မည်သနည်း။

(၁) ကာမအာရုံ ကာမဂုဏ် အနှောင်အဖွဲ့မှ ထွက်မြောက်သော ကြံစည်မှု ‘နေက္ခမ္မသင်္ကပ္ပ’။

(၂) ဒေါသလွတ်ကင်းသော ကြံစည်မှု (မေတ္တာနှင့်ယှဉ်သည့် ကြံစည်မှု) ‘အဗျာပါဒသင်္ကပ္ပ’။

(၃) ညှဉ်းဆဲဒိပ်စက်ခြင်းမှ လွတ်ကင်းသော ကြံစည်မှု (ကရုဏာနှင့်ယှဉ်သည့် ကြံစည်မှု) ‘အဝိဟိ’ သ သင်္ကပ္ပ’။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ကြံစည်မှု ‘သမ္မာသင်္ကပ္ပ’ဟု ဆိုအပ်၏။
သမ္မာဝါစာ။ ။ထို မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုခြင်း ‘သမ္မာဝါစာ’ မည်သနည်း။

မဟုတ်မမှန်သောစကားကို ပြောဆိုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ‘မုသာဝါဒါ ဝေရမဏိ’၊ ဂုံးချော ဂုံးတိုက်စကားကို ပြောဆိုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း (အချင်းချင်း ချစ်ခင်မှုကို ကြိတ်ချေဖျက်ဆီး သောစကားကို ပြောဆိုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်မှု) ‘ပိသုဏဝါစာ ဝေရမဏိ’၊ ကြမ်းတမ်းသောစကားကို ပြောဆိုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ‘ဖရုသဝါစာ ဝေရမဏိ’၊ အကျိုးမရှိ ပြန်ဖျင်းသောစကားကို ပြောဆိုခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ‘သမ္မပ္ပလာပ ဝေရမဏိ’။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုခြင်း ‘သမ္မာဝါစာ’ဟု ဆိုအပ်၏။
သမ္မာကမ္မန္တ။ ။ထို မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ပြုလုပ်ခြင်း ‘သမ္မာကမ္မန္တ’ မည်သနည်း။

သူ့ အသက်ကို သတ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ‘ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏိ’၊ ပိုင်ရှင် မပေးအပ် သော သူတပါး၏ ပစ္စည်းဥစ္စာကို ခိုးယူခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ‘အဒိန္နာဒါနာ ဝေရမဏိ’၊ ကာမဂုဏ် မေထုန်အမှုတို့၌ မှားယွင်းစွာ ကျင့်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ‘ကာမေသုမိစ္ဆာစာထု ဝေရမဏိ’။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ပြုလုပ်မှု ‘သမ္မာကမ္မန္တ’ဟု ဆိုအပ်၏။
သမ္မာအာဇီဝ။ ။ထို မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ အသက် မွေးခြင်း ‘သမ္မာအာဇီဝ’ မည်သနည်း။

ဤသာသနာတော်၌ (ကိလေသာတို့မှ) ဖြူစင်မြင့်မြတ်သဖြင့် အရိယာဟု ခေါ်တွင်သော တပည့်သည် မှားယွင်းစွာ အသက်မွေးမှုကို ပယ်စွန့်၍ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သော အသက်မွေးမှု ဖြင့် အသက်မွေးခြင်းကို ပြု၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သော အသက်မွေးခြင်း ‘သမ္မာအာဇီဝ’ဟု ဆိုအပ်၏။

၁။ သမ္မာသင်္ကပ္ပ ၃-ပါး=သမ္မာဝိတက် ၃-ပါး=နေက္ခမ္မဝိတက်, အဗျာပါဒဝိတက်, အဝိဟိ’သဝိတက်။

၂။ သမ္မာအာဇီဝ=သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ အားဖြင့် အသက်မွေးခြင်း (သမ္မောဟ ဝိနောဒနိ၊ အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၃၁-၁၁၂)

သမ္မာဝါယာမ။ ။ထို မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ကြိုးစား အားထုတ်လုံ့လပြုခြင်း 'သမ္မာဝါယာမ' မည်သနည်း။

ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် မဖြစ်သေးကုန်သော ယုတ်မာကုန်သော အကုသိုလ်တရား တို့ကို မဖြစ်စေခြင်းငှါ အားထုတ်လိုသော ဆန္ဒကို ဖြစ်စေ၏ (ဆန္ဒ ဇနေတိ)၊ လုံ့လပြု၏ (ဝါယမတိ)၊ ကြိုးစားအားထုတ်၏ (ဝီရိယံ အာရဘတိ)၊ စိတ်ကို ချီးမြှောက် (အားပေး)၏ (ဝီရိယရှိစေ၏) (စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာတိ)၊ မဖြစ်မနေ စိတ်ကို ဆောက်တည်၍ အားထုတ်၏ (အင်္ဂါလေးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဝီရိယကို ဆောက်တည်၏) (ပဒဟတိ)။

ဖြစ်ပြီးကုန်သော ယုတ်မာကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်စွန့်ခြင်းငှါ အားထုတ်လို သော ဆန္ဒကို ဖြစ်စေ၏ (ဆန္ဒ ဇနေတိ)၊ လုံ့လပြု၏ (ဝါယမတိ)၊ ကြိုးစားအားထုတ်၏ (ဝီရိယံ အာရဘတိ)၊ စိတ်ကို ချီးမြှောက် (အားပေး)၏ (ဝီရိယရှိစေ၏) (စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာတိ)၊ မဖြစ်မနေ စိတ်ကို ဆောက်တည်၍ အားထုတ်၏ (အင်္ဂါလေးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဝီရိယကို ဆောက်တည်၏) (ပဒဟတိ)။

မဖြစ်သေးကုန်သော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေခြင်းငှါ အားထုတ်လိုသော ဆန္ဒကို ဖြစ်စေ ၏ (ဆန္ဒ ဇနေတိ)၊ လုံ့လပြု၏ (ဝါယမတိ)၊ ကြိုးစားအားထုတ်၏ (ဝီရိယံ အာရဘတိ)၊ စိတ်ကို ချီးမြှောက် (အားပေး)၏ (ဝီရိယရှိစေ၏) (စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာတိ)၊ မဖြစ်မနေ စိတ်ကို ဆောက်တည်၍ အားထုတ်၏ (အင်္ဂါလေးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ဝီရိယကို ဆောက်တည်၏) (ပဒဟတိ)။

ဖြစ်ပြီးကုန်သော ကုသိုလ်တရားတို့ကို တည်တံ့စေခြင်းငှါ (ဌိတိယာ)၊ မပျောက်ပျက် မပျက်စီးစေခြင်းငှါ (အသမ္မောသာယ)၊ များစွာတိုးပွားစေခြင်းငှါ (ဘိယျောဘာဝါယ)၊ ပြန်ပြောစေခြင်းငှါ (ပြန်ပွားစေခြင်းငှါ) (ဝေပုလ္လာယ)၊ ပွားများမှု ပြည့်စုံစေခြင်းငှါ (ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ)၊ အားထုတ်လိုသော ဆန္ဒကို ဖြစ်စေ၏ (ဆန္ဒ ဇနေတိ)၊ လုံ့လပြု၏ (ဝါယမတိ)၊ ကြိုးစားအားထုတ်၏ (ဝီရိယံ အာရဘတိ)၊ စိတ်ကို ချီးမြှောက် (အားပေး)၏ (ဝီရိယ ရှိစေ၏) (စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာတိ)၊ မဖြစ်မနေ စိတ်ကို ဆောက်တည်၍ အားထုတ်၏ (အင်္ဂါလေးပါး နှင့် ပြည့်စုံသော ဝီရိယကို ဆောက်တည်၏) (ပဒဟတိ)။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ကြိုးစားအားထုတ်လုံ့လပြုခြင်း 'သမ္မာဝါယာမ' ဟု ဆိုအပ်၏။

သမ္မာသတိ။ ။ထိုမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ မမေ့မလျော့ စူးစူးစိုက်စိုက် အောက်မေ့ခြင်း 'သမ္မာသတိ' မည်သနည်း။

ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် ကိလေသာအညစ်အကြေးတို့ကို ပူပန် (မန်းခြောက်) စေတတ် သော လုံ့လရှိသည်ဖြစ်၍ (ပြင်းထန်သော လုံ့လဝီရိယရှိသည်ဖြစ်၍) (အာတာပီ)၊ ကောင်းစွာ

၁။ သမ္မာဝါယာမ=သမ္ပပူဇာန် ၄-ပါး။
၂။ ဝီရိယ အင်္ဂါ ၄-ပါး=(၁)အချေကြွင်းစေ၊ (၂)အကြောကြွင်းစေ၊ (၃)အရိုးကြွင်းစေ၊ (၄)အသား အသွေးခန်းခြောက်စေ-ဟုအားထုတ်ခြင်း။ မဇ္ဈိမပဏ္ဍာသပါဠိတော်၊ ကိဋ္ဌာဂီရိသုတ်၊ နှာ-၁၄၆။
၃။ သမ္မာသတိ=သတိပဋ္ဌာန် ၄-ပါး၊ သတိသမ္မောဇ္ဈင်။

အပြားအားဖြင့် ပိုင်းခြားသိတတ်သော ပညာနှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ (သမ္မဇာနော), မမေ့မလျော့ အောက်မေ့ခြင်း သတိရှိသည်ဖြစ်၍ (သတိမာ) လောက၌ ရှေးရှုကြံစည်သော အားဖြင့် အလွန်တပ်မက်မှု 'အဘိဇ္ဈာ'နှင့် စိတ်နှလုံးမသာယာမှု 'ဒေါမနဿ'ကို ပယ်ဖျောက်၍ ဆံပင်စသော စက်ဆုပ်ဖွယ် တရားတို့ ဖြစ်ပေါ်ရာ ခန္ဓာကိုယ် ရုပ်အပေါင်း၌ ဆံပင်စသော စက်ဆုပ်ဖွယ်တရားတို့ ဖြစ်ပေါ်ရာ ခန္ဓာကိုယ် ရုပ်အပေါင်းဟူ၍ အဖန်ဖန်ရှုလျက် နေ၏ (ကာယေ ကာယာနုပဿီ)။

ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'တို့၌။ပ။

သိမှု'စိတ်'၌။ပ။

ကိလေသာအညစ်အကြေးတို့ကို ပူပန် (ခန်းခြောက်) စေတတ်သော လုံ့လရှိသည်ဖြစ်၍ (ပြင်းထန်သော လုံ့လဝီရိယရှိသည်ဖြစ်၍) (အာတာပီ), ကောင်းစွာအပြားအားဖြင့် ပိုင်းခြား သိတတ်သော ပညာနှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ (သမ္မဇာနော), မမေ့မလျော့ အောက်မေ့ခြင်း သတိရှိသည်ဖြစ်၍ (သတိမာ), လောက၌ ရှေးရှုကြံစည်သောအားဖြင့် အလွန်တပ်မက်မှု 'အဘိဇ္ဈာ'နှင့် စိတ်နှလုံးမသာယာမှု 'ဒေါမနဿ'ကို ပယ်ဖျောက်၍ နီဝရဏတရား, ခန္ဓာငါးပါး စသော တရားတို့၏ မမြဲသောသဘော အနိစ္စစသော သဘောတရားတို့၌ မမြဲသော သဘော တရားတို့ဟူ၍ အဖန်ဖန် ရှု၍နေ၏ (ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ)။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ မမေ့မလျော့ စူးစူးစိုက်စိုက် အောက် မေ့မှု'သမ္မာသတိ'ဟု ဆိုအပ်၏။

သမ္မာသမာဓိ။ ။ထိုမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ တည်ကြည် ခြင်း (စိတ်ကို အာရုံ၌ ကောင်းစွာထားခြင်း) 'သမ္မာသမာဓိ'မည်သနည်း။

ပထမဈာန် သမ္မာသမာဓိ။ ။ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့မှကင်းဆိတ် ၍ (ကင်းလွတ်၍)သာလျှင် အကုသိုလ်တရားတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ (ကင်းလွတ်၍)သာလျှင် ကြံစည်ခြင်း'ဝိတက်'နှင့်တကွဖြစ်သော (သဝိတက္က), အာရုံအပေါ်၌ အဖန် ဖန် ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်း'ဝိစာရ' နှင့် တကွဖြစ်သော (သဝိစာရ), နီဝရဏတရားတို့ ဆိတ်ငြိမ်ခြင်း ကြောင့်ဖြစ်သော (ဝိဝေကဇ), နှစ်သက်ခြင်း'ပီတိ' ချမ်းသာခြင်း 'သုခ'ရှိသော (ပီတိသုခ) ပဌမဈာန်'သို့ ရောက်၍ နေ၏ (ပထမဈာန်ကို မျက်မှောက်ပြု၍ နေ၏)။

ဒုတိယဈာန်-သမ္မာသမာဓိ။ ။ကြံစည်ခြင်း'ဝိတက်', ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်း'ဝိစာရ'တို့၏ ငြိမ်းအေး ခြင်းကြောင့် မိမိအတွင်းအဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ စိတ်ကိုကြည်လင်စေ တတ်သော (သမ္မသာဒန), တည်ကြည်ခြင်း'သမာဓိ'ကို ပါးစေတတ်သော (ဧကောဒိဘာဝ), ကြံစည်ခြင်း'ဝိတက်' မရှိသော (အဝိတက္က), ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်း'ဝိစာရ' မရှိသော (အဝိစာရ),

၁။ လောက=ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး၊ သင်္ခါရတရားများ။
၂။ ပထမဈာန်ကို သဝိတက္ကဈာန်, သဝိစာရဈာန်, ဝိဝေကဇဈာန်, ပီတိသုခဈာန်ဟု ခေါ်သည်။

တည်ကြည်ခြင်း 'သမာဓိ' ကြောင့်ဖြစ်သော (သမာဓိဇ), နှစ်သက်ခြင်း 'ပီတိ' နှင့် ချမ်းသာခြင်း 'သုခ' ရှိသော ဒုတိယဈာန် သို့ ရောက်၍ နေ၏ (ဒုတိယဈာန်ကို မျက်မှောက်ပြု၍ နေ၏)။

တတိယဈာန်-သမ္မာသမာဓိ။ ။ နှစ်သက်ခြင်း 'ပီတိ' ကိုလည်း တပ်မက်မှုကင်းခြင်းကြောင့် (စက်ဆုပ်ခြင်းကြောင့်) လျစ်လျူရှုလျက်လည်း နေ၏ (ဥပေက္ခာ)။ မမေ့မလျော့ အောက်မေ့ခြင်း 'သတိ' ရှိလျက်လည်း နေ၏ (သတော)။ ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် ပိုင်းခြားသိတတ်သောပညာနှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်လျက်လည်း နေ၏ (သမ္ပဇာနော)။ ချမ်းသာခြင်း 'သုခ' ကိုလည်း ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါး အပေါင်းဖြင့် ခံစားလျက်နေ၏ (ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတိ)။ ယင်းတတိယဈာန်ရရှိသူကို လျစ်လျူရှုနိုင်သူ (ဥပေက္ခာ)။ အောက်မေ့ခြင်း 'သတိ' ရှိသူ (သတိမာ)။ ချမ်းသာစွာနေလေ့ရှိသူ (သုခဝိဟာရီ) ဟု အရိယာပုဂ္ဂိုလ် သူတော်သူမြတ်တို့ သည် မိန့်ကြားချီးမွမ်းတော်မူကုန်၏။ ထိုတတိယဈာန် သို့ ရောက်၍ နေ၏ (မျက်မှောက်ပြု၍ နေ၏)။

စတုတ္ထဈာန်-၃ သမ္မာသမာဓိ။ ။ ချမ်းသာခြင်း 'သုခ' ကို ပယ်ခြင်းကြောင့်၎င်း၊ ဆင်းရဲခြင်း 'ဒုက္ခ' ကို ပယ်ခြင်းကြောင့်၎င်း၊ ရှေးဦးမဆွကပင် ဝမ်းမြောက်ခြင်း 'သောမနဿ' နှင့် စိတ်နှလုံးမသာယာခြင်း 'ဒေါမနဿ' တို့၏ချုပ်ခြင်းကြောင့်၎င်း၊ ဆင်းရဲခြင်း 'ဒုက္ခ' လည်း မဟုတ်မှု၍ ချမ်းသာခြင်း 'သုခ' လည်း မဟုတ်သော (အဒုက္ခ မသုခ ဖြစ်သော)၊ လျစ်လျူရှုခြင်း (ထိုထိုအာရုံ၌ အလယ်အလတ် အညီအမျှဖြစ်ခြင်း) 'ဥပေက္ခာ' ကြောင့်ဖြစ်သော သတိ၏ အလုံးစုံ စင်ကြယ်ခြင်းရှိသော (အလွန်စင်ကြယ်သော သတိရှိသော) စတုတ္ထဈာန် သို့ ရောက်၍ နေ၏ (မျက်မှောက်ပြု၍ နေ၏)။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော ဈာန်လေးပါးကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ စိတ်ကို အာရုံ၌ ကောင်းစွာ ထားခြင်း တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' ဟု ဆိုအပ်၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော ဆင်းရဲမှုချုပ်ရာသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်ဖြစ်သည့် အမန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဂါမိနိပဋိပဒါ အရိယသစ္စာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

(ဒုက္ခနိရောဂါမိနိ ပဋိပဒါ အရိယသစ္စာ ပြီး၏။)

သစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို သုတ္တန်နည်းဖြင့် ဝေဖန်၍ ဟောကြားအပ်သော 'သုတ္တန္တဘာဇနီယ' နည်း ပြီး၏။

၁။ ဒုတိယဈာန်ကို အဝိတက္က အဝိစာရဈာန်၊ သမာဓိဇဈာန်၊ ပီတိသုခဈာန်ဟု ခေါ်သည်။ (စတုတ္ထနည်း အားဖြင့် ပြထားခြင်း ဖြစ်သည်။)
၂။ တတိယဈာန်ကို ဥပေက္ခာဈာန်၊ သတိမာဈာန်၊ သုခဝိဟာရီဈာန်ဟု ခေါ်သည်။
၃။ ဈာန်လေးပါးဟု စတုတ္ထနည်းဖြင့် ဟောထားခြင်း ဖြစ်သည်။
၄။ စတုတ္ထဈာန်ကို အဒုက္ခမသုခဈာန်၊ ဥပေက္ခာသတိပါရိသုတ္တိဈာန်ဟု ခေါ်သည်။

၂-အဘိဓမ္မဘာဇနီယ

(သစ္စာလေးပါးတို့ကို အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့်ဝေဖန်၍ဟောကြားအပ်သော 'အဘိဓမ္မဘာဇနီယ'နည်း)

အဋ္ဌဂီကဝါရ

(အဋ္ဌဂီကဝါရအားဖြင့်သစ္စာလေးပါး ဖွဲ့နည်း ၅-မျိုး ၂)

၁-အဋ္ဌဂီကဝါရ ပဌမနည်း

(တဏှာကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း)

သစ္စာလေးပါး ၂၀၆။ သစ္စာလေးပါးတို့ကား—

- (၁) ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသစ္စာ'။
- (၂) ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသမုဒယသစ္စာ'။
- (၃) ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓသစ္စာ'။
- (၄) ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓ ဂါမိနီ ပဋိပဒါသစ္စာ' (မဂ္ဂသစ္စာ) တို့တည်း။

သမုဒယသစ္စာ။ ။ ထို သစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသမုဒယ သစ္စာ' မည်သနည်း။

၁။ အဘိဓမ္မဘာဇနီယနည်း၌ မဟာဝါရ ၃-ပါးရှိသည်။ ယင်း ၃-ပါးတို့ကား—

- (၁) အဋ္ဌဂီကဝါရ=မဂ္ဂင် ၈-ပါးဖြင့် ဝေဖန်၍ မဂ္ဂသစ္စာ ဖွဲ့ပြသောနည်း။
- (၂) ပဋ္ဌဂီကဝါရ=သီလမဂ္ဂင် ၃-ပါးမှတစ်ပါး ကျန် မဂ္ဂင် ၅-ပါးဖြင့် ဝေဖန်၍ မဂ္ဂသစ္စာဖွဲ့ပြသောနည်း။
- (၃) သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရ=ဖဿစသေ၊ တရားအပေါင်းဖြင့် ဝေဖန်၍ မဂ္ဂသစ္စာ ဖွဲ့ပြသောနည်း။

၂။ အဋ္ဌဂီကဝါရ ၅-မျိုးမှာ—(၁) တဏှာ တခုတည်းကိုသာ သမုဒယ သစ္စာဟု ဟောသောနည်း။ (၂) ကိလေသာ ၁၀-ပါးကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း။ (၃) အကုသိုလ်တရား အားလုံးကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း။ (၄) အကုသိုလ်တရား အားလုံးနှင့် လောကီကုသလမှုလ ၃-ပါးတို့ကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း။ (၅) လောကီကုသိုလ်နှင့် အကုသိုလ် အားလုံးတို့ကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း။ ဤနည်း ၅-မျိုးကို ကောဋ္ဌာသ ၅-ပါးဟုလည်း ခေါ်သည်။

၃။ အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားရာ၌ 'ဒုက္ခသစ္စာ'သည်ဟုသာ ဟောသည်။

သုတ္တန်နည်း၌မူကား 'ဒုက္ခအရိယသစ္စာ'သည်ဟုသာ ဟောတော်မူသည်။

အဘိဓမ္မာနည်း၌ သုတ္တန်နည်း၌ကဲ့သို့ 'အရိယသစ္စာ'ဟု ဟောတော်မူလျှင် တဏှာမှ ကြွင်းသော အခြား ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်းတရားများ ကျန်ရှိနေသေးသည်။ ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း တရားများ အားလုံးပါဝင်စေရန် 'သစ္စာ' ဟုသာ အဘိဓမ္မဘာဇနီယနည်း၌ ဟောတော်မူသည်။ (သမ္မော၊ဋ္ဌ၊နာ ၁၁၄-၅။)

အကြင် တပ်မက်မှု 'တဏှာ'သည် ရှိ၏။ ဤ တပ်မက်မှု 'တဏှာ'ကို ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသမုဒယ သစ္စာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

ဒုက္ခသစ္စာ။ ။ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသစ္စာ' မည်သနည်း။

(တပ်မက်မှု 'တဏှာ' မှ) ကြွင်းသော ပုပ္ဖနစေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ' (၉-ပါး) တို့သည်၎င်း၊ (ကိလေသာ ၁၀-ပါးတို့မှ) ကြွင်းသော အပြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးကို ပေးတတ်သော 'အကုသိုလ်' တရားတို့သည်၎င်း၊ (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သည့် 'အာသဝ' (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့) ၏ အာရုံဖြစ်သော အပြစ်မရှိမှု၍ ကောင်းကျိုးကို ပေးတတ်သော အကြောင်းရင်း 'ကုသလ မူလ' သုံးခုတို့သည်၎င်း၊ (ကုသလမူလ သုံးခုတို့မှ) ကြွင်းသော အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီကုသိုလ်တရားတို့သည်၎င်း၊ အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် တရားတို့၏ အကျိုးတရား 'ဝိပါက်' တို့သည်၎င်း၊ ကုသိုလ် လည်း မဟုတ်ကုန်သော၊ အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်ကုန်သော၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကံ၏အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်ကုန်သော အကြင် ပြုကာမျှသဘော 'ကိရိယာတရား' တို့သည်၎င်း၊ အလုံးစုံ သော ရုပ်သည်၎င်း ရှိ၏။

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော တရားအပေါင်းကို ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသစ္စာ'ဟု ဆိုအပ်၏။
ဒုက္ခနိရောဓသစ္စာ။ ။ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓ သစ္စာ' မည်သနည်း။

အကြင် တပ်မက်မှု 'တဏှာ'ကို ပယ်စွန့်ခြင်းသည် ရှိ၏။ ဤတပ်မက်မှု 'တဏှာ'ကို ပယ်ခြင်းကို ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓသစ္စာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

မဂ္ဂသစ္စာ။ ။ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓ ဂါမိနိ ပဋိပဒါသစ္စာ' (မဂ္ဂသစ္စာ) မည်သနည်း။

ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' (ဒိဋ္ဌိနှင့် အကုသိုလ် အဖြစ်ချင်း တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရား) တို့ကို ပယ်ခြင်း ငှါ၎င်း၊ ပထမ အရိယာအဆင့်ဖြစ်သည့် သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းငှါ၎င်း၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော 'နိယျာနိက'၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း 'အပစယဂါမိ' ဖြစ်သော လောကုတ္တရာဈာန်ကို ပွား၏။

ကာမဂုဏ်တို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်ရှိသော နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမဈာန်^၁သို့ ရောက်၍ (မျက်မှောက်ပြု၍) နေ၏။

၁။ သဘိပြုရန်-အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဝေဖန်၍ ဟောရာတွင် အကျယ်ဝေဖန်၍ ဟောသော နိဒ္ဒေသဝါရ၌ 'သမုဒယ' သစ္စာကို ရှေးဦးစွာ ဟောသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဒုက္ခသစ္စာကိုပြသည့်အခါ သမုဒယသစ္စာမှ တွင်းပါး ကြွင်းသော လောကီဘုရားများ ဖြစ်သည်ဟု အကျဉ်းချုံး၍ အလွယ်တကူပြလိုသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ (သမ္မောဒ္ဓါနာ-၁၁၅)

၂။ ဤနေရာ၌ အကျဉ်းချုံး၍ ပြထားသည်။ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ လောကုတ္တရာဈာန်တို့ကို သုဒ္ဓိက ပဋိပဒါနည်းမှစ၍ အကျယ်ဟောသကဲ့သို့ ဟောရန်ဖြစ်သည်။ ဓမ္မသင်္ဂဏီစာပိုဒ် ၂၇၇-မှ ၃၆၄-အထိ အကျယ် ပြထားသည်။

ထိုအခါ၌ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ သိမြင်ခြင်း ‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’။ပ။ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ တည်ကြည်ခြင်း (စိတ်ကို အာရုံ၌ ကောင်းစွာ ထားခြင်း) ‘သမ္မာသမာဓိ’ဟူသော အင်္ဂါရှစ်ပါး ရှိသည် နိဗ္ဗာန်သို့ ဖောက်ကြောင်းလမ်း ‘မဂ်’သည် ဖြစ်၏။

သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ။ ထိုမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ သိမြင်ခြင်း ‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’ မည်သနည်း။

အကြင်(ခွဲခွဲခြားခြား)အပြားအားဖြင့် ပိုင်းခြားသိမှု‘ပညာ’၊ (ခွဲခွဲခြားခြား)အပြားအားဖြင့် ပိုင်းခြားသိမှုသဘော ‘ပဇာနနာ’။ပ။ (အမှန်သဘော၌) မတွေ့ဝေမှု(အမှန်ကိုသိမှု) ‘အမောဟ’၊ (သစ္စာလေးပါး)တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော ‘ဓမ္မဝိစယ’၊ ကောင်းစွာ(အမှန်)သိမြင်မှု ‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’၊ သစ္စာလေးပါး တရားတို့ကို ပိုင်းခြားစိစစ်ခြင်းသဘော ‘ဓမ္မဝိစယ’ဖြစ်၍ သစ္စာလေးပါး တရားတို့ကို သိတတ်သော ဗောဓိဉာဏ်၏ အစိတ်အပိုင်းအင်္ဂါ ‘ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်’၊ (ကိလေသာ

၁။ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ဓမ္မသင်္ဂဏီစာပိုဒ် ၂၉၇-၃၀၄-ကြည့်။

အဘိဓမ္မဘာဇနီယ၌ နည်းပေါင်း ခြောက်သောင်း(၆၀၀၀)ရှိသည်။ အဘိဓမ္မဘာဇနီယ၌ (၁) အဋ္ဌဂီကဝါရ။ (၂) ပဋ္ဌဂီကဝါရ။ (၃) သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရဟူ၍ မဟာဝါရ ၃-ဝါရရှိရာ မဟာဝါရတခု တခု၌ တဏှာယ ပဟာနံ (=တဏှာတခုတည်းကိုသာ သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း) စသည်ဖြင့် ကောဋ္ဌာသ ၅-ပါးစီ၊ နည်းပေါင်း နှစ်သောင်း (၂၀၀၀)စီ ရှိသည်။

ထိုတွင် အဋ္ဌဂီကဝါရ ပထမကောဋ္ဌာသ၌ နည်းပေါင်းလေးထောင်(၄၀၀၀)ရှိသည်။ ရှိပုံမှာ—သောတာပတ္တိမဂ် ဈာနာဘိနိဝေသ၌ သုဒ္ဓိကပဋိပဒါ စသော ၅-ဝါရကို စတုက္ကနည်း၊ ပဋ္ဌကနည်း ၂-ပါးနှင့် မြောက်သော် နည်း ၁၀-ပါး ဖြစ်၏။

ယင်းနည်း ၁၀-ပါးကို ဈာနာဘိနိဝေသစသော အဘိနိဝေသ ၂၀-နှင့် မြောက်သော် နည်း ၂၀၀-ဖြစ်သည်။ ယင်းနည်းကို သုဒ္ဓိကနည်းဟု ခေါ်သည်။

တဖန် ယင်းသုဒ္ဓိကနည်း ၂၀၀-ကို အဓိပတိ ၄-ပါးနှင့် မြောက်ပြန်သော် နည်းပေါင်း ၈၀၀-ဖြစ်သည်။ ယင်းနည်းကို သာဓိပတိနည်းဟု ခေါ်သည်။

သုဒ္ဓိကနည်း ၂၀၀-နှင့် သာဓိပတိနည်း ၈၀၀-ကို ပေါင်းသော် သောတာပတ္တိမဂ်၌ နည်းပေါင်း တထောင် (၁၀၀၀)ဖြစ်သည်။

ထို့အတူ သကဒါဂါမိမဂ်၊ အနာဂါမိမဂ်၊ အရဟတ္တမဂ် အသီးသီးတို့၌ နည်းပေါင်း တထောင် (၁၀၀၀)စီ ဖြစ်၍ ပထမကောဋ္ဌာသဟုခေါ်သော အဋ္ဌဂီကဝါရပထမနည်း၌ နည်းပေါင်း(၄၀၀၀)ဖြစ်သည်။

ထိုနည်းအလား အဋ္ဌဂီကဝါရဒုတိယနည်းစသည့် ကျန်ကောဋ္ဌာသ ၄-ပါး၌လည်း နည်းပေါင်း လေးထောင် (၄၀၀၀)စီ ရှိသည်။ သို့ဖြစ်၍ အဋ္ဌဂီကဝါရ၌ ကောဋ္ဌာသ ၅-ပါးအတွက် နည်းပေါင်း ၂၀၀၀၀-ဖြစ်သည်။

ထိုနည်းနှင့်ပင် ပဋ္ဌဂီကဝါရ၌ နည်းပေါင်း နှစ်သောင်း(၂၀၀၀၀)၊ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရ၌ နည်းပေါင်း နှစ်သောင်း(၂၀၀၀၀)ရှိသည်။

သို့ဖြစ်သဖြင့် အဘိဓမ္မဘာဇနီယ၌ မဟာဝါရ ၃-ပါး၊ ကောဋ္ဌာသ ၁၅-ပါး၊ ဟောနည်းပေါင်း ခြောက်သောင်း(၆၀၀၀)ရှိသည်။

သုဒ္ဓိကပဋိပဒါ စသော ၅-ဝါရနှင့် ဈာနာဘိနိဝေသ စသော အဘိနိဝေသ ၂၀-ကို ဓမ္မသင်္ဂဏီစာပိုဒ် ၂၇၇-မှ ၃၆၄-၌ ဣပါ။ (သမ္မောဟာဇနောဒနိ၊ ဋ္ဌ၊ နှာ-၁၁၅-၁၁၆)

ကောဋ္ဌာသ ၅-ပါးရေတွက်ပုံကို စာမျက်နှာ-၃၇၅ မှတ်ချက် ၂-၌ ဣပါ။

၂။ ဝိစယ=(ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့၌ အနိစ္စလက္ခဏာ စသည်ဖြင့်) စိစစ်ခြင်း။

တို့ကို ပယ်သတ်၍) နိဗ္ဗာန်သို့ ထွက်မြောက်ကြောင်းလမ်း ‘မဂ်’၏ အစိတ်အပိုင်းအင်္ဂါ ‘မဂ္ဂင်’၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း ‘မဂ်’၌ အကျုံးဝင်ခြင်းသဘော ‘မဂ္ဂပရိယာပန္န’သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ သိမြင်ခြင်း ‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’ဟု ဆိုအပ်၏။ သမ္မာသင်္ကပ္ပ။ ။ထိုမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ကြံစည်ခြင်း ‘သမ္မာသင်္ကပ္ပ’မည်သနည်း။

အကြင်ကြံစည်ခြင်းသဘော ‘တက္က’၊ အထူးကြံစည်ခြင်းသဘော ‘ဝိတက္က’။ပ။ ကောင်းစွာ ကြံစည်ခြင်းသဘော ‘သမ္မာသင်္ကပ္ပ’၊ ထွက်မြောက်ကြောင်းလမ်း ‘မဂ်’၏ အစိတ်အပိုင်းအင်္ဂါ ‘မဂ္ဂင်’၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း ‘မဂ်’၌ အကျုံးဝင်ခြင်းသဘော ‘မဂ္ဂပရိယာပန္န’သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကိုမဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ကြံစည်ခြင်း ‘သမ္မာသင်္ကပ္ပ’ဟု ဆိုအပ်၏။ သမ္မာဝါစာ။ ။ထို မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုခြင်း ‘သမ္မာဝါစာ’မည်သနည်း။

မကောင်းသော နှုတ်အကျင့် ‘ဝစီဒုစရိုက်’ လေးပါးတို့မှ အကြင်ဝေးစွာ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ‘အာရတိ’၊ အထူးရှောင်ကြဉ်ခြင်း ‘ဝိရတိ’၊ နောက်သို့ဆုတ်၍ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ‘ပဋိဝိရတိ’၊ (မကောင်းမှုဝစီဒုစရိုက် ကျူးလွန်မိလျှင် ပေါ်ပေါက်တတ်သည့် မကောင်းကျိုးတည်းဟူသော) ဘေးရန်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော သဘော (ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသဘော) ‘ဝေရမဏီ’၊ (မကောင်းမှုဝစီဒုစရိုက်ကို) မပြုခြင်းသဘော ‘အကိရိယ’၊ (မကောင်းမှုဝစီဒုစရိုက်ကို) မပြုလုပ်ခြင်း ‘အကရဏ’၊ မလွန်ကျူးခြင်း ‘အနဇ္ဈာပတ္တိ’၊ (ဝစီဒုစရိုက်ဟူသော) ကမ်း အပိုင်းအခြားကို မလွန်ခြင်း သဘော ‘ဝေလာ အနတိက္ကမ’၊ (ဝစီဒုစရိုက်ဖြစ်ပေါ်ရန်) အကြောင်းကို သတ်ခြင်းသဘော ‘သေတုသာတ’၊ ကောင်းစွာ ပြောဆိုမှု ‘သမ္မာဝါစာ’၊ (ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်၍) နိဗ္ဗာန်သို့ ထွက်မြောက်ကြောင်း လမ်း ‘မဂ်’၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ ‘မဂ္ဂင်’၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း ‘မဂ်’၌ အကျုံးဝင်ခြင်းသဘော ‘မဂ္ဂ ပရိယာပန္န’သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကိုမဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ပြောဆိုခြင်း ‘သမ္မာဝါစာ’ဟု ဆိုအပ်၏။ သမ္မာကမ္မန္တ။ ။ထို မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ပြုလုပ်ခြင်း ‘သမ္မာကမ္မန္တ’မည်သနည်း။

မကောင်းသော ကိုယ်အကျင့် ‘ကာယဒုစရိုက်’ သုံးပါးတို့မှ အကြင်ဝေးစွာ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း သဘော ‘အာရတိ’၊ အထူးရှောင်ကြဉ်ခြင်းသဘော ‘ဝိရတိ’၊ နောက်သို့ဆုတ်၍ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း သဘော ‘ပဋိဝိရတိ’၊ (မကောင်းမှု ကာယဒုစရိုက်ကို ကျူးလွန်မိလျှင် ပေါ်ပေါက်တတ်သည့် မကောင်းကျိုး တည်းဟူသော) ဘေးရန်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော သဘော (ရှောင်ကြဉ်ခြင်း သဘော) ‘ဝေရမဏီ’၊ (မကောင်းမှုကာယဒုစရိုက်ကို) မပြုခြင်းသဘော ‘အကိရိယ’၊ (မကောင်းမှု

၁။ အာရတိ=စိတ်ဖြင့် ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။
၂။ ဝိရတိ=ကိုယ်နှုတ်ဖြင့် ရှောင်ကြဉ်ခြင်း (ခုဒ္ဒကပါဌ၊ဋ္ဌ၊နာ-၁၁၉)
အထူးမှာထားချက်မှာ ‘အာရတိ’၊ ‘ဝိရတိ’၊ ‘ပဋိဝိရတိ’ ပုဒ်တို့သည် ရှောင်ကြဉ်ခြင်း အနက်၏စကား ပရိယာယ်များသာဖြစ်သည် (အဋ္ဌသာလိနိ၊နာ- ၂၆၃)

ကာယဒုစရိုက်ကို) မပြုလုပ်ခြင်း ‘အကရဏ’၊ (မကောင်းမှု ကာယဒုစရိုက်ကို) မလွန်ကျူးခြင်း ‘အနဇ္ဈာပတ္တိ’၊ (ကာယဒုစရိုက်ဟူသော) ကမ်းအပိုင်းအခြားကို မလွန်ခြင်းသဘော ‘ဝေလာ အနတိက္ကမ’၊ (ကာယဒုစရိုက်ဖြစ်ပေါ်ရန် ရာဂစသော) အကြောင်းကို သတ်ခြင်းသဘော ‘သေတု- ဘာတ’၊ ကောင်းစွာပြုလုပ်မှု ‘သမ္မာကမ္မန္တ’၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း ‘မဂ်’၏ အစိတ် အပိုင်းအင်္ဂါ ‘မဂ္ဂ’၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း ‘မဂ်’၌ အကျုံးဝင်ခြင်းသဘော ‘မဂ္ဂ- ပရိယာပန္န’သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ပြုလုပ်မှု ‘သမ္မာကမ္မန္တ’ဟု ဆိုအပ်၏။ သမ္မာအာဇီဝ။ ။ထို မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ အသက် မွေးမှု ‘သမ္မာအာဇီဝ’မည်သနည်း။

မှားသော အသက်မွေးမှု ‘မိစ္ဆာအာဇီဝ’^၁မှ အကြင်ဝေးစွာ ရှောင်ကြင်ခြင်း သဘော ‘အာရတိ’၊ အထူးရှောင်ကြဉ်ခြင်းသဘော ‘ဝီရတိ’၊ နောက်သို့ ဆုတ်၍ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသဘော ‘ပဋိဝီရတိ’၊ (မကောင်းမှု မိစ္ဆာဇီဝကို ကျူးလွန်မိလျှင် ပေါ်ပေါက်လာတတ်သည့် မကောင်းကျိုး တည်းဟူသော) ဘေးရန်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော သဘော(ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသဘော) ‘ဝေရမဏိ’၊ (မှားသော အသက်မွေးမှုကို) မပြုခြင်းသဘော ‘အကိရိယ’၊ (မှားသော အသက်မွေးမှုကို)မပြုလုပ် ခြင်း ‘အကရဏ’၊ (ကာယဒုစရိုက်၊ ဝစီဒုစရိုက်တို့ကို) မလွန်ကျူးခြင်း ‘အနဇ္ဈာပတ္တိ’၊ (ကာယ ဒုစရိုက်၊ ဝစီဒုစရိုက်ဟူသော) ကမ်း အပိုင်းအခြားကို မလွန်ခြင်း ‘ဝေလာ အနတိက္ကမ’၊ (ကာယ ဒုစရိုက်၊ ဝစီဒုစရိုက်တို့ဖြင့် မှားသော အသက်မွေးမှု ‘မိစ္ဆာအာဇီဝ’ ဖြစ်ပေါ်ရန် ရာဂစသော) အကြောင်းကိုသတ်ခြင်း ‘သေတုဘာတ’၊ ကောင်းစွာအသက်မွေးခြင်း ‘သမ္မာအာဇီဝ’၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း ‘မဂ်’၏ အစိတ်အပိုင်းအင်္ဂါ ‘မဂ္ဂ’၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း ‘မဂ်’၌ အကျုံးဝင်ခြင်းသဘော ‘မဂ္ဂပရိယာပန္န’သည် ရှိ၏။

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ အသက်မွေးမှု ‘သမ္မာအာဇီဝ’ဟု ဆိုအပ်၏။

သမ္မာဝါယာမ။ ။ထို မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ကြိုးစား အားထုတ်မှု ‘သမ္မာဝါယာမ’မည်သနည်း။

စိတ်၌ဖြစ်သော အကြင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း ‘ဝီရိယာရမ္ဘ’ (ဝီရိယစေတသိက်)။ ပ။ ကောင်းစွာ အားထုတ်ခြင်း ‘သမ္မာဝါယာမ’၊ သစ္စာလေးပါးကို ကောင်းစွာ သိမှု ‘မဂ်ဉာဏ်’ (ဗောဓိဉာဏ်)၏ အကြောင်းအင်္ဂါတပါးဖြစ်သော အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယသမ္ပောဋ္ဌင်’၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း ‘မဂ်’၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ ‘မဂ္ဂ’၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း ‘မဂ်’၌ အကျုံးဝင်ခြင်းသဘော ‘မဂ္ဂပရိယာပန္န’သည် ရှိ၏။

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာကြိုးစားအားထုတ်မှု ‘သမ္မာဝါယာမ’ဟု ဆိုအပ်၏။

သမ္မာသတိ။ ။ထိုမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ မမေ့မလျော့ စူးစူးစိုက်စိုက် အောက်မေ့မှု ‘သမ္မာသတိ’မည်သနည်း။

၁။ မိစ္ဆာဇီဝ=ကာယဒုစရိုက် ၃-ပါး၊ ဝစီဒုစရိုက် ၄-ပါးတို့ဖြင့် အသက်မွေးမှု။

အကြင်အောက်မေ့မှု 'သတိ'၊ အစဉ်အောက်မေ့မှု 'အနုဿတိ'။ပ။ ကောင်းစွာအောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ'၊ သစ္စာလေးပါး၌ ကောင်းစွာသိမှု 'မဂ်ဉာဏ်'၏ (ဗောဓိဉာဏ်၏) အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော အောက်မေ့မှု 'သတိသမ္မောဇ္ဈင်'၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း 'မဂ်'၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်္ဂ'၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း 'မဂ်'၌ အကျုံးဝင်ခြင်းသဘော 'မဂ္ဂပရိယာပန္န' သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' ဟု ဆိုအပ်၏။

သမ္မာသမာဓိ။ ။ထိုမဂ္ဂင်္ဂရှစ်ပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ တည်ကြည်မှု (ကောင်းစွာစိတ်ကို အာရုံ၌ထားမှု) 'သမ္မာသမာဓိ'မည်သနည်း။

စိတ်၏ အကြင်တည်တံ့ခြင်း 'ဌိတိ'၊ ကောင်းစွာတည်ခြင်း 'သဏ္ဍိတိ'။ပ။ ကောင်းစွာတည် ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ'၊ သစ္စာလေးပါး၌ ကောင်းစွာသိမှု 'မဂ်ဉာဏ်'၏ (ဗောဓိဉာဏ်၏) အစိတ် အပိုင်းအင်္ဂါဖြစ်သော တည်ကြည်မှု 'သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်'၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း 'မဂ်'၏ အစိတ် အပိုင်းအင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်္ဂ'၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း 'မဂ်'၌ အကျုံးဝင်ခြင်းသဘော 'မဂ္ဂပရိယာပန္န'သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ တည်ကြည်မှု 'ကောင်းစွာ စိတ်ကို အာရုံ၌ ထားမှု'သမ္မာသမာဓိ'ဟု ဆိုအပ်၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော မဂ္ဂင်္ဂရှစ်ပါးကို ဆင်းရဲချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ'ဟု ဆိုအပ်၏။

(မဂ္ဂင်္ဂရှစ်ပါးမှတပါး)ကြွင်းကျန်သော (မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ရှိသော မဂ်စိတ်နှင့် စေတသိက် ၂၀-ပါး) တရားတို့သည် ဆင်းရဲချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် (မဂ္ဂသစ္စာ)နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။

(တဏှာကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသော အဋ္ဌဂီကဝါရ ပထမနည်း ပြီး၏။)

၂-အဋ္ဌဂီကဝါရ ဒုတိယနည်း

(ကိလေသာ ၁၀-ပါးကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း)

သမုဒယသစ္စာ ၂၀၇။ ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန် သဘော 'သမုဒယသစ္စာ'မည်သနည်း။

တပ်မက်မှု 'တဏှာ'သည်၎င်း၊ (တဏှာမှတပါး)ကြွင်းသော ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ' ၉-ပါးတို့သည်၎င်း ရှိကုန်၏။

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော ကိလေသာ ၁၀-ပါးကို ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသမုဒယ သစ္စာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

ဒုက္ခသစ္စာ။ ။ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသစ္စာ' မည်သနည်း။

(ကိလေသာ ၁၀-ပါးတို့မှ) ကြွင်းသော အကုသိုလ်တရားတို့သည်၎င်း၊ အာသဝ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ကုသိုလ်၏အကြောင်း၎င်း ‘ကုသလမူလ’သုံးခု (အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟ)တို့သည်၎င်း၊ (ကုသလမူလသုံးခုမှ)ကြွင်းသော အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော (လောကီ) ကုသိုလ်တရားတို့သည်၎င်း၊ အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုး ‘ဝိပါက’ တရားတို့သည်၎င်း၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်မူ၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်က၏ အကျိုးတရားလည်း မဟုတ်သော အကြင် ပြုကာမျှ သဘော ‘ကိရိယာ’ တရားတို့သည်၎င်း၊ အလုံးစုံသော ရုပ်သည်၎င်း ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော တရားအပေါင်းကို ဆင်းရဲမှုအမှန်သဘော ‘ဒုက္ခသစ္စာ’ဟု ဆိုအပ်၏။

နိရောဓသစ္စာ။ ။ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခ-နိရောဓသစ္စာ’မည်သနည်း။

တပ်မက်မှု ‘တဏှာ’ကို၎င်း၊ (တဏှာမှ) ကြွင်းသော ကိလေသာတို့ကို၎င်း ပယ်စွန့်ခြင်းသည် ရှိ၏။

ဤ ကိလေသာ ၁၀-ပါးကို ပယ်စွန့်ခြင်းကို ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခနိရောဓသစ္စာ’ဟု ဆိုအပ်၏။

မဂ္ဂသစ္စာ။ ။ထို သစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါသစ္စာ’ (မဂ္ဂသစ္စာ)မည်သနည်း။

ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု ‘ဒိဋ္ဌိ’ (ဒိဋ္ဌိနှင့် အကုသိုလ် အဖြစ်ချင်း တူသော ဖြစ်ခြင်းရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရား)တို့ကို ပယ်ခြင်းငှါ ၎င်း၊ ပထမအရိယာအဆင့်ဖြစ်သည့် သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းငှါ၎င်း၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော ‘နိယျာနိက’၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ‘အပစယဂါမိ’ ဖြစ်သော လောကုတ္တရာဈာန်ကို ပွား၏။ ကာမဂုဏ်တို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်ရှိသော၊ နုနုနေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမဈာန်သို့ ရောက်၍ (မျက်မှောက်ပြု၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ သိမြင်ခြင်း ‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’။ပ။ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ တည်ကြည်ခြင်း (စိတ်ကို အာရုံ၌ကောင်းစွာထားခြင်း) ‘သမ္မာသမာဓိ’ဟူသော အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသည့် နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်းလမ်း ‘မဂ်’သည် ဖြစ်၏။ပ။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကို ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခ-နိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ’ (မဂ္ဂသစ္စာ)ဟု ဆိုအပ်၏။

(မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးမှတစ်ပါး) ကြွင်းသော (မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ရှိသော မဂ်စိတ်နှင့် စေတသိက် ၂၀-ပါး) တရား တို့သည် ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် (မဂ္ဂသစ္စာ)နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။

(ကိလေသာ ၁၀-ပါးကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသော အဋ္ဌဂီကဝါရ ဒုတိယနည်း ပြီး၏။)

၁။ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးအကျယ်အဖွင့်ကို ပေယျာလချန်ခဲ့သည်။ အဋ္ဌဂီကဝါရ ပထမနည်းအတိုင်း ချဲ့ရမည်ဖြစ်သည်။ ကြွင်းသော အဋ္ဌဂီကဝါရ တတိယ၊ စတုတ္ထ၊ ပဉ္စမနည်းများမှာလည်း ပထမနည်းအတိုင်း ချဲ့ယူရမည်ဖြစ်သည်။

၃-အဋ္ဌဂီကဝါရ တတိယနည်း

(အကုသိုလ်တရားအားလုံးကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း)

သမုဒယသစ္စာ ၂၀၈။ ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန် သဘော 'သမုဒယသစ္စာ' မည်သနည်း။

တပ်မက်မှု'တဏှာ'သည်၎င်း၊ (တဏှာမှ)ကြွင်းသော ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်စေတတ်သော 'ကိလေသာ' ၉-ပါးတို့သည်၎င်း၊ (ကိလေသာ ၁၀-ပါးတို့မှ)ကြွင်းသော အကုသိုလ်တရားတို့သည် ၎င်း ရှိကုန်၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော အကုသိုလ်တရားအားလုံးကို ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော 'သမုဒယ သစ္စာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

ဒုက္ခသစ္စာ။ ။ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှုအမှန်သဘော 'ဒုက္ခသစ္စာ' မည်သနည်း။

အာသဝ၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏)အာရုံဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်၏ အကြောင်းရင်း 'ကုသလမူလ'သုံးခု(အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟ)တို့သည်၎င်း၊ (ကုသလမူလသုံးခုမှ) ကြွင်းသော အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော (လောကီ)ကုသိုလ်တရားတို့သည်၎င်း၊ အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရားတို့၏ အကျိုး'ဝိပါက်'တရားတို့သည်၎င်း၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် လည်းမဟုတ်မှု၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဝိပါက်လည်း မဟုတ်သော အကြင်ပြုကာမျှ သဘော 'ကိရိယာ'တရားတို့သည်၎င်း၊ အလုံးစုံသော ရုပ်သည်၎င်း ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောတရားအပေါင်းကို ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသစ္စာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

နိရောဓသစ္စာ။ ။ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော'ဒုက္ခ နိရောဓသစ္စာ'မည်သနည်း။

တပ်မက်မှု'တဏှာ'ကို၎င်း၊ (တဏှာမှ)ကြွင်းသော ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်စေတတ်သော 'ကိလေသာ' ၉-ပါးတို့ကို၎င်း၊ (ကိလေသာ ၁၀-ပါးတို့မှ)ကြွင်းသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို၎င်း ပယ်စွန့်ခြင်းသည် ရှိ၏။

ဤအကုသိုလ်တရား အားလုံး ပယ်စွန့်ခြင်းကို ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓ သစ္စာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

မဂ္ဂသစ္စာ။ ။ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ရောက်ကြောင်း အကျင့် အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါသစ္စာ'(မဂ္ဂသစ္စာ)မည်သနည်း။

ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု'ဒိဋ္ဌိ' (ဒိဋ္ဌိနှင့် အကုသိုလ် အဖြစ်ချင်း တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရား)တို့ကို ပယ်ခြင်းငှါ ၎င်း၊ ပထမအရိယအဆင့်ဖြစ်သည့် သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းငှါ၎င်း၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက် မြောက်တတ်သော'နိယျာနိက', နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း'အပစ္စယဂါမိ'ဖြစ်သော လောကုတ္တရာ ဈာန်ကို ပွား၏။ကာမဂုဏ်တို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်ရှိသော,

နုန့်နွေးသော အသိညာဏ်ရှိသော ပဌမဈာန်သို့ ရောက်၍ (မျက်မှောက်ပြု၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ မဖောက်မပြန်မှန်ကန်စွာ သိမြင်ခြင်း ‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’။ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ တည်ကြည်ခြင်း (စိတ်ကိုအာရုံ၌ ကောင်းစွာထားခြင်း) ‘သမ္မာ သမာဓိ’ဟူသော အင်္ဂါရှစ်ပါး ရှိသည့် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလမ်း ‘မဂ်’သည် ဖြစ်၏။ပ။

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကို ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါ’ဟု ဆိုအပ်၏။

(မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးမှတစ်ပါး) ကြွင်းသော (မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ရှိသော မဂ်စိတ်နှင့်စေတသိက် ၂၀-ပါး) တရားတို့သည် ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် (မဂ္ဂသစ္စာ)နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။

(အကုသိုလ်တရားအားလုံးကို သမုဒယသစ္စာဟုဟောသော အဋ္ဌဂီကဝါရ တတိယနည်း ပြီး၏။)

၄-အဋ္ဌဂီကဝါရ-စတုတ္ထနည်း

(အကုသိုလ်တရားအားလုံးနှင့် လောကီကုသလ မူလ ၃-ပါးတို့ကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း)

သမုဒယသစ္စာ ၂၀၉။ ထို သစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန် သဘော ‘ဒုက္ခသမုဒယသစ္စာ’မည်သနည်း။

တပ်မက်မှု ‘တဏှာ’သည်၎င်း၊ (တဏှာမှ) ကြွင်းသော ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ‘ကိလေသာ’တို့သည်၎င်း၊ (ကိလေသာ ၁၀-ပါးတို့မှ) ကြွင်းသော အကုသိုလ် တရားတို့သည်၎င်း၊ (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သော ‘အာသဝ’၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ တို့၏) အာရုံ ဖြစ်ကုန်သော လောကီကုသိုလ်၏ အကြောင်းရင်း ‘ကုသလ မူလ’ (အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟ) သုံးပါးတို့သည်၎င်း ရှိကုန်၏။

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော အကုသိုလ်တရားအားလုံးနှင့် လောကီကုသလမူလ ၃-ပါး တရားအပေါင်းကို ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခသမုဒယသစ္စာ’ဟု ဆိုအပ်၏။

ဒုက္ခသစ္စာ။ ။ ထို သစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခသစ္စာ’ မည်သနည်း။

(အကုသိုလ်တရားအားလုံးနှင့် လောကီကုသလ မူလသုံးပါးတို့မှ) ကြွင်းသော အာသဝ၏ အာရုံ ဖြစ်ကုန်သော လောကီ ကုသိုလ်တရား တို့သည်၎င်း၊ အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် တရားတို့၏ အကျိုး ‘ဝိပိက်’တို့သည်၎င်း၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်မူ၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးတရားလည်းမဟုတ်ကုန်သော အကြင်ပြုကာမျှ သဘော ‘ကိုရိယာ တရား’တို့သည်၎င်း၊ အလုံးစုံသော ရုပ်သည်၎င်း ရှိ၏။

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော တရားအပေါင်းကို ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခသစ္စာ’ဟု ဆိုအပ်၏။

နိရောဓသစ္စာ။ ။ ထို သစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခ- နိရောဓသစ္စာ’မည်သနည်း။

ဟပ်မက်မှု 'တဏှာ' တို့၎င်း၊ (တဏှာမှ) ကြွင်းသော ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ' တို့ကို၎င်း၊ (ကိလေသာ ၁၀-ပါးတို့မှ) ကြွင်းသော အကုသိုလ် တရားတို့ကို၎င်း၊ အာသဝဇာ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်ကုန်သော (လောကီ) ကုသိုလ်၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော 'ကုသလမူလ' သုံးပါး (အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟ) တို့ကို၎င်း ပယ်စွန့်ခြင်းသည် ရှိ၏။

ဤ အကုသိုလ်တရား အားလုံးနှင့် လောကီ ကုသလ မူလ တရား ၃-ပါးတို့ကို ပယ်စွန့်ခြင်းကို ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓသစ္စာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

မဂ္ဂသစ္စာ။ ။ ထို သစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါ' (မဂ္ဂသစ္စာ) မည်သနည်း။

ဤ သာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' (ဒိဋ္ဌိနှင့် အကုသိုလ် အဖြစ်ချင်း တူသောဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရား) တို့ကို ပယ်ခြင်းငှါ၎င်း၊ ပထမ အရိယာအဆင့်ဖြစ်သည့် သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းငှါ၎င်း၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော 'နိယျာနိက'၊ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း 'အပစယဂါမိ' ဖြစ်သောလောကုတ္တရာဈာန်ကိုပွား၏။ ကာမဂုဏ်တို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်ရှိသော နှုန်းနှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမဈာန်သို့ ရောက်၍ (မျက်မှောက်ပြု၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ သိမြင်ခြင်း 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ'။ ပ။ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ တည်ကြည်ခြင်း (စိတ်ကို အာရုံ၌ ကောင်းစွာထားခြင်း) 'သမ္မာ သမာဓိ' ဟူသော အင်္ဂါရှစ်ပါး ရှိသည် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလမ်း 'မဂ်' သည် ဖြစ်၏။ ပ။

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကို ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါ' (မဂ္ဂသစ္စာ) ဟု ဆိုအပ်၏။

(မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးမှ တပါး) ကြွင်းသော (မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ရှိသော မဂ်စိတ်နှင့် စေတသိက် ၂၈-ပါး) တရားတို့သည် ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် (မဂ္ဂသစ္စာ) နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။

(အကုသိုလ်တရားအားလုံးနှင့် လောကီ ကုသလ မူလ ၃-ပါးတို့ကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသော အဋ္ဌဂီကဝါရ စတုတ္ထနည်း ပြီး၏။)

၅-အဋ္ဌဂီကဝါရ-ပဉ္စမနည်း

(လောကီကုသိုလ်နှင့် အကုသိုလ်အားလုံးတို့ကို သမုဒယသစ္စာအဖြစ်ဖြင့် ဟောသောနည်း)

သမုဒယသစ္စာ ၂၁၀။ ။ ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန် သဘော 'ဒုက္ခ သမုဒယသစ္စာ' မည်သနည်း။

တပ်မက်မှု 'တဏှာ' သည်၎င်း၊ (တဏှာ) မှ ကြွင်းသော ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာတို့သည်၎င်း၊ (ကိလေသာ ၁၀-ပါးမှ) ကြွင်းသော အကုသိုလ်တရားတို့သည်၎င်း၊ အာသဝဇာ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်ကုန်သော (လောကီ) ကုသိုလ်၏ အကြောင်း

ရင်း ‘ကုသလမူလ’သုံးပါးတို့သည်၎င်း၊ (ကုသလမူလ ၃-ပါးမှ) ကြွင်းသော အာသဝ၏ အာရုံ ဖြစ်ကုန်သော(လောကီ)ကုသိုလ်တရားတို့သည်၎င်း ရှိကုန်၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် တရားအပေါင်းကို ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန် သဘော ‘ဒုက္ခသမုဒယသစ္စာ’ဟု ဆိုအပ်၏။

ဒုက္ခသစ္စာ။ ။ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခသစ္စာ’ မည်သနည်း။

(သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီး ဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ် မိုက်မဲစေတတ်သော ‘အာသဝ’၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့၏ အကျိုးဝိပါက်တရား တို့သည်၎င်း(အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီဝိပါက်တရားတို့သည်၎င်း)၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် လည်း မဟုတ်မူ၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးလည်း မဟုတ်သော အကြင်ပြုကာမျှသဘော ‘ကိရိယာ’တရားတို့သည်၎င်း၊ အလုံးစုံသော ရုပ်သည်၎င်း ရှိ၏။

ဤလောကီဝိပါက်၊ ကြိယာ၊ ရုပ်အားလုံးကို ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခသစ္စာ’ဟု ဆိုအပ်၏။

နိရောဓသစ္စာ။ ။ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခ နိရောဓသစ္စာ’မည်သနည်း။

တပ်မက်မှု ‘တဏှာ’ကို၎င်း၊ (တဏှာမှ) ကြွင်းသော ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ‘ကိလေသာ’တို့ကို၎င်း၊ (ကိလေသာ ၁၀-ပါးမှ) ကြွင်းသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို၎င်း၊ အာသဝ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော (လောကီ) ကုသိုလ်၏ အကြောင်းရင်း ‘ကုသလမူလ’သုံးပါးတို့ကို၎င်း၊ (ကုသလမူလ သုံးပါးတို့မှ) ကြွင်းသော အာသဝ၏ အာရုံ ဖြစ်သော လောကီကုသိုလ်တရားတို့ကို၎င်း ပယ်စွန့်ခြင်းသည် ရှိ၏။

ဤလောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားအပေါင်းကို ပယ်ခြင်းကို ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခနိရောဓသစ္စာ’ဟု ဆိုအပ်၏။

မဂ္ဂသစ္စာ။ ။ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် ‘ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒါ’ (မဂ္ဂသစ္စာ)မည်သနည်း။

ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု ‘ဒိဋ္ဌိ’ (ဒိဋ္ဌိနှင့် အကုသိုလ် အဖြစ်ချင်း တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရား)တို့ကို ပယ်ခြင်းငှါ ၎င်း၊ ပထမ အရိယာအဆင့်ဖြစ်သည့် သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းငှါ၎င်း၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက် မြောက်တတ်သော ‘နိယျာနိက’၊ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း ‘အပစယဂါမိ’ဖြစ်သော လောကုတ္တရာ ဈာန်ကို ပွား၏။ ကာမဂုဏ်တို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်ရှိသော နှုတ်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမဈာန်သို့ရောက်၍ (မျက်မှောက်ပြု၍)နေ၏။ ထိုအခါ၌ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ သိမြင်ခြင်း ‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’။ပ။ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ တည်ကြည်ခြင်း (စိတ်ကို အာရုံ၌ ကောင်းစွာ ထားခြင်း) ‘သမ္မာသမာဓိ’ဟူသော အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသည့် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလမ်း ‘မဂ်’သည် ဖြစ်၏။ပ။

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကို ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ’ (မဂ္ဂသစ္စာ) ဟု ဆိုအပ်၏။

(မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးမှတစ်ပါး) ကြွင်းသော (မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ရှိသော မဂ်စိတ်နှင့် စေတသိက် ၂၇-ပါး) တရားတို့သည် ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် (မဂ္ဂသစ္စာ) နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။

(လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်အားလုံးကို သဒုဒယသစ္စာအဖြစ်ဖြင့် ဟောသော အဋ္ဌဂီကဝါရ-ပဉ္စမနည်း ပြီး၏။
အဋ္ဌဂီကဝါရ ၅-နည်း ပြီး၏။

၂-ပဉ္စဂီကဝါရ

(ပဉ္စဂီကဝါရအားဖြင့် သစ္စာလေးပါးဖွဲ့နည်း ၅-မျိုး)

၁-ပဉ္စဂီကဝါရ-ပထမနည်း

(တဏှာကို သမုဒယသစ္စာအဖြစ်ဖြင့် ဟောသောနည်း)

သစ္စာလေးပါး ၂၁။ သစ္စာလေးပါးတို့ကား—

- (၁) ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခသစ္စာ’။
- (၂) ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခသမုဒယသစ္စာ’။
- (၃) ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခနိရောဓသစ္စာ’။
- (၄) ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်းအကျင့် အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ’ (မဂ္ဂသစ္စာ) တို့တည်း။

သမုဒယသစ္စာ။ ။ ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခသမုဒယသစ္စာ’ မည်သနည်း။

အကြင် တပ်မက်မှု ‘တဏှာ’သည် ရှိ၏။ ဤတပ်မက်မှု ‘တဏှာ’ကို ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခသမုဒယသစ္စာ’ ဟု ဆိုအပ်၏။

ဒုက္ခသစ္စာ။ ။ ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခသစ္စာ’ မည်သနည်း။

(တဏှာမှ) ကြွင်းသော ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ‘ကိလေသာ’တို့သည်၎င်း၊ (ကိလေသာ ၁၀-ပါးမှ) ကြွင်းသော အကုသိုလ်တရားတို့သည်၎င်း၊ (သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌) ယှိစီး ဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ် မိုက်မဲစေတတ်သော ‘အာသဝ’၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံ ဖြစ်ကုန်သော လောကီကုသိုလ်၏ အကြောင်းရင်း ‘ကုသလမူလ’သုံးပါး (အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟ) တို့သည်၎င်း၊ (ကုသလမူလသုံးပါးတို့မှ) ကြွင်းသော အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော လောကီ ကုသိုလ် တရားတို့သည်၎င်း၊ အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရား တို့၏ အကျိုး ‘ဝိပါက်’တရားတို့သည်၎င်း၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်မူ၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်

ကံ၏ အကျိုး ‘ဝိပါက်’လည်း မဟုတ်ကုန်သော အကြင် ပြုကာမျှ သဘော‘ကိရိယာ’ တရား တို့သည်၎င်း၊ အလုံးစုံသော ရုပ်သည်၎င်း ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော တရားအပေါင်းကို ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခသစ္စာ’ဟု ဆိုအပ်၏။

နိရောဓသစ္စာ။ ။ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခ- နိရောဓသစ္စာ’မည်သနည်း။

အကြင် တပ်မက်မှု ‘တဏှာ’ကို ပယ်ခြင်းသည် ရှိ၏။ ဤတပ်မက်မှု‘တဏှာ’ကို ပယ်ခြင်းကို ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခနိရောဓသစ္စာ’ဟု ဆိုအပ်၏။

မဂ္ဂသစ္စာ။ ။ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် အမှန်သဘော ‘ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒါ’ (မဂ္ဂသစ္စာ)မည်သနည်း။

ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု ‘ဒိဋ္ဌိ’ (ဒိဋ္ဌိနှင့် အကုသိုလ် အဖြစ်ချင်း တူသောဖြစ်ခြင်းရှိကုန်သောဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရား) တို့ကို ပယ်ခြင်းငှါ၎င်း၊ ပထမ အရိယာအဆင့်ဖြစ်သည့် သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ရောက်ခြင်းငှါ၎င်း၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက် တတ်သော ‘နိယျာနိက’ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း ‘အပစယဂါမိ’ဖြစ်သော လောကုတ္တရာဈာန်ကို ပွား၏။ ကာမဂုဏ်တို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်ရှိသော နှုန့်နှေး သော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမဈာန်သို့ ရောက်၍ (မျက်မှောက်ပြု၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ မဖောက် မပြန် မှန်ကန်စွာ သိမြင်ခြင်း ‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’၊ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ကြံစည်ခြင်း ‘သမ္မာသင်္ကပ္ပ’၊ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း ‘သမ္မာဝါယာမ’၊ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ အောက်မေ့မှု ‘သမ္မာသတိ’၊ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ တည်ကြည်မှု (စိတ်ကို အာရုံ၌ ကောင်းစွာ ထားခြင်း) ‘သမ္မာသမာဓိ’ဟူသော အင်္ဂါငါးပါးရှိသည့် နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်းလမ်း ‘မဂ်’ သည် ဖြစ်၏။

သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ။ထိုမဂ္ဂင်ငါးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ သိမြင်ခြင်း ‘သမ္မာ ဒိဋ္ဌိ’မည်သနည်း။

အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် ပိုင်းခြားသိမှု ‘ပညာ’၊ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် ပိုင်းခြားသိမှုသဘော ‘ပဇာနာ’။ပ။ (အမှန်သဘော၌)မတွေ့ဝေမှု (အမှန်ကို သိမှု) ‘အမောဟ’၊ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို ပိုင်းခြားစိစစ်ခြင်းသဘော ‘ဓမ္မဝိစယ’၊ ကောင်းစွာ အမှန်သိမြင်မှု ‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’၊ သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို ပိုင်းခြားစိစစ်ခြင်းသဘော ‘ဓမ္မဝိစယ’ဖြစ်၍ သစ္စာ လေးပါးတရားတို့ကို သိတတ်သော ‘ဗောဓိဉာဏ်’၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော ‘ဓမ္မဝိစယ သမ္မာဇဉ်’၊ (ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်၍) နိဗ္ဗာန်သို့ ထွက်မြောက်ကြောင်းလမ်း ‘မဂ်’၏ အစိတ်အပိုင်းအင်္ဂါ ‘မဂ္ဂ’၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း ‘မဂ်’၌ အကျုံးဝင်ခြင်း သဘော ‘မဂ္ဂပရိယာပန္န’သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ သိမြင်ခြင်း ‘သမ္မာဒိဋ္ဌိ’ဟု ဆိုအပ်၏။ (ဏီ၊ပဒ-၂၉၇)

၁။ ဤကျမ်း ၃-၃၇၅,၃၉၉ ကြည့်ပါ။

သမ္မာသင်္ကပ္ပ။ ။ထိုမဂ္ဂင်ငါးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ကြံစည်မှု ‘သမ္မာသင်္ကပ္ပ’မည်သနည်း။

အကြင် ကြံစည်ခြင်း သဘော ‘တက္က’၊ အထူး ကြံစည်ခြင်းသဘော ‘ဝိတက္က’။ပ။ ကောင်းစွာ ကြံစည်ခြင်း သဘော ‘သမ္မာသင်္ကပ္ပ’၊ ထွက်မြောက်ကြောင်းလမ်း ‘မဂ်’၏ အစိတ်အပိုင်းအင်္ဂါ ‘မဂ္ဂင်’၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း ‘မဂ်’၌ အကျုံးဝင်ခြင်းသဘော ‘မဂ္ဂပရိယာပန္န’သည် ရှိ၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ကြံစည်မှု ‘သမ္မာသင်္ကပ္ပ’ဟု ဆိုအပ်၏။ (ဏိ၊ပဒ-၂၉၈)

သမ္မာဝါယာမ။ ။ထို မဂ္ဂင်ငါးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ကြိုးစား အားထုတ်မှု ‘သမ္မာဝါယာမ’မည်သနည်း။

စိတ်၌ဖြစ်သော အကြင်ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း လုံ့လ ‘ဝီရိယာရမ္မ’ (ဝီရိယစေတသိက်)။ပ။ ကောင်းစွာအားထုတ်ခြင်း ‘သမ္မာဝါယာမ’၊ သစ္စာလေးဝါးကို ကောင်းစွာသိမှု ‘ဗောဓိဉာဏ်’ (မဂ်ဉာဏ်)၏ အကြောင်းအင်္ဂါတပါးဖြစ်သော ကြိုးစားအားထုတ်မှုလုံ့လ ‘ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်’၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း ‘မဂ်’၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ ‘မဂ္ဂင်’၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း ‘မဂ်’၌ အကျုံးဝင်ခြင်းသဘော ‘မဂ္ဂပရိယာပန္န’သည် ရှိ၏။

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ကြိုးစားအားထုတ်မှု လုံ့လ ‘သမ္မာဝါယာမ’ဟု ဆိုအပ်၏။ (ဏိ၊ ပဒ-၃၀၂)

သမ္မာသတိ။ ။ထို မဂ္ဂင်ငါးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ မမေ့မလျော့ စူးစူးစိုက်စိုက် အောက်မေ့မှု ‘သမ္မာသတိ’ မည်သနည်း။

အကြင်အောက်မေ့မှု ‘သတိ’၊ အစဉ်အမြဲအဖန်ဖန် အောက်မေ့မှု ‘အနုဿတိ’။ပ။ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု ‘သမ္မာသတိ’၊ သစ္စာလေးပါးကို ကောင်းစွာသိမှု ‘ဗောဓိဉာဏ်’ (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်းအင်္ဂါဖြစ်သော အောက်မေ့မှု ‘သတိသမ္မောဇ္ဈင်’၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ)ထွက်မြောက် ကြောင်း ‘မဂ်’၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ ‘မဂ္ဂင်’၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း ‘မဂ်’၌ အကျုံးဝင်ခြင်းသဘော ‘မဂ္ဂပရိယာပန္န’ သည် ရှိ၏။

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသောသဘောကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ အောက်မေ့မှု ‘သမ္မာသတိ’ဟု ဆိုအပ်၏။ (ဏိ၊ပဒ-၃၀၃)

သမ္မာသမာဓိ။ ။ထို မဂ္ဂင်ငါးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ တည်ကြည်မှု (စိတ်ကို အာရုံ၌ကောင်းစွာထားမှု) ‘သမ္မာသမာဓိ’ မည်သနည်း။

စိတ်၏ အကြင် တည်တံ့ခြင်း ‘ဌိတိ’။ပ။ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု ‘သမ္မာသမာဓိ’၊ သစ္စာ လေးပါးကို ကောင်းစွာသိမှု ‘ဗောဓိဉာဏ်’ (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော တည် ကြည်မှု ‘သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်’၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း ‘မဂ်’၏ အစိတ်အပိုင်းအင်္ဂါ ‘မဂ္ဂင်’၊ (ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း ‘မဂ်’၌ အကျုံးဝင်ခြင်းသဘော ‘မဂ္ဂပရိယာပန္န’ သည် ရှိ၏။

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော သဘောကို မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ တည်ကြည်မှု (စိတ်ကို အာရုံ၌ ကောင်းစွာ ထားမှု) 'သမ္မာသမာဓိ' ဟု ဆိုအပ်၏။ (ဏီ၊ ပဒ-၃၀၄)

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော မဂ္ဂင်ငါးပါးကို ဆင်းရဲမှု ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် အမှန် သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ' (မဂ္ဂသစ္စာ) ဟု ဆိုအပ်၏။

(မဂ္ဂင်ငါးပါးတို့မှ) ကြွင်းသော (မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ရှိသော မဂ်စိတ်နှင့် စေတသိက် ၂၈-ပါး) တရားတို့သည် ဆင်းရဲ ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် (မဂ္ဂသစ္စာ) နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။ ပ။^၂
(တဏှာကို သမုဒယသစ္စာအဖြစ်ဖြင့် ဟောသော ပဉ္စဂီကဝါရ ပထမနည်း ပြီး၏။)

၅-ပဉ္စဂီကဝါရ ပဉ္စမနည်း

(လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်အားလုံးကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း)

သမုဒယသစ္စာ ၂၁၂။ ထို သစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန် သဘော 'ဒုက္ခသမုဒယသစ္စာ' မည်သနည်း။

တပ်မက်မှု 'တဏှာ' သည်၎င်း၊ (တဏှာမှ) ကြွင်းသော ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တပ်သော ကိလေ သာတို့သည်၎င်း၊ (ကိလေသာ ၁၀-ပါးတို့မှ) ကြွင်းသော အကုသိုလ်တရားတို့သည်၎င်း၊ (သတ္တဝါ တို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်မှိုက်မဲစေတတ်သော 'အာသဝ' ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်ကုန်သော လောကီကုသိုလ်၏ အကြောင်းရင်း 'ကုသလမူလ' သုံးပါး (အလောဘ အဒေါသ အမောဟ) တို့သည်၎င်း၊ (ကုသလမူလ သုံးပါးတို့မှ) ကြွင်းသော အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော လောကီကုသိုလ်တရားတို့သည်၎င်း ရှိကုန်၏။

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော တရားအပေါင်းကို ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသမုဒယ သစ္စာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

၁။ မဂ်စိတ်နှင့် ယှဉ်ဘက်စေတသိက် ၃၆-ပါးဖြစ်၍ မဂ္ဂင် ၅-ပါးကြည့်လျှင် စေတသိက် ၃၁-ပါးသာ ဖြစ်သည်။ စင်စစ်မှာ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယအားဖြင့် သီလမဂ္ဂင် ၃-ပါးတို့မှာ မဂ်အခိုက်အတန့်မှာ ဖြစ်ဖွယ်မလိုဟု ယူဆ ထားရာ ဤ နေရာ၌ ယှဉ်ဘက်စေတသိက် ၂၈-ပါးဟု ပြန်ဆိုလိုက်သည်။

၂။ ပဉ္စဂီကဝါရဒုတိယနည်း (= ကိလေသာ ၁၀-ပါးကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း) ။ တတိယနည်း (= အကုသိုလ်တရားအားလုံးကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း) ။ စတုတ္ထနည်း (= အကုသိုလ်တရားအားလုံး နှင့်လောကီကုသလမူလ ၃-ပါးတို့ကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း) တို့ကို ပေယျာလချန်ခဲ့သည်။

၃။ ပဉ္စဂီကဝါရ ဟု ဟောတော်မူခြင်းအကြောင်း - (နှာ-၃၈၅ ပြန်ကြည့်) (သီလမဂ္ဂင် ၃-ပါးကြည့် သော) အင်္ဂါ ၅-ပါးရှိသည့် ပဉ္စဂီကမဂ်ကို ဆင်းရဲချုပ်ခြင်း (နိဗ္ဗာန်) သို့ ရောက်ကြောင်းအကျင့် (မဂ္ဂသစ္စာ) ဟု ဟောတော်မူခြင်းအကြောင်းမှာ - ပုဂ္ဂိုလ်၏ ကာယကံ၊ ဝစီကံ၊ အာဇီဝ = အသက်မွေးမှုသည် မဂ်မရမီ ရှေးမဆူက ပင် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ပြီးဖြစ်သောကြောင့် မဂ်အခိုက်အတန့်၌ ယင်းသီလမဂ္ဂင် ၃-ပါးဖြည့်ဘူးမရှိဘော့ပြီ၊ ကြွင်း မဂ္ဂင် ၅ ပါးသာဖြည့်ရတော့သည်ဟု ယူဆသည့် ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယအားဖြင့် ပဉ္စဂီကမဂ်ကို ဆင်းရဲချုပ်ခြင်း 'နိဗ္ဗာန်' သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် 'မဂ္ဂသစ္စာ' ဟု ဟောတော်မူသည်။ (သမ္မော၊ ရှု၊ နှာ-၁၁၅)

ဒုက္ခသစ္စာ။ ။ထို သစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသစ္စာ' မည်သနည်း။

(သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သော 'အာသဝ်'၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့၏ အကျိုးပိပိက်တရား တို့သည်၎င်း (အာသဝ်၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီဝိပိက် တရားတို့သည်၎င်း)၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်မှု၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးလည်း မဟုတ်သော အကြင် ပြုကာ မျှသဘော 'ကိရိယာ' တရားတို့သည်၎င်း၊ အလုံးစုံသော ရုပ်သည်၎င်း ရှိ၏။

ဤ လောကီဝိပိက်၊ ကြိယာ၊ ရုပ်အားလုံးကို ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသစ္စာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

နိရောဓသစ္စာ။ ။ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခ-နိရောဓသစ္စာ'မည်သနည်း။

တပ်မက်မှု 'တဏှာ'ကို၎င်း၊ (တဏှာမှ) ကြွင်းသော ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ' တို့ကို၎င်း၊ (ကိလေသာ ၁၀-ပါးမှ) ကြွင်းသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို၎င်း၊ အာသဝ်၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏)အာရုံဖြစ်သော (လောကီ) ကုသိုလ်၏အကြောင်းရင်း 'ကုသလမူလ' သုံးပါးတို့ကို၎င်း၊ (ကုသလမူလ သုံးပါးတို့မှ) ကြွင်းသော အာသဝ်၏အာရုံဖြစ်သော လောကီ ကုသိုလ်တရားတို့ကို၎င်း ပယ်ခြင်းသည် ရှိ၏။

ဤလောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားအပေါင်းကို ပယ်ခြင်းကို ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓသစ္စာ'ဟု ဆိုအပ်၏။

မဂ္ဂသစ္စာ။ ။ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်းအကျင့် အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ' (မဂ္ဂသစ္စာ)မည်သနည်း။

ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' (ဒိဋ္ဌိနှင့် အကုသိုလ် အဖြစ်ချင်း တူသောဖြစ်ခြင်းရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရား) တို့ကို ပယ်ခြင်းငှါ ၎င်း၊ ပထမ အရိယာအဆင့်ဖြစ်သည့် သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းငှါ၎င်း၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော 'နိယျာနိက' နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း 'အပစယဂါမိ' ဖြစ်သော လောကုတ္တရာဈာန်ကို ပွား၏။ ကာမဂုဏ်တို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့် ရှိသော နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမဈာန်သို့ရောက်၍ (မျက်မှောက်ပြု၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာသိမြင်ခြင်း 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ'၊ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ကြံစည်ခြင်း 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ'၊ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း 'သမ္မာဝါယာမ'၊ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ'၊ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ တည်ကြည်မှု (စိတ်ကို အာရုံ၌ ကောင်းစွာထားခြင်း) 'သမ္မာသမာဓိ' ဟူသော အင်္ဂါငါးပါးရှိသည့် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလမ်း 'မဂ်'သည် ဖြစ်၏။

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော မဂ္ဂင်ငါးပါးကို ဆင်းရဲမှု ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် အမှန် သဘော 'ဒုက္ခနိရောဂေါမိနိပဋိပဒါ' (မဂ္ဂသစ္စာ) ဟု ဆိုအပ်၏။ပ။

(မဂ္ဂင်ငါးပါးတို့မှ) ကြွင်းသော (မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ရှိသော မဂ်စိတ်နှင့် စေတသိက် ၂၀-ပါး)၂ တရားတို့သည် ဆင်းရဲမှု ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် (မဂ္ဂသစ္စာ) နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။

(လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်အားလုံးကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း-ပဉ္စဂီကဝါရ ပဉ္စ-နည်း ပြီး၏။)
ပဉ္စဂီကဝါရအားဖြင့် သစ္စာလေးပါးဖွဲ့နည်း ၅-မျိုး ပြီး၏။

၃-သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရ ?

(သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရအားဖြင့် သစ္စာလေးပါး ဖွဲ့နည်း ၅-မျိုး)

၁-သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရ-ပထမနည်း

(တဏှာကို သမုဒယသစ္စာအဖြစ်ဖြင့် ဟောသောနည်း)

သစ္စာလေးပါး ၂၁၃။ သစ္စာလေးပါးတို့ကား—

- (၁) ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသစ္စာ'။
- (၂) ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသမုဒယသစ္စာ'။
- (၃) ဆင်းရဲချုပ်မှုအမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဂေသစ္စာ'။
- (၄) ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ရောက်ကြောင်း အကျင့် အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဂေါမိနိပဋိပဒါ' (မဂ္ဂသစ္စာ) တို့တည်း။

သမုဒယသစ္စာ။ ။ထို သစ္စာလေးပါးတို့ တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန် သဘော 'ဒုက္ခသမုဒယသစ္စာ' မည်သနည်း။

အကြင်တပ်မက်မှု 'တဏှာ'သည် ရှိ၏။ ဤ တပ်မက်မှု 'တဏှာ'ကို ဆင်းရဲမှု ဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသမုဒယသစ္စာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

ဒုက္ခသစ္စာ။ ။ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသစ္စာ' မည်သနည်း။

(တဏှာမှ) ကြွင်းသော ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ' တို့သည်၎င်း၊ (ကိလေ သာ ၁၀-ပါးမှ) ကြွင်းသော အကုသိုလ်တရားတို့သည်၎င်း၊ (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်

၁။ မဂ္ဂင် ၅-ပါး ၏အဓိပ္ပါယ်ကို ပေယျာလချန်ခဲ့သည်။ ပထမနည်းအတိုင်း ခွဲယူရမည်ဖြစ်သည်။
 ၂။ ဤကျမ်း ၃၁-၃၉၀ အောက်ခြေမှတ်ချက်(၁)ကြည့်။
 ၃။ သဗ္ဗ=အလုံးစုံ၊ မဂ်၌ယှဉ်သော သဗ္ဗယုတ်တရား အားလုံး။
 သင်္ဂါဟိက=(သံ=ကောင်းစွာ။ ဂါဟ=ယူခြင်း။ ဣက=ပြုခြင်း) ကောင်းစွာသိမ်းယူ၍ပြုခြင်း။
 သဗ္ဗသင်္ဂါဟိက=မဂ်စိတ်နှင့် ယှဉ်ဘက် ဖဿ-စသော စေတသိက်များကို မဂ္ဂသစ္စာဟု သိမ်းကျုံး၍ ပြုသည့်နည်း ဖြစ်သည်။

ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သော 'အာသဝ'၏ (တဏှာ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်ကုန်သော လောကီကုသိုလ်၏ အကြောင်း၎င်း 'ကုသလမူလ' သုံးပါး (အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟ) တို့သည်၎င်း၊ (ကုသလမူလသုံးပါးတို့မှ) ကြွင်းသော အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော လောကီကုသိုလ်တရားတို့သည်၎င်း၊ အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' တရားတို့သည်၎င်း၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်မူ၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်ကုန်သော အကြင်ပြုကာမျှသဘော 'ကိရိယာ' တရားတို့သည်၎င်း၊ အလုံးစုံသော ရုပ်သည်၎င်း ရှိ၏။

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော တရားအပေါင်းကို ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသစ္စာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

နိရောဓသစ္စာ။ ။ ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓသစ္စာ' မည်သနည်း။

အကြင် တပ်မက်မှု 'တဏှာ' ကို ပယ်ခြင်းသည် ရှိ၏။ ဤ တပ်မက်မှု 'တဏှာ' ကို ပယ်ခြင်းကို ဆင်းရဲချုပ်မှုအမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓသစ္စာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

မဂ္ဂသစ္စာ။ ။ ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ရောက်ကြောင်း အကျင့်အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ' (မဂ္ဂသစ္စာ) မည်သနည်း။

ဤ သာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' (ဒိဋ္ဌိနှင့်အကုသိုလ်အဖြစ်ချင်း တူသောဖြစ်ခြင်းရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရား) တို့ကို ပယ်ခြင်းငှါ၎င်း၊ ပထမ အရိယာအဆင့်ဖြစ်သည့် သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းငှါ၎င်း၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော 'နိယျာန်က' နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း 'အပဝယဂါမိ' ဖြစ်သော လောကုတ္တရာ ဈာန်ကို ပွား၏။ ကာမဂုဏ်တို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်ရှိသော နုန့်နွေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပထမဈာန်သို့ရောက်၍ (မျက်မှောက်ပြု၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော ဖဿစသော တရားအပေါင်းကို ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ' (မဂ္ဂသစ္စာ) ဟု ဆိုအပ်၏။ ပ ။ ?

(တဏှာကို သမုဒယသစ္စာအဖြစ်ဖြင့် ဟောသော သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရ ပထမနည်း? ပြီး၏။)

၁။ ဓမ္မသင်္ဂဟီစာပိုဒ်-၂၇၂၊ နှာ-၂။

၂။ မဂ္ဂသစ္စာနှင့် ယှဉ်ဘက်ဖြစ်သော ဖဿ စသော တရားအပေါင်း (=မဂ်စိတ်နှင့်ယှဉ်ဘက် စေတသိက်) သဗ္ဗသင်္ဂါဟိက တရားကို မဂ္ဂသစ္စာဟု ဟောတော်မူခြင်း အကြောင်းမှာ—မဂ်စိတ် ၄-ပါးနှင့် မဂ္ဂင် ၈-ပါး ကြည့်သော စေတသိက် ၂၈-ပါးတို့သည် မဂ္ဂသစ္စာနှင့်ယှဉ်ဘက်ယှဉ်ဘက် တရားများ ဖြစ်ကြသောကြောင့် ဆင်းရဲချုပ်မှု (နိဗ္ဗာန်) သို့ ရောက်ကြောင်း (မဂ္ဂသစ္စာ) ဟု ဟောတော်မူသည်။ (သမ္မော၊ ဋ္ဌ၊ နှာ-၁၁၅)

၃။ သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရ ဒုတိယနည်း (=ကိလေသာ ၁၀-ပါးကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း)။ တတိယနည်း (=အကုသိုလ်တရား အားလုံးကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း)။ စတုတ္ထနည်း (=အကုသိုလ်တရားအားလုံးနှင့် လောကီကုသလမူလ ၃-ပါးတို့ကို သမုဒယသစ္စာဟု ဟောသောနည်း)။ ဤနည်း ၃-မျိုးကို ပေယျာလချန်ထားခဲ့သည်။

၅-သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရ ပဉ္စမနည်း

(လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်အားလုံးကို သမုဒယသစ္စာအဖြစ်ဖြင့် ဟောသောနည်း)

သမုဒယသစ္စာ ၂၁၄။ ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသမုဒယသစ္စာ' မည်သနည်း။

တပ်မက်မှု 'တဏှာ' သည်၎င်း၊ (တဏှာမှ) ကြွင်းသော ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာတို့သည်၎င်း၊ (ကိလေသာ ၁၀-ပါးတို့မှ) ကြွင်းသော အကုသိုလ်တရားတို့သည်၎င်း၊ (သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေတတ်သော 'အာသဝ' ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော လောကီကုသိုလ်၏ အကြောင်းရင်း 'ကုသလမူလ' သုံးပါး (အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟ) တို့သည်၎င်း၊ (ကုသလမူလသုံးပါးတို့မှ) ကြွင်းသော အာသဝ၏ အာရုံ ဖြစ်သော လောကီကုသိုလ်တရားတို့သည်၎င်း ရှိကုန်၏။

ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသော တရားအပေါင်းကို ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသမုဒယသစ္စာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

ဒုက္ခသစ္စာ။ ။ ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသစ္စာ' မည်သနည်း။

(သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌) ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ် မိုက်မဲစေတတ်သော 'အာသဝ' ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ တို့၏) အာရုံဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' တရားတို့သည်၎င်း (အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီဝိပါက်တရားတို့သည်၎င်း)၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်မူ၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ၏အကျိုးလည်းမဟုတ်သော အကြင်ပြုကာမျှ သဘော 'ကိရိယာ' တရားတို့သည်၎င်း၊ အလုံးစုံသော ရုပ်သည်၎င်း ရှိ၏။

ဤ လောကီဝိပါက်၊ ကြိယာ၊ ရုပ်အားလုံးကို ဆင်းရဲမှုအမှန်သဘော 'ဒုက္ခသစ္စာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

နိရောဓသစ္စာ။ ။ ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓသစ္စာ' မည်သနည်း။

တပ်မက်မှု 'တဏှာ' ကို၎င်း၊ (တဏှာမှ) ကြွင်းသော ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ' တို့ကို၎င်း၊ (ကိလေသာ ၁၀-ပါးမှ) ကြွင်းသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို၎င်း၊ အာသဝ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်သော (လောကီ) ကုသိုလ်၏ အကြောင်းရင်း 'ကုသလမူလ' သုံးပါး တို့ကို၎င်း၊ (ကုသလမူလသုံးပါးတို့မှ) ကြွင်းသော အာသဝ၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီကုသိုလ် တရားတို့ကို၎င်း ပယ်ခြင်းသည် ရှိ၏။

ဤ လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်တရားအပေါင်းကို ပယ်ခြင်းကို ဆင်းရဲချုပ်မှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓသစ္စာ' ဟု ဆိုအပ်၏။

မဂ္ဂသစ္စာ။ ။ ထိုသစ္စာလေးပါးတို့တွင် အဘယ်သည် ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ရောက်ကြောင်း အကျင့် အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ' (မဂ္ဂသစ္စာ) မည်သနည်း။

ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' (ဒိဋ္ဌိနှင့် အချင်းချင်း အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် တူသောဖြစ်ခြင်းရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရား)တို့ကို ပယ် ခြင်းငှါ၎င်း၊ ပထမအရိယာအဆင့်ဖြစ်သည့် သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းငှါ၎င်း၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော 'နိယျာနိက' နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း 'အပစယဂါမိ' ဖြစ်သော လောကုတ္တရာဈာန်ကို ပွား၏။ ကာမဂုဏ်တို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သောအကျင့် ရှိသော နှုန်းနှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပထမဈာန်သို့ရောက်၍ (မျက်မှောက်ပြု၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ'သည် ဖြစ်၏။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသောဖဿစသော တရားအပေါင်းကို ဆင်းရဲချုပ်မှုသို့ရောက်ကြောင်း အကျင့် အမှန် သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ' (မဂ္ဂသစ္စာ)ဟု ဆိုအပ်၏။

(လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်အားလုံးကို သမုဒယသစ္စာအဖြစ်ဖြင့် ဟောသော သဗ္ဗသင်္ဂါဟိက ဝါရ ပဉ္စမနည်း ပြီး၏။)

(သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရ ပြီး၏။)

အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဝေဖန်၍ ဟောကြားအပ်သော 'အဘိဓမ္မာဘာဇနိယနည်း' ပြီး၏။

၃-ပညာပုစ္ဆက

(အမေး-အဖြေပြု၍ ဟောကြားသော 'ပညာပုစ္ဆက' နည်း)

သစ္စာ ၄-ပါး ၂၁၅။ မဂ်ဖိုလ်ကို ရပြီး၍ ဖြူစင်မြင့်မြတ်သဖြင့် 'အရိယာ' ဟု ခေါ်တွင်သောပုဂ္ဂိုလ် မြတ်တို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သည့် အမှန်သဘော 'အရိယသစ္စာ' လေးပါး တို့ကား—

- (၁) အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော ဆင်းရဲမှုအမှန်သဘော 'ဒုက္ခအရိယသစ္စာ'။
- (၂) အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသမုဒယအရိယသစ္စာ'။
- (၃) အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော ဆင်းရဲမှုချုပ်ရာ အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓအရိယသစ္စာ'။
- (၄) အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော ဆင်းရဲမှုချုပ်ရာသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် အမှန်သဘော 'ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ အရိယသစ္စာ' တို့တည်း။

သစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို တိက်, ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာနည်းသက်သက်ကို ပြခြင်း

၁-တိက် ၂၂-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာကို ပြခြင်း

(၁) ကုသလတိက် အမေးပုစ္ဆာ ၂၁၆။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော အမှန်သဘော 'အရိယသစ္စာ' ၄-ပါးတို့တွင် အပြစ်မရှိမူ၍ ကောင်းကျိုးချမ်းသာကိုသာ ပေးတတ်သော 'ကုသိုလ်' သစ္စာတို့သည် အဘယ်မျှရှိကုန်သနည်း၊ အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကိုပေးတတ်သော 'အကုသိုလ်' သစ္စာတို့သည် အဘယ်မျှရှိကုန်သနည်း၊ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' သစ္စာတို့သည် အဘယ်မျှရှိကုန်သနည်း။ပ။^၂

၂-ဒုက် ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးပုစ္ဆာကို ပြခြင်း

(၁၀၀) သရဏဒုက် အမေးပုစ္ဆာ။ ။ (အရိယသစ္စာ ၄-ပါးတို့တွင်) ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ) ရှိသော 'သရဏ' သစ္စာတို့သည် အဘယ်မျှ ရှိကုန်သနည်း။ ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ) မရှိသော 'အရဏ' သစ္စာတို့သည် အဘယ်မျှ ရှိကုန်သနည်း။^၃

၁။ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒါအရိယသစ္စာ=မဂ္ဂသစ္စာ။

၂။ ဝေဒနာတိက် အမှတ်၂-မှ သနိဒဿနတိက် အမှတ် ၂၂-အထိ တိက် ၂၁-ခုတို့၏ အမေးပုစ္ဆာများကို ပေယျာလ ချန်ခဲ့သည်။

၃။ ဟေတုဒုက် ဒုက်အမှတ် ၁-မှ သဉ္စရဒုက် ဒုက်အမှတ် ၉၉-အထိ ဒုက် ၉၉-ခုတို့၏ အမေးပုစ္ဆာများကို ပေယျာလလုံးဝချန်ခဲ့သည်။

သစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို တိက်, ဒုက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေ 'ဝိသဇ္ဇနာ' ကို ပြခြင်း
၁-တိက ဝိသဇ္ဇနာ

(သစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို တိက် ၂၂-ပါးတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေ 'ဝိသဇ္ဇနာ' ကို ပြခြင်း)

(၁) ကုသလတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ ၂၁၇။ ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း အမှန်သဘော 'သမုဒယ-
သစ္စာ' သည် အပြစ်နှင့် တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုး
ဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော 'အကုသိုလ်' ဖြစ်၏ (လောဘ)။

ဆင်းရဲမှုချုပ်ရာသို့ ရောက်ကြောင်းအကျင့် အမှန်သဘော 'မဂ္ဂသစ္စာ' သည် အပြစ် မရှိမူ၍
ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော 'ကုသိုလ်' ဖြစ်၏ (မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

ဆင်းရဲမှုချုပ်ရာ အမှန်သဘော 'နိရောဓသစ္စာ' သည် ကုသိုလ်, အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟော
အပ်သော (ကုသိုလ်လည်း မဟုတ်မူ၍ အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်သော) 'အဗျာကတ' ဖြစ်၏
(နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော 'ဒုက္ခသစ္စာ' သည် ကုသိုလ်ဖြစ်၏ (လောကီကုသိုလ်
စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အကုသိုလ်ဖြစ်၏ (လောဘကြံ့သော အကုသိုလ်
စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အဗျာကတဖြစ်၏ (လောကီဝိပိက် စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ကြိယာ
စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၂) ဝေဒနာတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ အချို့သော (သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါး
တို့သည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (လောဘမူ သော-
မနုဿစိတ် ၄-ပါး၌ ရှိသော လောဘ၊ သောမနုဿမဂ်ဈာန်စိတ် ၁၆-ပါး၌ ရှိသောမဂ္ဂင် ၈-ပါး)။
အချို့သော (သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာ ၂-ပါးတို့သည် အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ
(ဥပေက္ခာဝေဒနာ) နှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (လောဘမူဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ ရှိသော လောဘ၊
ဥပေက္ခာသဟဂုတ် မဂ်ဈာန်စိတ် ၄-ပါး၌ ရှိသော မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

နိရောဓသစ္စာကို သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း အဒုက္ခ
မသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ (လောကီသုခသဟဂုတ်စိတ် ၃၁-ပါး၊
လောဘ, ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ, ဝိစိကိစ္ဆာ, ဝေဒနာကြံ့ ယှဉ်ဘက် စေတသိက်
၄၅-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ (ဒေါသမူဒွေ၊ ဒုက္ခသဟဂုတ်
ကာယဝိညာဉ်စိတ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အဒုက္ခ မသုခဝေဒနာ (ဥပေက္ခာ) နှင့် ယှဉ်၏
(လောကီဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၄၇-ပါး၊ လောဘ, ဒေါသ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စ, ပီတိ,
ဝေဒနာကြံ့သော ယှဉ်ဘက်စေတသိက် ၄၅-ပါး)။

တိက်မုတ်။ ။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်
ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ (ဥပေက္ခာဝေဒနာ) နှင့် ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း
မဆိုအပ်ချေ (ဝေဒနာ၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

၁။ စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် စိတ်နှင့်ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များဟု ဆိုလိုသည်။

(၃) ဝိပါကတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ)သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် အကျိုး
‘ဝိပါက’ကို ဖြစ်စေခြင်း သဘော (အကျိုး‘ဝိပါက’ကို
ဖြစ်စေတတ်သောသဘော)ရှိသော တရားဖြစ်ကုန်၏ (လောဘ၊ မဂ္ဂင် ဂ-ပါး)။

နိရောဓသစ္စာသည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုး‘ဝိပါက’လည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုးကို
ဖြစ်စေခြင်းသဘော (အကျိုး‘ဝိပါက’ကို ဖြစ်စေတတ်သောသဘော)ရှိသော တရားလည်း မဟုတ်
ချေ(နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုး‘ဝိပါက’ဖြစ်၏ (လောကီဝိပါက
စိတ် ၃၂-ပါး၊ ယှဉ်ဘက်စေတသိက် ၃၅-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အကျိုး‘ဝိပါက’ကို
ဖြစ်စေခြင်းသဘော (အကျိုး‘ဝိပါက’ကို ဖြစ်စေတတ်သောသဘော) ရှိသော တရားဖြစ်၏
(လောဘကြဉ်သော လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကုသိုလ်
အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုး‘ဝိပါက’လည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုး‘ဝိပါက’ကို ဖြစ်စေခြင်းသဘော
(အကျိုး‘ဝိပါက’ကိုဖြစ်စေတတ်သောသဘော)ရှိသော တရားလည်း မဟုတ်ချေ(ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊
ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၄) ဥပါဒိဏ္ဍတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံ
သည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ
တို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံသာ ဖြစ်၏
(လောဘ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည်
အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်း မယူအပ်မူ၍ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏အာရုံဖြစ်သော လောကီကုသိုလ်ကံ
အကုသိုလ်ကံတို့ကြောင့် မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏(တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံလည်း မဟုတ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊
မဂ္ဂင် ဂ-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်
လည်းယူအပ်၍ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သောကံကြောင့်လည်းဖြစ်၍) ဥပါဒါန်၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ
တို့၏)အာရုံလည်းဖြစ်၏(လောကီဝိပါကစိတ် ၃၂-ပါး၊ ယှဉ်ဘက်စေတသိက်၊ ကမ္မဇရုပ်)။ အချို့သော
ဒုက္ခသစ္စာသည် တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်မူ၍
(တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏အာရုံဖြစ်သော ကံကြောင့်မဖြစ်မူ၍) ဥပါဒါန်၏(တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏)အာရုံသာဖြစ်၏
(လောကီကုသိုလ်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ လောဘကြဉ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ကမ္မဇရုပ်
ကြဉ်သော တိဇရုပ်)။

(၅) နံကိလိဋ္ဌတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် ပူပန်စေတတ်နှိပ်စက်တတ် ညစ်နွမ်း
စေတတ်သော ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်
လည်းဖြစ်၍ (ကိလေသာနှင့်ယှဉ်၍) ကိလေသာ၏အာရုံလည်းဖြစ်၏ (လောဘ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်
လည်း မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာနှင့်မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာ၏အာရုံလည်း မဟုတ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ်
စိတ်နှင့်ယှဉ်သော မဂ္ဂင် ဂ-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်လည်းဖြစ်၍ (ကိလေသာ နှင့်ယှဉ်၍) ကိလေသာ၏အာရုံလည်းဖြစ်၏ (လောဘကြောင့်သော အကုသိုလ်စိတ္တပွားပွား)။ အချို့ သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်မဟုတ်မူ၍ (ကိလေသာနှင့် မယှဉ်မူ၍) ကိလေသာ၏အာရုံသာဖြစ်၏။ (လောကီကုသိုလ်,ဝိပိက်,ကြိယာစိတ္တပွားပွား၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၆) ဝိတက်တိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် ဝိတက်လည်း ရှိ၍(ဝိတက်နှင့်လည်း ယှဉ်၍) ဝိစာရလည်း ရှိ၏ (ဝိစာရနှင့် လည်း ယှဉ်၏) (လောဘမူစိတ်၌ရှိသော လောဘ)။

နိရောဓသစ္စာသည် ဝိတက်လည်း မရှိမူ၍ (ဝိတက်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍) ဝိစာရလည်း မရှိချေ (ဝိစာရနှင့်လည်း မယှဉ်)(နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော မဂ္ဂသစ္စာသည် ဝိတက်လည်းရှိ၍ (ဝိတက်နှင့်လည်း ယှဉ်၍) ဝိစာရလည်းရှိ၏ (ဝိစာရနှင့်လည်းယှဉ်၏) (မဂ္ဂပထမဈာန်စိတ်၌ရှိသော ဝိတက်ကြောင့်သော မဂ္ဂင် ၇-ပါး)။ အချို့ သော မဂ္ဂသစ္စာသည် ဝိတက်ကား မရှိမူ၍(ဝိတက်နှင့်မယှဉ်မူ၍)ဝိစာရမျှသာရှိ၏(ဝိစာရနှင့်သာ ယှဉ်၏) (မဂ္ဂဒုတိယဈာန်စိတ်၌ရှိသော သမ္မာသင်္ကပ္ပ ကြောင့်သော မဂ္ဂင် ၇-ပါး၊ မဂ္ဂပထမဈာန်၌ ရှိသော သမ္မာသင်္ကပ္ပ=ဝိတက်)။ အချို့သော မဂ္ဂသစ္စာသည် ဝိတက်လည်းမရှိမူ၍ ဝိစာရလည်းမရှိ ချေ (မဂ္ဂတတိယဈာန်,စတုတ္ထဈာန်,ပဉ္စမဈာန်စိတ်တို့၌ရှိသော သမ္မာသင်္ကပ္ပကြောင့် မဂ္ဂင် ၇-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဝိတက်လည်းရှိ၍ ဝိစာရလည်းရှိ၏ (လောကီသဝိတက္ကစိတ် ၄၇-ပါး၊ လောဘ,ဝိတက်,ဝိစာရကြောင့်ယှဉ်ဘက်စေတသိက် ၄၉-ပါး)။ အချို့သောဒုက္ခသစ္စာသည် ဝိတက်မရှိမူ၍ ဝိစာရမျှသာရှိ၏ (လောကီဒုတိယဈာန် ၃-ပါးနှင့် ယှဉ်ဘက်စေတသိက်၊ လောကီ သဝိတက္ကစိတ် ၄၇-ပါး၌ရှိသောဝိတက် ၄၇-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဝိတက်လည်းမရှိ မူ၍ ဝိစာရလည်း မရှိချေ (လောကီ အဝိတက္က အဝိစာရစိတ် ၃၁-ပါး၊ ယှဉ်ဘက်စေတသိက် ၃၆-ပါး၊ လောကီ ဒုတိယဈာန်စိတ် ၃-ပါး၌ရှိသော ဝိစာရစေတသိက် ၃-ပါး၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

တိက်မုတ်။ ။အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာကို ဝိတက်လည်းရှိ၍ ဝိစာရလည်းရှိ၏ဟူ၍၎င်း ဝိတက်မရှိ မူ၍ ဝိစာရမျှသာ ရှိ၏ဟူ၍၎င်း ဝိတက်လည်း မရှိမူ၍ ဝိစာရလည်း မရှိဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောကီ သဝိတက္ကစိတ် ၄၇-ပါး၌ရှိသော ဝိစာရစေတသိက် ၄၇-ပါး)။

(၇) ပီတိတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။အချို့သော (သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါး တို့သည် ပီတိနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (ပီတိနှင့်ယှဉ်၏) (လောဘမူ သောမနဿစိတ်၌ရှိသော လောဘ၊ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယမဂ်ဈာန်စိတ် ၁၂-ပါးတို့၌ ရှိသော မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။ အချို့သော (သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့ သည် သုခဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်ကုန်၏ (လောဘမူ သောမနဿစိတ်၌ရှိသော လောဘ၊ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထမဂ်ဈာန်စိတ် ၁၆-ပါးတို့၌ ရှိသော မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။ အချို့သော (သမု ဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘမူ ဥပေက္ခာစိတ်၌ ရှိသော လောဘ၊ ပဉ္စမမဂ်ဈာန်စိတ် ၄-ပါး၌ ရှိသော မဂ္ဂင် ၇-ပါး)။

တိက်မုတ်။ ။နိရောဓသစ္စာကို ပီတိနှင့်တကွဖြစ်၏(ပီတိနှင့်ယှဉ်၏)ဟူ၍၎င်း သုခဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ပီတိနှင့်တကွ ဖြစ်၏ (ပီတိနှင့် ယှဉ်၏) (လောကီပီတိ-
 သဟဂုတ်စိတ် ၂၇-ပါး၊ လောဘ၊ ပီတိ၊ ဒေါစတုက်၊ ဝိစိကိစ္ဆာကြည့်သော ယှဉ်ဘက် စေတသိက်
 ၄၅-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် သုခဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်၏ (သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏)
 (လောကီသုခ သဟဂုတ်စိတ် ၃၁-ပါး၊ လောဘ၊ ဝေဒနာ၊ ဒေါစတုက်၊ ဝိစိကိစ္ဆာကြည့်သော
 ယှဉ်ဘက် စေတသိက် ၄၅-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်၏။
 (ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏) (လောကီဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၄၇-ပါး၊ လောဘ၊ ဝေဒနာ၊
 ဒေါစတုက်၊ ပီတိကြည့်သော ယှဉ်ဘက်စေတသိက် ၄၅-ပါး)။

တိက်မုတ်။ ။အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ပီတိနှင့်တကွ ဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း သုခဝေဒနာနှင့်
 တကွ ဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် တကွ ဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း မဆို
 အပ်ချေ (ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၈-ပါး၊ သုခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်နှင့် လောကီစတုတ္ထ
 ဈာန်စိတ် ၃-ပါးတို့၌ရှိသော သုခဝေဒနာ ၄-ပါး၊ လောကီဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၄၇-ပါး၌
 ရှိသော ဥပေက္ခာဝေဒနာ ၄၇-ပါး)။

(ဂ) ဒဿနတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(နိဗ္ဗေဒသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် နိဗ္ဗာန်
 ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် 'ဒဿန' မည်သော
 သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍၊ (သောတာပတ္တိမဂ်မြင်ပြီးသော နိဗ္ဗာန်ကို
 ပွားများခြင်းအားဖြင့် တဖန်ထပ်၍ မြင်သဖြင့် 'ဘာဝနာ'မည်သော) အထက်မဂ်သုံးခုတို့သည်
 ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော သမုဒယသစ္စာသည် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သည် ဖြစ်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတ-
 သမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ ရှိသော လောဘ)။ အချို့သော သမုဒယသစ္စာသည် အထက်မဂ်သုံးခု
 တို့သည်ပယ်အပ်သည် ဖြစ်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ ရှိသော လောဘ)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်
 ၄-ခု၊ ဝိစိကိစ္ဆာစိတ်၊ လောဘကြည့်သော ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ၊ အပါယဂမနိယဖြစ်သော
 အကုသိုလ်တရားများ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်၏
 (ကြွင်းအကုသိုလ်စိတ် ၇-ပါး၊ လောဘကြည့်သော ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ)။ အချို့သော
 ဒုက္ခသစ္စာသည် သောတာပတ္တိမဂ် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်
 အပ်သည်လည်း မဟုတ်ကုန် (လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(ဇ) ဒဿနဟေတုတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(နိဗ္ဗေဒသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါး
 တို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်
 နော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့ ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း
 မဟုတ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ်စိတ်တို့၌ ရှိသော မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော သမုဒယသစ္စာသည် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိ၏
 (လောဘမူ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်၌ ရှိသော လောဘ-မောဟဟိတ်နှင့် ယှဉ်၏)။ အချို့သော
 သမုဒယသစ္စာသည် အထက်မဂ်သုံးပါးတို့ ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိ၏ (လောဘမူ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ်
 စိတ်၌ ရှိသော လောဘ)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိ၏ (လောဘကြဉ်
သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မောဟကြဉ်သော ဝိစိကိစ္ဆာစိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာ
သည် အထက်မဂ်သုံးပါးတို့ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိ၏ (လောဘကြဉ်သော ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊
ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မောဟကြဉ်သော ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည်
သောတာပတ္တိမဂ် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့ပယ်အပ်သော
ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်ကုန် (မောဟမူဒွေဉ်ရှိသောမောဟ၊ လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ
စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၁၀) အာစယဂါမိတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် စုတိ ပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်
ကြောင်းဖြစ်၏ (လောဘ)။

မဂ္ဂသစ္စာသည် စုတိပဋိသန္ဓေမှကင်းသော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်၏ (မဂ်စိတ် ၄-ပါး၌
ရှိသည့် မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

နိရောဓသစ္စာသည် စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်မူ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်
ကြောင်းလည်း မဟုတ်ချေ (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်၏ (လောဘကြဉ်သည့်
လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်
ကြောင်းလည်း မဟုတ်မူ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်ချေ (လောကီဝိပါက်၊ ကြိယာ
စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

[အာစယဂါမိ=အာ+စယ+ဂါမိ။ အာ=လွန်စွာ။ စယ=ဆည်းပူး။ ဂါမိ=ရောက်
ကြောင်း။ =ကံကိလေသာတို့သည် ဆည်းပူးအပ်သော တရားသို့ရောက်ကြောင်း။
စုတိပဋိသန္ဓေသို့ရောက်ကြောင်း]

(၁၁) သေက္ခတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။မဂ္ဂသစ္စာသည် (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲ
'သေက္ခ'ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်၏ (အရိယာမဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

(ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ)သစ္စာသုံးပါးတို့သည် (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်
ရန်) ကျင့်ဆဲ 'သေက္ခ'ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်းမဟုတ်မူ၍ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်ပြီး) ကျင့်ပြီး
'အသေက္ခ'(ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ဥစ္စာလည်း မဟုတ်ကုန် (လောကီတရားများ၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၁၂) ပရိတ္တတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် နည်းပါးသော တန်းခိုးအာနုဘော်
ရှိသော 'ပရိတ္တ'တရား (ကာမတရား)ဖြစ်၏ (လောဘ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော ကိလေသာတို့
၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော (မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော) 'အပ္ပမာဏ' တရားဖြစ်၏။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် နည်းပါးသော တန်းခိုးအာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ'တရား
(ကာမတရား)ဖြစ်၏ (လောဘကြဉ်သော ကာမာဝစရစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ရုပ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာ
သည် ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ'တရားဖြစ်၏ (မဟဂ္ဂုတ်
စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

[ပမာဏ=တိုင်းတာအပ်သော၊ တိုင်းတာတတ်သော ကိလေသာရှိနေသူ ပုထုဇဉ်၏ဂုဏ် မှာ ဤမျှလောက်သာ ရှိ၏။ ဤမျှလောက်သာ ကြီး၏ဟု တိုင်းတာနှိုင်းယှဉ်၍ ရကောင်းသဖြင့် ကိလေသာကို ပမာဏ'တရားဟုခေါ်သည်။]

(၁၃) ပရိတ္တာရမ္မဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။နိရောဓသစ္စာသည် အာရုံပြုတတ်သော သဘော မရှိ(အာရုံမပြုတတ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

မဂ္ဂသစ္စာသည် မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော 'အပ္ပမာဏ'တရား (လောကုတ္တရာတရား ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်)ကို အာရုံပြု၏(မဂ်စိတ်၌ ရှိသော မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော သမုဒယသစ္စာသည် ပရိတ္တတရား(ကာမတရား)ကို အာရုံပြု၏ (လောဘမူစိတ် ၈-ပါး၌ရှိသော လောဘ)။ အချို့သော သမုဒယသစ္စာသည် မဟဂ္ဂုတ်တရားကို အာရုံပြု၏(ရပြီး ဈာန်ကိုသာယာမှုစသည်ဖြစ်သော အခိုက်အတန့်၌ ဖြစ်သောလောဘ)။ သမုဒယသစ္စာသည် အပ္ပမာဏတရား (လောကုတ္တရာတရား)ကို အာရုံမပြုချေ။

အချို့သော သမုဒယသစ္စာကို ပရိတ္တတရား(ကာမတရား)ကို အာရုံပြု၏ဟူ၍၎င်း မဟဂ္ဂုတ် တရားကို အာရုံပြု၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ပညတ်ကိုအာရုံပြုခိုက်ဖြစ်သောလောဘ)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကာမကိုအာရုံပြု၏ (ကာမတရားကို အာရုံပြုခိုက်ဖြစ်သော ကာမာဝစရစိတ္တုပ္ပါဒ်များနှင့် အဘိညာဉ်ဒွေ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် မဟဂ္ဂုတ်ကိုအာရုံပြု၏ (လောဘကြံ့သောအကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ အဘိညာဉ်ဒွေ၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ မဟာကုသိုလ်၊ မဟာ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ အရူပဒုတိယ-စတုတ္ထ စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အပ္ပမာဏတရား (လောကုတ္တရာတရား)ကို အာရုံပြု၏ (မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဉာဏသမ္ပယုတ် မဟာကုသိုလ်၊ မဟာ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ အဘိညာဉ်ဒွေ)။

တိက်မုတ်။ ။အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာကို ပရိတ္တတရား (ကာမတရား)ကို အာရုံပြု၏ဟူ၍၎င်း မဟဂ္ဂုတ်တရားကို အာရုံပြု၏ဟူ၍၎င်း အပ္ပမာဏတရား(လောကုတ္တရာတရား)ကို အာရုံပြု၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ပညတ်ကို ကေနအာရုံပြုသော ရူပါဝစရစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မဟဂ္ဂုတ် ကို ကေနအာရုံပြုသော အရူပါဝစရ ပဌမ တတိယ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ပညတ်ကို အနေကန်အာရုံပြုခိုက် ဖြစ်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ လောဘကြံ့သောအကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မဟာကုသိုလ်-မဟာကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် အဘိညာဉ်ဒွေ၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၁၄) ဟိနတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် ယုတ်ညံ့သော 'ဟိန'တရားဖြစ်၏။ (လောဘ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် မြင့်မြတ်သော 'ပဏိတ'တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ယုတ်ညံ့သော 'ဟိန'တရားဖြစ်၏ (လောဘကြံ့သော အကု သိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အလယ်အလတ်ဖြစ်သော 'မဇ္ဈိမ'တရားဖြစ်၏ (အကု သိုလ်ကြံ့သော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၁၅) မိစ္ဆတ္တိတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။နိရောဓသစ္စာသည် မိစ္ဆတ္တနိယတ၊ သမ္မတ္တနိယတ တရား မဟုတ်ချေ (အနိယတ^၂ တရားဖြစ်သည်) (နိဗ္ဗာန်)။

မဂ္ဂသစ္စာသည် မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေး မြဲသော ‘သမ္မတ္တနိယတ’တရားဖြစ်၏(မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ရှိသော မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဖောက်ပြန်သော သဘော ရှိ၍ စုတိ၏အခြားမဲ့၌ (အပါယ်ငရဲ၌) အကျိုးပေးမြဲသော ‘မိစ္ဆတ္တနိယတ’တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါးတို့၏သတ္တမဇော စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ပဉ္စာနန္တရိယကံကို ကျူးလွန်သည့် ဒေါသမုဒ္ဒေ၏ သတ္တမဇောစိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် မိစ္ဆတ္တနိယတ၊ သမ္မတ္တနိယတအားဖြင့် အကျိုး ပေး မမြဲကုန်(ကြွင်းသော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၁၆) မဂ္ဂါရမ္မဏတိက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။နိရောဓသစ္စာသည် အာရုံပြုခြင်း သဘောမရှိချေ (အာရုံမပြုတတ်ချေ)(နိဗ္ဗာန်)။

တိက်မုတ်။ ။သမုဒယသစ္စာကို မဂ်ကို အာရုံပြု၏ဟူ၍၎င်း မဂ်မည်သော အကြောင်းရင်းဟိတ် ‘မဂ္ဂဟိတ်’ရှိ၏ဟူ၍၎င်း (ကသိုလ်ဟိတ်ဖြစ်သည့် အမောဟဟုဆိုအပ်သော သမ္မာ-ဒိဋ္ဌိနှင့် ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း)မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး ‘မဂ္ဂါဓိပတိ’ရှိ၏ဟူ၍၎င်း (အဓိပတိထိုက်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်=ဝိမံသာဓိပတိ၊ သမ္မာဝါယာမ မဂ္ဂင်=ဝိရိယာဓိပတိတို့နှင့် ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း) မဆိုအပ်ချေ။

မဂ္ဂသစ္စာသည် မဂ်ကို အာရုံမပြုချေ (မဂ်စိတ်တို့၌ရှိသော မဂ္ဂသစ္စာဟု ဆိုအပ်သော မဂ္ဂင် ရှစ်ပါးသည် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြုသည်)။ မဂ္ဂသစ္စာသည် မဂ်မည်သော အကြောင်းဟိတ်ရှိ၏ (ဟိတ်ဟုဆိုအပ်သော မဂ္ဂင်နှင့်ယှဉ်၏) (သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြစ်သော အမောဟကြင်သော မဂ္ဂင် ၇-ပါး)။

အချို့သော မဂ္ဂသစ္စာသည် မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး ‘မဂ္ဂါဓိပတိ’ရှိ၏ (သမ္မာဒိဋ္ဌိတည်း ဟူသော ဝိမံသာဓိပတိ၊ သမ္မာဝါယာမတည်းဟူသော ဝိရိယာဓိပတိ-ဤတရား ၂-ပါးတို့ တပါးစီ အသီးအသီး အဓိပတိတပ်ခိုက်၌ ကြွင်းသော မဂ္ဂင် ၇-ပါးတို့သည် အဓိပတိတရားနှင့် ယှဉ်ကြသည်။ မဂ္ဂင် ၈-ပါးအားလုံးပင် မဂ္ဂါဓိပတိတရားနှင့်ယှဉ်သည်)။

အချို့သော မဂ္ဂသစ္စာသည် မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး ‘မဂ္ဂါဓိပတိ’ရှိ၏ဟု မဆိုအပ်ချေ (ဆန္ဒနှင့်စိတ်တို့ အဓိပတိတပ်ခိုက်၌ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးသည် မဂ္ဂါဓိပတိတရားနှင့်မယှဉ်။ တနည်း— အဓိပတိတပ်ခိုက်ဖြစ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်၊ အဓိပတိတပ်ခိုက်ဖြစ်သော သမ္မာဝါယာမမဂ္ဂင်—ဤမဂ္ဂင် ၂-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် မဂ်ကို အာရုံပြု၏ (မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဉာဏသမ္ပယုတ် မဟာ-ကုသိုလ်၊ မဟာကြိယာ၊ အဘိညာဉ်ဒွေးစိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် မဂ်မည်သော

၁။ မိစ္ဆတ္တ= (မိစ္ဆာ=မှားသော။ အတ္တ=သဘော)။ ၂။ ဤကျမ်း စာမျက်နှာ ၂၉၅, ၃၂၈, ၃၅၉ ကြည့်။
၃။ ဆန္ဒနှင့်စိတ်တို့သည် အဓိပတိကိစ္စတပ်နိုင်သော်လည်း မဂ္ဂင်တရားများမဟုတ်ချေ။ အဓိပတိကိစ္စလည်း တပ်နိုင်၍ မဂ္ဂင်လည်းဖြစ်သော တရားများမှာ သမ္မာဒိဋ္ဌိ (=ပညာ, ဝိမံသာဓိပတိ) နှင့် သမ္မာ-ဝါယာမ (=ဝိရိယ, ဝိရိယာဓိပတိ) တို့ဖြစ်သည်။

အကြောင်းဟိတ်မရှိ (ကုသိုလ်ဟိတ်ဖြစ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ-အမောဟနှင့်မဟုတ်) (လောဘကြည်သော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် မဂ်မည်သော အကြီးအမှူးရှိ၏ (မဂ်ကို အလေးအမြတ်အာရုံ ပြုသည့် ဉာဏသမ္ပယုတ်မဟာကုသိုလ်၊ မဟာဂြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် မဂ်ကို အာရုံပြု၏ဟူ၍၎င်း မဂ်မည်သော အကြီးအမှူးရှိ၏ ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ(မဂ်ကို အာရုံမပြုခိုက် မပြုနေ လောဘကြည်သော လောကီတရားများ)။

[မှတ်ချက်။ ။မဂ္ဂါဓိပတိတရားမှာ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး၌လည်း ပါဝင်ရမည်။ အဓိပတိကိစ္စ တပ်နိုင်သော တရားလည်းဖြစ်ရမည်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် မဂ္ဂင်လည်းဖြစ်၍ ဝိမိသာဓိပတိလည်း ဖြစ်သဖြင့် မဂ္ဂါဓိပတိတရားဖြစ်သည်။ သမ္မာဝါယာမသည် မဂ္ဂင်လည်းဖြစ်၍ ဝီရိယာဓိပတိလည်း ဖြစ်နိုင်သဖြင့် မဂ္ဂါဓိပတိတရားဖြစ်သည်။]

(၁၇) ဥပ္ပန္နတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။အချို့သော (သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါး တို့သည် ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်သော 'ဥပ္ပန္န' တရားဖြစ်ကုန်၏ (ပစ္စုပ္ပန်လောဘနှင့် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။ အချို့သော (သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ခဏသုံးပါးသို့ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်ကုန် (နှောင်အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်မည်ဆိုက ဖြစ်နိုင်သည့် ဖြစ်ကောင်းဖြစ်မည့် 'အနုပ္ပန္န' တရားဖြစ်သည်) (နှောင်အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော လောဘနှင့် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

အချို့သော (သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် မချွတ်ဖြစ်လတ္တံ့ ဖြစ်ကုန်၏ဟု မဆိုအပ်ကုန် (နှောင်အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော အကျိုးတရားများမဟုတ်)။

တိက်မုတ်။ ။နိရောဓသစ္စာကို ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်သော 'ဥပ္ပန္န' တရား ဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်းခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်သော 'အနုပ္ပန္န' တရား ဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း မချွတ်ကော်န်ဖြစ်လတ္တံ့ ဖြစ်သော 'ဥပ္ပါဒီ' တရား ဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (နိဗ္ဗာန်ကို အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်တရားဟု မဆိုအပ်ချေ)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်သော 'ဥပ္ပန္န' တရား ဖြစ်၏ (ပစ္စုပ္ပန်တရားများဖြစ်သော လောဘကြည်သည့် လောကီတရားများ)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်မူ၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်ချေ (နှောင်အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်မည်ဆိုက ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်လတ္တံ့သော တရား 'အနုပ္ပန္န' တရားဖြစ်သည်) (နှောင်အနာဂတ်၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော လောဘနှင့် ဝိပါက်စိတ်တို့ကြည်သည့် လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ကမ္မဇရုပ်ကြည်သည့် တိဇရုပ်)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် မချွတ်ကော်န် ဖြစ်လတ္တံ့ ဖြစ်၏ (နှောင်အနာဂတ်ကာလ၌ မချွတ်ကော်န် ဖြစ်မည့် 'ဥပ္ပါဒီ' တရားဖြစ်၏) (လောကီဝိပါက်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ကမ္မဇရုပ်)။

(၁၈) အတိတတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာ သုံးပါး တို့သည် ဖြစ်ပြီး 'အတိတ်' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ အချို့သော သစ္စာသုံးပါးတို့သည် မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော 'အနာဂတ်' တရား

ဖြစ်ကုန်၏။ အချို့သော သစ္စာသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ဆဲ 'ပစ္စုပ္ပန်' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၈-ပါး၊ မဂ်စိတ် ၄-ပါး၌ ရှိသော မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

တိက်မုတ်။ ။ နိရောဓသစ္စာကို ဖြစ်ပြီး 'အတိတ်' တရား ဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း၊ မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော 'အနာဂတ်' တရား ဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း ဖြစ်ဆဲ 'ပစ္စုပ္ပန်' တရား ဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (နိဗ္ဗာန်)။

(၁၉) အတိတာရမ္မဏတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ နိရောဓသစ္စာသည် အာရုံပြုခြင်းသဘော မရှိ (အာရုံမပြုတတ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

မဂ္ဂသစ္စာကို ဖြစ်ပြီး 'အတိတ်' တရားကို အာရုံပြု၏ ဟူ၍၎င်း မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော 'အနာဂတ်' တရားကို အာရုံပြု၏ ဟူ၍၎င်း ဖြစ်ဆဲ 'ပစ္စုပ္ပန်' တရားကို အာရုံပြု၏ ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (မဂ်စိတ် ၄-ပါး၌ ရှိသော မဂ္ဂင် ၈-ပါးသည် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြုသည်)။ (တိက်မုတ်)

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ပြီး 'အတိတ်' တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ (အတိတ်ကို ကော် အာရုံပြုသော အဋ္ဌပ ဒုတိယ၊ စတုတ္ထ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ဝိရတီနှင့် အပ္ပမညာကြည့်သော အတိတ်ကို အနေကန် အာရုံပြုသော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ကာမဇော ၂၉၊ တဒါရုံ ၁၁၊ အဘိညာဉ် ဒွေ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော 'အနာဂတ်' တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ (အနာဂတ်တရားကို အာရုံပြုခိုက်ဖြစ်သော အပ္ပမညာကြည့်သည့် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ကာမဇော ၂၉၊ တဒါရုံ ၁၁၊ အဘိညာဉ် ဒွေ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ဆဲ 'ပစ္စုပ္ပန်' တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ (ပစ္စုပ္ပန်တရားကို ကော် အာရုံပြုသော ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် ၁၀ နှင့် မနောဓာတ် ၃-ပါး၊ ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ၊ ပစ္စုပ္ပန်တရားကို အနေကန် အာရုံပြုခိုက် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ကာမဇော ၂၉၊ တဒါရုံ ၁၁၊ အဘိညာဉ် ဒွေ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

တိက်မုတ်။ ။ အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ပြီး 'အတိတ်' တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ ဟူ၍၎င်း မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့) သော 'အနာဂတ်' တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ ဟူ၍၎င်း ဖြစ်ဆဲ 'ပစ္စုပ္ပန်' တရားကို အာရုံပြုကုန်၏ ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ပညတ်ကို အာရုံပြုသော စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ နိဗ္ဗာန်ကို အနေကန် အာရုံပြုသော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဉာဏသမ္ပယုတ် မဟာကုသိုလ်၊ မဟာကြိယာ၊ အဘိညာဉ်ဒွေ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၂၀) အဇ္ဈတ္တတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ နိရောဓသစ္စာသည် အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်၏ (နိဗ္ဗာန်)။

ကြွင်းသော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာသုံးပါးတို့သည် ရံခါ အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏။ ရံခါ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏။ ရံခါ အတွင်း အပ 'အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏။

(၂၁) အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ နိရောဓသစ္စာသည် အာရုံပြုခြင်းသဘော မရှိ ချေ (အာရုံမပြုတတ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

မဂ္ဂသစ္စာသည် အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သောတရား (နိဗ္ဗာန်)ကို အာရုံပြု၏ (မဂ် ၄-ပါး၌ ရှိသော မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

သမုဒယသစ္စာသည် ရံခါအတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြု၏။ သမုဒယ သစ္စာသည် ရံခါ အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြု၏။ ရံခါအတွင်း အပ 'အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြု၏ (လောဘ)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြု၏ (အဇ္ဈတ္တကို ကေန အာရုံပြုသော အရူပ ဒုတိယ၊ စတုတ္ထ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ အနေကန် အာရုံပြုသော လောဘ၊ ဣဿာ၊ အပ္ပမညာကြည့် ကာမစိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် အဘိညာဉ် ဒွေ စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ရှိသော တရားကို အာရုံပြု၏ (ဗဟိဒ္ဓကို ကေန အာရုံပြုသော ရူပါဝစရစိတ် ၁၅-ပါး၊ အရူပ ပထမစိတ်နှင့် ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ၊ ဗဟိဒ္ဓကို အနေကန် အာရုံပြုသော လောဘ၊ မစ္ဆရိယကြည့်သော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ အဘိညာဉ် ဒွေး စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အတွင်း အပ 'အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားကို အာရုံပြု၏ (အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ တရားကို အနေကန် အာရုံပြုသော လောဘ၊ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ၊ အပ္ပမညာကြည့် ကာမစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ အဘိညာဉ်ဒွေ)။

တိက်မုတ်။ ။အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်ကို အာရုံပြု၏ ဟူ၍၎င်း အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်ကို အာရုံပြု၏ ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (နတ္ထိဘောပညတ်ကို ကေန အာရုံပြုသော အရူပ တတိယ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ အနေကန် အာရုံပြုသော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဟသိတုပ္ပါဒ် ကြည့် ကာမဇော ၂၀၊ အဘိညာဉ် ဒွေ၊ လောဘ၊ ဝိရတီ၊ အပ္ပမညာ၊ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ ကြည့်သော ယှဉ်ဘက်စေတသိက်၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၂၂) သနိဒဿနတိက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာ သုံးပါးတို့သည် မြင်အပ်သော သဘောလည်း မရှိ မူ၍ ထိပါးတတ်သော သဘောလည်း မရှိကုန်။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် မြင်အပ်သော သဘောလည်းရှိ၍ ထိပါးတတ်သော သဘောလည်း ရှိ၏ (ရူပါရုံ)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် မြင်အပ်သော သဘော မရှိမူ၍ ထိပါးတတ်သော သဘောလည်း ရှိ၏ (ရူပါရုံကြည့်သော သြဋ္ဌာရိကရုပ် ၁၁-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် မြင်အပ်သော သဘောလည်း မရှိမူ၍ ထိပါးတတ်သော သဘောလည်း မရှိချေ (လောဘနှင့် သြဋ္ဌာရိကရုပ် ၁၂-ပါး ကြည့်သော လောကီတရားများ)။

(တိက်တို့ဖြင့် ဝေဖန်ပြီးလျှင် အမေးအဖြေပြု၍ ဟောကြားအပ်သော 'ပညာပုစ္ဆကနည်း' ပြီး၏။) (သစ္စာလေးပါးတို့ကို တိက် ၂၂-ခုတို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကိုပြသော 'ပညာပုစ္ဆကနည်း' ပြီး၏။)

၂-ဒုက္ခဝိသဇ္ဇနာ

(သစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို ဒုက္ခ ၁၀၀-တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေ 'ဝိသဇ္ဇနာ' ကို ပြခြင်း)

(၁-ဟေတုဂေါဇ္ဇကဒုက္ခ ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၁) ဟေတုဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ၂၁၈။ သမုဒယသစ္စာသည် ဟိတ်မည်၏ (အကုသိုလ်တိတ် ဖြစ်သော လောဘ)။

နိရောဓသစ္စာသည် ဟိတ်မမည်ချေ (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဟိတ်မည်ကုန်၏ (လောဘကြင် သော လောကီစိတ်တို့၌ရှိသော ဒေါသ၊ မောဟ၊ အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟ တည်းဟူသော ဟိတ် ၅-ပါး၊ မဂ်စိတ် ၄-ပါး၌ရှိသည့် အမောဟဖြစ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်)။ အချို့သော (ဒုက္ခ သစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာ ၂-ပါးတို့သည် ဟိတ်မမည်ကုန် (ဟိတ် ၆-ပါးကြောင့်သော လောကီ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၈-ပါး၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကြင်သော မဂ္ဂင် ၇-ပါး)။

(၂) သဟေတုကဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဟိတ်ရှိကုန်၏ (ဟိတ်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏)။

နိရောဓသစ္စာသည် ဟိတ်မရှိချေ (ဟိတ်နှင့်မယှဉ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဟိတ်ရှိ၏ (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်၏) (လောဘနှင့် မောဟမူဒွေ၌ မောဟ ကြင်သည့် လောကီသဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဟိတ်မရှိချေ (ဟိတ်နှင့်မယှဉ် ချေ) (မောဟမူဒွေ၌ မောဟ၊ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၃) ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့ သည် ဟိတ်နှင့်ယှဉ်ကုန်၏။

နိရောဓသစ္စာသည် ဟိတ်နှင့်မယှဉ် (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဟိတ်နှင့်ယှဉ်၏ (လောဘနှင့် မောဟမူ ဒွေ၌ရှိသော မောဟကြင် သည့် လောကီသဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဟိတ်နှင့်မယှဉ်ချေ (မောဟမူ ဒွေ၌ရှိသော မောဟ၊ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၄) ဟေတု သဟေတုကဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ သမုဒယသစ္စာသည် ဟိတ်လည်း မည်၍ ဟိတ်လည်း ရှိ၏ (ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏)

(လောဘမူစိတ်၌ရှိသော လောဘသည် မောဟဟိတ်နှင့် ယှဉ်၏)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။ နိရောဓသစ္စာကို ဟိတ်လည်း မည်၍ ဟိတ်လည်း ရှိ၏ (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်၏) ဟူ၍၎င်း ဟိတ်လည်း ရှိ၍ ဟိတ်လည်း မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (နိဗ္ဗာန်)။

၁-၂။ လောဘမူစိတ်၌ရှိသော လောဘသည် မောဟဟိတ်နှင့်ယှဉ်၏။ မဂ်စိတ် ၄-ပါး၌ရှိသော မဂ္ဂင် ၈-ပါးသည် အလောဘ၊ အဒေါသ၊ အမောဟ ဟိတ်တို့နှင့်ထိုက်သည့် အားလျော်စွာ ယှဉ်ကြသည်။

အချို့သော မဂ္ဂသစ္စာသည် ဟိတ်လည်း မည်၍ ဟိတ်လည်း ရှိ၏ (ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏) (အမောဟ တည်းဟူသော သမ္မာဒိဋ္ဌိ)။ အချို့သော မဂ္ဂသစ္စာသည် ဟိတ်သာရှိ၍ ဟိတ်မမည်ချေ (မဂ်စိတ် ၄-ပါးရှိသည့် သမ္မာဒိဋ္ဌိကြင်သော ကြွင်း မဂ္ဂင် ၇-ပါး—အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟ ဟိတ်တို့နှင့် ယှဉ်ကြသည်)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဟိတ်လည်း မည်၍ ဟိတ်လည်း ရှိ၏ (ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏) (မောဟမူဒွေ၌ရှိသော မောဟနှင့် လောဘကြင်သော လောကီဟိတ် ၅-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခ သစ္စာသည် ဟိတ်သာရှိ၍ ဟိတ်မမည်ချေ (ဟိတ် ၆-ပါးကြင်သော လောကီသဟိတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

ဒုကံမုတ်။ ။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာကို ဟိတ်လည်း မည်၍ ဟိတ်လည်း ရှိ၏ (ဟိတ်နှင့် ယှဉ်၏) ဟူ၍၎င်း ဟိတ်သာရှိ၍ ဟိတ်မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (မောဟမူဒွေ၌ရှိသော မောဟ၊ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၅) ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ သမုဒယသစ္စာသည် ဟိတ်လည်း မည်၍ ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ (လောဘမူစိတ် ၈-ပါး၌ရှိသော လောဘဟိတ်—မောဟဟိတ်နှင့် ယှဉ်သည်)။

ဒုကံမုတ်။ ။ နိရောဓသစ္စာကို ဟိတ်လည်း မည်၍ ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၍ ဟိတ်လည်း မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော မဂ္ဂသစ္စာသည် ဟိတ်လည်း မည်၍ ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ (အမောဟဟိတ်ဖြစ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ—အလောဘ, အဒေါသ ဟိတ်တို့နှင့်ယှဉ်သည်)။ အချို့သော မဂ္ဂသစ္စာသည် ဟိတ်နှင့် သာယှဉ်၍ ဟိတ်မမည်ချေ (မဂ်စိတ် ၄-ပါး၌ရှိသည့် သမ္မာဒိဋ္ဌိကြင်သော ကြွင်း မဂ္ဂင် ၇-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဟိတ်လည်း မည်၍ ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ (လောဘနှင့် မောဟမူ ဒွေ၌ရှိသော မောဟကြင်သည့် လောကီသဟိတ်စိတ်တို့၌ရှိသော ဟိတ် ၅-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခ သစ္စာသည် ဟိတ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဟိတ်မမည်ချေ (ဟိတ် ၆-ပါးကြင်သော လောကီသဟိတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

ဒုကံမုတ်။ ။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာကို ဟိတ်လည်း မည်၍ ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း ဟိတ် နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဟိတ်မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (မောဟမူဒွေ၌ရှိသော မောဟ၊ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၆) န ဟေတု သဟေတုကဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ နိရောဓသစ္စာသည် ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိချေ (ဟိတ်နှင့်လည်း မယှဉ် ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

ဒုကံမုတ်။ ။ သမုဒယသစ္စာကို ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာ ရှိ၏ဟူ၍၎င်း ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောဘ)။

အချို့သော မဂ္ဂသစ္စာသည် ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာ ရှိ၏ (ဟိတ်နှင့်သာ ယှဉ်၏) (သမ္မာဒိဋ္ဌိ ကြင်သည့် ကြွင်း မဂ္ဂင် ၇-ပါး)။

ဇုန်မုတ်။ ။အချိုသော မဂ္ဂသစ္စာကို ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာရှိ၏ဟူ၍၎င်း ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (အမောဟတည်းဟူသော သမ္မာဒိဋ္ဌိ)။

အချိုသော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာရှိ၏ (ဟိတ် ၆-ပါးကြည့်သော လောကီ သဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချိုသော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဟိတ်လည်း မမည်မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိချေ (အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

ဇုန်မုတ်။ ။အချိုသော ဒုက္ခသစ္စာကို ဟိတ်မမည်မူ၍ ဟိတ်သာရှိ၏ဟူ၍၎င်း ဟိတ်လည်း မမည် မူ၍ ဟိတ်လည်း မရှိဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောဘကြည့်သည့် လောကီသဟိတ် စိတ်တို့၌ ရှိသော ဟိတ် ၅-ပါး)။

(ဟေတုဂေါစ္ဆက ဇုန် ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(၂-စူဠေဒုဂ် ၇-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၇) သပ္ပစ္စယဇုန် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာ သုံးပါးတို့သည် အကြောင်းနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ အကြောင်းတရားလေးပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။

နိရောဓသစ္စာသည် အကြောင်းနှင့်တကွ မဖြစ်ချေ (ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ တည်းဟူသော အကြောင်းတရားလေးပါးတို့ကြောင့် မဖြစ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

(၈) သင်္ခတဇုန် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာသုံးပါး တို့သည် ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ ပြုပြင်အပ်သော ‘သင်္ခတ’တရား ဖြစ်ကုန်၏။

နိရောဓသစ္စာသည် ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ မပြုပြင်အပ်သော ‘အသင်္ခတ’တရား ဖြစ်၏ (နိဗ္ဗာန်)။

(၉) သနိဒဿနဇုန် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာ သုံးပါးတို့သည် မြင်အပ်သော သဘော မရှိကုန်။ (စက္ခုပသာဒဖြင့် မမြင်နိုင်ချေ) (လောဘ၊ နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)

အချိုသော ဒုက္ခသစ္စာသည် မြင်အပ်သော သဘော ရှိ၏ (စက္ခုပသာဒဖြင့် မြင်နိုင်၏) (အဆင်း ‘ရူပါရုံ’)။ အချိုသော ဒုက္ခသစ္စာသည် မြင်အပ်သော သဘော မရှိချေ (လောဘနှင့် ရူပါရုံကြည့်သော လောကီတရားများ)။

(၁၀) သပ္ပဒိဋ္ဌဇုန် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ)သစ္စာသုံး ပါးတို့သည် ထိပါးတတ်သော သဘော မရှိကုန် (လောဘ၊ နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ထိပါးတတ်သော သဘော ရှိ၏ (ဩဠာရိကရုပ် ဖြစ်သော ပသာဒရုပ် ၅-ပါးနှင့် အာရုံ ၅-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ထိပါးတတ်သော သဘော မရှိချေ (သုခုမရုပ် ၁၆-ပါး၊ လောဘကြည်သည့် လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(၁၁) ရူပီဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘော ရှိသော ‘ရုပ်’ မဟုတ်ချေ (လောဘ၊ နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘော ရှိသော ‘ရုပ်’ ဖြစ်၏ (ရုပ် ၂၈-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘော ရှိသော ‘ရုပ်’ မဟုတ်ချေ (လောဘ ကြည်သော လောကီစိတ်, စေတသိက်များ)။

(၁၂) လောကီယဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ပျက်စီးခြင်း သဘော ‘လောက’ ၌ အကျူးဝင်သော ‘လောကီယ’ တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီတရားများ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ပျက်စီးခြင်း သဘော ‘လောက’ မှ ထွက်မြောက်သော ‘လောကုတ္တရာ’ တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

(၁၃) ကေနစိဝိညေယျဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (သစ္စာလေးပါးတို့ကို) တစုံတခုသောစိတ်သည် သိအပ်ကုန်၏။ (သစ္စာလေးပါးတို့ကို) တစုံ တခုသော စိတ်သည် မသိအပ်ကုန်။

(စူဠန္တရဒုဂ် ၇-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(၃-အာသဝဂေါဏ္ဍကဒုဂ် ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၁၄) အာသဝဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ သမုဒယသစ္စာသည် (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီး ဖြစ်ပွား နေတတ်၍ မူးယစ် မိုက်မဲစေတတ်သော သဘော ‘အာသဝ’ မည်၏ (လောဘ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် အာသဝ မမည်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီး ဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲ စေတတ်သော သဘော ‘အာသဝ’ မည်၏ (ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အာသဝ မမည်ချေ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟကြည်သော လောကီ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၁၅) သာသဝဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် အာသဝ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီတရားများ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် အာသဝ၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံမဖြစ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

(၁၆) အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် အာသဝနှင့် (ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟနှင့်) ယှဉ်၏ (လောဘမူစိတ် ရှစ်ပါး၌ ရှိသော လောဘ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် အာသဝနှင့် (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) မယှဉ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အာသဝနှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) ယှဉ်၏ (ဒေါသမူ မောဟမူတို့၌ ရှိသော မောဟနှင့် လောဘကြည်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော ဒုက္ခ သစ္စာသည် အာသဝနှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) မယှဉ် (ဒေါသမူ မောဟမူတို့၌ရှိသော မောဟ၊ လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၁၇) အာသဝ သာသဝဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည်(သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌) ယှဉ်၏ (ဒေါသမူ မောဟမူတို့၌ ရှိသော မောဟနှင့် လောဘကြည်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော ဒုက္ခ သစ္စာသည် အာသဝနှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်) မယှဉ် (ဒေါသမူ မောဟမူတို့၌ရှိသော မောဟ၊ လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့ကို အာသဝလည်း မည်၍ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝ မမည်ကုန် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ(နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အာသဝလည်း မည်၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အာသဝ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ အာသဝ မမည်ချေ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ တည်းဟူသော အာသဝတရားကိုယ်ကြည် လောကီ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၁၈) အာသဝ အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် အာသဝလည်း မည်၍ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်၏ (ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့နှင့်ယှဉ်သော လောဘ)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့ကို အာသဝလည်း မည်၍ အာသဝနှင့် လည်း ယှဉ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း အာသဝနှင့်သာ ယှဉ်၍ အာသဝမမည်ကုန် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန်(နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အာသဝလည်း မည်၍ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်၏ (ဒေါသမူ ဒွေနှင့် မောဟမူဒွေတို့၌ရှိသော မောဟကြည်သည့် မောဟ၊ ဒိဋ္ဌိ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အာသဝနှင့်သာ ယှဉ်၍ အာသဝမမည်ချေ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ တည်းဟူသော အာသဝ တရားကိုယ်ကြည်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာကို အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း အာသဝနှင့် သာယှဉ်၍ အာသဝ မမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဒေါသမူနှင့် မောဟမူဒွေ၌ ရှိသော မောဟ၊ လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၁၉) အာသဝဓိပ္ပယုတ္တ သာသဝဇုန် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာ နှစ်ပါးတို့သည် အာသဝနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ဂ-ပါး)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။သမုဒယသစ္စာကို အာသဝနှင့် မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း အာသဝနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောဘ)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အာသဝနှင့် မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၏ (ဒေါသမူ ဒွေနှင့် မောဟမူဒွေတို့၌ ရှိသော မောဟ၊ လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၇-ပါး)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာကို အာသဝနှင့် မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း အာသဝနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝ၏ အာရုံလည်း မဖြစ် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဒေါသမူဒွေနှင့် မောဟမူဒွေတို့၌ ရှိသော မောဟကြည်သည့် မောဟ၊ ဒိဋ္ဌိ အာသဝ တရားကိုယ် ၂-ပါး)။

(အာသဝဂေါဇ္ဇကဒုက္ခ ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(၄-သညောဇနဂေါဇ္ဇကဒုက္ခ ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၂၀) သညောဇနဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်သော သံယောဇဉ်မည်၏ (လောဘ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ)သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ် မမည်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊မဂ္ဂင် ဂ-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် သံယောဇဉ်မည်၏ (လောဘကြည်သော သံယောဇဉ်တရားကိုယ် ၇-ပါး=ဒေါသ၊ မောဟ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ဣဿာ၊ မစ္ဆရိယ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် သံယောဇဉ် မမည်ချေ (သံယောဇဉ်တရားကိုယ်ကြည်သော လောကီတရားများ)။

(၂၁) သညောဇနိယဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာ နှစ်ပါး တို့သည် သံယောဇဉ်၏အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (လောကီ တရားများ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်၏ အာရုံမဖြစ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ဂ-ပါး)။

(၂၂) သညောဇန သမ္ပယုတ္တဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် သံယောဇဉ်နှင့်ယှဉ်၏ (လောဘမူစိတ်၌ရှိသော လောဘ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာ နှစ်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ဂ-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် သံယောဇဉ်နှင့်ယှဉ်၏ (လောဘနှင့် ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟကြင်သည် အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် သံယောဇဉ်နှင့်မယှဉ်ချေ (ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟ၊ လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၂၃) သညောဇန သညောဇနိယဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ သမုဒယသစ္စာသည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (လောဘ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။ (နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့ကို သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (လောဘကြင်သော ကြွင်း သံယောဇဉ်တရားကိုယ် ၇-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ သံယောဇဉ်မမည်ချေ (သံယောဇဉ်တရားကိုယ် ၈-ပါးကြင်သော လောကီတရားများ)။

(၂၄) သညောဇန သညောဇနမပ္ပယုတ္တဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ သမုဒယသစ္စာသည် သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ် နှင့်လည်း ယှဉ်၏ (လောဘမူစိတ်၌ရှိသော လောဘ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။ (နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့ကို သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း သံယောဇဉ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ကုန် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ (လောဘနှင့် ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟကြင်သော ကြွင်းသံယောဇဉ် တရားကိုယ် ၇-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် သံယောဇဉ်နှင့်သာယှဉ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ချေ (သံယောဇဉ်တရားကိုယ် ၈-ပါး ကြင်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာကို သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း သံယောဇဉ်နှင့်သာယှဉ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသောမောဟ၊ လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၂၅) သညောဇနဝိပ္ပယုတ္တ သညောဇနိယဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။ သမုဒယသစ္စာကို သံယောဇဉ်နှင့်မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း သံယောဇဉ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏အာရုံလည်း မဖြစ်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောဘ)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် သံယောဇဉ်နှင့်မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်၏ (ဥဒ္ဒစ္စ သဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟ၊ လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

စုန်မုတ်။ ။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာကို သံယောဇဉ်နှင့်မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏ အာရုံသာဖြစ်၏ ဟူ၍ ၎င်း သံယောဇဉ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်၏အာရုံလည်း မဖြစ်ဟူ၍ ၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောဘနှင့် ဥဒ္ဒစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟကြည်သည့် အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(သညောဇနဂေါစ္ဆကစုန် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(၅-ဂန္ထဂေါစ္ဆက စုန် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၂၆) ဂန္ထစုန် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ သမုဒယသစ္စာသည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ် ထုံးဖွဲ့တတ်သော 'ဂန္ထ' မည်၏ (လောဘ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဂန္ထ မမည်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ်စိတ် ၄-ပါး၌ ရှိသော မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဂန္ထမည်၏ (ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဂန္ထ မမည်ချေ (လောဘ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိ တည်းဟူသော ဂန္ထတရားကိုယ်ကြည်သော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၂၇) ဂန္ထနိယစုန် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဂန္ထ၏ (လောဘ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိ တို့၏) အာရုံ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီတရားများ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဂန္ထ၏ အာရုံမဖြစ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

(၂၈) ဂန္ထသမ္ပယုတ္တစုန် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဂန္ထနှင့် (လောဘ၊ ဒေါသ၊ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) မယှဉ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဂန္ထနှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတ ဝိပူယုတ်စိတ်၌ရှိသော လောဘနှင့် ဒေါသမူဒွေ၌ရှိသော ဒေါသကြည်သည့် လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဂန္ထနှင့်မယှဉ် ကုန် (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပူယုတ်စိတ်၌ရှိသော လောဘ၊ ဒေါသမူဒွေ၌ရှိသော ဒေါသ၊ မောဟမူဒွေ လောကီ ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၂၉) ဂန္ထ ဂန္ထနိယစုန် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ သမုဒယသစ္စာသည် ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထ၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏ (လောဘ)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။ (နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့ကို ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထ၏အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း ဂန္ထ၏အာရုံသာဖြစ်၍ ဂန္ထ မမည်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ဂ-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထ၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (ဒေါသ၊ဒိဋ္ဌိ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဂန္ထ၏အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဂန္ထမမည်ချေ (လောဘ၊ဒေါသ၊ဒိဋ္ဌိ တည်း ဟူသော ဂန္ထတရား ကိုယ်ကြည့်သော လောကီတရားများ)။

(၃၀) ဂန္ထဂန္ထသမ္ပယုတ္တဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ သမုဒယသစ္စာသည် ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထနှင့် လည်း ယှဉ်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတ သမ္ပယုတ်စိတ်၌ရှိသော လောဘ)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။ အချို့သော သမုဒယသစ္စာကို ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထနှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း ဂန္ထနှင့်သာယှဉ်၍ ဂန္ထမမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ်စိတ်၌ရှိသော လောဘ)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။ (နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့ကို ဂန္ထလည်း မည်၍ ဂန္ထနှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း ဂန္ထနှင့်သာယှဉ်၍ ဂန္ထမမည်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ဂ-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထနှင့်လည်း ယှဉ်၏ (ဒိဋ္ဌိ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဂန္ထနှင့်သာယှဉ်၍ ဂန္ထမမည်ချေ (ဂန္ထတရားကိုယ် ၃-ပါးကြည့်သော လောဘမူ၊ ဒေါသမူ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာကို ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထနှင့်လည်း ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း ဂန္ထနှင့် သာ ယှဉ်၍ ဂန္ထမမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဒေါသမူဒွေ၌ ရှိသော ဒေါသ၊ မောဟမူဒွေ၊ လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၃၁) ဂန္ထဝိပွယုတ္တ ဂန္ထနိယဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါး တို့သည် ဂန္ထနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဂန္ထ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ဂ-ပါး)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဂန္ထနှင့်မယှဉ်မူ၍ ဂန္ထ၏အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ်စိတ်၌ ရှိသော လောဘ၊ ဒေါသမူဒွေ၌ ရှိသော ဒေါသ၊ မောဟမူဒွေ၊ လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။ အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့ကို ဂန္ထနှင့်မယှဉ်မူ၍ ဂန္ထ၏အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း ဂန္ထနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဂန္ထ၏အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ်စိတ်၌ ရှိသော လောဘနှင့် ဒေါသမူဒွေ၌ ရှိသော ဒေါသကြည့်သည့် လောဘမူ၊ ဒေါသမူ စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(ဂန္ထဂေါစ္ဆက ဒုဂ် ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(၆-ဩဃဂေါစ္ဆက ဒုက် ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၃၂-၃၇)။ ။သမုဒယသစ္စာသည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နှစ်မြုပ်စေတတ်သော 'ဩဃမည်၏။ပ။^၁

(ဩဃဂေါစ္ဆက ဒုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(၇-ယောဂဂေါစ္ဆက ဒုက် ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၃၈-၄၃)။ ။သမုဒယသစ္စာသည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စပ် တွယ်ကပ်စေတတ်သော 'ယောဂ' မည်၏။ပ။^၂

(ယောဂဂေါစ္ဆက ဒုက် ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(၈-နီဝရဏဂေါစ္ဆက ဒုက် ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၄၄) နီဝရဏဒုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် (ဈာန်, မဂ်, ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တားဆီးတတ်သော နီဝရဏမည်၏(လောဘ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် နီဝရဏမမည်ကုန်(နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် နီဝရဏ မည်၏(လောဘကြည်သော နီဝရဏတရားကိုယ် ၇-ပါး= ဒေါသ, ဝိစိကိစ္ဆာ, ဥဒ္ဒစ္စ, ကုက္ကုစ္စ, ထိန, မိဒ္ဓ, မောဟ)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် နီဝရဏ မမည်ချေ(နီဝရဏတရားကိုယ် ၈-ပါးကြည်သော လောကီတရားများ)။

(၄၅) နီဝရဏိယဒုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာ နှစ်ပါးတို့သည် နီဝရဏ၏ အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (လောကီတရားများ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် နီဝရဏ၏ အာရုံမဟုတ်ချေ (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

(၄၆) နီဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် နီဝရဏနှင့် ယှဉ်၏ (လောဘ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် နီဝရဏနှင့်မယှဉ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် နီဝရဏနှင့် ယှဉ်၏ (လောဘကြည်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် နီဝရဏနှင့် မယှဉ်ချေ(လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

၁-၂။ ဩဃဂေါစ္ဆက ၆-ဒုက်နှင့် ယောဂဂေါစ္ဆက ၆-ဒုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာများသည် အာသဝဂေါစ္ဆက ၆-ဒုက်နှင့် ထပ်တူဖြစ်သဖြင့် ပေယျာလလုံးဝ ချန်ခဲ့သည်။ အာသဝဂေါစ္ဆကဒုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ အတိုင်းချဲ့ယူ လေ့လာပါလေ။

(၄၇) နီဝရဏ နီဝရဏိယဒုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် နီဝရဏလည်း မည်၍ နီဝရဏ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (ကာမတ္ထန္တ နီဝရဏ=လောဘ)။

ဒုက်မုတ်။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့ကို နီဝရဏလည်း မည်၍ နီဝရဏ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း နီဝရဏ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ နီဝရဏ မမည်ကုန် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် နီဝရဏလည်း မည်၍ နီဝရဏ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (လောဘ ကြည်သော နီဝရဏတရားကိုယ် ၇-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် နီဝရဏ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ နီဝရဏ မမည်ချေ (နီဝရဏတရားကိုယ် ၈-ပါး ကြည်သည့် လောကီတရားများ)။

(၄၈) နီဝရဏ နီဝရဏ သမ္ပယုတ္တဒုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် နီဝရဏလည်း မည်၍ နီဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်၏ (လောဘ)။

ဒုက်မုတ်။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့ကို နီဝရဏလည်း မည်၍ နီဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း နီဝရဏနှင့်သာ ယှဉ်၍ နီဝရဏ မမည်ကုန် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန်(နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် နီဝရဏလည်း မည်၍ နီဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်၏(လောဘကြည်သော နီဝရဏတရားကိုယ် ၇-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် နီဝရဏနှင့်သာယှဉ်၍ နီဝရဏ မမည်ချေ (နီဝရဏတရားကိုယ် ၈-ပါး ကြည်သော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။

ဒုက်မုတ်။ ။အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာကို နီဝရဏလည်း မည်၍ နီဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း နီဝရဏနှင့်သာယှဉ်၍ နီဝရဏ မမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၄၉) နီဝရဏဝိပယုတ္တ နီဝရဏိယဒုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာ နှစ်ပါးတို့သည် နီဝရဏနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ နီဝရဏ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ချေ (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

ဒုက်မုတ်။ ။သမုဒယသစ္စာကို နီဝရဏနှင့် မယှဉ်မူ၍ နီဝရဏ၏ အာရုံသာဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း နီဝရဏ နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ နီဝရဏ၏အာရုံလည်း မဖြစ်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ(လောဘ)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် နီဝရဏနှင့် မယှဉ်မူ၍ နီဝရဏ၏ အာရုံသာဖြစ်၏ (အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ကြည်သော လောကီတရားများ)။

ဒုက်မုတ်။ ။အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာကို နီဝရဏနှင့် မယှဉ်မူ၍ နီဝရဏ၏ အာရုံဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း နီဝရဏနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ နီဝရဏ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောဘကြည်သော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(နီဝရဏဂေါတ္ထကဒုက် ၆-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(ဥ-ပရာမာသဂေါဇ္ဈက ဒုကံ ၅-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၅၀) ပရာမာသဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာ သုံးပါးတို့သည် မှားသော အားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' (ဒိဋ္ဌိ) မမည်ကုန်(လောဘ၊ နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ဂ-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ပရာမာသမည်၏ (ဒိဋ္ဌိ)၊ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ပရာမာသ မမည်ချေ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိကြည့်သော လောကီတရားများ)။

(၅၁) ပရာမဋ္ဌဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါး တို့သည် ပရာမာသ၏ (ဒိဋ္ဌိ၏) အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (လောကီ တရားများ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ပရာမာသ၏ (ဒိဋ္ဌိ၏) အာရုံ မဖြစ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ဂ-ပါး)။

(၅၂) ပရာမာသ သမ္ပယုတ္တဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါး တို့သည် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ'နှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) မယှဉ်ကုန်(နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ဂ-ပါး)။

အချို့သော သမုဒယသစ္စာသည် ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) ယှဉ်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်၌ ရှိသော လောဘ)၊ အချို့သော သမုဒယသစ္စာသည် ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) မယှဉ်ချေ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပယုတ်စိတ်၌ရှိသော လောဘ)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) ယှဉ်၏ (လောဘနှင့်ဒိဋ္ဌိကြည့်သော ဒိဋ္ဌိ ဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)၊ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) မယှဉ်ချေ (ဒိဋ္ဌိဂတ သမ္ပယုတ်စိတ်ကြည့်သော လောကီစိတ်များ၊ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိကြည့် စေတသိက် ၅၀၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

ဒုကံမုတ်။ ။အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာကို ပရာမာသနှင့် (ဒိဋ္ဌိနှင့်) ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း ပရာမာသနှင့် မယှဉ်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ(ဒိဋ္ဌိ) (ဒိဋ္ဌိကို ဒိဋ္ဌိနှင့်ယှဉ်၏ဟု မဆိုရချေ)။ (ဏီ၊ ပဒ- ၁၅၂၀)

(၅၃) ပရာမာသ ပရာမဋ္ဌဒုကံ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာကို ပရာမာသ (ဒိဋ္ဌိ) လည်း မည်၍ ပရာမာသ၏ (ဒိဋ္ဌိ၏) အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ်ချေ (လောဘ)။ သမုဒယသစ္စာသည် ပရာမာသ၏အာရုံသာဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်ချေ (လောဘ)။

ဒုကံမုတ်။ ။ (နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့ကို ပရာမာသလည်း မည်၍ ပရာမာသ ၏ (ဒိဋ္ဌိ၏)အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း ပရာမာသ၏အာရုံသာ ဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ဂ-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ပရာမာသလည်း မည်၍ ပရာမာသ၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (ဒိဋ္ဌိ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ပရာမာသ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်ချေ (လောဘနှင့်ဒိဋ္ဌိ ကြည့်သည့် လောကီတရားများ)။

(၅၄) ပရာမာသဝိပွယုတ္တ ပရာမဋ္ဌဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာ
နှစ်ပါးတို့သည် ပရာမာသ (ဒိဋ္ဌိ)
နှင့်လည်း မယှဉ်မှုရှိ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ပရာမာသနှင့်မယှဉ်မှုရှိ ပရာ
မာသ၏အာရုံသာဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိနှင့် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ကြည်သည့် လောကီတရားများ)။

ဒုဂ်မုတ်။ ။အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ပရာမာသနှင့်မယှဉ်
မှုရှိ ပရာမာသ၏ အာရုံသာဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း ပရာမာသနှင့်လည်း မယှဉ်မှုရှိ ပရာ
မာသ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ဒိဋ္ဌိနှင့် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(ပရာမာသ ဂေါစ္ဆက ဒုဂ် ၅-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(၁၀-မဟန္တဒုဂ် ၁၄-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၅၅) သာရမ္မဏဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည်
အာရုံပြုခြင်းရှိကုန်၏(အာရုံပြုတတ်၏) (လောဘ၊
မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

နိရောဓသစ္စာသည် အာရုံပြုခြင်း သဘောမရှိချေ (အာရုံမပြုတတ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အာရုံပြုခြင်းသဘောရှိ၏ (အာရုံပြုတတ်၏) (လောဘကြည်သော
လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အာရုံပြုခြင်းသဘော မရှိချေ (ရုပ်
၂၈-ပါး)။

(၅၆) စိတ္တဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာသုံးပါး
တို့သည် စိတ်မမည်ကုန် (လောဘ၊ နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် စိတ်မည်၏ (လောကီစိတ် ၈၁-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည်
စိတ်မမည်ချေ (လောဘကြည်သော လောကီစိတ်တို့၌ ရှိသော စေတသိက်များ၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၅၇) စေတသိကဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည်
စေတသိက်မည်ကုန်၏ (လောဘ၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

နိရောဓသစ္စာသည် စေတသိက် မမည်ချေ (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် စေတသိက်မည်၏ (လောကီစိတ်တို့၌ရှိသော လောဘကြည်သည့်
ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် စေတသိက်မမည်ချေ (လောကီစိတ်
၈၁-ပါး၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၅၈) စိတ္တသမ္ပယုတ္တဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့
သည် စိတ်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏ (လောဘ၊ မဂ္ဂင်
ရှစ်ပါး)။

နိရောဓသေဝစွာသည် စိတ်နှင့် မယှဉ်ချေ (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော ဒုက္ခသေဝစွာသည် စိတ်နှင့်ယှဉ်၏ (လောကီစိတ်နှင့်ယှဉ်သော လောဘကြည်သည့် စေတသိက်များ)။ အချို့သော ဒုက္ခသေဝစွာသည် စိတ်နှင့်မယှဉ်ချေ (ရုပ် ၂၀-ပါး)။

ဒုက်မုတ်။ ။အချို့သော ဒုက္ခသေဝစွာကို စိတ်နှင့် ယှဉ်၏ဟူ၍၎င်း၊ စိတ်နှင့်မယှဉ်ဟူ၍၎င်း မဆို အပ်ချေ (လောကီစိတ် ၈၁-ပါး) (စိတ်ကို စိတ်နှင့်ယှဉ်၏ဟု မဆိုရချေ)။

(၅၉) စိတ္တသံသဋ္ဌဒုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ)သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် စိတ်နှင့်နှိုးနှောရောနှောကုန်၏(စိတ်နှင့်ယှဉ်ကုန်၏) (လောဘ၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

နိရောဓသေဝစွာသည် စိတ်နှင့်မနှိုးနှော မရောနှောချေ(စိတ်နှင့်မယှဉ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော ဒုက္ခသေဝစွာသည် စိတ်နှင့် နှိုးနှော၏ (စိတ်နှင့်ယှဉ်၏) (လောကီစိတ်နှင့်ယှဉ်သည့် လောဘကြည်သော စေတသိက် ၅၁-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသေဝစွာသည် စိတ်နှင့် မနှိုးနှော မရောနှောချေ (စိတ်နှင့်မယှဉ်ချေ) (ရုပ် ၂၀-ပါး)။

ဒုက်မုတ်။ ။အချို့သော ဒုက္ခသေဝစွာကို စိတ်နှင့်နှိုးနှော ရောနှော၏ (ယှဉ်၏) ဟူ၍၎င်း၊ စိတ်နှင့် မနှိုးနှော မရောနှောဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောကီစိတ် ၈၁-ပါး)။

(၆၀) စိတ္တသမုဋ္ဌာနဒုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ)သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်ကုန်၏(လောဘ၊မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

နိရောဓသေဝစွာသည် စိတ်ကြောင့် မဖြစ်ချေ (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော ဒုက္ခသေဝစွာသည် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်၏ (လောကီစိတ်၌ ရှိသော လောဘကြည်သည့် စေတသိက်များ၊ စိတ္တဇရုပ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသေဝစွာသည် စိတ်ကြောင့် မဖြစ်ချေ (လောကီစိတ် ၈၁-ပါး၊ စိတ္တဇရုပ်မှ တပါးသော ကမ္မဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇ ရုပ်များ)။

(၆၁) စိတ္တသဟဘုဒုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ)သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် စိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် ဖြစ်ကုန်၏) (လောဘ၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

နိရောဓသေဝစွာသည် စိတ်နှင့်တကွ မဖြစ်ချေ (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော ဒုက္ခသေဝစွာသည် စိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်၏ (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် ဖြစ်၏) (လောကီစိတ်၌ရှိသော လောဘကြည်သည့် စေတသိက် ၅၁-ပါး၊ ဝိညတ်ရုပ် ၂-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသေဝစွာသည် စိတ်နှင့်တကွ မဖြစ်ချေ(စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ချေ) (လောကီစိတ် ၈၁-ပါး၊ ဝိညတ်ဒွေကြည် ရုပ် ၂၆-ပါး)။

(၆၂) စိတ္တာနုပရိဝတ္ထိဒုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(သမုဒယသစ္စာ၊မဂ္ဂသစ္စာ)သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် စိတ်သို့အစဉ်လိုက်၍ဖြစ်ကုန်၏(စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် ဖြစ်၏)(လောဘ၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

နိရောဓသစ္စာသည် စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ မဖြစ်ချေ (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်၏ (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် ဖြစ်၏) (လောကီစိတ်၌ ရှိသော လောဘကြည်သည့် စေတသိက် ၅၁-ပါး၊ ဝိညတ် ဒွေ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာ သည် စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ မဖြစ်ချေ (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ချေ) (လောကီစိတ် ၈၁-ပါး၊ ဝိညတ် ဒွေ ကြည့်သော ရုပ် ၂၆-ပါး)။

(၆၃) စိတ္တသံသဠသမုဋ္ဌာနဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါး တို့သည် စိတ်နှင့်လည်းနီးနှောရောနှော၍ (စိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၍) စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘ၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

နိရောဓသစ္စာသည် စိတ်နှင့်လည်း မနီးနှော မရောနှောမူ၍ (မယှဉ်မူ၍) စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်ချေ (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် စိတ်နှင့်လည်း နီးနှော ရောနှော၍ (စိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၍) စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်၏ (လောကီစိတ်၌ ရှိသော လောဘကြည်သည့် စေတသိက်များ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် စိတ်နှင့်လည်း မနီးနှော မရောနှောမူ၍ (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍) စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်ချေ (လောကီစိတ် ၈၁-ပါး၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၆၄) စိတ္တသံသဠသမုဋ္ဌာနသဟဘုဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာ နှစ်ပါးတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း နီးနှောရောနှော၍ (စိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၍) စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်၍ စိတ်နှင့်လည်း တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် ဖြစ်ကုန်၏) (လောဘ၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

နိရောဓသစ္စာသည် စိတ်နှင့်လည်း မနီးနှော မရောနှောမူ၍ (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍) စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်မူ၍ စိတ်နှင့်လည်း တကွ မဖြစ်ချေ (စိတ်နှင့်လည်း အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် စိတ်နှင့်လည်း နီးနှော ရောနှော၍ (စိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၍) စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်၍ စိတ်နှင့်လည်း တကွဖြစ်၏ (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် ဖြစ်၏) (လောကီစိတ်၌ ရှိသော လောဘကြည်သည့် စေတသိက် ၅၁-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် စိတ်နှင့်လည်း မနီးနှော မရောနှောမူ၍ (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍) စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်မူ၍ စိတ်နှင့်လည်း တကွ မဖြစ်ချေ (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ချေ) (လောကီစိတ် ၈၁-ပါး၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၆၅) စိတ္တသံသဠသမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိဒုဂ် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာ နှစ်ပါးတို့သည် စိတ် နှင့်လည်း နီးနှော ရောနှော၍ (စိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၍) စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်၍ စိတ်သို့လည်း အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် ဖြစ်ကုန်၏) (လောဘ၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

နိရောဓသေဝာသည် စိတ်နှင့်လည်း မနီးနှော မရောနှောမူ၍ (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍) စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်မူ၍ စိတ်သို့လည်း အစဉ်လိုက်၍ မဖြစ်ချေ (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် စိတ်နှင့်လည်း နီးနှော ရောနှော၍ (စိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်၍) စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်၍ စိတ်သို့လည်း အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်၏ (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် ဖြစ်၏) (လောကီစိတ်တို့၌ ရှိသော လောဘကြဉ်သည် စေတသိက် ၅၁-ပါး) အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် စိတ်နှင့်လည်း မနီးနှော မရောနှောမူ၍ စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်မူ၍ စိတ်သို့လည်း အစဉ်လိုက်၍ မဖြစ်ချေ (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်ချေ) (လောကီစိတ် ၈၁-ပါး၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၆၆) အဇ္ဈတ္တိကဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာသုံးပါးတို့သည် အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘ၊ နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ရှစ်ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တိ' သန္တာန်၌ ဖြစ်၏ (လောကီစိတ် ၈၁-ပါး၊ ပသာဒရုပ် ၅-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်၏ (လောကီစိတ်၌ ရှိသော လောဘကြဉ်သည် စေတသိက် ၅၁-ပါး၊ ပသာဒရုပ် ၅-ပါးကြဉ်သော ရုပ် ၂၃-ပါး)။

(၆၇) ဥပါဒါဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာသုံးပါးတို့သည် မဟာဘုတ် ၄-ပါးတို့ကိုမှီ၍ ဖြစ်သော 'ဥပါဒါရုပ်' မဟုတ်ချေ (လောဘ၊ နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ရှစ်ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် မဟာဘုတ် ၄-ပါးကို မှီ၍ ဖြစ်၏ (ဥပါဒါရုပ် ၂၄-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် မဟာဘုတ် ၄-ပါးကို မှီ၍ ဖြစ်သော 'ဥပါဒါရုပ်' မဟုတ်ချေ (လောဘကြဉ်သော လောကီ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မဟာဘုတ် ၄-ပါး)။

(၆၈) ဥပါဒါဏ္ဍဒုက္ခ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာသုံးပါးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်ကုန် (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံကြောင့် မဖြစ်ကုန်) (လောဘ၊ နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်၏ (လွန်ခဲ့သည့် အတိတ်ဘဝကံကြောင့် ဖြစ်၏) (လောကီ ဝိပါက် စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ကမ္မဇရုပ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူအပ်ချေ (လွန်ခဲ့သည့် အတိတ်ဘဝကံကြောင့် မဖြစ်ချေ) (လောကီကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ကြံ့ယာစိတ်၊ လောဘကြဉ်သော ယှဉ်ဘက် စေတသိက် ၅၁-ခု၊ ကမ္မဇရုပ်ကြဉ်သော တိဇရုပ်)။

(ဗေဒနာဒုက္ခ ၁၄-ခု အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(သ-ဥပါဒါနဂေါဇ္ဇက ခုက် ၆-၃ အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ)

(၆၉) ဥပါဒါနခုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် ပြင်းစွာစွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' မည်၏ (လောဘ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ပြင်းစွာစွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' မမည် ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ပြင်းစွာစွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' မည်၏ (ဒိဋ္ဌိ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဥပါဒါန် မမည်ချေ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိကြည်သော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၇၀) ဥပါဒါနိယခုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်ကုန်၏ (လောကီတရားများ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်၏ (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံမဖြစ် ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

(၇၁) ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တခုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့ သည်ဥပါဒါန်နှင့် (တဏှာ၊ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်) မယှဉ် ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ရှစ်ပါး)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့် (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ နှင့်) ယှဉ်ကုန်၏ (လောဘမူစိတ် ၈-ပါး၊ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ရှိသော လောဘကြည်သည့် ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ)။ အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့်မယှဉ်ကုန် (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ရှိသော လောဘ၊ မောဟမူ၊ ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၇၂) ဥပါဒါန ဥပါဒါနိယခုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (လောဘ)။

ခုက်မုတ်။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့ကို ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း၊ ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဥပါဒါန်မမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (ဒိဋ္ဌိ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ချေ (လောကီစိတ်များ၊ လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ ကြည်သည့် ယှဉ်ဘက်စေတသိက် ၅၀-ပါး၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၇၃) ဥပါဒါန ဥပါဒါနိယသမ္ပယုတ္တခုက် အဖြေ ဝိသဇ္ဇနာ။ ။အချို့သော သမုဒယသစ္စာသည် ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်နှင့် လည်း ယှဉ်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ ရှိသော လောဘ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော သမုဒယသစ္စာကို ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း ဥပါဒါန်နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (ဒိဋ္ဌိဂတ-ဝိပုယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ ရှိသော လောဘ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊မဂ္ဂသစ္စာ)သစ္စာနှစ်ပါးတို့ကို ဥပါဒါန်လည်းမည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ ဟူ၍၎င်း ဥပါဒါန်နှင့်သာယှဉ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ကုန် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ် ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်၏(ဒိဋ္ဌိ)။အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ဥပါဒါန်နှင့်သာယှဉ်၍ ဥပါဒါန်မမည်ချေ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိကြဉ်သည့် လောဘမူ စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာကို ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်၏ ဟူ၍၎င်း ဥပါဒါန်နှင့်သာယှဉ်၍ ဥပါဒါန်မမည် ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ(လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်ကြဉ် လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၇၄) ဥပါဒါန်ဝိပုယုတ္တ ဥပါဒါန်နိယဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ)သစ္စာ နှစ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့်လည်း (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိတို့နှင့်လည်း)မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်၏အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ)သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ်စိတ်၌ရှိသော လောဘ၊ လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ် ကြဉ်သော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့ကို ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်၏အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း ဥပါဒါန်နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန် (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပုယုတ်စိတ် ၄-ခု၌ရှိသော လောဘ ကြဉ်သည့် လောဘမူစိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(ဥပါဒါန်ဂေါဇ္ဈက ဒုက္ခ ၆-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(၁၂-ကိလေသဂေါဇ္ဈက ဒုက္ခ ၈-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၇၅) ကိလေသဂေါဇ္ဈကဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက် တတ် ညှစ်နှိမ်းစေတတ်သော 'ကိလေသာ' မည်၏(လောဘ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ)သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာ မမည်ကုန်(နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကိလေသာမည်၏(ဒေါသ၊ မောဟ၊ မာန၊ ဒိဋ္ဌိ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ထိနု၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ အဟိရိက၊ အနောတ္တပ္ပ)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကိလေသာ မမည်ချေ (ကိလေသာ တရားကိုယ် ၁၀-ပါးကြဉ်သော လောကီတရားများ)။

၁။ စိတ္တုပ္ပါဒ်=စိတ်နှင့်ယှဉ်ဘက် စောသိက်။

(၇၆) သံကိလေသိကဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာ၏ အာရုံ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီ တရားများ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာ၏အာရုံ မဖြစ်ကုန်(နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ရှစ်ပါး)။

(၇၇) သံကိလိဋ္ဌဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် ကိလေသာတို့ ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ်၏(ကိလေသာနှင့်ယှဉ်၏) (လောဘ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာတို့ မပူပန်စေအပ် မနှိပ်စက် အပ်ကုန်(ကိလေသာနှင့် မယှဉ်ကုန်)(နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ်၏ (ကိလေသာနှင့် ယှဉ်၏)(လောဘကြည်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကိလေသာတို့ မပူပန်စေအပ် မနှိပ်စက်အပ်ချေ (ကိလေသာနှင့် မယှဉ်ချေ) (လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ်နှင့် ယှဉ်ဘက် စေတသိက်များ၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၇၈) ကိလေသသမ္ပယုတ္တဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် ကိလေသာနှင့် ယှဉ်၏ (လောဘ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ကိလေသာနှင့် မယှဉ်ချေ(နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ရှစ်ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကိလေသာနှင့်ယှဉ်၏(လောဘကြည်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကိလေသာနှင့် မယှဉ်ချေ (လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၇၉) ကိလေသ သံကိလေသိကဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာ၏အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (လောဘ)။

ဇုန်မုတ်။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့ကို ကိလေသာလည်းမည်၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း ကိလေသာ၏အာရုံသာဖြစ်၍ ကိလေသာ မမည် ကုန်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန်(နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၏ (လောဘကြည်သည့် ကိလေသာတရားကိုယ် ၉-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ကိလေသာ မမည်ချေ(ကိလေသာ ၁၀-ပါးကြည့်သော လောကီတရားများ)။

(၈၀) ကိလေသ သံကိလိဋ္ဌဇုန် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်၏(ကိလေသာနှင့် ယှဉ်၏)(လောဘ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့ကို ကိလေသာလည်းမည်၍ ကိလေသာ
တို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်ကုန်၏ (ကိလေသာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏)ဟူ၍၎င်း
ကိလေသာတို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်၍(ကိလေသာနှင့်ယှဉ်၍)ကိလေသာလည်း မမည်ကုန်
ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန်(နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကိလေသာလည်းမည်၍ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်
စေအပ်၏(ကိလေသာနှင့်ယှဉ်၏)(လောဘကြဉ်သော ကိလေသာတရားကိုယ် ၉-ပါး)။ အချို့
သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်သည်သာဖြစ်၍ (ကိလေသာနှင့်ယှဉ်၍)
ကိလေသာမမည်ချေ (ကိလေသာ ၁၀-ပါးကြဉ်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာတို့သည် ပူပန်လည်း
ပူပန်စေအပ်၏ (ကိလေသာနှင့်ယှဉ်၏)ဟူ၍၎င်း ကိလေသာတို့သည် ပူပန်စေအပ်၍
(ကိလေသာနှင့်ယှဉ်၍)ကိလေသာမမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာ
စိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၈) ကိလေသ ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုက္ခ အဖြေစိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် ကိလေသာ
လည်းမည်၍ ကိလေသာနှင့်လည်း
ယှဉ်၏(လောဘ)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ)သစ္စာနှစ်ပါးတို့ကို ကိလေသာလည်းမည်၍ ကိလေသာ
နှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍၎င်း ကိလေသာနှင့်သာယှဉ်၍ ကိလေသာမမည်ကုန်
ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ကုန်(နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာနှင့်လည်း ယှဉ်၏ (လောဘ
ကြဉ်သော ကိလေသာတရားကိုယ် ၉-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကိလေသာနှင့်သာယှဉ်၍
ကိလေသာ မမည်ချေ(ကိလေသာ ၁၀-ပါးကြဉ်သော အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာကို ကိလေသာလည်း မည်၍ ကိလေသာနှင့်လည်း ယှဉ်၏
ဟူ၍၎င်း ကိလေသာနှင့်သာ ယှဉ်၍ ကိလေသာလည်း မမည်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ
(လောကီကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၈၂) ကိလေသဝိပွယုတ္တ သံကိလေသိကဒုက္ခ အဖြေစိသဇ္ဇနာ။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ)
သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ကိလေ
သာနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်(နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

ဒုက္ခမုတ်။ ။သမုဒယသစ္စာကို ကိလေသာနှင့်မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏အာရုံသာဖြစ်၏ဟူ၍၎င်း
ကိလေသာနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏အာရုံလည်း မဖြစ်ဟူ၍၎င်း မဆို
အပ်ချေ(လောဘ)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကိလေသာနှင့်မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏အာရုံသာ ဖြစ်၏(လောကီ
ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

ဗုဒ္ဓကုမုတ်။ ။အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာကို ကိလေသာနှင့် မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏အာရုံသာ ဖြစ်၏ ဟူ၍၎င်း ကိလေသာနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ကိလေသာ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ဟူ၍၎င်း မဆိုအပ်ချေ (လောဘကြည်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(ကိလေသ ဂေါစ္စက ဗုဒ္ဓကု ဂ-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(၁၃-ပိဋိဗုဒ္ဓိ ၁၈-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ)

(၈၃) ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဗုဒ္ဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့ သည်(နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် 'ဒဿန' မည်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် မပယ်အပ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ဂ-ပါး)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ် အပ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဝိစိကိစ္ဆာ စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယ သစ္စာ) သစ္စာ နှစ်ပါးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်သည် မပယ်အပ်ကုန် (ကြွင်းသော လောကီ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၈၄) ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဗုဒ္ဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ)သစ္စာ နှစ်ပါး တို့သည် (သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီးဖြစ် သော နိဗ္ဗာန်ကို ပူးများခြင်းအားဖြင့် တဖန်ထပ်မံ၍ မြင်သဖြင့် 'ဘာဝနာ'မည်သော) အထက် မဂ်သုံးခုတို့သည် မပယ်အပ်ကုန် (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ဂ-ပါး)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် အထက်မဂ်သုံးခုတို့သည် ပယ်အပ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ် ဒေါသမူဒွေဥဒ္ဓစ္စ သဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်များ)။ အချို့သော (ဒုက္ခ သစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် အထက်မဂ်သုံးခုတို့သည် မပယ်အပ်ကုန် (ကြွင်း သော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၈၅) ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဟေတုကဗုဒ္ဓိ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ)သစ္စာ နှစ်ပါးတို့သည် သောတာပတ္တိ မဂ်သည် ပယ်အပ်ကုန်သော ဟိတ်မရှိကုန် (ဟိတ်နှင့် မယှဉ်ကုန်) (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ဂ-ပါး)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်မရှိကုန်၏ (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်ကုန်၏) (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မောဟကြည်သော ဝိစိကိစ္ဆာစိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် သောတာပတ္တိ မဂ်သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်မရှိကုန် (ဟိတ်နှင့် မယှဉ်ကုန်) (ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟ၊ ကြွင်းသော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

၁။ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ဒိဋ္ဌိနှင့်ဝိစိကိစ္ဆာကိုပယ်သည်။ တနည်းအားဖြင့် လောဘမူဒိဋ္ဌိဂတ သမ္ပယုတ် စိတ်နှင့် လောဘမူ ဝိစိကိစ္ဆာ သမ္ပယုတ်စိတ်တို့ကို ပယ်သည်။ ထို့ကြောင့် သောတာပတ္တိမဂ်ပယ်သော ဟိတ်များမှာ—လောဘမူ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် ၄-ပါး၌ရှိသော လောဘနှင့်မောဟ၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟ ဂုတ်စိတ်၌ရှိသော မောဟတို့သာဖြစ်သည်။

(၈၆) ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ (နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါး တို့သည် ဘာဝနာမည်သော အထက်မဂ်သုံးခုတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်မဂ္ဂိကုန် (ဟိတ်နှင့် မယှဉ်ကုန်) (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဘာဝနာမည်သော အထက်မဂ်သုံးခုတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ်မဂ္ဂိကုန်၏ (ဟိတ်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မောဟကြည်သည့် ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဘာဝနာမည်သော အထက်မဂ်သုံးခုတို့သည် ပယ်အပ်သော ဟိတ် မဂ္ဂိကုန် (ဟိတ်နှင့် မယှဉ်ကုန်) (ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ ရှိသော မောဟကြွင်းသော လောကီတရားများ)။

(၈၇) သဝိတက္ကဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ သမုဒယသစ္စာသည် ဝိတက်ရှိ၏ (ဝိတက်နှင့်ယှဉ်၏) (လောဘမူစိတ်၌ရှိသော လောဘ)။

နိရောဓသစ္စာသည် ဝိတက်မရှိချေ (ဝိတက်နှင့်မယှဉ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဝိတက်ရှိကုန်၏ (ဝိတက်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (လောဘနှင့် လောကီသဝိတက္ကစိတ် ၄၇-ပါး၌ရှိသော ဝိတက်ကြည်သည့် လောကီသဝိတက္ကစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မဂ်ပထမဈာန် ၄-ပါး၌ရှိသော ဝိတက်ကြည်သည့် မဂ္ဂင် ၇-ပါး)။ အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဝိတက်မရှိကုန် (ဝိတက်နှင့်မယှဉ်ကုန်) (လောကီသဝိတက္ကစိတ် ၄၇-ပါး၌ရှိသော ဝိတက် ၄၇-ပါး၊ လောကီအဝိတက္ကစိတ် ၃၄-ပါးနှင့် ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ၊ ကြွင်းသော မဂ်ဈာန် စိတ် ၁၆-ပါး၌ရှိသော မဂ္ဂင် ၇-ပါး၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၈၈) သဝိစာရဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ သမုဒယသစ္စာသည် ဝိစာရရှိ၏ (ဝိစာရနှင့်ယှဉ်၏) (လောဘမူစိတ်၌ရှိသော လောဘ)။

နိရောဓသစ္စာသည် ဝိစာရမရှိချေ (ဝိစာရနှင့် မယှဉ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဝိစာရရှိ၏ (ဝိစာရနှင့်ယှဉ်၏) (လောဘနှင့် လောကီသဝိစာရစိတ် ၅၀-၌ရှိသော ဝိစာရကြည်သော ဝိစာရစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ မဂ်ပထမဈာန်၊ ဒုတိယဈာန် စိတ် ၈-ပါး၌ရှိသော မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဝိစာရမရှိကုန် (ဝိစာရနှင့်မယှဉ်ကုန်) (လောကီသဝိစာရစိတ် ၅၀-၌ရှိသော ဝိစာရ ၅၀-ပါး၊ လောကီအဝိစာရ စိတ် ၃၁-ပါးနှင့်ယှဉ်ဘက်စေတသိက်၊ မဂ်တတိယ၊ စတုတ္ထ၊ ပဉ္စမဈာန်စိတ် ၁၂-ပါး၌ရှိသော မဂ္ဂင် ၇-ပါး၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၈၉) သပိတိကဒုက် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။ နိရောဓသစ္စာသည် ပိတိမရှိချေ (ပိတိနှင့် မယှဉ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာသုံးပါးတို့သည် ပိတိရှိကုန်၏ (ပိတိနှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (လောကီသပိတိကစိတ် ၂၇-ပါးနှင့် ပိတိကြည်သော ယှဉ်ဘက်စေတသိက်

များ၊ မဂ် ပထမ ဒုတိယ တတိယဈာန်စိတ် ၁၂-ပါး၌ရှိသော မဂ္ဂင် ၈-ပါး။ အချို့သော (ဒုက္ခ-
သစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာသုံးပါးတို့သည် ပီတိနှင့် မယှဉ်ကုန်
(လောကီသပ္ပိတိကစိတ် ၂၇-ပါး၌ရှိသော ပီတိ ၂၇-ပါး၊ လောကီအပ္ပိတိကစိတ် ၅၄-ပါးနှင့် ယှဉ်
ဘက်စေတသိက်များ၊ မဂ်စတုတ္ထဈာန် ပဉ္စမဈာန်စိတ် ၈-ပါး၌ရှိသော သမ္မာသင်္ကပ္ပကြည့်သော
မဂ္ဂင် ၇-ပါး၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၉၀) ပီတိသဟဂတဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။နိရောဓသစ္စာသည် ပီတိနှင့်တကွ မဖြစ်ချေ
(ပီတိနှင့် မယှဉ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာသုံးပါးတို့သည် ပီတိနှင့်တကွ ဖြစ်
ကုန်၏ (ပီတိနှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (လောကီသပ္ပိတိကစိတ် ၂၇-ပါးနှင့် ပီတိကြည့်သော ယှဉ်ဘက်
စေတသိက်များ၊ မဂ် ပထမ ဒုတိယ တတိယဈာန်စိတ် ၁၂-ပါး၌ရှိသော မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။ အချို့သော
(ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာသုံးပါးတို့သည် ပီတိနှင့်တကွ မဖြစ်ကုန် (ပီတိနှင့်
မယှဉ်ကုန်) (လောကီသပ္ပိတိကစိတ် ၂၇-ပါး၌ရှိသော ပီတိ ၂၇-ပါး၊ လောကီအပ္ပိတိကစိတ်
၅၄-ပါးနှင့် ယှဉ်ဘက်စေတသိက်များ၊ မဂ်စတုတ္ထဈာန် ပဉ္စမဈာန်စိတ် ၈-ပါး၌ရှိသော သမ္မာသင်္ကပ္ပ
ကြည့်သော မဂ္ဂင် ၇-ပါး၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၉၁) သုခသဟဂတဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။နိရောဓသစ္စာသည် သုခဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ်ချေ
(သုခဝေဒနာနှင့် မယှဉ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာသုံးပါးတို့သည် သုခဝေဒနာနှင့်
တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ကုန်၏) (လောကီသုခသဟဂုတ်စိတ် ၃၁-ပါးနှင့်
ဝေဒနာကြည့်သော ယှဉ်ဘက်စေတသိက်၊ မဂ်သောမနဿ ၂, ၃, ၄, ၅, ၆, ၇, ၈, ၉, ၁၀, ၁၁, ၁၂, ၁၃, ၁၄, ၁၅, ၁၆, ၁၇, ၁၈, ၁၉, ၂၀, ၂၁, ၂၂, ၂၃, ၂၄, ၂၅, ၂၆, ၂၇, ၂၈, ၂၉, ၃၀, ၃၁, ၃၂, ၃၃, ၃၄, ၃၅, ၃၆, ၃၇, ၃၈, ၃၉, ၄၀, ၄၁, ၄၂, ၄၃, ၄၄, ၄၅, ၄၆, ၄၇, ၄၈, ၄၉, ၅၀, ၅၁, ၅၂, ၅၃, ၅၄, ၅၅, ၅၆, ၅၇, ၅၈, ၅၉, ၆၀, ၆၁, ၆၂, ၆၃, ၆၄, ၆၅, ၆၆, ၆၇, ၆၈, ၆၉, ၇၀, ၇၁, ၇၂, ၇၃, ၇၄, ၇၅, ၇၆, ၇၇, ၇၈, ၇၉, ၈၀, ၈၁, ၈၂, ၈၃, ၈၄, ၈၅, ၈၆, ၈၇, ၈၈, ၈၉, ၉၀, ၉၁, ၉၂, ၉၃, ၉၄, ၉၅, ၉၆, ၉၇, ၉၈, ၉၉, ၁၀၀) ရှိသော
မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။ အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာသုံးပါးတို့သည် သုခဝေဒနာ
နှင့်တကွ မဖြစ်ကုန် (သုခဝေဒနာနှင့် မယှဉ်ချေ) (လောကီသုခသဟဂုတ်စိတ် ၃၁-ပါး၌ရှိသော
ဝေဒနာ ၃၁-ပါး၊ ဒေါသမူဒွေ၊ ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဉ်၊ လောကီဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်
၄၇-ပါးနှင့် ယှဉ်ဘက်စေတသိက်၊ မဂ်ပဉ္စမဈာန်စိတ် ၄-ပါး၌ရှိသည့် သမ္မာသင်္ကပ္ပကြည့် မဂ္ဂင် ၇-
ပါး၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၉၂) ဥပေက္ခာသဟဂတဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။နိရောဓသစ္စာသည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်
တကွ မဖြစ်ချေ (ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်
မယှဉ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာသုံးပါးတို့သည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်
တကွ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၄၇-ပါးနှင့် ဝေဒနာကြည့်သည့် ယှဉ်ဘက်
စေတသိက်၊ မဂ်ပဉ္စမဈာန်စိတ် ၄-ပါး၌ရှိသော မဂ္ဂင် ၇-ပါး)။ အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယ
သစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာသုံးပါးတို့သည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ မဖြစ်ကုန် (ဥပေက္ခာနှင့်
မယှဉ်ကုန်) (လောကီဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၄၇-ပါး၌ရှိသော ဥပေက္ခာဝေဒနာ ၄၇-ပါး၊
ဒေါသမူဒွေ စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဒုက္ခသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ လောကီသုခသဟဂုတ် ၃၁-ပါးနှင့် ယှဉ်ဘက်
စေတသိက်များ၊ မဂ် ၂, ၃, ၄, ၅, ၆, ၇, ၈, ၉, ၁၀, ၁၁, ၁၂, ၁၃, ၁၄, ၁၅, ၁၆, ၁၇, ၁၈, ၁၉, ၂၀, ၂၁, ၂၂, ၂၃, ၂၄, ၂၅, ၂၆, ၂၇, ၂၈, ၂၉, ၃၀, ၃၁, ၃၂, ၃၃, ၃၄, ၃၅, ၃၆, ၃၇, ၃၈, ၃၉, ၄၀, ၄၁, ၄၂, ၄၃, ၄၄, ၄၅, ၄၆, ၄၇, ၄၈, ၄၉, ၅၀, ၅၁, ၅၂, ၅၃, ၅၄, ၅၅, ၅၆, ၅၇, ၅၈, ၅၉, ၆၀, ၆၁, ၆၂, ၆၃, ၆၄, ၆၅, ၆၆, ၆၇, ၆၈, ၆၉, ၇၀, ၇၁, ၇၂, ၇၃, ၇၄, ၇၅, ၇၆, ၇၇, ၇၈, ၇၉, ၈၀, ၈၁, ၈၂, ၈၃, ၈၄, ၈၅, ၈၆, ၈၇, ၈၈, ၈၉, ၉၀, ၉၁, ၉၂, ၉၃, ၉၄, ၉၅, ၉၆, ၉၇, ၉၈, ၉၉, ၁၀၀) ရှိသော မဂ္ဂင် ၈-ပါး၊ ရုပ် ၂၈-ပါး)။

(၉၃) ကာမာဝစရဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(သမုဒယသစ္စာသည် ကာမတဏှာ၏ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော (ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော) ‘ကာမာဝစရ’တရားဖြစ်၏ (ကာမာဝစရမည်၏) (လောဘ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော ‘ကာမာဝစရ’တရား မဟုတ်ချေ (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ကာမာဝစရတရား ဖြစ်၏ (လောဘကြည်သော ကာမစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ‘ကာမာဝစရ’တရား မဟုတ်ချေ (မဟဂ္ဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။

(၉၄) ရူပါဝစရဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာသုံးပါးတို့သည် ရူပတဏှာ၏ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ ဖြစ်သော (ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော) ‘ရူပါဝစရ’တရား မဖြစ်ကုန် (လောဘ၊ နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ရူပါဝစရတရား ဖြစ်၏ (ရူပါဝစရစိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ရူပါဝစရတရား မဟုတ်ချေ (ကာမစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ အရူပစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၉၅) အရူပါဝစရဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာသုံးပါးတို့သည် အရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော (အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော) အရူပါဝစရတရား မဟုတ်ချေ (အရူပါဝစရ မမည်ကုန်) (လောဘ၊ နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ‘အရူပါဝစရ’တရားဖြစ်၏ (အရူပါဝစရစိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် အရူပါဝစရတရား မဟုတ်ချေ(ကာမစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရူပါဝစရစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၉၆) ပရိယာပန္နဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးဝင်သော ‘ပရိယာပန္န’တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီတရားများ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုး မဝင်သော ‘အပရိယာပန္န’တရားဖြစ်ကုန်၏ (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

(၉၇) နိယျာနိကဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။မဂ္ဂသစ္စာသည် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း ‘နိယျာနိက’တရားဖြစ်၏ (မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

(ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ) သစ္စာသုံးပါးတို့သည် ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း ‘နိယျာနိက’တရား မဟုတ်ကုန် (လောကီတရားများ၊ နိဗ္ဗာန်)။

(၉၈) နိယတဒုက္ခ အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။မဂ္ဂသစ္စာသည် အကျိုးပေးမြဲသော ‘နိယတ’တရား ဖြစ်၏ (မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

နိရောဓသစ္စာသည် အကျိုးပေး မမြဲသော ‘အနိယတ’တရားမည်၏ [ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ စုတိ၏အခြားမဲ့၌ (အပါယ်ငရဲ၌)အကျိုးပေးမြဲသော ‘မိစ္ဆတ္တနိယတ’တရားလည်း မဟုတ်မူ၍ မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော ‘သမ္မတ္တနိယတ’ တရားလည်း မဟုတ်ချေ] (နိယတတရား မဟုတ်ချေ) (နိဗ္ဗာန်)။

အချို့သော (ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ)သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် အကျိုးပေးမြဲသော ‘နိယတ’ တရားဖြစ်ကုန်၏ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်၏ သတ္တမ ဇောစိတ္တုပ္ပါဒ်နှင့် ပဉ္စာနန္တရိယကံကို ကျူးလွန်သည့် ဒေါသမူဒေတို့၏ သတ္တမဇောစိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော(ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ)သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် အကျိုးပေး မမြဲသော ‘အနိယတ’ တရားဖြစ်ကုန်၏ (ကြွင်းသော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်များ၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(၉၉) သဉ္စတ္တရဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။(ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ) သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် မိမိထက် လွန်မြတ်သော တရားရှိသည့် ‘သဉ္စတ္တရ’ တရားဖြစ်ကုန်၏ (လောကီတရားများ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ)သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် မိမိထက် လွန်မြတ်သော တရားမရှိသည့် ‘အနုတ္တရ’တရားဖြစ်ကုန်၏ (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

(၁၀၀) သရဏဒုဂ် အဖြေဝိသဇ္ဇနာ။ ။သမုဒယသစ္စာသည် ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ)ရှိသော ‘သရဏ’တရားဖြစ်၏(လောဘ)။

(နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာ)သစ္စာနှစ်ပါးတို့သည် ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ) မရှိသည့် ‘အရဏ’တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နိဗ္ဗာန်၊ မဂ္ဂင် ၈-ပါး)။

အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသောကိလေသာ)ရှိသည့် ‘သရဏ’ တရားဖြစ်၏ (ကိလေသာနှင့်ယှဉ်၏) (လောဘကြည်သော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်)။ အချို့သော ဒုက္ခသစ္စာသည် ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂအစရှိသော ကိလေသာ) မရှိသော ‘အရဏ’ တရားဖြစ်၏ (ကိလေသာနှင့်မယှဉ်) (လောကီကုသိုလ်,ဝိပါက်,ကြိယာစိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ရုပ် ၂၀-ပါး)။

(ပိဋိဒုဂ် ၁၈-ခု အဖြေဝိသဇ္ဇနာ ပြီး၏။)

(သစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို ဒုဂ် ၁၀၀-ဘို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အဖြေဝိသဇ္ဇနာကိုပြသော ‘ပဉ္စာပုစ္ဆက’နည်း ပြီး၏။)

သစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို တိက်,ဒုဂ် တို့ဖြင့် ဝေဖန်၍ အမေးအဖြေပြု၍ ဟောကြားအပ်သော ‘ပဉ္စာပုစ္ဆက’နည်း ပြီး၏။

(သစ္စာ ၄-ပါးတို့ကို ဝေဖန်၍ ဟောကြားသည့် ‘သစ္စဝိဘင်း’ ပြီးပြီ။)

သစ္စဝိဘင်္ဂါ နိဋ္ဌိတော။

၁။ ဤကျမ်း စာမျက်နှာ ၃၅၉ အောက်ခြေမှတ်ချက်ကြည့်။

ခန္ဓဝိဘင်း ပါဠိတော် မြန်မာပြန် အဘိဓမ္မာဝေါဟာရများ

အက္ခရာစဉ်	[အ]	စာမျက်နှာ
အကန္တ	=မနှစ်သက်အပ်	၄
အကုသံလာ	=အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော ခံစားမှု	၇
အကုသိုလ်	=အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကိုပေးတတ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ	၁၈၃၊ ၂၀၉
အကုသိုလ်	=အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကိုပေးတတ်သော ခန္ဓာ	၂၁၆
အကုသိုလ်ဝိညာဏ်	=အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုး ဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော သိမှု	၂၂၊ ၂၃
အကုသိုလ်သင်္ခါရ	=အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု	၁၈၊ ၁၉
အကုသိုလ်သင်္ခါရက္ခန္ဓာ	=အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုး ဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု	၁၇၅
အကုသိုလ်သညာ	=အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော မှတ်သားမှု	၁၃
အစိတ္တိကတ	=အလေးမပြုအပ် (အရိအသေမပြုအပ်)	၄
အစေတသိက	=စိတ်၌မယှဉ်	၂၆
အဇာတ	=မဖြစ်ပေါ်သေး	၂၊ ၁၆၊ ၂၁
အဇာတာ	=မဖြစ်သေး	၆၊ ၁၁
အဇ္ဈတ္တ	=ထိုထိုဘတ္တဝါတို့၏အတွင်း သန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏	၁၇၊ ၁၈၊ ၂၂

အက္ခရာစဉ်	[အ]	စာမျက်နှာ
အဇ္ဈတ္တ	=အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော	၁၊ ၂၊ ၇၉၊ ၉၄၊ ၁၀၃၊ ၁၁၈၊ ၁၁၉၊ ၁၃၈၊ ၁၅၂၊ ၁၇၄
အဇ္ဈတ္တ	=အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်၏	၂၊ ၆၊ ၁၂၊ ၂၃၇
အဇ္ဈတ္တ	=အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သောရုပ်	၁၊ ၂
အဇ္ဈတ္တ	=အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ	၇၉၊ ၉၄၊ ၁၀၃
အဇ္ဈတ္တ	=အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာ	၁၁၉၊ ၁၃၈
အဇ္ဈတ္တ	=အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ	၁၅၂၊ ၁၇၄
အဇ္ဈတ္တ	=အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ	၁၈၈
အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓ	=အတွင်းအပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ	၇၉
အဇ္ဈတ္တဝိညာဏ်	=အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော သိမှု	၂၊ ၁၊ ၂၂
အဇ္ဈတ္တဝေဒနာ	=အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ခံစားမှု	၅
အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရ	=အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု	၁၅၊ ၁၇
အဇ္ဈတ္တသညာ	=အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော မှတ်သားမှု	၉၊ ၁၁
အဇ္ဈတ္တာ	=အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ခံစားမှု	၆
အဇ္ဈတ္တိက	=အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်သော ရုပ်	၃၇၊ ၃၉-၅၆

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[အ]

အဗ္ဗတ္တိက စက္ခုသမ္ပယာ ဝတ္ထု = အတွင်း
 သန္တာန်၌ဖြစ်သော မြင်သိစိတ် စက္ခု
 ဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု
 'ဖဿ'၏ မှီရာတည်ရာ ဖြစ်သောရုပ် ၄၂

အဗ္ဗတ္တိကရုပ် = အတွင်းသန္တာန်၌
 ဖြစ်သောရုပ် ၂၉

အတိတ် = ဖြစ်ပြီးသော ၉၄၊ ၁၀၃၊ ၁၁၀၊
 ၁၁၉၊ ၁၃၇၊ ၁၅၁၊ ၁၇၃၊ ၂၀၇၊ ၂၂၂

အတိတ် = ဖြစ်ပြီးသောဝေဒနာက္ခန္ဓာ ၉၄၊ ၁၀၃

။ = ဖြစ်ပြီးသောသညာက္ခန္ဓာ ၁၁၉၊ ၁၃၇

။ = ဖြစ်ပြီးသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ၁၅၁၊ ၁၇၃

။ = ဖြစ်ပြီးသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၁၀၀၊
 ၂၀၇

။ = ဖြစ်ပြီးတရား ၂၂၂

အတိတ်ဝိညာဏ် = ဖြစ်ပြီးသောသိမှု ၂၁

အတိတ်ဝေဒနာ = ဖြစ်ပြီးခံစားမှု ၅

အတိတ်သင်္ခါရ = ဖြစ်ပြီးပြုပြင်စီရင်မှု ၁၅၊ ၁၆

အတိတ်သညာ = ဖြစ်ပြီးမှတ်သားမှု ၉

အတိတ်သေနေ သင်္ဂဟိတ = လွန်ပြီး
 သော အတိတ်တရားအစုအဘို့ဖြင့်
 ရေတွက်အပ်၏ ၂၊ ၆၊ ၁၆၊ ၂၁

အတိတ်သေနေ သင်္ဂဟိတာ = လွန်ပြီး
 သော အတိတ်တရားအစုအဘို့ဖြင့်
 ရေတွက်အပ်၏ ၁၀

အတိတ် = ဖြစ်ပြီးရုပ် ၁၂

။ = လွန်ပြီးဖြစ်၏ ၂၊ ၂၁

အတိတ် = လွန်ပြီးဖြစ်၏ ၅၊ ၆၊ ၁၀

။ = လွန်ပြီးဖြစ်ကုန်၏ ၁၆

အတ္တင်္ဂတ = ချုပ်ခြင်းသို့ရောက်ပြီးဖြစ်၏
 ၂၊ ၁၆၊ ၂၁

အတ္တင်္ဂတာ = ချုပ်ခြင်းသို့ရောက်ပြီး
 ဖြစ်၏ ၅၊ ၁၀

အဒုက္ခမယူခဝေဒနာ = ဆင်းရဲချမ်းသာ
 မဟုတ်သော ခံစားမှု (အလယ်အလတ်
 ခံစားမှု) ၅၊ ၂၀၉

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[အ]

အနာဘိနိဗ္ဗတ္တ = အသစ်မဖြစ်သေး ၁၆၊ ၂၁

အနာဘိနိဗ္ဗတ္တာ = အသစ်မဖြစ်သေး ၆၊ ၁၁

အနဝညာတ = ရှုတ်ချသောအားဖြင့်
 မသိအပ် (ရှုတ်ချအပ်သော
 ရုပ်မဟုတ်ဟု စိတ်၌သိအပ်၏) ၄

အနာဂတ် = မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့.)
 သော ၉၄၊ ၁၀၃၊ ၁၁၀၊ ၁၃၇၊ ၁၅၁၊
 ၁၇၃၊ ၁၀၀၊ ၂၀၇၊ ၂၂၂

အနာဂတ် = မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့.)
 သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ၉၄၊ ၁၀၃

အနာဂတ် = မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့.)
 သော သညာက္ခန္ဓာ ၁၁၉၊ ၁၃၇

အနာဂတ် = မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့.)
 သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ၁၅၁၊ ၁၇၃

အနာဂတ် = ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ တင်ဟုဆိုအပ်သော
 ခဏသုံးပါးသို့ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်
 မှု၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်သော
 ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၁၀၇

အနာဂတ် = မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့.)
 သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၁၀၀၊ ၂၀၇

အနာဂတ် = မရောက်သေး (ဖြစ်လတ္တံ့.)
 သော တရား ၂၂၂

အနာဂတ်ဝိညာဏ် = ဖြစ်လတ္တံ့ သော သိမှု ၂၁

အနာဂတ်ဝေဒနာ = ဖြစ်လတ္တံ့ ခံစားမှု ၅

အနာဂတ် သင်္ခါရ = ဖြစ်လတ္တံ့ ပြုပြင်
 စီရင်မှု ၁၅၊ ၁၆

အနာဂတ်သညာ = ဖြစ်လတ္တံ့
 မှတ်သားမှု ၉၊ ၁၀

အနာဂတ်သေနေ သင်္ဂဟိတ = မရောက်
 လာသေးသော အနာဂတ်တရား
 အစုအဘို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ ၂၊ ၁၆၊ ၂၁

အနာဂတ်သေနေ သင်္ဂဟိတာ = မရောက်
 လာသေးသော အနာဂတ်တရား
 အစုအဘို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏ ၆၊ ၁၁

အနာဂတ် = ဖြစ်လတ္တံ့ ရုပ် ၁၂

အက္ခရာစဉ်	[အ]	စာမျက်နှာ
အနာဂတ=မရောက်လာသေး		၂၂၁
အနာဂတာ=မရောက်လာသေး		၆၂၁၊ ၁၁၆
အနာဂတာ=ဖြစ်လတ္တံ့ ခံစားမှု		၆
အနာရမ္မဏ=အာရုံပြုခြင်းမရှိ (အာရုံကို ယူနိုင်သော သဘောမရှိ)		၂၆
အနာရမ္မဏ=အာရုံပြုတတ်သော သဘောမရှိ (အာရုံမပြုတတ်ချေ)		၂၃၆
အနာသန္ဓ=မနီးထု၌ ရှိ၏		၅
အနာသဝါ=အာသဝ၏ အာရုံမဟုတ်သော ဝေဒနာ		၇
အနိစ္စ=(ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲ		၂၇
အနိစ္စတာရုပ်=(နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ ချုပ်ပျက်၍ မမြဲမှု (ပျောက်ပျက်ချုပ်ဆုံးမှု)		၄
အနိဋ္ဌ=မလိုချင်အပ်		၄
အနိဒဿန=မမြင်အပ်သော (မြင်အပ်သော သဘောမရှိသော) ရုပ်		၃၈
အနိဒဿန=မြင်ခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော) ရုပ်		၅၉၊ ၆၁၊ ၆၂
အနိဒဿနအပ္ပဋိဗ=ဓမ္မာယတန၌ အကျိုးဝင်သော မြင်အပ်သော သဘောလည်း မရှိမူ၍ (မမြင်အပ်မူ၍) ထိပါးတတ်သော သဘောလည်း မရှိသောရုပ် (အနိဒဿနအပ္ပဋိဗဖြစ်သော သုဒ္ဓမရုပ်)		၇၁
အနိဒဿနရုပ်=မြင်ခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော (မြင်အပ်သော သဘောမရှိသော) ရုပ်		၂၈
အနိဗ္ဗတ္တ=မဖြစ်သေး		၂၂၁၊ ၆၂၁
အနိဗ္ဗတ္တာ=မဖြစ်သေး		၆၂၁
အနိယတ=စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော တရားလည်း မဟုတ်မူ၍ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော တရားလည်း မဟုတ်		၂၇

အက္ခရာစဉ်	[အ]	စာမျက်နှာ
အနိယတ=အကျိုးပေး		
မမြဲသော		၁၁၈၊ ၁၉၅၊ ၂၄၅
အနိယတ=(မိစ္ဆတ္တ နိယတအားဖြင့်၎င်း၊ သမ္မတ္တနိယတအားဖြင့်၎င်း ဤနှစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်) အကျိုးပေးမြဲသော သညာက္ခန္ဓာ		၁၁၈
အနိယတ=အကျိုးပေး မမြဲသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ		၁၉၅
အနိယတ=အကျိုးပေး မမြဲသော တရား		၂၄၅
အနိယျာနိက=ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း မဟုတ်သော		၂၇၊ ၈၆၊ ၁၂၅
အနိယျာနိက=ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း မဟုတ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ		၈၆
အနိယျာနိက=ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း မဟုတ်သော သညာက္ခန္ဓာ		၁၂၅
အနိယျာနိက=ဝဋ်ဆင်းရဲမှ မထွက်မြောက်စေတတ်သော တရား		၂၄၅
အနိယျာနိက သင်္ခါရက္ခန္ဓာ=ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း မဟုတ်သော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု		၁၆၂
အနုညာတ=မထိမဲ့မြင်အားဖြင့် မသိအပ် (မထိမဲ့မြင် ပြုအပ်သော ရုပ်မဟုတ်ဟု စိတ်၌ သိအပ်၏)		၄
အနုဋ္ဌိတ=မပေါ် ပေါက်သေး		၂၂၁၊ ၆၂၁
အနုဋ္ဌိတာ=မပေါ် ပေါက်သေး		၆၂၁
အနုတ္တရ=မိမိထက်လွန်မြတ်သည့် တရားမရှိသော		၈၆၊ ၁၂၆၊ ၁၉၅၊ ၂၄၅
အနုတ္တရ=မိမိထက်လွန်မြတ်သည့် တရားမရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ		၈၆
အနုတ္တရ=မိမိထက်လွန်မြတ်သည့် တရားမရှိသော သညာက္ခန္ဓာ		၁၂၆
အနုတ္တရ=မိမိထက်လွန်မြတ်သည့် တရားမရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ		၁၉၅
အနုတ္တရ=မိမိထက် လွန်မြတ်သည့် တရားမရှိသော တရား		၂၄၅

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[အ]

အနုတ္တရ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ=မိမိထက် လွန်မြတ်
သော တရားမရှိသော ပြုပြင်စီရင်မှု
အစု ၁၆၂

အနုပကဋ္ဌ=မကပ်ရာ၌ ရှိ၏ ၅

အနုပါဒိန္န=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော
ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မယူ
အပ်သော(တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံ
ဖြစ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်သော)ရုပ်
၃၇၊၅၇၊၅၉၊၆၀၊၆၁

အနုပါဒိန္နရုပ်=အာရုံပြုသောအားဖြင့်
တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်သော
ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်
မစွဲယူအပ်သောရုပ်(တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏
အာရုံဖြစ်သည့်ကံကြောင့် မဖြစ်
သောရုပ်) ၂၀

အနုပါဒိန္နုပါဒါနိယ=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်
အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်
ဖြင့် မယူအပ်မှု၍(တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏
အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့် မဖြစ်မှု၍)
(ကမ္မဗမဟုတ်မှု၍)လွန်စွာ စွဲလမ်း
တတ်သော ဥပါဒါနိတရားတို့၏ အာရုံ
သာ ဖြစ်သောရုပ် ၅၇၊၆၁-၆၄

အနုပ္ပန္န=မဖြစ်ပေါ် သေး ၂၊၁၆၊ ၂၁

အနုပ္ပန္န=ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း
မဟုတ်မှု၍ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်
သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၂၀၇

အနုပ္ပန္နာ=မဖြစ်ပေါ် သေး ၆၊၁၁

အပစယဂါမိ=နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း
ဖြစ်သော ၇၂၊၉၂၊၁၃၄၊၁၀၆၊ ၂၀၄

အပစယဂါမိ=နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း
ဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ၇၂၊၉၂

အပစယဂါမိ=နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း
ဖြစ်သော(ရောက်စေတတ်သော)
သညာက္ခန္ဓာ ၁၃၄

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[အ]

အပစယဂါမိ=နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း
ဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၁၀၆

အပစယဂါမိ=နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်း
ဖြစ်သော (ရောက်စေတတ်သော)
ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၂၀၄

အပစယဂါမိ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ=နိဗ္ဗာန်သို့
ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ခံစားမှုအစု ၉၉

အပစယဂါမိ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ=နိဗ္ဗာန်သို့
ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော(ရောက်စေ
တတ်သော)ပြုပြင်စီရင်မှုအစု ၁၅၀၊၁၇၀

အပစယဂါမိ သညာက္ခန္ဓာ=နိဗ္ဗာန်သို့
ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော
မှတ်သားမှုအစု ၁၁၇

အပရိဘူတ=မနှိပ်စက်အပ်(မနှိပ်ချ
မကဲ့ရဲ့အပ်) ၄

အပရိယာပန္န=ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုး
မဝင်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ (လော-
ကုတ္တရာစိတ်၌ ရှိသော ဝေဒနာ) ၈၆

အပရိယာပန္န=(ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ)
ဘုံသုံးပါး၌အကျိုးမဝင်သော(လောကုတ္တ
ရာ) ၁၀၄၊ ၁၀၅၊ ၁၀၉၊ ၁၁၀၊ ၁၁၃၊ ၁၂၅၊
၁၃၉၊ ၁၄၂၊ ၁၄၃၊ ၁၄၄၊ ၁၄၆၊ ၁၆၂၊ ၁၇၅၊
၁၇၆၊ ၁၇၉၊ ၁၈၀၊ ၁၈၃၊ ၁၉၅၊ ၂၀၉၊ ၂၁၂၊
၂၁၃၊ ၂၁၄

အပရိယာပန္န=(ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ)
ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော
(လောကုတ္တရာ)ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၊
သညာက္ခန္ဓာ ၁၀၄၊ ၁၀၅၊ ၁၀၉၊ ၁၁၀၊
၁၁၃၊ ၁၂၅၊ ၁၃၉၊ ၁၄၂၊ ၁၄၃၊ ၁၄၄

အပရိယာပန္န=(ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ)
ဘုံသုံးပါး၌အကျိုးမဝင်သော(လော-
ကုတ္တရာ)သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ၁၄၆၊ ၁၆၂၊
၁၇၅၊ ၁၇၆၊ ၁၇၉၊ ၁၈၀၊ ၁၈၁

အက္ခရာစဉ်

စာမျက်နှာ

[အ]

အပရိယာပနွ = (ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ)
ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော (လော-
ကုတ္တရာ) ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၁၇၂၊ ၁၇၅၊
၂၀၉၊ ၂၁၂၊ ၂၁၃၊ ၂၁၄

အပရိယာပနွ = ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်သည့်
ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျုံးမဝင်သော တရား ၂၄၅

အပါတုဘူတ = ထင်ရှားမဖြစ်သေး ၂၊ ၁၆၊ ၂၁

အပါတုဘူတာ = ထင်ရှားမဖြစ်သေး ၆၊ ၁၁

အပ္ပဋိဿ = ထိပါး (တိုက်ခိုက်) ခြင်းနှင့်
တကွ မဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သော
သဘောမရှိသော) ရုပ် ၂၉၊ ၃၉၊ ၅၇၊ ၅၉၊
၆၀၊ ၆၂၊ ၆၄

အပ္ပဋိဿ = ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ်
(ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော
(ထိပါးတတ်သော သဘောမရှိ
သော) ရုပ် ၃၉

အပ္ပဋိဿ = ထိပါးတတ်သော သဘော
မရှိကုန် ၂၂၅

အပ္ပမာဏ = နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော
ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်
သော (မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော) ၇၈၊
၉၂၊ ၁၀၀၊ ၁၁၀၊ ၁၃၅၊ ၁၅၀၊ ၁၇၁၊ ၁၈၇၊
၂၀၅၊ ၂၂၁

အပ္ပမာဏ = နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော
ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဖက်
ဖြစ်သည့် (မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော)
ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ၇၈

အပ္ပမာဏ = နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော
ကိလေသာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဖက်
ဖြစ်သည့် (မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော)
(လောကုတ္တရာ) ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ၉၂

အပ္ပမာဏ = နှိုင်းယှဉ်တတ်သော ကိလေ
သာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သည့်
(မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော) ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ၁၀၀

အက္ခရာစဉ်

စာမျက်နှာ

[အ]

အပ္ပမာဏ = နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သည့်
(ရာဂအစရှိသော) ကိလေသာတို့၏
ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော (မနှိုင်းယှဉ်
အပ်သော) သညာက္ခန္ဓာ ၁၁၈

အပ္ပမာဏ = နှိုင်းယှဉ်တတ်သော ကိလေ
သာတို့၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သည့်
(မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော) သညာက္ခန္ဓာ ၁၃၅

အပ္ပမာဏ = နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သည့်
ရာဂအစရှိသော ကိလေသာတို့၏
ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော (မနှိုင်းယှဉ်
အပ်သော) သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ၁၅၀၊ ၁၇၁

အပ္ပမာဏ = နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သည့်
(ရာဂအစရှိသော) ကိလေသာတို့၏
ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော (မနှိုင်းယှဉ်
အပ်သော) ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၁၇၂၊ ၂၀၅

အပ္ပမာဏ = နှိုင်းယှဉ်တတ်သော ရာဂ
အစရှိသော ကိလေသာတို့၏ ဆန့်
ကျင်ဖက်ဖြစ်သော (မနှိုင်းယှဉ်အပ်
သော) တရား ၂၂၁

အဗ္ဘတ္တင်္ဂတ = အလွန်ချုပ်ခြင်းသို့
ရောက်ပြီးဖြစ်၏ ၂၊ ၁၆၊ ၂၁

အဗ္ဘတ္တင်္ဂတာ = အလွန်ချုပ်ခြင်းသို့
ရောက်ပြီးဖြစ်၏ ၅၊ ၆၊ ၁၀

အဗျာကတ = ကုသိုလ် အကုသိုလ်
အဖြစ်ဖြင့် မဟောကြားအပ် ၂၆

အဗျာကတ = ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်
ဖြင့် မဟောအပ်သော ၁၇၃၊ ၂၀၉၊ ၂၁၆

အဗျာကတ = ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့်
မဟောအပ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၁၇၃၊ ၂၀၉

အဗျာကတ = ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်
ဖြင့် မဟောအပ်သော ခန္ဓာ ၂၁၆

အဗျာကတဝိညာဏ် = ကုသိုလ် အကုသိုလ်
အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော သိမှု ၂၂၊ ၂၃

အဗျာကတဝေဒနာ = ကုသိုလ် အကုသိုလ်
အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ခံစားမှု ၇

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[အ]

အဗျာကတသင်္ခါရ=ကုသိုလ် အကုသိုလ်
အဖြစ်ဖြင့် မဟောကြားအပ်သော
ပြုပြင်စီရင်မှု ၁၈၊ ၁၉၊ ၁၇၅

အဗျာကတသညာ=ကုသိုလ် အကုသိုလ်
အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော မှတ်
သားမှု ၁၃

အဘိဓမ္မဘာဇနိယ=အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့်
ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သောနည်း ၅၅၊
၁၄၅၊ ၁၈၂၊ ၂၁၅

အဘိနိဗ္ဗတ္တ=အသစ်ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏ ၂၊ ၁၇၊ ၂၁

အဘိနိဗ္ဗတ္တာ=အသစ်ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏ ၆၊ ၁၁

အဘူတ=မထင်ရှားသေး(ထင်ရှား
မရှိသေး) ၂၊ ၁၆၊ ၂၁

အဘူတာ=မထင်ရှားသေး ၆၊ ၁၁

အမနာပ=စိတ်နှလုံး၌ မသက်ဝင်အပ်
(မနှစ်လိုအပ်) ၄

အရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း(ရာဂ အစ
ရှိသော ကိလေသာ)မရှိသော ၈၆၊ ၈၇၊
၈၉၊ ၉၅၊ ၂၆၊ ၁၂၈၊ ၂၉၊ ၁၆၄၊ ၁၆၄၊
၁၉၅၊ ၁၉၆၊ ၁၉၉၊ ၂၁၆၊ ၂၄၆

အရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း(ရာဂ အစ
ရှိသော ကိလေသာ)မရှိသော
ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ၈၆၊ ၈၇၊ ၈၉၊ ၉၅

အရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း(ရာဂ အစ
ရှိသော ကိလေသာ)မရှိသော
သညာက္ခန္ဓာ ၁၂၆၊ ၁၂၈၊ ၂၉

အရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း(ရာဂ အစ
ရှိသော ကိလေသာ)မရှိသော
သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ၁၆၃၊ ၁၆၄

အရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း(ရာဂ စသော
ကိလေသာ)မရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ
၁၉၅၊ ၁၉၆၊ ၁၉၉

အရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း(ရာဂ စသော
ကိလေသာ)မရှိသော ခန္ဓာ ၂၁၆

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[အ]

အရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း(ရာဂ စသော
ကိလေသာ)မရှိသော တရား ၂၄၆

အရဏသင်္ခါရက္ခန္ဓာ=ငိုကြွေးကြောင်း
(ရာဂ အစရှိသော ကိလေသာ)
မရှိသော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု ၁၆၅

အရူပါဝစရ=အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍
ဖြစ်သော(အရူပတဏှာ၏ဖြစ်ရာ
ကျင်လည်ရာဖြစ်သော)ဝေဒနာက္ခန္ဓာ
၈၆၊ ၁၀၄၊ ၁၀၅၊ ၁၀၉၊ ၁၁၀

အရူပါဝစရ=အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍
ဖြစ်သော(အရူပတဏှာ၏ဖြစ်ရာ
ကျင်လည်ရာဖြစ်သော)သညာက္ခန္ဓာ
၁၁၃၊ ၁၂၅၊ ၁၃၉၊ ၁၄၃၊ ၁၄၄

အရူပါဝစရ=အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍
ဖြစ်သော(အရူပတဏှာ၏ဖြစ်ရာ
ကျင်လည်ရာဖြစ်သော)သင်္ခါရက္ခန္ဓာ
၁၄၆၊ ၁၆၆၊ ၂၊ ၁၇၅၊ ၁၇၆၊
၁၇၈၊ ၁၇၉၊ ၁၈၀၊ ၁၈၁

အရူပါဝစရ=အရူပတဏှာ၏ဖြစ်ရာ ကျင်
လည်ရာဖြစ်သော(အရူပဘုံ၌ သက်
ဝင်၍ဖြစ်သော)ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၁၈၃၊ ၂၄၄

အရူပါဝစရ=အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍
ဖြစ်သော(အရူပတဏှာ၏ဖြစ်ရာ
ကျင်လည်ရာဖြစ်သော)ဝိညာဏက္ခန္ဓာ
၁၉၅၊ ၂၀၉၊ ၂၁၂၊ ၂၁၃၊ ၂၁၄၊ ၂၄၄

အရူပါဝစရဝေဒနာက္ခန္ဓာ=အရူပတဏှာ၏
ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော အရူပါ-
ဝစရဝေဒနာက္ခန္ဓာ ၈၆

အဝညာတ=ရွတ်ချသောအားဖြင့်
သိအပ်၏ ၄

အဝိတက္က အဝိစာရ=ကြံစည်မှု 'ဝိတက်'
လည်း မရှိမူ၍ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ'
လည်း မရှိ ၂၆

အဝိဒ္ဓရ=မဝေးရာ၌ရှိ၏ ၅

အက္ခရာစဉ်

စာမျက်နှာ

[အ]

- အသံကိလိဋ္ဌသံကိလေသိက=ပူပန်
စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော
'ကိလေသာ'တရားတို့သည် မပူပန်
စေအပ် မနှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍
(ကိလေသာနှင့် မယှဉ်မှု၍)ပူပန်
စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေ
သာတို့ကို ရခြင်းငှါသာ ထိုက်တန်၏
(ကိလေသာနှင့်မယှဉ်မှု၍ ကိလေသာ
၏ အာရုံသာဖြစ်၏) ၂၆
- အသဉ္ဇာတ=ကောင်းစွာ မဖြစ်မရှိသေး
(လုံးဝမဖြစ် လုံးဝမရှိသေး) ၂၂၁
- အသဉ္ဇာတာ=ကောင်းစွာ မဖြစ်
မရှိသေး ၆၁၁၁၆
- အသန္တိက=အနီးမဟုတ်ရာ၌ရှိ၏ ၅
- အသမုဋ္ဌိတ=ကောင်းစွာမပေါ် ပေါက်
သေး(လုံးဝမပေါ်ပေါက်သေး) ၂၁၆၊ ၂၁
- အသမုဋ္ဌိတာ=ကောင်းစွာ မပေါ်ပေါက်
သေး ၆၁၁၁
- အသမုပ္ပန္န=ကောင်းစွာမဖြစ်ပေါ် သေး
(လုံးဝ မဖြစ်ပေါ် သေး) ၂၁၆၊ ၂၁
- အသမုပ္ပန္နာ=ကောင်းစွာမဖြစ်ပေါ်
သေး ၆၁၁၁
- အဟိဋ္ဌိတ=မပစ်ပယ်အပ် မစက်ဆုပ်အပ် ၄
- အဟေတုက=အကြောင်းရင်းဟိတ်မရှိ
(ဟိတ်နှင့်မယှဉ်) ၂၅

[အာ]

- အာကာသဓာတ်=မရေးခြစ်အပ်သော
သဘော (ရုပ်တခုနှင့်တခုကို ပိုင်း
ခြားမှု ဟင်းလင်းသဘော) ၅၃
- အာကာသဓာတု=မရေးခြစ်အပ်သော
(ရုပ်တခုနှင့်တခုကို ပိုင်းခြားသော
ဟင်းလင်း)သဘာဝရုပ် ပရိစ္ဆေဒရုပ် ၃၅

အက္ခရာစဉ်

စာမျက်နှာ

[အာ]

- အာကာသဓာတုရုပ်=မရေးခြစ်အပ်သော
(ရုပ်တခုနှင့်တခုကို ပိုင်းခြားသော
ဟင်းလင်း)သဘော ၃
- အာစယဂါမိ=စုတိပဋိသန္ဓေသို့ရောက်
ကြောင်းဖြစ်သော ၇၇၊ ၉၂၊ ၁၃၄၊
၁၆၆၊ ၂၀၄
- အာစယဂါမိ=စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်
ကြောင်းဖြစ်သော(ရောက်စေတတ်
သော)ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ၇၇၊ ၉၂
- အာစယဂါမိ=စုတိပဋိသန္ဓေသို့ရောက်
ကြောင်းဖြစ်သော(ရောက်စေတတ်
သော)သညာက္ခန္ဓာ ၁၃၄
- အာစယဂါမိ=စုတိပဋိသန္ဓေသို့ရောက်
ကြောင်းဖြစ်သော(ရောက်စေတတ်
သော)ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၁၆၆၊ ၂၀၄
- အာစယဂါမိဝေဒနာက္ခန္ဓာ=စုတိပဋိ
သန္ဓေသို့ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော
(ရောက်စေတတ်သော)ခံစားမှုအစု ၉၉
- အာစယဂါမိသင်္ခါရက္ခန္ဓာ=စုတိပဋိသန္ဓေ
သို့ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော(ရောက်
စေတတ်သော)ပြုပြင်စီရင်မှု
အစု ၁၅၀၊ ၁၇၀
- အာစယဂါမိသညာက္ခန္ဓာ=စုတိပဋိသန္ဓေ
သို့ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော
မှတ်သားမှုအစု ၁၁၇
- အာပေါဓာတ်=ဖွဲ့စည်းမှု(ရေဟူသော)
သဘော ၅၃
- အာပေါဓာတု=ဖွဲ့စည်းမှုသဘာဝရုပ် ၃၅
- အာပေါဓာတု=ရေဟူသော ဖွဲ့စည်းမှု
သဘော ၆၇
- အာပေါရုပ်=ဖွဲ့စည်းမှုသဘော ၄
- အာသန္န=နီးရာ၌ရှိ၏ ၅

အက္ခရာစဉ်

စာမျက်နှာ

[အာ]

အာသဝ=(သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌) ယိုစီး
 ဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲစေ
 တတ်သည့်သဘော ၈၊၁၈၊၈၁၊၈၉၊၉၅၊
 ၉၈၊၁၂၀၊၁၂၁၊၁၂၅၊၂၁၊
 ၁၆၉၊၁၈၉၊၂၀၂၊၂၂၆

[အု]

ဣဋ္ဌ=လိုချင်အပ်၏ ၄
 ဣတ္ထိန္ဒြိယ=မိန်းမ(အမ)ဖြစ်ကြောင်း၌
 အစိုးရမှု(ရှိသော)ရုပ် ၃၄
 ဣတ္ထိန္ဒြေ=မိန်းမ(အမ)ဖြစ်ကြောင်း၌
 အစိုးရမှုရုပ် ၃၊၅၊၁၆၉၊၇၀
 ဣန္ဒြိယ=(မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌)
 အစိုးရသော ၃၉
 ဣန္ဒြိယရုပ်=ဆိုင်ရာကိစ္စ၌ အစိုးရသောရုပ် ၂၉
 ဣန္ဒြေ=(မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရမှု ၆၅

[ဥ]

ဥညာတ=မထီမဲ့မြင်အားဖြင့် သိအပ်၏ ၄
 ဥဋ္ဌိတ=ပေါ် ပေါက်ဆဲဖြစ်၏ ၂၊၁၇၊၂၁
 ဥဋ္ဌိတာ=ပေါ် ပေါက်ဆဲဖြစ်၏ ၆၊၁၁
 ဥပကဋ္ဌ=ကပ်ရာ၌ ရှိ၏ ၅
 ဥပစယ=(နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ် လာစ
 'ဥပစယ' နှင့် ၄
 ဥပါဒါ=မှီတတ်သောရုပ် ၃၇၊၅၆၊၅၇၊၅၈
 ဥပါဒါ=(ယင်းသဘာဝဘေတလေးပါးကို)
 မှီတတ်သောရုပ် ၆၇
 ဥပါဒါန်=ပြင်းစွာစွဲလမ်းတတ်သော
 သဘော ၈၃၊၁၂၁၊၁၅၈၊၁၉၂၊၂၃၈
 ဥပါဒါရုပ်=(မဟာဘုတ်ကို) မှီ၍
 ဖြစ်သောရုပ် ၂၈
 ဥပါဒါနိယ=ပြင်းစွာစွဲလမ်းမှု 'ဥပါဒါန်' ၏
 (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်၏ ၂၆

အက္ခရာစဉ်

စာမျက်နှာ

[ဥ]

ဥပါဒိန္န=ခန္ဓာကိုယ်ကို စွဲကပ်၍ ဖြစ်၏
 (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်၏) ၃၊၇၊၁၂၊
 ၁၇၊၁၈၊၂၂

ဥပါဒိန္န=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော
 ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်
 ယူအပ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏
 အာရုံဖြစ်သည့် ကံ၏အကျိုး
 ဖြစ်သော) ရုပ် (ကမ္မဇရုပ်) ၂၈၊၃၇၊၅၇

ဥပါဒိန္န=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်
 သောကံသည် (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏
 အာရုံဖြစ်သောကံသည်) အကျိုး၏
 အဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်သော (တဏှာ
 ဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ကံကြောင့်
 ဖြစ်သော) ၂၈၊၅၆၊၅၇၊၅၉၊၆၀၊၆၁

ဥပ = ကပ်အပ်သောကံ = တဏှာဒိဋ္ဌိ
 တို့သည် ကပ်အပ်သောကံ = တဏှာဒိဋ္ဌိ
 တို့၏အာရုံဖြစ်သောကံ၊

အာဒိန္န = ယူသော = ယင်းကံသည်
 အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် ယူသော = ယင်း
 ကံကြောင့်ဖြစ်သောအကျိုး၊

ဥပါဒိန္န=ကမ္မဇ ၂၈

ဥပါဒိန္န၊ ပါဒါနိယ=တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်
 အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်
 ဖြင့် ယူအပ်၍ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံ
 ဖြစ်သည့် ကံကြောင့်လည်း ဖြစ်၍)
 (ကမ္မဇရုပ်လည်း ဖြစ်၍) လှန်စွာ
 စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏
 အာရုံလည်းဖြစ်သောရုပ် ၅၇၊၆၀၊၆၆၊၂၆၃

ဥပါဒိန္န၊ ပါဒါနိယရုပ်=အာရုံပြုသော
 အားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်အပ်
 သောကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်
 လည်း စွဲယူအပ်သည်ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်
 တို့၏ အစီးအပွား (အာရုံ)လည်း

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[ဥ]

ဖြစ်သောရုပ်(တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံ
ဥပသည့် ကံကြောင့်လည်းဖြစ်၍
ဥပါဒါန်၏ အာရုံလည်းဖြစ်သောရုပ်) ၂၈
ဥပေက္ခိန္ဒြေ=လျစ်လျူရှုမှု၌ အစိုးတရ
ခံစားခြင်း ၇၃၊ ၁၁၄၊ ၁၄၇၊ ၁၆၇
ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဝိဂတ=ဖြစ်ပြီး၍ ကင်း
ပျောက်ပြီးဖြစ်၏ ၂၊ ၁၆၊ ၂၁
ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဝိဂတာ=ဖြစ်ပြီး၍ ကင်း
ပျောက်ပြီး ဖြစ်၏ ၆၊ ၁၀
ဥပ္ပန္န=ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏ ၂၊ ၂၇၊ ၂၁
ဥပ္ပန္နာ=ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏ ၆၊ ၁၁
ဥဘတောဝဇုက=တိက် ၂၁-ခုနှင့် ဒုက်
၂၁-ခုတို့ကို တစုံစီထား၍ ပျိုးသော
နည်း ၁၆၆၊ ၂၀၀၊ ၂၀၈

[ဩ]

ဩဃ=(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌)
နှစ်မြုပ်စေတတ်သော သဘော ၈၂၊ ၁၀၂၊
၁၂၁၊ ၁၃၆၊ ၁၅၅၊ ၁၉၀၊ ၂၀၆၊ ၂၃၂
ဩဇာနိယ=(ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နှစ်မြုပ်စေမှု
'ဩဇာ'၏(လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ
တို့၏) အာရုံဖြစ်၏ ၂၅
ဩဋ္ဌာရိက=ကြမ်းတမ်းသောရုပ် ၁၊ ၃၊ ၃၀၊
၄၁၊ ၅၈၊ ၆၀၊ ၆၁၊ ၆၃၊ ၆၅၊ ၆၆
ဩဋ္ဌာရိကဝိညာဏ်=ကြမ်းတမ်းသော
သိမှု ၂၊ ၂၂
ဩဋ္ဌာရိကဝေဒနာ=ကြမ်းတမ်းသော
ခံစားမှု ၅၊ ၇
ဩဋ္ဌာရိကသင်္ခါရ=ကြမ်းတမ်းသော
ပြုပြင်စီရင်မှု ၁၅၊ ၁၈၊ ၁၉
ဩဋ္ဌာရိကသညာ=ကြမ်းတမ်းသော
မှတ်သားမှု ၉၊ ၁၂၊ ၁၃
ဩဋ္ဌာရိကာ=ကြမ်းတမ်း၏ ၇

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[က]

ကန္တ=နှစ်သက်အပ်၏ ၄
ကမ္မညတာ=(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ အလုပ်၌ခံမှု
(အလုပ်ကိစ္စ၌ ပြီးမြောက်အောင်
လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု)
ကမ္မညတာရုပ် ၄
ကဗဠိကာရအာဟာရ=အလုတ်အလွေး
ပြုအပ်သော အစားအစာ၊ ကဗဠိကာရ
အာဟာရရုပ် ၄၊ ၃၆၊ ၅၆
ကာမာဝစရ=ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍
ဖြစ်၏ (ကာမတဏှာ၏ ကျင်လည်
ကျက်စားရာဖြစ်၏) ၂၇
ကာမာဝစရ=ကာမတဏှာ၏ဖြစ်ရာ
ကျင်လည်ရာဖြစ်သော (ကာမဘုံ၌
သက်ဝင်၍ဖြစ်သော)တရား ၂၄၄
ကာမာဝစရဝိညာဏက္ခန္ဓာ=ကာမတဏှာ၏
ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော ကာမ
ဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော ဝိညာ-
ဏက္ခန္ဓာ ၁၈၃
ကာမာဝစရ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ=ကာမဘုံ၌
သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏
ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော)
ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၁၉၄၊ ၂၀၉၊ ၂၁၂၊ ၂၃၂၊ ၂၄၄
ကာမာဝစရ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ=ကာမတဏှာ၏
ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော ဝေဒနာ-
က္ခန္ဓာ(ကာမာဝစရစိတ်၌ရှိသော
ဝေဒနာ) ၈၅
ကာမာဝစရ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ=ကာမဘုံ၌
သက်ဝင်၍ဖြစ်သော(ကာမတဏှာ၏
ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော) ဝေဒ-
နာက္ခန္ဓာ ၁၀၄၊ ၁၀၅၊ ၁၀၉၊ ၁၁၀
ကာမာဝစရ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ=ကာမဘုံ၌
သက်ဝင်၍ဖြစ်သော(ကာမတဏှာ၏
ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော)
သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ၁၄၆၊ ၁၆၂၊ ၁၇၅၊ ၁၇၈

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[က]

ကာမာဝစရ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ=ကာမတဏှာ၏
ဖြစ်ရာကျင်လည်ရာဖြစ်သော
သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ၁၇၆၊ ၁၇၉၊ ၁၈၀

ကာမာဝစရ သညာက္ခန္ဓာ=ကာမဘုံ၌
သက်ဝင်၍ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏
ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော)
သညာက္ခန္ဓာ ၁၁၃၊ ၁၂၅၊ ၁၃၉၊ ၁၄၂၊
၁၄၃၊ ၁၄၄

ကာယဓာတု=ထိမ္မ သဘာဝရုပ် (ထိခိုက်
တတ်သော သဘောရှိသော ကိုယ်
အကြည် ကာယပသာဒရုပ်) ၃၃

ကာယဓာတု=ထိမ္မသဘော (ထိတွေ့တတ်
သော ကိုယ်အကြည်ဓာတ်) ၄၉

ကာယဝိညာဏ်=(မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို)
သိစေတတ်သည့် ကိုယ်အမှုအရာ ၅၂

ကာယဝိညာဏ်=(မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို)
သိစေတတ်သော ကိုယ်အမှုအရာ
ကာယဝိညာဏ်ရုပ် ၃၊ ၃၅

ကာယဝိညာဏ်=ထိသိစိတ် ၂၊ ၁၀၄၊ ၂၊ ၁၀၊
၂၊ ၁၁၊ ၂၊ ၂၊ ၂၊ ၂

ကာယဝိညာဏဿ အာရမ္မဏ=ထိသိစိတ်
၏ အာရုံဖြစ်သောရုပ် ၃၂

ကာယဝိညာဏဿ နဝတ္ထု=ထိသိစိတ်၏
မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သောရုပ် ၃၁

ကာယဝိညာဏဿ နာရမ္မဏ=ထိသိစိတ်၏
အာရုံမဟုတ်သောရုပ် ၃၂

ကာယဝိညာဏဿ ဝတ္ထု=ထိသိစိတ်၏
မှီရာတည်ရာရုပ် ၃၁

ကာယဝိညေယျ=ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် သိ
အပ်သောရုပ်(ဖောဠဗ္ဗာရုံ) ၆၇-၈

ကာယဝိညေယျဒုက္ခသမ္ဘယ=ကာယ-
ဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော ဆင်းရဲသော
အတွေ့ရှိသောရုပ်(မနှစ်လိုဖွယ်သော
ဖောဠဗ္ဗာရုံ) ၆၈

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[က]

ကာယဝိညေယျသုခသမ္ဘယ=ကာယ-
ဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော ချမ်းသာ
သော အတွေ့ရှိသည့်ရုပ်(နှစ်လိုဖွယ်
သော ဖောဠဗ္ဗာရုံ) ၆၈

ကာယသမ္ဘယ=ကိုယ်အတွေ့(ကိုယ်
အကြည် ကာယပသာဒနှင့် အတွေ့
ဖောဠဗ္ဗာရုံ)တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု
၁၀၆၊ ၁၄၀၊ ၂၊ ၁၀

ကာယသမ္ဘယဇာစေတနာ=ကိုယ်အကြည်
'ကာယပသာဒ'နှင့်အတွေ့ 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ' တို့
တွေ့ထိမ္မာကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ
(ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော
စေတနာ) ၁၆၊ ၁၇၊ ၁၈

ကာယသမ္ဘယဇာစေတနာ=ကိုယ်အတွေ့
'ကာယသမ္ဘယ'ကြောင့်ဖြစ်သော
စေတနာ ၇၃၊ ၁၄၇၊ ၁၇၈၊ ၁၈၀၊ ၁၈၂

ကာယသမ္ဘယဇာဝေဒနာ=ထိသိစိတ်
ကာယဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမ္မ
ဖဿကြောင့်ဖြစ်သောခံစားမှုဝေဒနာ
၇၃၊ ၇၄၊ ၁၀၆၊ ၁၀၈၊ ၁၁၂

ကာယသမ္ဘယဘေသညာ=ကိုယ်အကြည်
'ကာယပသာဒ'နှင့်အတွေ့ 'ဖောဠဗ္ဗာရုံ' တို့
တွေ့ထိမ္မာကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှု
သညာ ၁၀၊ ၁၁၊ ၂၊ ၁၁၄၊ ၁၄၀၊ ၁၄၅

ကာယသမ္ဘယဿ အာရမ္မဏ=ထိသိစိတ်နှင့်
ယှဉ်သော တွေ့ထိမ္မဖဿ၏ အာရုံ
ဖြစ်သောရုပ် ၃၂

ကာယသမ္ဘယဿ နာရမ္မဏ=ထိသိစိတ်နှင့်
ယှဉ်သော တွေ့ထိမ္မဖဿ၏ အာရုံ
မဟုတ်သောရုပ် ၃၂

ကာယသမ္ဘယဿ ဝတ္ထု=ထိသိစိတ်နှင့်
ယှဉ်သော တွေ့ထိမ္မဖဿ၏ မှီရာ
တည်ရာရုပ် ၃၁

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[က]

ကာယာယတန=ထိသိစိတ်ကာယဝိညာဏ်
ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည်ရုပ် ၃၊၄၆၊၄၇

ကာယာယတန=ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ
ကိုယ်အကြည်ရုပ် ၃၂၊၇၁

ကာယိန္တိယ=ထိခြင်း၌အစိုးရမှုရှိသော
ကိုယ်အကြည်ရုပ် ၃၄

ကာယိန္တေ=ထိမှု၌အစိုးရသော
ကိုယ်အကြည်ရုပ် ၅၁၊၆၉၊၇၀

ကိလေသ=ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်
ညစ်နွမ်းစေတတ်သော ကိလေသ
၈၄၊၉၁၊၉၇၊၁၁၆၊၁၂၃၊၁၃၂၊၁၅၉၊၁၆၇၊
၁၈၅၊၁၉၂၊၁၉၃

ကုသလာ=အပြစ်မရှိမှု၍ ကောင်းကျိုး
ချမ်းသာကို ပေးတတ်သောခံစားမှု ၇

ကုသိုလ်=အပြစ်မရှိမှု၍ ကောင်းကျိုး
ချမ်းသာကို ပေးတတ်သော
ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၁၈၃၊၂၀၉၊၂၁၆

ကုသိုလ်ဝိညာဏ်=အပြစ်မရှိမှု၍
ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်
သော သိမှု ၂၂၊၂၃

ကုသိုလ်သင်္ခါရ=အပြစ်မရှိမှု၍ ကောင်း
ကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော
ပြုပြင်စီရင်မှု ၁၈၊၁၉

ကုသိုလ်သင်္ခါရက္ခန္ဓာ=အပြစ်မရှိမှု၍
ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်
သော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု ၁၇၅

ကုသိုလ်သညာ=အပြစ်မရှိမှု၍ ကောင်း
ကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော
မှတ်သားမှု ၁၃

[ခ]

ခန္ဓဝိဘင်္ဂ=ခန္ဓာတို့ကို ဝေဖန်ဟောကြား
သည့် ခန္ဓဝိဘင်္ဂအခန်း ၁

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[ဂ]

ဂန္ဓ=(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်
ထုံးဖွဲ့ခြင်းသဘော ၈၊၁၀၊၁၁၊၁၂၊၁၃၊
၁၃၄၊၁၅၅၊၁၇၄၊၁၉၀၊၂၀၅၊၂၃၀

ဂန္ဓနိယ=(ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့မှု
ဂန္ဓ၏(လောဘ၊ဒေါသ၊ဒိဋ္ဌိတို့၏)
အာရုံဖြစ်၏ ၂၅

ဂန္ဓ=အနံ့ ၄
ဂန္ဓဓာတု=အနံ့သဘာဝရုပ်(ဂန္ဓာရုံ) ၃၃၊၄၉

ဂန္ဓာယတန=နံ့သိစိတ် 'ဃာနဝိညာဏ်'
ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ရုပ် ၃၊၃၃၊၄၇၊၇၁

[ဃ]

ဃာနဓာတု=နံ့သဘာဝရုပ်(နံ့တတ်
သော သဘောရှိသော နှာခေါင်း
အကြည် 'ဃာနပဿာဒ'ရုပ်) ၃၃၊၄၈

ဃာနဝိညာဏ်=နံ့သိစိတ် ၂၊၁၀၄၊၂၁၀
၂၊၁၁၊၂၊၂၊၂၊၂

ဃာနဝိညေယျ=ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့်
သိအပ်သောရုပ်(ဂန္ဓာရုံ) ၆၇၊၆၈

ဃာနသမ္ပဿ=နှာခေါင်းအတွေ့
(နှာခေါင်းအကြည်'ဃာနပဿာဒ'နှင့်
အနံ့'ဂန္ဓာ'ရုံတို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ၁၀၅၊
၁၄၀၊၂၁၀

ဃာနသမ္ပဿဇာစေတနာ=နှာခေါင်း
အကြည် 'ဃာနပဿာဒ'နှင့် အနံ့
'ဂန္ဓာရုံ'တို့ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော
စေတနာ ၁၅၊၁၆၊၁၇၊၁၈၊၁၄၇

ဃာနသမ္ပဿဇာစေတနာ=နှာခေါင်း
အတွေ့ 'ဃာနသမ္ပဿ'ကြောင့်
ဖြစ်သော စေတနာ ၁၇၊၁၈၊၁၉၊၂၀

ဃာနသမ္ပဿဇာဝေဒနာ=နံ့သိစိတ်'ဃာန
ဝိညာဏ်'နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု
'ဖဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု
ဝေဒနာ ၇၃၊၇၄၊၇၅၊၁၆၊၁၀၈

အက္ခရာစဉ်

စာမျက်နှာ

[ဃ]

စာနသမ္ပဿဇာသညာ=နာခေါင်း
 အကြည် 'စာနပသာဒ'နှင့် အနံ
 'ဂန္ဓာရုံ'တို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော
 မှတ်သားမှုသညာ ၁၀၊၁၁၊၁၂၊၁၄၊၁၄၀

စာနသမ္ပဿဇာသညာ=နာခေါင်း
 အတွေ့ 'စာနသမ္ပဿ'ကြောင့်
 ဖြစ်သော သညာ ၁၄၅

စာနာယတန=နံသိစိတ်ဖြစ်ရာ
 နာခေါင်း အကြည်ရုပ် ၃၊၃၂

စာနာယတန=နံသိစိတ်(စာနဝိညာဏ်)
 ဖြစ်ရာ နာခေါင်းအကြည်ရုပ် ၄၆၊၇၀

စာနိန္ဒြိယ=နိခြင်း၌ အစိုးရမှုရှိသော
 နာခေါင်းအကြည်ရုပ် ၃၄

စာနိရန္တ=နိမူ၌ အစိုးရသော
 နာခေါင်းအကြည်ရုပ် ၅၀၊၆၉၊၇၀

[ဝ]

စက္ခုယတန=မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်'
 ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည်ရုပ် ၃၊၃၂၊၄၆၊၇၀

စက္ခုဓာတု=မြင်မှု သဘာဝရုပ်(မြင်တတ်
 သော သဘောရှိသော မျက်စိ
 အကြည် 'စက္ခုပသာဒ'ရုပ်) ၃၃

စက္ခုဓာတု=မြင်မှုသဘော မြင်တတ်
 သော မျက်စိအကြည်ဓာတ် ၄၈

စက္ခုန္ဒြိယ=မြင်ခြင်း၌ အစိုးရမှုရှိသော
 မျက်စိအကြည်ရုပ် ၃၄

စက္ခုရန္တ=မြင်မှု၌ အစိုးရသော
 မျက်စိအကြည်ရုပ် ၅၀၊၆၉

စက္ခုပသာဒ=မြင်တတ်သော သဘော
 ရှိသော မျက်စိအကြည်ရုပ် ၃၃

စက္ခုဝိညာဏ်=မြင်သိစိတ် ၂၁၊၁၈၄၊
 ၂၁၀၊ ၂၁၁၊ ၂၁၂၊ ၂၁၃၊ ၂၁၅

စက္ခုဝိညာဏဏ န ဝတ္ထု=မြင်သိစိတ်၏
 မှီရာ တည်ရာမဟုတ်သောရုပ် ၃၀

အက္ခရာစဉ်

စာမျက်နှာ

[ဝ]

စက္ခုဝိညာဏဏ နာရမ္မဏ=မြင်သိစိတ်၏
 အာရုံမဟုတ်သောရုပ် ၃၁

စက္ခုဝိညာဏဏ ဝတ္ထု= မြင်သိစိတ်၏
 မှီရာတည်ရာရုပ် ၃၀

စက္ခုဝိညေယျ=စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့်
 သိအပ်သောရုပ် ၆၇၊၆၈

စက္ခုသမ္ပဿ=မျက်စိအတွေ့(မျက်စိ
 အကြည် 'စက္ခုပသာဒ'နှင့် အဆင်း
 'ရူပါရုံ'တို့တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု)၁၀၅၊၁၄၀၊ ၂၁၀

စက္ခုသမ္ပဿဇာစေတနာ=မျက်စိအကြည်
 'စက္ခုပသာဒ'နှင့် အဆင်း 'ရူပါရုံ'တို့
 တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော
 စေတနာ ၁၅၊၁၆၊၁၈၊၁၄၇

စက္ခုသမ္ပဿဇာစေတနာ=မျက်စိအတွေ့
 'စက္ခုသမ္ပဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော
 စေတနာ ၁၄၇၊၁၇၇၊၁၇၈၊၁၇၉

စက္ခုသမ္ပဿဇာဝေဒနာ=မြင်သိစိတ်
 စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု
 'ဖဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု
 ဝေဒနာ ၇၃

စက္ခုသမ္ပဿဇာဝေဒနာ=စက္ခုဝိညာဏ်
 နှင့်ယှဉ်သော ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော
 ခံစားမှုဝေဒနာ(မျက်စိအတွေ့ကြောင့်
 ဖြစ်သော ခံစားမှုဝေဒနာ)၇၄၊၁၀၆၊၁၀၇

စက္ခုသမ္ပဿဇာဝေဒနာ=မျက်စိအတွေ့
 'စက္ခုသမ္ပဿ'ကြောင့်ဖြစ်သော
 ဝေဒနာ ၁၀၈၊၁၁၁

စက္ခုသမ္ပဿဇာသညာ=မျက်စိအကြည်
 'စက္ခုပသာဒ'နှင့် အဆင်း 'ရူပါရုံ'တို့
 တွေ့ဆုံထိခိုက်မှုကြောင့်ဖြစ်သော
 မှတ်သားမှုသညာ ၉၊၁၀၊၁၁၊၁၂

စက္ခုသမ္ပဿဇာသညာ=မျက်စိအကြည်
 'စက္ခုပသာဒ'နှင့် အဆင်း 'ရူပါရုံ'တို့

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[စ]	
တွေ့ဆုံထိခိုက်မှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှုသည်(မျက်စိအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော သည်)	၁၀၁၂
စက္ခုသမ္ပဿဇာသည်=မျက်စိအတွေ့ မျက်စိအကြည့် 'စက္ခုပသာဒ'နှင့် အဆင်း 'ရူပါရုံ' တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု စက္ခုသမ္ပဿကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှုသည်	၁၁၄
စက္ခုသမ္ပဿဇာသည်=မျက်စိအတွေ့ စက္ခုသမ္ပဿကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှုသည်	၁၁၄၊ ၁၄၀၊ ၁၄၂၊ ၁၄၃၊ ၁၄၅
စက္ခုသမ္ပဿဿ အာရမ္မဏ=မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု ဖဿ၏အာရုံ ဖြစ်သောရုပ်	၃၁
စက္ခုသမ္ပဿဿ နာရမ္မဏ=မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏ အာရုံ မဟုတ်သောရုပ်	၃၁
စက္ခုသမ္ပဿဿ ဝတ္ထု=မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏ မှီရာ တည်ရာရုပ်	၃၀
စိတ္တဝိပယုတ္တ=စိတ်နှင့်မယှဉ်(မပေါင်း မစပ် မရောမနှော)	၂၆
စိတ္တသမုဋ္ဌာန=စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်	၄၀
စိတ္တသမုဋ္ဌာနရုပ်=စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်း ရှိသော(စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော)ရုပ်	၂၀
စိတ္တသဟဘရုပ်=စိတ်နှင့်တကွဖြစ်သော (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် ဖြစ်သော)ရုပ်	၂၉၊ ၄၀
စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ=စိတ်သို့အစဉ်လိုက်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် ဖြစ်သော)ရုပ်	၄၁
စိတ္တာနုပရိဝတ္တိရုပ်=စိတ်သို့ အစဉ် လိုက်သော(စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူ ပျက်ဖြစ်သော)ရုပ်	၂၉

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[စ-ဇ]	
စိတ္တိကတ=အလေးပြုအပ်၏(ရိုသေအပ်၏) ၎	
စေတနာ=စေ့ဆော်မှု(နှိုးဆော်မှု) ၎၊ ၄၂၊ ၄၅	
ဇရတာ=(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ယိုယွင်း ရင့်ရော် လျော့ပါးမှု ဇရတာရုပ်	၄
ဇရာဘိက္ခုတ=အိုမှု ရင့်ရော်ဆွေးမြေ့မှု 'ဇရာ'သည် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်၏	၂၇
ဇာတာ=ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏	၂၊ ၆၊ ၁၁၊ ၁၇၊ ၂၁
ဇိဝှိဇာတု=လျက်မှုသဘာဝရုပ်(လျက် တတ်သော သဘောရှိသော လျှာ အကြည့် 'ဇိဝှိပသာဒ'ရုပ်)	၃၃
ဇိဝှိဇာတု=လျက်မှုသဘော(လျက်တတ် သော လျှာအကြည့်ဇာတ်)	၄၈
ဇိဝှိယတန=လျက်သိစိတ် ဇိဝှိဝိညာဏ် ဖြစ်ရာ လျှာအကြည့်ရုပ်	၃၊ ၃၂၊ ၄၆၊ ၇၀
ဇိဝှိဝိညာဏ်=လျက်သိစိတ်	၂၊ ၁၀၈၄၊ ၂၁၀၊ ၂၁၁၊ ၂၁၂၊ ၂၁၅
ဇိဝှိဝိညေယျ=ဇိဝှိဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သောရုပ်	၆၇၊ ၆၈
ဇိဝှိသမ္ပဿ=လျှာအတွေ့(လျှာအကြည့် 'ဇိဝှိပသာဒ'နှင့် အရသာ 'ရသာရုံ'တို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု	၁၀၅၊ ၁၄၀၊ ၂၁၀
ဇိဝှိသမ္ပဿဇာစေတနာ=လျှာအကြည့် 'ဇိဝှိပသာဒ'နှင့် အရသာ 'ရသာရုံ'တို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ (လျှာအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ)	၁၆၊ ၁၇၊ ၁၈၊ ၁၄၇
ဇိဝှိသမ္ပဿဇာစေတနာ=လျှာအတွေ့ ဇိဝှိသမ္ပဿကြောင့်ဖြစ်သော စေတနာ	၁၄၇၊ ၁၇၈၊ ၁၈၀၊ ၁၈၂
ဇိဝှိသမ္ပဿဇာဝေဒနာ=လျက်သိစိတ် 'ဇိဝှိဝိညာဏ်'နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'ကြောင့်ဖြစ်သောခံစားမှု ဝေဒနာ	၇၃၊ ၇၄၊ ၁၀၆

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ဇ]	
ဇိဝှိသမ္ပဏ္ဍဇာဝေဒနာ=ဇိဝှိဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ဖဏကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ	၇၃၊ ၇၅
ဇိဝှိသမ္ပဏ္ဍဇာဝေဒနာ=လျှာအတွေ့ ဇိဝှိသမ္ပဏ္ဍကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ	၁၀၈၊ ၁၁၀
ဇိဝှိသမ္ပဏ္ဍဇာသညာ=လျှာအကြည် 'ဇိဝှိပါသဒ'နှင့် အရသာ 'ရသာရုံ'တို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှုသညာ	၁၀၊ ၁၁၊ ၂၊ ၁၁၄
ဇိဝှိသမ္ပဏ္ဍဇာသညာ=လျှာအတွေ့ ဇိဝှိသမ္ပဏ္ဍကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှုသညာ	၁၁၄၊ ၁၄၀
ဇိဝှိန္ဒြိယ=လျက်ခြင်း၌ အစိုးရမှုရှိသော လျှာအကြည်ရုပ်	၃၄
ဇိဝှိန္ဒြိယ=လျက်မှု၌ အစိုးရသော လျှာအကြည်ရုပ်	၅၀၊ ၆၉၊ ၇၀
ဇိဝှိတိန္ဒြိယ=အစိုးတရစောင့်ရှောက်မှု ရှိသောရုပ်	၃၅
ဇိဝှိတိန္ဒြိယ=အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးတရစောင့်ရှောက်မှု	၃၊ ၅၊ ၁၊ ၅၂၊ ၆၉၊ ၇၀

[တ-ဒ]

တေဇောဓာတု=မီးဟူသော ပူလောင် ရင့်ကျက်စေမှုသဘော	၆၇
ဒဿန=နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာမြင်ခြင်း	၁၆၀
ဒိဋ္ဌ=မြင်အပ်သောရုပ် (ရူပါရုံ)	၆၆
ဒုက္ခဝေဒနာ=ဆင်းရဲခံစားမှု	၂၀၉
ဒုက္ခာဝေဒနာ=ဆင်းရဲခံစားမှု	၅
ဒုက္ခိန္ဒြိယ=ကိုယ်ဆင်းရဲမှု၌ အစိုးတရ ခံစားခြင်း	၇၃၊ ၁၁၃၊ ၁၄၇၊ ၁၈၄
ဒုရေရုပ်=ဝေးသော (အသိခက်သော)ရုပ်	၁၊ ၅၊ ၃၀၊ ၄၁၊ ၅၈၊ ၅၉၊ ၆၁၊ ၆၃-၆၆

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ဒ]	
ဒုရေဝိညာဏ်=ဝေးသော သိမှု	၂၁၊ ၂၃
ဒုရေဝေဒနာ=ဝေးသောခံစားမှု	၅၊ ၈၊ ၉
ဒုရေသင်္ခါရ=ဝေးသောပြုပြင်စီရင်မှု	၁၅
ဒုရေသင်္ခါရ=ဝေးသော (အသိခက် သော)ပြုပြင်စီရင်မှု	၁၉၊ ၂၀
ဒုရေသညာ=ဝေးသော မှတ်သားမှု	၉၊ ၁၄
ဒေါမနဿိန္ဒြိယ=စိတ်မချမ်းသာမှု၌ အစိုးတရခံစားခြင်း	၇၃၊ ၁၁၃
ဒေါမနဿိန္ဒြိယ=စိတ်မချမ်းသာမှု (စိတ်နှလုံးမသာယာမှု) ၌ အစိုးတရ ခံစားခြင်း	၁၄၇၊ ၁၈၄

[န]

န အရူပါဝစရ=အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ မဖြစ် (အရူပ တဏှာ၏ ကျင်လည် ကျက်စားရာ မဟုတ်)	၂၃
န အဝိတက္က ဝိစာရမတ္တ=ကြံစည်မှု 'ဝိတက်'မရှိမှု၌ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ'မျှ သာရှိသော တရားမဟုတ်	၂၆
န အာကာသဓာတု=မရေးခြစ်အပ် သော (ရုပ်တခုနှင့် တခုကို ပိုင်းခြား သော ဟင်းလင်း) သဘာဝမဟုတ် သော ရုပ်	၃၅
န အာပေါဓာတု=ဖွဲ့စည်းမှု သဘာဝ မဟုတ်သော ရုပ်	၃၅
န ဣတ္ထိန္ဒြိယ=မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု မဟုတ်သောရုပ်	၃၄
န ဣန္ဒြိယ=(မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရမှု ဣန္ဒြိယမည်သောရုပ်	၆၄
န ဣန္ဒြိယရုပ်=(မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရ သည် မဟုတ်သောရုပ်	၂၉
န ဣန္ဒြိယအပ္ပဋိသ=ဣန္ဒြိယမည်သော ထိပါးခြင်းနှင့်တကွမဖြစ်သော (ထိပါး တတ်သော သဘောမရှိသော)ရုပ်	၇၀

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[န]	
န ဣန္ဒြိယသပ္ပဋိသ=ဣန္ဒြေမမည်သော ထိပါးခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော(ထိပါး တတ်သော သဘောရှိသော)ရုပ်	၇၀
န ဥပေက္ခာသဟဂတ=လျစ်လျူရှုမှု ဥပေက္ခာနှင့်တကွဖြစ်သည်မဟုတ်	၂၆
န ကဗဠိကာရအာဟာရ=အလုတ် အလွေးပြုအပ်သော အစာအာဟာရ မဟုတ်သောရုပ်	၃၆
န ကာယဓာတု=ထိမှုသဘာဝမဟုတ် သောရုပ်	၃၃
န ကာယဝိညတ္တိ=(မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သည့် ကိုယ်အမှုအရာ မဟုတ်သောရုပ်	၃၅
န ကာယာယတန=ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည်မဟုတ်သောရုပ်	၃၂
န ကာယိန္ဒြိယ=ထိခြင်း၌ အစိုးရမှုရှိသော ကိုယ်အကြည်မဟုတ်သောရုပ်	၃၄
န စက္ခာယတန=မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိ အကြည်မဟုတ်သောရုပ်	၃၂
န စက္ခုဓာတု=မြင်မှု သဘာဝမဟုတ် သောရုပ်	၃၃
န စက္ခုန္ဒြိယ=မြင်ခြင်း၌ အစိုးရမှုရှိသော မျက်စိအကြည်မဟုတ်သောရုပ်	၃၄
န စိတ္တသမုဋ္ဌာန=စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သည် မဟုတ်သောရုပ်	၄၀
န စိတ္တသမုဋ္ဌာနရုပ်=စိတ်လျှင် ဖြစ် ကြောင်းမရှိသော(စိတ်ကြောင့် မဖြစ်သော)ရုပ်	၂၉
န စိတ္တသဟဘူရုပ်=စိတ်နှင့်တကွ ဖြစ် သည်မဟုတ်သော(စိတ်နှင့်တကွ မဖြစ်သော) ရုပ်	၂၉
န စိတ္တသဟဘူ=စိတ်နှင့်တကွဖြစ်သည် မဟုတ်သော(စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်သော)ရုပ်	၄၀

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[န]	
န စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ=စိတ်သို့ အစဉ်လိုက် သည် မဟုတ်သော(စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်သော)ရုပ်	၄၁
န စိတ္တာနုပရိဝတ္တိရုပ်=စိတ်သို့ အစဉ် လိုက်သည်မဟုတ်(စိတ်သို့ အစဉ် မလိုက်သော)ရုပ်	၂၉
န ဇီဝိတိန္ဒြိယ=အစိုးတရစောင့်ရှောက်မှု မဟုတ်သောရုပ်	၃၅
န ပီတိသဟဂတ=နှစ်သက်မှု 'ပီတိ'နှင့် တကွ ဖြစ်သည်မဟုတ်(ပီတိနှင့်မဟုတ်) ဖြစ်	၂၆
န ပုရိသိန္ဒြိယ=ယောကျ်ား(အထီးအဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု မဟုတ် သောရုပ်	၃၄
န ဖောဠဗ္ဗဓာတု=အတွေ့သဘောမဟုတ် သောရုပ်	၃၄
န ဖောဠဗ္ဗာယတန=ထိသိစိတ် ဖြစ် ကြောင်း အတွေ့ရုပ်မဟုတ်သောရုပ်	၃၃
န မဟာဘူတ=ကြီးကျယ်ထင်ရှားသည် မဟုတ်သောရုပ်	၆၀၆ ၂-၆၅
န မဟာဘူတရုပ်=ကြီးကျယ်ထင်ရှား သည် မဟုတ်သောရုပ်	၂၉
န ရူပဓာတု=အဆင်းသဘာဝမဟုတ် သောရုပ်	၃၃
န ရူပါယတန=မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်းရုပ်မဟုတ်သောရုပ်	၃၂
န ရူပါဝစရ=ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍မဖြစ် (ရူပတဏှာ၏ ကျင်လည် ကျက်စားရာ မဟုတ်)	၂၇
န ဝစီဝိညတ္တိ=(မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သည့် နှုတ်မြက်မှု အမှု အရာမဟုတ်	၃၅
န ဝိညတ္တိ=(မိမိ ၏အလိုဆန္ဒကို)သိစေ တတ်သည့် အမှုအရာမဟုတ်သောရုပ်	၃၉

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[န]

န ဝိညာတ္တိရုပ်=မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို သိစေ
တတ်သည့်အမှုအရာမဟုတ်သောရုပ် ၂၉

န သဝိတက္က သဝိစာရ=ကြံစည်မှု 'ဝိတက်'
နှင့်လည်းတကွ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ'နှင့်
လည်းတကွဖြစ်သည်မဟုတ် ၂၆

န သုခသဟဂတ=ချမ်းသာမှုသုခနှင့်တကွ
ဖြစ်သည်မဟုတ် ၂၆

န ဟေတု=အကြောင်းရင်းဟိတ်မမည် ၂၅

နိဗ္ဗတ္တံ=ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ ၂၁

နိဗ္ဗတ္တံ=ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ ၂

နိဗ္ဗတ္တာ=ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ ၆၊ ၁၁၊ ၁၇

နိယက=မိမိကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်၏ ၃

နိယကာ=မိမိကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်၏ ၆၊ ၇၊ ၁၂၊
၁၇၊ ၁၈၊ ၂၂

နိယတ=အကျိုးပေးမြဲသော
ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၁၉၅၊ ၂၄၅

နိယျာနိက=ဝဋ်ဆင်းရဲမှထွက်မြောက်
ကြောင်းဖြစ်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၁၉၅

နိယျာနိက=ဝဋ်ဆင်းရဲမှထွက်မြောက်
ကြောင်းဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ၈၆

နိယျာနိက=ဝဋ်ဆင်းရဲမှထွက်မြောက်
ကြောင်းဖြစ်သော သညာက္ခန္ဓာ ၁၂၅

နိယျာနိက=ဝဋ်ဆင်းရဲမှထွက်မြောက်
စေတတ်သောတရား ၂၄၅

နိယျာနိကသင်္ခါရက္ခန္ဓာ=ဝဋ်ဆင်းရဲမှထွက်
ကြောင်းဖြစ်သော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု ၁၆၂

နိရုဒ္ဓံ=ချုပ်ပြီးဖြစ်၏ ၂၁

နိရုဒ္ဓံ=ချုပ်ပြီးဖြစ်၏ ၂

နိရုဒ္ဓါ=ချုပ်ပြီးဖြစ်၏ ၅၊ ၁၀၊ ၁၆

နီဝရဏ=ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရားတို့ကို
ပိတ်ပင် တားဆီးမှု ၈၅

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[န]

နီဝရဏ=ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရားတို့ကို
ပိတ်ပင် တားဆီးမှု ၁၂၂၊ ၁၃၈၊
၁၅၇၊ ၁၉၁၊ ၂၀၈၊ ၂၃၂

နီဝရဏိယ=ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရားတို့ကို
ပိတ်ပင်မှု နီဝရဏတို့၏အာရုံဖြစ်၏ ၂၆

နေဝအာစယ နအပစယဂါမိ=ပဋိသန္ဓေ
စုတိသို့ရောက်ကြောင်းလည်းမဟုတ်
မူ၍ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်းလည်း
မဟုတ် ၂၇

နေဝဒဿနေန နဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗ=
နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာမြင်သဖြင့် ဒဿန
မည်သော သောတာပတ္တိမဂ်သည်
ပယ်အပ်သည်လည်းမဟုတ်မူ၍
အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ပယ်အပ်
သည်လည်းမဟုတ် ၂၆-၇

နေဝဒဿနေန နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ-
ဟေတုက=သောတာပတ္တိမဂ်သည်
ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း
မဟုတ်မူ၍ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့
သည်ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်
လည်းမဟုတ် ၂၇

နေဝဝိပါက နဝိပါကဓမ္မဓမ္မ=အကျိုး
ဝိပါက်လည်း မဟုတ်မူ၍ အကျိုး
ဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်းသဘောရှိသည်
လည်းမဟုတ် ၂၆

နေဝ သေက္ခ နာသေက္ခ=(အရဟတ္တဖိုလ်
သို့ရောက်ရန်)ကျင့်ဆဲသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်
ခုနစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာလည်းမဟုတ်
မူ၍ ကျင့်ပြီးအသေက္ခ(ရဟန္တာ)
ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်းမဟုတ် ၂၇

နော အပရိယာပန္န=ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုး
မဝင်သည့်အပရိယာပန္နတရားမဟုတ် ၂၇

နော ဥပါဒါ=မဟာဘုတ်ကို မမှီတတ်
သောရုပ် ၅၇၊ ၅၈၊ ၅၉

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[န-ပ]	
နော ဥပါဒါ=(ဥပါဒါရုပ်မှီသကဲ့သို့ မဟာဘူတံကို) မမှီမူ၍ဖြစ်သောရုပ်	၂၈
ပစ္စတ္ထ=ကိုယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်၏	၂၂၁၊ ၆၂၇၊ ၁၂၊ ၁၇၁၊ ၁၈၂
ပစ္စုပ္ပန်သေန သင်္ဂဟိတာ=ယခု ဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်တရား	
အစုအဘို့ဖြင့် ရေတွက်အပ်၏	၂၂၆၊ ၁၁၁၇
ပစ္စုပ္ပန်=ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော	၉၄၊ ၁၀၃၊ ၁၁၉၊ ၁၃၇၊ ၁၅၁၊ ၁၇၃၊ ၂၀၇
ပစ္စုပ္ပန်=ဥပါဒိ၊ ဌိ၊ ဘင်ဟုဆိုအပ်သော ခဏ ၃-ပါးသို့ရောက်ဆဲဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ	၁၇၃
ပစ္စုပ္ပန်=ဖြစ်ဆဲတရား	၂၂၂
ပစ္စုပ္ပန်ဝိညာဏ်=ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော သိမှု	၂၁
ပစ္စုပ္ပန်ဝေဒနာ=ဖြစ်ဆဲခံစားမှု	၅
ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရ=ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု	၁၅၂၊ ၆၁၇
ပစ္စုပ္ပန်သညာ=ဖြစ်ဆဲမှတ်သားမှု	၉၁၁
ပစ္စုပ္ပန်=ဖြစ်ဆဲရုပ်	၁၂
ပစ္စုပ္ပန်=ယခုဖြစ်ပေါ်ဆဲဖြစ်၏	၂၂၂
ပစ္စုပ္ပန်=ယခုဖြစ်ပေါ်ဆဲ ဖြစ်၏	၆၁၁၊ ၁၇၇
ပဉ္စာပုစ္ဆက=အမေးအဖြေပြု၍ ဟောကြားသောနည်း	၂၁၆
ပဏိတ=မြင့်မြတ်သော	၁၁၄၊ ၇၈၊ ၉၃၊ ၁၀၁၊ ၁၁၈၊ ၁၃၅၊ ၁၅၁၊ ၁၇၂၊ ၁၈၇၊ ၂၀၆၊ ၂၂၁
ပဏိတ မဓာ=မြင့်မြတ်၏ဟု သိအပ်၏	၄
ပဏိတ ဝိညာဏ်=မြင့်မြတ်သောသိမှု	၂၁၊ ၂၃
ပဏိတ ဝေဒနာ=မြင့်မြတ်သော ခံစားမှု	၅၊ ၈
ပဏိတ သင်္ခါရ=မြင့်မြတ်သော ပြုပြင်စီရင်မှု	၁၅၂၊ ၁၉
ပဏိတ သညာ=မြင့်မြတ်သော မှတ်သားမှု	၉၁၃၊ ၁၁၄
ပဏိတ သမ္မတ=မြင့်မြတ်၏ဟု သမုတ်အပ်၏	၄

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ပ]	
ပဏိတာ=မြင့်မြတ်သော ခံစားမှု	၇
ပထဝီဓာတု=မြေဟူသော ခက်မာမှုသဘော	၆၇
ပရပုဂ္ဂလအဇ္ဈတ္တ=တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ် တို့၏ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၏	၃၊ ၇၊ ၁၂၊ ၁၈၊ ၂၂
ပရာမဋ္ဌ=(မမြဲသည်ကို မြစ်၏ဟု စသည် ဖြင့်) မှားသော အားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ'၏ (ဒိဋ္ဌိတို့၏) အာရုံဖြစ်၏	၂၆
ပရာမာသ=မှားသော အားဖြင့် သုံးသပ်မှု	၈၃၊ ၁၂၁၊ ၁၅၇၊ ၈၉၁၊ ၂၃၄
ပရိတ္တ=နည်းသော အာနုဘော်ရှိသော ၂၇၊ ၇၇၊ ၉၂၊ ၁၀၀၊ ၁၁၇၊ ၁၃၄၊ ၁၅၀၊ ၁၇၁၊ ၁၈၆၊ ၂၀၅၊ ၂၂၁	
ပရိတ္တ=နည်းသော အာနုဘော်ရှိ၏ (ကာမတရားဖြစ်၏)	၂၇
ပရိတ္တ=နည်းသော အာနုဘော်ရှိသည့် ကာမတရား	၂၂၁
ပရိဘူတ=နှိပ်စက်အပ်၏ (နှိပ်ချကဲ့ရဲ့အပ်၏)	၄
ပရိယာပန=ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးဝင်သော	၂၇၊ ၈၆
ပရိယာပန=ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးဝင် သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ	၈၆
ပရိယာပန=(ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးဝင်သော (လောကီ) သညာက္ခန္ဓာ	၁၂၅၊ ၁၆၂
ပရိယာပန=(ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးဝင်သော (လောကီ) ဝိညာဏက္ခန္ဓာ	၁၉၅
ပရိယာပန=(ကာမ၊ ရူပ၊ အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်သည့် ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးဝင်သော တရား	၂၄၅
ပါဠိပုဂ္ဂလိက=အသီးအခြား ပုဂ္ဂိုလ်ပိုင် ဥစ္စာဖြစ်၏	၃၊ ၆၊ ၇၊ ၁၂၊ ၁၇၊ ၈၊ ၂၂

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[ဟ-ဖ]

ပါတုဘူတ=ထင်ရှားဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ ၂၊၁၇၊ ၂၁
 ပါတုဘူတာ=ထင်ရှားဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ ၆၊၁၁
 ပုရိသိန္ဒိယ=ယောကျ်ား(အထီးအဖို)
 ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု(ရိုသော)
 ရုပ်(ပုရိသဘာဝရုပ်) ၃၄
 ပုရိသိန္ဒေ=ယောကျ်ား(အထီးအဖို)
 ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှုရုပ် ၃၊၅၊၆၊၉၊၇၀
 ဖောဠဗ္ဗ=တွေ့ထိမှု(အတွေ့) ၄
 ဖောဠဗ္ဗဓာတု=အတွေ့သဘာဝရုပ်
 (ဖောဠဗ္ဗာရုံ) ၃၄
 ဖောဠဗ္ဗဓာတု=အတွေ့သဘော
 (ထိတွေ့အပ်သော သဘော) ၅၀
 ဖောဠဗ္ဗာယတန=ထိသိစိတ်ကာယဝိညာဏ်
 ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ထိမှုရုပ် ၃၊၃၃၊၄၇၊၄၈၊၇၁

[ဗ]

ဗဟိဒ္ဓ=အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ၁၊၇၊၉၊၇၇
 ၉၄၊၁၀၃၊၁၁၉၊၁၃၈၊
 ၁၅၂၊၁၇၄၊၁၈၈၊ ၂၃၇
 ဗဟိဒ္ဓရုပ်=အပသန္တာန်၌ဖြစ်သောရုပ် ၃
 ဗဟိဒ္ဓဝိညာဏ်=အပသန္တာန်၌
 ဖြစ်သော သိမှု ၂၁၊ ၂၂
 ဗဟိဒ္ဓဝေဒနာ=အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော
 ခံစားမှု ၅
 ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရ=အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော
 ပြုပြင်စီရင်မှု ၁၅၊၁၇၊၁၈
 ဗဟိဒ္ဓသညာ=အပသန္တာန်၌
 ဖြစ်သော မှတ်သားမှု ၉၊၁၂
 ဗဟိဒ္ဓါ=အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော ခံစားမှု ၆
 ဗဟုဝိဝေဒနာ=များသောအပြား
 အားဖြင့် ဟောသောနည်း ၁၇၅၊၂၀၉
 ဗဟိရ=အပသန္တာန်၌ဖြစ်သောရုပ်
 ၃၇၊၃၉၊၄၈၊၄၉၊၅၆
 ဗဟိရရုပ်=အပသန္တာန်၌ဖြစ်သောရုပ် ၃၀

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[ဘ-မ]

ဘူတ=ထင်ရှားဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ ၂၊၁၇၊ ၂၁
 ဘူတာ=ထင်ရှားဖြစ်ဆဲဖြစ်၏ ၆၊၁၁
 မဂ္ဂါဓိပတိ=မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး ၂၂၂
 မဇ္ဈိမ=အလယ်အလတ်ဖြစ်သော ၇၈၊၉၃၊
 ၁၀၁၊၁၁၈၊၁၃၅၊၁၅၁၊၁၇၂၊
 ၁၈၇၊၂၀၆၊၂၂၁
 မဇ္ဈိမ=အလယ်အလတ်ဖြစ်သောတရား ၂၂၁
 မနာပ=စိတ်နှလုံး၌ သက်ဝင်၏ (နှစ်လို
 ဖွယ်ဖြစ်၏) ၄
 မနောဓာတ်=(အာရုံငါးပါးကို)သိကာမျှ
 သဘော ၁၈၄
 မနောဓာတုဝိညေယျ=(ပဉ္စာရုံကို)
 သိကာမျှသဘော 'မနောဓာတ်'ဖြင့်
 သိအပ်သောရုပ် ၆၈
 မနောဓာတုသမ္ပဏ္ဍဇာစေတနာ=မနော-
 ဓာတ်အတွေ့(ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း
 သမ္ပုဋ္ဌိစွဲ၊ နှိုး ဒွေစိတ်တို့နှင့် ပဉ္စာရုံတို့
 ထိခိုက်မှု)မနောဓာတုသမ္ပဏ္ဍကြောင့်
 ဖြစ်သောစေတနာ ၁၄၇
 မနောဓာတုသမ္ပဏ္ဍဇာဝေဒနာ=မနော-
 ဓာတ်နှင့်ယှဉ်သော ဖဏ္ဍကြောင့်
 ဖြစ်သော ဝေဒနာ ၇၃၄
 မနောဓာတုသမ္ပဏ္ဍဇာသညာ=(အာရုံ
 ငါးပါးကို)သိကာမျှသဘော မနော-
 ဓာတ် အတွေ့ 'မနောဓာတုသမ္ပဏ္ဍ'
 ကြောင့်ဖြစ်သော မှတ်သားမှုသညာ
 ၁၁၄
 မနောဝိညာဏ်=ကြံသိစိတ် ၂၁၀၊ ၂၁၅
 မနောဝိညာဏဓာတ်=(အာရုံခြောက်ပါး
 ကို)အထူးသိမှုသဘော ၁၈၄
 မနောဝိညာဏဓာတုဝိညေယျ=(အာရုံ
 ခြောက်ပါးလုံးကို)အထူးသိမှုသဘော
 ဖြစ်သည့် 'မနောဝိညာဏဓာတ်'ဖြင့်
 သိအပ်သောရုပ် ၆၈

အက္ခရာစဉ်

စာမျက်နှာ

[မ]

မနောဝိညာဏဓာတုသမ္ပယဇာစေတနာ =
မနောဝိညာဏဓာတ်အတွေ့ (ဒွေပဉ္စ
ဝိညာဏ်တဆယ်နှင့် မနောဓာတ်
သုံးပါးကြည့်သည့် စိတ်တို့နှင့် ဓမ္မာရုံတို့
ထိခိုက်မှု) 'မနောဝိညာဏဓာတုသမ္ပယ' ကြောင့်
ဖြစ်သော စေတနာ ၁၄၇

မနောဝိညာဏဓာတုသမ္ပယဇာဝေဒနာ =
မနောဝိညာဏဓာတ်နှင့်ယှဉ်သော
ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော ဝေဒနာ ၇၃

မနောဝိညာဏဓာတုသမ္ပယဇာသညာ =
အာရုံခြောက်ပါးကို အထူးသိမှု
သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ် အတွေ့
'မနောဝိညာဏဓာတုသမ္ပယ' ကြောင့်
ဖြစ်သော မှတ်သားမှု 'သညာ' ၁၁၄

မနောဝိညေယျ = မနောဝိညာဏ်ဖြင့်
သိအပ်သောရုပ် (ရုပ်အားလုံး) ၆၇

မနောသမ္ပယ = စိတ်အတွေ့ (စိတ်နှင့်
ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု)
၁၈၆၊ ၁၄၀၊ ၂၁၀

မနောသမ္ပယဇာစေတနာ = စိတ်နှင့်
ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော
စေတနာ ၁၆၊ ၁၄၇၊ ၁၇၇-၉၊ ၁၈၀-၂

မနောသမ္ပယဇာဝေဒနာ = စိတ်အတွေ့
(စိတ်နှင့်ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု)
'မနောသမ္ပယ' ကြောင့်ဖြစ်သော
ဝေဒနာ ၇၃၊ ၁၀၆၊ ၁၀၇၊ ၁၀၉၊ ၁၁၂

မနောသမ္ပယဇာသညာ = စိတ်နှင့်ဓမ္မာရုံ
တို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သညာ
၁၀၊ ၁၁၊ ၁၂၊ ၁၁၄၊ ၁၄၁-၅

မဟဂ္ဂတ = မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့
ရောက်သော ၇၇၊ ၇၈၊ ၉၂၊ ၁၀၀၊ ၁၁၇၊
၁၃၄၊ ၁၅၁၊ ၁၇၄၊ ၁၈၆၊ ၂၀၅

မဟာဘူတ = ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော
ရုပ် ၂၉၊ ၆၀၊ ၆၂

အက္ခရာစဉ်

စာမျက်နှာ

[မ]

မိစ္ဆတ္တနိယတ = ဖောက်ပြန်သော သဘော
ရှိ၍ စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ (အပါယ်ရဲ၌)
အကျိုးပေးမြဲသော ၇၊ ၈၊ ၉၊ ၁၀၊ ၄၊ ၁၁၊ ၁၈၊
၁၃၊ ၁၅၊ ၁၆၊ ၁၇၊ ၂၀၊ ၂၁၊ ၂၄၊ ၂၅

မိစ္ဆတ္တနိယတဝေဒနာက္ခန္ဓာ = ဖောက်ပြန်
သော သဘောရှိ၍ စုတိ၏အခြားမဲ့၌
(အပါယ်ရဲ၌) အကျိုးပေးမြဲသော
ခံစားမှုအစု ၁၀၄

မိစ္ဆတ္တနိယတသင်္ခါရက္ခန္ဓာ = ဖောက်ပြန်
သော သဘောရှိ၍ စုတိ၏အခြားမဲ့၌
(အပါယ်ရဲ၌) အကျိုးပေးမြဲသော
ပြုပြင်စီရင်မှုအစု ၁၅၊ ၁၆၊ ၂၂

မုတ = (ဃာနု၊ ဇိဝု၊ ကာယပသာဒတို့ဖြင့်)
တွေ့ထိ၍ သိအပ်သောရုပ် ၆၆

မုဒုတာ = (နိပ္ပန္န) ရုပ်၏နူးညံ့မှု မုဒိတာရုပ် ၄

[ယ-ရ]

ယောဂ = (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌)
ယှဉ်စေတတ်သောသဘော ၈၊ ၂၁၀၃၊
၁၀၄၊ ၁၂၁၊ ၁၃၇၊ ၁၅၆၊ ၁၉၁၊ ၂၀၇၊ ၂၂၂

ယောဂနိယ = (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေမှု
'ယောဂ' ၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟ
တို့၏) အာရုံဖြစ်၏ ၂၆

ရသ = အရသာ ၄

ရသဓာတု = အရသာသဘော ၃၃၊ ၄၉

ရသာယတန = လျက်သိစိတ် ဇိဝုဝိညာဏ်
ဖြစ်ကြောင်း အရသာရုပ် ၃၊ ၃၃၊ ၄၇၊ ၇၁

ရူပ = ဆန့်ကျင်ဖက်အကြောင်းတို့ကြောင့်
ဖောက်ပြန်တက်၏ ၂၅

ရူပက္ခန္ဓာ = ရုပ်အစု ၁၊ ၂၅၊ ၂၁၆

ရူပဓာတု = အဆင်းဘော ၃၃၊ ၄၉

ရူပဿ အနိစ္စတာ = (နိပ္ပန္န) ရုပ်၏
(ချုပ်ပျက်၍) မမြဲမှု (ပျောက်ပျက်)
ချုပ်ဆုံးမှု သဘောရုပ် ၃၆၊ ၅၅

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[၇]

ရူပဿ ဥပစယ=(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစရပ် ၃၆၊၅၄

ရူပဿ ကမ္မညတာ=(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ အလုပ်၌ ခံ့မှုသဘော(အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျော ဆောင်ရွက်နိုင်မှု သဘော)ရုပ် ၃၅၊၅၄

ရူပဿ ဇရတာ=(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ယိုယွင်း ရင့်ရော်လျော့ပါးမှု သဘောရုပ် ၃၆၊၅၄

ရူပဿ န အနိစ္စတာ=(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ (ချုပ်ပျက်၍)မမြဲမှု(ပျောက်ပျက် ချုပ်ဆုံးမှု)သဘောမဟုတ်သောရုပ် ၃၆

ရူပဿ န ဥပစယ=(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ မဟုတ်သောရုပ် ၃၆

ရူပဿ န ကမ္မညတာ=(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ အလုပ်၌ ခံ့မှုသဘော(အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင် ရွက်နိုင်မှုသဘော)မဟုတ်သောရုပ် ၃၆

ရူပဿ န ဇရတာ=(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ယိုယွင်း ရင့်ရော် လျော့ပါးမှု သဘောမဟုတ်သောရုပ် ၃၆

ရူပဿ န မုဒုတာ=(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ နူးညံ့မှု သဘောမဟုတ်သောရုပ် ၃၅

ရူပဿ န လဟုတာ=(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ပေါ့ပါးမှုသဘောမဟုတ်သော ရုပ် ၃၅

ရူပဿ န သန္တတိ=(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ကြီးပွားဆဲ အစဉ်မဟုတ်သော ရုပ် ၃၆

ရူပဿ မုဒုတာ=(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ နူးညံ့မှု သဘောရုပ် ၃၅၊၅၄

ရူပဿ လဟုတာ=(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ပေါ့ပါးမှုသဘောရုပ် ၃၅၊၅၃

ရူပဿ သန္တတိ=(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ကြီးပွားဆဲအစဉ်ရုပ် ၃၆၊၅၅

ရူပါယတန=မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်' ဖြစ်ကြောင်း အဆင်းရုပ် ၃၊၃၂၊၄၇၊၇၁

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[၇]

ရူပါဝစရ=ရူပတဏှာ၏ဖြစ်ရာ ကျင်လည် ရာဖြစ်သော (ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ် သော) ၇၅၊၁၀၄၊၁၀၅၊၁၀၆၊၁၁၀၊ ၁၁၃၊ ၁၂၅၊ ၁၃၆၊ ၁၄၂၊ ၁၄၃၊ ၁၄၄၊ ၁၄၆၊ ၁၆၂၊ ၁၇၅၊ ၁၇၆၊ ၁၇၈၊ ၁၇၉၊ ၁၈၀၊ ၁၈၁၊ ၁၉၅၊ ၂၀၉၊ ၂၁၃၊ ၂၁၄၊ ၂၄၄၊ ၂၁၂

ရူပါဝစရဝေဒနာက္ခန္ဓာ=ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော ရူပါ- ဝစရဝေဒနာက္ခန္ဓာ ၇၅

[၈-၀]

လဟုတာ=(နိပ္ပန္န)ရုပ်၏ ပေါ့ပါးမှု လဟုတာရုပ် ၃

လောကီယ=ဖြစ်တတ်ပျက်တတ်သော လောက၌ အကျုံးဝင်၏ ၂၅

လောကီဝိညာဏက္ခန္ဓာ=လောက၌ အကျုံးဝင်သော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၁၈၉၊ ၂၀၁

လောကီဝေဒနာက္ခန္ဓာ=လောက၌ အကျုံးဝင်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ၈၀၊ ၈၉ ၉၅၊ ၉၇

လောကီသင်္ခါရက္ခန္ဓာ=လောက၌ အကျုံးဝင်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ၁၅၃၊ ၁၆၈

လောကီသညာက္ခန္ဓာ=လောက၌ အကျုံးဝင်သော သညာက္ခန္ဓာ ၁၂၀၊ ၁၃၁

လောကုတ္တရာ=လောကမှထွက်မြောက် သော ၈၀၊ ၈၉၊ ၉၅၊ ၉၇၊ ၁၂၀၊ ၁၃၁၊ ၁၅၃၊ ၁၆၈၊ ၁၈၉၊ ၂၀၁

ဝစီဝိညာဏ်=(မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို) သိစေ တတ်သည့် နှုတ်မြက်မှု အမှုအရာ ၅၂

ဝစီဝိညာဏ်ရုပ်=(မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို) သိစေတတ်သော နှုတ်မြက်မှုအမှုအရာ ၃

ဝစီဝိညာဏ်တို့=(မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို) သိစေ တတ်သည့် နှုတ်မြက်မှု အမှုအရာဖြစ် သောရုပ်(ဝစီဝိညာဏ်ရုပ်) ၃၉

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[ဝ]

ဝါယောဓာတု=လေဟူသော ထောက်
ကန်လှုပ်ရှားမှုသဘော ၆၇

ဝိဂတ=ကင်းပြီးဖြစ်၏ ၂၁၆၊ ၂၁

ဝိဂတာ=ကင်းပြီးဖြစ်၏ ၅၊ ၁၀

ဝိညတ္တိ=(မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို) သိစေ
တတ်သည့် အမှုအရာဖြစ်သောရုပ် ၄၀

ဝိညတ္တိရုပ်=(မိမိ၏အလိုဆန္ဒကို) သိစေ
တတ်သည့် အမှုအရာဖြစ်သောရုပ် ၂၉

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ=သိမှု(စိတ်)အစု
၁၊ ၂၀၊ ၂၅၊ ၁၀၃၊ ၂၁၅၊ ၂၁၆

ဝိညာတ=(စိတ်ဖြင့်) သိအပ်သောရုပ်
(ရုပ်အားလုံး) ၆၆

ဝိရိဏတ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီး
ဖြစ်၏ ၂၁၆၊ ၂၁

ဝိပရိဏတာ=ဖောက်ပြန်ခြင်းသို့ ရောက်
ပြီးဖြစ်၏ ၅၊ ၁၀

ဝေဒနာ=ခံစားမှု ၄၂၊ ၄၅

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ=ခံစားမှုအစု ၁၊ ၅၊ ၂၅၊ ၂၁၆

[သ]

သံကိလေသိက=ပူပန်စေတတ်၊ နှိပ်စက်
တတ်၊ ညစ်နွမ်းစေတတ်သည့် ကိလေ
သာ တို့၏ အာရုံဖြစ်၏ ၂၆

သံယောဇဉ်=(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌)
နှောင်ဖွဲ့တတ်သောသဘော ၈၁

သံယောဇဉ်=(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌)
ယှဉ်စေတတ်၊ နှောင်ဖွဲ့တတ်သော
၉၅၊ ၁၀၀၊ ၁၂၀၊ ၁၃၃၊ ၁၅၄၊ ၁၇၂၊ ၁၈၅၊ ၂၀၁

သံယောဇဉ်=(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌)
ယှဉ်စေကတ်သော (ခန္ဓာလေးပါး) ၂၂၈

သံယောဇနိယ=သံယောဇဉ်တို့၏ အစီး
အပွား (သံယောဇဉ်တို့၏အာရုံ) ဖြစ်၏ ၂၅

သဉ္ဇတ္တရ=မိမိထက်လွန်မြတ်သည့်တရား
ရှိသော ၈၆၊ ၁၂၆၊ ၁၆၂၊ ၁၉၅၊ ၂၄၅

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[သ]

သဉ္ဇတ္တရ=မိမိထက်လွန်မြတ်သည့်တရား
ရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ၈၆

သဉ္ဇတ္တရ=မိမိထက်လွန်မြတ်သည့်တရား
ရှိသော သညာက္ခန္ဓာ ၁၂၆

သဉ္ဇတ္တရ=မိမိထက်လွန်မြတ်သောတရား
ရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၁၉၅

သဉ္ဇတ္တရသင်္ခါရက္ခန္ဓာ=မိမိထက်
လွန်မြတ်သော တရားရှိသော
ပြုပြင်မှုအစု ၁၆၂

သင်္ခတ=(ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု အာဟာရ)
အကြောင်းတရားတို့သည် ပေါင်း၍
ပြုပြင်စီရင်အပ်သောတရား ၂၅၊ ၂၂၅

သင်္ခါရ=ပြုပြင်စီရင်မှု ၁၆၊ ၁၇

သင်္ခါရက္ခန္ဓာ=ပြုပြင်စီရင်မှုအစု ၁၊ ၁၅၊ ၂၅၊
၁၄၆၊ ၂၁၆

သဉ္ဇာတ=ကောင်းစွာဖြစ်ရှိဆဲဖြစ်၏ ၂၊ ၁၇၊ ၂၁

သဉ္ဇာတာ=ကောင်းစွာဖြစ်ရှိဆဲဖြစ်၏ ၆၊ ၁၁

သညာ=မှတ်သားမှု ၄၂၊ ၄၅

သညာက္ခန္ဓာ=မှတ်သားမှုအစု ၁၊ ၉၊ ၂၅
၁၁၃၊ ၁၄၅၊ ၂၁၆

သဒ္ဓ=အသံ ၄

သဒ္ဓဓာတု=အသံသဘာဝရုပ်(သဒ္ဓါရုံ) ၃၃၊ ၄၅

သဒ္ဓါယတန=ကြားသိစိတ် သောတ
ဝိညာဏ်ဖြစ်ကြောင်းအသံရုပ် ၃၊ ၃၂၊
၄၇၊ ၇၁

သနိဒဿန=မြင်အပ်သော သဘော
ရှိသော ရုပ် ၃၈၊ ၅၉၊ ၆၁

သနိဒဿနရုပ်=မြင်ခြင်းနှင့်တကွ
ဖြစ်သော(မြင်အပ်သော သဘော
ရှိသော) ရုပ် ၂၈

သန္တတိရုပ်=(နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ကြီးပွားဆဲ
အစဉ်ရုပ် ၄

သန္တိက = အနီး၌ရှိ၏ ၅

သန္တိကရုပ် = နီးသော (သိလွယ်သော)
ရုပ် ၁၊ ၅၊ ၃၀၊ ၄၁၊ ၄၂၊ ၅၈၊ ၅၉၊ ၆၁၊ ၆၃၊ ၆၆

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[သ]

သန္တိကေဝိညာဏ်=နီးသောသိမှု ၂၁၊ ၂၄

သန္တိကေဝေဒနာ=နီးသောခံစားမှု ၅၊ ၉

သန္တိကေသင်္ခါရ=နီးသောပြုပြင်စီရင်မှု ၅၊ ၂၀

သန္တိကေသညာ=နီးသော မှတ်သားမှု ၉၊ ၁၅

သပ္ပစ္စယ=(ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု အာဟာရ တည်းဟူသော) အကြောင်းတရား တို့နှင့်တကွ (အကြောင်းတရား တို့ကြောင့်) ဖြစ်၏ ၂၅

သပ္ပဋိဗ=ထိပါး (တိုက်ခိုက်) ခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သော သဘောရှိသော) ရုပ် ၃၀၊ ၅၀၊ ၆၀၊ ၆၂၊ ၆၄

သပ္ပဋိဗရုပ်=ထိပါး (တိုက်ခိုက်) ခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော (ထိပါးတတ်သော သဘောရှိသော) ရုပ် ၂၈

သမုဋ္ဌိတ=ကောင်းစွာ ပေါ်ပေါက်ဆဲ ဖြစ်၏ ၂၊ ၁၇၊ ၂၁

သမုဋ္ဌိတာ=ကောင်းစွာ ပေါ်ပေါက်ဆဲ ဖြစ်၏ ၆၊ ၁၁

သမပ္ပန္န=ကောင်းစွာဖြစ်ပေါ်ဆဲ ဖြစ်၏ ၂၊ ၁၇၊ ၂၁

သမပ္ပန္နာ=ကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်ဆဲ ဖြစ်၏ ၆၊ ၁၁

သမ္ပတ္တနိယတ=မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော ၇၈၊ ၉၃၊ ၁၀၁၊ ၁၁၈၊ ၁၃၆၊ ၁၅၁၊ ၁၅၂၊ ၁၅၅

သမ္ပတ္တနိယတ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ=မဖောက် ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏အခြား မဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော ခံစားမှုအစု ၁၀၁

သမ္ပတ္တနိယတ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ=မဖောက် ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏အခြား မဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော ပြုပြင်စီရင်မှု အစု ၁၅၁၊ ၁၇၂

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[သ]

သရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂ အစ ရှိသော ကိလေသာ) ရှိသော ၈၆၊ ၈၇၊

၈၉၊ ၉၅၊ ၁၂၆၊ ၁၂၈၊ ၁၂၉၊ ၁၃၅၊ ၁၃၆၊ ၁၃၇၊ ၁၃၉၊ ၁၄၆၊ ၁၄၇၊ ၁၄၉

သရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂ အစ ရှိသော ကိလေသာ) ရှိသော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ၈၆၊ ၈၇၊ ၈၉၊ ၉၅

သရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂ အစ ရှိသော ကိလေသာ) ရှိသော သညာက္ခန္ဓာ ၁၂၆၊ ၁၂၈၊ ၁၂၉

သရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂ အစ ရှိသော ကိလေသာ) ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ၁၃၅၊ ၁၃၆

သရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂ စသော ကိလေသာ) ရှိသော ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ၁၉၅၊ ၁၉၆၊ ၁၉၉

သရဏသင်္ခါရက္ခန္ဓာ=ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂ အစရှိသော ကိလေသာ) ရှိသော ပြုပြင်စီရင်မှုအစု ၁၆၅

သာသဝ=(သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယံစီးဖြစ်ပွားနေတတ် မူးယစ်မိုက်မဲစေ တတ်သော အာသဝေါတရားတို့၏ (လောဘ၊ ဒိဋ္ဌိ၊ မောဟတို့၏) အာရုံဖြစ်၏ ၂၅

သုခဝေဒနာ=ချမ်းသာ ခံစားမှု ၅၊ ၂၀၊ ၉

သုခိန္ဒြေ=ကိုယ်ချမ်းသာမှု၌ အစိုးတရ ခံစားခြင်း ၇၃၊ ၁၁၃၊ ၁၄၇၊ ၁၈၄

သုခုမ=နူးညံ့သိမ်မွေ့သောရုပ် ၁၊ ၃၊ ၄၊ ၅၊ ၈၊ ၆၀၊ ၆၁၊ ၆၃၊ ၆၅၊ ၆၆

သုခုမရုပ်=သိမ်မွေ့သောရုပ် ၃၀

သုခုမဝိညာဏ်=နူးညံ့သိမ်မွေ့သော သိမှု ၂၁၊ ၂၂

သုခုမဝေဒနာ= နူးညံ့သိမ်မွေ့သောခံစားမှု ၅၊ ၇

သုခုမသင်္ခါရ=နူးညံ့သိမ်မွေ့သော ပြုပြင်စီရင်မှု ၁၅၁၊ ၈၁၊ ၉

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[သ]

သုခုမသညာ=နူးညံ့သိမ်မွေ့သော
မှတ်သားမှု ၉၁၂၊ ၁၃၇

သုခုမာ=နူးညံ့သိမ်မွေ့၏ ၇

သုတ=ကြားအပ်သောရုပ်(သဒ္ဓါရုံ) ၆၆

သုတ္တန္တဘာဇနိယ=သုတ္တန်နည်းဖြင့်
ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သောနည်း ၁

သောတဓာတု=ကြားမှုသဘာဝရုပ်
(ကြားတတ်သော သဘောရှိသော
နားအကြည်'သောတပသာဒ'ရုပ်) ၃၃၊ ၄၈

သောတဝိညာဏ်=ကြားသိစိတ် ၂၁၊ ၁၈၄၊
၂၁၀၊ ၂၁၁၊ ၂၁၂၊ ၂၁၅

သောတဝိညေယျ=သောတဝိညာဏ်ဖြင့်
သိအပ်သောရုပ်(သဒ္ဓါရုံ) ၆၇၊ ၆၈

သောတသမ္မဿ=နားအတွေ့
(နားအကြည်'သောတပသာဒ'နှင့်
အသံ'သဒ္ဓါရုံ'တို့တွေ့ဆုံထိခိုက်မှု) ၁၀၅၊
၁၄၀၊ ၂၁၀

သောတသမ္မဿဇာစေတနာ=နား
အကြည် သောတပသာဒနှင့် အသံ
သဒ္ဓါရုံတို့ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော
စေတနာ(နားအတွေ့ကြောင့် ဖြစ်
သော စေတနာ) ၁၅၊ ၁၇-၈၊ ၁၄၇၊ ၁၇၈၊
၁၈၀၊ ၁၈၂

သောတသမ္မဿဇာဝေဒနာ=သောတ
ဝိညာဉ်နှင့်ယှဉ်သောဖဿကြောင့်
ဖြစ်သောဝေဒနာ ၇၃၊ ၇၄၊ ၁၀၆၊ ၁၀၈၊ ၁၁၁

သောတသမ္မဿဇာသညာ=နားအကြည်
'သောတပသာဒ'နှင့် အသံ 'သဒ္ဓါရုံ'တို့
တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သောသညာ
(နားအတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော
သညာ) ၁၀၊ ၁၁၊ ၁၂၊ ၁၄၊ ၁၄၀၊ ၁၄၅

သောတာယတန=ကြားသိစိတ် သောတ
ဝိညာဏ်ဖြစ်ရာနားအကြည်ရုပ် ၃၊ ၃၂၊ ၄၆၊ ၇၀

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[သ]

သောတိန္ဒြိယ=ကြားခြင်း၌အစိုးရမှု
(ရှိသော)နားအကြည်ရုပ် ၃၄

သောတိန္ဒြေ=ကြားမှု၌အစိုးရသော
နားအကြည်ရုပ် ၅၀၊ ၆၉

သောမနဿိန္ဒြေ=စိတ်ချမ်းသာမှု၌
အစိုးတရခံစားခြင်း ၇၃၊ ၁၁၃၊ ၁၄၇၊ ၁၈၄

[ဟ]

ဟဒယဝတ္ထု=(မနောဓာတ် မနော
ဝိညာဏဓာတ်တို့၏ တည်ရာ ဆောင်
ထားတတ်သော သဘော'ဟဒယ
ဝတ္ထုရုပ်') ၄

ဟိန=ယုတ်ညံ့သော ၄၊ ၇၈၊ ၉၃၊ ၁၀၁၊ ၁၁၈၊
၁၃၅၊ ၁၅၁၊ ၁၇၂၊ ၁၈၇၊ ၂၀၅၊ ၂၂၁

ဟိန=ယုတ်ညံ့သော
ဝေဒနာကုန္တာ ၇၈၊ ၉၃၊ ၁၀၁

ဟိန=ယုတ်ညံ့သော သညာကုန္တာ ၁၁၈၊ ၁၃၅

ဟိန=ယုတ်ညံ့သော သင်္ခါရကုန္တာ ၁၅၁၊ ၁၇၂

ဟိန=ယုတ်ညံ့သော ဝိညာဏကုန္တာ ၁၈၇၊ ၂၀၅

ဟိနမတ=ယုတ်ညံ့၏ဟု သိအပ်၏ ၄

ဟိနဝိညာဏ်=ယုတ်ညံ့သော သိမှု ၂၁၊ ၂၃

ဟိနဝေဒနာ=ယုတ်ညံ့သောခံစားမှု ၅၊ ၇၈

ဟိနသင်္ခါရ=ယုတ်ညံ့သော
ပြုပြင်စီရင်မှု ၁၅၊ ၁၉

ဟိနသညာ=ယုတ်ညံ့သော မှတ်သားမှု
၉၊ ၁၃၊ ၁၄

ဟိနသမ္မတ=ယုတ်ညံ့၏ဟု သမုတ်အပ်၏ ၄

ဟိနာ=ယုတ်ညံ့၏ ၇

ဟိဋ္ဌိတ=ပစ်ပယ်အပ်၏ စက်ဆုပ်အပ်၏ ၄

ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တ=အကြောင်းရင်း
ဟိတ်နှင့် မယှဉ်မရာနေ့ ၂၅

အာယတနဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန် အဘိဓမ္မာဝေါဟာရများ

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[အ]	
အကုသိုလ်=အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သော	၂၆၂
အကုသိုလ်မနာယတန=အပြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သောစိတ်	၂၅၃-၄
အကုသိုလ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာ=အပြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို ပေးတတ်သောခံစားမှုအစု	၂၅၉
အဋ္ဌသ=ရှစ်မြေငံ	၂၅၆
အဏု=အငယ်	၂၅၆
အတ္တဘာဝပရိယာပနွ=ကိုယ်ခန္ဓာ အတ္တဘော၌ အကျိုးဝင်၏	၂၄၉၊ ၂၅၀ ၂၅၁၊ ၂၅၂
အနတ္တ=အတ္တမဟုတ် (မိမိအလိုသို့ မလိုက်)	၂၄၇၊ ၂၄၈
အနိစ္စ=မမြဲ	၂၄၇၊ ၂၄၈
အနိဒဿန=မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် မြင်ခြင်းနှင့်တကွမဖြစ် (မြင်အပ် သောသဘောမရှိ၊ မမြင်အပ်)	၂၅၀-၂
အနိဒဿန=မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း)နှင့်တကွမဖြစ်သော (မမြင်အပ်သော)	၂၅၆၊ ၂၅၉
အနိယတ=အကျိုးပေး မမြဲသောတရား ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ စုတိ၏အခြားမဲ့၌ (အပါယ်ငရဲ၌) အကျိုးပေးမြဲသော မိစ္ဆတ္တနိယတ တရားလည်း မဟုတ်မူ၍ မဖောက် ပြန်သော သဘောရှိ၍ မိမိ၏	

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[အ]	
အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော သမ္မတ္တနိယတ တရားလည်း မဟုတ် ချေ	၂၉၅
အန္ဓကာရ=အမှိုက်မှောင်	၂၅၆
အပရိယာပနွ=ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုး မဝင်သော (လောကုတ္တရာ)	၂၅၄
အပရိယာပနွ=ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးမဝင်သော (တရား)	၂၉၄
အဗ္ဗာ=တိမ်တိုက်	၂၅၆
အဗျာကတ မနာယတန=ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ် သော (ဝိပါက်ကြိယာ)စိတ်	၂၅၄
အဗျာကတ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ=ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ခံစားမှုအစု	၂၅၉
အဘိဓမ္မာဘာဇနိယ=အဘိဓမ္မာနည်းဖြင့် ဝေဖန်ဟောကြားအပ်သောနည်း	၂၄၈
အမနုဿသဒ္ဓ=လူသံမှတစ်ပါးသောအသံ	၂၅၆
အမ္မကုရဝဏ္ဏ=သရက်ညွန့်အဆင်းရောင် (အစိမ်းနု)	၂၅၆
အမ္ဗိလ=အချဉ်	၂၅၉
အရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော ကိလေသာ)မရှိသော	၂၆၂၊ ၂၆၆
အရူပါဝစရ=အရူပဘုံ၌သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (အရူပတဏှာ၏ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော)	၂၅၄၊ ၂၉၄

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[အ]

အသင်္ခတ=အကြောင်းတရားလေးပါး
တို့သည် မပြုပြင်အပ်သောသဘော
(တရား) ၂၅၉၊ ၂၇၃

အသင်္ခတဓာတ်=အကြောင်းတရား
လေးပါးတို့သည် မပြုပြင်အပ်သော
သဘော ၂၆၁

အသာဒု=မသာယာဖွယ် (မကောင်း)
သော အရသာ ၂၅၈

အသေက္ခ= (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်ပြီး)
ကျင့်ပြီးပုဂ္ဂိုလ် (ရဟန္တာ) ၂၆၆

အဿု=မျက်ရည် ၂၉၉

[အာ-ဣ]

အာတပ=နေပူ ၂၅၆

အာမကန္တ=စိမ်းရွှေသောအနံ့ ၂၅၇

အာယတန=စိတ်စေတသိက်တို့ ဖြစ်ရာ
ဖြစ်ကြောင်း ၂၄၇၊ ၂၄၉၊ ၂၆၁၊ ၂၆၂

အာလောက=အလင်းရောင် ၂၅၆

အာသဝ= (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌)
ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်မိုက်မဲ
စေတတ်သောသဘော ၂၇၄

ဣတ္ထိန္ဒြေ=မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌
အစိုးရမှုသဘော ၂၆၁

[ဥ-ဩ]

ဥဒကသဒ္ဒ=ရေသံ (ရေစီးသံရေလှိုင်းသံ) ၂၅၆

ဥပါဒါန်=ပြင်းစွာစွဲလမ်းတတ်သော
(တရား) ၂၈၇

ဥပေက္ခိန္ဒြေ=လျစ်လျူရှုမှု၌ အစိုးတရ
ခံစားခြင်း ၂၅၄

ဩဃ= (သတ္တဝါတို့ကိုဝန်ဆင်းရဲ၌)
နှစ်မြုပ်စေတတ်သော ၂၈၀

ဩဒါတ=အဖြူ ၂၅၆

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[ဩ]

ဩရိမတီရ= (နိဗ္ဗာန်မှ တဘက်ကမ်း
ဖြစ်သော ငါ့၊ ငါ့ဟူသော စွဲလမ်းမှု
သက္ကာယ၌ အကျုံးဝင်သဖြင့်)
ဤမှာဘက်ကမ်း ၂၅၀၊ ၂၅၁၊ ၂၅၂၊ ၂၅၃

[က]

ကက္ခဠ=ခက်မာခြင်းသဘော ၂၅၈

ကဋ္ဌုက=အစပ် (အရသာ) ၂၅၈

ကသာဝ=အဖန် (အရသာ) ၂၅၈

ကာမာဝစရ=ကာမဘုံ၌သက်ဝင်၍
ဖြစ်သော (ကာမတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ
ကျင်လည်ရာဖြစ်သော) ၂၅၄

ကာမာဝစရ=ကာမတဏှာ၏ဖြစ်ရာ
ကျင်လည်ရာဖြစ်သော (ကာမဘုံ၌
သက်ဝင်၍ဖြစ်သော) ၂၉၄

ကာယဓာတ်=ကိုယ်အကြည်ဟူသော
သဘော ၂၅၃

ကာယဝိညာဏ်=ထိသိစိတ် ၂၅၄၊ ၂၅၅

ကာယာယတန=ထိသိစိတ် ကာယ
ဝိညာဏ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် ၂၄၇၊ ၂၄၉၊
၂၅၂၊ ၂၅၃၊ ၂၆၁

ကာယိန္ဒြေ=ထိမှု၌အစိုးရသော ကိုယ်
အကြည် ၂၅၃

ကာဠက=အမည်း (အနက်) ၂၅၆

ကိလေသာ=ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်
ညစ်နွမ်းစေတတ်သော ၂၆၄၊ ၂၈၉

ကုသိုလ်=အပြစ်မရှိမှု၍ ကောင်းကျိုး
ချမ်းသာကို ပေးတတ်သော ၂၆၂

ကုသိုလ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာ=အပြစ်မရှိမှု၍
ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်
သော ခံစားမှုအစု ၂၅၉

ကုသိုလ်မနာယတန=အပြစ်မရှိမှု၍
ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်
သောစိတ် ၂၅၃

အက္ခရာစဉ် [ခ] စာမျက်နှာ

ခန္ဓရသ=ပင်စည်အရသာ ၂၅၈
ခါရိက=ဆပ်ပြာအငန် ၂၅၈
ခေတ္တ=(ဖဿစသော နှာမိတရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ)လယ်မြေ ၂၅၀-၃

[ဂ-ဃ]

ဂန္ဓ=(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော ၂၇၈
ဂန္ဓာယတန=နံသိစိတ် 'ဃာနဝိညာဏ်' ဖြစ်ကြောင်းအနံ့ ၂၄၇၊ ၂၄၉၊ ၂၅၇၊ ၂၅၈၊ ၂၆၁

ဂရုက=လေးသောသဘော ၂၅၉
ဂိတသဒ္ဓ=သီချင်းသံ ၂၅၆
ဃာန=နှာခေါင်းအကြည် ၂၅၁
ဃာနဓာတ်=နှာခေါင်းအကြည် ဟူသော သဘော ၂၅၁
ဃာနဝိညာဏ်=နံသိစိတ် ၂၅၄၊ ၂၅၅
ဃာနာယတန=နံသိစိတ် 'ဃာနဝိညာဏ်' ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် ၂၄၇၊ ၂၄၉၊ ၂၅၁၊ ၂၆၁

ဃာနိန္ဒြေ=နံ့မှ၌ အစိုးရသော နှာခေါင်းအကြည် ၂၅၁

[စ-ဆ]

စက္ခာယတန=မြင်သိစိတ် 'စက္ခဝိညာဏ်' ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် ၂၄၇၊ ၂၄၉၊ ၂၆၁
စက္ခာ=မျက်စိအကြည် ၂၄၉
စက္ခာဓာတ်=မျက်စိအကြည် ဟူသော သဘော ၂၄၉
စက္ခာန္ဒြေ=မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် ၂၄၉
စက္ခဝိညာဏ်=မြင်သိစိတ် ၂၅၄၊ ၂၅၅
စတုရဏ=လေးမြောင့် ၂၅၆
ဆဋ္ဌသ=ခြောက်မြောင့် ၂၅၆
ဆာယာ=အရိပ် ၂၅၆

အက္ခရာစဉ် [င] စာမျက်နှာ

ငိဉ္စါ=လျှာအကြည် ၂၅၂
ငိဉ္စါဓာတ်=လျှာအကြည် ဟူသော သဘော ၂၅၂
ငိဉ္စါယတန=လျက်သိစိတ် 'ငိဉ္စါဝိညာဏ်' ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် ၂၄၇၊ ၂၄၉၊ ၂၅၂၊ ၂၆၁

ငိဉ္စါဝိညာဏ်=လျက်သိစိတ် ၂၅၄-၅
ငိဉ္စါန္ဒြေ=လျက်မှု၌ အစိုးရသော လျှာအကြည် ၂၅၂

[တ-ထ]

တစဂန္ဓ=အခေါက် (အခွံ) နံ့ ၂၅၇
တစရသ=အခေါက် (အခွံ) အရသာ ၂၅၈
တိတ္ထက=အခါး
တေဇောဓာတ်=မီးဟူသော သဘော (ရင့်ကျက်စေခြင်းသဘော) ၂၅၈
ထလ=အမြင်အမောက် ၂၅၆
ထူလ=အကြီး ၂၅၆

[ဖ]

ဖဿန=(နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့် ဖဿနမည်သော) သောတာပတ္တိမဂ် ၂၆၅၊ ၂၉၁

ဖိဃ=အရှည် ၂၅၆
ဒုက္ခ=ဆင်းရဲ၏ ၂၄၇၊ ၂၄၈
ဒုက္ခဝေဒနာ=ဆင်းရဲခံစားမှု ၂၅၅၊ ၂၅၄
ဒုက္ခသမ္ပယ=ဆင်းရဲသော အတွေ့ ၂၅၉
ဒုက္ခိန္ဒြေ=ကိုယ်ဆင်းရဲမှု၌ အစိုးတရ ခံစားခြင်း ၂၅၄
ဒုဂ္ဂန္ဓ=မကောင်းသော အလို မရှိအပ်သော အနံ့ ၂၅၇
ဒေါမနဿိန္ဒြေ=စိတ်မချမ်းသာမှု (စိတ်နှလုံး မသာယာမှု၌) အစိုးတရ ခံစားခြင်း ၂၅၄
ဒေါသ=ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု ၂၆၁
ဒွါရ=(ဖဿစသော နှာမိတရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း) တံခါး ၂၅၀-၃

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[ဓ-န]

ဓမ္မာယတန=သိမှုစိတ်ဖြစ်ကြောင်း ၂၄၇၊ ၂၄၉

ဓမ္မာယတန=သိမှုစိတ် ဖြစ်ရာဖြစ်ကြောင်း ၂၅၉

ဓမ္မာယတန=သိမှုစိတ်ဖြစ်ကြောင်း သဘာဝ ၂၆၁

ဓူမ=အခိုး ၂၅၆

နယန=(လမ်းခရီး ညီညွတ်သည်, မညီညွတ်သည်ကိုပြလျက် အတ္တဘောကို ပင်) ဆောင်တတ်သော သဘော ၂၅၀-၃

နိဂ္ဂေါသ သဒ္ဓ=သတ္တဝါတို့၏ ကြွေးကြော်သံ ၂၅၆

နိန္ဒ=အနိမ့်အရှိုင်း ၂၅၆

နိယျာနိက=ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက် စေတတ်သော တရား ၂၉၅

နီလ=အညို ၂၅၆

နီဝရဏ=ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရားတို့ကို ပိတ်ပင်တားဆီးတတ်သော ၂၈၀

နေတ္ထ=(လမ်းခရီး ညီညွတ်သည်, မညီညွတ်သည်ကိုပြလျက် အတ္တဘောကို) ဆောင်တတ်သောသဘော ၂၅၀-၃

[ပ]

ပဏဝသဒ္ဓ=ထက်စည်သံ ၂၅၆

ပဏ္ဍရ=ဖြူစင်ခြင်းသဘော ၂၅၀-၃

ပတ္တဂန္ဓ=အရွက်နံ့ ၂၅၇

ပတ္တရသ=အရွက်အရသာ ၂၅၈

ပထဝီဓာတ်=မြေဟူသောသဘော (ခက်မာခြင်းသဘော) ၂၅၈

ပရာမာသ=မှားသောအားဖြင့်သုံးသပ်မှု ၂၅၂

ပရိတ္တ=နည်းပါးသော တန်းခိုး အာနုဘော်ရှိသော(ကာမတရား) ၂၆၇

ပရိမဏ္ဍလ=(ကြက်ဥသဏ္ဍာန်)အလုံး ၂၅၆

ပရိယာပန=သုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျုံးဝင်သော ၂၉၄

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[ပ-ဖ]

ပသာဒ=မဟာဘုတ် ၄-ပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ ၂၄၉၊ ၂၅၀-၂

ပါဏိသဒ္ဓ=လက်သံ(လက်ခုတ်တီးသံ) ၂၅၆

ပီတက=အရွှေ(အဝါနု) ၂၅၆

ပုပ္ဖဂန္ဓ=အပွင့်နံ့ ၂၅၇

ပုပ္ဖရသ=အပွင့်အရသာ ၂၅၈

ပုရိသိန္ဒြေ=ယောက်ျား(အထီးအဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှုသဘော ၂၆၁

ဖလရသ=အသီးအရသာ ၂၅၈

ဖလဂန္ဓ=အသီးအနံ့ ၂၅၇

ဖရသ=ကြမ်းတမ်းခြင်းသဘော ၂၅၉

ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်=အတူသဘော ၂၅၉

ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန=တိသိစိတ် 'ကာယ-ဝိညာဏ်'ဖြစ်ကြောင်း အတူ ၂၄၇၊ ၂၄၉၊ ၂၅၈၊ ၂၅၉၊ ၂၆၁

[ဘ-ဗ]

ဘာဝနာ=(သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီး သော နိဗ္ဗာန်ကို တဖန်ထပ်၍ မြင်သဖြင့် ဘာဝနာ မည်သော)အထက် မဂ်၃-ပါး ၂၆၅၊ ၂၆၂

ဘေရိသဒ္ဓ=စည်ကြီးသံ ၂၅၆

မဉ္ဇိဋ္ဌက=အမောင်း(နီညိုရောင်) ၂၅၆

မဏိ=ပတ္တမြား ၂၅၆

မရုရ=အချိုအမြိန် ၂၅၈

မနာယတန=သိမှုစိတ်ဖြစ်ရာ ၂၄၇၊ ၂၄၉၊ ၂၅၇၊ ၂၆၁

မနုဿသဒ္ဓ=လူသံ ၂၅၆

မနောဓာတ်=(အာရုံငါးပါးကို)သိကာမျှ သဘော ၂၅၄

မနောဝိညာဏ်=ကြံသိစိတ် ၂၅၄

မနောဝိညာဏဓာတ်=(အာရုံ ၆-ပါးကို) အယူးသိမှုသဘော ၂၅၄

ပဟိကာ=ဆီးနှင်း ၂၅၆

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[မ]

မိစ္ဆတ္တနိယတ=ဖောက်ပြန်သော သဘော
 ရှိ၍ စုတိ၏ အခြားမဲ့၌(အပါယ်ငဲ့၌)
 အကျိုးပေးမြဲသောတရား ၂၆၇
 မုတ္တ=ပုလဲ ၂၅၆
 မုဒိဂံသဒ္ဓ=မုရိုးစည်သံ ၂၅၆
 မုဒုက=နူးညံ့ခြင်းသဘော ၂၅၈
 မူလဂန္ဓ=အမြစ်နံ့ ၂၅၇
 မူလရသ=အမြစ်အရသာ ၂၅၈
 မောဟ=အမှန်သဘောကိုမသိမှု ၂၆၁

[ယ-၇]

ယောဂ=(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌)
 ယှဉ်စေတတ်သော(တရား) ၂၈၀
 ဇဇ=မြူ ၂၅၆
 ရသာယတန=လျက်သိစိတ် 'ဇိဝှါ
 ဝိညာဏ်'ဖြစ်ကြောင်း အရသာ
 (ရသာရုံ) ၂၄၇၊ ၂၄၉၊ ၂၅၈၊ ၂၆၁
 ရသာ=အတို ၂၅၆
 ရာဂ=တပ်မက်မှု ၂၆၁
 ရူပါယတန=မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်'
 ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါရုံ' ၂၄၇၊
 ၂၄၉၊ ၂၅၆၊ ၂၆၁

ရူပါရုံ=အဆင်းအရောင် ၂၅၅
 ရူပါဝစရ=ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော
 (ရူပတဏှာ၏ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာ
 ဖြစ်သော) ၂၅၄၊ ၂၉၄

[လ]

လမ္ဗိလ=စူးရှသောအချဉ် ၂၅၈
 လဟုက=ပေါသောသဘော ၂၅၉
 လောက=ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော
 သဘော ၂၅၀-၃
 လောကီယ=လောက၌ အကျိုးဝင်သော
 တရား ၂၇၃

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[လ-၀]

လောကုတ္တရာ=လောကမှ ထွက်မြောက်
 သော တရား ၂၇၃
 လောဏိက=ဆား အငန် ၂၅၈
 လောဟိတက=အနီ ၂၅၆
 ဝဇ္ဇ=လှည်းဘီးသဏ္ဍာန်(အဝန်းအဝိုင်း) ၂၅၆
 ဝတ္ထု=(ဖဿ စသော နာမ်တရားတို့၏)
 မှီရာ တည်ရာ ၂၅၀-၃
 ဝါတသဒ္ဓ=လေသံ(လေတိုက်သော
 အသံ) ၂၅၆
 ဝါဒိတသဒ္ဓ=တီးမှုတ်သံ ၂၅၆
 ဝါယောဓာတ်=လေဟူသောသဘော
 (ထောက်ကန်လှုပ်ရှားခြင်းသဘော) ၂၅၈
 ဝိပရိဏာမဓမ္မ=ဖောက်ပြန်သောသဘော
 ရှိ၏ ၂၄၇၊ ၂၄၈
 ဝိပါက်=ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏အကျိုး ၂၆၃
 ဝိဿဂန္ဓ=အညှိနံ့ ၂၅၇
 ဝေဒနာက္ခန္ဓာ=ခံစားမှုအစု ၂၅၉
 ဝေဠုရိယ=ဝါးအဆင်းရှိသော ကြောင်
 မျက်ရွဲ(မြ) ၂၅၆

[သ]

သဉ္ဇတ္တရ=မိမိထက်လွန်မြတ်သော တရား
 ရှိသည့်(တရား) ၂၉၅
 သခံ=ခရုသင်း ၂၅၆
 သခံတ=(ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ
 အကြောင်းတရားလေးပါးတို့သည်)
 ပြုပြင်စီမံအပ်သောဟု ၂၇၃
 သခံသဒ္ဓ=ခရုသင်းသံ ၂၅၆
 သခါရက္ခန္ဓာ=ပြုပြင်စီမံမှုအစု ၂၅၉၊ ၂၆၀
 သညာက္ခန္ဓာ=မှတ်သားမှုအစု ၂၅၉၊ ၂၆၀
 သဏှာ=သိမ်မွေ့ခြင်းသဘော ၂၅၉
 သဒ္ဓါယတန=ကြားသိစိတ် 'သောတ
 ဝိညာဏ်'ဖြစ်ကြောင်း အသံ
 (သဒ္ဓါရုံ) ၂၄၇၊ ၂၄၉၊ ၂၅၇၊ ၂၆၁

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[သ]	
သနိဒဿန=မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း)နှင့်တကွဖြစ်သော (မြင်အပ်သော)	၂၅၅၊ ၂၅၆
သန္နိသာတသဒ္ဒ=မိုးချုန်းသံ၊ ငလျင် တော်လည်းသံ စသော သဘာဝ (ဓာတ်)တို့၏ အချင်းချင်း ထိခိုက် သော အသံ	၂၅၆
သပ္ပဋိဆ=ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း)နှင့်တကွဖြစ်သော	၂၅၀၊ ၂၅၁၊ ၂၅၂၊ ၂၅၅၊ ၂၅၆၊ ၂၅၇-၉၊ ၂၇၃
သမုဒ္ဒ=(ရူပါရုံကို မြင်မှု၌ မရောင့်ရဲ ပြည့်နိုင်ခဲ့သော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ	၂၅၀
သမ္ပတ္တနိယတ=ဖောက်ပြန်သော သဘောမရှိမှု၍ မိမိ၏အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသောတရား	၂၆၈၊ ၂၉၅
သမ္ပသဒ္ဒ=မောင်းကြေးနင်းခွက်ခွင်းသံ	၂၅၆
သရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း(ရာဂစသော ကိလေသာ)ရှိသောတရား	၂၆၂
သရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း(ရာဂစသော ကိလေသာ)ရှိသော အာယတန	၂၉၅
သာဒု=သာယာဖွယ်(ကောင်းသော) အရသာ	၂၅၇
သာရဂန္ဓ=အနှစ်နံ့	၂၅၇
သုခဝေဒနာ=ချမ်းသာခံစားမှု	၂၅၄၊ ၂၅၅
သုခသမ္ပဿ=ချမ်းသာသောအတွေ့	၂၅၉

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[သ-ဟ]	
သုခိန္ဒြေ=ကိုယ်ချမ်းသာမှု၌ အစိုးတရ ခံစားခြင်း	၂၅၄
သုဂန္ဓ=ကောင်းသော အလို ရှိအပ်သော အနံ့	၂၅၇
သုညဂါမ=(စက္ခုဒွါရစသည်၌ဖြစ်သော စိတ်အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြား ပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သည်းသောရှာ	၂၅၀၊ ၁၀၂
သေက္ခ= (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲပုဂ္ဂိုလ်	၂၆၆
သောတ=ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည်	၂၅၀
သောတဓာတ်=နားအကြည်ဟူသော သဘော	၂၅၀
သောတဝိညာဏ်=ကြားသိစိတ်	၂၅၄၊ ၂၅၅
သောတာယတန=ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်'ဖြစ်ရာ နားအကြည်(သဒ္ဓါရုံ)	၂၄၇၊ ၂၄၉၊ ၂၅၀၊ ၂၆၁
သောတိန္ဒြေ=ကြားမှု၌အစိုးရသော နားအကြည်	၂၅၀
သောမနဿိန္ဒြေ=စိတ်ချမ်းသာမှု၌ အစိုးတရခံစားခြင်း	၂၅၄
သောဠသံသ=တဆယ့်ခြောက်မြောက်	၂၅၆
သံယောဇဉ်=(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ် ဆင်းရဲ၌)ယှဉ်စေတတ်သော	၂၇၆
ဟရိ=အဝါရင့်	၂၅၆
ဟရိဝဏ္ဏ=အစိမ်းရင့်ရောင်	၂၅၆

ဓာတုဝိဘင်းပါဠိတော် မြန်မာပြန် အဘိဓမ္မာဝေါဟာရများ

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[အ]

အကုသိုလ်ဓာတ်=အပြစ်ရှိ၍ မကောင်း
ကျိုးဆင်းရဲကို ဖော်တတ်သော
သဘော ၃၂၁

အကုသိုလ်ဝေဒနာက္ခန္ဓာ=အပြစ်နှင့်
တကွဖြစ်၍ မကောင်းကျိုးဆင်းရဲကို
ပေးတတ်သော ခံစားမှုအစု ၃၁၇

အဂ္ဂိသန္တာပ=မီးလျှံ မီးကျိုးခဲအပူ ၃၀၂

အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရီဝါတ=ကိုယ်အင်္ဂါ
ကြီးငယ်သို့ လျှောက်သောစေ ၃၀၃

အသ=ထိခိုက်၍မရသောသဘော ၃၀၄၊ ၃၀၅

အသဂတ=ထိခိုက်၍မရသော သဘော
အဖြစ်သို့ရောက်၏ ၃၀၄၊ ၃၀၅

အဇ္ဈတ္တ=အတွင်းသန္တာန်၌ဖြစ်၏ ၂၉၇၊ ၃၀၅

အညာဏ=မသိခြင်းသဘော ၃၀၇

အဋ္ဌိ=အရိုး ၂၉၈

အဋ္ဌိမိဉ္ဇ=ရိုးတွင်းခြင်ဆီ ၂၉၈

အဒိဿန=အမှန်တရားကို မမြင်ခြင်း
သဘော ၃၀၇

အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ=ဆင်းရဲလည်း
မဟုတ် ချမ်းသာလည်းမဟုတ်သော
ခံစားမှု ၃၀၇

အဓိမတ္တဝါတ=လေပြင်း(လေကြမ်း) ၃၀၃

အဓောဂမဝါတ =အောက်သို့ စုန်သော
လေ ၃၀၃

အနတ္တမနတာ စိတ္တဿ=စိတ်၏ မိမိ
ပကတိစိတ် မဟုတ်သည်၏အဖြစ် ၃၀၉

အနန္တဗောဓ= (အမှန်တရားအား)
လျော်စွာမသိတတ်သောသဘော ၃၀၇

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[အ]

အနဘိသမယ=(အမှန်တရားကို
ထိုးထွင်း၍မသိတတ်သောသဘော ၃၀၇
အနိဒဿန=မြင်အပ်သောသဘောမရှိ ၃၁၃၊
၃၁၄၊ ၃၁၅၊ ၃၁၇၊
၃၁၈၊ ၃၁၉၊ ၃၂၅

အနိယတ=မိစ္ဆတ္တနိယတ၊ သမ္မတ္တ-
နိယတ အခြင်းအရာအားဖြင့်
အကျိုးပေးမမြဲကုန် ၃၂၈

အနုပါဒိတ္ထ=ခန္ဓာကိုယ်ကိုစွဲ၍မဖြစ် ၂၉၉-၃၀၅

အနုပ္ပန္န=ဥပါဒ်၊ ဌီ၊ ဘင်၊ ခဏသုံးပါးသို့
ရောက်ပြီးလည်းမဟုတ်မူ၍
ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်ချေ ၃၃၀

အန္တ=အူမ ၂၉၈

အန္တဂုဏ=အူသိမ် ၂၉၈

အပစ္စက္ခကမ္မ(အမှန်တရားကို)
မျက်မှောက်မပြုတတ်သောသဘော ၃၀၇

အပစ္စဝေက္ခဏ=မဆင်ခြင်တတ်သော
သဘော ၃၀၇

အပရိယောဂါဟန=(အမှန်တရားကို)
သက်ဝင်၍မယူတတ်သောသဘော ၃၀၇

အပ္ပစ္စယ=ကံ၊ ဓိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ
အကြောင်းတရားလေးပါး
ထို့ကြောင့် မဖြစ်ချေ ၃၃၅

အပ္ပဋိဗ= ထိပါးတတ်သောသဘော
မရှိချေ ၃၁၇၊ ၃၁၉

အပ္ပဋိဝေဓ=(သစ္စာ၄ ပါးအမှတ်တရားကို)
ထိုးထွင်း၍မသိခြင်းသဘော ၃၀၇

အပ္ပနာ = အာရုံသို့မြဲမြံစွာရောက်မှု ၃၀၈၊ ၃၁၁

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[အ]

အဗဒ္ဒသည်းခြေ=တကိုယ်လုံး ပြန်နဲ့
 နေသော သွေး၌ရှိသော အဝါရည် ၂၉၉

အဗျာကတဓာတ်=ကုသိုလ်, အကုသိုလ်
 အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သောသဘော ၃၂၁

အဗျာကတဝေဒနာက္ခန္ဓာ=ကုသိုလ်,
 အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့်မဟောအပ်သော
 ခံစားမှုအစု ၃၁၇

အဗျာပါဒဓာတ်=မပျက်စီးစေလိုမှု
 သဘော ၃၀၈၊ ၃၁၀၊ ၃၁၁

အယ=သံ ၂၉၈

အရဇဝါတ=မြူမပါသောလေ ၃၀၃

အရုဏဓာတ်=ငိုကြွေးကြောင်း
 (ရာဂစသော ကိလေသာ)မရှိသော
 သဘော ၃၂၁

အဝိဇ္ဇာ=သိအပ်သည်ကို မသိခြင်း
 (သစ္စာ ၄-ပါးကို မသိခြင်း)သဘော ၃၀၇

အဝိဇ္ဇာဓာတ်=အမှန်ကိုမသိမှု သဘော ၃၀၆၊
 ၃၀၇၊ ၃၀၈

အဝိဇ္ဇာနုသယ=အစဉ် ကိန်းဝပ်
 တတ်သော မသိမှုသဘော ၃၀၇-၈

အဝိဇ္ဇာပရိယုဇ္ဈာန=မသိမှု'အဝိဇ္ဇာ'တို့
 ထကြွ သောင်းကျန်း နှိပ်စက်ခြင်း
 သဘော ၃၀၈

အဝိဇ္ဇာယောဂ=(ဝဋ်ဆင်းရဲ၌)တူယ်ကပ်
 ပူးယှဉ်စေတတ်သော မသိမှုသဘော ၃၀၅

အဝိဇ္ဇာလင်္ဂီ=တံခါးကျည်(မင်းတုတ်)
 နှင့်တူသော မသိမှုသဘော ၃၀၈

အဝိဇ္ဇာသ=(ဝဋ်ဆင်းရဲ၌)နှစ်မြုပ်စေ
 တတ်သော မသိမှုသဘော ၃၀၇

အဝိဟိံသဓာတ်=မနှိပ်စက် မညှဉ်းခဲ
 လိုမှုသဘော ၃၀၈၊ ၃၁၀

အသံဂါဟန=(အနိစ္စ စသည်ဖြင့်)မယူ
 တတ်သောသဘော ၃၀၇

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[အ-အာ]

အသင်္ခတ=ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ
 အကြောင်းတရားလေးပါးတို့သည်
 ပြုပြင်စီမံအပ်သောတရားမဟုတ်ချေ ၃၃၅

အသင်္ခတဓာတ်=မပြုပြင်အပ်သော
 သဘော ၃၁၇၊ ၃၁၉

အသမ္ပဗည=ကောင်းစွာအပြားအားဖြင့်
 (ခွဲခွဲခြားခြား)မသိတတ်သော
 သဘော ၃၀၇

အသမ္ပုဋ္ဌမံသလောဟိတ=အသား
 အသွေးတို့နှင့် တွေ့ထိ၍ မရသော
 သဘော(ဟင်းလင်း)ဖြစ်၏ ၃၀၄၊ ၃၀၅

အသမ္မောဓ=(အနိစ္စ စသည်ဖြင့်)မသိ
 တတ်သော သဘော(မှားယွင်းစွာ
 သိတတ်သော သဘော) ၃၀၇

အသိတ=စားအပ်သော ၃၀၁

အသုဇ္ဈေပ=ကောင်းမွန် ပြည့်စုံစွာ
 မပြောဆိုနိုင်ခြင်း ၃၀၉

အဿာသ=ဝင်သက်လေ ၃၀၃

အာကာသ=ရေးခြစ်၍ မရအပ်, မထိ
 အပ်သောသဘော(ကောင်းကင်) ၂၉၇၊
 ၃၀၄၊ ၃၀၅

အာကာသဂတ=ရေးခြစ်၍ မရအပ်,
 မတွေ့ထိအပ်သော(ကောင်းကင်)
 သဘောသို့ ရောက်၏ ၃၀၄၊ ၃၀၅

အာဃာတ=ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု ၃၀၉

အာပေါ=အရည် ၂၉၉၊ ၃၀၀

အာပေါဂတ=အရည်သဘောသို့
 ရောက်၏ ၂၉၉၊ ၃၀၀

အာပေါဓာတ်=ဖွဲ့စည်းမှု ယိုစီးမှုသဘော
 ဖြစ်သော ရေဓာတ် ၂၉၇

အာဗန္ဓန=ဖွဲ့စည်းမှု ၂၉၇၊ ၂၉၉

အာသဝ=(သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌)
 ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ်
 မိုက်မဲစေတတ်သော သဘော ၃၁၆

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ဣ-ဥ-ဩ]	
ဣတ္ထိန္ဒြေ=မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌	
အစိုးရမှု	၃၁၈
ဣန္ဒြိ=မိုးကြိုးလောင်မီး	၃၀၂
ဥက္ကဝါတ=လေပူ	၃၀၃
ဥတ္တရဝါတ=မြောက်လေ	၃၀၃
ဥဒရိယ=အစာသစ်	၂၉၈
ဥဒ္ဓင်္ဂမဝါတ=အထက်သို့ ဆန်သောလေ	၃၀၃
ဥပါဒါန်=ပြင်းစွာကပ်ပြိုင်လမ်းမှု	
သဘော	၃၅၀
ဥပါဒိဏ္ဍ=ခန္ဓာကိုယ်ကိုစွဲ၍ ဖြစ်၏	၂၉၈၊ ၃၀၅
ဥပေက္ခာဓာတ်=လျစ်လျူရှုမှု (အလယ်	
အလတ် ခံစားမှု) သဘော	၃၀၆-၇
ဥပ္ပါဒိနော=မချွတ်ကေန် ဖြစ်လတ္တံ့	
ဖြစ်ကုန်၏	၃၃၀
ဥပ္ပါဒိ=နောင်ကာလ၌ မချွတ်ကေန်	
ဖြစ်လတ္တံ့ သဘောရှိသောတရား	
(ဝိပါက်တရားများ)	၃၃၀
ဥပ္ပန္န=ဖြစ်ဆဲ	၃၃၀
ဥပ္ပန္န=ဥပါဒိ ငြိ၊ ဘင် ခဏသုံးပါးသို့	
ရောက်၏	၃၃၀
ဥပ္ပလကဝါတ=နှလုံးသားကို	
ဆွဲထုတ်သောလေ	၃၃၀
ဥဿမ=ပြင်းထန်ကြမ်းတမ်းသော	
အပူငွေ့	၃၀၁၊ ၃၀၂
ဥဿမဂတ=ပြင်းထန်ကြမ်းတမ်းသော	
အပူငွေ့အဖြစ်သို့ ရောက်၏	၃၀၁-၂
ဥဿာ=အပူငွေ့	၃၀၁၊ ၃၀၂
ဥဿာဂတ=အပူငွေ့အဖြစ်သို့	
ရောက်၏	၃၀၁၊ ၃၀၂
ဩဇာ=(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌)	
နှစ်မြုပ်စေတတ်သော သဘော	၃၄၃

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[က]	
ကက္ခဠ=ခက်မာမှုသဘော	
	၂၉၇၊ ၂၉၈၊ ၂၉၉၊ ၃၀၅
ကက္ခဠဘာဝ=ခက်မာသော	
သဘော	၂၉၈၊ ၂၉၉
ကက္ခဠတ္တ=ခက်မာသည်၏အဖြစ်	၂၉၈၊ ၂၉၉
ကဋ္ဌလ=အိုးခြမ်းကွဲ	၂၉၉
ကဋ္ဌ=သစ်သား	၂၉၉
ကဋ္ဌဂ္ဂိ=ထင်းမီး	၃၀၂
ကဋ္ဌသန္နိစယသန္တာပ=ထင်းပုံ၌	
ဖြစ်သောအပူ	၃၀၂
ကဏ္ဍစိဒ္ဓန္တ=နားပေါက်	၃၀၄
ကဗ္ဗိကာရအာဟာရ=အလုတ်အလွေး	
ပြုအပ်သော အစားအစာ	၃၁၈
ကရိသ=အစာဟောင်း (ကျင်ကြီး)	၂၉၈
ကရုဏာ=သနားကြင်နာမှု	၃၁၁
ကရုဏာ စေတောဝိမုတ္တိ=နိပ်စက်	
ညှဉ်းဆဲလိမ့်သဘောမှ စိတ်ကို	
ထွက်မြောက်စေသော ကရုဏာ	၃၁၁
ကရုဏာယနာ=သနားကြင်နာပုံ	
အခြင်းအရာ	၃၁၁
ကရုဏာယိတတ္ထ=သနားကြင်နာ	
တတ်သူ၏ အဖြစ်	၃၁၁
ကာမဓာတ်=ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၌	
လိုချင်တပ်မက်မှုသဘော	၃၀၈
ကာယဓာတ်=(ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို)	
တွေ့ထိမှုသဘော	၃၁၂၊ ၃၁၅၊ ၃၂၀
ကာယဝိညာဏဓာတ်=ထိသိစိတ်	
သဘာဝ	၃၀၅၊ ၃၁၂၊ ၃၁၆၊ ၃၁၉၊ ၃၂၀
ကာယသမ္ပဿဇာ အသာတ=ကိုယ်၌	
တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော	
မသာယာမှု	၃၀၆
ကာယသမ္ပဿဇာ ဒုက္ခဝေဒနာ=ကိုယ်၌	
တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု	၃၀၆

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[က]	
ကာယသမ္ဘယဇာ သုခဝေဒနာ=ကိုယ်၌	
တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော	
ချမ်းသာခံစားမှု	၃၀၆
ကာယိကအသာတ=ကိုယ်၌ဖြစ်သော	
မသာယာမှု	၃၀၆
ကာယိကသာတ=ကိုယ်၌ဖြစ်သော	
သာယာမှု	၃၀၆
ကာယိကသုခ=ကိုယ်၌ဖြစ်သော	
ချမ်းသာခံစားမှု	၃၀၆
ကာဠဝါတ=လေမည်း (လေမုန်တိုင်း)	၃၀၃
ကိလေသာ=သတ္တဝါတို့ကို ပူပန်စေတတ်၊	
နှိပ်စက်တတ်၊ ညစ်နွမ်းစေတတ်	
သော သဘော	၃၅၂
ကိလောမက=အမှေး	၂၉၈
ကုစ္ဆိသယဝါတ=ဝမ်း၌တည်သောလေ	၄၀၃
ကုဠနာ=အမျက်ထွက်ပုံ အခြင်းအရာ	၃၀၉
ကုဠိတတ္ထ=အမျက်ထွက်တတ်သူ၏	
အဖြစ်	၃၀၉
ကုသလဓမ္မ=အပြစ်မရှိမှု၍	
ကောင်းကျိုးပေးတတ်သောတရား	၃၁၀
ကုသိုလ်ဇာတ်=အပြစ်မရှိမှု၍	
ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်	
သော ဘဘော	၃၂၁
ကုသိုလ်ဝေဒနာကွနာ=အပြစ်မရှိမှု၍	
ကောင်းကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်	
သော ခံစားမှုအစု	၃၁၇
ကေသာ=ဆံပင်	၂၉၈
ကောဠာသယဝါတ=အူ၌တည်သောလေ	
	၃၀၃
ကောဓ=အမျက်ထွက်ခြင်း	၃၀၉
ကောမ=စိတ်ဆိုးခြင်း (အမျက်ထွက်ခြင်း)	
	၃၀၉

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[ခ-ဂ]	
ခန္ဓရသ=ပင်စည်ရည်	၃၀၀
ခရိုဂတ=အတွေ့ကြမ်း၏	၂၉၇၊ ၉
ခါရိတ=ခဲအပ် (ကိုက်စားအပ်)သော	၃၀၁
ခိရ=နို့ရည်	၃၀၀
ခုရကဝါတ=သင်ရန်းခါးကဲ့သို့ နှလုံး	
သားကို ခွဲသောလေ (လေသင်ရန်း)	၃၀၃
ခေဠော=တံထွေး	၂၉၉
ဂန္ဓ=(သတ္တဝါတို့ကို သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ၌	
စုတ်ပဋိသန္ဓေ၏အစွမ်းဖြင့်) ဆက်စပ်	
ထိုးဖွဲ့တတ်သောသဘော	၃၄၁
ဂန္ဓဓာတ်=အနံ့သဘော	၃၁၂၊ ၃၁၄၊ ၃၂၀
ဂေါမယဂ္ဂိ=နှားချေးမီး	၃၀၂
[ဆ-စ]	
ဆာနဓာတ်=နံ့မူသဘော	၃၁၂၊ ၃၁၄၊ ၃၂၀
ဆာနဝိညာဏ=နံ့သိစိတ်	၃၁၉၊ ၃၂၀
ဆာနဝိညာဏဓာတ်=နံ့သိစိတ်သဘော	
	၃၀၅၊ ၃၁၂၊ ၃၁၄၊ ၃၁၆
စက္ခုဓာတ်=မြင်မှုသဘော	၃၁၁၊ ၃၁၂၊ ၃၂၀
စက္ခုဝိညာဏဓာတ်=မြင်သိစိတ်သဘော	
	၃၀၅၊ ၃၁၂၊ ၃၁၃၊ ၃၁၄၊ ၃၂၀
စဏ္ဍိက္က=ကြမ်းတမ်းသည်၏အဖြစ်	၃၀၉
စဝနတာ=ရွေ့လျောသောအခြင်းအရာ	၃၆၂
စိတ္တ=ဆန်းကြယ်စွာကြည့်မှုသဘော	၃၁၃၊
	၃၁၄၊ ၃၁၅၊ ၃၁၆၊ ၃၁၇
စိတ္တဿဗျာပတ္တိ=စိတ်၏ပေးပို့ပြန်ခြင်း	၃၀၉
စေတသိက အသာတ=စိတ်၌ဖြစ်သော	
(စိတ်၌မရှိ၍ဖြစ်သော) မသာယာမှု	၃၀၆
စေတသိကဒုက္ခ=စိတ်၌ဖြစ်သော	
ဆင်းရဲမှု	၃၀၆
စေတသိကနေဝသာတ နာသာတ=စိတ်၌	
ဖြစ်သော သာယာခြင်းလည်းမဟုတ်	
မသာယာခြင်းလည်း မဟုတ်သော	
ခံစားမှု	၃၀၇

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[စ-ဇ]	
စေတသိကသာတ=စိတ်၌ဖြစ်သော	
သာယာမှု	၃၀၆
စေတသိကသုခ=စိတ်၌ဖြစ်သော	
ချမ်းသာမှု	၃၀၆
စေတသောအဘိနိရောပနာ=စိတ်ကို	
အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်ပေးမှု	၃၁၈၊ ၃၁၁
စေတောသမ္ပဿဇာအသာတ =စိတ်၌	
ဖြစ်သောတွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော	
မသာယာမှု	၃၀၆၊ ၃၀၇
စေတောသမ္ပဿဇာဒုက္ခဝေဒနာ=စိတ်၌	
ဖြစ်သော တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော	
ဆင်းရဲခံစားမှု	၃၀၆၊ ၃၀၇
စေတောသမ္ပဿဇာသာတ=စိတ်၌တွေ့ထိ	
မှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာမှု	၃၀၆
စေတောသမ္ပဿဇာသုခဝေဒနာ=စိတ်၌	
တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ချမ်းသာ	
ခံစားမှု	၃၀၆
ဇာတရူပ=ရွှေ	၂၉၉
ဇီရဏတေဇာ=ဆံပင်ဖြူခြင်း၊ အရေတုန့်	
လိပ်ခြင်း၊ အိုမင်းရင့်ရော်ခြင်းကို ဖြစ်စေ	
သော အပူဓာတ်	၃၀၁
ဇီရိယတိ=ဆွေးမြေ့ရင့်ရော်၏	၃၀၁
ဇိဝှါဓာတ်=လျက်မှုသဘော	၃၁၂၊ ၃၁၅၊ ၃၂၀
ဇိဝှါဂိညာဏဓာတ်=လျက်သိစိတ်သဘော	၃၀၅၊ ၃၁၂၊ ၃၁၅၊ ၃၁၆၊ ၃၁၉၊ ၃၂၀

[တ]

တက္က=ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့နှင့်စပ်သော	
ကြံစည်မှု	၃၀၈
တက္က=ပျက်စီးစေလိုမှုနှင့် စပ်သော	
ကြံစည်မှု	၃၀၉
တစ=အရေ	၂၉၈
တစရသ=အခေါက်ရည်	၃၀၀

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[တ-ထ-ဒ]	
တာလဝဏ္ဏဝါတ=ထန်းရွက်ယပ်လေ	၃၀၃
တိဏ=မြက်	၂၉၉
တိဏဂို-မြက်မီး	၃၀၂
တိဏသန္နိစယသန္တာပ=မြက်ပုံ၌ဖြစ်သော	
အပူ	၃၀၂
တိပု=ခဲဖြူ (သလုံဖြူ၊ သလုံစင်၊ ခဲမဖြူ၊ ဘင်)	၂၉၈
တေဇော=လောင်ကျွမ်းရင့်ကျက်	
စေသော သဘော	၃၀၁၊ ၃၀၂
တေဇောဂတ=လောင်ကျွမ်းရင့်ကျက်	
စေခြင်းသဘောသို့ ရောက်၏	၃၀၁၊ ၃၀၂
တေဇောဓာတ်=ရင့်ကျက်စေမှု	
သဘောဖြစ်သော မီးဓာတ်	၂၉၇
တေလ=ဆီ	၃၀၀
ထုသဂို=ဖွဲ့မီး	၃၀၂
ဒက္ခိဏဝါတ=တောင်လေ	၃၀၃
ဒဓိ=နို့ ဓမ်း (နို့ ချဉ်)	၃၀၀
ဒန္တာ=သွား	၂၉၈
ဒဟဂေဇော=ကယောင်ကတမ်း	
မြည်တမ်းကာ မူးမေ့လောက်အောင်	
ဖြစ်စေသော ပြင်းထန်သော	
အပူဓာတ်	၃၀၁
ဒုက္ခဓာတ်=ဆင်းရဲမှုသဘော	၃၀၅၊ ၃၀၆
ဒုမ္မေဇ္ဈ= (စိတ်၏)ဖြူစင်သန့်ရှင်းမှုကို	
ဖျက်ဆီးကြောင်းသဘော	၃၀၇
ဒုဿနာ=ဖျက်ဆီးပြစ်မှားပုံ	
အခြင်းအရာ	၃၀၉
ဒုဿိတတ္တ=ဖျက်ဆီးပြစ်မှား	
တတ်သူ၏အဖြစ်	၃၀၉
ဒေါမနဿဓာတ်=နှလုံးမသာယာမှု	
(စိတ်မချမ်းသာမှု)သဘော	၃၀၆
ဒေါသ=ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘော	၃၀၉
ဒေါသက္ခယ=ဒေါသကုန်ခြင်းသဘော	၃၁၉

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[ဓ]

ဓညသန္နိစယသန္တာပ=စပါးပုံ၌ဖြစ်သော
 အပူ(စပါးငွေ) ၃၀၂
 ဓမ္မဓာတ်=ကြံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း
 သိမ်မွေ့သော တရားသဘော ၃၁၂၊ ၃၁၇၊ ၃၂၀
 ဓမ္မာယတန=ကြံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း
 ၃၁၇၊ ၃၁၈၊ ၃၁၉
 ဓာတုဝိဘင်း=မိမိ၏သဘောကို
 ဆောင်ထားမှု 'ဓာတ်' တို့ကို ဝေဘန်၍
 ပြသော ဝိဘင်း ၂၉၇

[န-ပ]

နခါ=ခြေသည်း လက်သည်း ၂၉၈
 နဝနိတ=ဆီဥ ၃၀၀
 နာသစ္စိဒ္ဓ=နာခေါင်းပေါက် ၃၀၄
 နိယတ=မြဲသော၊ မြဲခြင်း ၃၂၈
 နိယျာနိက=ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်
 စေတတ်သောတရား ၃၅၈
 နိဝရဏ=(ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်တို့ကို)
 ပိတ်ပင်တားဆီးတတ်သောသဘော ၃၄၃
 နေက္ခမ္မဓာတ်=ကာမဂုဏ် ငါးပါးတို့မှ
 ထွက်မြောက်လိုမှုသဘော ၃၀၈၊ ၃၁၀
 နှာရ=အကြော ၂၉၈
 ပကောပ=လွန်စွာစိတ်ဆိုခြင်း
 (လွန်စွာအမျက်ထွက်ခြင်း) ၃၀၉
 ပက္ခဝါတ=အတောင်ခတ်လေ ၃၀၃
 ပဋ္ဌရဏ=ယိုစီးမှု ၂၉၇၊ ၂၉၉
 ပစ္စတ္တ=ကိုယ်ကိုစွဲ၍ဖြစ်၏ ၂၉၇၊ ၃၀၅
 ပစ္စိမဝါတ=အနောက်လေ ၃၀၃
 ပဋိဗ= (အာရုံ၌) ထိပါးမှု (မုန်းထားမှု) ၃၀၉
 ပဋိဗာတ=လွန်စွာရန်ငြိုးဖွဲ့မှု ၃၀၉
 ပဋိဝိရောဓ=လွန်စွာဆန့်ကျင်မှု ၃၀၉
 ပဌမ သမန္တာဟာရ=ရှေးဦးစွာ နှလုံး
 သွင်းခြင်းသဘော (ရှေးဦးစွာ အာရုံသို့
 ဆောင်တတ်သော သဘော ၃၁၆

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[ပ]

ပဏ္ဍရ=ပြုံးပြုံးပြက်ပြက် ဖြူစင်ခြင်း
 သဘော ၃၁၃-၆၊ ၃၁၉
 ပတိဋ္ဌာန=တည်ရာသဘော ၂၉၇၊ ၃၁၅
 ပတ္တရသ=အရွက်ရည် ၃၀၀
 ပထဝီဓာတ်=တည်ရာသဘောဖြစ်သော
 မြေဓာတ် ၁၉၇
 ပဒေါသ=လွန်စွာဖျက်ဆီး ပြစ်မှားခြင်း ၃၀၉
 ပပ္ဖိုသ=အဆုပ် ၂၉၈
 ပဗ္ဗတ=တောင် ၂၉၉
 ပမောဟ=ပြင်းစွာတွေဝေခြင်းသဘော ၃၀၇
 ပရာမာသ=မှားသော သုံးသပ်မှု ၃၄၅
 ပရိဒုယုတိ=လောင်ကျွမ်း၏ ၃၀၁
 ပရိတ္တ=နည်းသော တန်ခိုးအာနုဘော်
 ရှိသော (တရား) (ကာမတရား) ၃၂၇
 ပရိတ္တဝါတ=လေညှင်း ၃၀၃
 ပရိပါစန=ရင့်ကျက်စေမှုသဘော
 ၂၉၇၊ ၃၀၀၊ ၃၀၂
 ပရိယာပန=ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော
 ဘဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးဝင်ကုန်၏ ၃၅၈
 ပရူပသာတ=သူတပါးတို့ကို
 ညှင်းဆဲသတ်ဖြတ်မှု ၃၀၀
 ပလာလဂ္ဂိ=ကောက်ရိုးမီး ၃၀၂
 ပဝါဠ=သန္တာကျောက် ၂၉၉
 ပသာဒ=ကြည်လင်၏ ၃၁၄၊ ၃၁၅
 ပဿာသ=ထွက်သက်လေ ၃၀၃
 ပါသာဏ=ကျောက် ၂၉၉
 ပိတ္တ=သည်းခြေ ၂၉၉
 ပိဟက=အဖျဉ်း (သရက်ရွက်) ၂၉၈
 ပီတ=သောက်အပ်သော ၃၀၁
 ပုပ္ဖရသ=အပွင့်ရည် ၃၀၀
 ပုဗ္ဗော=ပြည် ၂၉၉
 ပုရတ္တိမဝါတ=အရွှေလေ ၃၀၃

အက္ခရာစဉ်	[အ]	စာမျက်နှာ
	အယောဂက္ခေမကာမာ=ဝဋ်ဆင်းရဲ ယှဉ်တွဲ တတ်သည့် ယောဂလေးပါးတို့မှ မလွတ်မြောက်သည်ကို အလိုရှိကုန်၏	၃၆၅
	အရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂ စသော ကိလေသာ) မရှိသော	၄၄၀
	အရဏသစ္စာ=ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂ စသော ကိလေသာ) မရှိသောသစ္စာ	၄၀၅
	အရိယသစ္စာ=အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သည့် အမှန်သဘော	၃၆၁၊ ၄၀၅
	အရူပါဝစရ=အရူပတဏှာ၏ဖြစ်ရာ ကျင့်လည်ရာဖြစ်သော (အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော)	၄၃၉
	အဝိက္ခေပ=မပျံ့လွင့်မှု	၄၀၂၊ ၄၀၄
	အဝိစာရ=ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်း 'ဝိစာရ' မရှိသော	၃၈၃
	အဝိတက္က=ကြံစည်ခြင်း 'ဝိတက်' မရှိသော	၃၈၃
	အဝိဟိံသသင်္ကပ္ပ=ညှင်းဆဲနှိပ်စက်ခြင်းမှ လွတ်ကင်းသော ကြံစည်မှု	၃၈၁
	အသင်္ခတ=ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ အကြောင်းတရားလေးပါးတို့ မပြုပြင်အပ်သောတရား	၄၁၈
	အသင်္ဂတိ=အတူမတွေ့ဆုံရခြင်း	၃၆၅
	အသမပေက္ခာ=ညီညီညွတ်ညွတ် မရှုတတ်သော (အနိစ္စစသည်ကို နိစ္စစသည် ဟု မညီမညွတ် ရှုတတ်သော) သဘော	၃၀၇
	အသမာဂမ=အတူတကွ မစည်းဝေး မပေါင်းဆုံရခြင်း	၃၆၅
	အသမောဓာန=အတူတကွ မပေါင်းဖော်မနေထိုင်ရခြင်း	၃၆၅
	အသမ္မောသာယ=မပျောက်ပျက် မပျက်စီးစေခြင်းငှါ	၃၈၂
	အသေက္ခ= (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်ပြီး) ကျင့်ပြီးပုဂ္ဂိုလ် (ရဟန္တာ)	၄၁၀

အက္ခရာစဉ်	[အ-အာ-ဣ]	စာမျက်နှာ
	အသေသဝိရာဂနိရောဓ=အကြွင်းမဲ့ ကင်းခြင်း၊ ချုပ်ပျောက်ခြင်း	၃၇၄
	အဟိတကာမာ=စီးပွားကို အလိုရှိကုန်၏	၃၆၅
	အာစယဂါမိ=ကံကိလေသာတို့သည် ဆည်းပူးအပ်သော တရားသို့ ရောက်ကြောင်း (စုတိပဋိသန္ဓေသို့ ရောက်ကြောင်း)	၄၁၀
	အာတာပိ=ကိလေသာအညစ်အကြေး တို့ကို ပူပန် (ခန်းခြောက်) စေတတ်သော လုံ့လရှိသည်	၃၈၂
	အာဒေဝ=လွန်စွာ ငိုကြွေး မြည်တမ်းခြင်း	၃၆၃
	အာဒေဝနာ=လွန်စွာ ငိုကြွေးသော အခြင်းအရာ	၃၆၃
	အာဒေဝိတတ္ထံ=လွန်စွာ ငိုကြွေးသူ၏ အဖြစ်	၃၆၃
	အာယတန=စိတ်စေတသိက်တို့ ဖြစ်ရာဖြစ်ကြောင်း	၃၆၂
	အာယာသ=လွန်စွာပူလောင် ပင်ပန်းခြင်း	၃၆၄
	အာယာသိတတ္ထံ=လွန်စွာ ပူလောင် ပင်ပန်းသူ၏အဖြစ်	၃၆၄
	အာယုနော သံဟာနိ=အသက် ဆုတ်ယုတ်ခြင်း	၃၆၂
	အာရတိ=စိတ်ဖြင့်ရှောင်ကြဉ်ခြင်း	၃၈၈-၉
	အာသဝ=(သတ္တဝါတို့၏) ဘန္ဓာန်၌ ယိုစီးဖြစ်ပွားနေတတ်၍ မူးယစ် မိုက်မဲစေတတ်သည်	၃၈၆၊ ၃၉၃၊ ၃၉၅၊ ၃၉၆၊ ၃၉၉၊ ၄၀၀၊ ၄၀၁၊ ၄၀၂၊ ၄၀၃၊ ၄၁၉
	ဣစ္ဆိတအလာဘဒုက္ခ=အလိုရှိအပ်သည်ကို မရခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲ	၃၆၆
	ဣဋ္ဌ=အလိုရှိအပ်	၃၆၅
	ဣန္ဒြိယပရိပါက=ဣန္ဒြေတို့၏ ရင့်ရော် (ယိုယွင်း) ခြင်း	၃၆၂

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[၉-၈-၁၅]

ဥပါသာသ=အလွန်အမင်းပြင်းစွာ
ပူဆွေးပင်ပန်းပူလောင်ခြင်း ၃၆၁၊
၃၆၄၊ ၃၆၅-၆

ဥပါယာသိတတ္ထ=အလွန်အမင်း ပြင်းစွာ
ပူလောင်ပင်ပန်းသူ၏အဖြစ် ၃၆၄

ဥပေက္ခကော=လျစ်လျူရှုလျက် (သူ) ၃၇၄

ဥပေက္ခာ=လျစ်လျူရှုခြင်း (ထိုထို
အာရုံ၌ အလယ်အလတ် အညီအမျှ
ဖြစ်ခြင်း) ၃၇၄

ဥပ္ပါဒီ=နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ မချွတ်
ကေန့်ဖြစ်မည့်တရား ၄၁၃

ကောဒိဘာဝ=တည်ကြည်ခြင်း
'သမာဓိ'ကို ပျိုးစေတတ်သော ၃၇၃

ဩက္ကန္တိ=(အမိဝမ်းတုန်း ဥခံတုန်းသို့)
ဝင်ရောက်သက်ရောက်ခြင်း ၃၆၂

ဩစ=(သတ္တဝါတို့ကိုဝင်ရောက်ခြင်း)
နှစ်မြုပ်စေတတ်သော ၄၂၅

[က]

ကန္တ=နှစ်သက်အပ် ၃၆၅

ကဠေဝရနိက္ခေပ=ခန္ဓာကိုယ်အကောင်ကို
ပစ်ချခြင်း (အသုဘအသေကောင်ကို
မသာချခြင်း) ၃၆၃

ကာမတဏှာ=အနှောင်အဖွဲ့ကာမဂုဏ်၌
တပ်မက်ခြင်း ၃၆၇

ကာမာဝစရ=ကာမတဏှာ၏ဖြစ်ရာ
ကျင်လည်ရာဖြစ်သော (ကာမဘုံ၌
သက်ဝင်၍ဖြစ်သော) ၄၃၉

ကာမေသုမိစ္ဆာစာရ=ကာမဂုဏ်မေထုန်
အမှု၌မှားယွင်းစွာ ကျင့်ခြင်းမှ
ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ၃၇၁

ကာယပသာဒ=ကိုယ်အကြည် ၃၆၇၊ ၃၇၄

ကာယဝိညာဏ်=ထိသိစိတ် ၃၆၉၊ ၃၇၅

ကာယိကအသာတ=ကိုယ်၌ဖြစ်သော
မသာယာခြင်း ၃၆၄

အဆိုပါနိ ၂၂၁

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[က]

ကာယိကဒုက္ခ=ကိုယ်၌ဖြစ်သော
ဆင်းရဲခြင်း ၃၆၄

ကာယေန ပဋိသံဝေဒေတိ=ချမ်းသာခြင်း
သုခကိုလည်း ကိုယ်စိတ်နှစ်ပါး
အပေါင်းဖြင့် ခံစားလျက်နေ၏ ၃၇၄

ကာယသမ္ပဿ=ကိုယ်အကြည် 'ကာယ
ပသာဒ'နှင့် အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) တို့
တွေ့ထိမှု ၃၆၉၊ ၃၇၆

ကာယသမ္ပဿဇာဒမသာတဝေဒနာ=
ကိုယ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော
မသာယာမှုကို ခံစားခြင်း ၃၆၄

ကာယသမ္ပဿဇာ ဒုက္ခာဝေဒနာ=ကိုယ်
အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲမှုကို
ခံစားခြင်း ၃၆၄

ကာလကိရိယာ=အသက်ရှင်ခြင်း၏
အဆုံးစွန်သောအခါကိုပြုခြင်း ၃၆၂

ကိရိယာ=ပြုကာမျှသဘောတရား
၃၉၁၊ ၃၉၂၊ ၃၉၃၊ ၃၉၅၊ ၃၉၇၊ ၄၀၀၊
၄၀၂၊ ၄၀၃

ကိလေသာ=ပူပန်စေတတ် နှိပ်စတ်
တတ်သော ၃၇၆၊ ၃၉၃၊ ၃၉၄၊ ၃၉၅၊
၃၉၆၊ ၃၉၉၊ ၄၀၁၊ ၄၀၃၊ ၄၃၃

ကုသလမူလ=အပြစ်မရှိမှု၍ ကောင်းကျိုး
ကိုပေးတတ်သော အကြောင်းရင်း
၃၇၆၊ ၃၉၁၊ ၃၉၂၊ ၃၉၃-၆၊ ၃၉၉၊ ၄၀၂-၃

ကုသိုလ်သစ္စာ=အပြစ်မရှိမှု၍ ကောင်း
ကျိုးချမ်းသာကို ပေးတတ်သော
သစ္စာ ၄၀၅-၆

[ခ]

ခဏ္ဍိစုံ=သွားကျိုးခြင်း ၃၆၂

ခန္ဓပါတုဘာဝ=ခန္ဓာတို့၏ ထင်ရှား
ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ၃၆၂

ခန္ဓဘေဒ=ခန္ဓာတို့၏ ပျက်စီးခြင်း ၃၆၂

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[၈-ဆ]

ဂန္ထ = (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော ၄၂၃

ဂန္ထသဉ္ဇေတနာ = အနံ 'ဂန္ဓာရုံ' ကို နံမှု၌ စေ့ဆော်တိုက်တုန်းအားထုတ်မှု ၃၇၁၊ ၃၇၈

ဂန္ထတဏှာ = အနံ 'ဂန္ဓာရုံ' ၌ တပ်မက်မှု 'တဏှာ' ၃၇၂၊ ၃၇၈

ဂန္ထဝိတက် = အနံကို ကြံစည်မှု ၃၇၂၊ ၃၇၉

ဂန္ထဝိစာရ = အနံ 'ဂန္ဓာရုံ' ကို သုံးသပ်မှု ၃၇၃၊ ၃၇၉

ဃာနပသာဒ = နှာခေါင်းအကြည် ၃၆၈၊ ၃၇၅

ဃာနဝိညာဏ် = နံသိစိတ် ၃၆၉၊ ၃၇၆

ဃာနသမ္ပယ = နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနပသာဒ' နှင့် အနံ 'ဂန္ဓာရုံ' တို့ တွေ့ထိမှု ၃၆၉၊ ၃၇၀၊ ၃၇၅-၆

[၉]

စက္ခုပသာဒ = မျက်စိအကြည် ၃၆၈၊ ၃၇၄

စက္ခုဝိညာဏ် = မြင်သိစိတ် ၃၆၉၊ ၃၇၅

စက္ခုသမ္ပယ = မျက်စိ စက္ခုပသာဒ နှင့် အဆင်း 'ရူပါရုံ' တို့ တွေ့ထိမှု ၃၆၆၊ ၃၇၅

စက္ခုသမ္ပယဇာဝေဒနာ = မျက်စိ အကြည် စက္ခုပသာဒ နှင့် အဆင်း 'ရူပါရုံ' တို့ တွေ့ထိမှု ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု ၃၇၀၊ ၃၇၆

စာဂ = စွန့်ခြင်း ၃၇၄

စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာတိ = စိတ်ကို ချီးမြှောက် (အားပေး၏) (ဂီရိယရိုစေ၏) ၃၈၂

စုတိ = ရွှေ့လျော့ခြင်း ၃၆၂

စေတသိကံ အသာတံ = စိတ်၌ဖြစ်သော မသာယာခြင်း ၃၆၄

စေတသိကံ ဒုက္ခံ = စိတ်၌ဖြစ်သော ဆင်းရဲခြင်း ၃၆၄

ဧကဝသော ပရိဇ္ဈာယန = စိတ်ပူလောင်ခြင်း (မြိုင်တော့ခြင်း) ၃၆၃

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[၉-ဆ-ဇ]

စေတောသမ္ပယဇာ အသာတာ ဝေဒနာ = စိတ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော မသာယာမှုကို ခံစားခြင်း ၃၆၄

စေတော သမ္ပယဇာ ဒုက္ခာဝေဒနာ = စိတ်အတွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲမှုကို ခံစားခြင်း ၃၆၄

ဆန္ဒ ဇနေတိ = အားထုတ်လိုသော ဆန္ဒကို ဖြစ်စေ၏ ၃၈၂

ဇရာ = အိုခြင်း (ရင့်ရော်ခြင်း) ၃၆၁၊ ၃၆၂

ဇရာဓမ္မ = အိုခြင်းသဘော ၃၆၆

ဇာတိ = (ဘဝသစ်ရုပ်နာမ်တို့တဖန်) ဖြစ်ပေါ်ခြင်း (ပဋိသန္ဓေနေခြင်း) ၃၆၁၊ ၃၆၂၊ ၃၆၆

ဇိဝါပသာဒ = လျှာအကြည် ၃၆၈၊ ၃၇၄

ဇိဝါဝိညာဏ် = လျှာသိစိတ် ၃၆၉၊ ၃၇၅

ဇိဝါသမ္ပယ = လျှာအကြည် 'ဇိဝါပသာဒ' နှင့် အရသာ 'ရသာရုံ' တို့ တွေ့ထိမှု (လျှာအတွေ့ = လျှာတွေ့မှု) ၃၆၉၊ ၃၇၆

ဇိဝါသမ္ပယဇာဝေဒနာ = လျှာအကြည် 'ဇိဝါပသာဒ' နှင့် အရသာ 'ရသာရုံ' တို့ တွေ့ထိမှု (လျှာအတွေ့) ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု ၃၇၀၊ ၃၇၇

ဇီရဏတာ = အိုမင်းရင့်ရော်ပုံ အခြင်းအရာ ၃၆၂

ဇီဝိတိန္ဒြိယ ဥပဇ္ဈေဒ = ဇီဝိတိန္ဒြိယ (အသက်) ၏ ပြတ်စဲခြင်း ၃၆၃

[၁၀-ဌ]

ဉာတိ = ဆွေမျိုး ၃၆၅

ဉာတိဗျသန = ဆွေမျိုးတို့၏ ပျက်စီးခြင်း ၃၆၃၊ ၃၆၄

ဌိတိ = တည်တံ့ခြင်း ၃၉၀၊ ၃၉၈

ဌိတိယာ = တည်တံ့စေခြင်းငှါ ၃၈၂

အက္ခရာစဉ်

စာမျက်နှာ

[တ-စ]

တက္က=ကြံစည်ခြင်းသဘော ၃၈၈၊ ၃၉၈
 တဏှာ=တပ်မက်မှု ၃၆၇၊ ၃၇၉၊ ၃၈၆၊
 ၃၉၁-၆၊ ၃၉၉၊ ၄၀၃
 တတြတတြာဘိနန္ဒီနီ=ထိုထိုအာရုံတို့၌
 လွန်စွာနှစ်သက်တတ်၏ ၃၆၇
 ဒဿန=(နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်သဖြင့်
 ဒဿနမည်သော)သောတာပတ္တိမဂ် ၄၃၆
 ဒိဋ္ဌိ=အမြင်မှားမှု ၃၈၆၊ ၃၉၁၊ ၃၉၂၊ ၃၉၄၊
 ၃၉၅၊ ၃၉၇၊ ၄၀၀၊ ၄၀၂၊ ၄၀၄
 ဒိဋ္ဌိဗျသန=အယူဝါဒပျက်ခြင်း
 (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူရှိခြင်း) ၃၆၃-၄
 ဒုက္ခ=(ကိုယ်)ဆင်းရဲခြင်း ၃၆၁၊ ၃၆၄၊
 ၃၆၆၊ ၃၈၄
 ဒုက္ခအရိယသစ္စာ=အရိယာတို့
 ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော ဆင်းရဲမှု
 အမှန်သဘော ၃၆၁၊ ၃၆၇၊ ၄၀၅
 ဒုက္ခနိရောဓအရိယသစ္စာ=အရိယာတို့
 ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သည့် ဆင်းရဲ
 ချုပ်မှုအမှန်သဘော ၃၆၁၊ ၃၇၄၊ ၃၇၉
 ဒုက္ခနိရောဓဂေါမိနိပဋိပဒါအရိယသစ္စာ=
 အရိယာတို့ ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော
 ဆင်းရဲမှု ချုပ်ရာသို့ရောက်ကြောင်း
 အကျင့်အမှန်သဘော ၃၈၀၊ ၃၈၄-၆၊ ၃၉၀-
 ၇၊ ၄၀၀-၅
 ဒုက္ခနိရောဓဂေါမိနိပဋိပဒါဉာဏ်=ဆင်းရဲ
 ချုပ်မှုသို့ ရောက်ကြောင်း
 အကျင့်၌ သိမှု ၃၈၀
 ဒုက္ခနိရောဓသစ္စာ=ဆင်းရဲချုပ်မှုအမှန်
 သဘော ၃၈၅၊ ၃၈၆၊ ၃၉၁၊
 ၃၉၃-၇၊ ၄၀၀၊ ၄၀၃
 ဒုက္ခနိရောဓဉာဏ်=ဆင်းရဲချုပ်မှု၌
 သိမှု ၃၈၀
 ဒုက္ခသမုဒယအရိယသစ္စာ=အရိယာတို့
 ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သည့် ဆင်းရဲမှု
 ဖြစ်ပွားကြောင်း အမှန်သဘော ၃၈၇၊ ၄၀၅

အက္ခရာစဉ်

စာမျက်နှာ

[ဒ-စ]

ဒုက္ခသမုဒယသစ္စာ=ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း
 အမှန်သဘော ၃၈၅-၆၊ ၃၉၄-၆၊
 ၃၉၉၊ ၄၀၁၊ ၄၀၃
 ဒုက္ခသမုဒယဉာဏ်=ဆင်းရဲဖြစ်ကြောင်း
 ၌ သိမှု ၃၈၀
 ဒုက္ခသစ္စာ=ဆင်းရဲမှု အမှန်သဘော ၃၈၅-၆၊
 ၃၉၀-၁၊ ၃၉၃၊ ၃၉၅-၇၊ ၄၀၀-၃၊ ၄၀၆
 ဒုက္ခဉာဏ်=ဆင်းရဲ၌ သိမှု ၃၈၀
 ဒေါမနဿ=စိတ်နှလုံးမသာယာခြင်း
 ၃၆၁၊ ၃၆၃၊ ၃၆၄၊ ၃၆၆၊ ၃၈၃၊ ၃၈၄
 မေတဏှာ=စိတ်ဖြင့် သိအပ်သော
 သဘောအာရုံ 'ဓမ္မာရုံ' ၌ တပ်မက်မှု
 'တဏှာ' ၃၇၂၊ ၃၇၈
 မေဓိစယ=(သစ္စာလေးပါး)တရား
 တို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော ၃၈၇၊ ၃၉၇
 မေဓိစယသမ္မောဇ္ဈင်-သစ္စာလေးပါး
 တရားတို့ကို ပိုင်းခြားစိစစ်ခြင်း
 သဘော 'မေဓိစယ' ဖြစ်၍ သစ္စာ
 လေးပါးတရားတို့ကို သိတတ်သော
 ဗောဓိဉာဏ်၏ အစိတ်အပိုင်းအင်္ဂါ
 ၃၈၇၊ ၃၉၇
 မေဓိစာရ=စိတ်ဖြင့် သိအပ်သော
 သဘောအာရုံ 'ဓမ္မာရုံ' ကို သုံးသပ်မှု
 ၃၇၃၊ ၃၇၉
 မေဓိတက်=စိတ်ဖြင့် သိအပ်သော
 သဘောအာရုံ 'ဓမ္မာရုံ' ကို ကြံစည်မှု
 ၃၇၂၊ ၃၇၉
 မေဓသဇ္ဇေတနာ=စိတ်ဖြင့် သိအပ်သော
 အာရုံ 'ဓမ္မာရုံ' ကို သိမှု၌ စေ့ဆော်
 တိုက်တွန်းအားထုတ်မှု ၃၇၁၊ ၃၇၈
 မေဓသညာ=စိတ်ဖြင့် သိအပ်သော သဘော
 အာရုံ 'ဓမ္မာရုံ' ကို မှတ်သားမှုသညာ
 ၃၇၀၊ ၃၇၇
 မေဓာရုံ=စိတ်ဖြင့် သိအပ်သော အာရုံ
 ၃၆၈၊ ၃၇၅

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[န-ပ]

နန္ဒိရာဝသဟဂတာ=နှစ်သက်တပ်မက်
 ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်၏ ၃၆၇
 နိယတ=အကျိုးပေးမြဲသော ၄၃၉
 နိယျာနိက=ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်
 တတ်သော ၃၈၆၊ ၃၉၁၊ ၃၉၂၊ ၃၉၄၊ ၃၉၅၊
 ၃၉၇၊ ၄၀၀၊ ၄၀၂၊ ၄၀၄၊ ၄၃၉
 နိရောဓသစ္စာ=ဆင်းရဲမှုချုပ်ချုပ်
 အမှန်သဘော ၄၀၆
 နိဝရဏ=(ဈာန်၊ မဂ်ဖိုလ်တရားတို့ကို)
 ပိတ်ပင်တားဆီးတတ်သော ၄၂၅
 နေက္ခမ္မသင်္ကပ္ပ=ကာမအာရုံ ကာမဂုဏ်
 အနှောင်အဖွဲ့မှ ထွက်မြောက်သော
 ကြံစည်မှု ၃၈၁
 ပစ္စုပ္ပန်=ဖြစ်ဆဲတရား ၄၁၄
 ပဇာနနာ=(ခွဲခွဲခြားခြား)အပြား
 အားဖြင့် ပိုင်းခြားသိမှုသဘော
 ၃၈၇၊ ၃၉၇
 ပဉ္စဂီကဝါရ=သီလမဂ္ဂင် ၃-ပါးမှတစ်ပါး
 ကျန်မဂ္ဂင် ၅-ပါးဖြင့် ဝေဘန်၍ မဂ္ဂ
 သစ္စာ ဖွဲ့ပြသောနည်း ၃၈၅
 ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓဒုက္ခ=ဥပါဒါန်၏(တဏှာ၊
 ဒိဋ္ဌိတို့၏)အာရုံဖြစ်သည့် ခန္ဓာငါးပါး
 တည်းဟူသောဆင်းရဲ ၃၆၆၊ ၃၆၇
 ပညာ=ခွဲခွဲခြားခြား အပြားအားဖြင့်
 ပိုင်းခြားသိမှု ၃၈၇၊ ၃၉၇
 ပဋိနိဿဂ္ဂ=လွတ်လွတ်ကင်းကင်းဝေးဝေး
 စွန့်ခြင်း ၃၇၄
 ပဋိဝိရတိ=နောက်သို့ဆုတ်၍ ရှောင်ကြဉ်
 ခြင်း ၃၈၈၊ ၃၈၉
 ပဏီတ=မြင်မြတ်သောတရား ၄၁၁
 ပဒဟတိ=မဖြစ်မနေ စိတ်ကိုဆောက်တည်
 ၍ အားထုတ်၏(အင်္ဂါလေးပါးနှင့်
 ပြည့်စုံသည့် ဝိရိယကို ဆောက်တည်၏)
 ၃၈၂

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[ပ-ဖ]

ပမာဏ=တိုင်းတာအပ်သော(ကိလေသာ
 တရား) ၄၁၁
 ပရာမာသ=မှားသောအားဖြင့်သုံးသပ်မှု၄၂၇
 ပရိတ္တ=နည်းပါးသော တန်းခိုးအာနု
 ဘော်ရှိသော တရား(ကာမတရား) ၄၁၀
 ပရိဒေဝ=ငိုကြွေး ပူဆွေး မြည်တမ်းခြင်း
 ၃၆၁၊ ၃၆၃၊ ၃၆၆
 ပရိဒေဝနာ=အလွန်ပြင်းစွာ ငိုကြွေးသော
 အခြင်းအရာ ၃၆၃
 ပရိဒေဝိတတ္ထံ=အလွန်ပြင်းစွာ ငိုကြွေးသူ
 ၏ အဖြစ် ၃၆၃
 ပရိယာပန္န=ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ဝဋ်
 ဆင်းရဲ၌ အကျိုးဝင်သော ၄၃၉
 ပလာပ=အချိုးနှိုး အကျိုးမရှိ ငိုယို
 ဆိုမြည်တမ်းခြင်း ၃၆၃
 ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏီ=သူ့အသက်ကို
 သတ်ခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ၃၈၁
 ပါလိစုံ=ဆံပင်ဖြူခြင်း ၃၆၂
 ပိတာ=အဖ ၃၆၅
 ပိယရူပ=ချစ်အပ်သောသဘော ၃၆၇၊ ၃၇၉
 ပိယဝိပ္ပယောဂဒုက္ခ=ချစ်ခင်နှစ်သက် အပ်
 သည်တို့နှင့် ကွဲကွာကွေ့ကွင်းရခြင်း
 ကြောင့် ဖြစ်သောဆင်းရဲ ၃၆၅၊ ၃၆၆
 ပိသုဏဝါစာ ဝေရမဏီ=ဂုံးချော
 ဂုံးတိုက်စကားကို ပြောဆိုခြင်းမှ
 ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ၃၈၁
 ပီတိသုခ=နှစ်သက်ခြင်း 'ပီတိ'
 ချမ်းသာ ခြင်း 'သုခ' ရှိသော ၃၈၃၊ ၃၈၄
 ပေါနောဘဝိက=တဖန်ဘဝသစ်၌
 ဖြစ်စေတတ်၏ ၃၆၇
 ဖရုသဝါစာ ဝေရမဏီ=ကြမ်းတမ်းသော
 စကားကို ပြောဆိုခြင်းမှ
 ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ၃၈၁
 ဖဿ=တွေ့ထိမှု ၄၀၂၊ ၄၀၄

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[ဖ-ဗ]

ဖာသုက ကာမာ=ချမ်းသာကို အလိုရှိ
 ကုန်၏ ၃၆၅
 ဖောဠုပ္ပတဏှာ=အတွေ'ဖောဠုပ္ပာရုံ'၌
 တပ်မက်မှုတဏှာ ၃၇၂၊ ၃၇၈
 ဖောဠုပ္ပဝိစာရ=အတွေ'ဖောဠုပ္ပာရုံ'
 ကို သုံးသပ်မှု ၃၇၃၊ ၃၇၉
 ဖောဠုပ္ပဝိတက်=အတွေ'ဖောဠုပ္ပာရုံ'
 ကို ကြံစည်မှု ၃၇၂၊ ၃၇၉
 ဖောဗ္ဗသဉ္ဇေတနာ=အတွေ'ဖောဗ္ဗာရုံ'
 ကို တွေ့ထိမှု၌ စေ့ဆော်တိုက်တွန်း
 အားထုတ်မှု ၃၇၁၊ ၃၇၈
 ဖောဠုပ္ပသညာ=အတွေ'ဖောဠုပ္ပာရုံ'
 ကို မှတ်သားမှုသညာ ၃၇၀၊ ၃၇၇
 ဗျာဓိဓမ္မ=နာခြင်းသဘော ၃၆၆

[ဘ-မ]

ဘဂိနိ=အစ်မ၊ ညီမ ၃၆၅
 ဘဝတဏှာ=ဘဝ၌ တပ်မက်ခြင်း ၃၆၇
 ဘဝနိဗ္ဗတ္တိ=အသစ်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ၃၆၂
 ဘာတာ=ညီ၊ အစ်ကို ၃၆၅
 ဘာဝနာ=(သောတာပတ္တိမဂ် မြင်ပြီးဖြစ်
 သော နိဗ္ဗာန်ကို ပွားများခြင်းအားဖြင့်
 တဖန်ထပ်မံ၍ မြင်သဖြင့် 'ဘာဝနာ'
 မည်သော)အထက်မဂ် ၃-ခု ၄၀၉၊ ၄၃၆
 ဘာဝနာယ ပါရိပူရိယာ=ပွားများမှု
 ပြည့်စုံစေခြင်းငှါ ၃၈၂
 ဘိယျောဘာဝါယ=များစွာတိုးပွားစေ
 ခြင်းငှါ ၃၈၂
 ဘေဒ=ပျက်စီးခြင်း ၃၆၂
 ဘောဂဗျသန=စည်းစိမ်ဥစ္စာပျက်စီးခြင်း
 ၃၆၃၊ ၃၆၄
 မဂ္ဂ=နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်းလမ်း ၃၈၀
 မဂ္ဂင်=(ကိလေသာတို့ကိုပယ်သတ်၍)
 နိဗ္ဗာန်သို့ ထွက်မြောက်ကြောင်းလမ်း
 'မဂ်'၏ အစိတ်အပိုင်းအင်္ဂါ ၃၈၈၊ ၃၈၉၊
 ၃၉၀၊ ၃၉၇၊ ၃၉၈

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[မ-ယ]

မဂ္ဂပရိယာပနန္ဒ=(ဝဋ်ဆင်းရဲမှ) ထွက်
 မြောက်ကြောင်း'မဂ်'၌ အကျိုးဝင်ခြင်း
 သဘော ၃၈၈၊ ၃၈၉၊ ၃၉၀၊ ၃၉၇၊ ၃၉၈
 မဂ္ဂသစ္စာ=ဆင်းရဲမှု ချုပ်ရာသို့ ရောက်
 ကြောင်း အကျင့်အမှန်သဘော ၄၀၆
 မဂ္ဂါဓိပတိ=မဂ်မည်သော အကြီးအမှူး ၄၁၂
 မစ္စ=သေဆုံးခြင်း ၃၆၂
 မဇ္ဈိမ=အလယ်အလတ်ဖြစ်သောတရား ၄၁၁
 မနာပ=နှလုံးကို ပွားစေအပ် မြတ်နိုးအပ် ၃၆၅
 မနော=စိတ် ၃၆၈၊ ၃၇၄
 မနောဝိညာဏ်=ကြံသိစိတ် ၃၆၉၊ ၃၇၅
 မနောသမ္ပဿ=စိတ်နှင့် ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှု
 (စိတ်အတွေး=ကြံတွေးမှု) ၃၆၉၊ ၃၇၆
 မနောသမ္ပဿဇာဝေဒနာ=စိတ်နှင့်
 ဓမ္မာရုံတို့ တွေ့ထိမှု (စိတ်အတွေး)
 ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု ၃၇၀၊ ၃၇၇
 မရဏ=သေခြင်း ၃၆၁၊ ၃၆၂
 မရဏဓမ္မ=သေခြင်းသဘော ၃၆၆
 မဟဂ္ဂတ=ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်သည်၏
 အဖြစ်သို့ရောက်သောတရား ၄၁၀
 မာတာ=အမိ ၃၆၅
 မိတ္တာ=မိတ်ဆွေတို့ ၃၆၅
 မိစ္ဆာ အာဇီဝ=မှားသောအသက်မွေးမှု ၃၈၉
 မိစ္ဆာဇီဝ=ကာယဒုစရိုက် ၃-ပါး၊ ဝစီ-
 ဒုစရိုက် ၄-ပါးတို့ဖြင့် အသက်မွေးမှု ၃၈၉
 မိဿိဘာဝ=တပေါင်းတည်းရောနှောခြင်း ၃၆၅
 မုတ္တိ=လွတ်မြောက်ခြင်း ၃၇၄
 မုသာဝါဒါ ဝေရမဏိ=မဟုတ်မမှန်သော
 စကားကို ပြောဆိုခြင်းမှ
 ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ၃၈၁
 ယောဂ=(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌)
 ယှဉ်စပ်တယ်ကပ်စေတတ်သော ၄၂၅
 ယောဂက္ခေမကာမာ=ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ယှဉ်တူ
 စေတတ်သည့် ယောဂလေးပါးတို့မှ
 လွတ်မြောက်သည်ကို အလိုရှိကုန်၏ ၃၆၅

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[၄-လ]	
ရသတဏှာ=အရသာ'ရသာရုံ'၌ တပ်မက်မှု'တဏှာ'	၃၇၂၊၃၇၈
ရသဝိစာရ=အရသာ'ရသာရုံ'ကို သုံးသပ်မှု	၃၇၃၊၃၇၉
ရသဝိတက်=အရသာ'ရသာရုံ'ကို ကြံစည်မှု	၃၇၂၊၃၇၉
ရသသဉ္ဇေတနာ=အရသာ'ရသာရုံ'ကို လျက်မှု၌ စေ့ဆော် တိုက်တွန်း အားထုတ်မှု	၃၇၁၊၃၇၈
ရသသညာ=အရသာ'ရသာရုံ'ကို မှတ်သားမှုသညာ	၃၇၀၊၃၇၇
ရူပက္ခန္ဓာ=ရုပ်အစု	၃၆၇
ရူပတဏှာ=အဆင်း'ရူပါရုံ'၌ တပ်မက်မှု'တဏှာ'	၃၇၁၊၃၇၈
ရူပဝိတက်=အဆင်း'ရူပါရုံ'ကို ကြံစည်မှု	၃၇၂၊၃၇၈
ရူပဝိစာရ=အဆင်း'ရူပါရုံ'ကို သုံးသပ်မှု	၃၇၂၊၃၇၉
ရူပသဉ္ဇေတနာ=အဆင်း'ရူပါရုံ'ကိုမြင်မှု၌ စေ့ဆော်တိုက်တွန်းအားထုတ်မှု	၃၇၁၊၃၇၇
ရူပသညာ=အဆင်း'ရူပါရုံ'ကို မှတ်သားမှု'သညာ'	၃၇၀၊၃၇၇
ရူပါဝစရ=ရူပတဏှာ၏ ဖြစ်ရာ ကျင်လည်ရာဖြစ်သော (ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ဖြစ်သော)	၄၃၉
ရောဂဗျာသန=အနာရောဂါကြောင့် ပျက်စီးခြင်း	၃၆၃၊၃၆၄
လာလပ္ပ=အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ငိုယိုမြည်တမ်းခြင်း	၃၆၃
လာလပ္ပနာ=အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ငိုယိုမြည်တမ်းသောအခြင်းအရာ	၃၆၃-၄
လာလပ္ပိတ=အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ငိုယိုဆိုမြည်တမ်းသူ၏အဖြစ်	၃၆၄

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[၀]	
ဝစီဒုစရိုက်=မကောင်းသောနှုတ်အကျင့်	၃၈၈
ဝလိတ္တစတာ=အရေတုန်းခြင်း	၃၆၂
ဝါစာ=ဆိုမြည်တမ်းခြင်း	၃၆၃
ဝါယမတိ=လုံ့လပြု၏	၃၈၂
ဝိစယ=(ရုပ်နာမ် ဓမ္မသင်္ခါရ တရားတို့၌ အနိစ္စလက္ခဏာစသည်ဖြင့်) စိစစ်ခြင်း	၃၈၇
ဝိစာရ=သုံးသပ်မှု(အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန် ကျက်စားမှု)	၃၇၂၊၃၇၉
ဝိစာရ=ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်း	၃၈၃
ဝိညာဏက္ခန္ဓာ=သိမှုအစု	၃၆၇
ဝိတက္က=အထူး ကြံစည်ခြင်း သဘော	၃၈၈၊၃၉၈
ဝိဘဝဓာဏှာ=ဘဝပြတ်ပဲ့ခြင်း၌ တပ်မက်ခြင်း	၃၆၇
ဝိရတိ=အထူး ရှောင်ကြဉ်ခြင်း	၃၈၈၊၃၈၉
ဝိရတိ=ကိုယ်နှုတ်ဖြင့် ရှောင်ကြဉ်ခြင်း	၃၈၈
ဝိဝေကဇ=နိဝေရဏတရားတို့ ဆိတ်ငြိမ် ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော	၃၈၃
ဝိရိယသမ္ပောဇ္ဈင်=သစ္စာလေးပါးကို ကောင်းစွာ သိမှု'မဂ်ဉာဏ်' (ဗောဓိ ဉာဏ်)၏ အကြောင်း အင်္ဂါတပါး ဖြစ်သော အားထုတ်မှု	၃၈၉၊၃၉၈
ဝိရိယာရမ္ဘ=ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း လုံ့လ	၃၈၉၊၃၉၈
ဝိရိယံ အာရဘတိ=ကြိုးစားအားထုတ်၏	၃၈၂
ဝေဒနာက္ခန္ဓာ=ခံစားမှုအစု	၃၆၇
ဝေပုလ္လာယ=ပြန်ပြောစေခြင်းငှါ(ပြန်ပေး စေခြင်းငှါ)	၃၈၂
ဝေရမဏိ=ဘေးရန်ကို ပျက်ဆီးတတ်သော သဘော (ရှောင်ကြဉ်ခြင်းသဘော	၃၈၈၊၃၈၉
ဝေလာအနတိက္ကမ (ဝစီဒုစရိုက်ဟူသော) ကမ်းအပိုင်းအခြားကို မလွန်ခြင်း သဘော	၃၈၈

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[၀-သ]

ဝေလာအနုတိက္ကမ=(ကာယဒုစရိုက်၊ ဝစီ
ဒုစရိုက်ဟူသော) ကမ်းအပိုင်းအခြား
ကို မလွန်ခြင်း ၃၈၉

သဉ္ဇတ္တရ=မိမိထက် လွန်မြတ်သော တရား
ရှိသည့်တရား ၄၄၀

သင်္ခတ=ကံ၊ စိတ်၊ ဥတု၊ အာဟာရ
အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ ပြုပြင်
အပ်သောတရား ၄၁၈

သင်္ခါရက္ခန္ဓာ=ပြုပြင်စီရင်မှုအစု ၃၆၇

သင်္ဂတိ=အတူတူဆုံရခြင်း ၃၆၅

သဉ္ဇာတိ=ကောင်းစွာ (ပြည့်စုံစွာ)
ဖြစ်ပေါ်ခြင်း ၃၆၂

သညာက္ခန္ဓာ=မှတ်သားမှုအစု ၃၆၇

သတ္တိတိ=ကောင်းစွာတည်ခြင်း ၃၉၀

သတိ=အောက်မေ့မှု ၃၉၀၊ ၃၉၈

သတိမာ=မမေ့မလျော့ အောက်မေ့ခြင်း
သတိရှိသည် (သူ) ၃၈၃၊ ၃၈၄

သတိသမ္ပောဇ္ဈင်=သစ္စာလေးပါး၌
ကောင်းစွာ သိမှု 'မဂ်ဉာဏ်' (ဗောဓိ
ဉာဏ်၏) အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော
အောက်မေ့မှု ၃၉၀၊ ၃၉၈

သတော=မမေ့မလျော့ အောက်မေ့ခြင်း
'သတိ' ရှိလျက် ၃၈၄

သဒ္ဓတဏှာ=အသံ 'သဒ္ဓါရုံ' ၌ တပ်မက်မှု
'တဏှာ' ၃၇၂၊ ၃၇၈

သဒ္ဓဝိစာရ=အသံ 'သဒ္ဓါရုံ' ကို သုံးသပ်မှု
၃၇၃၊ ၃၇၉

သဒ္ဓဝိတက်=အသံ 'သဒ္ဓါရုံ' ကို ကြံစည်မှု
၃၇၂၊ ၃၇၈

သဒ္ဓသဉ္ဇေတနာ=အသံ 'သဒ္ဓါရုံ' ကို ကြား
မှု၌ စေ့ဆော်တိုက်တွန်း အားထုတ်မှု
၃၇၁၊ ၃၇၇

သဒ္ဓသညာ=အသံ 'သဒ္ဓါရုံ' ကို မှတ်သားမှု
'သညာ' ၃၇၀၊ ၃၇၇

အက္ခရာစဉ် စာမျက်နှာ

[သ]

သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝါရ=ဇယာစသော တရား
အပေါင်းဖြင့် ဝေဘန်၍ မဂ္ဂသစ္စာ
ဖွဲ့ပြသောနည်း ၃၈၅

သမာဂမာ=အတူစည်းဝေးပေါင်းဆုံ
ရခြင်း ၃၆၅

သမာဓိဇ=တည်ကြည်ခြင်း 'သမာဓိ'
ကြောင့်ဖြစ်သော ၃၈၄

သမာဓိသမ္ပောဇ္ဈင်=သစ္စာလေးပါး၌
ကောင်းစွာ သိမှု 'မဂ်ဉာဏ်' ၏
(ဗောဓိဉာဏ်၏) အစိတ်အပိုင်း
အင်္ဂါဖြစ်သော တည်ကြည်မှု ၃၉၀၊ ၃၉၈

သမုဒယသစ္စာ=ဆင်းရဲမှုဖြစ်ကြောင်း
အမှန်သဘော ၃၉၀၊ ၃၉၁၊ ၄၀၆

သမောဓာန=အတူပေါင်းဖော်
နေထိုင်ရခြင်း ၃၆၅

သမ္ပဇာနော=ကောင်းစွာအပြား
အားဖြင့် ပိုင်းခြားသိတတ်သော
ပညာနှင့် ပြည့်စုံသည် ၃၈၃၊ ၃၈၄

သမ္ပသာဒန=စိတ်ကို ကြည်လင်စေ
တတ်သော ၃၈၃

သမ္ပပ္ပလာပ ဝါစာ=အကျိုးမရှိ ပြန်ဖျင်း
သောစကားကို ပြောဆိုခြင်းမှ
ရှောင်ကြဉ်ခြင်း ၃၈၁

သမ္မာအာဇီဝ=မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ
အသက်မွေးခြင်း ၃၈၀၊ ၃၈၁၊ ၃၈၉

သမ္မာကမ္မန္တ=မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ
ပြုလုပ်ခြင်း ၃၈၈၊ ၃၈၉၊ ၃၈၈

သမ္မာဒိဋ္ဌိ=မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ
သိမြင်ခြင်း ၃၈၀၊ ၃၈၇၊ ၃၈၈၊ ၃၉၀၊
၃၉၃၊ ၃၉၄၊ ၃၉၅၊ ၃၉၇၊ ၄၀၀

သမ္မာဝါစာ=မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ
ပြောဆိုခြင်း ၃၈၀၊ ၃၈၁၊ ၃၈၈

သမ္မာဝါယာမ=မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ
ကြိုးစားအားထုတ်လှုံ့လှခြင်း ၃၈၀၊
၃၈၂၊ ၃၈၉၊ ၃၉၇၊ ၃၉၈၊ ၄၀၀

အက္ခရာစဉ် **စာမျက်နှာ**
 [သ]
 သမ္မာသင်္ကပ္ပ=မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ
 ကြံစည်ခြင်း ၃၈၀၊ ၃၈၁၊ ၃၈၈၊ ၃၉၇၊ ၃၉၈၊ ၄၀၀
 သမ္မာသတိ=မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ
 မမေ့မလျော့ စူးစူးစိုက်စိုက်
 အောက်မေ့ခြင်း ၃၈၀၊ ၃၈၂၊ ၃၈၉၊ ၃၉၀၊ ၃၉၅၊ ၃၉၈၊ ၄၀၀
 သမ္မာသမာဓိ=မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာ
 တည်ကြည်ခြင်း (စိတ်ကို အာရုံ၌
 ကောင်းစွာထားခြင်း ၃၈၀၊ ၃၈၃၊ ၃၈၄၊ ၃၈၇၊ ၃၉၀-၅၊ ၃၉၇၊ ၃၉၈၊ ၄၀၀
 သဝိစာရ=အာရုံအပေါ်၌ အဖန်ဖန်
 ဆင်ခြင်သုံးသပ်ခြင်း ဝိစာရနှင့်တကွ
 ဖြစ်သော ၃၈၃
 သဝိတက္က=ကြံစည်ခြင်း ဝိတက်နှင့်
 တကွဖြစ်သော ၃၈၃
 သရဏ=ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂစသော
 ကိလေသာ) ရှိသော ၄၄၀
 သရဏသစ္စာ=ငိုကြွေးကြောင်း (ရာဂ
 စသော ကိလေသာ) ရှိသောသစ္စာ ၄၀၅
 သာတဓူပ=သာယာအပ်သော
 သဘော ၃၉၅၊ ၃၉၈၊ ၃၉၉၊ ၃၇၀၊ ၃၇၁-၉
 သာလောဟိတ=ဆွေမျိုးသွေးချင်း
 သားချင်း ၃၉၅
 သီလဗျဿန=သီလပျက်ခြင်း ၃၉၃၊ ၃၉၄
 သုခ=ချမ်းသာခြင်း ၃၈၄
 သုခဝိဟာရီ=ချမ်းသာစွာ နေလေ့ရှိသူ ၃၈၄

အက္ခရာစဉ် **စာမျက်နှာ**
 [သ-ဟ]
 သေက္ခ= (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရန်)
 ကျင့်ဆဲပုဂ္ဂိုလ် ၄၁၀
 သေတုဃာတ= (ကာယဒုစရိုက်၊ ဝစီ
 ဒုစရိုက်တို့ဖြင့် မှားသော အသက်
 မွေးမှု မိစ္ဆာအာဇီဝ ဖြစ်ပေါ်ရန် ရာဂ
 စသော) အကြောင်းကို သတ်ခြင်း ၃၈၉
 သေတုဃာတ= (ကာယဒုစရိုက် ဖြစ်ပေါ်
 ရန် ရာဂစသော) အကြောင်းကို
 သတ်ခြင်းသဘော ၃၈၉
 သေတုဃာတ= (ဝစီဒုစရိုက်ဖြစ်ပေါ် ရန်)
 အကြောင်းကို သတ်ခြင်းသဘော ၃၈၈
 သောက=စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း ၃၆၁၊ ၃၆၂၊ ၃၆၆
 သောကသလ္လ=စိုးရိမ်မှု စူးဝင်ခြင်း ၃၆၃
 သောစနာ=စိုးရိမ်သောအခြင်းအရာ ၃၆၃
 သောစိတတ္ထံ=စိုးရိမ်သူ၏ အဖြစ် ၃၆၃
 သောတပသာဒ=နားအကြည် ၃၆၈၊ ၃၇၄
 သောတဝိညာဏ်=ကြားသိစိတ် ၃၆၉၊ ၃၇၅
 သောတသမ္ပဿ=နားအကြည် သောတ
 ပသာဒ နှင့် အသံ သဒ္ဓါရုံ တို့ တွေ့ထိမှု
 (နားအတွေး=ကြားတွေမှု) ၃၆၉၊ ၃၇၆
 သောတသမ္ပဿဇာဝေဒနာ=နားအကြည်
 'သောတပသာဒ' နှင့် အသံ 'သဒ္ဓါရုံ'
 တို့ တွေ့ထိမှု (နားအတွေး) ကြောင့်
 ဖြစ်သော ခံစားမှု ၃၇၀၊ ၃၇၆
 သောမနဿ=ဝမ်းမြောက်ခြင်း ၃၈၄
 သံယောဇဉ်=(သတ္တဝါတို့ကို ဝင်္ဂဆင်းရဲ၌)
 ယှဉ်စေတတ်သော ၄၂၆
 သိတကာမာ=စီးပွားကို အလိုရှိကုန်၏ ၃၆၅
 သိန=ယုတ်ညံ့သောတရား ၄၁၁

ပန်းတိုင်

ပဋိဝေဓ (ထိုးထွင်းသိ) ပန်းတိုင်သို့

မျက်မှောက်ပြုနိုင်ရန်

ပရိယတ္တိ (စာသိ)နှင့် ပဋိပတ္တိ (ကျင့်သိ)

ဟူသော အကျင့်နှစ်ဖြာစလုံး ကို

ယှဉ်တွဲကျင့်သုံး

သာသနာပြုကြပါစို့ ...

မြင့်မြတ် ပုဂ္ဂိုလ် (NOBLE PERSON)

လောကီ နှင့် လောကုတ္တရာ အတွက်

မိမိ အကျိုး နှင့် အများ အကျိုးရှိအောင်

ဆောင်ရွက်သူသည်သာလျှင်

အနှစ်မြည်ဆုံးသော

အအောင်မြင်ဆုံးသော

အမြင့်မြတ်ဆုံးသော... ပုဂ္ဂိုလ်